MATERIAŁY POMOCNICZE DO WYKŁADÓW Z BIBLISTYKI
TOM 11

Thomas O. Lambdin

WPROWADZENIE DO HEBRAJSKIEGO BIBLIJNEGO

WPROWADZENIE DO
HEBRAJSKIEGO BIBLIJNEGO

KATOLICKI UNIWERSYTET LUBELSKI JANA PAWŁA II
WYDZIAŁ TEOLOGII

MATERIAŁY POMOCNICZE DO WYKŁADÓW Z BIBLISTYKI
TOM 11

Thomas O. Lambdin

WPROWADZENIE DO HEBRAJSKIEGO BIBLIJNEGO

WYDAWNICTWO KUL
LUBLIN 2011

Authorized translation from the English language edition, entitled: AN INTRODUCTION TO BIBLICAL HEBREW, First Edition; ISBN 0023672501; by Thomas O. Lambdin; published by Pearson Education, Inc. Copyright © 1971 by Prentice-Hall, Inc. Upper Saddle River, New Jersey 07458

Tłumaczenie autoryzowane wydania anglojęzycznego, zatytułowanego: AN INTRODUCTION TO BIBLICAL HEBREW, wydanie pierwsze; ISBN 0023672501; autor: Thomas O. Lambdin; wydawca: Pearson Education, Inc. Copyright © 1971 by Prentice-Hall, Inc. Upper Saddle River, New Jersey 07458

Projekt okładki i stron tytułowych
Agnieszka Gawryszuk

Opracowanie komputerowe
IDEALIT, Robert Kryński

Ilustracja na I stronie okładki:
The Bodleian Libraries, University of Oxford, MS. Kennicott 1 fol. 305a.

ISBN 978-83-7702-183-5

Wydawnictwo KUL
ul. Zbożowa 61, 20-827 Lublin
tel. 81 740-93-40, fax 81 740-93-50
e-mail: wydawnictwo@kul.lublin.pl
http:// wydawnictwo.kul.lublin.pl

Druk i oprawa
elpil
ul. Artyleryjska 11
08-110 Siedlce
e-mail: info@elpil.com.pl

SPIS TREŚCI

Od tłumaczy

Decyzja o przetłumaczeniu gramatyki profesora Thomasa O. Lambdina wypływa z chęci udostępnienia polskiemu studentowi tekstów biblijnych dzieła, które przez dziesięciolecia – od jego publikacji do dzisiaj – uważane jest za jeden z najlepszych podręczników języka hebrajskiego biblijnego. Jego autor w ciągu całej kariery naukowej dał się poznać nie tylko jako wybitny filolog semitysta, lecz również jako nieprzeciętny pedagog, który potrafił w sposób prosty i zrozumiały przekazać rozległą wiedzę filologiczną swoim studentom. Dzięki talentowi pedagogicznemu profesor Lambdin opracował wiele gramatyk języków semickich, a także innych, wprowadzając do każdej z nich styl sobie właściwy, który pozwolił mu uzyskać nową kategorię podręcznika do studium języków starożytnych. Częste stosowanie przez Lambdina transliteracji tekstu oraz form gramatycznych nie tylko ułatwia naukę, lecz również ukazuje problematykę gramatyczną w sposób, który nie zawsze jest możliwy przy wyłącznym używaniu w dydaktyce alfabetu języka starożytnego. Ponadto problematyka językoznawcza w jego gramatyce podzielona jest na krótkie jednostki, które skupiają się na jednym zagadnieniu, wyjaśniając je w sposób nieskomplikowany i przystępny. Każda lekcja zawiera słowniczek, w którym kolejność wprowadzania słówek zależy od częstotliwości ich występowania w tekście biblijnym. Osobną kategorię w słowniczkach stanowią wyrażenia idiomatyczne, a czasowniki są podawane z przyimkami, z którymi występują. Szczególną zaletą tego podręcznika jest duża liczba ćwiczeń opartych na tekstach biblijnych oraz szybkie wprowadzanie w ćwiczeniach uproszczonych tekstów biblijnych.

Każdy przekład z języka obcego niesie ze sobą wiele trudności związanych ze stylem czy charakterem tłumaczonego tekstu. Dzieło literackie przekładane na inny język wymaga od tłumaczy nie tylko opanowania reguł gramatyki języka oryginalnego oraz języka docelowego, ale także dużej dozy wrażliwości stylistycznej, właściwej autorowi tłumaczonego dzieła.

Praca nad przekładem gramatyki języka hebrajskiego połączona była jednak z licznymi innego rodzaju wyzwaniami, związanymi z naturą podręcznikową oryginału. Gros wysiłku włożono w to, by angielska terminologia gramatyczna została oddana w języku polskim w sposób poprawny i jednolity. Wybór terminologii opartej w licznych wypadkach na języku łacińskim zasadza się na wielowiekowej tradycji gramatycznej w dziedzinie języków semickich. Ponieważ tłumaczona gramatyka jest podręcznikiem wprowadzającym w studium języka hebrajskiego, stosowana terminologia łacińska stanowi najlepszy łącznik między wcześniejszą tradycją gramatyczną a współczesną terminologią filologiczną, która często jest oparta na łacińskim nazewnictwie. Tłumaczenie poszczególnych leksemów hebrajskich wiązało się z przestudiowaniem ich użycia w tekście oryginalnym oraz z analizą ich definicji słownikowych.

Prof. Andrzej Zaborski z Uniwersytetu Jagiellońskiego zapoznał się z tłumaczonym tekstem i poczynił wiele cennych uwag dotyczących gramatyki i terminologii, które spowodowały lepszą prezentację całości. Studenci Instytutu Nauk Biblijnych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, którzy odkrywali tajniki języka hebrajskiego, opierając się na pierwszych wersjach tej gramatyki, pomogli usunąć z jej polskiego tłumaczenia wiele drobnych błędów w wokalizacji tekstu hebrajskiego czy w jego transliteracji.

Pozostaje nadzieją tłumaczy, że podręcznik, którego przydatność w dydaktyce jest nieoceniona, będzie służył kolejnym pokoleniom studentów, wprowadzając ich w problematykę filologiczną języka hebrajskiego i otwierając im bezpośredni dostęp do skarbnicy Słowa Bożego.

ks. Henryk Drawnel SDB
Bartłomiej Sokal

Przedmowa

Niniejszy podręcznik został napisany na potrzeby rocznego kursu języka hebrajskiego biblijnego na poziomie uniwersyteckim. W doborze gramatyki oraz słownictwa jest on zasadniczo wprowadzeniem do prozy, a nie poezji hebrajskiej. Chociaż moim celem było przedstawienie tylko tego, co uważałem za niezbędne, by móc prześledzić ze zrozumieniem zagadnienia gramatyczne tekstów, na których opiera się ta praca, to doświadczeni nauczyciele mogą rozszerzać lub skracać niektóre jej części stosownie do potrzeb swoich własnych kursów oraz wymagań uczniów. Utrzymując dyskusje gramatyczne na nieprzesadnie wysublimowanym poziomie, starałem się uczynić tę książkę jak najbardziej pomocną również dla tych, którzy pragną poznawać język hebrajski bez nauczyciela.

Chociaż niniejsze dzieło należy bez wątpienia do kategorii tradycyjnych gramatyk, sposób prezentacji materiału zawiera jednak kilka elementów, które wymagają krótkiego komentarza. Częste stosowanie transliteracji ma spełniać trzy funkcje: umożliwić uczącemu się postrzeganie języka hebrajskiego jako języka, a nie jako ćwiczenia z odszyfrowania tekstu; usunąć często występującą przeszkodę na początku nauki, kiedy uczący się musiał opanować niezliczone ilości stron wysoce abstrakcyjnych szczegółów z dziedziny fonologii i ortografii, zanim jeszcze nauczył się jakiegokolwiek zdania w tym języku; ma także ułatwić zapamiętywanie paradygmatów, których istotne elementy są, według mnie, o wiele lepiej uwidocznione w transliteracji niż w tradycyjnej formie zapisu. Morfologia czasownika przedstawiona jest w sposób najlepiej wykorzystujący podstawowe podobieństwa różnych form, niezależnie od rodzaju rdzenia – pozwala to na wprowadzanie najczęściej używanych czasowników na odpowiednio wczesnym etapie w gramatyce oraz na przedstawienie pochodnych „koniugacji” bez konieczności ograniczania się w cytowanych przykładach do rdzenia regularnego. Systematycznemu omówieniu morfologii rzeczownika oraz czasownika

z przyrostkami dopełnienia bliższego poświęcono tyle miejsca, ile było to możliwe; uproszczone omówienie tych zagadnień w wielu gramatykach jest w rzeczy samej złą przysługą wyrządzoną uczącemu się. Kiedy sięga on do swojej pierwszej stronicy nieuproszczonego tekstu, odkrywa, że to, czego powinien nauczyć się w sposób systematyczny, musi zgłębiać w sposób przypadkowy, mało wydajny i nie bez dużych trudności. Wreszcie wiele uwagi poświęcono uporządkowanemu przedstawieniu składni tekstów prozy, poczynając od opisu różnych rodzajów pojedynczych fraz, a przechodząc do sekwencji zdań ze sobą powiązanych.

W pierwszej fazie opracowania tej książki znacząco pomogła mi w doborze słownictwa książka G.M. Landesa *A Student's Vocabulary of Biblical Hebrew* (New York 1961), którą otrzymałem od autora przed jej publikacją, za co chciałbym mu wyrazić swoją wdzięczność. W ciągu niemal dziesięciu lat od tamtego wydarzenia moi studenci oraz koledzy, którzy pracowali nad kolejnymi wersjami tej książki, przekazali mi niezliczoną liczbę sugestii i poprawek, przyczyniając się do polepszenia jakości dzieła końcowego. W sposób szczególny wdzięczny jestem dr. Aviemu Hurwitzowi, pracującemu obecnie w Uniwersytecie Hebrajskim, za to, że uważnie i krytycznie przeczytał wcześniejszą wersję tej książki, nanosząc wiele poprawek. Błędy, które pozostały, są oczywiście skutkiem tylko mojego niedopatrzenia.

Dodanie do wokalizowanego tekstu hebrajskiego specjalnego znaku wskazującego na akcent zawsze okazuje się trudnym zadaniem, nawet we współczesnym wieku technologicznych cudów. Chcę podziękować wydawcy i drukarzom za ich wytężone wysiłki, mające na celu uzyskanie poprawności przedkładanego tekstu.

Cambridge, Mass. *Thomas O. Lambdin*
Maj 1971

Wstęp

Biblia Hebrajska, czyli chrześcijański Stary Testament, jest zbiorem pism, który powstawał przez prawie tysiąc lat – od około 1200 do 200 r. przed Chr. Ponieważ język mówiony nie pozostaje niezmieniony przez tak długi okres, należy zakładać, że język hebrajski biblijny jest formą języka mówionego wykrystalizowaną w określonym czasie oraz używaną później jako stabilny środek przekazu. Przyjmuje się powszechnie, że na tyle, na ile można go uważać za twór jednolity, język hebrajski biblijny jest mocno powiązany z językiem okresu monarchii poprzedzającego wygnanie babilońskie (to znaczy z okresu przed 587 r. przed Chr.), kiedy to większa część literatury biblijnej została zebrana i skomponowana. Niewielka ilość inskrypcji pochodzących z wieków od IX do VII przed Chr. potwierdza tę teorię, jednak nie pozwala na ustalenie dokładniejszych ram czasowych. W czasie powygnaniowym język hebrajski uległ silnym wpływom innych języków, szczególnie aramejskiego, ale także perskiego oraz później również greckiego. Literacki język pism biblijnych w tym samym czasie pozostał stosunkowo wolny od tych wpływów, co uwidacznia się wyraźniej w źródłach pobiblijnych, takich jak hebrajski rabiniczny Miszny czy w innych tradycyjnych dziełach wykraczających poza zakres niniejszej gramatyki. Dokładniejsze określenie, kiedy język hebrajski biblijny przestał być językiem mówionym, jest trudne, jeśli nie niemożliwe, ale jest wielce prawdopodobne, że jego zanik nastąpił wraz ze zniszczeniem Judei w czasie powstań żydowskich przeciwko panowaniu rzymskiemu w pierwszych dwóch wiekach po Chr.

Język hebrajski jest częścią dużej rodziny języków semickich, której podstawowy podział przedstawia się następująco:

1) semicki północno-wschodni: język babiloński oraz asyryjski (akkadyjski);

2) semicki południowo-wschodni: starożytny południowoarabski i pokrewne współczesne języki południowej Arabii oraz Etiopii;
3) semicki południowo-zachodni: klasyczny arabski oraz większość pokrewnych współczesnych dialektów arabskich;
4) semicki północno-zachodni, obejmujący:
   a) język aramejski,
   b) języki kananejskie (ugarycki, fenicki, hebrajski).

Nasza znajomość języka hebrajskiego biblijnego jest bezpośrednio uzależniona od żydowskiej tradycji ustnej, a więc od stanu tej tradycji podczas kolejnych rozproszeń Żydów poza Palestynę oraz po ich zakończeniu. To uzależnienie jest rezultatem specyficznie ułomnej ortografii, która charakteryzuje teksty biblijne, gdyż zasadniczo nie zawierają one samogłosek lub, co najwyżej, zapis samogłosek pozostaje dwuznaczny (zob. §8). Rzeczywista wymowa języka była przekazywana ustnie, więc gdy Żydzi opuszczali Palestynę lub byli z niej wypędzani, zakładając nowe wspólnoty w Babilonii, Egipcie i ostatecznie na niemal całym cywilizowanym świecie, tradycyjna lektura tekstu biblijnego stopniowo zaczęła różnić się od pierwotnej normy, która musiała istnieć przed tymi rozproszeniami. Sam tekst spółgłoskowy uzyskał ostateczną autorytatywną formę około końca I wieku po Chr. Tekst ten został z powodzeniem promulgowany we wszystkich wspólnotach żydowskich, stąd też teksty pochodzące z późniejszych okresów nie różnią się znacząco. Jednakże przed ustaleniem autorytatywnego tekstu sytuacja była całkowicie odmienna, czytelnik więc powinien sięgnąć do bibliografii (Dodatek E), gdzie znajdzie tytuły kilku dzieł, które wprowadzą go w złożoną problematykę starożytnych tekstów i ich tłumaczeń.

Współczesne drukowane wydania Biblii Hebrajskiej wywodzą się z kilku w zasadzie podobnych źródeł, odzwierciedlających działalność gramatyczną żydowskich uczonych (czyli masoretów, tradycjonalistów) w Tyberiadzie, którzy w IX i X wieku po Chr. udoskonalili system zapisu samogłosek, dodając go do odziedziczonego tekstu spółgłoskowego. Ponieważ system samogłosek zawarty w tym zapisie nie pokrywa się dokładnie z tradycją stosowaną w innych miejscach, musimy uznać, że gramatyka hebrajska oparta na tekście masoreckim z wokalizacją tyberiadzką nie jest ani mniej, ani bardziej autentyczna od tej, która byłaby pochodną innych tradycji. Jest ona po prostu najlepiej zachowana i poprzez powszechne przyjęcie stała się autorytatywna. Opis fragmentarycznie poświadczonych tradycji

innych niż tyberiadzka wykracza poza zakres wstępnej gramatyki. Podstawowy tekst masorecki znany jest także jako tekst Ben Aszera, od nazwiska noszonego przez rodzinę tyberiadzkich uczonych, którym przypisywane jest ostateczne opracowanie tekstu. *Biblia Hebraica* (trzecie wydanie, Stuttgart 1937)[1], używana przez większość współczesnych studentów oraz naukowców, oparta jest na kopii manuskryptu Ben Aszera, który obecnie znajduje się w Petersburgu, a datowany jest na lata 1008/1009 po Chr. Większość pozostałych drukowanych wydań Biblii Hebrajskiej bazuje ostatecznie na tekście Drugiej Biblii Rabinicznej (Wenecja 1524–1525). Pochodzenie manuskryptów, na których opiera się to wydanie, nie zostało w pełni udokumentowane, ale nie różni się ono zasadniczo od tekstu zawartego w *Biblia Hebraica*. Obecnie w Izraelu powstaje nowa całościowa edycja Biblii Hebrajskiej, oparta na częściowo zniszczonym kodeksie z Aleppo, który uważa się, wobec przekonywających argumentów, za autentyczny manuskrypt rodziny Ben Aszera.

Niewielka liczba wariantów lektury zapisana została na marginesie tekstu masoreckiego. Powszechnie nazywa się je *kətîḇ-qərēʾ*, to znaczy dane słowo jest zapisane (*kətîḇ*) w tekście spółgłoskowym, ale należy czytać (*qərēʾ*) inne, podane na marginesie manuskryptu.

[1] Kiedy prof. Lambdin pracował nad swoją gramatyką, projekt wydania tekstu masoreckiego w *Biblia Hebraica Stuttgartensia* dopiero się rozpoczynał. Obecnie powstaje nowe wydanie tekstu hebrajskiego Starego Testamentu (*Biblia Hebraica Quinta*), oparte również na tym samym kodeksie Ben Aszera, lecz z uwzględnieniem tekstów biblijnych odkrytych w Qumran i przy innych założeniach krytyki tekstualnej [przypis tłumaczy].

GŁOSKI I PISOWNIA

[Uwaga: Materiał w tej części został opracowany jako osobna jednostka w celu łatwiejszej konsultacji. Po przestudiowaniu §§ 1–3 czytelnik powinien przejść do pierwszej lekcji podręcznika; lektura kolejnych paragrafów zostanie wskazana w odpowiednim czasie].

1. Głoski języka hebrajskiego biblijnego

Jak zostało powiedziane we Wstępie, nie możemy z całą pewnością określić głosek języka hebrajskiego biblijnego w okresie, kiedy ustalał się język literacki. Wymowę stosowaną w tej książce dobrano tak, by możliwie najwierniej zachować cechy spółgłoskowe oraz samogłoskowe rozpoznane przez masoretów, jednocześnie nie zadając gwałtu regułom wcześniejszej wymowy. Został przyjęty jednorodny system transliteracji, w którym usiłuje się przedstawić ortografię języka hebrajskiego w sposób zarówno prosty, jak i dokładny.

A) SPÓŁGŁOSKI

rodzaj	transliteracja	wymowa[1]
wargowe	*b*	[b] jak w „bardzo"
	p	[p] jak w „pas"
	m	[m] jak w „matka"
	w	[w] jak w „łuk"

[1] Nawiasy kwadratowe zawierają używane współcześnie symbole fonetyczne jako pomoc dla tych, którzy je znają. Symboli tych nie należy mylić z transliteracją.

wargowo-zębowe	*ḇ*	[v] jak w „woda”
	p̄	[f] jak w „fala”
międzyzębowe	*ṯ*	[θ] jak angielskie „thin”
	ḏ	[ð] jak angielskie „this”
zębowe lub	*t*	[t] jak w „trawa”
przedniojęzykowo-zębowe	*d*	[d] jak w „dom”
	s }	[s] jak w „sok”
	ś }	
	z	[z] jak w „zamek”
	n	[n] jak w „nos”
przedniojęzykowo-dziąsłowe	*š*	[ʃ] jak w „szron”
prepalatalne	*y*	[y] jak w „już”
podniebienne	*k*	[k] jak w „kara”
	g, *ḡ*	[g] jak w „gość”
	ḵ	[x] jak w „chmura”
tylnojęzykowe	*q*	[q]

Ostatnia głoska w powyższej tabeli nie ma dokładnego odpowiednika w języku polskim. Przypomina ona obecnie swoim brzmieniem [k], ale pierwotnie była wymawiana jako spółgłoska tylnojęzykowo-uwularna, tak jak w arabskim współczesnym. Spółgłoska *ś* nie odpowiada polskiemu [ś], lecz jest dawną spółgłoską lateralizowaną, wymawianą od zamierzchłych czasów tak samo jak [s].

gardłowe	ʾ	[ʔ] glottalna, zwarto-wybuchowa
	h	[h] jak w „handel”
	ʿ	[ʕ] brak polskiego odpowiednika
	ḥ	[ħ] jak polskie [x] przed [r]

Glottalna spółgłoska zwarto-wybuchowa [ʔ] jest realizowana także w języku polskim, ale nie jest ona jak w języku hebrajskim samodzielnym fonemem. Polega na zwarciu wiązadeł głosowych w krtani, by wyraźniej wyartykułować samogłoskę nagłosową, jak na przykład „obiad”, „Adam”, wymawiane jako [*ʔob'at*], [*ʔadam*]; ponadto pojawia się ona jako sygnał granicy między

morfemami, na przykład „w inny" w odróżnieniu od „winny". Głoska [h] wymawiana jest jak polskie [h], i jak w większości przypadków polskie {ch}. W przypadku szczelinowej, języczkowej głoski bezdźwięcznej [ħ] występuje zbliżenie nasady języka do tylnej ściany jamy gardłowej, i w rezultacie podobna jest ona do polskiego [x] w pozycji przed [r], na przykład „chrapać", „chrobotać", „chrypka". Głoska [ʕ] to spółgłoska szczelinowa, faryngalna dźwięczna, lecz w wymowie tradycyjnej i w hebrajskim współczesnym jest wymawiana jako zwarcie kratniowe, a niekiedy jest pomijana. Większość współczesnych czytelników hebrajskiego biblijnego nie używa w wymowie [ħ] i [ʕ], zastępując je odpowiednio [x] oraz [ʔ]. Wszyscy stosujący tego rodzaju uproszczoną lekturę powinni uważnie rozróżniać te cztery głoski w pisowni.

Cztery głoski, które w tej książce nazywać będziemy gardłowymi, bywają dokładniej dzielone na spółgłoski laryngalne (ʾ ; *h*) oraz faryngalne (ʿ ; *ḥ*), a ponieważ współczesna terminologia często jest stosowana niekonsekwentnie, nie ma żadnego koniecznego powodu, by porzucać terminologię bardziej tradycyjną.

płynne	*r*	[r] jak w „rana"
	l	[l] jak w „lina"
zębowe modyfikowane	*ṭ*	[t] jak w „trawa"
	ṣ	[ts] jak w „cena"

Powyższa wymowa dwóch ostatnich liter współcześnie zastępuje pierwotne głoski, których prawdopodobna artykulacja była zbliżona do [t] i [s], i którym towarzyszyło zwężenie w tylnej części jamy gardłowej (czyli proces faryngalizacji lub glottalizacji), co powodowało, że wydawany dźwięk był bardziej zwarty i matowy.

B) SAMOGŁOSKI

Zwykle samogłoski hebrajskie rozpatrywane są zarówno pod kątem ich długości, jak i jakości. Chociaż rozróżnienie to prawdopodobnie było operatywne we wcześniejszej wymowie, jest rzeczą wątpliwą, by iloczas odgrywał ważną rolę w oryginalnym zapisie masoreckim. Znaki diakrytyczne używane w naszej transkrypcji trzeba zatem traktować jako sposób odzwier-

ciedlenia pisowni hebrajskiej, niekoniecznie służący do oznaczenia rzeczywistej długości samogłosek.

ī, î	[i] m*i*na	û, ū	[u] *u*sta
i	[ɪ] b*i*cz	u	[U] *u*kład
ê, ē	[e] *e*kran	ô, ō	[o] d*o*bro
e, ẹ	[ɛ] s*e*n	o	[ɔ] n*o*s
a	[ɑ] m*a*ma	ə	[ə] dekr*e*t
	[a] r*a*da		
ā, â	[ɑ] m*a*ma		
	[ɔ] n*o*s		

W wymowie należy zachować pewne rozróżnienie między samogłoską *a* i *ā*, ponieważ muszą one być zawsze jednoznacznie rozróżnione w pisowni. Czytelnik powinien więc je wymawiać albo jako [a] przeciwstawne do [ɑ], albo jako [ɑ] przeciwstawne do [ɔ].

Oprócz samogłosek wymienionych powyżej istnieją jeszcze trzy inne (*ă, ĕ, ŏ*), które razem z *ə* nazywane są samogłoskami zredukowanymi. Ich wymowa jest bardzo krótka, ale zachowują one tę samą jakość jak odpowiadająca każdej z nich samogłoska długa: *ă* jest bardzo krótkim odpowiednikiem *a*, *ĕ* jest bardzo krótkim *e*, a *ŏ* jest bardzo krótkim *o*.

Poniżej opisane połączenie samogłoski + *y* w dyftong pojawia się często na końcu wyrazów:

îw	samogłoska *î* z bardzo krótkim [ŭ]; również wymawiane: [iv] jak w polskim imieniu *Iw*ona
ēw, êw	*ē*/*ê* + [ŭ]; również [ev] jak w słowie gni*ew*
āw, âw	*ā* + [ŭ] jak w słowie *au*to lub też jako [ɑw], lub [ɑv]
aw	*a* + [ŭ] albo jak [ɑv] czy [av]
āy	[ɑy] jak -*aj*- w słowie b*aj*ka lub też [ɔy], podobnie do -*oj*- w słowie b*oj*owanie
ay	[ɑy] lub [ay]
ôy, ōy	[oy], podobnie do -*oj*- w słowie b*oj*a
ûy, ūy	[uy], podobnie do -*ój* w słowie zb*ój*

W celu opisania poszczególnych samogłosek będziemy je przedstawiali według poniższej klasyfikacji, bez określania rzeczywistej długości danej samogłoski:

1) długie *î ê ô û* oraz niekiedy *ō*, niepodlegające alternacji;
2) długie *ē ā ō*, ulegające alternacji;
3) krótkie *i e a o u*;
4) zredukowane *ə ă ĕ ŏ*.

2. Podział na sylaby

Pomijając bardzo niewiele wyjątków, można stwierdzić, że sylaba musi rozpoczynać się pojedynczą spółgłoską, której towarzyszy przynajmniej jedna samogłoska. Sama ta reguła stanowi wystarczającą podstawę do dokładnego podziału słowa na sylaby. Przyjrzyjmy się poniższym przykładom:

midbār	(pustynia):	*mid-bār*	wymawiane	[mɪð'bɑr]
ʾābîw	(jego ojciec):	*ʾā-bîw*		[ʔɑ'viw]
dəbārîm	(słowa):	*də-bā-rîm*		[dəvɑ'rim]
mimménnî	(ode mnie):	*mim-mén-nî*		[mɪm'mɛnni]
gibbôrîm	(wojownicy):	*gib-bô-rîm*		[gɪbbo'rim]
yišlāḥēnî	(on mnie pośle):	*yiš-lā-ḥē-nî*		[yɪʃlɑ'ħeni]
malkəkā	(twój król):	*mal-kə-kā*		[mɑlkə'xɑ]
malkêkem	(wasi królowie):	*mal-kê-kem*		[malxe'xɛm]

W żadnym z tych przykładów nie można dokonać innego niż przedstawiony podziału na sylaby bez pogwałcenia wyżej wymienionej podstawowej reguły.

Sylaby dzielą się na *otwarte* i *zamknięte*. Otwarta sylaba kończy się samogłoską, zamknięta – spółgłoską. Sylaby zawierające dyftong możemy traktować jako sylaby zamknięte, uznając *y* lub *w* za spółgłoski. Rozróżnienie to jest jednak w tym przypadku nieistotne.

W określaniu podziału słów na sylaby należy zwrócić uwagę na podwojone spółgłoski, takie jak *-bb-* lub *-mm-*, które należy dzielić pośrodku. Nie oznacza to, że wyróżnia się jakąkolwiek zauważalną przerwę w wymowie między takimi sylabami; podwojona samogłoska jest po prostu wymawiana

dłużej niż pojedyncza. Podobnie w języku polskim kształtuje się różnica między długim *n* w wyrazie „inny" a normalnym krótkim *n* – w „oni". Na przykład:

libbəḵā	(twoje serce):	*lib-bə-ḵā*	[lɪbbə'xɑ]
mimməḵā	(od ciebie):	*mim-mə-ḵā*	[mɪmmə'xɑ]
haššamáyim	(niebiosa):	*haš-ša-má-yim*	[hɑʃʃɑ'mɑyɪm]

3. Akcent

Akcent spoczywa na ostatniej (*ultima*) lub przedostatniej (*penultima*) sylabie słowa. Akcentowanie ostatniej sylaby występuje znacznie częściej niż przedostatniej.

akcent na ostatniej sylabie: *dāḇār* (słowo), *dəḇārîm* (słowa), *nāḇî'* (prorok)
akcent na przedostatniej sylabie: *méleḵ* (król), *láylāh* (noc), *nəḥōšeṯ* (brąz)

W niniejszej książce akcent zaznaczano tylko wtedy, gdy leży na przedostatniej sylabie. Akcentowana sylaba często nazywana jest sylabą *toniczną*, a dwie poprzedzające ją sylaby nazywane są kolejno *pretoniczną* i *propretoniczną*.

4. Spółgłoski *begadkepat*

Dwie grupy sześciu głosek są ze sobą ściśle powiązane zarówno pod względem brzmienia, jak i dystrybucji. Jest to sześć spółgłosek zwarto-wybuchowych: *b, g, d, k, p, t* oraz ich szczelinowe odpowiedniki: *ḇ, ḡ, ḏ, ḵ, p̄, ṯ*. Jakkolwiek nie można podać żadnej reguły zastosowania głosek jednej czy drugiej grupy, nie zwracając zarazem uwagi na znaczące wyjątki, to jednak poniższe uwagi wystarczą, by wyjaśnić większość przypadków ich występowania.

a) Spośród tych dwóch grup głosek tylko spółgłoski zwarte występują jako podwojone. Możemy zatem spotkać: *-bb-* (na przykład w *habbáyiṯ*, dom), *-dd-* (*haddéleṯ*, drzwi), *-kk-* (*hakkəlî*, naczynie), ale nigdy nie wystąpią: *-ḇḇ-*, *-ḡḡ-*, *-ḏḏ-* itd.

Z wyjątkiem wyżej wspomnianego zjawiska podwojenia, spółgłoski zwarte *b, g, d, k, p, t* występują tylko na początku sylaby, gdy poprzedzone są bezpośrednio inną spółgłoską:

	malkî (mój król):	*mal-kî*
ale:	*méleḵ* (król):	*mé-leḵ*

W innych miejscach występują szczelinowe odpowiedniki, które przy zastosowaniu prostego procesu eliminacji pojawiają się (a) zwykle na końcu sylaby lub (b) na początku sylaby, gdy poprzedza je samogłoska. Należy zwrócić uwagę na różnicę w wymowie między *b* w słowie *miḏbār* (*miḏ-bār*) oraz *ḇ* w *nāḇîʾ* (*nā-ḇîʾ*)[2].

Gdy dane słowo zaczyna się którąś z tych głosek, zazwyczaj jest to spółgłoska zwarta, jeśli słowo to występuje samodzielnie (jak w *báyiṯ* dom). Kiedy jednakże poprzedzone jest ono jakimś członem kończącym się samogłoską, spółgłoska zwarta automatycznie zostaje zastąpiona szczelinowym odpowiednikiem. Postaraj się, by dobrze zrozumieć poniższe przykłady:

báyiṯ	dom	*ale*:	*kəḇáyiṯ*	jak dom
kəlî	naczynie		*ûḵəlî*	i naczynie
déleṯ	drzwi		*ləḏéleṯ*	do drzwi

W kontekście zdania wystarczy, by poprzedzające słowo kończyło się samogłoską, aby pojawiła się wymowa szczelinowa. Na przykład:

	bānû ḇáyiṯ	zbudowali dom
nie zaś:	*bānû báyiṯ*	

W zależności jednak od stopnia gramatycznej relacji między rozważanymi słowami występuje wiele wyjątków od tej reguły.

W przypadku spółgłoski *g* najlepszym rozwiązaniem wydaje się przynajmniej hipotetyczne rozróżnienie pomiędzy zwartym *g* a szczelinowym *g̱*,

[2] Należy zauważyć, że powyższe stwierdzenie nie wyklucza możliwości wystąpienia spółgłoski szczelinowej na początku sylaby poprzedzonej inną spółgłoską: *malḵêḵem* (wasi królowie).

pomimo że żadna współczesna tradycja, poza jemeńską, nie zachowała podziału na dwie osobne głoski.

5. Redukcja samogłosek

Wiele zmian właściwych fleksji języka hebrajskiego odbywa się według wyraźnych i przewidywalnych zasad, z których najbardziej regularnie występującą jest redukcja samogłosek.

a) *Redukcja propretoniczna.* Samogłoski *ā* oraz *ē* są regularnie redukowane do *ə* w otwartych sylabach propretonicznych. Zjawisko to zachodzi, kiedy we fleksji następuje przesunięcie akcentu i w konsekwencji te dwie samogłoski przechodzą do pozycji propretonicznej. Na przykład, gdy do rzeczownika *nāḇîʾ* dodaje się końcówkę liczby mnogiej *-îm*, akcent pada na ostatnią sylabę, co powoduje, że *ā* znajduje się w pozycji propretonicznej.

Tak więc:	*nāḇî’* + *-îm*	→	**nāḇî-’îm*	→	*nəḇîʾîm*
Podobnie z *ē*:	*lēḇāḇ* + *-ôṯ*	→	**lē-ḇā-ḇôṯ*	→	*ləḇāḇôṯ*
Inne przykłady:	*māqôm* + *-ôṯ*	→	**mā-qô-môṯ*	→	*məqômôṯ*
	zāqēn + *-îm*	→	**zā-qē-nîm*	→	*zəqēnîm*

Redukcja tego typu jest regularnie spotykana w odmianie rzeczowników i przymiotników, lecz występuje rzadziej we fleksji czasownika, z wyjątkiem czasowników z przyrostkami dopełnienia bliższego.

b) *Redukcja pretoniczna.* Drugi rodzaj redukcji, często wchodzący w konflikt z pierwszym, polega na redukcji *ā* oraz *ē* w sylabie otwartej pretonicznej. W odmianie rzeczowników następuje ona zazwyczaj w tych słowach, w których pierwsza sylaba (propretoniczna) nie ulega zmianie (to znaczy, zawiera jedną z nieredukowalnych długich samogłosek lub jest zamkniętą sylabą), oraz których sylaba pretoniczna zawiera *ē*:

šōp̄ēṭ + *-îm* → *šōp̄əṭîm*

Redukcja pretoniczna często zachodzi w czasownikach niezależnie od występującej samogłoski:

yik̲tōb̲ + -*û*	→	*yik̲təb̲û*	oni napiszą
yittēn + -*û*	→	*yittənû*oni	dadzą
yišmaʿ + -*û*	→	*yišməʿû*	oni usłyszą

Te dwa rodzaje redukcji zostały tutaj przedstawione, ponieważ zarówno pierwszy, jak i drugi występuje w większości przypadków fleksji, które będą omawiane. Niestety, nie zawsze jednak da się dokładnie przewidzieć, który rodzaj zostanie zastosowany, każdy więc paradygmat powinien być uważnie przeanalizowany.

Reguła *szewa*. Sekwencja dwóch sylab, z których każda zawiera *ə* (*szewa*), nie jest tolerowana w strukturze języka hebrajskiego. Gdy pojawia się takie zestawienie wskutek odmiany słowa lub w wyniku połączenia różnych słów oraz członów, zachodzi następujące przekształcenie:

	spółgł. + *ə* + spółgł. + *ə*	→	spółgł. + *i* + spółgł.
Na przykład:	*lə* (do) + *nəb̲îʾî* (mojego proroka)	→	*linb̲îʾî* *nie*: *lənəb̲îʾî*

6. Specyficzne właściwości spółgłosek gardłowych oraz *r*

a) Spółgłoski gardłowe oraz *r* nigdy nie są podwajane.

b) Spółgłoski gardłowe nigdy nie występują z *ə*.

Te dwie cechy charakterystyczne powodują pewne regularne odstępstwa od zakładanej normy. Na przykład, z uwagi na to, że rodzajnik określony przed spółgłoskami niegardłowymi przyjmuje formę *ha-* + podwojenie następującej po nim spółgłoski, należy oczekiwać, że będzie on nieco inaczej wyglądał przed słowami rozpoczynającymi się od spółgłoski gardłowej lub *r*. Zobaczymy w materiale lekcyjnym, że w takich sytuacjach w niektórych przypadkach pojawia się *hā-*, a w innych *ha-* (bez podwojenia). Ilekroć zamiast krótkiej samogłoski występującej przed podwojoną spółgłoską niegardłową pojawia się długa samogłoska (*ā ē ō*) występująca przed spółgłoską gardłową lub *r*, samogłoska ta określana jest jako długa poprzez *wydłużenie zastępcze*, które zastępuje podwojenie spółgłoski gardłowej. Kiedy krótka samogłoska (*a i u o*) pojawia się przed spółgłoską gardłową w podobnym środowisku, wtedy spółgłoskę gardłową uważa się za *wirtualnie podwojoną*.

Druga cecha charakterystyczna wymieniona wyżej powoduje, że w przypadku występowania spółgłoski gardłowej normalnie występująca samogło-

ska *ə* jest zastąpiona przez *ă* albo, znacznie rzadziej, przez *ĕ* lub *ŏ*. Zjawisko to można zilustrować następującymi przykładami:

ḥāḵām (mędrzec) + *-îm*	→	*ḥăḵāmîm*	*nie*: *ḥəḵāmîm*
ḥāzāq (silny) + *-îm*	→	*ḥăzāqîm*	*nie*: *ḥəzāqîm*

Wydaje się właściwe stwierdzenie, że samogłoski *ă*, *ĕ* oraz *ŏ* są odmianą *ə*, stosowaną po spółgłoskach gardłowych, oraz że takie słowo, jak na przykład *ḥălôm* (sen), zachowuje właściwie taki sam schemat samogłoskowy, jak *bəḵôr* (pierworodny).

Gdy wyraz kończy się na *ʿ*, *ḥ* lub *h* (ilekroć ta ostatnia nie jest znakiem samogłoskowym – zob. § 8), po poprzedzających samogłoskach *î ē û ô* pojawia się ześlizgowe, niezgłoskotwórcze *a*. Na przykład:

sûs	koń	*lecz*:	*lûᵃḥ*	tablica
kōṯēḇ	piszący	*lecz*:	*šōlēᵃḥ*	posyłający
gāḏôl	wielki	*lecz*:	*gāḇôᵃh*	wysoki

Reguła *szewa* zastosowana do sekwencji zawierających spółgłoski gardłowe wygląda następująco:

	spółgł. + *ə* + gardł. + *ă*	→	spółgł. + *a* + gardł. + *ă*
Na przykład:	*bə* (w) + *ḥălômî* (moim śnie)	→	*baḥălômî*

Podobnie dzieje się w przypadku samogłosek *ĕ* oraz *ŏ*. Następujący przykład ilustruje kolejną sekwencję będącą rezultatem redukcji samogłosek:

ḥāḵām + *-ê* (wymóg podwójnej redukcji) → **ḥăḵəmê* → *ḥaḵmê*

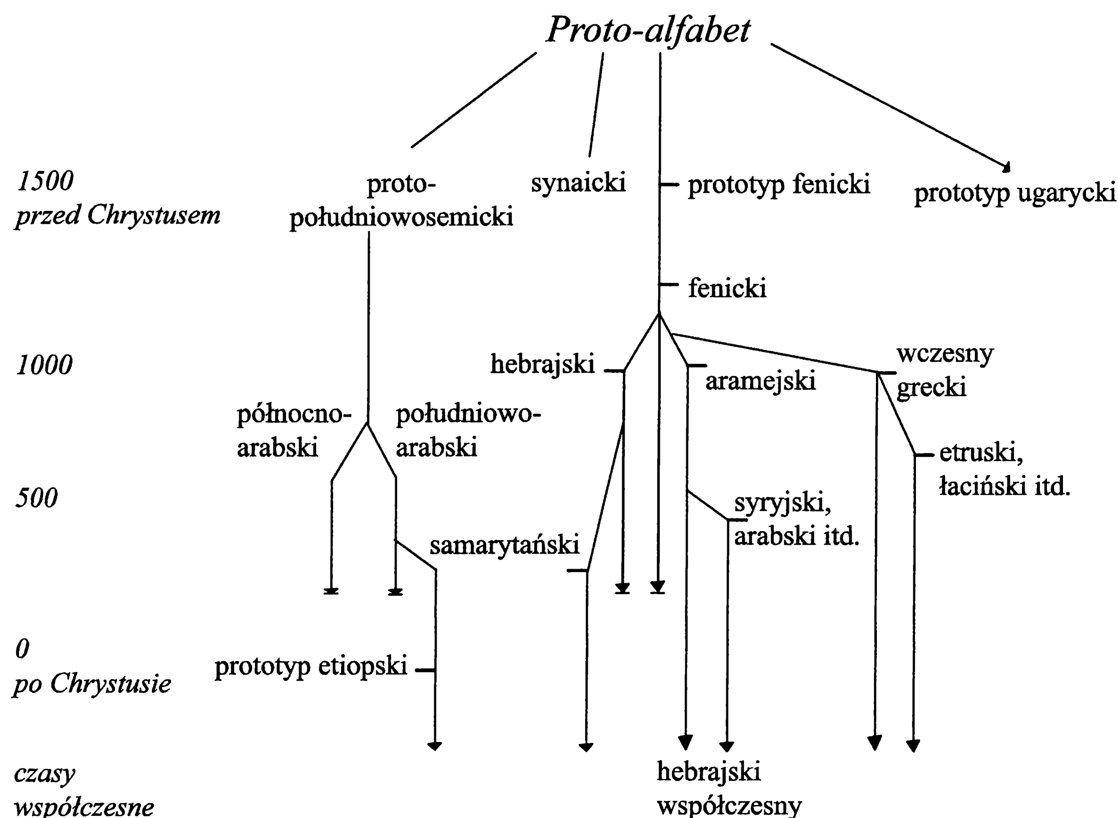
Można to przedstawić w następujący sposób:

gardł. + *ă* + spółgł. + *ə* → gardł. + *a* + spółgł.

W tej gramatyce reguły opisujące specyficzne właściwości spółgłosek gardłowych nie odnoszą się do *r*, chyba że zostanie to wyraźnie stwierdzone.

7. Alfabet hebrajski

Alfabet używany do spisania wszystkich tradycyjnych tekstów Starego Testamentu jest, dokładnie mówiąc, pismem aramejskim, nie hebrajskim. Powstanie alfabetu przedstawia sumarycznie poniższa tabela.

W pierwszej połowie II tysiąclecia przed Chr. alfabet został wynaleziony na terenie Syro-Palestyny. Alfabet tego typu był nowym tworem, bezpośrednio nieopartym na żadnym istniejącym systemie pisma używanym w tamtym czasie, ale wydaje się, że znajdował się on pod wyraźnym wpływem niektórych cech egipskiego pisma hieroglificznego, co uwidoczniło się zwłaszcza w nieobecności znaków do zapisu samogłosek.

Najlepiej rozwijającą się gałęzią alfabetu była gałąź fenicka, poświadczona w inskrypcjach począwszy od XI wieku. Hebrajczycy zapożyczyli pismo od Fenicjan w X wieku przed Chr., i to nowe pismo „hebrajskie", stopniowo nabierające samodzielnych cech w porównaniu ze swoim fenickim poprzednikiem, używane było w różnego rodzaju inskrypcjach aż do

początku ery chrześcijańskiej. Z wyjątkiem piśmienniczej tradycji sekty samarytańskiej, która nadal posługuje się odłamem tego pierwotnego pisma hebrajskiego, dawne pismo zostało zastąpione, głównie w manuskryptach, kursywą pisma staroaramejskiego, które wyłoniło się z pisma fenickiego prawie w tym samym czasie, co pismo hebrajskie.

Ten właśnie aramejski styl piśmienniczy znalazł zastosowanie w hebrajskich papirusach i pergaminach II i I wieku przed Chr. i występuje jako normalny alfabet stosowany w zapisie języka hebrajskiego od tamtego czasu do dzisiaj.

Alfabet hebrajski

nazwa	litera	transkrypcja	wartość fonetyczna
ʾālep̄	א	*ʾ*	[ʔ] lub *zero*
bêṯ	בּ	*b*	[b]
	ב	*ḇ*	[v]
gîmel	גּ	*g*	[g]
	ג	*ḡ*	[g]
dāleṯ	דּ	*d*	[d]
	ד	*ḏ*	[ð]
hē	ה	*h*	[h] lub *zero*
wāw	ו	*w*	[w] lub *zero*
záyin	ז	*z*	[z]
ḥēṯ	ח	*ḥ*	[ħ]
ṭēṯ	ט	*ṭ*	[t]
yōḏ	י	*y*	[y] lub *zero*
kāp̄	כּ ךּ	*k*	[k]
	כ ך	*ḵ*	[x]
lāmeḏ	ל	*l*	[l]
mēm	מ ם	*m*	[m]
nûn	נ ן	*n*	[n]
sāmeḵ	ס	*s*	[s]
ʿáyin	ע	*ʿ*	[ʕ]
pēh	פּ ףּ	*p*	[p]
	פ ף	*p̄*	[f]

ṣāḏēh	צ ץ	*ṣ*	[ts]
qōp̄	ק	*q*	[q]
rēš	ר	*r*	[r]
śîn	שׂ	*ś*	[s]
šîn	שׁ	*š*	[ʃ]
tāw	תּ	*t*	[t]
	ת	*ṯ*	[θ]

8. Niektóre właściwości hebrajskiej ortografii (pisowni)

a) Język hebrajski pisany jest od prawej do lewej strony.

b) Pięć liter przybiera inny kształt wtedy, gdy pojawiają się na końcu wyrazu: ך *k*, ם *m*, ן *n*, ף *p*, ץ *ṣ*.

c) W najwcześniejszych inskrypcjach hebrajskich i fenickich (X w. przed Chr.) nie używano samogłosek w pisowni. W związku z tym wszystkie następujące słowa: *méleḵ* (król), *mōleḵ* (królujący), *mālaḵ* (królował), *malkāh* (królowa), *māləḵû* (królowali) itd. były po prostu zapisane jako מלך *mlk*. Od IX do VI wieku, to znaczy w okresie przedwygnaniowym – przed upadkiem Jerozolimy w 587 roku przed Chr. i wygnaniem babilońskim – spółgłoski י *y*, ו *w* oraz ה *h* były używane na końcu wyrazów do oznaczania samogłosek końcowych:

ו *w* = *û*	na przykład: מלכו *māləḵû*	królowali
י *y* = *î*	na przykład: מלכי *malkî*	mój król
ה *h* = każda inna samogłoska	na przykład: מלכה *malkāh*	królowa

W okresie powygnaniowym י *y* oraz ו *w* używane były do oznaczenia samogłosek również w środku wyrazu, nabierając nieco innego znaczenia od podanego powyżej:

ו *w* = *û* lub ô

י *y* = *ê*, *ę̂* lub *î*

Litera ה *h* była w dalszym ciągu używana tylko na końcu wyrazu dla oznaczania każdej samogłoski, z wyjątkiem wyżej wymienionych. Zgodnie z tradycyjną terminologią gramatyki hebrajskiej, kiedy trzy litery י *y*, ו *w* oraz ה *h* wskazują na obecność samogłosek, nazywane są w tej roli *matres lectionis* (*dosł.* matki lektury).

d) Zasadniczo tekst masorecki odzwierciedla ten wyżej omówiony etap rozwoju pisowni, zachodzą jednak pewne niekonsekwencje i nieregularności, które trzeba zapamiętać:

1) י *y* oraz ו *w* niekiedy są pomijane tam, gdzie powinny być obecne. Taka krótsza pisownia nazywana jest defektywną, a dłuższa – pełną.

pełna		defektywna		
יקום	*yāqûm*	יקם	*yāqūm*	on powstanie
ירים	*yārîm*	ירם	*yārīm*	on podniesie
גדול	*gāḏôl*	גדל	*gāḏōl*	duży

Nietrudno jest zauważyć, że jedyną różnicą między parami samogłosek transliterowanych jako *û*, *ū*; *î*, *ī* oraz *ô*, *ō* jest pisemne przedstawienie pierwszej z nich za pomocą danej *mater lectionis*, a brak tego znaku w przypadku drugiej samogłoski danej pary.

2) Końcowa samogłoska *ā* nie zawsze jest oznaczona przez ה: לְךָ *ləḵā* (dla ciebie), תִּכְתֹּבְנָ *tiḵtōḇnā* (one napiszą).

3) W wielu przypadkach spółgłoska א nie jest wymawiana, ale zawsze pozostaje integralną częścią pisowni: רֹאשׁ *rō(ʾ)š* (głowa), מָצָא *māṣā(ʾ)* (znalazł). Nie należy jednak ona do wcześniej omówionej kategorii *matres lectionis*, ponieważ jej występowanie ograniczone jest głównie do wyrazów, których rdzeń występuje w innych okolicznościach w języku z tą samą spółgłoską, zachowaną w wymowie. Dlatego też w tej książce transliteracja milczącej א została zachowana, a w niektórych wypadkach, aby uniknąć dwuznaczności, została ona umieszczona w nawiasach, tak jak w czasowniku *māṣā(ʾ)* powyżej.

Punkty (2) oraz (3) zostaną przywołane w dalszej części podręcznika, przy omawianiu form gramatycznych, w których powyższe nieregularności zwykle występują.

9. Dagesz

Masoreci używali kropki wpisanej w daną literę, by wskazać, że:
a) spółgłoska jest podwojona:

הַמֶּלֶךְ	*hammélek̠*	król

b) w przypadku dwuznacznych liter: בּ גּ דּ כּ פּ תּ, ta, która ma kropkę, jest spółgłoską zwarto-wybuchową, litera zaś bez kropki oznacza wymowę szczelinową:

בּ	*b* lub *bb*	ב	*ḇ*
גּ	*g* lub *gg*	ג	*ḡ*
דּ	*d* lub *dd*	ד	*ḏ*

c) końcowa ה nie powinna być traktowana jako litera oznaczająca samogłoskę, ale jako spółgłoska mająca wartość morfologiczną. Zauważ różnicę:

מלכה	*malkā*(*h*)	królowa	ה służy jako *mater* dla końcowej *-ā*
מלכהּ	*malkāh*	jej król	הּ jest częścią przyrostka o znaczeniu „jej"
בנה	*bānāh*	wybudował	ה służy jako *mater*
גבהּ	*gāḇō*ᵃ*h*	wysoki	הּ jest spółgłoską rdzenia, w tym przypadku wymawianą[3]

Gdy kropka ta oznacza podwojenie spółgłoski, nazywana jest *dagesz forte* (silny dagesz); kiedy oznacza wymowę zwarto-wybuchową spółgłoski zamiast szczelinowej, określa się ją terminem *dagesz lene* (słaby dagesz); kiedy wreszcie występuje w końcowej ה, nazywana jest *mappîq*.

Stosowanie dagesza w literach *bəḡaḏkəp̄aṯ* może być potencjalnym źródłem nieporozumień. Kiedy dagesz oznacza podwojenie danej spółgłoski, teoretycznie należałoby się spodziewać w tych literach występowania dwóch

[3] Nie należy zakładać, że każda litera h z *mappîqiem* ma wartość spółgłoskową [h]. Rozróżnienie między מלכה (królowa) a מלכהּ (jej król) prawdopodobnie miało charakter jedynie graficzny, nie fonologiczny.

dageszów: pierwszego do oznaczenia podwojenia (*dagesz forte*), a drugiego w celu rozróżnienia pomiędzy *b* oraz *ḇ*. Jednak szczelinowe odpowiedniki tych sześciu liter nie ulegają podwojeniu, tak więc druga kropka jest zbędna i nigdy nie pojawia się w zapisie.

10. Znaki samogłoskowe

Idąc za własną tradycją wymowy, masoreci dodali do tekstu hebrajskiego znaki samogłoskowe (zob. Wstęp). Ponieważ znaki te zostały narzucone tekstowi już mającemu pierwotny system oznaczania wokalizacji, czyli *matres lectionis*, została w ten sposób stworzona duża liczba możliwych kombinacji, co jest przyczyną dostrzegalnej złożoności w naszej transliteracji. Poniższa tabela przedstawia zapis znaków samogłoskowych oraz ich położenie w odniesieniu do spółgłosek, tutaj przykładowo w odniesieniu do בּ *b* oraz ח *ḥ*.

nazwa znaku	pisownia zwykła	z *mater* י *y*	z *mater* ו *w*	z *mater* ה *h* (wyłącznie na końcu wyrazu)
páṯaḥ	בַּ *ba*	— —	— —	— —
qāmeṣ	בָּ *bā lub: bo*	בָּי *bâ* (rzadkie)	— —	בָּה *bāh*
ḥîreq	בִּ *bi* (*lub: bī*)	בִּי *bî*	— —	— —
ṣērê	בֵּ *bē*	בֵּי *bê*	— —	בֵּה *bēh*
səgōl	בֶּ *be*	בֶּי *bệ*	— —	בֶּה *beh*
ḥōlem	בֹּ *bō*	— —	בּוֹ *bô*	בֹּה *bōh* (rzadkie)
qibbûṣ	בֻּ *bu*	— —	בּוּ *bû*	— —

Samogłoski zredukowane:

בְּ *bə*	חֲ *ḥă*	חֱ *ḥĕ*	חֳ *ḥŏ*

UWAGI

1) W przypadku pisowni defektywnej w słowach, w których zamierzono dodać *î* lub *û*, ale w których nie występuje *y* lub *w*, używa się znaków samogłoskowych *i* oraz *u*. Samogłoska וּ (בּ) nosi nazwę *šûreq*. Zauważ, że zredukowane samogłoski *ă ĕ ŏ* są przedstawiane jako złożenie znaku *ə* i odpowiadającej im niezredukowanej samogłoski. Zredukowane samogłoski nazywane są kolejno: *šəwā* (czyli *szewa*, *ə*), *ḥāṭēp̄ páṯaḥ*, *ḥāṭēp̄ səgōl* oraz *ḥāṭēp̄ qā́meṣ*.

2) Rozróżnienie między ָ = *ā* (*qā́meṣ*) oraz ָ = *o* (*qā́meṣ ḥāṭûp̄*) jest zazwyczaj proste: ָ = *o* występuje w sylabach zamkniętych nieakcentowanych (np. שָׁמְרִי *šomrî*; יָשְׁמַד *yošmaḏ*), natomiast ָ = *ā* wszędzie indziej. Dwuznaczność pojawia się wtedy, gdy przy następnej spółgłosce znajduje się *szewa* ְ: czy np. wyraz מָלְכוּ powinien być czytany *mālәḵû*, czy też *molḵû*? W takich przypadkach w celu uniknięcia dwuznaczności stosuje się *meteg* (zob. § 11).

3) Z wyjątkiem przypadku spółgłoski kończącej słowo, kiedy dana spółgłoska zamyka sylabę, masoreci umieszczali pod nią znak *szewa*: מַלְכִּי *malkî* (mój król). Dla początkującego studenta zapis ten jest przyczyną jednej z największych trudności w czytaniu tekstu hebrajskiego: w jakich okolicznościach znak ְ oznacza samogłoskę *ə*, kiedy natomiast nie oznacza żadnej głoski, lecz wskazuje na koniec sylaby. Odpowiedź nie jest prosta, istnieje w rzeczy samej kilka różnych opinii na ten temat, wyrażanych przez klasycznych gramatyków języka hebrajskiego. Ponieważ problem ten jest całkowicie nieistotny dla poprawnego rozumienia języka oraz poprawnego tłumaczenia, nie będziemy zagłębiać się w dyskusję, lecz przyjmiemy następujące proste zasady:

a) kiedy dwa znaki *szewa* pojawiają się pod dwoma kolejnymi spółgłoskami (z wyjątkiem końca wyrazu), pierwszy oznacza brak głoski, drugi – samogłoskę *ə*:

יִשְׁמְרוּ *yišmərû* (*nie*: *yišəmrû lub yišəmərû*)

b) gdy poprzedzająca sylaba zawiera jedną z długich samogłosek (*û/ū*, *ô/ō*, *î/ī*, *ê/ē*, *ḝ*, *ā*), *szewa* oznacza *ə*:

הוּקְמוּ *hûḵəmû* zostali ustanowieni

בֹּרְכוּ *bōrəḵû* zostali pobłogosławieni

יְשִׂימְךָ *yəśîməḵā* on umieści cię

יֵרְדוּ *yērəḏû* oni zstąpią

שָׁתְתָה *šāṯəṯāh* wypiła (*zob.* § 11)

Po każdej innej samogłosce znak *szewa* wskazuje na brak głoski:

שִׁמְךָ *šîmḵā* twoje imię

מַלְכֵי *malḵê* królowie

יִשְׁמָרְךָ *yišmorḵā* będzie cię strzegł

Kiedy *szewa* pojawia się pod pierwszą z dwóch identycznych spółgłosek, zawsze oznacza samogłoskę *ə*, niezależnie od rodzaju samogłoski w poprzedzającej ją sylabie:

לִבְבוֹת *liḇəḇôṯ* serca (l.mn.) (*nie*: *liḇḇôṯ*)

c) znak *szewa* pod pierwszą spółgłoską danego słowa zawsze oznacza *ə*:

בְּיָדוֹ *bəyāḏô* w jego ręku

Różne formy liczebnika dwa (r.ż.) stanowią jedyny wyjątek od tej reguły:

שְׁתַּיִם *štáyim* שְׁתֵּי *štê*

4) Ześlizgowa samogłoska *a* (zob. § 6) jest zapisywana jako ַ pod ostatnią spółgłoską gardłową w wyrazie, ale jej wymowa poprzedza tę spół-

głoskę: שְׁמֹעַ *šəmōᵃʿ*, שָׂמֵחַ *śāmēᵃḥ*. Tradycyjnie nazywana jest ona *pāṯaḥ furtivum*.

5) Znak samogłoskowy *ḥōlem* może się pokrywać z kropkami odróżniającymi *śîn* od *šîn*; drukowane teksty różnie przedstawiają to zjawisko, na przykład: נָשֹׂא *nāśō'* (podnosić), בֹּשׁ *bōš* (wstydzić się).

6) Zbieżność między zapisem *mater* י *y* i zapisem spółgłoski י *y* jest bardzo częstym zjawiskiem:

נָכְרִיָּה *nokrîyāh* (można też przetransliterować: *nokriyyāh*)

7) Spółgłoska ךְ na końcu wyrazu zawsze zawiera znak *szewa*, jeśli nie towarzyszy jej inna samogłoska, przykładowo: לָךְ *lāk* (dla ciebie [r.ż.]), ale לְךָ *ləkā* (dla ciebie [r.m.]).

8) W dosyć rzadkich przypadkach, kiedy ostatnia sylaba w słowie kończy się dwiema spółgłoskami, na przykład *wayyēbk* (i zapłakał), znak *szewa* znajduje się pod nimi obiema: וַיֵּבְךְּ.

11. *Meteg*

Meteg jest krótką pionową kreską umieszczoną pod spółgłoską, na lewo od samogłoski. Spełnia on kilka funkcji w pisowni, z których najważniejsze są wymienione poniżej.

1) Ponieważ samogłoski *ā* i *ē* są regularnie zastępowane przez *ə* w otwartej sylabie na drugiej lub dalszej pozycji przed głównym akcentem, ich obecność w takim miejscu może być uznana za nieprawidłową. W takich przypadkach samogłoski te są zwykle oznaczone przez *meteg*:

אָֽנֹכִי	*'ānōkî*	ja
בֵּֽרַכְתַּנִי	*bēraktánî*	pobłogosławiłeś mnie

2) Właściwie każda długa samogłoska stojąca dwie sylaby lub więcej sylab przed głównym akcentem może być tak oznaczona, choć manuskrypty nie są konsekwentne w tej kwestii. Porównajmy:

הוֹשַׁע	*hôšaʿ*	wybaw!

הוֹשִׁ֫יעֵנִי *hôšîʿênî* wybaw mnie!

Ta praktyka jest szczególnie ważna w przypadku samogłoski ָ, która występuje jako krótka samogłoska *o* [ɔ] w zamkniętych, nieakcentowanych sylabach, wszędzie indziej zaś jako długie *ā*. *Meteg* używany jest przy ָ = *ā* w każdym wzbudzającym wątpliwość miejscu w celu zapewnienia poprawnego sposobu czytania:

יְבָֽרְכֵ֫נִי *yəbārəkēnî* on pobłogosławi mnie (*nie zaś*: *yəborkēnî*)

Innym sposobem ułatwiającym właściwe czytanie w przypadku słów podobnych do podanego wyżej czasownika jest wokalizacja ֲ zamiast ְ:

יְבָרֲכֵ֫נִי *yəbārăkēnî*

W tym przypadku samogłoska *ă* jest użyta w sposób nieregularny zamiast *ə*, ponieważ spółgłoska, pod którą pojawia się *ă*, nie jest – i nie musi być – spółgłoską gardłową.

3) Krótkie samogłoski przed głównym akcentem zwykle występują w zamkniętych sylabach, w przeciwnym wypadku takiej samogłosce może towarzyszyć *meteg*:

תַּֽעֲמֹד	*taʿămōd*	ona będzie stać
אָֽהֳלוֹ	*ʾohŏlô*	jego namiot

Ten ostatni przykład, w którym ָֽ = *o*, zdaje się przeczyć zasadności stosowania *metega* do rozróżnienia między wspomnianymi wcześniej dwoma wartościami znaku ָ. Przykład ten jednakże nie podważa tej zasadności, gdyż bardzo rzadko po ָ = *ā* w następnej sylabie pojawia się *ŏ*, bardzo często natomiast *ă*, na przykład: בָּֽחֲרוּ *bāḥărû* (oni wybrali).

4) Obecność *metega* przy krótkiej samogłosce w sylabie uważanej za zamkniętą wskazuje na pominięcie normalnego podwojenia następnej spółgłoski: הַֽמְרַגְּלִים *hamraggəlîm* (szpiedzy) zamiast הַמְּרַגְּלִים *hamməraggəlîm*. W tej książce *meteg* używany będzie konsekwentnie jedynie ze znakiem ָ w celu rozróżnienia między *o* oraz *ā*, na przykład:

אָֽכְלָה	*ʾākəlāh*	zjadła
אָכְלָה	*ʾoklāh*	jedzenie

Ponadto niekiedy będzie on używany w celu zwrócenia uwagi na podział na sylaby, który inaczej mógłby umknąć uwadze czytelnika.

WPROWADZENIE
DO HEBRAJSKIEGO BIBLIJNEGO

LEKCJA 1

[*Przeczytaj §§ 1–3 w rozdziale „Głoski i pisownia"*].

12. Rodzaj rzeczownika

Niemal wszystkie rzeczowniki hebrajskie należą do jednej z dwóch gramatycznych kategorii nazywanych rodzajem męskim i żeńskim. W rzeczownikach oznaczających żywe stworzenia rodzaj gramatyczny zwykle odpowiada naturalnemu rodzajowi, czyli płci, ale w innych przypadkach nie zachodzi wyraźne powiązanie między rodzajem a znaczeniem danego słowa. Na przykład rzeczownik הַר *har* (góra) jest rodzaju męskiego, a rzeczownik גִּבְעָה *giḇʻāh (*wzgórze) jest rodzaju żeńskiego.

Istnieją jednak pewne formalne oznaczenia rodzaju danego słowa. Słowa zakończone na *-ā́h*, *-eṯ*, a także *-aṯ* są niemal zawsze rzeczownikami rodzaju żeńskiego, na przykład:

מַלְכָּה	*malkā́h*	królowa	דַּ֫עַת	*dáʻaṯ*	wiedza
בַּת	*baṯ*	córka	תִּפְאֶ֫רֶת	*tip̄ʼéreṯ*	chwała

Rzeczowniki, które nie mają tych końcówek, są zazwyczaj rodzaju męskiego, ale istnieje kilka ważnych wyjątków:

אֶ֫בֶן	*ʼéḇen*	kamień (r.ż.)
עִיר	*ʻîr*	miasto (r.ż.)
אֶ֫רֶץ	*ʼéreṣ*	ziemia (r.ż.)

Rodzaju rzeczownika należy zatem uczyć się dla każdego słowa oddzielnie, ponieważ nie zawsze można go poprawnie odczytać, opierając się na formie lub znaczeniu. W słowniczkach poszczególnych lekcji należy traktować wszystkie rzeczowniki zakończone na *-ā́h*, *-eṯ* oraz *-aṯ* jako należące do rodzaju żeńskiego, a wszystkie pozostałe jako należące do rodzaju męskiego, chyba że opis słowa podaje co innego. Typowy zapis słownictwa będzie więc następujący:

אִשָּׁה	*ʾiššāh*	kobieta	אֶרֶץ	*ʾéreṣ*	ziemia (r.ż.)
דָּבָר	*dāḇār*	słowo	דֶּרֶךְ	*dérek̲*	droga (r.m. lub r.ż.)

Ostatni przykład oznacza, że słowo *dérek̲* może być użyte zarówno w rodzaju męskim, jak i żeńskim; słowa takie stanowią jednak stosunkowo niewielką grupę.

13. Liczba

W języku hebrajskim wyróżnia się trzy kategorie liczb: pojedynczą, podwójną oraz mnogą. Liczby podwójna i mnoga, w odróżnieniu od pojedynczej, charakteryzują się specjalnymi końcówkami:

liczba pojedyncza		liczba podwójna		liczba mnoga		
יָד	*yāḏ*	יָדַיִם	*yāḏáyim*	יָדוֹת	*yāḏôṯ*	ręka
יוֹם	*yôm*	יוֹמַיִם	*yômáyim*	יָמִים	*yāmîm*	dzień
בֵּן	*bēn*	——		בָּנִים	*bānîm*	syn
בַּת	*baṯ*	——		בָּנוֹת	*bānôṯ*	córka

Liczba podwójna używana jest bardzo rzadko, zazwyczaj występuje w terminach odnoszących się do części ciała, które występują parami, oraz w wyrażeniach określających czas lub ilość, na przykład „dwieście", „dwa razy" lub „dwa lata". Szczegóły omówione zostaną w § 92.

Końcówki *-îm* i *-ôṯ* (lub *-ōṯ*) oznaczają liczbę mnogą danego słowa. Niestety, liczbę mnogą nie zawsze tworzy się jedynie przez dodanie jednej

z tych końcówek do tematu liczby pojedynczej. W przypadku dużej liczby rzeczowników sam temat ulega zmianie:

מֶלֶךְ	*mélek̲*	król	l.mn.:	מְלָכִים	*məlāk̲îm*
אִישׁ	*ʾîš*	mężczyzna		אֲנָשִׁים	*ʾănāšîm*
יוֹם	*yôm*	dzień		יָמִים	*yāmîm*

Jedyna ogólna zasada dotycząca końcówek liczby mnogiej mówi, że większość rzeczowników rodzaju żeńskiego w liczbie mnogiej kończy się na *-ôt̲*, a większość rzeczowników rodzaju męskiego na *-îm*. Jednakże stwierdzenie to jest tylko częściowo prawdziwe, co wyraźnie ukazują następujące ciekawe wyjątki:

אָב	*ʾāb̲*	ojciec	l.mn.:	אָבוֹת	*ʾāb̲ôt̲*
אִשָּׁה	*ʾiššāh*	kobieta		נָשִׁים	*nāšîm*

Zauważ, że rzeczownik nie zmienia swojego rodzaju ze względu na końcówkę, którą przyjmuje w liczbie mnogiej. W kilku najbliższych lekcjach będą omawiane najważniejsze rodzaje rzeczowników oraz ich formy liczby mnogiej. W celu wykorzystania jej w podanych ćwiczeniach liczba mnoga kilku bardzo często występujących i zarazem nieregularnych rzeczowników będzie podana w słowniczku, zanim charakter grupy, do której należą, zostanie przeanalizowany szczegółowo. Zalecane jest, by uczyć się tych słówek w miarę ich podawania w kolejnych lekcjach.

14. Rodzajnik określony

W znaczeniu i zastosowaniu rodzajnik określony w języku hebrajskim odpowiada rodzajnikowi określonemu języka angielskiego lub francuskiego. W języku polskim rodzajnik nie występuje, więc w tłumaczeniu na język polski nie jest możliwe jednoznaczne rozróżnienie między rzeczownikiem z rodzajnikiem określonym a tym, który występuje bez niego. W swojej podstawowej formie rodzajnik hebrajski jest wyrażony przez *ha-* i przez podwojenie następującej po nim spółgłoski; łączy się on bezpośrednio z rzeczownikiem, który określa:

בַּ֫יִת	*báyiṯ*	dom	מֶ֫לֶךְ	*méleḵ*	król
הַבַּ֫יִת	*habbáyiṯ*	dom	הַמֶּ֫לֶךְ	*hamméleḵ*	król
נַ֫עַר	*ná'ar*	młodzieniec			
הַנַּ֫עַר	*hanná'ar*	młodzieniec			

Rodzajnik nieokreślony w języku hebrajskim nie istnieje. Słowo *báyiṯ* występujące bez rodzajnika określonego może być przetłumaczone jako „dom" (ogólna kategoria) albo „dom" (konkretny, jednostkowy budynek). Rzeczownik z rodzajnikiem określonym jest także używany jako wołacz: הַמֶּ֫לֶךְ *hamméleḵ* O królu!

15. Przyimki

Z formalnego punktu widzenia w języku hebrajskim występują trzy rodzaje przyimków:

a) Te, które dodawane są bezpośrednio do następującego po nich słowa i pisane jako jego część. Do nich należą בְּ *bə* (w), לְ *lə* (do) oraz כְּ *kə* (jak).

מֶ֫לֶךְ	*méleḵ*	król	לְמֶ֫לֶךְ	*ləméleḵ*	do króla
בְּמֶ֫לֶךְ	*bəméleḵ*	w królu	כְּמֶ֫לֶךְ	*kəméleḵ*	jak król

Gdy rzeczownik występuje z rodzajnikiem określonym, te trzy przyimki łączą się z rodzajnikiem w jedną sylabę, zachowując tę samą samogłoskę rodzajnika:

הַמֶּ֫לֶךְ	*hamméleḵ*	król	לַמֶּ֫לֶךְ	*lamméleḵ*	do króla
בַּמֶּ֫לֶךְ	*bamméleḵ*	w królu	כַּמֶּ֫לֶךְ	*kamméleḵ*	jak król

b) Do drugiej grupy należą przyimki, które zwykle łączą się z następującym wyrazem za pomocą krótkiej, poziomej kreski, nazywanej *maqqēp̄*. Do nich należą: אֶל־ *'el-* (do, w kierunku), עַל־ *'al-* (na, powyżej), a także מִן־ *min-* (od):

עַל־הַבַּ֫יִת	*ʿal-habbáyiṯ*	na domu
אֶל־הַבַּ֫יִת	*ʾel-habbáyiṯ*	do domu
מִן־הַבַּ֫יִת	*min-habbáyiṯ*	z domu

Znak *maqqēp̄* wskazuje, że przyimki te są proklitykami, czyli nie mają własnego akcentu, ale są wymawiane jako pierwsza sylaba całego wyrażenia, traktowanego jako jedno słowo.

c) Trzecia i największa grupa składa się z przyimków pisanych jako oddzielne wyrazy:

אֵ֫צֶל הַבַּ֫יִת	*ʾēṣel habbáyiṯ*	niedaleko domu
נֶ֫גֶד הָעָם	*néḡeḏ hāʿām*	przed ludem
לִפְנֵי הַמֶּ֫לֶךְ	*lip̄nê hamméleḵ*	w obecności króla

Istnieje wiele kombinacji powyższych rodzajów przyimków – będą one podawane w słowniczkach poszczególnych lekcji. Przyimki z trzeciej grupy mogą niekiedy łączyć się z następującymi po nich wyrazami za pomocą *maqqēp̄u*. Ta opcjonalna wymowa proklityczna podyktowana jest dosyć skomplikowanymi zasadami akcentowania, których nie można tu omówić. Czytelnik powinien przestudiować przykłady podane w ćwiczeniach, które zawierają najbardziej typowe sposoby jej zastosowania.

16. Zdania z orzeczeniami przysłówkowymi

Rzeczownik i wyrażenie przyimkowe (lub przysłówek miejsca), postawione obok siebie, tworzą zdanie w języku hebrajskim.

הַנַּ֫עַר בַּבַּ֫יִת	*hannáʿar babbáyiṯ*	Młodzieniec jest w domu.

Takie zdania nie zawierają odpowiednika polskiego czasownika „być”, a kontekst, w którym występują, określa ich odniesienie do kategorii czasu. Kiedy pojawiają się one w ćwiczeniach poza szerszym kontekstem, najlepiej tłumaczyć je za pomocą czasu teraźniejszego. Normalny szyk słów występujący w tego rodzaju zdaniach to podmiot (czyli rzeczownik) – orzeczenie

(czyli wyrażenie przyimkowe lub przysłówek). Przysłówek pytajny, przykładowo *ʾayyēh* (gdzie?), zawsze stoi na pierwszej pozycji w zdaniu:

אַיֵּה הַנַּעַר	*ʾayyēh hanná‘ar*	Gdzie jest młodzieniec?

17. Słowniczek I

rzeczowniki:	נַעַר	*ná‘ar*	młodzieniec, chłopiec; używany też w znaczeniu: sługa, pomocnik
	זָקֵן	*zāqēn*	starzec, starszy (członek starszyzny miasta)
	בַּיִת	*báyiṯ*	dom
	נָהָר	*nāhār*	rzeka
	שָׂדֶה	*śāḏeh*	pole
	דֶּרֶךְ	*dérek̠*	droga (r.m. lub r.ż.)
przyimki:	עַל־	*‘al-*	na, powyżej, przeciwko, odnośnie do, z powodu
	בְּ	*bə*	(*zob.* § 15a) w, przy pomocy
	אֵצֶל	*ʾēṣel*	przy, obok, blisko
przysłówki:	שָׁם	*šām*	tam, w tamtym miejscu
	אַיֵּה	*ʾayyēh*	gdzie? w którym miejscu?
spójnik:	וְ	*wə*	i (pisane łącznie z następnym wyrazem: *wəhanná‘ar* i młodzieniec)

Ćwiczenia

a) Podziel poniższe słowa na sylaby:

שְׁמָעֵנִי	*šəmā‘ēnî*	מִכּוֹכְבֵי	*mikkôk̠əb̠ê*
וַיְדַבְּרוּ	*wayd̠abbərû*	דְּבָרָיו	*dəb̠ārâw*

בִּקַּשְׁתִּ֫יךָ	*biqqaštîkā*	שְׁלֹשִׁים	*šəlōšîm*
יִתְּנֵ֫הוּ	*yittənḗhû*	יָשְׁמְדוּ	*yošmədû*
בָּרֲכֵ֫נִי	*bārăkḗni*	שְׂדוֹתֵיכֶם	*śədôtêkem*
הִגַּדְתַּ֫נִי	*higgadtánî*	יַעַמְדוּ	*yaʿamdû*
וַיָּ֫מָת	*wayyāmot*	זִקְנֵיהֶם	*ziqnêhem*

b) Przetłumacz ustnie na język hebrajski:
1) dom, dom (+ rodz.), w domu (+ rodz.), obok domu (+ rodz.)
2) pole, w polu, w polu (+ rodz.)
3) droga, na drodze, na drodze (+ rodz.)
4) Gdzie jest chłopiec (+ rodz.)? starzec (+ rodz.)? dom (+ rodz.)?
5) Chłopiec (starzec, dom) (+ rodz.) jest tam.
6) Starzec (+ rodz.) oraz chłopiec (+ rodz.); dom (+ rodz.) oraz pole (+ rodz.).

c) Przetłumacz:

1) *ʾayyēh hannáʿar? hannáʿar babbáyit.*	1) אַיֵּה הַנַּ֫עַר. הַנַּ֫עַר בַּבַּ֫יִת.
2) *ʾayyēh hazzāqēn? hazzāqēn šām.*	2) אַיֵּה הַזָּקֵן. הַזָּקֵן שָׁם.
3) *ʾayyēh habbáyit? habbáyit ʾḗṣel hannāhār.*	3) אַיֵּה הַבַּ֫יִת. הַבַּ֫יִת אֵ֫צֶל הַנָּהָר.
4) *haśśādeh ʾḗṣel hannāhār.*	4) הַשָּׂדֶה אֵ֫צֶל הַנָּהָר.
5) *hannáʿar wəhazzāqēn baśśādeh.*	5) הַנַּ֫עַר וְהַזָּקֵן בַּשָּׂדֶה.
6) *ʾayyēh hazzāqēn? hazzāqēn ʿal- haddérek.*	6) אַיֵּה הַזָּקֵן. הַזָּקֵן עַל־הַדֶּ֫רֶךְ.

d) Napisz następujące zdania w języku hebrajskim:
1) Dom (+ rodz.) i pole (+ rodz.) są niedaleko rzeki (+ rodz.).
2) Młodzieniec (+ rodz.) jest na drodze.
3) Gdzie jest chłopiec (+ rodz.) i starzec (+ rodz.)?
4) Chłopiec (+ rodz.) jest na polu.
5) Rzeka (+ rodz.) jest niedaleko domu (+ rodz.).

LEKCJA 2

[*Przeczytaj §§ 4–6 z rozdziału „Głoski i pisownia"*].

18. Rodzajnik określony (kontynuacja)

Przed słowami rozpoczynającymi się od spółgłosek gardłowych (א *ʾ*, ע *ʿ*, ה *h*, ח *ḥ*) lub ר *r* rodzajnik określony przyjmuje formę odmienną od tej, która została podana w poprzedniej lekcji.

a) Przed א *ʾ* oraz ר *r* rodzajnik przyjmuje formę הָ *hā-*:

אִישׁ	*ʾîš*	człowiek	הָאִישׁ	*hāʾîš*
רָעָב	*rāʿāḇ*	głód	הָרָעָב	*hārāʿāḇ*

b) Również przed ע *ʿ* rodzajnik przyjmuje formę הָ *hā-*, lecz jeśli po *ʿ* następuje nieakcentowane *ā*, przybiera on formę הֶ *he-*:

עִיר	*ʿîr*	miasto	הָעִיר	*hāʿîr*
עָרִים	*ʿārîm*	miasta	הֶעָרִים	*heʿārîm*
עָפָר	*ʿāpār*	pył	הֶעָפָר	*heʿāpār*

c) Przed ה *h* oraz ח *ḥ* rodzajnik pojawia się w swej regularnej formie הַ *ha-*, lecz bez podwojenia. Jeśli jednak po ה *h* następuje nieakcentowane *ā* lub jeśli po ח *ḥ* następuje akcentowane lub nieakcentowane *ā*, rodzajnik przybiera formę הֶ *he-*:

הֵיכָל	*hêḵāl*	pałac	הַהֵיכָל	*hahêḵāl*
חֶרֶב	*ḥéreḇ*	miecz	הַחֶרֶב	*haḥéreḇ*
חָכָם	*ḥāḵām*	mędrzec	הֶחָכָם	*heḥāḵām*
הָרִים	*hārîm*	góry	הֶהָרִים	*hehārîm*

Jak zostało powiedziane w § 15a, przyimki בְּ *bə*, לְ *lə*, a także כְּ *kə* łączą się bezpośrednio z rzeczownikiem, który określają, a przed rzeczownikiem z rodzajnikiem określonym spółgłoska przyimka zastępuje *h* rodzajnika. Samogłoska rodzajnika stosowana jest zgodnie z regułami podanymi wyżej i nie zmienia się w żaden sposób po dodaniu przyimka:

הָאִישׁ	*hā'îš*	człowiek	לָאִישׁ	*lā'îš*	dla człowieka
הֶהָרִים	*hehārîm*	góry	בֶּהָרִים	*behārîm*	w górach

19. Liczba mnoga rzeczowników

Zwróćmy uwagę na następujące grupy rzeczowników:

a)	בְּכוֹר	*bəḵôr*	l.mn.:	בְּכוֹרִים	*bəḵôrîm*	pierworodny
	חֲלוֹם	*ḥălôm*		חֲלוֹמוֹת	*ḥălômôṯ*	sen
b)	דָּבָר	*dāḇār*		דְּבָרִים	*dəḇārîm*	słowo
	זָקֵן	*zāqēn*		זְקֵנִים	*zəqēnîm*	starzec
	מָקוֹם	*māqôm*		מְקוֹמוֹת	*məqômôṯ*	miejsce

W grupie (a) tematy liczby pojedynczej i mnogiej są identyczne, ale w grupie (b) samogłoska *ā* w pierwszej sylabie jest zredukowana do *ə* zgodnie z zasadą podaną w § 5. Zauważ, że w grupie (a) samogłoską w pierwszej sylabie jest już *ə* (lub jej odpowiednik), dlatego też nie może zaistnieć żadna dodatkowa redukcja w liczbie mnogiej.

Drugi bardzo częsty rodzaj rzeczowników dwusylabowych jest następujący:

מֶ֫לֶךְ	*méleḵ*	l.mn.:	מְלָכִים	*məlāḵîm*	król
זֶ֫בַח	*zéḇaḥ*		זְבָחִים	*zəḇāḥîm*	ofiara
סֵ֫פֶר	*sḗp̄er*		סְפָרִים	*səp̄ārîm*	księga
נַ֫עַר	*náʿar*		נְעָרִים	*nəʿārîm*	młodzieniec
עֶ֫בֶד	*ʿéḇeḏ*		עֲבָדִים	*ʿăḇāḏîm*	sługa

Cechą charakterystyczną liczby pojedynczej tych rzeczowników jest akcent położony na przedostatnią sylabę. Wszystkie rzeczowniki tego typu tworzą liczbę mnogą w ten sam sposób, przedstawiony w powyższych przykładach. Zauważ, że samogłoska liczby pojedynczej nie ma znaczenia dla wokalizacji liczby mnogiej. Dlaczego w pierwszej sylabie *ʿăḇāḏîm* pojawia się *ă*?

20. Słowniczek II

rzeczowniki:	אִישׁ	*ʾîš*	(l.mn. niereg. אֲנָשִׁים *ʾănāšîm*) mężczyzna, mąż
	אִשָּׁה	*ʾiššāh*	(l.mn. niereg. נָשִׁים *nāšîm*) kobieta, żona
	בָּתִּים	*bāttîm*	niereg. l.mn. rzecz. בַּ֫יִת *báyiṯ* dom
	יֶ֫לֶד	*yéleḏ*	chłopiec, dziecko
	הֵיכָל	*hêḵāl*	pałac, świątynia
	מֶ֫לֶךְ	*méleḵ*	(l.mn. *-îm*) król
	סֵ֫פֶר	*sḗp̄er*	(l.mn. *-îm*) księga, zwój
	עֶ֫בֶד	*ʿéḇeḏ*	(l.mn. *-îm*) sługa, niewolnik
	עִיר	*ʿîr*	(r.ż.; l.mn. niereg. עָרִים *ʿārîm*) miasto
zaimki:	הוּא	*hûʾ*	on (w odniesieniu do rzecz. r.m.)
	הִיא	*hîʾ*	ona (w odniesieniu do rzecz. r.ż.)
	מִי	*mî*	kto? (bez rozróżnienia rodzaju)
przysłówki:	פֹּה	*pōh*	tutaj
	אֵיפֹה	*ʾêpōh*	gdzie? (synonim אַיֵּה *ʾayyēh*)

Ćwiczenia

a) Dodaj przyimek לְ *lə* (do, dla) do następujących rzeczowników i przeczytaj otrzymane kombinacje (§ 4):

כֹּהֵן	*kōhēn*	kapłan	בָּבֶל	*bāḇel*	Babilon
כֶּרֶם	*kérem*	winnica	בּוֹר	*bôr*	dół
כֶּלֶב	*kéleḇ*	pies	בָּקָר	*bāqār*	bydło
תּוֹרָה	*tôrāh*	prawo	גֵּר	*gēr*	przybysz
פָּרָשׁ	*pārāš*	jeździec	פֶּסֶל	*pésel*	bożek
דַּמֶּשֶׂק	*damméśeq*	Damaszek	דֶּרֶךְ	*dérek̠*	droga
דּוֹר	*dôr*	pokolenie	גּוֹרָל	*gôrāl*	dział
פֶּגֶר	*péḡer*	zwłoki	פִּיךָ	*pîk̠ā*	twoje usta

b) Dodaj podane końcówki liczby mnogiej do każdego z następujących rzeczowników zgodnie z regułami przedstawionymi w §§ 5–6.

גְּבוּל	*gəḇûl*	*-îm*	granica	עָנָן	*ʿānān*	*-îm*	chmura
רְחוֹב	*rəḥôḇ*	*-ôṯ*	ulica	נָהָר	*nāhār*	*-ôṯ*	rzeka
צָבָא	*ṣāḇāʾ*	*-ôṯ*	armia	שָׁכֵן	*šāk̠ēn*	*-îm*	sąsiad
קָהָל	*qāhāl*	*-îm*	zgromadzenie	חָצֵר	*ḥāṣēr*	*-ôṯ*	dziedziniec

c) Podaj właściwe formy rodzajnika dla następujących rzeczowników:

הָדָר	*hāḏār*	chwała	אֲדָמָה	*ʾăḏāmāh*	ziemia
עָפָר	*ʿāp̄ār*	pył	חָלָב	*ḥālāḇ*	mleko
אָדָם	*ʾāḏām*	ludzkość	חָכְמָה	*ḥok̠māh*	mądrość
רִיב	*rîḇ*	kłótnia	הֵיכָל	*hêk̠āl*	

d) Utwórz liczbę mnogą następujących rzeczowników, używając podanych końcówek:

פֶּגֶר	*péḡer*	*-îm*	zwłoki	עֶבֶד	*ʿéḇeḏ*	*-îm*
שֶׁקֶל	*šéqel*	*-îm*	szekel	מֶלֶךְ	*mélek̠*	*-îm*

קֶ֫בֶר	*qéḇer*	*-îm*	grób	דָּבָר	*dāḇār*	*-îm*	
יֶ֫לֶד	*yéleḏ*	*-îm*		זָקֵן	*zāqēn*	*-îm*	
עֶ֫צֶם	*ʽéṣem*	*-ôṯ*	kość	דֶּ֫רֶךְ	*dérek̲*	*-îm*	
אֶ֫בֶן	*ʼéḇen*	*-îm*	kamień	נֶ֫פֶשׁ	*népēš*	*-ôṯ*	dusza
נַ֫עַר	*náʽar*	*-îm*		חֶ֫דֶר	*ḥéḏer*	*-îm*	pokój, sala
נָהָר	*nāhār*	*-ôṯ*		חֶ֫רֶב	*ḥéreḇ*	*-ôṯ*	miecz

e) Przetłumacz ustnie na język hebrajski:
   1) mężczyzna, mężczyzna (+ rodz.), mężczyźni (+ rodz.), w mężczyznach (+ rodz.)
   2) kobieta, kobiety, kobiety (+ rodz.), w kobietach (+ rodz.)
   3) król, królowie, nad królami (+ rodz.)
   4) starzec, starcy, nad starcami (+ rodz.)
   5) dom, domy, niedaleko domów (+ rodz.)
   6) księga, księgi, w księgach (+ rodz.)
   7) miasto, miasta, w miastach (+ rodz.)

f) Przetłumacz:

1) *hāʼănāšîm bāʽîr.*	1) הָאֲנָשִׁים בָּעִיר.
2) *hannāšîm babáyiṯ.*	2) הַנָּשִׁים בַּבַּ֫יִת.
3) *hammélek̲ wəhāʽăḇāḏîm bahêk̲āl.*	3) הַמֶּ֫לֶךְ וְהָעֲבָדִים בַּהֵיכָל.
4) *hassəpārîm babbáyiṯ.*	4) הַסְּפָרִים בַּבַּ֫יִת.
5) *ʼayyēh hannəʽārîm? hannəʽārîm baśśāḏeh.*	5) אַיֵּה הַנְּעָרִים. הַנְּעָרִים בַּשָּׂדֶה.
6) *ʼêpōh habbāttîm? habbāttîm bāʽîr.*	6) אֵיפֹה הַבָּתִּים. הַבָּתִּים בָּעִיר.
7) *ʼêpōh hannəhārôṯ? hannəhārôṯ šām.*	7) אֵיפֹה הַנְּהָרוֹת. הַנְּהָרוֹת שָׁם.
8) *heʽārîm šām wəhannəhārôṯ pōh.*	8) הֶעָרִים שָׁם וְהַנְּהָרוֹת פֹּה.

g) Napisz w języku hebrajskim:
   1) Mężczyźni (+ rodz.) i kobiety (+ rodz.) są w mieście (+ rodz.).
   2) Król (+ rodz.) jest w pałacu (+ rodz.).
   3) Kobiety (+ rodz.) są tutaj.
   4) Gdzie są młodzieńcy (+ rodz.) oraz słudzy (+ rodz.)?
   5) Zwoje (+ rodz.) są w mieście (+ rodz.).
   6) Miasta (+ rodz.) są niedaleko rzek (+ rodz.).

LEKCJA 3

21. Rodzajnik określony (zakończenie)

Jeżeli wyraz rozpoczyna się od sylaby *yə-* lub *mə-*, rodzajnik określony przyjmuje zazwyczaj formę הַ *ha-* przy jednoczesnym braku podwojenia pierwszej spółgłoski w wyrazie:

יְלָדִים	*yəlāḏîm*	chłopcy	הַיְלָדִים	*haylāḏîm*
יְאֹר	*yəʾōr*	rzeka, Nil	הַיְאֹר	*hayʾōr*
מְרַגְּלִים	*məraggəlîm*	zwiadowcy	הַמְרַגְּלִים	*hamraggəlîm*

Należy zauważyć, że w powyższych słowach dodanie rodzajnika powoduje utratę sylaby w wymowie: *hay-lā-ḏîm*, a nie *ha-yə-lā-ḏîm*. Wyjątkiem od tej reguły jest sytuacja, w której druga sylaba rozpoczyna się od ע ʿ lub ה *h*:

יְהוּדִים	*yəhûḏîm*	Żydzi, Judejczycy	הַיְּהוּדִים	*hayyəhûḏîm*

Istnieje niewielka grupa słów, które zmieniają nieznacznie swoją formę, gdy dodaje się do nich rodzajnik określony. Poniżej wymienione są najważniejsze z nich:

אֶ֫רֶץ	*ʾéreṣ*	ziemia, kraina	הָאָ֫רֶץ	*hāʾā́reṣ*
הַר	*har*	góra	הָהָר	*hāhār*
עַם	*ʿam*	lud, naród	הָעָם	*hāʿām*
גַּן	*gan*	ogród	הַגָּן	*haggān*
פַּר	*par*	wół	הַפָּר	*happār*

חַג	*ḥaḡ*	święto	הֶחָג	*heḥāḡ*
אֲרוֹן	*ʼărôn*	skrzynia, arka	הָאֲרוֹן	*hāʼărôn*

Zwróć uwagę, że w słowie הָהָר *hāhār* forma rodzajnika nie jest zgodna z regułą podaną we wcześniejszej lekcji.

22. Przymiotniki

Przymiotniki zgadzają się pod względem liczby i rodzaju z rzeczownikiem, który określają. W przeciwieństwie do rzeczowników, gdzie rodzaj nie musi być powiązany w widoczny sposób z formą danego słowa, rozróżnienie między rodzajem męskim i żeńskim w przymiotnikach jest czytelnie i jednoznacznie wyrażone:

	liczba pojedyncza		liczba mnoga	
rodzaj męski	טוֹב	*ṭôḇ* (dobry)	טוֹבִים	*ṭôḇîm*
rodzaj żeński	טוֹבָה	*ṭôḇāh*	טוֹבוֹת	*ṭôḇôṯ*

Przymiotniki dwusylabowe z samogłoską *ā* w pierwszej sylabie wykazują zmianę w temacie przed końcówkami rodzaju żeńskiego liczby pojedynczej oraz liczby mnogiej. Ponadto *ā* zastępowane jest przez *ə* zgodnie z tym, co zostało podane w § 5.

גָּדוֹל	*gāḏôl*	גְּדוֹלָה	*gəḏôlāh*	גְּדוֹלִים	*gəḏôlîm*	גְּדוֹלוֹת	*gəḏôlôṯ*
חָכָם	*ḥāḵām*	חֲכָמָה	*ḥăḵāmāh*	חֲכָמִים	*ḥăḵāmîm*	חֲכָמוֹת	*ḥăḵāmôṯ*

Formy przymiotnika קָטֹן *qāṭōn* (mały) mają inny temat po dodaniu końcówek:

קָטֹן	*qāṭōn*	קְטַנָּה	*qəṭannāh*	קְטַנִּים	*qəṭannîm*	קְטַנּוֹת	*qəṭannōṯ*

Stanowiące stosunkowo niewielką grupę, jednosylabowe przymiotniki mają podane poniżej właściwe im formy. Zasady rządzące zmianami w temacie zostaną omówione w dalszej lekcji.

רַב	*raḇ*	רַבָּה	*rabbāh*	רַבִּים	*rabbîm*	רַבּוֹת	*rabbôṯ*	liczny
מַר	*mar*	מָרָה	*mārāh*	מָרִים	*mārîm*	מָרוֹת	*mārôṯ*	gorzki
רַע	*ra‘*	רָעָה	*rā‘āh*	רָעִים	*rā‘îm*	רָעוֹת	*rā‘ôṯ*	zły
עַז	*‘az*	עַזָּה	*‘azzāh*	עַזִּים	*‘azzîm*	עַזּוֹת	*‘azzôṯ*	silny
חַי	*ḥay*	חַיָּה	*ḥayyāh*	חַיִּים	*ḥayyîm*	חַיּוֹת	*ḥayyôṯ*	żywy
דַּל	*dal*	דַּלָּה	*dallāh*	דַּלִּים	*dallîm*	דַּלּוֹת	*dallôṯ*	ubogi

Przymiotniki zakończone na *-eh* mają następujące formy:

יָפֶה	*yāp̄eh*	יָפָה	*yāp̄āh*	יָפִים	*yāp̄îm*	יָפוֹת	*yāp̄ôṯ*	piękny
קָשֶׁה	*qāšeh*	קָשָׁה	*qāšāh*	קָשִׁים	*qāšîm*	קָשׁוֹת	*qāšôṯ*	trudny, twardy

Inne rodzaje przymiotników omawiane będą w lekcjach, w których wystąpią.

23. Użycie przymiotników

Przymiotniki pojawiają się w dwóch funkcjach – przydawkowej i orzeczeniowej. Przymiotnik jest przydawką, kiedy występuje w jednym wyrażeniu z rzeczownikiem, który określa, a całe wyrażenie pełni określoną funkcję w zdaniu. Na przykład w zdaniu: „czytam dobrą książkę" przymiotnik „dobrą" określa rzeczownik „książkę", a całe wyrażenie „dobrą książkę" jest dopełnieniem czasownika „czytam". Przymiotnik w funkcji przydawki w języku hebrajskim stoi po rzeczowniku i zgadza się z nim w liczbie, rodzaju i określoności.

אִישׁ טוֹב	*’îš ṭôḇ*	dobry mężczyzna
הָאִישׁ הַטּוֹב	*hā’îš haṭṭôḇ*	
אֲנָשִׁים טוֹבִים	*’ănāšîm ṭôḇîm*	dobrzy mężczyźni
הָאֲנָשִׁים הַטּוֹבִים	*hā’ănāšîm haṭṭôḇîm*	
אִשָּׁה טוֹבָה	*’iššāh ṭôḇāh*	dobra kobieta

הָאִשָּׁה הַטּוֹבָה	*hāʾiššāh haṭṭôḇāh*	
נָשִׁים טוֹבוֹת	*nāšîm ṭôḇôṯ*	dobre kobiety
הַנָּשִׁים הַטּוֹבוֹת	*hannāšîm haṭṭôḇôṯ*	
עִיר גְּדוֹלָה	*ʿîr gəḏôlāh*	wielkie miasto
הָעִיר הַגְּדוֹלָה	*hāʿîr haggəḏôlāh*	
עָרִים גְּדוֹלוֹת	*ʿārîm gəḏôlôṯ*	wielkie miasta
הֶעָרִים הַגְּדוֹלוֹת	*heʿārîm haggəḏôlôṯ*	

Zauważ, że przymiotnik zgadza się z rodzajem poprzedzającego go rzeczownika, a nie z jego końcówką.

Rzeczownik i stojący obok niego przymiotnik bez rodzajnika zwykle tworzą zdanie, w którym przymiotnik występuje jako orzeczenie, a rzeczownik – jako podmiot. W tej funkcji przymiotnik może stać przed lub za swoim rzeczownikowym podmiotem. Mimo że pomiędzy nimi zachodzi zgoda liczby i rodzaju, to jednak przymiotnik użyty jako orzeczenie nie może mieć rodzajnika określonego.

טוֹב הָאִישׁ	*ṭôḇ hāʾîš*	Mężczyzna jest dobry.
הָאִישׁ טוֹב	*hāʾîš ṭôḇ*	
הָאִשָּׁה טוֹבָה	*hāʾiššāh ṭôḇāh*	Kobieta jest dobra.
טוֹבָה הָאִשָּׁה	*ṭôḇāh hāʾiššāh*	
טוֹבִים הָאֲנָשִׁים	*ṭôḇîm hāʾănāšîm*	Mężczyźni są dobrzy.
טוֹבוֹת הַנָּשִׁים	*ṭôḇôṯ hannāšîm*	Kobiety są dobre.

Zarówno w funkcji przydawki, jak i orzeczenia może występować równocześnie więcej niż jeden przymiotnik:

הָעִיר הַגְּדוֹלָה וְהַטּוֹבָה	*hāʿîr haggəḏôlāh wəhaṭṭôḇāh*	duże i dobre miasto
הָעִיר גְּדוֹלָה וְטוֹבָה	*hāʿîr gəḏôlāh wəṭôḇāh*	Miasto jest duże i dobre.

Przymiotnik występujący w funkcji orzeczenia może być modyfikowany przez wyrażenie przyimkowe:

טוֹבָה הָעִיר לָעָם *ṭôḇāh hāʿîr lāʿām* Miasto jest dobre dla ludu.

Kiedy rzeczownik występujący jako podmiot jest nieokreślony, może zachodzić następująca dwuznaczność:

חָכְמָה טוֹבָה *ḥokmāh ṭôḇāh* dobra mądrość *albo*: mądrość jest dobra

Taka sytuacja jednakże nie jest zbyt częsta, a poprawna interpretacja może być zazwyczaj wywnioskowana z kontekstu.

Przymiotniki mogą być używane jako rzeczowniki (to znaczy w funkcji rzeczowników) na dwa sposoby: (1) przymiotnik, zazwyczaj z rodzajnikiem określonym, może znaczyć: „ten, który jest...", na przykład: הֶחָכָם *heḥāḵām* mędrzec, mądry człowiek; 2) formy zarówno rodzaju męskiego, jak i żeńskiego liczby pojedynczej niektórych przymiotników mogą być używane jako rzeczowniki abstrakcyjne: „to, co jest...", na przykład: הָרַע *hāraʿ* albo הָרָעָה *hārāʿāh* zło, przewrotność.

24. Słowniczek III

rzeczowniki:	דָּבָר	*dāḇār*	(l.mn. *-îm*) słowo, rzecz, sprawa
	רָעָב	*rāʿāḇ*	głód
	אֶרֶץ	*ʾéreṣ*	(r.ż.; l.mn. *-ôṯ*) ziemia, kraj, kraina
	הַר	*har*	góra
	עַם	*ʿam*	lud, naród
	גַּן	*gan*	ogród
przymiotniki:	טוֹב	*ṭôḇ*	dobry
	גָּדוֹל	*gāḏôl*	wielki, duży

	קָטֹן	*qāṭōn*	mały, niewielki, nieistotny, bez znaczenia
	יָפֶה	*yāp̄eh*	piękny, przystojny
	רַע	*raʿ*	zły, występny, nikczemny
przysłówek:	מְאֹד	*məʾōḏ*	bardzo, dużo (następuje po przymiotniku, który określa, *na przykład*: טוֹב מְאֹד *ṭôḇ məʾōḏ* bardzo dobry)

Ćwiczenia

a) Podaj wszystkie cztery formy (r.m., r.ż., l.poj., l.mn.) następujących przymiotników:

קָדוֹשׁ	*qāḏôš*	święty	כָּבֵד	*kāḇēḏ*	ciężki
רָחוֹק	*rāḥôq*	daleki	צָמֵא	*ṣāmēʾ*	spragniony
קָרוֹב	*qārôḇ*	bliski	שָׁלֵם	*šālēm*	cały, zdrowy

b) Przetłumacz ustnie na język hebrajski:

1) dobry człowiek (+ rodz.), mały człowiek (+ rodz.), zły człowiek (+ rodz.)
2) wielkie miasto (+ rodz.), małe miasto (+ rodz.), złe miasto (+ rodz.)
3) piękna kobieta (+ rodz.), niska kobieta (+ rodz.), dobra kobieta (+ rodz.)
4) dobry chłopiec, wielkie miasto, małe pole, wielki dom
5) w mieście (+ rodz.), w wielkim mieście (+ rodz.), niedaleko wielkiego miasta (+ rodz.)
6) w wielkim pałacu (+ rodz.), niedaleko wielkiej rzeki (+ rodz.)
7) miasta, miasta (+ rodz.), w miastach (+ rodz.), w wielkich miastach (+ rodz.)
8) mężczyźni, mężczyźni (+ rodz.), źli mężczyźni (+ rodz.), w złych mężczyznach (+ rodz.)
9) kobiety, kobiety (+ rodz.), o złych kobietach (+ rodz.)
10) kraina, kraina (+ rodz.), wielka kraina (+ rodz.)

c) Przetłumacz:

1)	*hāʼiššāh rāʻāh məʼōḏ.*	1) הָאִשָּׁה רָעָה מְאֹד.
2)	*hûʼ yāp̄eh.*	2) הוּא יָפֶה.
3)	*hāʼîš wəhāʼiššāh yāp̄îm məʼōḏ.*	3) הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה יָפִים מְאֹד.
4)	*ʼayyēh hāʼănāšîm haṭṭôḇîm? hāʼănāšîm haṭṭôḇîm bāʻîr haqqəṭannāh.*	4) אַיֵּה הָאֲנָשִׁים הַטּוֹבִים. הָאֲנָשִׁים הַטּוֹבִים בָּעִיר הַקְּטַנָּה.
5)	*ʼêp̄ōh hannáʻar hāraʻ? hûʼ babbáyiṯ haggāḏôl.*	5) אֵיפֹה הַנַּ֫עַר הָרַע. הוּא בַּבַּ֫יִת הַגָּדוֹל.
6)	*ʼayyēh hammélek̠? hûʼ bahêk̠āl haggāḏôl.*	6) אַיֵּה הַמֶּ֫לֶךְ. הוּא בַּהֵיכָל הַגָּדוֹל.
7)	*mî ṭôḇ? ṭôḇāh hāʼiššāh hayyāp̄āh.*	7) מִי טוֹב. טוֹבָה הָאִשָּׁה הַיָּפָה.
8)	*haddāḇār ṭôḇ məʼōḏ.*	8) הַדָּבָר טוֹב מְאֹד.
9)	*gāḏôl hārāʻāḇ bāʻîr.*	9) גָּדוֹל הָרָעָב בָּעִיר.
10)	*hāʻăḇāḏîm rāʻîm məʼōḏ.*	10) הָעֲבָדִים רָעִים מְאֹד.
11)	*hazzəqēnîm ʼēṣel habbáyiṯ.*	11) הַזְּקֵנִים אֵ֫צֶל הַבַּ֫יִת.
12)	*heʻārîm haqqəṭannôṯ ʼēṣel hannāhār haggāḏôl.*	12) הֶעָרִים הַקְּטַנּוֹת אֵ֫צֶל הַנָּהָר הַגָּדוֹל.

d) Napisz w języku hebrajskim:
1) Kobiety (+ rodz.) są bardzo piękne.
2) Miasto (+ rodz.) jest bardzo wielkie.
3) Dom (+ rodz.) jest blisko małego pola.
4) Mężczyźni (+ rodz.) i kobiety (+ rodz.) są na drodze (+ rodz.).
5) Wielkie domy (+ rodz.) są w mieście (+ rodz.).
6) Kobiety (+ rodz.) są złe.
7) Sprawa (+ rodz.) jest nieistotna (*dosł.* mała).
8) Mały ogród (+ rodz.) jest blisko drogi (+ rodz.).

LEKCJA 4

[*Przeczytaj § 7 w rozdziale „Głoski i pisownia"*].

25. Liczba mnoga rzeczowników (kontynuacja)

Rzeczowniki dwusylabowe, których pierwsza sylaba jest albo zamknięta, albo zawiera niewymienną długą samogłoskę, a druga sylaba zawiera *ā* albo *ē*, tworzą liczbę mnogą na dwa sposoby: pierwsza sylaba pozostaje niezmieniona, a w drugiej sylabie *ē* redukuje się do *ə*, podczas gdy *ā* zazwyczaj pozostaje niezmienione. Następujące rzeczowniki ilustrują większą część najważniejszych rodzajów tej grupy:

a) pierwsza sylaba zamknięta:

מִשְׁפָּט	*mišpāṭ*	l.mn.:	מִשְׁפָּטִים	*mišpāṭîm*	sąd
מַלְאָךְ	*mal'āḵ*		מַלְאָכִים	*mal'āḵîm*	posłaniec
מִזְבֵּחַ	*mizbēaḥ*		מִזְבְּחוֹת	*mizbəḥôṯ*	ołtarz

b) niewymienna długa samogłoska w pierwszej sylabie:

אֹיֵב	*'ōyēḇ*	l.mn.:	אֹיְבִים	*'ōyəḇîm*	wróg
כֹּהֵן	*kōhēn*		כֹּהֲנִים	*kōhănîm*	kapłan
כּוֹכָב	*kôḵāḇ*		כּוֹכָבִים	*kôḵāḇîm*	gwiazda
הֵיכָל	*hêḵāl*		הֵיכָלִים	*hêḵālîm*	świątynia

Wyjątkowy proces zachodzi w kilku słowach, takich jak:

עִוֵּר	*ʿiwwēr*	l.mn.:	עִוְרִים	*ʿiwrîm*	ślepy (przymiotnik)
כִּסֵּא	*kissēʾ*		כִּסְאוֹת	*kisʾôṯ*	tron

w których podwojona spółgłoska w liczbie pojedynczej jest uproszczona w liczbie mnogiej, co powoduje utratę sylaby: nie *ʿiwwərîm*, *kissəʾôṯ*. Tego rodzaju nieregularności będą zawsze zaznaczane w słowniczkach.

26. Imiesłów czynny

We wszystkich czasownikach i większości rzeczowników w języku hebrajskim można wyróżnić przynajmniej dwa elementy: rdzeń i tworzący daną formę schemat samogłoskowy. W grupie słów:

בָּרוּךְ	*bārûḵ*	błogosławiony
מְבָרֵךְ	*məḇārēḵ*	błogosławiący
בֹּרַךְ	*bōraḵ*	został pobłogosławiony
בֵּרֵךְ	*bērēḵ*	pobłogosławił
בְּרָכָה	*bərāḵāh*	błogosławieństwo

sekwencja spółgłosek *BRK* jest nośnikiem podstawowego znaczenia słowa „błogosławić". Taka sekwencja nazywana jest rdzeniem podanych wyżej form. Należy zauważyć, że rdzeń jest gramatyczną abstrakcją tworzoną na podstawie danej grupy słów, a nie odwrotnie. Ponieważ rdzeń nie istnieje poza swoją obecnością w konkretnych słowach, twierdzenie, jakoby słowa pochodziły od danego rdzenia, prowadzi do poważnego niezrozumienia natury języka.

Schemat samogłosek powiązanych z danym słowem może, lecz nie musi, mieć oddzielne specyficzne znaczenie. Przykładowo ze słów: *méleḵ* (król), *malkāh* (królowa), *malḵûṯ* (królestwo), *mālaḵ* (królował), *homlaḵ* (został ustanowiony królem) możemy z całą pewnością wyabstrahować rdzeń *MLK*, którego znaczenie powiązane jest z królowaniem i rządzeniem. Jednakże możemy znaleźć jedynie słabe potwierdzenie założenia, zgodnie z którym słowo *méleḵ* składa się z rdzenia *MLK* i z posiadającego osobne

znaczenie formantu *e-e,* który odnosiłby się do tego, kto wykonuje czynność wyrażoną przez rdzeń. Zwykle schemat samogłoskowy *e-e* nie tworzy rzeczowników wyrażających wykonawcę czynności. Jednakże zwróćmy uwagę na następujący zestaw słów:

כֹּתֵב	*kōṯēḇ*	piszący	הֹלֵךְ	*hōlēḵ*	idący
יֹשֵׁב	*yōšēḇ*	siedzący	יֹרֵד	*yōrēḏ*	schodzący

Schemat samogłoskowy *ō-ē* jest regularnie używany przy tworzeniu imiesłowu czynnego, pochodzącego od rdzeni składających się z trzech spółgłosek, o których była mowa wyżej. W ten sposób, mimo że wyodrębnianie rdzeni oraz schematów formatywnych jest analitycznie uzasadnione, trzeba być ostrożnym przy przypisywaniu konkretnego znaczenia tym ostatnim.

Naukę czasownika hebrajskiego rozpoczniemy od przestudiowania wyżej wymienionej formy imiesłowu. W odniesieniu do składni i fleksji imiesłów zachowuje się niemal pod każdym względem jak przymiotnik:

rodzaj męski	יֹשֵׁב	*yōšēḇ*	יֹשְׁבִים	*yōšəḇîm*	siedzący
rodzaj żeński	יֹשֶׁבֶת	*yōšéḇeṯ*	יֹשְׁבוֹת	*yōšəḇôṯ*	

Pierwsza samogłoska jest niezmiennie długa; samogłoską w drugiej sylabie jest *ē*, w związku z tym podlega ona zmianom. Zwróć uwagę na formę liczby pojedynczej rodzaju żeńskiego zakończoną na *-eṯ* oraz powiązaną zmianę samogłoski w ostatniej sylabie tematu; czasami pojawia się także forma יֹשְׁבָה *yōšəḇāh,* ale jest znacznie rzadsza.

Imiesłów może być użyty w funkcji przydawki:

הָאִישׁ הַכֹּתֵב	*hāʾîš hakkōṯēḇ*	piszący człowiek *albo*: człowiek, który pisze

albo orzeczenia:

הָאִישׁ כֹּתֵב	*hāʾîš kōṯēḇ*	człowiek pisze

Użycie imiesłowu w zdaniu nie różni się więc niczym od składni przymiotnika opisanej w poprzedniej lekcji.

Imiesłów – zarówno w funkcji przydawki, jak i orzeczenia – zazwyczaj oznacza czynność ciągłą, będącą w toku. Podobnie jak w zdaniach przymiotnikowych z poprzedniej lekcji, czas gramatyczny musi zostać odczytany z kontekstu. Zdania imiesłowowe w ćwiczeniach należy tłumaczyć w czasie teraźniejszym lub jako czynność, która odbędzie się w najbliższej przyszłości:

הָאִישׁ נֹתֵן לֶחֶם לַדַּלָּה	*hā'îš nōṯēn léḥem laddallāh*	Człowiek daje (da) chleb biednej kobiecie.

27. Partykuła dopełnienia bliższego אֶת־ *'eṯ-*

Kiedy dopełnienie bliższe czasownika jest rzeczownikiem określonym (to znaczy ma rodzajnik określony) lub też jest imieniem własnym, poprzedza je zazwyczaj partykuła dopełnienia bliższego (*nota accusativi*) אֶת־ *'eṯ-* (albo bez *maqqēp̄*, אֵת *'ēṯ*):

הָאִישׁ שֹׁמֵר אֶת־הַתּוֹרָה	*hā'îš šōmēr 'eṯ-hattôrāh*	Człowiek przestrzega prawa.
הָעָם אֹהֵב אֶת־דָּוִד	*hā'ām 'ōhēḇ 'eṯ-dāwīḏ*	Lud kocha Dawida.

W przypadku kiedy dopełnienie jest nieokreślone, nie jest ono wprowadzane przez partykułę אֵת:

הָאִישׁ כֹּתֵב דָּבָר	*hā'îš kōṯēḇ dāḇār*	Człowiek pisze słowo.

Partykuła אֵת może być powtarzana przed każdym członem złożonego dopełnienia bliższego:

הָאֲנָשִׁים שֹׁמְרִים אֶת־הַתּוֹרָה וְאֶת־הַמִּצְוֹת	*hā'ănāšîm šōmərîm 'eṯ-hattôrāh wə'eṯ-hammiṣwōṯ* Mężczyźni przestrzegają prawa i przykazań.

28. Słowniczek IV

rzeczowniki:	שֹׁפֵט	*šōpēṭ*	(l.mn. *-îm*) sędzia
	מַלְאָךְ	*mal’āḵ*	(l.mn. *-îm*) posłaniec, anioł
	כִּסֵּא	*kissē’*	(l.mn. niereg. כִּסְאוֹת *kis’ôṯ*) krzesło, tron
czasowniki:	כֹּתֵב	*kōṯēḇ*	piszący
	אֹכֵל	*’ōḵēl*	jedzący
	נֹתֵן	*nōṯēn*	dający, kładzący
	הֹלֵךְ	*hōlēḵ*	idący, chodzący
	יֹשֵׁב	*yōšēḇ*	siedzący, mieszkający, przebywający
przyimki:	אֵת	*’ēṯ*	(*lub* אֶת־ *’eṯ-*) partykuła dopełnienia bliższego (*zob.* § 27)
	לְ	*lə-*	do, dla (w znaczeniu celownika); jako
	אֶל־	*’el-*	do, w kierunku (zakłada ruch lub pokonywanie przestrzeni, częsty synonim przyimka לְ *lə-*)
	בְּעֵינֵי	*bə‘ênê*	w oczach, według, w opinii

Ćwiczenia

a) Utwórz liczbę mnogą następujących rzeczowników:

סֹפֵר	*sōpēr*	(*-îm*)	pisarz	גַּנָּב	*gannāḇ*	(*-îm*)	złodziej
מוֹעֵד	*mô‘ēḏ*	(*-îm*)	wyznaczony czas	שֻׁלְחָן	*šulḥān*	(*-ôṯ*)	stół
מִשְׁכָּן	*miškān*	(*-îm*)	przybytek	מִקְדָּשׁ	*miqdāš*	(*-îm*)	sanktuarium

b) Przetłumacz ustnie na język hebrajski:
1) sędzia (+ rodz.) siedzi
2) król (+ rodz.) pisze
3) chłopiec (+ rodz.) idzie

4) kobieta (+ rodz.) daje
5) posłaniec (+ rodz.) idzie
6) człowiek (+ rodz.) daje
7) niewolnik (+ rodz.) je
8) kobieta (+ rodz.) idzie

c) Utwórz liczbę mnogą rzeczowników wymienionych w poprzednim ćwiczeniu, na przykład: „sędziowie (+ rodz.) siedzą”.

d) Przekształć przykłady z ćwiczenia (b) w następujący sposób: rzeczownik + człon określający, na przykład: „siedzący (+ rodz.) mężczyzna (+ rodz.)”.

e) Przetłumacz:

1) *haššōp̄ēṯ nōṯēn ʾeṯ-hassēp̄er lāʾîš.*	הַשֹּׁפֵט נֹתֵן אֶת־הַסֵּפֶר לָאִישׁ. (1
2) *hāʾiššāh yōšéḇeṯ wəʾōḵéleṯ babbáyiṯ.*	הָאִשָּׁה יֹשֶׁבֶת וְאֹכֶלֶת בַּבַּיִת. (2
3) *hāʾănāšîm hōləḵîm ʾel-hahêḵal haggāḏôl.*	הָאֲנָשִׁים הֹלְכִים אֶל־הַהֵיכָל הַגָּדוֹל. (3
4) *hammélek yōšēḇ wəḵōṯēḇ bassēp̄er.*	הַמֶּלֶךְ יֹשֵׁב וְכֹתֵב בַּסֵּפֶר. (4
5) *hammalʾāḵîm hōləḵîm ʾel-hahêḵāl.*	הַמַּלְאָכִים הֹלְכִים אֶל־הַהֵיכָל. (5
6) *raʿ haddāḇār bəʿênê hāʿām.*	רַע הַדָּבָר בְּעֵינֵי הָעָם. (6
7) *hannəʿārîm hōləḵîm ʾel-hannāhār.*	הַנְּעָרִים הֹלְכִים אֶל־הַנָּהָר. (7
8) *hammélek yōšēḇ ʿal-hakkissēʾ bahêḵāl.*	הַמֶּלֶךְ יֹשֵׁב עַל־הַכִּסֵּא בַּהֵיכָל. (8
9) *hāʿām yōšēḇ bāʾāreṣ haggəḏôlāh.*	הָעָם יֹשֵׁב בָּאָרֶץ הַגְּדוֹלָה. (9
10) *hāʾîš wəhāʾiššāh yōšəḇîm bāʿîr hārāʿāh.*	הָאִישׁ וְהָאִשָּׁה יֹשְׁבִים בָּעִיר הָרָעָה. (10

11) *haššōp̄əṭîm hōləḵîm ʾel-hannāhār.*	הַשֹּׁפְטִים הֹלְכִים אֶל־הַנָּהָר. (11
12) *haylāḏîm yōšəḇîm ʾḗṣel hannāhār haqqaṭōn.*	הַיְלָדִים יֹשְׁבִים אֵ֫צֶל הַנָּהָר הַקָּטֹן. (12
13) *hûʾ kōṯēḇ ʾeṯ-haddəḇārîm ʿal-hassḗp̄er.*	הוּא כֹּתֵב אֶת־הַדְּבָרִים עַל־הַסֵּ֫פֶר. (13
14) *ʾêp̄ōh yōšəḇôṯ hannāšîm?*	אֵיפֹה יֹשְׁבוֹת הַנָּשִׁים. (14
15) *ṭôḇîm hāʿăḇāḏîm bəʿênê hammélek̠.*	טוֹבִים הָעֲבָדִים בְּעֵינֵי הַמֶּ֫לֶךְ. (15

f) Napisz w języku hebrajskim:

1) Chłopcy (+ rodz.) idą do miasta (+ rodz.).
2) Niewolnicy (+ rodz.) siedzą niedaleko małych domów (+ rodz.).
3) Chłopiec (+ rodz.) daje książkę mężczyźnie (+ rodz.).
4) Mężczyzna (+ rodz.) i kobieta (+ rodz.) mieszkają w ogrodzie (+ rodz.).
5) Mężczyźni (+ rodz.) dają małe pole (+ rodz.) i ogród (+ rodz.) królowi (+ rodz.).
6) Ludzie (+ rodz.) mieszkają w dobrej krainie.

LEKCJA 5

[Przeczytaj §§ 8 – 9 w rozdziale „Głoski i pisownia"].

29. Przyimki בְּ *bə-*, לְ *lə-*, a także כְּ *kə-*

Forma tych trzech przyimków zależy od pierwszej spółgłoski lub sylaby słowa, z którym się łączą.

a) Jeśli rzeczownik zaczyna się sylabą יְ *yə*, oczekiwane formy **bəyə-*, **ləyə-*, **kəyə-* zastępowane są przez *bî-*, *lî-*, *kî-*:

יְרוּשָׁלַ͏ִם	*yərûšāláim*	Jerozolima
בִּירוּשָׁלַ͏ִם	*bîrûšāláim*	w Jerozolimie
לִירוּשָׁלַ͏ִם	*lîrûšāláim*	do Jerozolimy
כִּירוּשָׁלַ͏ִם	*kîrûšāláim*	jak Jerozolima

b) Jeśli rzeczownik zaczyna się jakąkolwiek inną spółgłoską, po której następuje *ə*, przyimki te występują z samogłoską *i*:

שְׁמוּאֵל	*šəmû'ēl*	Samuel
בִּשְׁמוּאֵל	*bišmû'ēl*	w Samuelu
לִשְׁמוּאֵל	*lišmû'ēl*	do Samuela
כִּשְׁמוּאֵל	*kišmû'ēl*	jak Samuel

Zauważ, że samogłoska *ə* w rzeczowniku z przyimkiem zostaje pominięta w wymowie: *biš-mû-'ēl*, a nie *bi-šə-mû-'ēl.*

c) Jeśli rzeczownik zaczyna się spółgłoską gardłową, po której następuje zredukowana samogłoska (*ă*, *ĕ* lub *ŏ*), przyimek ma odpowiadającą zredukowanej samogłosce pełną samogłoskę krótką:

חֲלוֹם	*ḥălôm*	sen	אֱמֶת	*ʾĕmét*	prawda
בַּחֲלוֹם	*baḥălôm*	we śnie	בֶּאֱמֶת	*beʾĕmét*	w prawdzie
לַחֲלוֹם	*laḥălôm*	do snu	לֶאֱמֶת	*leʾĕmét*	do prawdy
כַּחֲלוֹם	*kaḥălôm*	jak sen	כֶּאֱמֶת	*keʾĕmét*	jak prawda
אֳנִיָּה	*ʾŏnîyāh*	statek			
בָּאֳנִיָּה	*boʾŏnîyāh*	w statku *itd.*			

d) Przed słowami akcentowanymi na pierwszą sylabę (czyli w większości przypadków przed słowami jednosylabowymi) przyimki mogą być opcjonalnie wokalizowane z użyciem *ā*. Przypadki tej raczej rzadko występującej formy będą odnotowane wtedy, kiedy pojawią się w tekście.

e) Jak już stwierdziliśmy wcześniej, te trzy przyimki łączą się z rodzajnikiem określonym, który traci początkowe ה *h*. Samogłoska rodzajnika pozostaje niezmieniona.

f) Oprócz specjalnych przypadków omówionych w poprzednich paragrafach przyimki pojawiają się po prostu jako בְּ *bə-*, לְ *lə-*, a także כְּ *kə-*:

בְּעִיר	*bəʿîr*	w mieście
כְּמֶלֶךְ	*kəmélek*	jak król
לְאִישׁ	*ləʾîš*	do człowieka

30. Przyimek מִן *min*

a) Przed rodzajnikiem określonym przyimek ten może przyjmować formę מֵ *mē-*, która jest dodawana bezpośrednio do następującego

słowa, lub מִן *min-*, która jest zazwyczaj łączona z następującym wyrazem przez *maqqēp̄*:

מִן־הַמֶּ֫לֶךְ	*min-hammélek̲*	od króla
מֵהַמֶּ֫לֶךְ	*mēhammélek̲*	

b) Przed rzeczownikami rozpoczynającymi się od spółgłosek gardłowych lub *r* przyimek przyjmuje formę מֵ *mē-*, dołączaną bezpośrednio do następującego słowa:

עִיר	*ʿîr*	miasto	מֵעִיר	*mēʿîr*	z miasta
רֹאשׁ	*rō(ʾ)š*	głowa	מֵרֹאשׁ	*mērō(ʾ)š*	z głowy

c) Przed wszystkimi innymi rzeczownikami przyimek występuje w formie מִ *mi* i powoduje podwojenie pierwszej spółgłoski w wyrazie:

מֶ֫לֶךְ	*mélek̲*	król	מִמֶּ֫לֶךְ	*mimmélek̲*	od króla

Sekwencja *miyyə-* jest zazwyczaj skracana do *mî-*, jak w:

מִיהוּדָה *mîhûd̲āh* (*zamiast: *miyyəhûd̲āh*) z Judy

31. Stopień wyższy

Forma przymiotnika nie ulega zmianie przy tworzeniu stopnia wyższego, a przed rzeczownikiem, który jest podstawą porównania, dodaje się przyimek מִן *min.*

הָאִישׁ חָכָם מֵהַנַּ֫עַר *hāʾîš ḥāk̲ām mēhannáʿar* Mężczyzna jest mądrzejszy od chłopca.

Jest także możliwy, a nawet pojawia się dość często, inny szyk słów w zdaniu:

יָפָה הָאִשָּׁה מֵהַנַּעֲרָה	*yāpāh hāʾiššāh mēhannaʿărāh*	Kobieta jest piękniejsza od dziewczyny.

Ta sama konstrukcja przetłumaczona może być przez: „zbyt... dla":

קָשָׁה הָעֲבוֹדָה מֵהָאִישׁ	*qāšāh hāʿăḇôḏāh mēhāʾîš*	Praca jest *zbyt* ciężka *dla* mężczyzny.

Wybór w tłumaczeniu między stopniem wyższym przymiotnika a konstrukcją typu „zbyt... dla" zależy od tego, która z nich lepiej odpowiada danemu kontekstowi.

32. אֲשֶׁר *ʾăšer* jako zaimek względny

W przeciwieństwie do języka polskiego wyrażenie przyimkowe w języku hebrajskim nie zawsze znajduje się zaraz przy określanym przez nie rzeczowniku. W ten sposób, mimo że mówimy o „książce na stole" lub „fontannie w parku", gdzie „na stole" oraz „w parku" określają odpowiednio „książkę" i „fontannę", takie wyrażenie w języku hebrajskim jest znacznie częściej wprowadzane przez słowo אֲשֶׁר *ʾăšer*, będące zazwyczaj odpowiednikiem polskiego zaimka względnego: „który", „która", „które".

הָאִישׁ אֲשֶׁר בָּעִיר	*hāʾîš ʾăšer bāʿîr*	człowiek w mieście *albo*: człowiek, który jest w mieście
הָעָם אֲשֶׁר בָּאָרֶץ	*hāʿām ʾăšer bāʾāreṣ*	lud w krainie *albo*: lud, który jest w krainie

Słowo אֲשֶׁר *ʾăšer* nie zmienia swej formy pod wpływem rodzaju lub liczby słowa, które je poprzedza:

הָאִשָּׁה אֲשֶׁר בַּהֵיכָל	*hāʾiššāh ʾăšer bahêḵāl*	kobieta w świątyni

אֲשֶׁר *ʾăšer* występuje rzadko przed przymiotnikami lub imiesłowami. Z tego powodu wyrażenie „człowiek, który jest mądry" będzie brzmiało po

prostu הָאִישׁ הֶחָכָם *hā'îš heḥāḵām* albo nawet tylko הֶחָכָם *heḥāḵām*. Wyrażenie „człowiek, który siedzi" będzie brzmiało הָאִישׁ הַיֹּשֵׁב *hā'îš hayyōšēḇ*. Imiesłów może być również użyty samodzielnie, bez rodzajnika określonego, jako odpowiednik wyrażenia typu: „ten, który...", „każdy, kto...", „ten, kto...":

הֹלֵךְ בֶּאֱמֶת *hōlēḵ be'émeṯ* ten, który (każdy, kto) chodzi w prawdzie

33. Słowniczek V

rzeczowniki:	זָהָב	*zāhāḇ*	złoto
	חָכְמָה	*ḥoḵmāh*	mądrość
	כֶּסֶף	*késep̄*	srebro, pieniądze
	עֲבוֹדָה	*'ăḇôḏāh*	praca, zadanie, służba (*por. 'éḇeḏ*)
	עֵצָה	*'ēṣāh*	rada, porada
przymiotniki:	יָקָר	*yāqār*	drogi
	יָשָׁר	*yāšār*	prawy
	צַדִּיק	*ṣaddîq*	sprawiedliwy
	קָשֶׁה	*qāšeh*	trudny, twardy, surowy
	רָשָׁע	*rāšā'*	zły, niedobry, występny
imiona własne:	דָּוִד	*dāwiḏ*	Dawid
	שְׁמוּאֵל	*šəmû'ēl*	Samuel
	יְרוּשָׁלַםִ	*yərûšāláim*	Jerozolima (Zauważ, że w hebrajskiej pisowni brakuje drugiego י. Ta pisownia może wskazywać na wczesny, dialektalny wariant wymowy: *yərûšālêm*).
inne:	מִן	*min*	od; używane również w znaczeniu partytywnym: מֵהָאֲנָשִׁים *mēhā'ănāšîm* niektórzy mężczyźni, część mężczyzn
	אֲשֶׁר	*'ăšer*	(zaimek wzgl.) który, która, które

Ćwiczenia

a) Dodaj przyimek בְּ *bə* do następujących wyrazów – najpierw bez rodzajnika, następnie z rodzajnikiem. Przykład: *késep̄*, *bək̲ésep̄*, *bakkésep̄*.

מְלָכִים	*məlāk̲îm*	יְלָדִים	*yəlād̲îm*	חֲדָרִים	*ḥăd̲ārîm*	pokoje
עֲבָדִים	*ʿăb̲ād̲îm*	דְּרָכִים	*dərāk̲îm*	אֲדָמָה	*ʾăd̲āmāh*	ziemia
עָרִים	*ʿārîm*	נְעָרִים	*nəʿārîm*	אֳנִיָּה	*ʾŏnîyāh*	statek

b) Przetłumacz ustnie na język hebrajski, używając przymiotników w rodzaju męskim, liczbie pojedynczej:

1) lepszy niż chłopiec (+ rodz.)
2) większy niż dom (+ rodz.)
3) większy od rzeki (+ rodz.)
4) mniejszy niż pole
5) gorszy niż mężczyźni (+ rodz.)
6) droższy od złota
7) sprawiedliwszy od króla (+ rodz.)

c) Przetłumacz ustnie na język hebrajski, następnie przekształć w wyrażenia z użyciem *ʾăšer* . Przykład:

Miasto (+ rodz.) jest w krainie (+ rodz.)	→	Miasto (+ rodz.), które jest w krainie (+ rodz.)
hāʿîr bāʾāreṣ	→	*hāʿîr ʾăšer bāʾáreṣ*

1) Chłopiec (+ rodz.) jest na wielkim polu (+ rodz.).
2) Słowa (+ rodz.) są w książce (+ rodz.).
3) Kobieta (+ rodz.) jest na drodze (+ rodz.).
4) Złoto (+ rodz.) jest w świątyni (+ rodz.).
5) Srebro (+ rodz.) jest w domu (+ rodz.).

d) Przetłumacz:

1) *yəqārāh ḥoḵmāh mizzāhāḇ.*	יְקָרָה חָכְמָה מִזָּהָב. (1
2) *qāšāh hā‘ăḇôḏāh mēhā’ănāšîm.*	קָשָׁה הָעֲבוֹדָה מֵהָאֲנָשִׁים. (2
3) *yəšārîm hā‘ăḇāḏîm mēhamməlāḵîm.*	יְשָׁרִים הָעֲבָדִים מֵהַמְּלָכִים. (3
4) *dāwīḏ yāšār mə’ōḏ.*	דָּוִד יָשָׁר מְאֹד. (4
5) *hû’ nōṯēn ḥoḵmāh lamméleḵ hayyōšēḇ ‘al-hakkissē’.*	הוּא נֹתֵן חָכְמָה לַמֶּלֶךְ הַיֹּשֵׁב עַל־הַכִּסֵּא. (5
6) *rā‘îm haddəḇārîm ’ăšer bassēp̄er.*	רָעִים הַדְּבָרִים אֲשֶׁר בַּסֵּפֶר. (6
7) *ṭôḇāh ḥoḵmāh mikkésep̄.*	טוֹבָה חָכְמָה מִכֶּסֶף. (7
8) *yəšārîm hā’ănāšîm.*	יְשָׁרִים הָאֲנָשִׁים. (8
9) *dāwīḏ wəhā’ănāšîm yōšəḇîm bîrûšāláim.*	דָּוִד וְהָאֲנָשִׁים יֹשְׁבִים בִּירוּשָׁלַםִ. (9
10) *mî ṣaddîq miššəmû’ēl.*	מִי צַדִּיק מִשְּׁמוּאֵל. (10
11) *hā‘ēṣāh rā‘āh mə’ōd.*	הָעֵצָה רָעָה מְאֹד. (11
12) *’ayyēh hayšārîm wəhaṣṣaddîqîm?*	אַיֵּה הַיְשָׁרִים וְהַצַּדִּיקִים. (12

e) Napisz w języku hebrajskim:

1) Król (+ rodz.) daje złoto (+ rodz.) i srebro (+ rodz.) mężczyznom (+ rodz.), którzy są w pałacu (+ rodz.).
2) Mądrość jest droższa od srebra.
3) Posłańcy (+ rodz.) w Jerozolimie są bardzo źli.
4) Samuel i Dawid są prawi i sprawiedliwi.
5) Praca (+ rodz.) jest zbyt trudna dla chłopca (+ rodz.).
6) Pole (+ rodz.) jest większe od ogrodu (+ rodz.) niedaleko domu (+ rodz.).
7) Sędziowie (+ rodz.) są gorsi niż królowie (+ rodz.).

LEKCJA 6

[Przeczytaj § 10 w rozdziale „Głoski i pisownia"].

34. Liczba mnoga rzeczowników (kontynuacja)

Biorąc pod uwagę zmiany w temacie liczby mnogiej, można ogólnie wyróżnić dwa rodzaje rzeczowników jednosylabowych: (1) te, które nie ulegają zmianie, oraz (2) te, w których w liczbie mnogiej zachodzi podwojenie ostatniej spółgłoski:

1)	שִׁיר	*šîr*	l.mn.:	שִׁירִים	*šîrîm*	pieśń
	סוּס	*sûs*		סוּסִים	*sûsîm*	koń
	אוֹת	*ʾôṯ*		אוֹתוֹת	*ʾôṯôṯ*	znak
	דָּם	*dām*		דָּמִים	*dāmîm*	krew
	עֵץ	*ʿēṣ*		עֵצִים	*ʿēṣîm*	drzewo
2)	עַם	*ʿam*		עַמִּים	*ʿammîm*	lud
	חֵץ	*ḥēṣ*		חִצִּים	*ḥiṣṣîm*	strzała
	חֹק	*ḥōq*		חֻקִּים	*ḥuqqîm*	ustawa

Zwróć uwagę na następujące szczegóły:

1) Rzeczowniki z tematycznymi samogłoskami *û*, *î*, *ô* oraz zwykle *ā* nie zmieniają tematu przed końcówkami liczby mnogiej.
2) Rzeczowniki z tematyczną samogłoską ē zachowują się na dwa sposoby:
   a) temat nie ulega zmianie, jak w *ʿēṣ – ʿēṣîm*;

b) końcowa spółgłoska tematu ulega podwojeniu, a *ē* jest zastąpione przez *i*, jak w *ḥēṣ – ḥiṣṣîm*.

3) Rzeczowniki z tematyczną samogłoską *a* zachowują się podobnie do grupy opisanej wyżej:

a) gdy końcową spółgłoską tematu jest spółgłoska gardłowa lub *r*, samogłoska tematu zostaje wydłużona do *ā*, jak na przykład w *har – hārîm*;

b) w innych przypadkach końcowa spółgłoska tematu zostaje podwojona, a samogłoska tematu pozostaje taka sama, na przykład: *ʿam – ʿammîm*.

4) Rzeczowniki z tematyczną samogłoską *ō* zazwyczaj zachowują się według schematu *ḥōq – ḥuqqîm*. Jednakże *ō* jest często defektywną pisownią *ô*, należy więc uważać, by nie pomylić przykładu *ḥōq* ze wzorem *ʾôṯ* w grupie 1).

Ze względu na przypadki nieregularne i pomniejsze nieprzewidywalne odstępstwa od normy, liczba mnoga danego rzeczownika będzie podawana w słowniczkach obok liczby pojedynczej. Następujące rzeczowniki są nieregularne, gdyż ich tematy liczby mnogiej nie odpowiadają żadnej z wyżej wymienionych kategorii:

רֹאשׁ	*rō(ʾ)š*	l.mn.:	רָאשִׁים	*rā(ʾ)šîm*	głowa
יוֹם	*yôm*		יָמִים	*yāmîm*	dzień
בֵּן	*bēn*		בָּנִים	*bānîm*	syn
עִיר	*ʿîr*		עָרִים	*ʿārîm*	miasto
אִישׁ	*ʾîš*		אֲנָשִׁים	*ʾănāšîm*	mężczyzna

35. Imiesłowy (kontynuacja)

Gdy drugą lub trzecią spółgłoską rdzenia czasownikowego jest spółgłoska gardłowa (א *ʾ*, ע *ʿ*, ה *h*, ח *ḥ*), formy imiesłowu ulegają nieznacznej modyfikacji. Kiedy spółgłoska gardłowa występuje jako druga w rdzeniu, w temacie liczby mnogiej pojawia się *ă* zamiast *ə*:

צֹעֵק	*ṣōʿēq*	צֹעֲקִים	*ṣōʿăqîm*	wołający

צֹעֶקֶת	*ṣō‘éqeṯ*	צֹעֲקוֹת	*ṣō‘ăqôṯ*

Gdy trzecią spółgłoską jest ע ‘ lub ח *ḥ*, dwie ostatnie sylaby mają *a* zamiast *e* w liczbie pojedynczej rodzaju żeńskiego:

בֹּרֵחַ	*bōrēaḥ*	בֹּרְחִים	*bōrəḥîm*	uciekający
בֹּרַחַת	*bōráḥaṯ*	בֹּרְחוֹת	*bōrəḥôṯ*	

Gdy trzecią spółgłoską jest spółgłoska א ’, która jest milcząca, kiedy zamyka sylabę, liczba pojedyncza rodzaju żeńskiego ma *ē*:

קֹרֵא	*qōrē’*	קֹרְאִים	*qōrə’îm*	wołający
קֹרֵאת	*qōrē(’)ṯ*	קֹרְאוֹת	*qōrə’ôṯ*	

36. Słowniczek VI

rzeczowniki:	קוֹל	*qôl*	(l.mn. *-ôṯ*) głos, dźwięk; *bəqōl gāḏôl* głośno, wielkim głosem
	עֵץ	*‘ēṣ*	(l.mn. *‘ēṣîm*) drzewo, drewno
	כֶּרֶם	*kérem*	(l.mn. *-îm*) winnica
czasowniki:	צֹעֵק	*ṣō‘ēq*	krzyczący (w ucisku)
	שֹׁלֵחַ	*šōlēaḥ*	wysyłający
	נֹטֵעַ	*nōṭēa‘*	sadzący
	יֹצֵא	*yōṣē’*	wychodzący, opuszczający (jakieś miejsce)
inne:	תַּחַת	*táḥaṯ*	(przyimek) pod; zamiast
	כִּי	*kî*	(spójnik) ponieważ; że
	רַב	*raḇ*	(przymiotnik) liczny, wielki, obfity (*zob.* formy w § 22)

Ćwiczenia

a) Przetłumacz ustnie na język hebrajski:
   1) Starzec wychodzi.
   2) Kobieta sadzi.
   3) Sędzia posyła.
   4) Naród krzyczy.
   5) Sługa wychodzi.

b) Zamień zdania w ćwiczeniu (a) na liczbę mnogą.

c) Przetłumacz:

1) *hāʾănāšîm nōṭəʿîm ʿēṣîm rabbîm ʿal-hāhār.*	1) הָאֲנָשִׁים נֹטְעִים עֵצִים רַבִּים עַל־הָהָר.
2) *hannáʿar yōšēḇ táḥaṯ hāʿēṣ ʾăšer baggān.*	2) הַנַּעַר יֹשֵׁב תַּחַת הָעֵץ אֲשֶׁר בַּגָּן.
3) *gəḏôlîm hāʿēṣîm ʾăšer behārîm mēhāʿēṣîm ʾăšer ʾēṣel hannāhār.*	3) גְּדוֹלִים הָעֵצִים אֲשֶׁר בֶּהָרִים מֵהָעֵצִים אֲשֶׁר אֵצֶל הַנָּהָר.
4) *ʿammîm rabbîm yōšəḇîm bāʾāreṣ kî hāʾāreṣ ṭôḇāh məʾōḏ.*	4) עַמִּים רַבִּים יֹשְׁבִים בָּאָרֶץ כִּי הָאָרֶץ טוֹבָה מְאֹד.
5) *hāʿām ṣōʿăqîm bəqôl gāḏôl kî qāšāh məʾōḏ hāʿăḇôḏāh.*	5) הָעָם צֹעֲקִים בְּקוֹל גָּדוֹל כִּי קָשָׁה מְאֹד הָעֲבוֹדָה.
6) *mî yōṣēʾ min-hāʿîr hārāʿāh?*	6) מִי יֹצֵא מִן־הָעִיר הָרָעָה.
7) *rāʿîm haddəḇārîm bəʿênê hamméleḵ hayyāšār.*	7) רָעִים הַדְּבָרִים בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ הַיָּשָׁר.
8) *hāʾiššāh yōṣē(ʾ)ṯ mēhabbáyiṯ.*	8) הָאִשָּׁה יֹצֵאת מֵהַבַּיִת.
9) *hāʿăḇāḏîm nōṭəʿîm kérem qāṭōn ʾēṣel haśśāḏeh.*	9) הָעֲבָדִים נֹטְעִים כֶּרֶם קָטֹן אֵצֶל הַשָּׂדֶה.

d) Napisz w języku hebrajskim:
   1) Król posyła posłańców do sędziego, który jest w mieście.
   2) Lud wychodzi z Jerozolimy, ponieważ głód jest bardzo wielki.
   3) Kto krzyczy w domu?
   4) Winnica i ogród są blisko domu.
   5) On siedzi pod wielkim drzewem.
   6) Mężczyźni są dobrzy, lecz słudzy są źli.
   7) Słudzy są lepsi niż posłańcy.

LEKCJA 7

[*Przeczytaj § 11 w rozdziale „Głoski i pisownia"*].

37. Orzekanie istnienia

W celu stwierdzenia, że coś istnieje, język hebrajski używa słowa יֵשׁ *yēš*, często tłumaczonego jako „jest, istnieje", „znajduje się".

יֵשׁ אִישׁ	*yēš ʾîš*	Jest mężczyzna.
יֵשׁ אִשָּׁה	*yēš ʾiššāh*	Jest kobieta.
יֵשׁ אֲנָשִׁים	*yēš ʾănāšîm*	Są ludzie.

Słowo to nie zmienia się pod wpływem liczby czy rodzaju określanego rzeczownika. Wyrażeniem przeczącym, określającym nieistnienie, jest אֵין *ʾên*:

אֵין אִישׁ	*ʾên ʾîš*	Nie ma mężczyzny.
אֵין אִשָּׁה	*ʾên ʾiššāh*	Nie ma kobiety.

Tego rodzaju zdanie służy często do wyrażenia posiadania:

אֵין לָאִישׁ כֶּסֶף	*ʾên lāʾîš késep̄*	Mężczyzna nie ma srebra.
יֵשׁ אִישׁ לָאִשָּׁה	*yēš ʾîš lāʾiššāh*	Kobieta ma męża.

W poprzednich lekcjach zajmowaliśmy się zdaniami z przysłówkami w funkcji orzeczenia. We wszystkich podanych wcześniej przykładach –

zarówno w lekcjach, jak i w ćwiczeniach – podmiotem były rzeczowniki określone. Przy tworzeniu podobnego zdania, ale z podmiotem nieokreślonym (czyli bez rodzajnika), jak na przykład: „mężczyzna jest w domu", odpowiada ono praktycznie zdaniu stwierdzającemu egzystencję: „mężczyzna znajduje się w domu". W związku z tym zdania stwierdzające istnienie są czasem identyczne ze zdaniami posiadającymi orzeczenia przysłówkowe:

הָאִישׁ בַּבַּיִת	*hāʼîš babbáyiṯ*	Mężczyzna jest w domu.	(podmiot określony)
יֵשׁ אִישׁ בַּבַּיִת	*yēš ʼîš babbáyiṯ*	Mężczyzna (ktoś) znajduje się w domu.	(podmiot nieokreślony)
אֵין אִישׁ בַּבַּיִת	*ʼên ʼîš babbáyiṯ*	Nie ma w domu mężczyzny (nikogo). Mężczyzna (nikt) nie znajduje się w domu.	

38. Przyimki בְּ *bə-*, לְ *lə-*, a także אֶת־ *ʼeṯ-* z przyrostkami zaimkowymi

Kiedy zaimek osobowy jest dopełnieniem jakiegoś przyimka, dodawany jest jako przyrostek bezpośrednio do tego przyimka:

לִי	*lî*	dla mnie	לָנוּ	*lānû*	dla nas
לְךָ	*ləḵā*	dla ciebie (r.m.)	לָכֶם	*lāḵém*	dla was (r.m.)
לָךְ	*lāḵ*	dla ciebie (r.ż.)	[לָכֶן	*lāḵén*	dla was (r.ż.)]
לוֹ,	*lô*	dla niego	לָהֶם	*lāhém*	dla nich (r.m.)
לָהּ	*lāh*	dla niej	לָהֶן	*lāhén*	dla nich (r.ż.)

W tej odmianie, podobnie jak w każdym innym przypadku odmian w języku hebrajskim, widoczne jest rozróżnienie pod względem rodzaju w drugiej i trzeciej osobie obu liczb. W odróżnieniu od języka polskiego hebrajski w drugiej osobie liczby pojedynczej i mnogiej używa osobnej formy na rodzaj męski i żeński. Przyimek בְּ *bə* po dodaniu przyrostków wygląda tak

samo, jak podany powyżej przykład z zaimkiem לְ. Alternatywna forma בָּם *bām* jest niekiedy używana zamiast בָּהֶם *bāhém*.

Zaimki w funkcji dopełnienia bliższego czasownika mogą jako przyrostki łączyć się z partykułą dopełnienia w następujący sposób:

אֹתִי	*ʾōṯî*	mnie	אֹתָ֫נוּ	*ʾōṯā́nû*	nas
אֹתְךָ	*ʾōṯəḵā*	ciebie (r.m.)	אֶתְכֶם	*ʾeṯḵem*	was (r.m.)
אֹתָךְ	*ʾōṯāḵ*	ciebie (r.ż.)	[אֶתְכֶן	*ʾeṯḵen*	was (r.ż.)]
אֹתוֹ	*ʾōṯô*	jego	אֹתָם	*ʾōṯām*	ich
אֹתָהּ	*ʾōṯāh*	ją	אֹתָן	*ʾōṯān*	je

Trzecia osoba liczby mnogiej występuje również jako אֶתְהֶם *ʾeṯhem* oraz אֶתְהֶן *ʾeṯhen*.

Poniżej podano kilka przykładów zastosowania przyrostków zaimkowych:

הָאִישׁ נֹתֵן לָ֫נוּ לֶ֫חֶם	*hāʾîš nōṯēn lā́nû léḥem*	Mężczyzna daje nam chleb.
אֵין לִי כֶּ֫סֶף	*ʾên lî ḵésep̄*	Nie mam srebra.
יֵשׁ לָהֶם מֶ֫לֶךְ	*yēš lāhem mélek*	Oni mają króla.
הַמֶּ֫לֶךְ שֹׁלֵחַ אֹתָם אֶל־הָעִיר	*hammélek šōlēᵃḥ ʾōṯām ʾel-hāʿîr*	Król posyła ich do miasta.

39. Słowniczek VII

rzeczowniki:	צֹאן	*ṣō(ʾ)n*	(brak l.mn.; rzecz. zbior.) małe bydło (owce i kozy)
	בָּקָר	*bāqār*	(brak l.mn.; rzecz. zbior.) duże bydło (byki, krowy, woły)
	גָּמָל	*gāmāl*	(l.mn. niereg. גְּמַלִּים *gəmallîm*) wielbłąd
	לֶ֫חֶם	*léḥem*	(brak l.mn.) chleb, pożywienie

czasownik:	יֹרֵד	*yōrēḏ*	schodzący
przymiotniki:	עָשִׁיר	*ʿāšîr*	bogaty
	דַּל	*dal*	biedny
partykuły:	יֵשׁ	*yēš*	jest, istnieje
	אֵין	*ʾên*	nie ma, nie istnieje

Ćwiczenia

a) Przetłumacz ustnie na język hebrajski:

1) Mam _____ (dom, ogród, pole, winnicę).
2) Ona nie ma _____ (męża, niewolników, srebra, ksiąg).
3) My nie mamy _____ (króla, sędziego, miasta, wielbłądów).
4) Mężczyzna nie ma żony.
5) Oni mają _____ (małe bydło, wielbłądy, złoto, srebro).
6) Nie ma drzew na górze.
7) Jest dużo domów w mieście.
8) Jest wielu posłańców tutaj.
9) On posyła nas.
10) On pisze do nas.
11) On daje nam chleb.
12) On mieszka w nim.
13) Ona posyła ich.
14) Ona sadzi to dla nich.

b) Przetłumacz:

1) *ʾên ʾîš yōšēḇ ʿal-hakkissēʾ.*	1) אֵין אִישׁ יֹשֵׁב עַל־הַכִּסֵּא.
2) *yēš sēp̄er šām.*	2) יֵשׁ סֵפֶר שָׁם.
3) *ʾên šōp̄ēṭ yāšār bāʿîr.*	3) אֵין שֹׁפֵט יָשָׁר בָּעִיר.

4) *hammal'āḵîm yōrəḏîm mēhāhār kî 'ên lāhem léḥem šām.*

(4 הַמַּלְאָכִים יֹרְדִים מֵהָהָר
כִּי אֵין לָהֶם לֶחֶם שָׁם.

5) *hā'ăšîrîm nōṯənîm léḥem laddallîm hayyōšəḇîm šām.*

(5 הָעֲשִׁירִים נֹתְנִים לֶחֶם
לַדַּלִּים הַיֹּשְׁבִים שָׁם.

6) *hā'ănāšîm yōṣə'îm min-hā'îr wəhōləḵîm 'el-hāhār.*

(6 הָאֲנָשִׁים יֹצְאִים מִן־הָעִיר
וְהֹלְכִים אֶל־הָהָר.

7) *hannāšîm yōṣə'ōṯ mēhā'îr wəyōrəḏôṯ 'el-hannāhār.*

(7 הַנָּשִׁים יֹצְאוֹת מֵהָעִיר
וְיֹרְדוֹת אֶל־הַנָּהָר.

8) *yēš lắnû báyiṯ gāḏôl wəḡan qāṭōn.*

(8 יֵשׁ לָנוּ בַּיִת גָּדוֹל וְגַן קָטֹן.

9) *mî hā'ănāšîm hahōləḵîm 'el-hā'îr?*

(9 מִי הָאֲנָשִׁים הַהֹלְכִים
אֶל־הָעִיר.

10) *haylāḏîm yōšəḇîm wə'ōḵəlîm bakkérem.*

(10 הַיְלָדִים יֹשְׁבִים וְאֹכְלִים
בַּכֶּרֶם.

11) *hû' 'āšîr mə'ōḏ. yēš lô ḵésep̄ wəzāhāḇ.*

(11 הוּא עָשִׁיר מְאֹד. יֵשׁ לוֹ כֶּסֶף
וְזָהָב.

c) Napisz w języku hebrajskim:
1) Król nie ma miasta i nie ma kraju.
2) Gdzie młodzieńcy siedzą i jedzą?
3) Bogaci mają chleb, lecz ubodzy nie mają chleba.
4) Ubodzy krzyczą, ponieważ nie mają chleba.
5) Sędziowie posyłają księgi do króla, ponieważ jest w nich wiele dobrych rzeczy.
6) Król posyła mnie do sędziego, ponieważ ma trudną sprawę (rzecz).
7) Jest tutaj wiele wielbłądów.

LEKCJA 8

40. Zaimki wskazujące

	liczba pojedyncza			liczba mnoga		
rodzaj męski	זֶה	*zeh*	ten	אֵלֶּה	*ʾḗlleh*	ci / te
rodzaj żeński	זֹאת	*zō(ʾ)ṯ*	ta			
rodzaj męski	הוּא	*hûʾ*	tamten	הֵם	*hēm*	tamci
rodzaj żeński	הִיא	*hîʾ*	tamta	הֵנָּה	*hḗnnāh*	tamte

Użycie zaimka wskazującego jest podobne do użycia przymiotnika:

הָאִישׁ הַזֶּה	*hāʾîš hazzeh*	ten człowiek
הָאִשָּׁה הַזֹּאת	*hāʾiššāh hazzō(ʾ)ṯ*	ta kobieta
הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה	*hāʾănāšîm hāʾḗlleh*	ci ludzie
הַנָּשִׁים הָאֵלֶּה	*hannāšîm hāʾḗlleh*	te kobiety
הָאִישׁ הַהוּא	*hāʾîš hahûʾ*	tamten człowiek
הָאִשָּׁה הַהִיא	*hāʾiššāh hahîʾ*	tamta kobieta
הָאֲנָשִׁים הָהֵם	*hāʾănāšîm hāhēm*	tamci mężczyźni
הַנָּשִׁים הָהֵנָּה	*hannāšîm hāhḗnnāh*	tamte kobiety

Zaimek wskazujący umieszczany jest na końcu serii przymiotników:

הָאִישׁ הַטּוֹב הַזֶּה	*hāʾîš haṭṭôḇ hazzeh*	ten dobry człowiek
הָאִשָּׁה הַטּוֹבָה הַזֹּאת	*hāʾiššāh haṭṭôḇāh hazzō(ʾ)ṯ*	ta dobra kobieta

Forma bez rodzajnika może być częścią zdania nominalnego (porównaj z użyciem przymiotnika w funkcji orzeczenia):

זֶה הָאִישׁ	*zeh hā'îš*	To jest człowiek.
זֹאת הָאִשָּׁה	*zō(')t̠ hā'iššāh*	To jest kobieta.
אֵלֶּה הַדְּבָרִים	*'ēlleh haddəb̠ārîm*	To są słowa.

Zauważ, że – podobnie jak w przypadku przymiotnika – zachodzi zgodność rodzaju i liczby.

41. Imiesłowy (kontynuacja)

rodzaj męski	בֹּנֶה	*bōneh*	בֹּנִים	*bōnîm*
rodzaj żeński	בֹּנָה	*bōnāh*	בֹּנוֹת	*bōnôt̠*
	(בֹּנִיָּה	*bōnîyāh*)		

Końcowe ה *h* w formie בֹּנֶה *bōneh* pełni rolę *mater lectionis* dla końcowej samogłoski i nie jest trzecią spółgłoską rdzenia. Rdzeń w tej klasie czasowników powinien być traktowany jako zmieniający formę – niekiedy występuje jako *BN-*, a niekiedy jako *BNY.* Zauważ, że rodzaj żeński ma dwie formy w liczbie pojedynczej – obydwie mogą być używane, ale *bōnîyāh* występuje dosyć rzadko.

42. Słowniczek VIII

rzeczowniki:	בִּינָה	*bînāh*	rozumienie, pojmowanie, spostrzegawczość
	צֶדֶק	*ṣéd̠eq*	sprawiedliwość (por. *ṣaddîq*)
	אֵשׁ	*'ēš*	ogień (r.ż.; brak l.mn.)
	נָבִיא	*nāb̠î'*	(l.mn. *-îm*) prorok
czasowniki:	בֹּנֶה	*bōneh*	budujący

עֹלֶה	*ʿōleh*	wchodzący, wstępujący
נֹפֵל	*nōp̄el*	upadający

ĆWICZENIA

a) Przetłumacz ustnie na język hebrajski:

1) ten głód
2) te domy
3) tamto miasto
4) te pieniądze
5) tamta praca
6) ta rada
7) te miasta
8) te góry
9) tamte narody

b) Przekształć zdania z ćwiczenia (a) w zdania według modelu:

ten głód ⟶ To jest głód (+ rodz.).

c) Przetłumacz:

1) *dal hannāḇîʾ hazzeh wəʾên lô léḥem.*	1) דַּל הַנָּבִיא הַזֶּה וְאֵין לוֹ לֶחֶם.
2) *hāʾănāšîm hāʾélleh ʿōlîm ʾel-hehārîm.*	2) הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה עֹלִים אֶל־הֶהָרִים.
3) *hannəḇîʾîm hayšārîm hōləḵîm bəṣéḏeq.*	3) הַנְּבִיאִים הַיְשָׁרִים הֹלְכִים בְּצֶדֶק.
4) *bînāh wəḥoḵmāh ṭôḇôṯ mizzāhāḇ.*	4) בִּינָה וְחָכְמָה טוֹבוֹת מִזָּהָב.
5) *hāʾēš nōp̄éleṯ ʿal-habbáyiṯ ʾăšer ʾéṣel hahêḵāl.*	5) הָאֵשׁ נֹפֶלֶת עַל־הַבַּיִת אֲשֶׁר אֵצֶל הַהֵיכָל.

6) *hā'ănāšîm bōnîm báyit̲ gāḏôl bā'îr hahî'.*	הָאֲנָשִׁים בֹּנִים בַּ֫יִת גָּדוֹל בָּעִיר הַהִיא. (6
7) *rā'îm hā'ām kî 'ên lāhem bînāh.*	רָעִים הָעָם כִּי אֵין לָהֶם בִּינָה. (7
8) *hû' šōlēᵃḥ lā́nû nāḇî' ṣaddîq.*	הוּא שֹׁלֵחַ לָ֫נוּ נָבִיא צַדִּיק. (8
9) *'ên méleḵ bîrûšāláim.*	אֵין מֶ֫לֶךְ בִּירוּשָׁלַ֫ם. (9

d) Napisz w języku hebrajskim:
1) Te wielbłądy są moje (*dosł.* dla mnie), a tamte wielbłądy są twoje (r.m.).
2) Nie rozumiesz (*dosł.* nie masz rozumienia).
3) On wchodzi do bydła, które jest w górach.
4) Ona upada.
5) Chłopcy budują mały dom obok ogrodu.
6) Ludzie mieszkają w tym kraju, ponieważ on jest wielki i piękny.
7) On rzuca (*dosł.* daje) ogień na tamto złe miasto.

LEKCJA 9

43. *Perfectum* czasownika כָּתַב *kāṯaḇ*

Każdy czasownik w języku hebrajskim ma dwie pełne odmiany czasownika przez osoby, liczbę i rodzaj. Pierwszą z nich, nazywaną *perfectum* (łac.), tworzy się przez dodanie podmiotowych przyrostków do względnie niezmiennego tematu, jak zostało to przedstawione na poniższym przykładzie:

כָּתַב	*kāṯaḇ*	napisał
כָּתַ֫בְתִּי	*kāṯáḇtî*	napisałem / napisałam

Druga odmiana, zwana *imperfectum* (łac.), wprowadza inny temat, używając przedrostków oraz przyrostków na oznaczenie osoby, liczby i rodzaju. Na przykład:

יִכְתֹּב	*yiḵtōḇ*	będzie pisał
תִּכְתֹּ֫בְנָה	*tiḵtṓḇnāh*	będą pisały

Nasze studium czasownika rozpoczniemy od *perfectum*, którego pełna odmiana jest następująca:

כָּתַב	*kāṯaḇ*	napisał	כָּתְבוּ	*kāṯəḇû*	napisali / napisały
כָּתְבָה	*kāṯəḇāh*	napisała			
כָּתַ֫בְתָּ	*kāṯáḇtā*	napisałeś	כְּתַבְתֶּם	*kəṯaḇtem*	napisaliście

כָּתַבְתְּ	*kāṯáḇt*	napisałaś	כְּתַבְתֶּן	*kəṯaḇten*	napisałyście
כָּתַבְתִּי	*kāṯáḇtî*	napisałem / napisałam	כָּתַבְנוּ	*kāṯáḇnû*	napisaliśmy / napisałyśmy

Należy zwrócić uwagę na następujące zagadnienia:

1) Tradycyjne przedstawienie paradygmatu czasownika hebrajskiego rozpoczyna się od trzeciej osoby i postępuje do pierwszej.
2) W odmianie *perfectum* można rozróżnić formy rodzaju męskiego i żeńskiego w drugiej i trzeciej osobie liczby pojedynczej oraz w drugiej osobie liczby mnogiej. Pozostałe przypadki, czyli pierwsza osoba liczby pojedynczej i mnogiej oraz trzecia osoba liczby mnogiej, nie wskazują na rodzaj gramatyczny podmiotu.
3) Końcówki podane w powyższym paradygmacie znajdują zastosowanie w prawie wszystkich czasownikach w języku hebrajskim. Będziemy mogli zauważyć wiele zmian zachodzących w tematach czasowników różnego typu, jednak same końcówki pozostają zasadniczo niezmienne. Forma drugiej osoby liczby pojedynczej rodzaju męskiego występuje także z końcową *mater lectionis*: כָּתַבְתָּה *kāṯáḇtāh*.
4) Temat czasownika *kāṯaḇ* zmienia się w zależności od kształtu dodawanego przyrostka:
   a) Przed nieakcentowanymi końcówkami *-tā*, *-t*, *-tî*, a także *-nû* temat pozostaje taki sam, jak w trzeciej osobie rodzaju męskiego liczby pojedynczej.
   b) Dodanie końcówek *-āh* oraz *-û*, które są akcentowane i są samogłoskami, otwiera końcową sylabę tematu. Przed tymi końcówkami druga samogłoska tematu jest regularnie zastępowana przez *ə*, czyli zachodzi jej redukcja do *ə*.
   c) Końcówki *-tem* oraz *-ten* są zawsze akcentowane. Ponieważ rozpoczynają się spółgłoską, druga sylaba tematu pozostaje zamknięta i niezmieniona. Jeśli – tak jak w rozpatrywanym paradygmacie – pierwsza samogłoska tematu znajduje się w otwartej sylabie, samogłoska ta zostaje zredukowana do *ə*.
5) Gdy ostatnia spółgłoska rdzenia jest identyczna ze spółgłoską rozpoczynającą przyrostek, zapisywana jest tylko jedna litera, ale z *dagesz*

forte; w ten sposób z formy כָּרַת (przeciął) otrzymujemy כָּרַ֫תִּי *kār-áttî* (przeciąłem), a z שָׁכַן (osiedlił się) – שָׁכַ֫נּוּ *šāḵánnû* (osiedliliśmy się).

Czasowniki ze spółgłoską gardłową lub te, których rdzenie zawierają inne fonologiczne nieregularności, przykładowo *bōneh*, odmieniają się inaczej niż podany powyżej paradygmat – zostaną one omówione w następnych lekcjach. Czasowniki, których rdzenie nie mają fonologicznych wyjątków, są często nazywane „mocnymi" lub „regularnymi" czasownikami, złożonymi z trzech spółgłosek.

44. Znaczenie *perfectum*

W dalszym wykładzie gramatyki zobaczymy, że znaczenie hebrajskich czasów w tłumaczeniu jest w znacznym stopniu zależne od rodzaju zdań lub wyrażeń, w których dany czasownik jest użyty. W stojących poza kontekstem narracji zdaniach podanych w ćwiczeniach możliwe są jedynie dwa lub trzy sposoby tłumaczenia *perfectum*:

1) W odniesieniu do wszystkich czasowników, bez względu na ich znaczenie, hebrajskie *perfectum* można tłumaczyć zwykłym czasem przeszłym („napisałem").
2) W przypadku czasowników wyrażających percepcję, postawę lub stosunek podmiotu do dopełnienia czasownika, a nie bezpośrednią czynność przenoszoną na dopełnienie, *perfectum* można tłumaczyć czasem teraźniejszym:

אָהַ֫בְתִּי	*ʾāhábtî*	kocham (*albo jak wyżej*: pokochałem)
יָדַ֫עְתִּי	*yāḏáʿtî*	wiem (*albo*: dowiedziałem się, poznałem)

3) W przypadku czasowników oznaczających stan psychiczny lub fizyczny podmiotu, i w związku z tym niewystępujących z dopełnieniem bliższym, *perfectum* może być przetłumaczone na język polski przez czas teraźniejszy czasownika „być" + przymiotnik:

זָקַ֫נְתִּי	*zāqántî*	jestem stary (*albo*: zestarzałem się)

4) Rzadko w prozie, a dosyć często w poezji i przysłowiach *perfectum* używane jest do określenia czynności, która się powtarza i nie ma określonej wartości czasowej. Takie zastosowanie tłumaczone jest zazwyczaj przez czas teraźniejszy (piszę).

45. Szyk wyrazów w zdaniu czasownikowym

W języku hebrajskim czasownik zazwyczaj stoi w zdaniu na pierwszym miejscu, następnie podmiot, dopełnienie, po czym kolejne elementy przysłówkowe.

זָכַר הָאִישׁ אֶת־הַדְּבָרִים	*zāḵar hāʾîš ʾeṯ-haddəḇārîm*	Mężczyzna zapamiętał słowa.
כָּתַב הָאִישׁ אֶת־הַדָּבָר בַּסֵּפֶר	*kāṯaḇ hāʾîš ʾeṯ-haddāḇār bassēp̄er*	Mężczyzna zapisał słowo w księdze.

Jednakże dosyć często jest tak, że podmiot lub inny element zdania znajduje się przed czasownikiem. Taka kolejność słów jest często uwarunkowana relacjami między zdaniami (zob. poniżej) albo podkreśla znaczenie tego członu, który umieszczony został jako pierwszy w zdaniu.

Czasownik zgadza się w osobie, liczbie i rodzaju ze swoim podmiotem. Podmioty zaimkowe są zawarte w samej formie czasownika.

זָכַר אֶת־הַדְּבָרִים	*zāḵar ʾeṯ-haddəḇārîm* (On) zapamiętał słowa.
זָכְרָה אֶת־הַדְּבָרִים	*zāḵərāh ʾeṯ-haddəḇārîm* (Ona) zapamiętała słowa.
זָכְרָה הָאִשָּׁה אֶת־הַדְּבָרִים	*zāḵərāh hāʾiššāh ʾeṯ-haddəḇārîm* Kobieta zapamiętała słowa.

Partykuła אֶת־ *ʾeṯ-* używana jest przed dopełnieniem bliższym, jak zostało to już wcześniej wyjaśnione.

Perfectum neguje się poprzez לֹא *lōʾ*, które jest zawsze umieszczone bezpośrednio przed czasownikiem:

לֹא זָכַ֫רְתִּי אֶת־הַדָּבָר *lōʾ zāḵártî ʾeṯ-haddāḇār*
Nie zapamiętałem słowa.

Dopełnienie dalsze, zawsze oznaczone przez przyimek *lə-*, zazwyczaj poprzedza dopełnienie bliższe, gdy pierwsze wyrażone jest przez przyrostek zaimkowy, a drugie przez rzeczownik:

נָתַן לוֹ אֶת־הָאִשָּׁה *nāṯan lô ʾeṯ-hāʾiššāh*
Dał mu żonę.

W innych wypadkach kolejność: dopełnienie bliższe + dopełnienie dalsze uważa się za normalny porządek zdania.

נָתַן אֹתָהּ לוֹ לְאִשָּׁה *nāṯan ʾōṯāh lô ləʾiššāh*
Dał mu ją za żonę.

נָתַן אֶת־הָאִשָּׁה לָאִישׁ *nāṯan ʾeṯ-hāʾiššāh lāʾîš*
Dał kobietę mężczyźnie.

46. Formy spójnika וְ *wə-*

Podobnie jak przyimki *bə-*, *lə-*, a także *kə-*, spójnik וְ *wə-* (oraz, i) zmienia formę w zależności od tego, jak rozpoczyna się dany wyraz.

a) Przed spółgłoskami wargowymi ב *b*, פ *p*, a także מ *m* spójnik ten przyjmuje formę וּ *û-*:

בַּ֫יִת	*báyiṯ*	dom	וּבַ֫יִת	*ûḇáyiṯ*	i dom
פֹּה	*pōh*	tutaj	וּפֹה	*ûp̄ōh*	i tutaj
מַ֫יִם	*máyim*	woda	וּמַ֫יִם	*ûmáyim*	i woda

b) Przed słowami rozpoczynającymi się od יְ *yə-* następuje kontrakcja spójnika i pierwszej sylaby wyrazu do וִי *wî-*:

יְהוּדָה	*yəhûḏāh*	Juda	וִיהוּדָה	*wîhûḏāh*	oraz Juda
יְדַעְתֶּם	*yəḏaʿtem*	wiedzieliście	וִידַעְתֶּם	*wîḏaʿtem*	i wiedzieliście

c) Przed rzeczownikiem rozpoczynającym się jakąkolwiek inną spółgłoską (oprócz י *y*) + *ə* spójnik przyjmuje formę וּ *û-*:

שְׁמוּאֵל	*šəmûʾēl*	Samuel	וּשְׁמוּאֵל	*ûš(ə)mûʾēl*	oraz Samuel

d) Przed spółgłoskami gardłowymi + *ă, ĕ*, a także *ŏ* spójnik przyjmuje kolejno formy: וַ *wa-*, וֶ *we-*, וָ *wo-*:

אֲרָצוֹת	*ʾărāṣôṯ*	krainy	וַאֲרָצוֹת	*waʾărāṣôṯ*	i krainy
אֱדֹם	*ʾĕḏōm*	Edom	וֶאֱדֹם	*weʾĕḏōm*	i Edom
אֳנִי	*ʾŏnî*	flota	וָאֳנִי	*woʾŏnî*	i flota

47. Słowniczek IX

rzeczowniki:	יוֹם	*yôm*	(niereg. l.mn. יָמִים) dzień; הַיּוֹם *hayyôm* dzisiaj
	לַיְלָה	*láylāh*	(l.mn. rzadko występuje; r.m.) noc (Zwróć uwagę na położenie akcentu).
	מָקוֹם	*māqōm*	(l.mn. *-ôṯ*) miejsce
	שָׁמַיִם	*šāmáyîm*	(l.mn., bez l.poj.) niebo, niebiosa
czasowniki:	יָלַד	*yālaḏ*	rodzić
	קָבַץ	*qāḇaṣ*	gromadzić
	זָכַר	*zāḵar*	pamiętać
liczebnik:	אֶחָד	*ʾeḥāḏ*	jeden (r.ż. niereg. אַחַת *ʾaḥaṯ*); אֶחָד מִן *ʾeḥāḏ min* jeden z

przyimki:	בֵּין	*bên*	między, pomiędzy („między A i B" może być wyrażone przez *bên A ûbên B* albo *bên A wəB*)
	בְּתוֹךְ	*bəṯôḵ*	pośród, w środku
	מִתּוֹךְ	*mittôḵ*	spośród, ze środka
przysłówki:	גַּם	*gam*	również, nawet, także (stawiamy bezpośrednio przed określanym słowem, na przykład: *gam hammélek* również król, nawet król)
	לֹא	*lō'*	nie (partykuła przeczenia, stawiana przed negowanym słowem)

ĆWICZENIA

a) Podaj ustnie pełną odmianę *perfectum* dla każdego z następujących czasowników:

ירד   ישׁב   זכר

b) Napisz podane frazy w języku hebrajskim, zwracając szczególną uwagę na formy spójnika „i":

1) złoto *i* srebro
2) mądrość *i* rozumienie
3) rada *i* praca
4) małe bydło *i* duże bydło
5) słudzy *i* wielbłądy; wielbłądy *i* słudzy
6) wielki *i* bogaty człowiek
7) biedna *i* mała kobieta
8) jeden mężczyzna *i* jedna kobieta

c) Przetłumacz:

1) *yāšaḇ hā'îš bên-hannāhār ûḇên-haśśāḏeh.*

(1 יָשַׁב הָאִישׁ בֵּין־הַנָּהָר וּבֵין־הַשָּׂדֶה.

2) *qāḇaṣ hannāḇî' 'eṯ-hā'ām 'ēṣel hahêḵāl haggāḏôl.*

(2 קָבַץ הַנָּבִיא אֶת־הָעָם אֵצֶל הַהֵיכָל הַגָּדוֹל.

3) *bayyôm hahû᾿ nāpəlāh ᾿ēš min-haššāmáyim.*

(3 בַּיּוֹם הַהוּא נָפְלָה אֵשׁ מִן־הַשָּׁמָ֫יִם.

4) *hāləḵû hā῾ām ᾿el-haššōpēṭ hayyāšār wəlō᾿ hāləḵû ᾿el-hannāḇî᾿ hārāšā῾.*

(4 הָלְכוּ הָעָם אֶל־הַשֹּׁפֵט הַיָּשָׁר וְלֹא הָלְכוּ אֶל־הַנָּבִיא הָרָשָׁע.

5) *mî hannəḇî᾿îm hahōləḵîm ᾿el-hā῾îr?*

(5 מִי הַנְּבִיאִים הַהֹלְכִים אֶל־הָעִיר.

6) *balláylāh hahû᾿ yārəḏû hā᾿ănāšîm mēhehārîm.*

(6 בַּלַּ֫יְלָה הַהוּא יָרְדוּ הָאֲנָשִׁים מֵהֶהָרִים.

7) *yāšáḇnû bəṯôḵ hā῾îr wəlō᾿ hāláḵnû min-hammāqôm hahû᾿.*

(7 יָשַׁ֫בְנוּ בְּתוֹךְ הָעִיר וְלֹא הָלַ֫כְנוּ מִן־הַמָּקוֹם הַהוּא.

8) *yāləḏāh hā᾿iššāh yəlāḏîm rabbîm wəyāpîm.*

(8 יָלְדָה הָאִשָּׁה יְלָדִים רַבִּים וְיָפִים.

9) *ləmî qāḇáṣtā ᾿eṯ-hakkésep̄ wə᾿eṯ-hazzāhāḇ?*

(9 לְמִי קָבַ֫צְתָּ אֶת־הַכֶּ֫סֶף וְאֶת־הַזָּהָב.

10) *lō᾿ nāp̄al ᾿eḥāḏ mēhannə῾ārîm.*

(10 לֹא נָפַל אֶחָד מֵהַנְּעָרִים.

d) Napisz w języku hebrajskim:

1) Dał prorokom mądrość i zrozumienie.
2) Posłali złoto i srebro do mężczyzn w świątyni.
3) Ta praca jest bardzo ciężka, ponieważ nie mamy zrozumienia.
4) Mężczyźni budują dzisiaj dom w mieście.
5) Gdzie oni napisali tamte słowa?
6) Pamiętam, że dał mi księgę.
7) W tym miejscu znajduje się (jest) zło.
8) Jedna z kobiet opuszcza miasto.

LEKCJA 10

48. *Perfectum* czasowników ze spółgłoskami gardłowymi w rdzeniu

Obecność spółgłosek gardłowych w rdzeniu czasownika powoduje nieznaczne zmiany w odmianie *perfectum*. Wszystkie te różnice są proste i przewidywalne, wyjątek stanowią rdzenie, w których trzecią spółgłoską jest א (odtąd nazywane po prostu czasownikami III-*Alef*)[1], ich odmiana więc będzie przedstawiona oddzielnie.

liczba pojedyncza						
3. os. r.m.	עָמַד	*ʿāmad̲*	בָּחַר	*bāḥar*	שָׁמַע	*šāmaʿ*
3. os. r.ż.	עָֽמְדָה	*ʿāməd̲āh*	בָּֽחֲרָה	*bāḥărāh*	שָֽׁמְעָה	*šāməʿāh*
2. os. r.m.	עָמַדְתָּ	*ʿāmád̲tā*	בָּחַרְתָּ	*bāḥártā*	שָׁמַעְתָּ	*šāmáʿtā*
2. os. r.ż.	עָמַדְתְּ	*ʿāmád̲t*	בָּחַרְתְּ	*bāḥárt*	שָׁמַעַתְּ	(*šāmaʿt*)
1. os.	עָמַדְתִּי	*ʿāmád̲tî*	בָּחַרְתִּי	*bāḥártî*	שָׁמַעְתִּי	*šāmáʿtî*
liczba mnoga						
3. os.	עָֽמְדוּ	*ʿāməd̲û*	בָּֽחֲרוּ	*bāḥărû*	שָֽׁמְעוּ	*šāməʿû*
2. os. r.m.	עֲמַדְתֶּם	*ʿămad̲tem*	בְּחַרְתֶּם	*bəḥartem*	שְׁמַעְתֶּם	*šəmaʿtem*
2. os. r.ż.	עֲמַדְתֶּן	*ʿămad̲ten*	בְּחַרְתֶּן	*bəḥarten*	שְׁמַעְתֶּן	*šəmaʿten*
1. os.	עָמַדְנוּ	*ʿ āmád̲nû*	בָּחַרְנוּ	*bāḥárnû*	שָׁמַעְנוּ	*šāmáʿnû*

[1] Większość gramatyk hebrajskich używa liter פ, ע, a także ל do oznaczania kolejno pierwszej, drugiej i trzeciej spółgłoski rdzenia. Stąd nasze oznaczenie III-*Alef* odpowiada innemu często używanemu określeniu tej samej grupy czasowników – *Lamed-Alef.*

Jedyną różnicą między zwykłym paradygmatem a podaną odmianą czasowników I-*gardłowej* (to znaczy takich, których pierwszą spółgłoską rdzenia jest jedna ze spółgłosek gardłowych) jest zastąpienie *ə* przez *ă* w formach drugiej osoby liczby mnogiej. Ta zamiana powinna już być znana czytelnikowi, gdyż zachodziła we wcześniejszych przykładach. Podobnie w czasownikach II-*gardłowej* występuje *ă* zamiast *ə* w formach *bāḥărāh* i *bāḥărû*.

Jedyną formą w odmianie *šāmaʿ* (III-*gardłowej*) wymagającą komentarza jest שָׁמַ֫עַתְּ, która w jej obecnym kształcie stanowi swoistą anomalię. Przypuszcza się, że taka pisownia była zamierzona przez masoretów w celu zasygnalizowania alternatywy: albo powinniśmy czytać שָׁמַ֫עַת *šāmáʿaṯ*, pomijając *dagesz*, albo שָׁמַ֫עְתְּ *šāmaʿt*, pomijając drugie *a*.

49. *Perfectum* czasownika נָתַן *nāṯan*

We fleksji tego czasownika drugie *n* rdzenia jest zawsze asymilowane do początkowej spółgłoski przyrostka osobowego. Przestudiuj uważnie poniższe formy, w których *dagesz* jest *forte*, czyli oznacza podwojenie spółgłoski.

נָתַן	*nāṯan*	dał	נָֽתְנוּ	*nāṯənû*	dali / (one) dały
נָֽתְנָה	*nāṯənāh*	dała			
נָתַ֫תָּ	*nāṯáttā*	dałeś	נְתַתֶּם	*nəṯattem*	daliście
נָתַ֫תְּ	*nāṯátt*	dałaś	נְתַתֶּן	*nəṯatten*	dałyście
נָתַ֫תִּי	*nāṯáttî*	dałem / dałam	נָתַ֫נּוּ	*nāṯánnû*	daliśmy / dałyśmy

50. Liczba mnoga rzeczowników (kontynuacja)

a) Dwusylabowe rzeczowniki zawierające sekwencję *-áyi-* wykazują regularną kontrakcję w temacie liczby mnogiej:

זַ֫יִת	*záyiṯ*	oliwka, drzewo oliwne	l.mn.:	זֵיתִים	*zêṯîm*
אַ֫יִל	*ʾáyil*	baranek		אֵילִים	*ʾêlîm*

Rzeczownik בַּ֫יִת *báyiṯ* (dom) tworzy liczbę mnogą nieregularnie: בָּתִּים *bāttîm*. Zwróć uwagę na *ā* w zamkniętej nieakcentowanej sylabie; takie zjawisko fonetyczne występuje praktycznie jedynie w tym słowie.

b) Istnieje wiele rzeczowników dwusylabowych, których tematy liczby pojedynczej są takie same, jak tematy liczby mnogiej. Należą do nich rzeczowniki, których obydwie sylaby są niepodatne na zmiany zaprezentowane w powyższych paragrafach dotyczących rzeczowników. Przykłady:

אֶבְיוֹן	*ʾeḇyôn*	biedak	l.mn.:	אֶבְיוֹנִים	*ʾeḇyônîm*
גִּבּוֹר	*gibbôr*	wojownik		גִּבּוֹרִים	*gibbôrîm*
צַדִּיק	*ṣaddîq*	prawy człowiek		צַדִּיקִים	*ṣaddîqîm*
עַמּוּד	*ʿammûḏ*	kolumna		עַמּוּדִים	*ʿammûḏîm*

Zauważ, że obydwie sylaby takich rzeczowników są albo zamknięte, albo zawierają długą samogłoskę, która nie ulega redukcji.

c) Niewielka grupa rzeczowników kończy się na *-eh* w liczbie pojedynczej. Mimo że taka końcówka nie jest przyrostkiem, lecz integralną częścią rdzenia, nie pojawia się w temacie liczby mnogiej:

שָׂדֶה	*śāḏeh*	pole	l.mn.:	שָׂדוֹת	*śāḏôṯ*
מַחֲנֶה	*maḥăneh*	obóz		מַחֲנוֹת	*maḥănôṯ*

Do tej grupy należą też rzeczowniki, które pierwotnie były imiesłowami tworzonymi od czasowników III-*Hē* (to znaczy takich, których trzecią spółgłoską rdzenia jest ה): רֹעֶה *rōʿeh*, l.mn. רֹעִים *rōʿîm* pasterz.

51. Słowniczek X

rzeczowniki:	גִּבּוֹר	*gibbôr*	(l.mn. *-îm*) wojownik, bohater, mężny człowiek
	גִּבְעָה	*giḇʿāh*	wzgórze

	מַ֫יִם	*máyim*	woda (podobnie jak שָׁמַ֫יִם, l.mn., bez l.poj.)
	מַחֲנֶה	*maḥăneh*	(l.mn. *-ôṯ*) obóz
	מִלְחָמָה	*milḥāmāh*	bitwa, wojna
	פְּרִי	*pərî*	owoc
czasowniki:	בָּחַר	*bāḥar*	wybierać (występuje z dopełnieniem wprowadzanym przez אֵת־ *ʾeṯ-* lub, częściej, przez בְּ *bə*: בָּחַר בִּי *bāḥar bî* wybrał mnie)
	הָרַג	*hārağ*	zabić, zamordować
	יָדַע	*yāḏaʿ*	wiedzieć, znać, poznać
	לָקַח	*lāqaḥ*	wziąć, brać
	עָמַד	*ʿāmaḏ*	stać, stanąć
przyimek:	לִפְנֵי	*lip̄nê*	przed, wobec, w obecności

Ćwiczenia

a) Odmień w *perfectum*:

נָטַע　　שָׁלַח　　צָעַק　　אָכַל　　הָלַךְ

b) Przetłumacz ustnie na język hebrajski:
1) Zasadzili wiele drzew.
2) Ona stała obok domów.
3) Wybraliście mnie.
4) Nie wybrali ciebie.
5) Wziąłem pieniądze.
6) Zabili młodego mężczyznę.
7) Wzięłaś wodę.
8) Zjedliście chleb.
9) Wysłaliśmy posłańców do sędziego.

c) Przetłumacz:

1) *nāṭəʿû hāʾănāšîm kérem gāḏôl ʿal-haggiḇʿāh.*

(1 נָטְעוּ הָאֲנָשִׁים כֶּ֫רֶם גָּדוֹל עַל־הַגִּבְעָה.

2) *lōʾ yāḏáʿtî kî hûʾ hārag̱ ʾeṯ-hannāḇîʾ.*

(2 לֹא יָדַ֫עְתִּי כִּי הוּא הָרַג אֶת־הַנָּבִיא.

3) *ʿāməḏû hāʿăḇāḏîm hārəšāʿîm lip̄nê hamméleḵ.*

(3 עָמְדוּ הָעֲבָדִים הָרְשָׁעִים לִפְנֵי הַמֶּ֫לֶךְ.

4) *bāḥártî bəḵā ləméleḵ ʿal-hāʿām haggāḏôl hazzeh.*

(4 בָּחַ֫רְתִּי בְּךָ לְמֶ֫לֶךְ עַל־הָעָם הַגָּדוֹל הַזֶּה.

5) *nāp̄əlû gibbôrîm rabbîm bammilḥāmāh hahîʾ.*

(5 נָפְלוּ גִּבּוֹרִים רַבִּים בַּמִּלְחָמָה הַהִיא.

6) *yeš maḥăneh ḇên-hannāhār ûḇên-hehārîm.*

(6 יֵשׁ מַחֲנֶה בֵּין־הַנָּהָר וּבֵין־הֶהָרִים.

7) *mî šālaḥ ʾōṯəḵā ʾel-hammāqôm hazzeh?*

(7 מִי שָׁלַח אֹתְךָ אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה.

8) *mî hārag̱ ʾeṯ-hāʾănāšîm hāʾélleh?*

(8 מִי הָרַג אֶת־הָאֲנָשִׁים הָאֵ֫לֶּה.

9) *lāqəḥāh hāʾiššāh mēhappərî wənāṯənāh ʾōṯô lāʾîš.*

(9 לָקְחָה הָאִשָּׁה מֵהַפְּרִי וְנָתְנָה אֹתוֹ לָאִישׁ.

10) *bāḥărû hāʿām ʾeṯ-dāwiḏ lāhem ləméleḵ.*

(10 בָּחֲרוּ הָעָם אֶת־דָּוִד לָהֶם לְמֶ֫לֶךְ.

d) Napisz w języku hebrajskim:

1) Zasadził drzewo pośrodku tego ogrodu.
2) Wołali głośno (*dosł.* wielkim głosem) z powodu tej ciężkiej pracy.

3) Wybrali dla siebie ziemię i zamieszkali tam.
4) Mężczyźni wzięli złoto i srebro ze świątyni. Zabili też proroków którzy (byli) tam.
5) Ona wiedziała, że tamte słowa (były) bardzo złe.
6) Jeden z młodzieńców padł w tamtej bitwie.
7) Dali mi chleb i wodę, lecz ja nie dałem im pieniędzy.

LEKCJA 11

52. *Perfectum* czasowników III-*Alef*: מָצָא *māṣā(ʾ)*

מָצָא	*māṣā(ʾ)*	znalazł	מָצְאוּ	*māṣəʾû*	znaleźli / znalazły
מָצְאָה	*māṣəʾāh*	znalazła			
מָצָ֫אתָ	*māṣā́(ʾ)tā*	znalazłeś	מְצָאתֶם	*məṣā(ʾ)tem*	znaleźliście
מָצָ֫את	*māṣā́(ʾ)t*	znalazłaś	מְצָאתֶן	*məṣā(ʾ)ten*	znalazłyście
מָצָ֫אתִי	*māṣā́(ʾ)tî*	znalazłem / znalazłam	מָצָ֫אנוּ	*māṣā́(ʾ)nû*	znaleźliśmy / znalazłyśmy

W czasownikach III-*Alef* druga sylaba tematu w *perfectum* ma *ā* zamiast *a* w tych formach, do których dodawany jest przyrostek rozpoczynający się od spółgłoski. Innymi słowy, kiedy spółgłoska א pierwotnie zamykała sylabę, następowała utrata jej wymowy, co w rezultacie prowadziło do wydłużenia samogłoski. Jednak w przypadku, kiedy א rozpoczyna sylabę, jak w *māṣəʾāh* oraz *māṣəʾû*, zostaje ona zachowana. Należy pamiętać, że spółgłoska ta zawsze pozostaje w pisowni – nawet wtedy, gdy nie jest wymawiana. Ponadto należy zauważyć, że ת w przyrostkach nie ma *dagesza lene*, ponieważ jest ono poprzedzone w wymowie przez samogłoskę, a nie spółgłoskę.

53. Liczba mnoga rzeczowników (kontynuacja)

Większość rzeczowników rodzaju żeńskiego zakończonych na *-āh* nie wykazuje zmian w temacie przed końcówkami liczby mnogiej:

שָׁנָה	*šānāh*	rok	l.mn.:	שָׁנִים	*šānîm*
תּוֹרָה	*tôrāh*	prawo		תּוֹרוֹת	*tôrôṯ*
אַמָּה	*ʾammāh*	łokieć (jednostka miary)		אַמּוֹת	*ʾammôt*
בְּרָכָה	*bərāḵāh*	błogosławieństwo		בְּרָכוֹת	*bərāḵôṯ*
בְּהֵמָה	*bəhēmāh*	zwierzę		בְּהֵמוֹת	*bəhēmôṯ*
תְּבוּאָה	*təḇûʾāh*	owoc, płody (ziemi)		תְּבוּאוֹת	*təḇûʾôṯ*
תְּפִלָּה	*təp̄illāh*	modlitwa		תְּפִלּוֹת	*təp̄illôṯ*
מִשְׁפָּחָה	*mišpāḥāh*	rodzina		מִשְׁפָּחוֹת	*mišpāḥôṯ*

Jednak kiedy w rzeczownikach tworzonych według schematu spół.–sam.–spół.–spół.-*āh*, jak na przykład מַלְכָּה *malkāh* (królowa), dwie sąsiednie spółgłoski są różne (więc inaczej niż w *ʾammāh*), wtedy liczba mnoga takich rzeczowników ma inny temat:

מַלְכָּה	*malkāh*	królowa	l.mn.:	מְלָכוֹת	*məlāḵôṯ*
גִּבְעָה	*giḇʿāh*	wzgórze		גְּבָעוֹת	*gəḇāʿôṯ*
חֶרְפָּה	*ḥerpāh*	hańba		חֲרָפוֹת	*ḥărāpôṯ*

Nie podlega tej regule rzeczownik מִצְוָה *miṣwāh*, l.mn. מִצְוֹת *miṣwōṯ*, w którym מ jest prefiksem, a nie częścią rdzenia.

54. Partykuła pytajna הֲ *hă-*

Każde zdanie może zostać zamienione na pytanie poprzez dodanie partykuły pytajnej הֲ *hă-* do pierwszego słowa w zdaniu:

הֲשָׁלַח הָאִישׁ	*hăšālaḥ hāʾîš...*	Czy mężczyzna wysłał...?
הֲטוֹבָה הָאָרֶץ	*hăṭôḇāh hāʾāreṣ*	Czy ziemia jest dobra?

Przed spółgłoskami gardłowymi partykuła przyjmuje formę הַ *ha-*:

הַעֹמֵד הָאִישׁ	*haʿōmēḏ hāʾîš*	Czy mężczyzna stoi?

Jeśli jednak po spółgłosce gardłowej występuje *ā* lub *o*, używa się formy הֶ *he-*:

הֶאָכַלְתָּ *he'āḵáltā* Czy zjadłeś?

Przed spółgłoskami niegardłowymi, po których znajduje się *ə*, partykuła przybiera formę הַ *ha-*:

הַכְתַבְתֶּם *haḵ(ə)ṯaḇtem* Czy napisaliście?

Niekiedy można zauważyć podwojenie następującej spółgłoski podobne do tego, jakie zachodzi w przypadku rodzajnika określonego:

הַכְּתַבְתֶּם *hakkəṯaḇtem* Czy napisaliście?

55. Dalsze uwagi na temat אֲשֶׁר *'ăšer*

Jak już wspomniano wcześniej (§ 32), אֲשֶׁר *'ăšer* wskazuje na to, że następujące po nim całe wyrażenie określa poprzedzające słowo. Podobnie jest również w przypadku całych zdań, nie tylko wyrażeń:

הַכֹּהֵן אֲשֶׁר כָּתַב אֶת־הַדָּבָר *hakkōhēn 'ăšer kāṯaḇ 'et-haddāḇār*
kapłan, *który* napisał słowo

הַמַּלְאָךְ אֲשֶׁר שָׁלַח הַמֶּלֶךְ *hammal'āḵ 'ăšer šālaḥ hammélek*
posłaniec, *którego* wysłał król

56. Słowniczek XI

rzeczowniki:	שֶׁמֶשׁ	*šémeš*	słońce
	יָרֵחַ	*yārēªḥ*	księżyc
	כּוֹכָב	*kôḵāḇ*	(l.mn. *-îm*) gwiazda

	עָנָן	*ʿānān*	obłok
	בְּרָכָה	*bərāḵāh*	(l.mn. *-ôṯ*) błogosławieństwo
	שָׁנָה	*šānāh*	(l.mn. *-îm*) rok
	תּוֹרָה	*tôrāh*	(l.mn. *-ôṯ*) prawo, Prawo
czasowniki:	מָצָא	*māṣāʾ*	znaleźć
	בָּרָא	*bārāʾ*	stworzyć
	קָרָא	*qārāʾ*	wołać, nazywać; wezwać; ogłosić; przeczytać (+ *ʾel* wołać do [kogoś]; + *lə* wezwać [kogoś])
	אָמַר	*ʾāmar*	mówić, powiedzieć
spójnik:	לֵאמֹר	*lē(ʾ)mōr*	wprowadza mowę niezależną po czasownikach wyrażających mówienie; nie jest tłumaczony na język polski

Ćwiczenia

a) Utwórz liczbę mnogą następujących rzeczowników zgodnie z regułami podanymi w § 53:

צָרָה	*ṣārāh*	(*-ôṯ*)	zmartwienie	עֵצָה	*ʿēṣāh*	(*-ôṯ*)	porada
עוֹלָה	*ʿôlāh*	(*-ôṯ*)	ofiara całopalna	חֻקָּה	*ḥuqqāh*	(*-ôṯ*)	ustawa
מִנְחָה	*minḥāh*	(*-ôṯ*)	dar, ofiara	שִׂמְלָה	*śimlāh*	(*-ôṯ*)	płaszcz
עֶגְלָה	*ʿeḡlāh*	(*-ôṯ*)	jałówka	עֲרָבָה	*ʿărāḇāh*	(*-ôṯ*)	pustynia, step
קְלָלָה	*qəlālāh*	(*-ôṯ*)	klątwa	בְּתוּלָה	*bəṯûlāh*	(*-ôṯ*)	dziewica
מְסִלָּה	*məsillāh*	(*-ôṯ*)	droga, ścieżka	מְגִלָּה	*məḡillāh*	(*-ôṯ*)	zwój
מַמְלָכָה	*mamlāḵāh*	(*-ôṯ*)	królestwo				

b) Przetłumacz poniższe zdania ustnie na język hebrajski, następnie utwórz pytania, dodając odpowiednią formę הֲ *hă-*:

1) Stał przed królem.
2) Zabili w bitwie wojowników.

3) Wiedzieliście, że miasto (jest) na wzgórzu.
4) Wziąłem owoc.
5) Wybrałeś nas.
6) Nie mamy wody.
7) Bogaty człowiek ma liczne bydło i wielbłądy.
8) Zszedłeś do rzeki.
9) Zjadłeś chleb.

c) Przetłumacz:

1) אֵ֫לֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר כָּתַב הַנָּבִיא בַּסֵּ֫פֶר הַהוּא.

2) הָֽלְכוּ אֶל־הָעִיר וְלֹא מָֽצְאוּ אֶת־הַיֶּ֫לֶד הַקָּטֹן.

3) הַשֶּׁ֫מֶשׁ בַּשָּׁמַ֫יִם וְגַם־הַיָּרֵחַ שָׁם, הַשֶּׁ֫מֶשׁ בַּיּוֹם וְהַיָּרֵחַ בַּלַּ֫יְלָה.

4) גַּם־בַּלַּ֫יְלָה יֵשׁ כּוֹכָבִים רַבִּים וְיָפִים.

5) בַּשָּׁנָה הַהִיא נָֽפְלוּ גִּבּוֹרִים רַבִּים.

6) שָׁלַח עָנָן גָּדוֹל אֲשֶׁר עָמַד לִפְנֵי הָעָם.

7) אָמַר לוֹ הַמֶּ֫לֶךְ לֵאמֹר הֲשָׁלַחְתָּ אֶת־הָאִישׁ אֶל־הָהָר.

8) מִי בָרָא אֶת־הָאָ֫רֶץ וּמִי בָּרָא אֶת־הַשָּׁמָ֫יִם.

9) טוֹבָה הַתּוֹרָה וְטוֹבִים הַדְּבָרִים אֲשֶׁר בָּה.

10) יָצָא קוֹל מִתּוֹךְ הֶעָנָן.

11) הַיְצָאתֶם מֵהָעִיר הָרָעָה.

12) קָרָא הַנָּבִיא אֶל־הָעָם בְּקוֹל גָּדוֹל לֵאמֹר רָעִים מְאֹד הַדְּבָרִים אֲשֶׁר אֲמַרְתֶּם.

d) Napisz w języku hebrajskim:
1) Stworzył słońce, księżyc i gwiazdy.
2) Czy znalazłeś książkę w domu?
3) Czy powiedział im, że (*kî*) prawo jest sprawiedliwe?
4) To błogosławieństwo jest dla nas i dla mieszkających pośród tego ludu.
5) Obłok stanął nad ziemią.
6) Gdzie znalazł małe bydło?
7) Król wezwał proroka, ale prorok nie poszedł do pałacu.
8) Czy zapamiętaliście to prawo i słowa, które wam w nim zapisałem?

LEKCJA 12

57. *Perfectum* czasowników III-*Hē*: בָּנָה *bānāh*

בָּנָה	*bānāh*	zbudował	בָּנוּ	*bānû*	zbudowali / zbudowały
בָּנְתָה	*bānətāh*	zbudowała			
בָּנִ֫יתָ	*bānîtā*	zbudowałeś	בְּנִיתֶם	*bənîtem*	zbudowaliście
בָּנִ֫ית	*bānît*	zbudowałaś	בְּנִיתֶן	*bənîten*	zbudowałyście
בָּנִ֫יתִי	*bānîtî*	zbudowałem / zbudowałam	בָּנִ֫ינוּ	*bānînû*	zbudowaliśmy / zbudowałyśmy

Zauważ, że samogłoska tematu w pierwszej sylabie zachowuje się normalnie. Sam temat podlega zmianom (*bānāh*, *bānət-*, *bānî-*, *bənî-*, *bān-*), stąd trzeba tutaj znowu przypomnieć, że spółgłoska ה w 3. os. l.poj. r.m. nie jest właściwą spółgłoską rdzenia, ale tylko *mater lectionis* dla końcowej samogłoski. Jednakże ze względów praktycznych oraz idąc za tradycyjnymi gramatykami czasowniki te określane są jako przynależące do grupy III-*Hē*.

Gdy czasownik III-*Hē* jest jednocześnie I-*gardłowej*, w formach 2. os. l.mn. zachodzi regularna zamiana *ə* na *ă*:

עֲלִיתֶם	*'ălîtem*	wstąpiliście
עֲלִיתֶן	*'ălîten*	wstąpiłyście

Należący do tej grupy czasownik הָיָה *hāyāh* (być) odmienia się regularnie, jedynie forma 2 os. l.mn. wykazuje drobną zmianę *ă* na *ĕ*:

הֱיִיתֶם	*hĕyîtem*	byliście

58. Przyrostek kierunku ָה -*āh*

Przyrostek -*āh* dodany do rzeczownika określa ruch w danym kierunku. Pojawia się on i przy nazwach własnych, i przy rzeczownikach pospolitych, zarówno wtedy, gdy te ostatnie zawierają rodzajnik określony, jak również wtedy, gdy są go pozbawione. Przyrostek ten nigdy nie jest akcentowany i przez to można odróżnić go od zakończenia -*āh*, typowego dla rodzaju żeńskiego. Ponieważ -*āh* kierunkowe nie może być dodane do wszystkich rzeczowników, najlepiej uczyć się każdej formy oddzielnie, bez drobiazgowej analizy zmian zachodzących w temacie. Poniższa lista zawiera najważniejsze słowa, do których ten przyrostek bywa dodawany.

אֶרֶץ	*ʾéreṣ*	ziemia, kraina	אַרְצָה	*ʾárṣāh*	do ziemi, do kraju, na ziemię
בַּיִת	*báyiṯ*	dom	הַבַּיְתָה	*habbáyṯāh*	do domu
			בַּיְתָה	*báyṯāh*	
הַר	*har*	góra	הָהָרָה	*hāhārāh*	w góry, w kierunku gór
			הֶרָה	*hérāh*	
מִדְבָּר	*miḏbār*	pustynia	מִדְבָּרָה	*miḏbārāh*	na pustynię, w kierunku pustyni
עִיר	*ʿîr*	miasto	הָעִירָה	*hāʿîrāh*	do miasta
שָׁמַיִם	*šāmáyim*	niebo	הַשָּׁמַיְמָה	*haššāmáymāh*	do nieba, ku niebu
מִצְרַיִם	*miṣráyim*	Egipt	מִצְרַיְמָה	*miṣráymāh*	do Egiptu
יְרוּשָׁלַםִ	*yərûšālá(y)im*	Jerozolima	יְרוּשָׁלַמָה	*yərûšālá(y)māh*	do Jerozolimy
נֶגֶב	*néḡeḇ*	Negew (płd. część Palestyny; połu-	נֶגְבָּה	*néḡbāh*	w kierunku Negewu, na południe

		dnie [kierunek geogr.])			
שְׁאֹל	*šəʾōl*	Szeol (kraina umarłych)	שְׁאֹלָה	*šəʾōlāh*	do Szeolu

Zwróć szczególną uwagę na użycie tego przyrostka w przysłówkach oznaczających kierunek:

אָנָה	*ʾānāh*	dokąd? do jakiego miejsca? (w odróżnieniu od אַיֵּה)
שָׁמָּה	*šāmmāh*	tam, do tamtego miejsca (w odróżnieniu od שָׁם)
הֵנָּה	*hēnnāh*	tutaj, do tego miejsca (w odróżnieniu od פֹּה)

Podobnie jest z wyrażeniami oznaczającymi kierunki świata:

צָפוֹן	*ṣāp̄ôn*	północ	צָפוֹנָה	*ṣāp̄ônāh*	na północ
קֶדֶם	*qéḏem*	wschód	קֵדְמָה	*qéḏmāh*	na wschód
תֵּימָן	*têmān*	południe	תֵּימָנָה	*têmā́nāh*	na południe
יָם	*yām*	morze, zachód	יָמָּה	*yā́mmāh*	w stronę morza, na zachód

59. Słowniczek XII

Specjalna uwaga: Dwoma najczęstszymi określeniami Boga w Starym Testamencie są אֱלֹהִים *ʾĕlōhîm* i יהוה *Yhwh.*

1) אֱלֹהִים jest słowem w liczbie mnogiej zgadzającym się zwykle z czasownikiem w liczbie pojedynczej. Tłumaczony jest przez „bogowie", gdy występuje jako rzeczownik liczby mnogiej, lub przez „Bóg", gdy występuje jako rzeczownik liczby pojedynczej lub mnogiej zarówno z rodzajnikiem, jak i bez niego.
2) יהוה jest imieniem Boga. Ze względu na pobożność lub przesąd יהוה czytano jako אֲדֹנָי *ʾăḏōnāy* (*dosł.* moi panowie; mój Pan). Nie wia-

domo dokładnie, kiedy ten zwyczaj się rozpoczął, może on jednak poprzedzać erę chrześcijańską. Masoreci oznaczali tę zamianę przez dodanie nieznacznie zmienionych znaków samogłoskowych ze słowa *ʾăḏōnāy* do יהוה, i tak powstało יְהוָה. Dosłowna interpretacja tej ostatniej formy jako *Yəhōwāh* = Jehowa pojawiła się dopiero w czasach nowożytnych.

Obydwa te słowa zachowują się nieregularnie, kiedy poprzedzone są przez łącznie pisane przyimki; początkowe א jest pomijane w wymowie:

בֵּאלֹהִים	*bē(ʾ)lōhîm*	בַּיהוה	*ba(ʾ)ḏōnāy*
לֵאלֹהִים	*lē(ʾ)lōhîm*	לַיהוה	*la(ʾ)ḏōnāy*
כֵּאלֹהִים	*kē(ʾ)lōhîm*	כַּיהוה	*ka(ʾ)ḏōnāy*

Ci, którzy pragną czytać יהוה jako *Yahweh*, używając najbardziej prawdopodobnej oryginalnej wymowy, muszą pamiętać, by zmienić wokalizację przyimków do *bəYahweh*, *ləYahweh* itd.

Gdy imię יהוה występuje z אֲדֹנָי, pierwszy termin czytany jest jako אֱלֹהִים z wokalizacją יֱהוִֹה. Pozwala to na uniknięcie powtórzenia *ʾăḏōnāy ʾăḏōnāy* podczas lektury.

rzeczowniki:	בְּרִית	*bərîṯ*	(r.ż.) przymierze, traktat
	חֵן	*ḥēn*	łaska, przychylność
	יְשׁוּעָה	*yəšûʿāh*	(l.mn. -*ôṯ*) zbawienie, wyzwolenie, zwycięstwo
	שִׂמְחָה	*śimḥāh*	(l.mn. -*ôṯ*) radość
czasowniki:	עָשָׂה	*ʿāśāh*	zrobić, uczynić, wykonać, dokonać
	רָאָה	*rāʾāh*	widzieć, zobaczyć
	כָּרַת	*kāraṯ*	przeciąć; כָּרַת בְּרִית zawrzeć przymierze
	נָסַע	*nāsaʿ*	wyruszyć, podróżować, wędrować
przyimki:	עִם	*ʿim*	z, wraz z, razem z
	כְּ	*kə*	jak, podobnie do, zgodnie z, według

אֵת *ʾēṯ*
אֶת־ *ʾeṯ-* } z, wraz z, razem z

Zwróć uwagę na idiom: מָצָא חֵן בְּעֵינֵי, na przykład:

מָצָא דָוִד חֵן בְּעֵינֵי הַמֶּ֫לֶךְ Dawid zyskał przychylność króla.
(*albo*: Król stał się życzliwy Dawidowi).

Ćwiczenia

a) Przetłumacz ustnie na język hebrajski:
1) Tamtego dnia zawarł przymierze z królem.
2) Chłopiec zyskał przychylność proroka.
3) Wielki głos wzniósł się ku niebu.
4) Wstąpili ku miastu wraz z ludem.
5) Wybudowali dom w tamtym miejscu.
6) Kto uczynił tę złą rzecz?
7) Czy postąpiłeś zgodnie ze słowami, które są tam?
8) Kobieta upadła na ziemię.
9) Podróżowali ze środka miasta w kierunku góry.
10) Również tamci mężczyźni nie pamiętali.

b) Przetłumacz:

1) עָשָׂה הַגִּבּוֹר יְשׁוּעָה גְדוֹלָה לָעָם.

2) אֵין יְשׁוּעָה בֵּאלֹהִים לָאִישׁ הָרָע.

3) הֶעָשִׂיתָ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה.

4) הֲזְכַרְתֶּם אֶת־הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַת יהוה אֶת־הָעָם.

5) יֵשׁ שִׂמְחָה גְדֹלָה בִּירוּשָׁלַםִ כִּי יהוה שָׁם.

6) גְּדוֹלָה הָעִיר אֲשֶׁר בָּנִינוּ בָּאָרֶץ הַזֹּאת.

7) רָאִיתִי אֵשׁ יֹרֶדֶת מֵהַשָּׁמַיִם וְנֹפֶלֶת אַרְצָה.

8) נָסַע הַזָּקֵן הָעִירָה.

9) עָשָׂה אֱלֹהִים אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ.

10) עָלְתָה הָאִשָּׁה יְרוּשָׁלַ͏ְמָה כִּי שָׁם הַשֹּׁפֵט.

11) לֹא זָכַרְתָּ אֶת־הַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַתְנוּ עִם־הָעָם.

c) Napisz w języku hebrajskim:
1) Kto ci powiedział, że obóz jest blisko rzeki?
2) Mężczyzna jest sprawiedliwym sędzią.
3) Czy widziałeś księżyc i gwiazdy?
4) Bóg nie znalazł sprawiedliwego człowieka w złym mieście.
5) To są słowa, które widzieliśmy w prawie.
6) Wielka i dobra jest ziemia, którą Pan stworzył.
7) Lud wyruszył z tamtej ziemi w tamtym roku.
8) Król był zadowolony z kobiety (*dosł.* Kobieta znalazła łaskę w oczach króla).

LEKCJA 13

60. Zdania z orzeczeniem rzeczownikowym

Jednym z najprostszych ze wszystkich rodzajów zdań w języku hebrajskim jest konstrukcja, w której dwa rzeczowniki (albo wyrażenia rzeczownikowe) są postawione obok siebie, tworząc w ten sposób zdanie:

דָּוִד מֶ֫לֶךְ טוֹב *Dāwīḏ mélek̲ ṭôḇ* 1)
Dawid jest dobrym królem.

Zaimki wskazujące הוּא *hû'*, הִיא *hî'* oraz ich formy liczby mnogiej często są używane w zdaniach tego typu w następujący sposób:

דָּוִד הוּא מֶ֫לֶךְ טוֹב *Dāwīḏ hû' mélek̲ ṭôḇ* 2)

דָּוִד מֶ֫לֶךְ טוֹב הוּא *Dāwīḏ mélek̲ ṭôḇ hû'* 3)

Chociaż jest prawdopodobne, że użycie zaimka wskazującego kładzie szczególny nacisk na jeden z elementów zdania, nie jesteśmy w stanie dokładnie wyodrębnić tego odcięcia znaczeniowego, gdyż nie ma osób, które posługiwałyby się hebrajskim biblijnym jako językiem ojczystym. Wydaje się, że zdanie (2) odpowiada na pytanie: „Kto jest dobrym królem?", zdanie (3) jest odpowiedzią na pytanie: „Kim jest Dawid?", a zdanie (1) jest neutralnym stwierdzeniem faktu, nieodpowiadającym na żadne pytanie.

61. Czasownik הָיָה *hāyāh* (być)

W poprzednich lekcjach omówiliśmy cztery rodzaje zdań bezczasownikowych:

1)	z orzeczeniem przymiotnikowym	טוֹב הָאִישׁ	*ṭôḇ hā'îš*
2)	z orzeczeniem przysłówkowym	הָאִישׁ בַּבַּיִת	*hā'îš babbáyiṯ*
3)	z orzeczeniem istnienia	יֵשׁ אִישׁ	*yēš 'îš*
4)	z orzeczeniem rzeczownikowym	דָּוִד מֶלֶךְ טוֹב	*Dāwīḏ méleḵ ṭôḇ*

Żadne z tych zdań nie wyraża czasu gramatycznego, należy więc go odczytać z kontekstu, w którym zdanie się pojawia. Wszystkie te zdania można jednak przekształcić w zdania czasownikowe z użyciem czasownika הָיָה *hāyāh*, który w *perfectum* wykazuje wartości czasu właściwe dla tej formy:

1)	הָיָה הָאִישׁ טוֹב.	*hāyāh hā'îš ṭôḇ.*	Człowiek był dobry.
2)	הָיָה הָאִישׁ בַּבַּיִת.	*hāyāh hā'îš babbáyiṯ.*	Człowiek był w domu.
3)	הָיָה כֶּסֶף.	*hāyāh késep̄.*	Było srebro.
4)	דָּוִד הָיָה מֶלֶךְ טוֹב.	*Dāwīḏ hāyāh méleḵ ṭôḇ.*	Dawid był dobrym królem.

Do zanegowania tych zdań używa się partykuły לֹא *lō'*. Zwróć uwagę, że יֵשׁ jest zastąpione przez הָיָה w zdaniu (3), a zdanie orzekające nieistnienie אֵין כֶּסֶף przyjmuje następujący kształt: לֹא הָיָה כֶּסֶף.

W zdaniach typu:

הָיָה דָוִד לְמֶלֶךְ טוֹב *hāyāh Dāwīḏ ləméleḵ ṭôḇ*

przyimek dodaje do czasownika wyrażającego istnienie znaczenie „stawania się". Chociaż takie zdanie zestawia dwa elementy rzeczownikowe, należy jednak do rodzaju (2).

Zwróć uwagę na następujące użycie לְ w zdaniu:

הָיְתָה שָׂרָה לְאַבְרָהָם לְאִשָּׁה *hāyəṯāh Śārāh lə'Aḇrāhām lə'iššāh.*

Zdanie to można przetłumaczyć: „Sara stała się żoną Abrahama" lub „Sara została żoną Abrahama", albo „Sara była żoną Abrahama". Jeśli לְ zastąpimy כְּ, zdanie będzie oznaczało podjęcie działania zastępującego kogoś lub coś, którego podmiot nie jest jednocześnie tym kimś / czymś:

הָיָה הָאִישׁ לַנַּעַר כְּאָב *hāyāh hā'îš lannáʿar kə'āḇ*

Mężczyzna był jak ojciec dla chłopca.
Mężczyzna stał się dla chłopca jak ojciec.

Oczywiście konstrukcja הָיָה לְ, będąca czasem przeszłym dla יֵשׁ לְ, może być używana do wyrażenia posiadania w czasie przeszłym:

הָיָה צֹאן לְאַבְרָהָם *hāyāh ṣō(')n lə'Aḇrāhām*

Abraham posiadał owce.

Zdania z orzeczeniem imiesłowowym, takie jak הָאִישׁ כֹּתֵב (mężczyzna pisze [pisał]), rzadko ulegają przekształceniu z użyciem czasownika הָיָה. Wytłumaczenie tego zjawiska będzie łatwiejsze, gdy rozpoczniemy omawianie składni tekstów narracyjnych.

62. Liczba mnoga rzeczowników (zakończenie)

Rzeczowniki rodzaju żeńskiego zakończone na: *-eṯ*, *-aṯ*, *-āṯ*, *-îṯ*, *-ôṯ* lub *-ûṯ* wykazują wielką różnorodność form liczby mnogiej. Słowa podane niżej są wystarczającym zbiorem przykładów charakterystycznych dla tej grupy, której poszczególne formy muszą być zapamiętywane oddzielnie, w miarę jak są wprowadzane. Żadne z tych słów nie należy jednak do rzeczowników często używanych.

בַּת	*baṯ*	córka	l.mn.:	בָּנוֹת	*bānôṯ*
עֵת	*ʿēṯ*	czas		עִתִּים	*ʿittîm*
דֶּלֶת	*déleṯ*	drzwi		דְּלָתוֹת	*dəlāṯôṯ*

מִשְׁמֶ֫רֶת	*mišméret*	urząd, funkcja	מִשְׁמָרוֹת	*mišmārôt*
חַטָּאת	*ḥaṭṭā'ṯ*	grzech	חַטָּאוֹת	*ḥaṭṭā'ôṯ*
חֲנִית	*ḥănîṯ*	włócznia	חֲנִיתִים	*ḥănîṯîm*
מַלְכוּת	*malkûṯ*	królestwo	מַלְכֻיּוֹת	*malkûyôṯ*

63. Słowniczek XIII

rzeczowniki:	חַטָּאת	*ḥaṭṭā(')ṯ*	(r.ż.; l.mn. חַטָּאוֹת) grzech
	חֲלוֹם	*ḥălôm*	(l.mn. *-ôṯ*) sen
	בַּת	*baṯ*	(l.mn. בָּנוֹת) córka
	אֵימָה	*'êmāh*	strach, lęk, przerażenie
	שִׁפְחָה	*šipḥāh*	(l.mn. *-ôṯ*) służąca, niewolnica
	אָמָה	*'āmāh*	(l.mn. niereg. אֲמָהוֹת *'ămāhôṯ*) służąca, niewolnica
czasowniki:	הָיָה	*hāyāh*	być, stać się (+ לְ)
	חָטָא	*ḥāṭā'*	grzeszyć (przeciwko: לְ)
	חָלַם	*ḥālam*	śnić
	לָכַד	*lākad*	pojmać, schwytać, zdobyć

Ćwiczenia

a) Przetłumacz ustnie na język hebrajski:
1) Samuel jest sprawiedliwym sędzią.
2) Jerozolima jest wielkim miastem.
3) Ten sługa jest sprawiedliwym człowiekiem.
4) Słońce i księżyc są na niebie.
5) Błogosławieństwo, które powiedział, jest dobre.
6) Obłok jest bardzo duży.
7) Jest wiele gwiazd na niebie.

8) On ma dużo córek.
9) Wojownicy są w obozie.

b) Zamień powyższe zdania na czas przeszły, stosując odpowiednie formy czasownika הָיָה.

c) Przetłumacz:

1) לָֽכְדוּ אֶת־הֶֽעָרִים אֲשֶׁר בָּאָ֫רֶץ הַהִיא וְגַם־אֶת־הָעָם אֲשֶׁר בָּהֶן.

2) בַּלַּ֫יְלָה חָלַמְתִּי חֲלוֹם וְזֶה הַחֲלוֹם אֲשֶׁר חָלַ֫מְתִּי.

3) שָֽׁלְחָה הָאִשָּׁה אֶת־הַשִּׁפְחָה אֶל־הַנָּבִיא.

4) נָֽפְלָה אֵימָה גְדוֹלָה עַל־הָעָם כִּי חָֽטְאוּ לַיהוה.

5) יֵשׁ לִי בָּנוֹת רַבּוֹת וְיָפוֹת.

6) לֹא הָ֫יִינוּ רָעִים בְּעֵינֵי הַנָּבִיא.

7) אֵימָה נֹ֫פֶלֶת עַל־הָאָ֫רֶץ כִּי לָכַ֫דְנוּ אֶת־הֶעָרִים.

8) רַבּוֹת הַחַטָּאוֹת אֲשֶׁר חָטָ֫אתָ לֵאלֹהִים.

9) כָּתַב בַּסֵּ֫פֶר אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר רָאָה בַּחֲלוֹם אֲשֶׁר חָלָם.

d) Napisz w języku hebrajskim:
1) Nie zawarliśmy przymierza z tymi ludźmi.
2) Nie było radości w mieście tamtego dnia.
3) Nie znaleźliśmy łaski w oczach proroka.
4) Gdzie oni cię (r.m.) znaleźli?
5) Te słowa są wielkim błogosławieństwem dla narodu.
6) Król jest sprawiedliwym i prawym człowiekiem.

LEKCJA 14

64. *Perfectum* czasowników קָם *qām* oraz בָּא *bā'*

Dwa czasowniki – קָם *qām* (powstał) i בָּא *bā'* (przyszedł) – należą do nowego typu rdzenia, który do tej pory nie był omawiany. Mają one zasadniczo rdzeń złożony z dwóch spółgłosek, co można zauważyć, obserwując ich fleksję, jednak ze względu na występowanie spokrewnionych z tego rodzaju rdzeniem rzeczowników wykazujących inną jego formę, z *Waw* lub *Yod* w środkowej pozycji, rdzenie tego typu klasyfikowane są w tradycyjnych gramatykach jako II-*Waw* i II-*Yod*. Czasowniki należące do tej grupy nazywane są również czasownikami „pustymi". W standardowych słownikach hebrajskiego biblijnego קָם i בָּא są podane odpowiednio przy rdzeniach קום i בוא. Rozróżnienie między rdzeniami II-*Waw* i II-*Yod* stanie się bardziej oczywiste, kiedy w dalszej części omówione zostaną inne formy tych czasowników; na obecnym etapie takie rozróżnienie nie ma znaczenia. Czasownik קָם jest przedstawiony poniżej jako przykład odmiany właściwej dla tej grupy:

קָם	*qām*	powstał	קָ֫מוּ	*qāmû*	powstali / powstały
קָ֫מָה	*qāmāh*	powstała			
קַ֫מְתָּ	*qámtā*	powstałeś	קַמְתֶּם	*qamtém*	powstaliście
קַמְתְּ	*qámt*	powstałaś	קַמְתֶּן	*qamtén*	powstałyście
קַ֫מְתִּי	*qámtî*	powstałem / powstałam	קַ֫מְנוּ	*qámnû*	powstaliśmy / powstałyśmy

Samogłoska tematu jest krótka we wszystkich formach, z wyjątkiem trzeciej osoby. Długość samogłoski tematu zależy prawie wyłącznie od tego,

czy pierwsza sylaba jest otwarta, czy zamknięta. W przeciwieństwie do czasowników poznanych do tej pory akcent spoczywa na temacie czasownika w 3. os. l.poj. r.ż. oraz 3. os. l.mn.

Ponieważ w בָּא ostatnią spółgłoskę rdzenia jest א, odmiana zawiera podobne zmiany jak w przypadku czasownika מָצָא. Pełen paradygmat tego ważnego czasownika jest następujący:

בָּא	*bā'*	przyszedł	בָּ֫אוּ	*bā'û*	przyszli / przyszły
בָּ֫אָה	*bā'āh*	przyszła			
בָּ֫אתָ	*bā(')tā*	przyszedłeś	בָּאתֶם	*bā(')tem*	przyszliście
בָּאת	*bā(')t*	przyszłaś	בָּאתֶן	*bā(')ten*	przyszłyście
בָּ֫אתִי	*bā(')tî*	przyszedłem / przyszłam	בָּ֫אנוּ	*bā(')nû*	przyszliśmy / przyszłyśmy

Temat imiesłowu tych czasowników jest taki sam, jak 3. os. l.poj. r.m. *perfectum*:

	liczba pojedyncza		liczba mnoga	
rodzaj męski	קָם	*qām*	קָמִים	*qāmîm*
rodzaj żeński	קָמָה	*qāmāh*	קָמוֹת	*qāmôt*

Akcent w tych formach pada regularnie na ostatnią sylabę. Zwróć uwagę, że imiesłów l.poj. r.ż. różni się od 3. os. l.poj. r.ż. *perfectum* tylko umiejscowieniem akcentu: קָ֫מָה *qā́māh* powstała, ale קָמָה *qāmā́h* powstająca. Kiedy takie zdanie:

הָאִישׁ קָם *hā'îš qām*

występuje bez kontekstu, można je przetłumaczyć: „mężczyzna powstał" (*perfectum*) lub „mężczyzna powstaje" (imiesłów). Jedynym kryterium, które może pomóc w analizie wyizolowanego zdania, jest obserwacja, że czasownik w *perfectum* znacznie częściej poprzedza podmiot, podczas gdy imiesłów następuje po nim. Jest więc bardziej prawdopodobne, że powyższe

zdanie podane bez żadnych dodatkowych informacji jest zdaniem imiesłowowym.

65. Przyimki מִן *min* i כְּ *kə* z przyrostkami zaimkowymi

מִמֶּנִּי	*mimménnî*	ode mnie	מִמֶּנּוּ	*mimménnû*	od nas
מִמְּךָ	*mimməkā*	od ciebie (r.m.)	מִכֶּם	*mikkem*	od was (r.m.)
מִמֵּךְ	*mimmēk*	od ciebie (r.ż.)	מִכֶּן	*mikken*	od was (r.ż.)
מִמֶּנּוּ	*mimménnû*	od niego	מֵהֶם	*mēhem*	od nich (r.m.)
מִמֶּנָּה	*mimménnāh*	od niej	מֵהֶן	*mēhen*	od nich (r.ż.)
			מֵהֵנָּה	*mēhḗnnāh*	

כָּמוֹנִי	*kāmônî*	jak ja	כָּמוֹנוּ	*kāmônû*	jak my
כָּמוֹךָ	*kāmôkā*	jak ty (r.m.)	כָּכֶם	*kākem*	jak wy (r.m.)
כָּמוֹךְ	*kāmôk*	jak ty (r.ż.)	כָּכֶן	*kāken*	jak wy (r.ż.)
כָּמוֹהוּ	*kāmôhû*	jak on	כָּהֶם	*kāhem*	jak oni
כָּמוֹהָ	*kāmôhā*	jak ona	כָּהֶן	*kāhen*	jak one

Formy przyrostków zaimkowych występujących z tymi dwoma przyimkami różnią się nieco od przyrostków poznanych do tej pory. Chociaż ich porównanie mogłoby być przydatne, to jednak najlepiej uczyć się tych form jako oddzielnego paradygmatu.

Formy *kāmônî* itd. mogą być używane w znaczeniu prawie zaimkowym: „ktoś jak ja" itd.

אֵין כָּמוֹהוּ בָּאָרֶץ. *ʾên kāmôhû bāʾāreṣ.*
Nie ma w kraju nikogo takiego jak on.
Nikt w kraju nie jest jak on (nie jest mu równy).

66. כֹּל *kōl*

Słowo כֹּל *kōl*, jeśli chodzi o użycie, odpowiada polskim słowom: „każdy", „cały", „wszystek". Ta nieodmienna forma poprzedza rzeczownik, który

określa, i może być z nim łączona przez *maqqēp̄* כָּל־ *kol-* lub pojawia się samodzielnie jako כֹּל *kōl.* Poniższe przykłady ilustrują najczęstsze jej zastosowania. Zwróć szczególną uwagę na konstrukcje przetłumaczone jako „każdy" w przeciwieństwie do „cały", „wszyscy", „wszystkie".

כָּל־יוֹם	*kol-yôm*	każdego dnia, codziennie
כָּל־הַיּוֹם	*kol-hayyôm*	przez cały dzień
כָּל־הַיָּמִים	*kol-hayyāmîm*	przez wszystkie dni
כָּל־עִיר	*kol-ʿîr*	każde miasto
כָּל־הָעִיר	*kol-hāʿîr*	całe miasto
כָּל־הֶעָרִים	*kol-heʿārîm*	wszystkie miasta

Wyrażenie כָּל־אֲשֶׁר *kol-ʾăšer* używane jest jako złożony zaimek względny: „wszystko, co / wszyscy, którzy" itd. Kiedy występuje ono jako dopełnienie czasownika, poprzedzone jest przez *ʾeṯ-*:

נָתַן לוֹ אֶת־כָּל־אֲשֶׁר קָנָה. *nāṯan lô ʾeṯ-kol-ʾăšer qānāh.*
Oddał mu wszystko, co nabył.

Kiedy łączy się z przymiotnikiem, כֹּל ma znaczenie zaimka nieokreślonego:

כָּל־חָדָשׁ cokolwiek nowego

67. Słowniczek XIV

rzeczowniki:	כְּלִי	*kəlî*	(l.mn. niereg. כֵּלִים) naczynie, zbiornik; narzędzie
	עֶרֶב	*ʿéreḇ*	wieczór
	שֻׁלְחָן	*šulḥān*	(l.mn. *-ôṯ*) stół
	בֹּקֶר	*bṓqer*	poranek
czasowniki:	קָם	*qām*	powstać

	שָׂם	*śām*	położyć, umieścić, kłaść
	בָּא	*bā’*	przyjść, wejść (może następować po nim rzeczownik miejsca bez żadnego przyimka)
	צָם	*ṣām*	pościć
	גָּר	*gār*	przebywać, mieszkać
	שָׁתָה	*šāṯāh*	pić
inne:	עַד	*‘aḏ*	(przyimek) do; aż do; tak daleko, jak
	כֹּל	*kol*	każdy, cały, wszystko

Ćwiczenia

a) Przetłumacz ustnie na język hebrajski:

1) On jest lepszy niż ja.
2) Nie ma nikogo takiego jak my.
3) Wziął od nas pieniądze.
4) Czy widziałeś kobietę podobną do niej?
5) w całej ziemi, która jest przed ludem
6) wszelka radość i wszelkie wyzwolenie, które dałem wam
7) wszystkie grzechy, którymi zgrzeszyliście
8) każde przymierze, które ja zawarłem z ludem
9) całe złoto i całe srebro
10) wszystko, co posiadam (*dosł.* wszystko, co jest dla mnie)

b) Przetłumacz:

1) נָפַל הַמֶּ֫לֶךְ אַ֫רְצָה וְלֹא קָם כָּל־הַיּוֹם הַהוּא עַד־הָעָ֫רֶב.

2) שַׂ֫מְנוּ אֶת־הַכֵּלִים עַל־הַשֻּׁלְחָן, הֲלֹא מְצָאתֶם אֹתָם שָׁם.

3) עָשׂוּ אֶת־הַכֵּלִים מִזָּהָב וּמִכֶּ֫סֶף כִּי הֵם הָיוּ לַהֵיכָל הַגָּדוֹל אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלָ֫ם.

4) בָּאוּ הָעָם הָעִירָה בְּשִׂמְחָה גְדוֹלָה כִּי לָהֶם הָיְתָה יְשׁוּעָה בַּמִּלְחָמָה.

5) צַמְנוּ כָל־הַיּוֹם וְלֹא אָכַלְנוּ לֶחֶם וְלֹא שָׁתִינוּ מַיִם.

6) אֵלֶּה הָאֲנָשִׁים הַגָּרִים בְּתוֹךְ הָעָם הַזֶּה.

7) אֵיפֹה שַׂמְתְּ אֶת־הַפְּרִי אֲשֶׁר לָקַחַתְּ מֵהָעֵץ.

8) בָּאוּ כָל־הַגִּבּוֹרִים הֵנָּה כִּי יָדְעוּ כִּי פֹּה הַמֶּלֶךְ.

9) שָׁתוּ הָאֲנָשִׁים מַיִם וְגַם־אָכְלוּ לֶחֶם.

10) זֶה הָאִישׁ אֲשֶׁר בְּחַרְתֶּם לָכֶם לְמֶלֶךְ.

c) Napisz w języku hebrajskim:
   1) Nie widziała mężczyzn, którzy przyszli drogą do miasta.
   2) Sprawiedliwi poszczą dniem i nocą.
   3) Bóg dał nam dzisiaj wielkie zwycięstwo.
   4) Wyruszył do Jerozolimy wieczorem.
   5) Pan jest Bogiem i nie ma nikogo jak On na ziemi i w niebie.
   6) Ustawili przed królem wielki stół.
   7) Siedzieli tam całą tamtą noc aż do rana.
   8) Liczne i wielkie są grzechy, które popełniliśmy.

LEKCJA 15

68. *Perfectum* czasownika סָבַב *sāḇaḇ*

Rdzeń takiego rodzaju czasownika jest wyjątkowy z tego względu, że ma identyczną drugą i trzecią spółgoskę. Formy *perfectum* są następujące:

סָבַב	*sāḇaḇ*	okrążył	סָבֲבוּ	*sāḇăḇû*	okrążyli / okrążyły
סָבֲבָה	*sāḇăḇāh*	okrążyła			
סַבּוֹתָ	*sabbôṯā*	okrążyłeś	סַבּוֹתֶם	*sabbôṯem*	okrążyliście
סַבּוֹת	*sabbôṯ*	okrążyłaś	סַבּוֹתֶן	*sabbôṯen*	okrążyłyście
סַבּוֹתִי	*sabbôṯî*	okrążyłem / okrążyłam	סַבּוֹנוּ	*sabbônû*	okrążyliśmy / okrążyłyśmy

W odmianie tej zauważamy nową cechę: przed wszystkimi przyrostkami zaczynającymi się od spółgłoski temat przyjmuje formę *sabbô-*. Poza tą różnicą formy są dosyć regularne, ale zauważ *ă* zamiast *ə*, zgodnie z regułą podaną w § 11 (2).

Gdy dwiema końcowymi spółgłoskami rdzenia są spółgłoski gardłowe lub gdy jest to *r*, formy, w których spodziewalibyśmy się wystąpienia podwojenia, są zastąpione formami z wydłużeniem zastępczym.

אָרַר	*ʾārar*	przeklął	אָרֲרוּ	*ʾārărû*	przeklęli / przeklęły
אָרֲרָה	*ʾārărāh*	przeklęła			

אָרֹ֫ותָ	*'ārôṯā*	przekląłeś	אָרוֹתֶם	*'ārôṯem*	przeklęliście
אָרוֹת	*'ārôṯ*	przeklęłaś	אָרוֹתֶן	*'ārôṯen*	przeklęłyście
אָרֹ֫ותִי	*'ārôṯî*	przekląłem / przeklęłam	אָרֹ֫ונוּ	*'ārônû*	przeklęliśmy / przeklęłyśmy

69. Przyimki עִם *'im* i אֶת־ *'eṯ-* z przyrostkami zaimkowymi

עִמִּי	*'immî*	ze mną	עִמָּ֫נוּ	*'immā́nû*	z nami
עִמְּךָ	*'imməḵā*	z tobą (r.m.)	עִמָּכֶם	*'immāḵem*	z wami (r.m.)
עִמָּךְ	*'immāḵ*	z tobą (r.ż.)	עִמָּכֶן	*'immāḵen*	z wami (r.ż.)
עִמּוֹ	*'immô*	z nim	עִמָּם	*'immām*	z nimi (r.m.)
עִמָּהּ	*'immāh*	z nią	עִמָּן	*'immān*	z nimi (r.ż.)

Równie częstym odpowiednikiem formy 1. os. l.poj. jest עִמָּדִי *'immāḏî* ze mną; a wariantem formy עִמָּם *'immām* jest עִמָּהֶם *'immāhem* z nimi.

אִתִּי	*'ittî*	ze mną	אִתָּ֫נוּ	*'ittā́nû*	z nami
אִתְּךָ	*'ittəḵā*	z tobą (r.m.)	אִתְּכֶם	*'ittəḵém*	z wami (r.m.)
[אִתָּךְ	*'ittāḵ*	z tobą (r.ż.)]	[אִתְּכֶן	*'ittəḵén*	z wami (r.ż.)]
אִתּוֹ	*'ittô*	z nim	אִתָּם	*'ittām*	z nimi (r.m.)
אִתָּהּ	*'ittāh*	z nią	[אִתָּן	*'ittān*	z nimi (r.ż.)]

Zwróć uwagę na ciekawą różnicę między עִמָּכֶם zawierającym *ā* i אִתְּכֶם zawierającym *ə*.

70. Ostatnie uwagi na temat אֲשֶׁר

Ponieważ w języku hebrajskim אֲשֶׁר zwykle nie jest rządzone przez przyimek, odpowiedniki polskich wyrażeń: „dla którego" lub „do którego" muszą być wyrażone w inny sposób. Jest to osiągane poprzez zastosowanie

zaimka podejmującego w samym zdaniu warunkowym, co dobrze ilustrują następujące przykłady:

mężczyzna, *któremu* dałem srebro	→	mężczyzna, *który* dałem *mu* srebro
הָאִישׁ אֲשֶׁר נָתַתִּי לוֹ אֶת־הַכֶּסֶף		*hā'îš 'ăšer nāṯáttî lô 'eṯ-hakkésep̄*
miasto, *z którego* wyszli	→	miasto, *które* wyszli *z niego*
הָעִיר אֲשֶׁר יָצְאוּ מִמֶּנָּה		*hā'îr 'ăšer yāṣə'û mimménnāh*
mężczyzna, *z którym* siedzieli	→	mężczyzna, *który* siedzieli *z nim*
הָאִישׁ אֲשֶׁר יָשְׁבוּ אִתּוֹ		*hā'îš 'ăšer yāšəḇû 'ittô*

Jeśli zachodzi taka potrzeba, w miejscu zaimków mogą się pojawić przysłówki שָׁם i שָׁמָּה:

miasto, *w którym* zamieszkał	→	miasto, *które* zamieszkał *tam*
הָעִיר אֲשֶׁר יָשַׁב שָׁם		*hā'îr 'ăšer yāšaḇ šām*
miasto, *do którego* poszedł	→	miasto, *które* poszedł *tam*
הָעִיר אֲשֶׁר הָלַךְ שָׁמָּה		*hā'îr 'ăšer hālaḵ šāmmāh*

Zaimek podejmujący może zostać pominięty, gdy אֲשֶׁר odnosi się do dopełnienia bliższego czasownika:

mężczyzna, *którego* posłałem	→	mężczyzna, *który* wysłałem *go*
הָאִישׁ אֲשֶׁר שָׁלַחְתִּי אֹתוֹ		*hā'îš 'ăšer šāláḥtî 'ōṯô*

lub po prostu:

הָאִישׁ אֲשֶׁר שָׁלַחְתִּי

W tym paragrafie i poprzednich (§§ 32, 55) zarysowaliśmy bardziej lub mniej normatywne użycie אֲשֶׁר, które dobrze odpowiada polskiemu zaimkowi względnemu. Jednak w wielu przypadkach użycie אֲשֶׁר nie odpowiada

omówionym zasadom. Większość takich przypadków będzie zrozumiała i wytłumaczalna, jeśli zapamięta się dwie ogólne zasady:

1) אֲשֶׁר często przyjmuje znaczenie złożonego zaimka względnego: „to, co..."; „ten, który...". Dlatego też może ono występować jako spójnik na początku zdania w znaczeniu „faktem jest, że..." lub może wymagać tłumaczenia „ponieważ", „gdyż" lub innego spójnika wprowadzającego zdanie podrzędnie złożone. Wyczerpująca klasyfikacja wszystkich niezależnych zastosowań zaimkowych i quasi-spójnikowych wykracza poza zakres podstawowego podręcznika gramatyki hebrajskiej.
2) Ponieważ אֲשֶׁר osiąga niezależny status zaimkowy („to, co..."; „ten, który..."), występuje ono niekiedy z poprzedzającym je spójnikiem w znaczeniu odmiennym od jego normalnego użycia.

Wynikiem tych tendencji jest regularne występowanie poniższych wyrażeń złożonych jako spójników:

יַ֫עַן אֲשֶׁר	*yáʿan ʾăšer*	ponieważ (*dosł.* ze względu na fakt, że)
אַחֲרֵי אֲשֶׁר	*ʾaḥărê ʾăšer*	potem, po tym
כַּאֲשֶׁר	*kaʾăšer*	tak, jak...; według, zgodnie z; kiedy

Kończąc, należy dodać, że mimo iż większość zdań względnych jest wprowadzana przez אֲשֶׁר, możliwe jest użycie zdania modyfikującego poprzedzający je rzeczownik bez formalnego oznaczenia zachodzącej relacji gramatycznej. Takie zjawisko nazywane jest *połączeniem asyndetycznym*:

Rdz 15,13	בְּאֶ֫רֶץ לֹא לָהֶם	w ziemi, (która) nie należy do nich
1 Sm 6,9	מִקְרֶה הוּא הָיָה לָ֫נוּ׃	Było to wydarzenie, (które) nam się przytrafiło.

Ten rodzaj zdań względnych występuje częściej w poezji niż w prozie i jest również częściej spotykany po imieniu nieokreślonym niż po określonym.

71. Słowniczek XV

rzeczowniki:	מִצְוָה	*miṣwāh*	(l.mn. *-ôṯ*) przykazanie
	אוֹר	*’ôr*	(l.mn. *-îm*) światło
	חֹשֶׁךְ	*ḥōšeḵ*	ciemność
	אֹיֵב	*’ōyēḇ*	(l.mn. *-îm*) wróg
czasowniki:	סָבַב	*sāḇaḇ*	okrążać, iść naokoło
	אָרַר	*’ārar*	przeklinać
	עָזַב	*‘āzaḇ*	pozostawić, opuścić, porzucić
	עָבַר	*‘āḇar*	przechodzić (o miejscu); przekraczać (przykazanie)
	יָרַשׁ	*yāraš*	dziedziczyć
	שָׁכַח	*šāḵaḥ*	zapominać
spójnik:	כַּאֲשֶׁר	*ka’ăšer*	tak, jak; zgodnie z; kiedy

Ćwiczenia

a) Przetłumacz ustnie na język hebrajski:
1) naczynie, w którym jest woda
2) człowiek, którego król wezwał
3) dom, w którym znaleźliśmy stół
4) wieczór, którego (*dosł.* w którym) jedliśmy i piliśmy
5) lud, z którym przebywał
6) dzień, w którym pościliśmy
7) obłok, z którego wyszedł ogień
8) rok, w którym wielu poległo w bitwie
9) prawo, w którym są błogosławieństwa i mądrość
10) niebiosa, w których stworzył słońce, księżyc i gwiazdy

b) Przetłumacz:

1) עָבַ֫רְנוּ אֶת־הַמִּצְוֺת אֲשֶׁר שָׂם הַנָּבִיא לִפְנֵי הָעָם.

2) הֶעֱזַ֫בְתָּ אֹתִי וְאֶת־הָעָם אֲשֶׁר אִתִּי.

3) זֹאת הָאָ֫רֶץ אֲשֶׁר יָרַ֫שְׁנוּ כַּאֲשֶׁר אָמַר לָנוּ הָאֱלֹהִים.

4) בַּלַּ֫יְלָה הַהוּא חָלַמְתִּי חֲלוֹם וּבוֹ רָאִ֫יתִי אֶת־הַכּוֹכָבִים אֲשֶׁר
בַּשָּׁמָ֫יִם.

5) הָעָם הֹלְכִים בְּחֹ֫שֶׁךְ כִּי אֵין לָהֶם אוֹר.

6) קָרָא אֱלֹהִים לַחֹ֫שֶׁךְ לַ֫יְלָה וְלָאוֹר קָרָא יוֹם.

7) הָאֹיְבִים סָבֲבוּ אֹתִי וְאֵין לִי יְשׁוּעָה מֵיהוה כִּי חָטָ֫אתִי חַטָּאוֹת
רַבּוֹת לַיהוה וְהוּא אָרַר אֹתִי וְאֶת־הָעָם אֲשֶׁר עִמִּי.

8) עָמַ֫דְנוּ עַל־הַגִּבְעָה וּמִשָּׁם רָאִ֫ינוּ כִּי סָבֲבוּ הָאֹיְבִים
אֶת־הָעִיר וְהָֽרְגוּ אֶת־כָּל־הָעָם.

9) לָֽכְדוּ אֶת־הָעִיר וְגַם־לָֽקְחוּ אֶת־כָּל־הַכֵּלִים מֵהַהֵיכָל.

10) בַּבֹּ֫קֶר עָבַר אֶת־הַנָּהָר הוּא וְכָל־הָעָם אִתּוֹ כַּמִּצְוָה אֲשֶׁר אָמַר
אֱלֹהִים לָהֶם.

c) Napisz w języku hebrajskim:

1) Światło jest lepsze niż ciemność.
2) Czy zapomnieliście słowa, które napisałem dla was w księdze?
3) Przekroczyłem wszystkie prawa i wszystkie przykazania, które mi dałeś.
4) Pan przeklął złe miasto i wszystkich złych ludzi, którzy w nim byli.
5) W tym kraju nie ma wrogów.
6) Starzec dał mi dobrą radę, ponieważ wiedział, że nie uczyniłem tamtych złych rzeczy.

LEKCJA 16

72. *Status constructus*

Chociaż język hebrajski biblijny nie zna odmiany rzeczownika przez przypadki, to jednak istnieją konstrukcje rzeczownikowe wyrażające podobne relacje. Dopełniacz (*genetivus*) znajduje swój odpowiednik w konstrukcji dopełniaczowej, w której drugi rzeczownik hebrajski tłumaczony jest najczęściej tym właśnie przypadkiem:

קֹול הַנָּבִיא	*qôl hannāḇî'*	głos proroka
מֶ֫לֶךְ הָאָ֫רֶץ	*mélek̠ hā'ā́reṣ*	król ziemi

Jak pokazują powyższe przykłady, proste zestawienie dwóch rzeczowników służy do oznaczenia ich wzajemnej zależności. Pierwszy rzeczownik w konstrukcji dopełniaczowej występuje w tak zwanym *status constructus*. Używając bardziej współczesnej terminologii, pierwszy rzeczownik występuje w formie związanej, w przeciwieństwie do formy normalnej lub wolnej, nazywanej też *status absolutus*, stosowanej w innych okolicznościach.

Status constructus rzeczownika, czyli jego forma związana, często przyjmuje kształt odmienny od formy *status absolutus*. Ta różnica powstaje przede wszystkim ze względu na zachodzące przesunięcie akcentu: pierwszy rzeczownik traci swój pierwotny akcent, stając się proklityką drugiego rzeczownika. Utrata akcentu może być całkowita, tak jak to często zachodzi w przypadku rzeczownika בֵּן (zwróć uwagę na *maqqēp̄*):

בֶּן־הַמֶּ֫לֶךְ	*ben-hammélek̠*	syn króla

albo też, co zdarza się częściej, pierwszy rzeczownik zatrzymuje swój akcent:

מֶ֫לֶךְ הָאָ֫רֶץ	*mélek hāʾāreṣ*	król ziemi

Ważniejsze jednak od różnicy akcentu są zmiany w wokalizacji, spotykane w bardzo wielu wyrazach:

דְּבַר הַמֶּ֫לֶךְ	*dəbar hammélek*	słowo króla

Zagadnienie to zostanie omówione poniżej.

Tylko ostatni rzeczownik w konstrukcji dopełniaczowej może mieć rodzajnik określony. Określoność całego wyrażenia zależy od drugiego rzeczownika: jeśli występuje on z rodzajnikiem albo jest imieniem własnym, pierwszy rzeczownik jest również określony:

קוֹל הַנָּבִיא	*qôl hannābîʾ*	głos proroka
קוֹל שְׁמוּאֵל	*qôl šəmûʾēl*	głos Samuela

w przeciwieństwie do:

קוֹל נָבִיא	*qôl nābîʾ*	głos proroka

W ten sposób rzeczowniki w konstrukcji dopełniaczowej wyrażają ideę określoności bądź nieokreśloności składników konstrukcji. Należy jednak pamiętać, że ze względu na niewystępowanie rodzajnika określonego i nieokreślonego w języku polskim różnica pomiędzy rzeczownikiem określonym i nieokreślonym w języku hebrajskim normalnie nie może zostać odzwierciedlona w tłumaczeniu. W celu wyrażenia nieokreśloności pierwszego z rzeczowników w języku hebrajskim należy użyć przyimka לְ (często połączonego z אֲשֶׁר) z drugim rzeczownikiem w konstrukcji; pierwszy rzeczownik występuje wtedy w *status absolutus*:

דָּבָר (אֲשֶׁר) לַמֶּ֫לֶךְ	*dāḇār (ʾăšer) lammélek*	słowo króla
מִזְמוֹר לְדָוִד	*mizmôr lədāwid*	psalm Dawida

Zarówno pierwszy, jak i drugi rzeczownik w konstrukcji dopełniaczowej może występować w liczbie mnogiej. Formy właściwe rzeczownikom liczby mnogiej *status constructus* zostaną wyjaśnione w lekcji 18. Teraz wystarczy zapamiętać, że דִּבְרֵי *diḇrê* jest formą *status constructus* utworzoną od דְּבָרִים:

דְּבַר הַנְּבִיאִים	*dəḇar hannəḇîʾîm*	słowo proroków
דִּבְרֵי הַנָּבִיא	*diḇrê hannāḇîʾ*	słowa proroka
דִּבְרֵי הַנְּבִיאִים	*diḇrê hannəḇîʾîm*	słowa proroków

Każdy przymiotnik modyfikujący którykolwiek z rzeczowników musi następować po całej konstrukcji. Niekiedy może pojawić się z tego powodu pewna dwuznaczność w rozumieniu całego wyrażenia, ale zgodność liczby i rodzaju lub ogólny kontekst jest zazwyczaj wystarczającą pomocą. Upewnij się, że wszystkie następujące przykłady są zrozumiałe (אֵשֶׁת i נְשֵׁי są formami *status constructus* pochodzącymi odpowiednio od אִשָּׁה i נָשִׁים):

דְּבַר הַנָּבִיא הָרַע	słowo złego proroka *lub*: złe słowo proroka
דִּבְרֵי הַנָּבִיא הָרָעִים	złe słowa proroka
דְּבַר הַנְּבִיאִים הָרָעִים	słowo złych proroków
אֵשֶׁת הָאִישׁ הַטּוֹב	żona dobrego mężczyzny
אֵשֶׁת הָאִישׁ הַטּוֹבָה	dobra żona mężczyzny
נְשֵׁי הָאִישׁ הַיָּפוֹת	piękne żony mężczyzny
נְשֵׁי הָאֲנָשִׁים הַיָּפִים	żony przystojnych mężczyzn

Użycie dwóch przymiotników, z których każdy modyfikuje inny rzeczownik, nie jest stosowane, lecz dwa przymiotniki występujące razem mogą modyfikować zarówno pierwszy, jak i drugi rzeczownik.

דִּבְרֵי הַמֶּלֶךְ הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר	słowa dobrego i prawego króla
דִּבְרֵי הַמֶּלֶךְ הַטּוֹבִים וְהַיְשָׁרִים	dobre i prawe słowa króla

Konstrukcja dopełniaczowa może również składać się z trzech rzeczowników, ale przykłady złożone z czterech lub większej liczby rzeczowników są bardzo rzadkie:

אֵשֶׁת בֶּן־הַנָּבִיא żona syna proroka

Również w takich przypadkach obowiązują podane powyżej reguły odnoszące się do określoności rzeczowników i ich modyfikacji przez przymiotniki. W niektórych rzadkich przypadkach oraz w związkach idomatycznych pierwszy lub drugi człon konstrukcji dopełniaczowej może zostać zastąpiony przez dłuższe wyrażenie. Poniższe przykłady są uważane za anomalię i nie powinny stanowić wzoru wykorzystywanego w ćwiczeniach:

מֶלֶךְ הַשָּׁמַיִם וְהָאָרֶץ król nieba i ziemi
(drugi rzeczownik zastąpiony przez rzecz. + rzecz.)

דִּבְרֵי וּמַעֲשֵׂי הַמֶּלֶךְ słowa i czyny króla
(pierwszy rzeczownik zastąpiony przez rzecz. + rzecz.)

שִׂמְחַת בַּקָּצִיר radość żniw lub radość w żniwa
(przyimek użyty z drugim rzeczownikiem; prawdopodobnie pod wpływem wyrażenia idiomatycznego *śāmē*^{a}*ḥ bə* radować się z...)

Imiesłowy czynne mogą być używane czasownikowo z następującym po nich dopełnieniem bliższym (1):

הַשֹּׁמֵר אֶת־הַתּוֹרָה ten, który przestrzega prawa (teraz, w tym momencie)

lub mogą występować jako rzeczowniki w *status constructus* (2):

שֹׁמֵר הַתּוֹרָה ten, który przestrzega prawa (ogólne stwierdzenie)

Jak pokazano w dodatkowym tłumaczeniu w nawiasie, często te dwa zastosowania imiesłowu czynnego różnią się znaczeniem: w przypadku użycia

czasownikowego odniesienie jest konkretne i jednostkowe, a w przypadku użycia rzeczownikowego – ogólne i niejednostkowe.

Nie jest rzeczą łatwą dokładne zdefiniowanie znaczenia konstrukcji dopełniaczowej. Jakkolwiek tłumaczenie przez dopełniacz drugiego członu konstrukcji zwykle poprawnie oddaje sens wyrażenia, to jednak występuje wiele przypadków, w których tłumaczenie przez przymiotnik lub wyrażenie przyimkowe jest bardziej właściwe:

לוּחַ אֶבֶן לוּחַ הָאֶבֶן	tablica kamienna, tablica z kamienia
הַר קֹדֶשׁ	święta góra
כְּלִי מַיִם	naczynie na wodę

Uczący się powinien pamiętać, że w konstrukcji dopełniaczowej drugi rzeczownik w pewnym zakresie modyfikuje i ogranicza znaczenie pierwszego. Stosując tę ogólną regułę, należy następnie przełożyć całe wyrażenie w zgodzie z kontekstem, w którym ono występuje, oraz zgodnie z regułami gramatyki języka polskiego. Należy unikać niewolniczej aplikacji jednego schematu tłumaczenia tej konstrukcji we wszystkich napotkanym kontekstach.

73. *Status constructus* rzeczowników liczby pojedynczej

Z wyjątkiem rzeczowników rodzaju żeńskiego zakończonych na *-āh* i kilku innych przypadków, *status constructus* rzeczowników liczby pojedynczej można utworzyć z formy *status absolutus*, stosując następujące reguły:

1) Nieakcentowane *ē* oraz *ā* zastąpić przez *ə*.
2) *ā* w zamkniętych końcowych sylabach zastąpić przez *a*.
3) *ē* w zamkniętych końcowych sylabach zazwyczaj pozostawić niezmienione, ale w przypadku małej grupy rzeczowników można zastąpić przez *a*.

Poniżej podane zostały najczęściej występujące rodzaje rzeczowników:

status absolutus		*status constructus*		zastosowana reguła
יָד	*yāḏ*	יַד	*yaḏ*	2
מָקוֹם	*māqôm*	מְקוֹם	*məqôm*	1
נָבִיא	*nāḇîʾ*	נְבִיא	*nəḇîʾ*	1
כּוֹכָב	*kôḵāḇ*	כּוֹכַב	*kôḵaḇ*	2
הֵיכָל	*hêḵāl*	הֵיכַל	*hêḵal*	2
מִשְׁפָּט	*mišpāṭ*	מִשְׁפַּט	*mišpaṭ*	2
גַּנָּב	*gannāḇ*	גַּנַּב	*gannaḇ*	2
דָּבָר	*dāḇār*	דְּבַר	*dəḇar*	1 i 2
זָקֵן	*zāqēn*	זְקַן	*zəqan*	1 i 3 (ze zmianą)
שֹׁפֵט	*šōp̄ēṭ*	שֹׁפֵט	*šōp̄ēṭ*	3 (bez zmiany)
לֵבָב	*lēḇāḇ*	לְבַב	*ləḇaḇ*	1 i 2
מֶ֫לֶךְ	*méleḵ*	מֶ֫לֶךְ	*méleḵ*	żadna
סֵ֫פֶר	*sēp̄er*	סֵ֫פֶר	*sēp̄er*	żadna (*ē* jest akcentowane)
נַ֫עַר	*náʿar*	נַ֫עַר	*náʿar*	żadna

74. Słowniczek XVI

rzeczowniki:	אֶ֫בֶן	*ʾéḇen*	(r.ż.; l.mn. *-îm*) kamień
	דָּג	*dāḡ*	(l.mn. *-îm*) ryba (r.ż. דָּגָה *dāḡāh* jest rzecz. zbior.)
	חֲצִי	*ḥăṣî*	(brak l.mn.) połowa
	יָם	*yām*	(l.mn. יַמִּים *yammîm*) morze; יָ֫מָּה *yā́mmāh* w stronę morza, na zachód
	לוּחַ	*lûaḥ*	(l.mn. *-ôṯ*) tablica
	מְלָאכָה	*məlā(ʾ)ḵāh*	praca, zajęcie
	עוֹף	*ʿôp̄*	(rzecz. zbior., brak l.mn.) ptactwo, ptaki

	עֵשֶׂב	*ʿēśeḇ*	(rzecz. zbior.) trawa, zioła
	צֶלֶם	*ṣélem*	(l.mn. *-îm*) obraz, podobieństwo
czasowniki:	שָׁבַר	*šāḇar*	rozbić, roztrzaskać
	שָׁמַע	*šāmaʿ*	słyszeć; + אֶל lub לְ słuchać; + לְקוֹל / בְּ być posłusznym
	שָׁבַת	*šāḇaṯ*	przestać, odpocząć
inne:	לָמָּה	*lāmmāh*	dlaczego? (Przed spółgłoskami gardłowymi **א**, **ה**, a także **ע** częściej pojawia się forma לָמָה *lāmāh*).

ĆWICZENIA

a) Utwórz *status constructus* liczby pojedynczej następujących rzeczowników zgodnie z podanymi wcześniej regułami:

אֹיֵב	אוֹר	אֶרֶץ	אִישׁ
גִּבּוֹר	גָּמָל	גַּן	בֹּקֶר
הַר	הֵיכָל	דָּבָר	דֶּרֶךְ
חֲלוֹם	חֵן	זָהָב	זָקֵן
כֶּסֶף	כִּסֵּא	יוֹם	יֶלֶד
לֶחֶם	כְּלִי	כּוֹכָב	כֶּרֶם
נָהָר	מָקוֹם	מַלְאָךְ	מֶלֶךְ
עִיר	עֶבֶד	סֵפֶר	נָבִיא
עֶרֶב	עָנָן	עֵץ	עַם
קוֹל	פְּרִי	צֹאן	צֶדֶק
	שֻׁלְחָן	שֹׁפֵט	רָעָב

b) Przetłumacz ustnie na język hebrajski:
1) naczynie ze srebra
2) góra Pana
3) wielbłąd mężczyzny

4) ogród kobiety
5) świątynia miasta
6) sen chłopca
7) srebro mężczyzn
8) głos sługi
9) światło gwiazd
10) chleb dziecka
11) rzeka tamtej ziemi

c) Przetłumacz:

1) פְּרִי הָעֵץ
2) עֵץ הַגָּן
3) גַּן הָאִישׁ הַקָּטֹן
4) אִישׁ הָאִשָּׁה הָרָע
5) אִישׁ הָאִשָּׁה הָרָעָה
6) שֹׁפֵט הָעָם הַיָּשָׁר
7) קוֹל הַנָּבִיא
8) עֶ֫בֶד הַמֶּ֫לֶךְ הַטּוֹב
9) אִישׁ הָעִיר הֶעָשִׁיר
10) רְעַב הַדַּלִּים
11) עֲנַן הַשָּׁמַ֫יִם הַגָּדוֹל
12) זְהַב הַהֵיכָל הַיָּקָר

d) Przetłumacz:

1) לֹא שָֽׁמְעוּ הָעָם לְקוֹל הַנָּבִיא כִּי הָיוּ רְשָׁעִים מְאֹד.

2) שָׁבַר הַנָּבִיא אֶת־לוּחַ הָאֶ֫בֶן וְלֹא נָתַן אֹתוֹ לָעָם.

3) לָמָּה שְׁבַתֶּם מֵהַמְּלָאכָה.

4) בָּעִיר הָרָעָה רָאִ֫ינוּ צֶ֫לֶם גָּדוֹל וְלֹא יָדַ֫עְנוּ מִי הוּא.

5) הַאֲכַלְתֶּם אֶת־הַדָּגִים אֲשֶׁר נָתַ֫נּוּ לָכֶם.

6) עוֹף הַשָּׁמַ֫יִם יָפֶה מְאֹד.

7) יָצָא חֲצִי הַמַּחֲנֶה לַמִּלְחָמָה.

8) בָּ֫אנוּ הָעִ֫ירָה וְלֹא מָצָ֫אנוּ שָׁם אֶת־נְבִיא הָאֱלֹהִים.

9) שָׂם הַכֹּהֵן אֶת־סֵפֶר הַתּוֹרָה עַל־הַשֻּׁלְחָן.

10) קַמְתִּי בַבֹּקֶר וְלֹא זָכַרְתִּי אֶת־הַצֶּלֶם אֲשֶׁר רָאִיתִי בַחֲלֹם אֲשֶׁר
חָלַמְתִּי.

11) זֶה הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר שָׂם הָעָם עַל־הַכִּסֵּא.

12) בָּאָה הָאִשָּׁה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְהַמֶּלֶךְ לֹא שָׁמַע אֶל־קוֹל הָאִשָּׁה.

13) בַלַּיְלָה וּבְאוֹר הַיּוֹם הָעָם שֹׁמְעִים אֶל־קוֹל הָאֱלֹהִים וְהֹלְכִים
בְּדֶרֶךְ יהוה כַּמִּצְוָה אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם.

e) Przetłumacz na język hebrajski:
1) Przeszedł przez drogę miasta.
2) Dlaczego pozostawiłeś mnie wrogowi?
3) Kto rozbił to naczynie?
4) Przeklął nas, ponieważ zapomnieliśmy słowo prawa.
5) Zły król pojmał lud Jerozolimy.
6) Opuścił mnie, ponieważ zgrzeszyłem przeciwko niemu i nie słuchałem go.
7) Nie odpoczywali aż do wieczora.

LEKCJA 17

75. Pomniejsze rodzaje *status constructus* w liczbie pojedynczej

a) Dwa słowa – אָב i אָח – mają końcówkę *-î* w *status constructus*, w połączeniu z regularną redukcją samogłoski tematu: אֲבִי *ʾăḇî*, אֲחִי *ʾăḥî*.

b) Wszystkie rzeczowniki należące do wzorów בַּ֫יִת i מָ֫וֶת wykazują regularną kontrakcję *ayi* → *ê* oraz *āwe* → *ô* w formie *status constructus*:

בַּ֫יִת	*báyiṯ*	*status constructus*	בֵּית	*bêṯ*
מָ֫וֶת	*mā́weṯ*		מוֹת	*môṯ*

c) *Status constructus* rzeczownika בֵּן jest zazwyczaj proklityką przybierającą formę בֶּן־ (z samogłoską *e*) oraz tworzącą całość z następującym po nim słowie. Podobna forma występuje też w przypadku rzeczownika שֵׁם, ale jest znacznie rzadsza.

d) Niektóre rzeczowniki zewnętrznie podobne do grupy זָקֵן (*status constructus zəqan*) przybierają rzadką formę *status constructus*:

כָּתֵף	*kāṯēp̄*	*status constructus*	כֶּ֫תֶף	*kéṯep̄*	ramię, bark
יָרֵךְ	*yārēḵ*		יֶ֫רֶךְ	*yéreḵ*	udo

e) Rzeczowniki zakończone na *-eh* mają *status constructus* zakończony na *-ēh*. Pozostałe zmiany są zgodne z podanymi wcześniej regułami:

שָׂדֶה	*śāḏeh*	*status constructus*	שְׂדֵה	*śəḏēh*
מַחֲנֶה	*maḥăneh*		מַחֲנֵה	*maḥănēh*

Zauważa się ponadto wiele innych wyjątków od podstawowych reguł podanych w lekcji 16, jednak żaden z nich nie występuje wystarczająco często, żeby można było mówić o oddzielnej grupie rzeczowników. Kiedy zajdzie taka potrzeba, tego rodzaju poszczególne nieregularności będą podawane w słowniczku danej lekcji.

76. *Status constructus* rzeczowników rodzaju żeńskiego zakończonych na *-āh*

Po zamianie końcówki *-āh* na *-aṯ* rzeczowniki te stosują się do reguł podanych w poprzedniej lekcji.

status absolutus		tłumaczenie	*status constructus*		zastosowana reguła
שָׁנָה	*šānāh*	rok	שְׁנַת	*šənaṯ*	1
עֵצָה	*ʿēṣāh*	rada	עֲצַת	*ʿăṣaṯ*	1
מַלְכָּה	*malkāh*	królowa	מַלְכַּת	*malkaṯ*	bez zmian
תְּבוּאָה	*təḇûʾāh*	owoc, produkt	תְּבוּאַת	*təḇûʾaṯ*	bez zmian
תְּפִלָּה	*təp̄illāh*	modlitwa	תְּפִלַּת	*təp̄illaṯ*	bez zmian
בְּרָכָה	*bərāḵāh*	błogosławieństwo	בִּרְכַּת	*birkaṯ*	1 i reguła *szewa* (§ 5)[1]
נְבֵלָה	*nəḇēlāh*	zwłoki	נִבְלַת	*niḇlaṯ*	1 i reguła *szewa* (§ 5)

[1] Zauważ zamianę *ḵ* na *k*. Jest to niezwykła sytuacja, należałoby się spodziewać בִּרְכַת bez *dagesz lene*.

Dwa ostatnie przykłady powinny być dobrze zrozumiane: redukcja *ā* do *ə* poprzez zastosowanie reguły 1 doprowadziłaby do utworzenia **bərəkat*, które zgodnie z regułą *szewa* przechodzi w *birkat*.

Następujące dwa rodzaje odstępstw od podanych zasad występują dosyć często:

1) Większość trójsylabowych rzeczowników rozpoczynających się zamkniętą sylabą ma akcent w *status constructus* na przedostatniej sylabie:

מִלְחָמָה	*milḥāmāh*	wojna	*status constructus*	מִלְחֶ֫מֶת	*milḥémet*
מִשְׁפָּחָה	*mišpāḥāh*	rodzina		מִשְׁפַּ֫חַת	*mišpáḥat*

2) W niektórych przypadkach oczekiwana redukcja *ē* lub *ā* do *ə* nie następuje. Takie zjawisko jest zwykle nieprzewidywalne i wymaga osobnego komentarza.

בְּרֵכָה	*bərēkāh*	sadzawka	בְּרֵכַת	*bərēkat*
צָרָה	*ṣārāh*	ucisk	צָרַת	*ṣārat*

Większość rzeczowników rodzaju żeńskiego zakończonych w *status absolutus* na: *-et*, *-at*, *-īt*, *-ût* itd. nie jest podatna na dalsze zmiany w *status constructus*. Te natomiast, które ulegają zmianom, zachowują się zgodnie z podanymi wcześniej regułami. *Status constructus* rzeczownika אִשָּׁה jest nieregularny: אֵ֫שֶׁת *ʾéšet*.

77. Słowniczek XVII

rzeczowniki:	רָקִיעַ	*rāqîaʿ*	firmament; sklepienie niebieskie (uważane przez kosmografów Księgi Rodzaju za twardą barierę)
	יַבָּשָׁה	*yabbāšāh*	sucha ziemia, ląd
	אָב	*ʾāb*	(l.mn. *-ôt*) ojciec

	אָח	*'āḥ*	(l.mn. niereg. אַחִים *'aḥîm*) brat
	בֵּן	*bēn*	(l.mn. niereg. בָּנִים *bānîm*) syn
	מַלְכָּה	*malkāh*	(l.mn. *-ôṯ*) królowa
	שֵׁם	*šēm*	(l.mn. *-ôṯ*) imię
przymiotniki:	רִאשׁוֹן	*ri(')šôn*	pierwszy (r.ż. רִאשׁוֹנָה *ri(')šônāh*)
	שֵׁנִי	*šēnî*	drugi (r.ż. שֵׁנִית *šēnîṯ*)
	שְׁלִישִׁי	*šəlîšî*	trzeci (r.ż. שְׁלִישִׁית *šəlîšîṯ*)
	רְבִיעִי	*rəḇîʿî*	czwarty (r.ż. רְבִיעִית *rəḇîʿîṯ*)
	חֲמִישִׁי	*ḥămîšî*	piąty (r.ż. חֲמִישִׁית *ḥămîšîṯ*)
inne:	עַל־פְּנֵי	*ʿal-pənê*	(przyimek) na powierzchni, ponad
	כֵּן	*kēn*	(przysłówek) tak, w ten sposób (w odniesieniu do uprzedniego kontekstu)

Ćwiczenia

a) Przetłumacz:

1) בֵּית הַנָּבִיא
2) עֲצַת הַמֶּלֶךְ
3) שְׁנַת הַמִּלְחָמָה הַגְּדוֹלָה
4) בִּרְכַּת הָאָבוֹת
5) מַלְכַּת הַשָּׁמָיִם
6) תּוֹרַת הָאֱלֹהִים
7) שִׂמְחַת הָעָם הַגְּדוֹלָה
8) עֲבוֹדַת הָאִישׁ הַקָּשָׁה
9) יְשׁוּעַת הַגִּבּוֹרִים
10) גִּבְעַת הָאָרֶץ הַהִיא
11) בֶּן־הַשֹּׁפֵט
12) בַּת הָאִישׁ הַדַּל
13) שֵׁם הָאָרֶץ הַזֹּאת
14) מַחֲנֵה הָאֹיְבִים

b) Przetłumacz ustnie na język hebrajski:
   1) pole bogatego mężczyzny
   2) ojciec króla
   3) trzecia bitwa roku
   4) najmłodszy (*dosł.* mały) brat proroka
   5) piąte słowo prawa
   6) błogosławieństwo Pana
   7) mądrość króla
   8) pierwszy dom miasta
   9) sklepienie niebios
   10) obraz Boga

c) Czytanka: Stworzenie świata

[Nb., teksty narracyjne Biblii Hebrajskiej wymagają znajomości formy czasownikowej, która zostanie wprowadzana dopiero od lekcji 22. Czytanki z lekcji od 17 do 22 powinny być zatem traktowane jako proste sekwencje pojedynczych zdań powiązanych znaczeniem, a nie składnią].

בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן בָּרָא אֱלֹהִים אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֵת־הָאָרֶץ. הָאָרֶץ הָיְתָה
תֹהוּ וָבֹהוּ[2] וְחֹשֶׁךְ הָיָה עַל־פְּנֵי הַמָּיִם. בָּרָא אֱלֹהִים אֶת־הָאוֹר.
קָרָא לָאוֹר יוֹם וְלַחֹשֶׁךְ קָרָא לָיְלָה.
כֵּן עָשָׂה אֱלֹהִים בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן.

בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי עָשָׂה אֱלֹהִים רָקִיעַ בְּתוֹךְ הַמַּיִם וְהָרָקִיעַ עָמַד בֵּין
הַמַּיִם אֲשֶׁר תַּחַת הַשָּׁמַיִם וּבֵין הַמַּיִם אֲשֶׁר עַל־הַשָּׁמָיִם.
קָרָא לָרָקִיעַ שָׁמָיִם. כֵּן עָשָׂה בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי.

בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי קִבֵּץ אֱלֹהִים אֶת־הַמַּיִם אֲשֶׁר תַּחַת הַשָּׁמַיִם אֶל־מָקוֹם
אֶחָד. לַיַּבָּשָׁה קָרָא אֱלֹהִים אֶרֶץ וְלַמַּיִם קָרָא יַמִּים.
גַּם־בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי בָּרָא אֶת־כָּל־עֵשֶׂב הָאָרֶץ וְאֶת־כָּל־עֵץ.

[2] *tōhû wāḇōhû* – określenie pierwotnego chaosu; „bezład i pustkowie" jest dopuszczalnym tłumaczeniem tego dosyć niejasnego wyrażenia.

d) Napisz w języku hebrajskim:
1) Dom z kamienia nie upadł.
2) Radość ludu jest w prawie Pana.
3) Połowa młodzieńców padła w bitwie tamtego dnia.
4) Piłem wodę z kamiennego naczynia i jadłem chleb, który był na drewnianym stole.
5) Przebywałem z ludem tamtej ziemi (przez) wiele lat.
6) Rano wyruszył ku zachodowi.
7) Imię tego króla (brzmi) Dawid.

LEKCJA 18

78. *Status constructus* liczby mnogiej rzeczowników zakończonych na *-îm*

W *status constructus* rzeczowników zakończonych na *-îm* końcówka ta jest zastąpiona przez *-ê*. Redukcje samogłosek następują regularnie, zgodnie z regułami podanymi w § 73.

status absolutus		*status constructus*		zastosowana reguła
יָמִים	*yāmîm*	יְמֵי	*yəmê*	1
בָּנִים	*bānîm*	בְּנֵי	*bənê*	1
חִצִּים	*ḥiṣṣîm*	חִצֵּי	*ḥiṣṣê*	——
עַמִּים	*ʿammîm*	עַמֵּי	*ʿammê*	——
סוּסִים	*sûsîm*	סוּסֵי	*sûsê*	——
זֵיתִים	*zêṯîm*	זֵיתֵי	*zêṯê*	——
בְּכוֹרִים	*bəḵôrîm*	בְּכוֹרֵי	*bəḵôrê*	——
גְּבוּלִים	*gəḇûlîm*	גְּבוּלֵי	*gəḇûlê*	——
גְּמַלִּים	*gəmallîm*	גְּמַלֵּי	*gəmallê*	——
דְּבָרִים	*dəḇārîm*	דִּבְרֵי	*diḇrê*	1 i reguła *szewa*
אֲנָשִׁים	*ʾănāšîm*	אַנְשֵׁי	*ʾanšê*	1 i reguła *szewa*
זְקֵנִים	*zəqēnîm*	זִקְנֵי	*ziqnê*	1 i reguła *szewa*
כֵּלִים	*kēlîm*	כְּלֵי	*kəlê*	1
כּוֹכָבִים	*kôḵāḇîm*	כּוֹכְבֵי	*kôḵəḇê*	1
הֵיכָלִים	*hêḵālîm*	הֵיכְלֵי	*hêḵəlê*	1
מִשְׁפָּטִים	*mišpāṭîm*	מִשְׁפְּטֵי	*mišpəṭê*	1
כֹּהֲנִים	*kōhănîm*	כֹּהֲנֵי	*kōhănê*	——

Dwusylabowe rzeczowniki z przedostatnią sylabą akcentowaną (typu *mélek̲*) zasługują na szczególną uwagę. Mimo, że wszystkie te rzeczowniki mają wspólny schemat liczby mnogiej w *status absolutus*, nie można utworzyć ich formy *status constructus*, stosując normalne reguły:

a) Rzeczowniki takie jak מֶ֫לֶךְ (z *é*) w sylabie tematycznej liczby mnogiej *status constructus* mają *a* lub *i*. Należy uczyć się ich właściwej samogłoski osobno dla każdego słowa. Poniżej znajduje się lista wszystkich słów należących do tej grupy, które zostały do tej pory wprowadzone. W dalszej części gramatyki samogłoska właściwa dla każdego słowa będzie podana w słowniczku.

מְלָכִים	מַלְכֵי	*malk̲ê*
עֲבָדִים	עַבְדֵי	*ʿab̲d̲ê*
כְּרָמִים	כַּרְמֵי	*karmê*
יְלָדִים	יַלְדֵי	*yald̲ê*
דְּרָכִים	דַּרְכֵי	*dark̲ê*
אֲבָנִים	אַבְנֵי	*ʾab̲nê*
נְעָרִים	נַעֲרֵי	*naʿărê*

b) Rzeczowniki takie jak סֵ֫פֶר (z *ē*) mają *i* (czasem *e*) w liczbie mnogiej *status constructus*:

סֵ֫פֶר	סְפָרִים	סִפְרֵי	*sip̄rê*	
שֵׁ֫בֶט	שְׁבָטִים	שִׁבְטֵי	*šib̲ṭê*	plemiona
עֵ֫דֶר	עֲדָרִים	עֶדְרֵי	*ʿed̲rê*	stada

c) Rzeczowniki takie jak שֹׁ֫רֶשׁ (z ō) mają *o*:

שֹׁ֫רֶשׁ	שָׁרָשִׁים	שָׁרְשֵׁי	*šoršê*	korzenie

Kilka rzeczowników wykazuje pewne nieregularności w *status constructus* liczby mnogiej, na które trzeba tu zwrócić uwagę:

רָאשִׁים	*rāšîm*	רָאשֵׁי	*rāšê*	brak redukcji

עָרִים	*ʿārîm*	עָרֵי	*ʿārê*	brak redukcji
הָרִים	*hārîm*	הָרֵי	*hārê*	brak redukcji

Status constructus rzeczowników שָׁמַ֫יִם i מַ֫יִם to odpowiednio: שְׁמֵי *šəmê* i מֵי *mê*.

79. *Status constructus* liczby mnogiej rzeczowników zakończonych na *-ôṯ*

Końcówka *-ôṯ* pozostaje niezmieniona w *status constructus*, co jest przedmiotem tej samej reguły 1 redukcji samogłosek, która była już wcześniej cytowana. Również w tym przypadku, jeśli rzeczowniki typu: *mélek̲*, *sēp̄er*, *šōreš* (lub: *náʿar*, *zéraʿ*, *ʾōraḥ*) w liczbie mnogiej zakończone są na *-ôṯ*, samogłoski tematycznej nie uda się ustalić na podstawie poznanych reguł.

שֵׁם	שֵׁמוֹת	שְׁמוֹת	*šəmôṯ*	reguła 1
לֵב	לִבּוֹת	לִבּוֹת	*libbôṯ*	——
נֶ֫פֶשׁ	נְפָשׁוֹת	נַפְשׁוֹת	*nap̄šôṯ*	nieprzewidywalna
חֶ֫רֶב	חֲרָבוֹת	חַרְבוֹת	*ḥarḇôṯ*	nieprzewidywalna
אֶ֫רֶץ	אֲרָצוֹת	אַרְצוֹת	*ʾarṣôṯ*	nieprzewidywalna
אֹ֫רַח	אֳרָחוֹת	אָרְחוֹת	*ʾorḥôṯ*	——
מָקוֹם	מְקוֹמוֹת	מְקוֹמוֹת	*məqômôṯ*	——
בְּרָכָה	בְּרָכוֹת	בִּרְכוֹת	*birk̲ôṯ*	1 i reguła *szewa*
שָׂדֶה	שָׂדוֹת	שְׂדוֹת	*śəḏôṯ*	1

Liczba mnoga *status constructus* rzeczowników rodzaju żeńskiego, takich jak גִּבְעָה i מַלְכָּה, zachowuje taką samą samogłoskę, jak w liczbie pojedynczej: גִּבְעוֹת, ale מַלְכוֹת.

80. Słowniczek XVIII

rzeczowniki:	אָדָם	*ʾāḏām*	(1) imię własne Adam; (2) rzecz. zbior. (brak l.mn.) ludzkość; (3) rzecz. w l.poj. (brak l.mn.) człowiek (*ʾāḏām* oznacza człowieka, w odróżnieniu od tego, co nie jest człowiekiem, a *ʾîš* to mężczyzna, w odróżnieniu od kobiety lub dziecka).
	אֲדָמָה	*ʾăḏāmāh*	ziemia, grunt, rola, własność ziemska (Niekiedy jest synonimem *ʾéreṣ*, terminu, który ma znaczenie bardziej geograficzne czy polityczne niż rolnicze).
	בְּהֵמָה	*bəhēmāh*	(*status constructus* בֶּהֱמַת *behĕmaṯ*; l.mn. *-ôṯ*) zwierzę, bestia (często w znaczeniu zbiorowym)
	רֶמֶשׂ	*rémeś*	(brak l.mn.) istoty pełzające (rzecz. zbior.)
	זָכָר	*zāḵār*	(l.mn. *-îm*) mężczyzna; samiec
	נְקֵבָה	*nəqēḇāh*	kobieta; samica
	שַׁבָּת	*šabbāṯ*	(r.ż.; l.mn. niereg. שַׁבָּתוֹת) szabat
	מְאוּמָה	*məʾûmāh*	cokolwiek, coś; z przeczeniem: nic
przymiotniki:	שִׁשִּׁי	*šiššî*	szósty (r.ż. שִׁשִּׁית *šiššîṯ*)
	שְׁבִיעִי	*šəḇîʿî*	siódmy (r.ż. שְׁבִיעִית *šəḇîʿîṯ*)
	אַחֵר	*ʾaḥēr*	inny, kolejny (r.ż. אַחֶרֶת *ʾăḥéreṯ*; l.mn. r.m. אֲחֵרִים *ʾăḥērîm*; l.mn. r.ż. אֲחֵרוֹת *ʾăḥērôṯ*)
czasownik:	יָצַר	*yāṣar*	kształtować, formować, uczynić, wykonać

Zwróć uwagę na następujące trzy słowa, które są często mylone:

1) חַי *ḥay* przymiotnik, którego formy podane są w § 22: „żyjący”, „żywy”.

2)	חַיָּה	*ḥayyāh*	rzeczownik (l.mn. -*ôṯ*), używany jako ogólny termin określający każde „żywe stworzenie", „zwierzę".
3)	חַיִּים	*ḥayyîm*	rzeczownik używany tylko w l.mn., ale w znaczeniu l.poj.: „życie".

Ćwiczenia

a) Przetłumacz następujące wyrażenia. Upewnij się, że wszystkie formy w *status constructus* są zrozumiałe:

1) אַנְשֵׁי הָעִיר
2) נְשֵׁי הַמֶּלֶךְ
3) אֹיְבֵי הָעָם
4) בָּתֵּי הָעִיר
5) גִּבְעוֹת הָאָרֶץ
6) דִּבְרֵי הַסֵּפֶר
7) הֵיכְלֵי הָעִיר
8) הָרֵי הָאָרֶץ
9) מַלְכֵי הָאָרֶץ
10) כּוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם
11) בֶּהֱמַת הַשָּׂדֶה
12) חַיַּת הָאָרֶץ
13) חַיֵּי הָאִישׁ
14) אַבְנֵי הָהָר
15) דְּגֵי הַיָּם
16) לוּחוֹת הַתּוֹרָה
17) צַלְמֵי הָאֱלֹהִים
18) בְּנוֹת הָעָם
19) דַּרְכֵי הֶהָרִים
20) בִּרְכוֹת הַנְּבִיאִים
21) גְּמַלֵּי הֶעָשִׁיר
22) גִּבּוֹרֵי הָעָם
23) זִקְנֵי הָעִיר
24) חֲלוֹמוֹת הַנַּעַר
25) יַלְדֵי הַנָּשִׁים
26) יְמֵי הַמְּלָכִים
27) כְּלֵי הַהֵיכָל
28) מַלְאֲכֵי הַמֶּלֶךְ

b) Najpierw utwórz liczbę mnogą każdego rzeczownika, a następnie użyj *status constructus* liczby mnogiej w danym wyrażeniu:

1) miejsce, miejsca ziemi
2) obóz, obozy wroga

3) przykazanie, przykazania Pana
4) rzeka, rzeki ziemi
5) prorok, prorocy tamtego miasta
6) księga, księgi proroków
7) sługa, słudzy króla
8) miasto, miasta ziemi
9) drzewo, drzewa ogrodu
10) sędzia, sędziowie ludu
11) ojciec, ojcowie dzieci
12) syn, synowie starców

c) Czytanka: Stworzenie świata (zakończenie)

בַּיּוֹם הָרְבִיעִי בָּרָא אֱלֹהִים אֶת־הַשֶּׁמֶשׁ וְאֶת־הַיָּרֵחַ. הַשֶּׁמֶשׁ הוּא הָאוֹר
הַגָּדוֹל אֲשֶׁר לַיּוֹם וְהַיָּרֵחַ הוּא הָאוֹר הַקָּטֹן אֲשֶׁר לַלַּיְלָה.
עָשָׂה גַּם־אֶת־הַכּוֹכָבִים וְנָתַן אֹתָם בִּרְקִיעַ הַשָּׁמָיִם.

בַּיּוֹם הַחֲמִישִׁי בָּרָא אֱלֹהִים אֶת־הַדָּגִים אֲשֶׁר בַּיַּמִּים וּבַנְּהָרוֹת וּבְכָל־הַמַּיִם
הָאֲחֵרִים אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ. עָשָׂה אֶת־הָעוֹף אֲשֶׁר עַל־הָאָרֶץ
וְעַל־פְּנֵי רְקִיעַ הַשָּׁמָיִם.

בַּיּוֹם הַשִּׁשִּׁי עָשָׂה אֱלֹהִים אֶת־חַיַּת הָאָרֶץ אֶת־כָּל־בְּהֵמָה וְאֶת־כָּל־רֶמֶשׂ.
יָצַר אֶת־הָאָדָם מֵהָאֲדָמָה בְּצֶלֶם אֱלֹהִים. זָכָר וּנְקֵבָה בָּרָא אֹתָם.

בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי שָׁבַת אֱלֹהִים מִכָּל־הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר עָשָׂה.
(הַיּוֹם הַשְּׁבִיעִי אֲשֶׁר שָׁבַת אֱלֹהִים בּוֹ הוּא יוֹם הַשַּׁבָּת.)

d) Napisz w języku hebrajskim:
   1) To są imiona dzieci ludu, który przyszedł do Jerozolimy.
   2) Zabił złych synów proroka, ponieważ przekroczyli prawa Pana.
   3) Dał pieniądze pierwszej kobiecie, lecz drugiej nie dał nic.
   4) Czy widziałeś gwiazdy nieba, które Bóg umieścił na firmamencie?
   5) Gdzie są kamienne tablice, które prorok rozbił?
   6) Pan jest zbawieniem wszystkich ludów.

LEKCJA 19

81. Niezależna (podmiotowa) forma zaimków osobowych

אֲנִי	*ʾănî*	ja	אֲנַ֫חְנוּ	*ʾănáḥnû*	my
אָנֹכִי	*ʾānōḵî*	ja			
אַתָּה	*ʾāttāh*	ty (r.m.)	אַתֶּם	*ʾāttem*	wy (r.m.)
אַתְּ	*ʾātt*	ty (r.ż.)	אַתֶּן / אַתֵּ֫נָּה	*ʾatten, ʾattḗnnāh*	wy (r.ż.)
הוּא	*hûʾ*	on	הֵם / הֵ֫מָּה	*hēm, hḗmmāh*	oni
הִיא	*hîʾ*	ona	הֵ֫נָּה	*hḗnnāh*	one

Uwagi: Obydwie formy zaimka 1. os. l.poj. są bardzo częste i nie wykazują żadnej wyraźnej różnicy w znaczeniu lub odniesieniu. Rzadką alternatywną formą zaimka 2. os. l.poj. r.ż. jest אַתִּי, z końcowym *î*. Formy נַ֫חְנוּ i אֲנוּ pojawiają się bardzo rzadko jako warianty אֲנַ֫חְנוּ. Wymienione formy 2. os. l.mn. r.ż. występują zbyt rzadko, by można było dobrze opisać sposoby ich użycia; אַתֶּן jest wokalizowane jako אַתֵּן w niektórych tekstach. W Pięcioksięgu zaimek 3. os. l.poj. r.ż. zapisywany jest jako הִוא, to znaczy pojawia się forma męska zaimka, ale czyta się ją jako formę żeńską – przyczyny tego nie są jasne. Zarówno הֵם, jak i הֵ֫מָּה występują często, ale wykazują nieznaczną różnicę w dystrybucji: הֵם przeważa w Pięcioksięgu, a הֵ֫מָּה jest częstsze w Księgach Samuela i niektórych księgach poetyckich.

Niezależne formy zaimka osobowego pojawiają się zazwyczaj jako podmioty zdań, najczęściej w zdaniach bezczasownikowych:

אֲנִי טוֹב.	Jestem dobry.
אֲנִי הֹלֵךְ.	Chodzę.
אֲנִי אִישׁ.	Jestem mężczyzną.

אֲנִי בַּבַּיִת. Jestem w domu.

Mogą one być używane na wiele różnych sposobów zakładających rozłączność zdania lub stoją przed czasownikiem w zdaniu czasownikowym, dodając emfazy podmiotowi. Emfaza tego rodzaju nie wydaje się bardzo mocna, jej wystąpienie może być spowodowane zmianą podmiotu mówiącego w narracji, co w tłumaczeniu na język polski nie wiązałoby się z zastosowaniem żadnego dodatkowego środka stylistycznego.

82. Zaimki pytajne

a) מִי *mî* kto? Nie jest odmieniany ani przez rodzaj, ani przez liczbę.

מִי עָשָׂה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה	Kto uczynił tę rzecz?
מִי אַתְּ	Kim ty (r.ż.) jesteś?
בַּת מִי אַתְּ	Czyją jesteś córką?
לְמִי נָתַתָּ אֶת־הַכֶּסֶף	Komu dałeś pieniądze?

b) מַה *mah* co? Nie jest odmieniany ani przez rodzaj, ani przez liczbę.

Forma tego zaimka zależy od spółgłoski, która rozpoczyna następujące po nim słowo, lecz zależność ta nie występuje w sposób tak bardzo regularny, jak w przypadku rodzajnika określonego lub spójnika *wə-*. Wymienione poniżej uproszczone zasady wyjaśniają większość napotykanych przypadków:

1) Przed א ה ר zaimek przyjmuje formę מָה *māh.*
2) Przed ע ח zaimek przyjmuje formę מֶה *meh.*
3) W innych przypadkach przed spółgłoskami innymi niż gardłowe zaimek przyjmuje formę מַה wraz z podwojeniem pierwszej spółgłoski następującego po nim słowa.

Każda z tych form może być łączona z następującym po niej wyrazem poprzez *maqqēp̄*.

Zarówno מִי, jak i מַה występują niekiedy z zaimkiem wskazującym, który można opuścić w tłumaczeniu, jak na przykład w zdaniach:

מַה זֹּאת עָשִׂיתָ Co uczyniłeś?
מִי זֶה הוּא Kim on jest?

83. Przyimki אֶל, עַל, תַּחַת i אַחֲרֵי z przyrostkami zaimkowymi

Te cztery przyimki wyróżniają się spośród innych tym, że przyjmują przyrostki zaimkowe w formie różniącej się od tych, które poznaliśmy do tej pory.

1. os. l.poj.	אֵלַי	*ʾēlay*	עָלַי	*ʿālay*
2. os. l.poj. r.m.	אֵלֶיךָ	*ʾēlêḵā*	עָלֶיךָ	*ʿālêḵā*
2. os. l.poj. r.ż.	אֵלַיִךְ	*ʾēláyiḵ*	עָלַיִךְ	*ʿāláyiḵ*
3. os. l.poj. r.m.	אֵלָיו	*ʾēlâw*	עָלָיו	*ʿālâw*
3. os. l.poj. r.ż	אֵלֶיהָ	*ʾēlêhā*	עָלֶיהָ	*ʿālêhā*
1. os. l.mn.	אֵלֵינוּ	*ʾēlênû*	עָלֵינוּ	*ʿālênû*
2. os. l.mn. r.m.	אֲלֵיכֶם	*ʾălêḵem*	עֲלֵיכֶם	*ʿălêḵem*
2. os. l.mn. r.ż.	אֲלֵיכֶן	*ʾălêḵen*	עֲלֵיכֶן	*ʿălêḵen*
3. os. l.mn. r.m.	אֲלֵיהֶם	*ʾălêhem*	עֲלֵיהֶם	*ʿălêhem*
3. os. l.mn. r.ż.	אֲלֵיהֶן	*ʾălêhen*	עֲלֵיהֶן	*ʿălêhen*
1. os. l.poj.	תַּחְתַּי	*taḥtay*	אַחֲרַי	*ʾaḥăray*
2. os. l.poj. r.m.	תַּחְתֶּיךָ	*taḥtêḵā*	אַחֲרֶיךָ	*ʾaḥărêḵā*
2. os. l.poj. r.ż.	תַּחְתַּיִךְ	*taḥtáyiḵ*	אַחֲרַיִךְ	*ʾaḥăráyiḵ*
3. os. l.poj. r.m.	תַּחְתָּיו	*taḥtâw*	אַחֲרָיו	*ʾaḥărâw*
3. os. l.poj. r.ż.	תַּחְתֶּיהָ	*taḥtêhā*	אַחֲרֶיהָ	*ʾaḥărêhā*

1. os. l.mn.	תַּחְתֵּ֫ינוּ	*taḥtênû*	אַחֲרֵ֫ינוּ	*'aḥărênû*
2. os. l.mn. r.m.	תַּחְתֵּיכֶם	*taḥtêḵem*	אַחֲרֵיכֶם	*'aḥărêḵem*
2. os. l.mn. r.ż.	תַּחְתֵּיכֶן	*taḥtêḵen*	אַחֲרֵיכֶן	*'aḥărêḵen*
3. os. l.mn. r.m.	תַּחְתֵּיהֶם	*taḥtêhem*	אַחֲרֵיהֶם	*'aḥărêhem*
3. os. l.mn. r.ż.	תַּחְתֵּיהֶן	*taḥtêhen*	אַחֲרֵיהֶן	*'aḥărêhen*

84. Słowniczek XIX

rzeczowniki:	נָחָשׁ	*nāḥāš*	(l.mn. *-îm*) wąż
	עֵ֫זֶר	*ʿḗzer*	pomoc, wspomożenie
	צֵלָע	*ṣēlāʿ*	(l.mn. *-îm* lub *-ôṯ*) żebro, bok; *status constructus* nieregularny: צֶ֫לַע *ṣélaʿ*
przymiotniki:	שִׁיר	*šîr*	(l.mn. *-îm*) pieśń
	בָּשָׂר	*bāśār*	mięso, ciało; כָּל־בָּשָׂר *kol-bāśār* ludzkość
	מָ֫וֶת	*mā́wet*	śmierć
	אָרוּר	*'ārûr*	przeklęty
	נֶחְמָד	*neḥmāḏ*	przyjemny, miły
	חָכָם	*ḥāḵām*	mądry; jako rzecz.: mądry człowiek, mędrzec
czasownik:	שָׁר	*šār*	śpiewać (*por.* שִׁיר powyżej)
inne:	אֶתְמוֹל	*'eṯmôl*	*lub*: תְּמוֹל *təmôl* (przysłówek) wczoraj
	אַחֲרֵי	*'aḥărê*	} (przyimek) po, za; (spójnik) + אֲשֶׁר następnie, potem
	אַחַר	*'aḥar*	

Ćwiczenia

a) Przetłumacz:

1) אֲנַ֫חְנוּ הֹלְכִים הָעִ֫ירָה
2) הַאַתֶּם עֹלִים יְרוּשָׁלַ֫יְמָה
3) לָ֫מָה אַתָּה צֹעֵק
4) מָה אַתְּ שֹׁתָה וּמָה אַתְּ אֹכֶ֫לֶת
5) אֲנִי כֹתֵב אֶת־הַדְּבָרִים הָהֵם
6) הַאַתֶּן גָּרוֹת בְּתוֹךְ הָעָם הַזֶּה
7) מַה־יָּצַר אֱלֹהִים מֵהָאֲדָמָה
8) מִי זָכָר וּמִי נְקֵבָה
9) מַה־יּוֹם הַשַּׁבָּת
10) אֲנַ֫חְנוּ צָמִים וְהֵם אֹכְלִים
11) הַהֵם קֹרְאִים אֶל־הַנָּבִיא

b) Przetłumacz ustnie na język hebrajski:

4) Jakie (*dosł.* co) jest imię tego człowieka?
5) Kto jest synem bogatej kobiety?
6) Co on zrobił szóstego dnia?
7) Co nazwał suchą ziemią?
8) Co zrobiłeś wczoraj?
9) Czy widziałeś go wczoraj?

c) Przetłumacz:

1) שָׁמְעוּ הַנְּעָרִים אֶל־קוֹל הַגִּבּוֹר כִּי הוּא הָיָה חָכָם מִכָּל־הָאֲנָשִׁים.
2) יָפֶה וְנֶחְמָד הַגָּן אֲשֶׁר נָטַ֫עְתָּ בַּמָּקוֹם הַזֶּה.
3) אֲרוּרִים הָאֲנָשִׁים הָהֵם כִּי חָטְאוּ לַיהוה אֱלֹהִים.
4) אָכַ֫לְנוּ מִבְּשַׂר הַבָּקָר וּמִמֵּי הַנָּהָר שָׁתִ֫ינוּ.
5) לָ֫מָּה לֹא נָתַ֫תָּ אֶת־חֲצִי הַבָּשָׂר לַדַּלִּים כִּי הָיָה לָהֶם רָעָב.
6) אַיֵּה שַׂ֫מְתָּ אֶת־הָאֶ֫בֶן הָאַחֶ֫רֶת.
7) מִי שָׁבַר אֶת־הַכֵּלִים הָאֵ֫לֶּה אֲשֶׁר יָצַ֫רְתִּי אֶתְמוֹל.
8) אֵ֫לֶּה דִּבְרֵי הַשִּׁיר אֲשֶׁר שָׁר הַמֶּ֫לֶךְ עַל־מוֹת הַגִּבּוֹרִים הַגְּדוֹלִים.

9) אָֽכְלָה הַבְּהֵמָה מֵעֵשֶׂב הַשָּׂדֶה.
10) מָה הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם אֶתְמוֹל.
11) יָֽשְׁבוּ שָׁם כָּל־יְמֵי חַיֵּי הַנָּבִיא.

d) Napisz w języku hebrajskim:
1) Bóg uczynił kobietę z żebra mężczyzny.
2) Kim są wrogowie tego ludu?
3) To są słowa o życiu wielkiego króla.
4) Uczynił ryby morskie i ptaki niebieskie.
5) Na obraz kogo Bóg stworzył człowieka?
6) Co umieścił na sklepieniu niebios czwartego dnia?

e) Czytanka: W ogrodzie Eden

קָרָא הָאָדָם שֵׁמוֹת לְכָל־הַבְּהֵמָה וּלְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְכָל־חַיַּת הַשָּׂדֶה וְלָאָדָם
לֹא הָיָה עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ[1]. בָּנָה יהוה אֱלֹהִים אֶת־הַצֵּלָע אֲשֶׁר לָקַח מִן־הָאָדָם
לְאִשָּׁה[2]. הָֽיְתָה הָאִשָּׁה אֶת־הָאִישׁ בַּגָּן.

הַנָּחָשׁ הָיָה עָרוּם[3] מִכָּל־חַיַּת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר עָשָׂה יהוה אֱלֹהִים. שָֽׁמְעָה
הָאִשָּׁה אֶל־קוֹל הַנָּחָשׁ וּמִפְּרִי[4] הָעֵץ אֲשֶׁר בְּתוֹךְ הַגָּן אָֽכְלָה
כִּי רָאֲתָה כִּי טוֹב וְנֶחְמָד הָעֵץ. אָכַל גַּם־הָאָדָם אֶת־הַפְּרִי
אֲשֶׁר נָֽתְנָה לוֹ הָאִשָּׁה.

אָמַר אֱלֹהִים אֶל־הָאָדָם לֵאמֹר הֲמִן־הָעֵץ אֲשֶׁר בְּתוֹךְ־הַגָּן אָכָֽלְתָּ.
אָמַר הָאָדָם לֵאמֹר הָאִשָּׁה אֲשֶׁר נָתַתָּ עִמָּדִי הִיא נָֽתְנָה לִּי מִן־הָעֵץ.

אָמַר יהוה אֱלֹהִים לָאִשָּׁה: מַה־זֹּאת עָשִׂית. וְהִיא אָמְרָה לוֹ

אֶת־כָּל־אֲשֶׁר אָמַר הַנָּחָשׁ אֵלֶיהָ. אָמַר יהוה אֶל־הַנָּחָשׁ:

כִּי עָשִׂיתָ זֹּאת אָרוּר אַתָּה מִכָּל־הַבְּהֵמָה וּמִכָּל־חַיַּת הַשָּׂדֶה.

יָצְאוּ הָאָדָם וְהָאִשָּׁה מִן־הַגָּן כִּי חָטְאוּ חַטָּאת לַיהוה אֱלֹהִים.

Uwagi do czytanki:

1) „odpowiedniej dla niego”
2) בָּנָה ... לְ w znaczeniu: „uczynić z czegoś coś innego”
3) „przebiegły”, „podstępny”, „chytry”, „sprytny”
4) Zwróć uwagę na częste partytywne użycie מִן: „trochę”, „nieco”, „część z owoców”.

תּוֹרָתוֹ	*tôrāṯô*	תּוֹרָתָם	*tôrāṯām*
תּוֹרָתָהּ	*tôrāṯāh*	תּוֹרָתָן	*tôrāṯān*

Rzeczowniki, w których akcent pada na przedostatnią sylabę, przykładowo *méleḵ* lub *náʿar*, oraz niektóre pozostałe nieregularne rodzaje rzeczowników omówione zostaną oddzielnie w późniejszych lekcjach. Poniższa tabela zawiera większość pozostałych zwykłych rzeczowników w liczbie pojedynczej, przedstawionych z lekkimi oraz ciężkimi przyrostkami. Upewnij się, że wszystkie zmiany fonetyczne zawarte w tabeli w uwagach są zrozumiałe.

status absolutus	+ przyrostek 1. os. l.poj.	+ przyrostek 2. os. l.mn. r.m.	uwagi
	1) Rzeczowniki jednosylabowe		
יָד *yāḏ*	יָדִי *yāḏî*	יֶדְכֶם *yeḏḵem*	nieregularna forma zamiast *yaḏḵem*
עַם *ʿam*	עַמִּי *ʿammî*	עַמְּכֶם *ʿamməḵem*	porównaj temat l.mn. w *ʿammîm*
אֵם *ʾēm*	אִמִּי *ʾimmî*	אִמְּכֶם *ʾimməḵem*	porównaj temat l.mn. w *ʾimmôṯ*
שִׁיר *šîr*	שִׁירִי *šîrî*	שִׁירְכֶם *šîrəḵem*	——
אִישׁ *ʾîš*	אִישִׁי *ʾîšî*	אִישְׁכֶם *ʾîšəḵem*	——
עִיר *ʿîr*	עִירִי *ʿîrî*	עִירְכֶם *ʿîrəḵem*	——
קוֹל *qôl*	קוֹלִי *qôlî*	קוֹלְכֶם *qôləḵem*	——
יוֹם *yôm*	יוֹמִי *yômî*	יוֹמְכֶם *yôməḵem*	——
רֹאשׁ *rō(ʾ)š*	רֹאשִׁי *rō(ʾ)šî*	רֹאשְׁכֶם *rō(ʾ)šəḵem*	——
סוּס *sûs*	סוּסִי *sûsî*	סוּסְכֶם *sûsəḵem*	——

2) Rzeczowniki z *-áyi-* i *-ā́we-*

בַּ֫יִת *báyiṯ*	בֵּיתִי *bêṯî*	בֵּיתְכֶם *bêṯəḵem*	czyli: *-áyi-* → *-ê-*
מָ֫וֶת *mā́weṯ*	מוֹתִי *môṯî*	מוֹתְכֶם *môṯəḵem*	czyli: *-ā́we-* → *-ô-*

3) Rzeczowniki dwusylabowe

רְכוּשׁ *rəḵûš*	רְכוּשִׁי *rəḵûšî*	רְכוּשְׁכֶם *rəḵûšəḵem*	——
חֲלוֹם *ḥălôm*	חֲלוֹמִי *ḥălômî*	חֲלוֹמְכֶם *ḥălôməḵem*	——
דָּבָר *dāḇār*	דְּבָרִי *dəḇārî*	דְּבַרְכֶם *dəḇarḵem*	redukcja pro-pretoniczna
זָקֵן *zāqēn*	זְקֵנִי *zəqēnî*	זְקַנְכֶם *zəqanḵem*	redukcja pro-pretoniczna
נָבִיא *nāḇîʾ*	נְבִיאִי *nəḇîʾî*	נְבִיאֲכֶם *nəḇîʾăḵem*	redukcja pro-pretoniczna; *ă* po spółgłosce gardłowej
מָקוֹם *māqôm*	מְקוֹמִי *məqômî*	מְקוֹמְכֶם *məqôməḵem*	redukcja pro-pretoniczna
כּוֹכָב *kôḵāḇ*	כּוֹכָבִי *kôḵāḇî*	כּוֹכַבְכֶם *kôḵaḇḵem*	——
מִשְׁפָּט *mišpāṭ*	מִשְׁפָּטִי *mišpāṭî*	מִשְׁפַּטְכֶם *mišpaṭḵem*	——
אֹיֵב *ʾōyēḇ*	אֹיְבִי *ʾōyəḇî*	אֹיִבְכֶם *ʾōyiḇḵem*	——
צַדִּיק *ṣaddîq*	צַדִּיקִי *ṣaddîqî*	צַדִּיקְכֶם *ṣaddîqəḵem*	——

4) Rzeczowniki r.ż. zakończone na *-āh*

שָׁנָה *šānāh*	שְׁנָתִי *šənāṯî*	שְׁנַתְכֶם *šənaṯḵem*	redukcja pro-pretoniczna
עֵצָה *ʿēṣāh*	עֲצָתִי *ʿăṣāṯî*	עֲצַתְכֶם *ʿăṣaṯḵem*	redukcja pro-pretoniczna
תּוֹרָה *tôrāh*	תּוֹרָתִי *tôrāṯî*	תּוֹרַתְכֶם *tôraṯḵem*	——

בִּינָה	*bînāh*	בִּינָתִי	*bînāṯî*	בִּינַתְכֶם	*bînaṯkem*	——
חֻקָּה	*ḥuqqāh*	חֻקָּתִי	*ḥuqqāṯî*	חֻקַּתְכֶם	*ḥuqqaṯkem*	——
גִּבְעָה	*giḇʿāh*	גִּבְעָתִי	*giḇʿāṯî*	גִּבְעַתְכֶם	*giḇʿaṯkem*	——
אֲדָמָה	*ʾăḏāmāh*	אַדְמָתִי	*ʾaḏmāṯî*	אַדְמַתְכֶם	*ʾaḏmaṯkem*	redukcja propretoniczna oraz reguła *szewa*
בְּרָכָה	*bərāḵāh*	בִּרְכָתִי	*birḵāṯî*	בִּרְכַתְכֶם	*birḵaṯkem*	redukcja propretoniczna oraz reguła *szewa*
עֲבוֹדָה	*ʿăḇôḏāh*	עֲבוֹדָתִי	*ʿăḇôḏāṯî*	עֲבוֹדַתְכֶם	*ʿăḇôḏaṯkem*	——
תְּפִלָּה	*təp̄illāh*	תְּפִלָּתִי	*təp̄illāṯî*	תְּפִלַּתְכֶם	*təp̄illaṯkem*	——

Przyrostki dołączane do rzeczowników stojących w liczbie mnogiej mają formę podaną w poprzedniej lekcji, występującą z przyimkami אֶל i עַל. Gdy rzeczownik w liczbie mnogiej kończy się na *-îm*, przyrostki te zastępują końcówkę liczby mnogiej. Należy więc je uważać za połączenie końcówki liczby mnogiej oraz członu zaimkowego.

סוּסַי	*sûsay*	moje konie *itd.*	סוּסֵינוּ	*sûsênû*
סוּסֶיךָ	*sûsệḵā*		סוּסֵיכֶם	*sûsêḵem*
סוּסַיִךְ	*sûsáyiḵ*		סוּסֵיכֶן	*sûsêḵen*
סוּסָיו	*sûsâw*		סוּסֵיהֶם	*sûsêhem*
סוּסֶיהָ	*sûsệhā*		סוּסֵיהֶן	*sûsêhen*
דְּבָרַי	*dəḇāray*		דְּבָרֵינוּ	*dəḇārênû*
דְּבָרֶיךָ	*dəḇārệḵā*		דִּבְרֵיכֶם	*diḇrêḵem*
דְּבָרַיִךְ	*dəḇāráyiḵ*		דִּבְרֵיכֶן	*diḇrêḵen*
דְּבָרָיו	*dəḇārâw*		דִּבְרֵיהֶם	*diḇrêhem*
דְּבָרֶיהָ	*dəḇārệhā*		דִּבְרֵיהֶן	*diḇrêhen*

Zwróć uwagę na różnicę położenia akcentu, kiedy do rzeczownika dodane są końcówki 2. i 3. os. l.mn. W tych przypadkach rzeczownik zawierający dwie wymienialne samogłoski będzie podlegał podwójnej redukcji, spotykanej w liczbie mnogiej *status constructus*.

Rzeczowniki zakończone w liczbie mnogiej na *-ôṯ* przyjmują takie same przyrostki, są one jednak dołączane bezpośrednio do końcówki liczby mnogiej, która nie zostaje zastąpiona.

תּוֹרוֹתַי	*tôrôṯay*	moje prawa *itd.*	תּוֹרוֹתֵינוּ	*tôrôṯênû*
תּוֹרוֹתֶיךָ	*tôrôṯêḵā*		תּוֹרוֹתֵיכֶם	*tôrôṯêḵem*
תּוֹרוֹתַיִךְ	*tôrôṯáyiḵ*		תּוֹרוֹתֵיכֶן	*tôrôṯêḵen*
תּוֹרוֹתָיו	*tôrôṯâw*		תּוֹרוֹתֵיהֶם	*tôrôṯêhem*
תּוֹרוֹתֶיהָ	*tôrôṯêhā*		תּוֹרוֹתֵיהֶן	*tôrôṯêhen*
בִּרְכוֹתַי	*birḵôṯay*		בִּרְכוֹתֵינוּ	*birḵôṯênû*
בִּרְכוֹתֶיךָ	*birḵôṯêḵā itd.*		בִּרְכוֹתֵיכֶם	*birḵôṯêḵem itd.*

Przyrostek *-êhem* bywa czasem zastępowany przez *-ām*, jak w przypadku אֲבֹתָם, zamiast אֲבוֹתֵיהֶם ich ojcowie.

Pełna lista rodzajów rzeczowników, w której sklasyfikowane zostały wszystkie rzeczowniki użyte w tej książce, znajduje się w Dodatku A. W przypadku wątpliwości co do formy danego tematu rzeczownikowego przed przyrostkami zaimkowymi czytelnik powinien odnaleźć dane słowo w słowniku na końcu podręcznika, gdzie podany jest numer pozwalający przyporządkować mu właściwy paradygmat w Dodatku A.

Poniższy wybór najczęściej występujących rodzajów rzeczowników liczby mnogiej powinien okazać się wystarczający dla potrzeb studenta:

l.mn., *status absolutus*		+ przyrostek 1. os. l.poj.		+ przyrostek 2. os. l.mn. r.m.		tłumaczenie
דָּמִים	*dāmîm*	דָּמַי	*dāmay*	דְּמֵיכֶם	*dəmêḵem*	krew
בָּנִים	*bānîm*	בָּנַי	*bānay*	בְּנֵיכֶם	*bənêḵem*	synowie
יָמִים	*yāmîm*	יָמַי	*yāmay*	יְמֵיכֶם	*yəmêḵem*	dni
שָׁנִים	*šānîm*	שָׁנַי	*šānay*	שְׁנֵיכֶם	*šənêḵem*	lata
נָשִׁים	*nāšîm*	נָשַׁי	*nāšay*	נְשֵׁיכֶם	*nəšêḵem*	kobiety

עַמִּים	*‘ammîm*	עַמַּי	*‘ammay*	עַמֵּיכֶם	*‘ammêḵem*	ludy
חִצִּים	*ḥiṣṣîm*	חִצַּי	*ḥiṣṣay*	חִצֵּיכֶם	*ḥiṣṣêḵem*	strzały
שִׁירִים	*šîrîm*	שִׁירַי	*šîray*	שִׁירֵיכֶם	*šîrêḵem*	pieśni
סוּסִים	*sûsîm*	סוּסַי	*sûsay*	סוּסֵיכֶם	*sûsêḵem*	konie
עָרִים	*‘ārîm*	עָרַי	*‘āray*	עָרֵיכֶם	*‘ārêḵem*	miasta
בָּתִּים	*bāttîm*	בָּתַּי	*bāttay*	בָּתֵּיכֶם	*bāttêḵem*	domy
דְּבָרִים	*dəḇārîm*	דְּבָרַי	*dəḇāray*	דִּבְרֵיכֶם	*diḇrêḵem*	słowa
אֲנָשִׁים	*’ănāšîm*	אֲנָשַׁי	*’ănāšay*	אַנְשֵׁיכֶם	*’anšêḵem*	mężczyźni
זְקֵנִים	*zəqēnîm*	זְקֵנַי	*zəqēnay*	זִקְנֵיכֶם	*ziqnêḵem*	starcy
נְבִיאִים	*nəḇî’îm*	נְבִיאַי	*nəḇî’ay*	נְבִיאֵיכֶם	*nəḇî’êḵem*	prorocy
מִשְׁפָּטִים	*mišpāṭîm*	מִשְׁפָּטַי	*mišpāṭay*	מִשְׁפְּטֵיכֶם	*mišpəṭêḵem*	sądy
אֹיְבִים	*’ōyəḇîm*	אֹיְבַי	*’ōyəḇay*	אֹיְבֵיכֶם	*’ōyəḇêḵem*	wrogowie
בָּנוֹת	*bānôṯ*	בְּנוֹתַי	*bənôṯay*	בְּנוֹתֵיכֶם	*bənôṯêḵem*	córki
תּוֹרוֹת	*tôrôṯ*	תּוֹרוֹתַי	*tôrôṯay*	תּוֹרוֹתֵיכֶם	*tôrôṯêḵem*	prawa
מְלָכוֹת	*məlāḵôṯ*	מַלְכוֹתַי	*malḵôṯay*	מַלְכוֹתֵיכֶם	*malḵôṯêḵem*	królowe
גְּבָעוֹת	*gəḇā‘ôṯ*	גִּבְעוֹתַי	*giḇ‘ôṯay*	גִּבְעוֹתֵיכֶם	*giḇ‘ôṯêḵem*	wzgórza
מִצְוֹת	*miṣwôṯ*	מִצְוֹתַי	*miṣwôṯay*	מִצְוֹתֵיכֶם	*miṣwôṯêḵem*	przykazania
בְּרָכוֹת	*bərāḵôṯ*	בִּרְכוֹתַי	*birḵôṯay*	בִּרְכוֹתֵיכֶם	*birḵôṯêḵem*	błogosławieństwa

Zauważ, że rzeczowniki liczby mnogiej zakończone na *-ôṯ* mają przed wszystkimi przyrostkami taki sam temat, jak w *status constructus* liczby mnogiej, a rzeczowniki zakończone na *-îm* przyjmują formę tematu *status constructus* liczby mnogiej tylko przed *-ḵēm*, *-ḵēn*, *-hem* i *-hen.*

Rzeczownik z przyrostkiem zaimkowym jest rzeczownikiem określonym, z tego powodu:

1) określający go przymiotnik ma rodzajnik określony:

סוּסִי הֶחָזָק mój mocny koń

דְּבָרָיו הַטּוֹבִים jego dobre słowa

2) gdy jest on dopełnieniem bliższym jakiegoś czasownika, wymagane jest dodanie poprzedzającej ten rzeczownik partykuły *'eṯ*:

רָאִיתִי אֶת־סוּסוֹ. Widziałem jego konia.

Kiedy jednak rzeczownik odnosi się do części ciała, wtedy *'eṯ* jest często pomijane:

שָׁלַח יָדוֹ Wyciągnął (*dosł.* wysłał) swoją rękę.

86. Słowniczek XX

rzeczowniki:	חוּץ	*ḥûṣ*	zewnętrzna część, zewnątrz; חוּצָה *ḥûṣāh* oraz הַחוּצָה *haḥûṣāh* na zewnątrz (kierunek); מִחוּץ לְ *miḥûṣ lə* (przyimek) na zewnątrz (czegoś)
	חַיִל	*ḥáyil*	(l.mn. חֲיָלִים) siła, moc; armia; bogactwo; bardzo często w wyrażeniu גִּבּוֹר חַיִל mężny wojownik
	מִסְפָּר	*mispār*	liczba, liczenie; אֵין מִסְפָּר לְ (jest / są) bez liku; od tego idiomu wywodzi się samodzielne użycie מִסְפָּר w znaczeniu policzalności, „kilka", „niewiele", na przykład אַנְשֵׁי מִסְפָּר kilku (niewielu) mężczyzn (*dosł.* mężczyźni liczby)
	מֶרְכָּבָה	*merkāḇāh*	(l.mn. מַרְכָּבוֹת) rydwan
	סוּס	*sûs*	(l.mn. *-îm*) koń
	פָּרָשׁ	*pārāš*	(*status constructus* פָּרַשׁ; l.mn. פָּרָשִׁים) jeździec konny, jeździec
	צָבָא	*ṣāḇā'*	(*status constructus* צְבָא; l.mn. *-ôṯ*) armia, zastępy (żołnierzy, aniołów, ciał niebieskich); również w częstych określeniach Boga jako יהוה צְבָאוֹת *lub* אֱלֹהֵי צְבָאוֹת

	רוּחַ	*rû^{a}ḥ*	(r.ż.; l.mn. *-ôṯ*) tchnienie, wiatr, duch
	צוּר	*ṣûr*	(l.mn. *-îm*) skała, urwisko; (przen.) oparcie, obrona
	קָהָל	*qāhāl*	zgromadzenie, zebranie
	קִיר	*qîr*	(l.mn. *-ôṯ*) ściana
przymiotniki:	חָדָשׁ	*ḥāḏāš*	nowy
	חָזָק	*ḥāzāq*	silny, twardy, mocny
czasownik:	רָכַב	*rāḵaḇ*	jechać

Ćwiczenia

a) Przetłumacz, upewniając się, że rozumiesz, dlaczego tematy fleksyjne pojawiają się w danej formie:

1) קוֹלְךָ קֹלָהּ
2) זְקֵנֶיהָ זְקַנְכֶם
3) שְׁנָתֵנוּ שָׁנֵינוּ
4) שִׂמְחָתִי שִׂמְחוֹתַי
5) כִּסְאִי כִּסְאוֹ
6) כּוֹכָבֶיהָ כּוֹכְבֵיכֶם
7) אוֹרוֹ אוֹרָיו
8) אַדְמַתְכֶם אַדְמָתָם
9) זְהָבְךָ זְהַבְכֶם
10) חָכְמָתוֹ חָכְמָתָהּ
11) מִצְוֹתֶיךָ מִצְוָתְךָ
12) יְשׁוּעָתֵנוּ יְשׁוּעַתְכֶם
13) נְהָרָהּ נַהֲרוֹתֶיהָ
14) מוֹתִי מוֹתוֹ
15) שֻׁלְחָנְךָ שֻׁלְחָנֵךְ

b) Przetłumacz ustnie na język hebrajski:
1) twój (l.poj., r.m.) naród, twoje drzewo, twoje ptaki
2) wasza (l.mn., r.m.) pieśń, wasza rada, wasze (małe) bydło
3) moje miejsca, moje obozy, mój głód, moje przykazania
4) mój głos, moje prawo, moi posłańcy, mój prorok

5) jego nieboskłon, jego tablica, jego tron, jego pałac
6) jego słowa, jego ryby, jego wielbłądy, jego błogosławieństwa
7) ich (l.mn., r.ż.) wrogowie, ich wojownicy, ich śmierć

c) Przetłumacz:

1) אֵין מִסְפָּר לְחֵיל הָאֹיֵב. יֵשׁ לָהֶם גִּבּוֹרִים כְּמִסְפַּר כּוֹכְבֵי הַשָּׁמָיִם.

2) אֵין כָּל־חָדָשׁ תַּחַת הַשָּׁמֶשׁ.

3) קָם מֶלֶךְ חָדָשׁ עַל־הָאָרֶץ.

4) חָזָק הוּא מִמֶּנִּי.

5) אָנֹכִי בָּא אֵלֶיךָ בְּשֵׁם יהוה צְבָאוֹת.

6) שָׁלַח הַמֶּלֶךְ אֶת־סוּסָיו אֶת־מַרְכְּבוֹתָיו וְאֶת־פָּרָשָׁיו.

7) שָׁרוּ אֶת־שִׁירָם הֶחָדָשׁ לַיהוה.

8) רָאִיתִי אֶת־הַשֶּׁמֶשׁ וְאֶת־הַיָּרֵחַ וְאֶת־הַכּוֹכָבִים וְאֶת־כָּל־צְבָא הַשָּׁמָיִם.

9) אֵלֶּה שְׁמוֹת כָּל־גִּבּוֹרֵי הַחַיִל אֲשֶׁר נָפְלוּ בַּמִּלְחָמָה הַהִיא.

10) בָּנוּ בַּיִת חָדָשׁ בְּעִירָם.

11) הָרָעָב הָיָה חָזָק בָּאָרֶץ וְלֹא הָיָה לֶחֶם לָעָם.

12) אָמַר אֵלָיו הַמַּלְאָךְ: יהוה עִמְּךָ גִּבּוֹר הַחָיִל.

13) שָׁבְרָה רוּחַ גְּדוֹלָה וַחֲזָקָה אֶת־צוּרֵי הֶהָרִים.

14) אֲרוּרִים אֲנָשֶׁיךָ כִּי חָטְאוּ בְּעֵינֵי יהוה.

15) רָאִינוּ אֶת־הָאֲנָשִׁים רֹכְבִים עַל־סוּסֵיהֶם.

16) מִי גִּבּוֹר הַחַיִל הָרֹכֵב עַל־הַמֶּרְכָּבָה.

d) Napisz w języku hebrajskim:
   1) Wziął żebro z mężczyzny i z niego uczynił kobietę.
   2) Pieśń, którą śpiewali, była przyjemna i dobra.
   3) Wróg jest zbyt mocny dla naszych wojowników.
   4) Zabili zwierzę i zjedli trochę (*dosł.* z) jego ciała.
   5) To jest nowa pieśń o jeźdźcach, rydwanach i wojnie.
   6) Nie ma pomocy dla naszego zgromadzenia.
   7) Mur ich wielkiego miasta upadł.

LEKCJA 21

87. Czasowniki wyrażające stan

Oprócz czasowników omówionych do tej pory istnieje ponadto o wiele mniej liczna grupa czasowników zawierających w *perfectum* samogłoskę *ē* lub *ō* w ostatniej sylabie tematu. Większość z nich to czasowniki, które wyrażają stan podmiotu, a nie opisują jakąś formę jego działania. Zazwyczaj bywają one tłumaczone na język polski poprzez przymiotniki:

כָּבֵד	*kāḇēḏ*	jest ciężki, był ciężki, stał się ciężki
זָקֵן	*zāqēn*	jest stary, był stary, zestarzał się

Wyróżnia się także inne czasowniki zawierające w *perfectum* w końcowej sylabie tematu samogłoskę *a*, które należy zaklasyfikować do tej kategorii na podstawie ich znaczenia. Opierając się na innych formach fleksyjnych tych czasowników, trzeba założyć, że pierwotnie należały one również do kategorii czasowników wyrażających stan, ale wraz z upływem czasu zostały włączone do dominującej kategorii *perfectum* z samogłoską *a*, ponieważ ich znaczenie zmieniło się z wyłącznie statycznego na wyrażające daną czynność, jak w przypadku:

קָרַב	*qāraḇ*	jest (był / stał się) bliski; zbliżył się

Ponadto istnieją także czasowniki zawierające w *perfectum* samogłoskę *ē*, które są traktowane jako przechodnie i czynne, mające dopełnienie bliższe. Na przykład:

שָׂנֵא	*śānē'*	nienawidzić

Z formalnego punktu widzenia można wyróżnić również czasowniki z *ē* należące do grupy regularnych czasowników (כָּבֵד *kāḇēḏ*), ponadto takie, które należą do grupy III-*Alef* (מָלֵא *mālēʾ* być pełnym), oraz takie, które należą do grupy czasowników pustych (מֵת *mēṯ* umrzeć). Czasowniki mające samogłoskę *ō* w *perfectum* występują w grupie czasowników regularnych oraz w grupie czasowników pustych. Fleksja tych wszystkich rodzajów czasowników podana jest poniżej w paralelnych kolumnach, by ułatwić ich porównanie. Najczęstszym typem tego rodzaju czasowników jest *kāḇēḏ* – jego pełna odmiana została przedstawiona jako wzorzec. Pozostałe czasowniki podane są wraz z formami koniekturalnymi w nawiasach, ponieważ nie wszystkie formy są obecne w Biblii Hebrajskiej.

być ciężkim		lękać się	
כָּבֵד	*kāḇēḏ*	יָרֵא	*yārēʾ*
כָּבְדָה	*kāḇəḏāh*	יָרְאָה	*yārəʾāh*
כָּבַדְתָּ	*kāḇáḏtā*	יָרֵאתָ	*yārḗ(ʾ)ṯā*
כָּבַדְתְּ	*kāḇáḏt*	יָרֵאת	*yārḗ(ʾ)ṯ*
כָּבַדְתִּי	*kāḇáḏtî*	יָרֵאתִי	*yārḗ(ʾ)ṯî*
כָּבְדוּ	*kāḇəḏû*	יָרְאוּ	*yārəʾû*
כְּבַדְתֶּם	*kəḇaḏtem*	יְרֵאתֶם	*yərē(ʾ)ṯem*
כְּבַדְתֶּן	*kəḇaḏten*	[יְרֵאתֶן	*yərē(ʾ)ṯen*]
כָּבַדְנוּ	*kāḇáḏnû*	יָרֵאנוּ	*yārḗ(ʾ)nû*

umrzeć		być w stanie, móc		być zawstydzonym	
מֵת	*mēṯ*	יָכֹל	*yāḵōl*	בֹּשׁ	*bōš*
מֵתָה	*mḗṯāh*	יָכְלָה	*yāḵəlāh*	בּוֹשָׁה	*bṓšāh*
מַתָּה	*máttāh*	יָכֹלְתָּ	*yāḵṓltā*	[בֹּשְׁתָּ	*bṓštā*]
[מַתְּ	*mátt*]	יָכֹלְתְּ	*yāḵṓlt*	בֹּשְׁתְּ	*bṓšt*
מַתִּי	*máttî*	יָכֹלְתִּי	*yāḵṓltî*	בֹּשְׁתִּי	*bṓštî*
מֵתוּ	*mḗṯû*	יָכְלוּ	*yāḵəlû*	בֹּשׁוּ	*bṓšû*
[מַתֶּם	*mattem*]	יְכָלְתֶּם	*yəḵoltem*	[בָּשְׁתֶּם	*boštem*]

[מַתֶּן	*matten*]	יְכָלְתֶּן	*yəḵolten*	[בָּשְׁתֶּן	*bošten*]
מָתְנוּ	*máṯnû*	יָכֹלְנוּ	*yāḵōlnû*	בֹּשְׁנוּ	*bōšnû*

Ponieważ czasowniki wyrażające stan nie wyrażają czynności, ich imiesłowy typu כֹּתֵב pojawiają się bardzo rzadko. Często natomiast spotyka się przymiotnik powiązany z każdym z tych czasowników, zwykle jest on identyczny z formą tematu 3 os. l.poj. r.m. *perfectum* i z tą formą można go łatwo pomylić.

	czasownik			przymiotnik	
כָּבֵד	*kāḇēḏ*	być ciężkim	כָּבֵד	*kāḇēḏ*	ciężki
זָקֵן	*zāqēn*	być starym	זָקֵן	*zāqēn*	stary
רָעֵב	*rāʿēḇ*	być głodnym	רָעֵב	*rāʿēḇ*	głodny
טָהֵר	*ṭāhēr*	być czystym	טָהוֹר	*ṭāhôr*	czysty
קָרַב	**qāraḇ*	być bliskim	קָרֵב	*qārēḇ*	zbliżający się
			קָרוֹב	*qārôḇ*	bliski
מֵת	*mēṯ*	umrzeć	מֵת	*mēṯ*	zmarły
מָלֵא	*mālēʾ*	być pełnym	מָלֵא	*mālēʾ*	pełny
קָטֹן	*qāṭōn*	być małym	קָטֹן	*qāṭōn*	mały
				lub:	
			קָטָן	*qāṭān*	

Możliwość dwuznaczności formalnej w tych przypadkach zachodzi tylko w rodzaju męskim liczby pojedynczej. Zdanie występujące poza kontekstem, przykładowo:

זָקֵן הָאִישׁ

może być przetłumaczone czasownikowo: „mężczyzna był stary (zestarzał się)" lub przymiotnikowo: „mężczyzna (jest) stary". Ale gdy podmiot zdania jest rodzaju żeńskiego lub występuje w liczbie mnogiej, różnica między formą czasownika a przymiotnikiem jest wyraźna:

זָקְנָה הָאִשָּׁה (czasownik) Kobieta zestarzała się.

זְקֵנָה הָאִשָּׁה (przymiotnik) Kobieta jest stara.

זָקְנוּ הָאֲנָשִׁים (czasownik) Mężczyźni zestarzeli się.

זְקֵנִים הָאֲנָשִׁים (przymiotnik) Mężczyźni są starzy.

Oczywiście dwuznaczność formy nie występuje również w przypadkach, gdy temat przymiotnikowy różni się pod względem formy od tematu czasownikowego.

Ze względu na swoje znaczenie zarówno czasowniki wyrażające stan, jak i przymiotniki pokrewne mogą występować z מִן w znaczeniu stopnia wyższego:

כָּבֵד הָאִישׁ מִמֶּנִּי Mężczyzna stał się ważniejszy ode mnie.

Czasowniki wyrażające stan, które pochodzą od geminowanych rdzeni (zob. § 68), odmieniają się w trzeciej osobie w następujący sposób:

תַּם	*tam*	תַּמּוּ	*támmû*	być skończonym, doskonałym
תַּמָּה	*támmāh*			

Pozostała część fleksji jest podobna do odmiany czasownika סָבַב.

88. Rzeczowniki אָב, אָח i פֶּה

Te trzy rzeczowniki kończą się na *-î* w *status constructus* liczby pojedynczej oraz przed przyrostkami. Zwróć uwagę na alternatywne formy przyrostków:

status absolutus	אָב	*ʾāḇ*	ojciec	אָח	*ʾāḥ*	brat	פֶּה	*peh* usta
status constructus	אֲבִי	*ʾăḇî*		אֲחִי	*ʾăḥî*		פִּי	*pî*

אָבִי	ʾāḇî	אָחִי	ʾāḥî	פִּי	pî
אָבִיךָ	ʾāḇîḵā	אָחִיךָ	ʾāḥîḵā	פִּיךָ	pîḵā
אָבִיךְ	ʾāḇîḵ	אָחִיךְ	ʾāḥîḵ	פִּיךְ	pîḵ
אָבִיהוּ	ʾāḇîhû }	אָחִיהוּ	ʾāḥîhû }	פִּיהוּ	pîhû }
אָבִיו	ʾāḇîw }	אָחִיו	ʾāḥîw }	פִּיו	pîw }
אָבִיהָ	ʾāḇîhā	אָחִיהָ	ʾāḥîhā	פִּיהָ	pîhā
אָבִינוּ	ʾāḇînû	אָחִינוּ	ʾāḥînû	פִּינוּ	pînû
אֲבִיכֶם	ʾăḇîḵem	אֲחִיכֶם	ʾăḥîḵem	פִּיכֶם	pîḵem
אֲבִיכֶן	ʾăḇîḵen	אֲחִיכֶן	ʾăḥîḵen	פִּיכֶן	pîḵen
אֲבִיהֶם	ʾăḇîhem	אֲחִיהֶם	ʾăḥîhem	פִּיהֶם	pîhem
אֲבִיהֶן	ʾăḇîhen	אֲחִיהֶן	ʾăḥîhen	פִּיהֶן	pîhen

Warte odnotowania są też formy liczby mnogiej rzeczownika אָח:

status absolutus	אַחִים	ʾaḥîm	אַחַי	ʾaḥay	אַחֵינוּ	ʾāḥênû
status constructus	אֲחֵי	ʾaḥê	אַחֶיךָ	ʾaḥêḵā	אֲחֵיכֶם	ʾăḥêḵem
			אַחַיִךְ	ʾaḥáyiḵ	אֲחֵיכֶן	ʾăḥêḵen
			אֶחָיו	ʾeḥâw	אֲחֵיהֶם	ʾăḥêhem
			אַחֶיהָ	ʾaḥêhā	אֲחֵיהֶן	ʾăḥêhen

89. Słowniczek XXI

rzeczowniki: פֶּה *peh* (rzadko w l.mn.) usta. (Zwróć uwagę na wyrażenia przyimkowe לְפִי, כְּפִי oraz עַל־פִּי odpowiednio do, zgodnie z, według, które mogą być użyte jako spójniki z אֲשֶׁר: כְּפִי אֲשֶׁר według tego, jak; zgodnie z tym, co. Zapamiętaj wyrażenie פֶּה אֶחָד jednomyślnie, jednogłośnie).

	יָד	*yāḏ*	(r.ż.; l.podw. יָדַיִם; l.mn. -*ôṯ*) ręka, bok, (przen.) siła
	דָּם	*dām*	(l.mn. -*îm*) krew
	כָּבוֹד	*kāḇôḏ*	chwała, cześć, bogactwo
	מִנְחָה	*minḥāh*	(l.mn. מְנָחוֹת) ofiara, dar
czasowniki:	כָּבֵד	*kāḇēḏ*	być ciężkim, ważnym, poważnym; przym. כָּבֵד *kāḇēḏ*
	מָלֵא	*mālēʾ*	być pełnym, napełnionym, wypełnionym (Czasownik ten nie wymaga użycia żadnego przyimka: מָלְאָה הָאָרֶץ רָעָה ziemia była pełna niegodziwości). Przym. מָלֵא *mālēʾ* pełny.
	מֵת	*mēṯ*	umrzeć; przym. מֵת *mēṯ* zmarły, martwy
	בֹּשׁ	*bōš*	wstydzić się; być zawstydzonym (w przym. nie występuje)
	שָׁמַר	*šāmar*	strzec, pilnować, zachowywać
	עָבַד	*ʿāḇaḏ*	służyć, pracować; uprawiać (ziemię)
	חָרָה	*ḥārāh*	rozzłościć się, rozgniewać się; używane bezosobowo z לְ: חָרָה לָאִישׁ mężczyzna rozgniewał się
	רָעָה	*rāʿāh*	paść (stado), być pasterzem (+ dop. bliższe *lub* + בְּ); paść się; רֹעֶה *rōʿeh* pasterz
imiona własne:	קַיִן	*qáyin*	Kain
	הֶבֶל	*héḇel*	Abel
	חַוָּה	*ḥawwāh*	Ewa

Ćwiczenia

a) Przetłumacz i rozpoznaj, które z następujących zdań jest czasownikowe, które bezczasownikowe, a które pozostaje dwuznaczne:

1) אָבִיו מֵת
2) הַכְּלִי מָלֵא דָם
3) מָלֵא הַהֵיכָל כְּבוֹד יהוה
4) מֵתוּ הָאֲנָשִׁים
5) הָאִשָּׁה מֵתָה
6) כָּבֵד הָרָעָב
7) בֹּשְׁנוּ כִּי חָטָאנוּ
8) הָאֲנָשִׁים מֵתִים
9) כְּבֵדָה הָאֶבֶן מִמֶּנִּי
10) הַמַּיִם מָלְאוּ דָגִים
11) מָלֵאנוּ שִׂמְחָה

b) Przetłumacz:

1) כְּפִי דְבָרֶיךָ
2) מִפִּי אָבִיהוּ
3) דִּבְרֵי פִיךָ
4) לְפִי דִּבְרֵי אָחִיךָ
5) כְּפִי אֲשֶׁר אָמַרְתָּ
6) עִם־אֶחָיו
7) מִתּוֹךְ אַחַי
8) אֲחֵי אָבִינוּ

c) Przetłumacz ustnie na język hebrajski:
1) prawo naszych ojców
2) rok śmierci naszego brata
3) Niebo jest pełne chmur.
4) Pole było pełne rydwanów i jeźdźców.
5) Nowe naczynie jest wypełnione wodą.
6) Oni byli zawstydzeni.
7) Niebiosa są w jego ręku.

d) Napisz w języku hebrajskim:
1) Służyli sprawiedliwemu królowi wiele lat.
2) Pasterz rozzłościł się, ponieważ mężczyźni zabili jego brata.
3) Zachowywaliśmy prawo, które dałeś naszym ojcom, i nie przekroczyliśmy przykazań, które są w nim.
4) Ręka mężczyzny była pełna krwi.
5) Armia siedziała na zewnątrz miasta, a wewnątrz miasta lud krzyczał: „Jesteśmy martwi".
6) Ta sprawa jest zbyt poważna dla nas.

e) Czytanka: Kain i Abel

יָדַע[1] הָאָדָם אֶת־חַוָּה. יָלְדָה חַוָּה בֵּן לְאִישָׁהּ וְקָרְאָה אֶת־שֵׁם הַיֶּלֶד קַיִן.
יָלְדָה גַּם־אֶת־הֶבֶל אָחִי קַיִן. קַיִן הָיָה עֹבֵד אֶת־הָאֲדָמָה וְהֶבֶל הָיָה
רֹעֵה צֹאן. הֵבִיא[2] קַיִן מִפְּרִי הָאֲדָמָה מִנְחָה[3] לַיהוה וְהֶבֶל הֵבִיא[2]
גַּם־הוּא מִבְּכֹרוֹת[4] צֹאנוֹ. הָיְתָה מִנְחַת הֶבֶל טוֹבָה בְּעֵינֵי יהוה וּמִנְחַת קַיִן
לֹא הָיְתָה טוֹבָה. חָרָה לְקַיִן מְאֹד. הָרַג קַיִן אֶת־הֶבֶל אָחִיו בַּשָּׂדֶה.

אָמַר יהוה אֶל־קַיִן: אַיֵּה הֶבֶל אָחִיךָ.
אָמַר קַיִן: לֹא יָדַעְתִּי. הֲשֹׁמֵר אָחִי אָנֹכִי.

אָמַר יהוה: מֶה־עָשִׂיתָ. קוֹל דְּמֵי אָחִיךָ צֹעֲקִים[5] אֵלַי מִן־הָאֲדָמָה,
וְאַתָּה אָרוּר אָתָּה[6] מִן־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר לָקְחָה אֶת־דְּמֵי אָחִיךָ מִיָּדֶךָ.
אָמַר קַיִן אֶל־יהוה: עֲוֹנִי[7] גָּדוֹל מִמֶּנִּי.

Uwagi do czytanki:

1) w znaczeniu seksualnym
2) „przyniósł"
3) dodaj „jako"
4) „spośród pierworodnych"
5) l.mn. ze względu na דְּמֵי, prawdziwym podmiotem jest קוֹל
6) powtórzenie dla emfazy: „a co do ciebie, jesteś wyklęty (albo wygnany)"
7) „moja wina"

LEKCJA 22

90. *Imperfectum*

Przechodzimy teraz do drugiego głównego rodzaju fleksji czasownika w języku hebrajskim, nazywanego *imperfectum*. W przeciwieństwie do *perfectum* jest ona przede wszystkim odmianą używającą przedrostków, choć obecne są w niej też elementy przyrostkowe.

liczba pojedyncza:	יִכְתֹּב	*yiḵtōḇ*	on napisze
	תִּכְתֹּב	*tiḵtōḇ*	ona napisze
	תִּכְתֹּב	*tiḵtōḇ*	ty (r.m.) napiszesz
	תִּכְתְּבִי	*tiḵtəḇî*	ty (r.ż.) napiszesz
	אֶכְתֹּב	*ʾeḵtōḇ*	ja napiszę
liczba mnoga:	יִכְתְּבוּ	*yiḵtəḇû*	oni napiszą[1]
	תִּכְתֹּ֫בְנָה	*tiḵtṓḇnāh*	one napiszą
	תִּכְתְּבוּ	*tiḵtəḇû*	wy (r.m.) napiszecie
	תִּכְתֹּ֫בְנָה	*tiḵtṓḇnāh*	wy (r.ż.) napiszecie
	נִכְתֹּב	*niḵtōḇ*	my napiszemy

Zauważ, że redukcja samogłoski tematycznej *ō* do *ə* zachodzi regularnie przed przyrostkami złożonymi z samogłoski. W przeciwieństwie do *perfectum* w trzeciej osobie liczby mnogiej pojawia się formalna różnica między rodzajem męskim i żeńskim, natomiast formy drugiej i trzeciej osoby rodzaju żeńskiego liczby mnogiej są takie same.

---

[1] Dosyć częsty wariant ma końcówkę *-ûn*, wprowadzając bądź też pomijając redukcję samogłoski tematycznej: יִכְתְּבוּן *yiḵtəḇûn* lub יִכְתֹּבוּן *yiḵtōḇûn* oni napiszą.

Podczas dalszego omawiania *imperfectum* będzie można zauważyć, że zachodzi potrzeba dokonania większej liczby podpodziałów wśród rodzajów rdzeni, niż było to konieczne w przypadku *perfectum*. Na przykład, czasowniki, w których w pierwszej pozycji rdzenia występuje נ, א lub י, posiadają formy znacząco się różniące od tych, które występują we wprowadzonych w tej lekcji regularnych czasownikach zbudowanych z trzech spółgłosek. Ich fleksja została wprowadzona w tej lekcji. Następujące czasowniki, które znalazły się do tej pory w słowniczkach, odmieniają się jak כָּתַב:

זָכַר	יִזְכֹּר	*yizkōr*	zapamiętać	לָכַד	יִלְכֹּד	*yilkōḏ*	zdobyć, pochwycić
כָּרַת	יִכְרֹת	*yiḵrōṯ*	przeciąć	קָבַץ	יִקְבֹּץ	*yiqbōṣ*	zgromadzić
שָׁבַר	יִשְׁבֹּר	*yišbōr*	rozbić	שָׁבַת	יִשְׁבֹּת	*yišbōṯ*	przestać
שָׁמַר	יִשְׁמֹר	*yišmōr*	strzec	כָּתַב	יִכְתֹּב	*yiḵtōb*	pisać

91. Znaczenie *imperfectum*

a) Czas przyszły: יִכְתֹּב on napisze.

b) Czynność ciągła (trwająca w czasie) lub wyrażająca przyzwyczajenie lub zwyczaj: יִכְתֹּב pisał, pisywał, pisze, pisuje, będzie pisał. W takim użyciu tej formy czas gramatyczny nie jest wyrażony, lecz musi zostać odczytany z kontekstu, w którym dany czasownik występuje.

c) Znaczenie modalne: *imperfectum* często musi być tłumaczone za pomocą jednego z wielu modalnych sposobów, przy użyciu polskich odpowiedników, takich jak: „może", „mógłby", „chciałby", „przypuszcza", „pragnie", „powinien". Praktycznie nie jest możliwe wyznaczenie dokładnych wskazówek określających zastosowanie takiego tłumaczenia, ponieważ jest ono uwarunkowane przez całą strukturę syntaktyczną, w której występuje dany czasownik (zdanie warunkowe, zdanie celowe itd.). Najważniejsze struktury syntaktyczne zostaną omówione w następnych lekcjach. W zdaniach występujących poza kontekstem *imperfectum* należy tłumaczyć przez czas przyszły lub przez czasownik wyrażający powtarzającą się czynność.

Z wyjątkiem przypadku czasu przyszłego, gdzie opisywana czynność może być rozumiana jako całkiem konkretna, *imperfectum* zazwyczaj jest stosowane do opisywania czynności uważanej przez mówiącego za ogólną, niekonkretną, powtarzającą się, możliwą do spełnienia lub częściowo prawdopodobną. Nie można jednak uznać za prawdziwą często powtarzaną opinię, według której opisywaną czynność należy traktować za niepełną lub niedokończoną, co spowodowało zastosowanie nazwy *imperfectum* dla tej formy.

Imperfectum zaprzeczane jest przez לֹא:

לֹא יִכְתֹּב nie napisze, nie pisuje, nie pisze, nie pisywał; nie chciałby napisać *itd.*

W poezji występuje też zaprzeczenie ־אַל: אַל־יִכְתֹּב

92. Liczba podwójna

Rzeczowniki określające przedmioty występujące zwykle w parach często są używane w liczbie podwójnej, która kończy się w *status absolutus* na *-áyim*, a w *status constructus* na *-ê*. Gdy do rzeczowników w liczbie podwójnej dodawane są przyrostki, otrzymana forma jest taka sama, jak ta, która jest tworzona w przypadku rzeczowników zakończonych na *-îm*, na przykład יָדַי moje (dwie) ręce. Poniżej znajduje się lista rzeczowników najczęściej spotykanych w liczbie podwójnej oraz niektóre formy z przyrostkami:

l.poj.	l.podw. *status absolutus*	l.podw. *status constructus*	z przyrostkami	tłumaczenie
יָד	יָדַ֫יִם	יְדֵי	יָדָיו יָדַ֫יִךְ יָדֶ֫יךָ יָדַי	ręka (r.ż.)
רֶ֫גֶל	רַגְלַ֫יִם	רַגְלֵי	רַגְלֵיכֶם רַגְלֶ֫יךָ רַגְלַי	stopa (r.ż.)
[מֹתֶן]	מָתְנַ֫יִם	מָתְנֵי	——	biodra, lędźwie (r.m.)

עַיִן	עֵינַיִם	עֵינֵי	עֵינָיו עֵינַיִךְ עֵינֶיךָ עֵינַי	oko (r.ż.)
אֹזֶן	אָזְנַיִם	אָזְנֵי	אָזְנָיו אָזְנַיִךְ אָזְנֶיךָ אָזְנַי	ucho (r.ż.)
כָּנָף	כְּנָפַיִם	כַּנְפֵי	כְּנָפָיו כְּנָפַיִךְ כְּנָפֶיךָ	skrzydło (r.ż.)
קֶרֶן	קַרְנַיִם קְרָנַיִם/	קַרְנֵי	קְרָנָיו / קַרְנָיו	róg (r.ż.)
שֵׁן	שִׁנַּיִם	שִׁנֵּי	——	zęby (r.ż.) (dwa rzędy)

Ponadto w liczbie podwójnej występują następujące określenia czasu i miar:

יוֹמַיִם	dwa dni (יוֹם)	עַרְבַּיִם	dwa wieczory (עֶרֶב)
שְׁנָתַיִם	dwa lata (שָׁנָה)	צָהֳרַיִם	południe (*nie*: dwa południa)
שְׁבוּעַיִם	dwa tygodnie (שָׁבוּעַ)	אַמָּתַיִם	dwa łokcie (miara długości) (אַמָּה)
פַּעֲמַיִם	dwa razy (פַּעַם raz)		

Przymiotniki określające rzeczowniki w liczbie podwójnej występują w liczbie mnogiej:

יָדַיִם חֲזָקוֹת (dwie) silne ręce (יָד jest rodzaju żeńskiego)

93. Słowniczek XXII

rzeczowniki:

אֹזֶן *ʾṓzen* (r.ż.; l.podw. אָזְנַיִם; l.mn. -*ôṯ*) ucho

רֶגֶל *régel* (r.ż.; l.podw. רַגְלַיִם; l.mn. -*îm*) stopa (Zwróć uwagę na wyrażenie בְּרַגְלֵי należący do; idący za).

	קֶבֶר	*qéḇer*	(l.mn. *-îm*) grób
	עַיִן	*ʿáyin*	(r.ż.; l.podw. עֵינַיִם; l.mn. *-ôṯ*) oko; źródło
	צָהֳרַיִם	*ṣohŏráyim*	(tylko w l.podw.) południe
	מִצְרַיִם	*miṣráyim*	Egipt; מִצְרַיְמָה *miṣráymāh* do Egiptu
czasowniki:	קָבַר	*qāḇar*	(*impf.* יִקְבֹּר) pogrzebać, pochować
	מָכַר	*māḵar*	(*impf.* יִמְכֹּר) sprzedać
	שָׂרַף	*śārap̄*	(*impf.* יִשְׂרֹף) spalić
	דָּרַשׁ	*dāraš*	(*impf.* יִדְרֹשׁ) badać, szukać, żądać
przysłówek:	פַּעֲמַיִם	*paʿămáyim*	dwa razy, dwukrotnie

Ćwiczenia

a) Przetłumacz:

1) יִשְׂרְפוּ אֶת־הַבַּיִת
2) נִזְכֹּר אֹתוֹ
3) יִקְבְּרוּ אֹתָנוּ
4) תִּמְכֹּרְנָה אֹתָם
5) אֶדְרֹשׁ כֶּסֶף מִמֶּנּוּ
6) תִּשְׁמְרִי אֹתִי
7) תִּמְכְּרוּ אֹתוֹ
8) תִּכְרְתוּ בְּרִית אִתָּנוּ
9) תִּכְתְּבִי אֵלֵינוּ
10) יִשְׂרֹף אֹתָהּ

b) Przetłumacz ustnie na język hebrajski:

1) Moje uszy (l.podw.) usłyszały.
2) Twoje (r.m.) oczy (l.podw.) zobaczyły.
3) Wyciągnął (*dosł.* wysłał) swoje ręce (l.podw.).
4) Jej oczy (l.podw.) są piękne.
5) Położyłem ich pod moimi stopami (l.podw.).
6) Lud, który należy do niego (*dosł.* jest w jego stopach), stoi.

c) Przetłumacz:

1) הָיָה יהוה עִם־הַמֶּלֶךְ כִּי אֶת־אֱלֹהֵי אָבִיו דָּרַשׁ וּבְמִצְוֹתָיו הָלָךְ.

2) יִשְׂרְפוּ אֶת־הָאִשָּׁה הָרָעָה בָּאֵשׁ מִחוּץ לָעִיר.

3) יִמְכְּרוּ אֶת־אֲחִיהֶם הַקָּטֹן בִּידֵי הָאֲנָשִׁים הַיֹּרְדִים מִצְרַיְמָה.

4) עָשָׂה הָאִישׁ אֶת־כָּל־מְלֶאכֶת עֲבוֹדַת בֵּית יהוה.

5) בַּיּוֹם הַהוּא תִּשְׁבֹּת מִכָּל־מְלָאכָה אֲשֶׁר אַתָּה עֹשֶׂה כִּי יוֹם הַשַּׁבָּת הוּא.

6) אֶדְרֹשׁ אֶת־יהוה כָּל־יְמֵי חַיַּי כִּי צוּרִי וִישׁוּעָתִי הוּא.

7) הֲתִמְכְּרוּ אֹתִי בְּיַד אֹיְבַי.

8) מַה־מְּלֶאכֶת אָחִיךָ.

9) שָׂרְפוּ אֹיְבָיו אֶת־בֵּית יהוה וְאֶת־בֵּית הַמֶּלֶךְ וְאֶת־כָּל־בַּיִת גָּדוֹל שָׂרְפוּ בָאֵשׁ.

10) לַיּוֹם הַהוּא קָרְאוּ שַׁבָּת כִּי בוֹ שָׁבַת יהוה מֵהַמְּלָאכָה.

d) Napisz w języku hebrajskim:

1) Rozbije ich jak naczynie.
2) Będę pamiętał o twoich (r.m.) przykazaniach przez wszystkie dni mojego życia.
3) Pogrzebią swojego (*dosł.* ich) ojca w grobie jego ojców.
4) Czego moi bracia żądają ode mnie?
5) Źli synowie nie pamiętali (zwykle) słów swojego (*dosł.* ich) starego ojca.
6) Czy nasi wrogowie zdobędą miasto i jego lud?

LEKCJA 23

94. *Imperfectum* z samogłoską tematyczną *a*

W czasownikach wyrażających stan, typu כָּבֵד lub קָטֹן, oraz we wszystkich czasownikach mających w rdzeniu drugą lub trzecią spółgłoskę gardłową występuje samogłoska *a* zamiast *ō* w temacie *imperfectum.*

liczba pojedyncza

יִכְבַּד	*yiḵbaḏ*	יִשְׁמַע	*yišmaʿ*	יִבְחַר	*yiḇḥar*
תִּכְבַּד	*tiḵbaḏ*	תִּשְׁמַע	*tišmaʿ*	תִּבְחַר	*tiḇḥar*
תִּכְבַּד	*tiḵbaḏ*	תִּשְׁמַע	*tišmaʿ*	תִּבְחַר	*tiḇḥar*
תִּכְבְּדִי	*tiḵbəḏî*	תִּשְׁמְעִי	*tišməʿî*	תִּבְחֲרִי	*tiḇḥărî*
אֶכְבַּד	*ʾeḵbaḏ*	אֶשְׁמַע	*ʾešmaʿ*	אֶבְחַר	*ʾeḇḥar*

liczba mnoga

יִכְבְּדוּ	*yiḵbəḏû*	יִשְׁמְעוּ	*yišməʿû*	יִבְחֲרוּ	*yiḇḥărû*
תִּכְבַּדְנָה	*tiḵbáḏnāh*	תִּשְׁמַעְנָה	*tišmáʿnāh*	תִּבְחַרְנָה	*tiḇḥárnāh*
תִּכְבְּדוּ	*tiḵbəḏû*	תִּשְׁמְעוּ	*tišməʿû*	תִּבְחֲרוּ	*tiḇḥărû*
תִּכְבַּדְנָה	*tiḵbáḏnāh*	תִּשְׁמַעְנָה	*tišmáʿnāh*	תִּבְחַרְנָה	*tiḇḥárnāh*
נִכְבַּד	*niḵbaḏ*	נִשְׁמַע	*nišmaʿ*	נִבְחַר	*niḇḥar*

Niewielka grupa czasowników, odmieniająca się tak samo, jak כָּתַב w *perfectum*, nie należy do grupy czasowników wyrażających stan ani nie zawiera spółgłosek gardłowych w rdzeniu, lecz w jej odmianie *imperfectum* występuje samogłoska *a*.

Najważniejsze czasowniki należące do tej grupy to:

שָׁכַב	*šāḵaḇ*	יִשְׁכַּב	*yiškaḇ*	leżeć
לָמַד	*lāmaḏ*	יִלְמַד	*yilmaḏ*	uczyć się
רָכַב	*rāḵaḇ*	יִרְכַּב	*yirkaḇ*	jechać

95. *Imperfectum* czasowników III-*Alef*

Tak jak w *perfectum*, zanik wymowy spółgłoski א na końcu sylaby spowodował wydłużenie samogłoski tematycznej.

יִקְרָא	*yiqrāʾ*	יִקְרְאוּ	*yiqrəʾû*
תִּקְרָא	*tiqrāʾ*	תִּקְרֶאנָה	*tiqré(ʾ)nāh*
תִּקְרָא	*tiqrāʾ*	תִּקְרְאוּ	*tiqrəʾû*
תִּקְרְאִי	*tiqrəʾî*	תִּקְרֶאנָה	*tiqré(ʾ)nāh*
אֶקְרָא	*ʾeqrāʾ*	נִקְרָא	*niqrāʾ*

96. Rzeczowniki בֵּן i שֵׁם

Te dwa rzeczowniki wykazują podobieństwo w liczbie pojedynczej, polegające na redukcji samogłoski tematu do *ə*:

בְּנִי	*bənî*	בְּנֵנוּ	*bənḗnû*	שְׁמִי	*šəmî*	שְׁמֵנוּ	*šəmḗnû*
בִּנְךָ	*binḵā*	[בִּנְכֶם	*binḵem*]	שִׁמְךָ	*šîmḵā*	שִׁמְכֶם	*šimḵem*
בְּנֵךְ	*bənēḵ*	[בִּנְכֶן	*binḵen*]	שְׁמֵךְ	*šəmēḵ*	[שִׁמְכֶן	*šimḵen*]
בְּנוֹ	*bənô*	[בְּנָם	*bənām*]	שְׁמוֹ	*šəmô*	שְׁמָם	*šəmām*
בְּנָהּ	*bənāh*	[בְּנָן	*bənān*]	שְׁמָהּ	*šəmāh*	[שְׁמָן	*šəmān*]

Zapamiętaj, że liczba mnoga rzeczownika בֵּן to בָּנִים, a rzeczownika שֵׁם to שֵׁמוֹת. Przed przyrostkami zaimkowymi nie zachodzi żadna nieregularność w liczbie mnogiej tych rzeczowników.

97. Słowniczek XXIII

rzeczowniki:	רְכוּשׁ	*rəḵûš*	dobytek, własność
	כְּנַעֲנִי	*kənaʿănî*	(rzecz. lub przym.) Kananejczyk, kananejski
	מִזְבֵּחַ	*mizbē^{a}ḥ*	(*status constructus* מִזְבַּח; l.mn. *-ôṯ*) ołtarz
	קֶדֶם	*qéḏem*	wschód; מִקֶּדֶם לְ na wschód od
czasowniki:	שָׁכַב	*šāḵaḇ*	(יִשְׁכַּב) leżeć
	בָּטַח	*bāṭaḥ*	(יִבְטַח) ufać, polegać na kimś
	גָּאַל	*gāʾal*	(יִגְאַל) odkupić, wykupić
	שָׂמַח	*śāmaḥ*	(יִשְׂמַח) cieszyć się, radować się
przysłówki:	אָז	*ʾāz*	wtedy, w tamtym czasie, owego czasu
	מִשָּׁם	*miššām*	= מִן + שָׁם stamtąd, z tamtego miejsca
	אָנָה	*ʾā́nāh*	dokąd?
	מֵאַיִן	*mēʾā́yîn*	skąd?

Imiona własne w czytance:

אַבְרָם	*ʾaḇrām*	Abram; alternatywna forma imienia אַבְרָהָם *ʾaḇrāhām*
אוּר כַּשְׂדִּים	*ʾûr kaśdîm*	Ur Chaldejskie, miasto w południowej Mezopotamii
תֶּרַח	*téraḥ*	Terach, ojciec Abrahama
חָרָן	*ḥārān*	Haran: (1) syn Teracha; (2) miasto w północnej Mezopotamii
שָׂרַי	*śāray*	Saraj, alternatywna forma imienia שָׂרָה *śārāh*, żona Abrahama
לוֹט	*lôṭ*	Lot, bratanek Abrama
כְּנַעַן	*kənáʿan*	Kanaan, określenie obszaru obejmującego późniejszą Palestynę i Fenicję

שְׁכֶם	*šəḵem*	Sychem, miasto położone ok. 60 km na północ od Jerozolimy
בֵּית־אֵל	*bêṯ-ʾēl*	Betel, miasto położone ok. 24 km na północ od Jerozolimy

Ćwiczenia

a) Przetłumacz:

1) אָנָה תְשַׁלַּח אֹתִי

2) אֶל־מִי תִקְרָאוּ

3) אֵיפֹה תִמְצֶאנָה הַנָּשִׁים לֶחֶם לִבְנֵיהֶן וְלִבְנוֹתֵיהֶן

4) לָמָּה תִשְׂמַחְנָה בְּנוֹת יְרוּשָׁלַםִ

5) יִבְחֲרוּ לָהֶם בְּמֶלֶךְ

6) לֹא אֶבְטַח בְּךָ וּבְדִבְרֵי פִיךָ

7) מִי יִגְאַל אֹתִי מִיְּדֵי אֹיְבַי

8) מֵאַיִן בָּאתָ בְּנִי

9) מִקֶּדֶם לָעִיר בָּאתִי אָבִי

10) אָנָה אַתָּה הֹלֵךְ

b) Przetłumacz ustnie na język hebrajski:

1) nasi synowie i nasze córki
2) nasz najmłodszy brat
3) nasze imiona
4) nasz ojciec i nasz brat
5) nasza armia i nasi jeźdźcy
6) nasze zgromadzenie i nasz lud
7) nasza krew
8) nasza ofiara; nasze ofiary

c) Przetłumacz:

1) יִשְׂמַח כָּל־בֹּטֵחַ בְּךָ כִּי יְשׁוּעַת עַמֵּנוּ אַתָּה.

2) יִשְׁכְּבוּ הָאֲנָשִׁים שָׁם עַד־הַבֹּקֶר.

3) טוֹב הָאִישׁ אֲשֶׁר יִבְטַח בְּשֵׁם יהוה.

4) יִכְבַּד שֵׁם הָאִישׁ הַזֶּה מִשֵּׁם כָּל־אִישׁ יֹשֵׁב בָּאָרֶץ הַזֹּאת.

5) לֹא יִשְׁמְעוּ בְּנֵי הַזָּקֵן אֶל־קוֹל אֲבִיהֶם כִּי רָעִים הֵם מְאֹד.

6) יָדַעְתִּי כִּי הוּא יִגְאַל אֶת־עַמִּי.

7) שָׂמַחְתִּי כַּאֲשֶׁר רָאִיתִי אֶת־כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה לָנוּ יהוה.

8) מִי יִגְאַל אֹתָנוּ מִיַּד הָאֹיְבִים.

9) תִּכְבַּד הָעֲבוֹדָה עָלֶיךָ וְתִצְעַק אֵלַי בְּקוֹל גָּדוֹל וְלֹא אֶשְׁמַע לְקוֹלֶךָ.

10) אֶבְחַר מִכֶּם אִישׁ לִי לְנָבִיא.

d) Napisz w języku hebrajskim:
1) Jego wrogowie nie znajdą go w Egipcie.
2) On stworzy nowe niebo (l.mn.) i nową ziemię.
3) Zobaczyliśmy, że jego ręce są silne, i wiemy, że w nim jest nasze wybawienie.
4) Jego bracia poszli za złym królem.
5) Nasze oczy ujrzały chwałę Pana.
6) Gwiazdy na niebie (*dosł.* nieba) były niezliczone.
7) Niebiosa wypełnione były wielkim światłem.

e) Czytanka: Abraham

יָשְׁבוּ אַבְרָם בֶּן־תֶּרַח וְלוֹט בֶּן־הָרָן בֶּן־תֶּרַח בְּאוּר כַּשְׂדִּים. יָצָא תֶרַח
אֶת־אַבְרָם בְּנוֹ וְאֶת־לוֹט בֶּן־בְּנוֹ וְאֶת־שָׂרַי אֵשֶׁת אַבְרָם לָלֶכֶת[1]
אַרְצָה כְּנַעַן[2]. יָשְׁבוּ בְּחָרָן וְשָׁם מֵת תֶּרַח אֲבִי אַבְרָם. הָלַךְ
אַבְרָם מֵחָרָן כַּאֲשֶׁר אָמַר לוֹ יהוה. לָקַח אַבְרָם אֶת־שָׂרַי וְאֶת־לוֹט

בֶּן־אָחִיו אִתּוֹ וְגַם־אֶת־כָּל־הָרְכוּשׁ אֲשֶׁר הָיָה לָהֶם בְּחָרָן.

בֹּאוּ אַרְצָה כְּנַעַן. עָבַר אַבְרָם בָּאָרֶץ עַד־מְקוֹם שְׁכֶם. הָיָה הַכְּנַעֲנִי אָז
בָּאָרֶץ. אָמַר יהוה אֶל־אַבְרָם בִּשְׁכֶם: אֲנִי נֹתֵן אֶת־הָאָרֶץ
הַזֹּאת לְזַרְעֲךָ[3]. בָּנָה אַבְרָם מִזְבֵּחַ לַיהוה שָׁם.

נָסַע מִשָּׁם הָהָרָה[4] מִקֶּדֶם לְבֵית־אֵל. גַּם־שָׁם בָּנָה מִזְבֵּחַ וְקָרָא שָׁם בְּשֵׁם[5]
יהוה.

Uwagi do czytanki:

1) „aby pójść"
2) Tak jak w tym przypadku, kierunkowe *-āh* może pojawić się w pierwszym słowie łańcucha *status constructus*: „w kierunku (do) ziemi Kanaan".
3) „twojemu potomstwu"
4) Zob. § 58.
5) קָרָא בְּ wzywać imienia

LEKCJA 24

98. Sekwencje narracyjne

Cechą charakterystyczną języka hebrajskiego w porównaniu z innymi językami semickimi jest budowanie tak zwanych sekwencji narracyjnych za pomocą komplementarnego użycia dwóch sposobów odmiany czasownika, *perfectum* i *imperfectum*. Omówione wcześniej znaczenie oraz sposób tłumaczenia form zarówno *perfectum* (§ 44), jak i *imperfectum* (§ 91) nie są w żaden sposób podważone przez niżej zamieszczoną dyskusję, jednak ulegają one zmianie, kiedy dany czasownik użyty jest w jednej z sekwencji, które podajemy poniżej.

a) *perfectum* + *imperfectum* – taka sekwencja używana jest zazwyczaj do wyrażenia narracji w czasie przeszłym i bardzo często występuje w Starym Testamencie. Jej cechą charakterystyczną jest specjalna forma spójnika *wa-*, występująca z podwojeniem spółgłoski przedrostka osobowego w *imperfectum*; te dwa razem występujące zjawiska łączą czasowniki w sekwencję. Tego rodzaju sekwencje mogą występować w dziesiątkach kolejnych zdań, z których każde, o ile jest częścią głównej narracji, *rozpoczyna się czasownikiem* w *imperfectum* z poprzedzającym go spójnikiem.

קָם הָאִישׁ וַיִּדְרשׁ...	Mężczyzna wstał i szukał...
עָמַד וַיִּקְרָא...	Stanął i zawołał...

Poszczególne zdania nie muszą mieć tego samego podmiotu:

יָשַׁב אֵצֶל הַהֵיכָל וַיִּקְרְאוּ אֵלָיו הָעָם וַיִּשְׁמַע אֶל־קוֹלָם...	Usiadł przy świątyni, a lud wołał do niego, i wysłuchał ich głosu...

Poniższe przykłady ukazują zastosowanie form spójnika *waw*.

וַיִּכְתֹּב	*wayyiktōb*	i napisał	וַיִּכְתְּבוּ	*wayyiktəbû*	i napisali
וַתִּכְתֹּב	*wattiktōb*	i napisała, *itd.*	וַתִּכְתֹּבְנָה	*wattiktōbnāh*	i napisały, *itd.*
וָאֶכְתֹּב	*wāʼektōb*	i napisałem	וַנִּכְתֹּב	*wanniktōb*	i napisaliśmy

Każda narracja w czasie przeszłym, w której każdy czasownik następuje w znaczeniu czasowym lub logicznym po poprzedzającym go czasowniku, stosuje tę sekwencję. Użyte w ten sposób formy *imperfectum* przyjmują wartość czasową *perfectum* – nazywa się je odwróconym *imperfectum*. Zastosowanie znaczenia *perfectum* dla konstrukcji *wa-* + *imperfectum* jest tak częste, że konstrukcja ta może zostać użyta nawet bez rozpoczynającego zdanie *perfectum*:

וַיִּכְתֹּב הָאִישׁ אֶת־הַדְּבָרִים (I) Mężczyzna napisał słowa.

Spójnik użyty z *imperfectum* w sekwencjach narracyjnych nazywany jest *waw* odwracającym lub *waw consecutivum*, zgodnie z wypełnianą funkcją.

W rezultacie każda narracja w języku hebrajskim zawiera ciąg zdań rozpoczynających się od „i" + czasownik, co uniemożliwia jej tłumaczenie w sposób, który oddawałby dosłownie tekst hebrajski i który byłby zarazem poprawny z punktu widzenia literackiego. Uczący się powinien w trakcie tłumaczenia często używać konstrukcji podrzędnie złożonych, takich jak wyrażenia przysłówkowe i określenia imiesłowowe, troszcząc się jednakże o zachowanie właściwego dla języka hebrajskiego logicznego lub czasowego następstwa.

b) Sekwencja *imperfectum* + *perfectum* używana jest z zachowaniem wszystkich znaczeń *imperfectum* – zarówno znaczenia czasu przyszłego, jak i czynności ciągłej lub duratywnej. Spójnik *waw* przed *perfectum* przyjmuje zwykłą postać i jest wokalizowany zgodnie z regułami podanymi w § 46.

יִמְצָא אֹתוֹ וְנָתַן לוֹ אֶת־הַכֶּסֶף	Znajdzie go i da mu pieniądze.
יִשְׂרְפוּ אֶת־הָעִיר וְלָכְדוּ אֶת־הָעָם	Spalą miasto i wezmą lud do niewoli.

Jeżeli pierwszy czasownik w *imperfectum* ma znaczenie ciągłe, występuje ono w pozostałych członach sekwencji:

יִקְרָא אֶל־הַנָּבִיא וְאָמַר׃ Wzywał proroka i mówił...

Zwróć uwagę, że jeżeli w sekwencję wtrącone zostaje zdanie zaprzeczone, czasownik nie znajduje się w nim na pierwszym miejscu. W związku z tym czasownik w zdaniu zaprzeczonym stoi w normalnej, nieodwróconej formie:

הָלְכוּ וַיִּקְרְאוּ אֵלָיו וְלֹא שָׁמַע Poszli i zawołali go, lecz on nie usłyszał.

Po takim wtrąceniu pierwotna sekwencja może powrócić z zastosowaniem odwróconych form czasownika. Te oraz inne pojawiające się trudności będą omawiane w dalszych lekcjach.

W odwróconym *perfectum* akcent w 1. os. l.poj. oraz 2. os. l.poj. r.m. jest zwykle przesunięty na ostatnią sylabę:

וְכָתַבְתִּי	*wəkāṯaḇtî*	i napiszę
וְכָתַבְתָּ	*wəkāṯaḇtā*	i napiszesz

Takie przesunięcie akcentu nie wpływa na wokalizację słowa, która jednak niekiedy ulega zmianie, zwłaszcza w przypadku 1. os. l.poj. oraz 2. os. l.poj. r.m. czasowników III-*Alef* i III-*He*.

99. Rzeczowniki segolowe

Rzeczowniki takie jak מֶלֶךְ, mające akcent na przedostatniej sylabie, nazywane są rzeczownikami segolowymi ze względu na obecność samogłoski *segol* (*e*) w jednej lub obydwu sylabach. Gdy w liczbie pojedynczej zostaje dodany przyrostek zaimkowy, rzeczowniki te powracają do swojego pierwotnego, jednosylabowego tematu: מַלְכִּי *malkî* mój król. Samogłoska rzeczownika z przyrostkiem (w tym przypadku jest nią *a*) jest samogłoską właściwą dla tego słowa i pojawia się także w *status constructus* liczby mnogiej. Poniżej podane są cztery główne rodzaje rzeczowników segolowych:

	status absolutus	*status constructus*	+ przyrostek	l.mn. *status absolutus/ constructus*	l.mn + przyrostek	
1)	מֶ֫לֶךְ	מֶ֫לֶךְ	מַלְכִּי מַלְכְּךָ מַלְכְּכֶם	מְלָכִים מַלְכֵי	מְלָכַי מַלְכֵיכֶם	król
2)	קֶ֫בֶר	קֶ֫בֶר	קִבְרִי קִבְרְךָ קִבְרְכֶם	קְבָרִים קִבְרֵי	קְבָרַי קִבְרֵיכֶם	grób
3)	סֵ֫פֶר	סֵ֫פֶר	סִפְרִי סִפְרְךָ סִפְרְכֶם	סְפָרִים סִפְרֵי	סְפָרַי סִפְרֵיכֶם	księga
4)	קֹ֫דֶשׁ	קֹ֫דֶשׁ	קָדְשִׁי קָדְשְׁךָ קָדְשְׁכֶם	קֳדָשִׁים קָדְשֵׁי	קֳדָשַׁי קָדְשֵׁיכֶם	świętość

Kiedy dodane zostają przyrostki, rzeczowniki z samogłoską *ē* zmieniają ją na pierwotne *i*, natomiast te z *ō* zmieniają ją na *o*. Rzeczowniki z samogłoską *e* mogą ją zmieniać zarówno na *a*, jak również na *i*, dlatego też właściwą samogłoskę należy zapamiętywać osobno dla każdego rzeczownika. Spośród rzeczowników, które zostały do tej pory wprowadzone, wszystkie w formie z przyrostkami mają samogłoskę *a* (to znaczy: אֶ֫רֶץ, דֶּ֫רֶךְ, חֶ֫סֶד, כֶּ֫סֶף, יֶ֫לֶד, כֶּ֫רֶם, מֶ֫לֶךְ, עֶ֫בֶד, אֶ֫בֶן, צֶ֫לֶם), wyjątek stanowią קֶ֫בֶר i צֶ֫דֶק, w których występuje samogłoska *i* (קִבְרִי, צִדְקִי).

100. Uwagi na temat niektórych przyimków

a) Rzeczownik פָּנִים (twarz) występujący tylko w liczbie mnogiej w znaczeniu liczby pojedynczej jest częścią składową kilku ważnych przyimków:

לִפְנֵי	*lip̄nê*	przed (kimś), w obecności
מִפְּנֵי	*mippənê*	sprzed oblicza, z powodu
מִלִּפְנֵי	*millip̄nê*	(j.w.)
עַל־פְּנֵי	*ʿal-pənê*	na powierzchni, naprzeciw

Gdy dodane do niego są przyrostki zaimkowe, rzeczownik ten zachowuje się regularnie (por. l.mn. בָּנִים z przyrostkami):

לְפָנַי	*ləp̄ānay*	przede mną	לְפָנֵינוּ	*ləp̄ānênû*	przed nami
לְפָנֶיךָ	*ləp̄ānẹ̄kā*	przed tobą *itd.*	לִפְנֵיכֶם	*lip̄nêkem*	przed wami *itd.*

b) Podobnie jak w wyżej przedstawionym przypadku, wiele przyimków złożonych jest z przyimka prostego i z rzeczownika. Przyrostki, które do nich są dodawane, tworzy się zgodnie z regułami właściwymi dla rzeczownika będącego częścią przyimka, na przykład:

עַל־דְּבַר	*ʿal-dəḇar*	z powodu	עַל־דְּבָרִי	*ʿal-dəḇārî*	*itd.*
בְּתוֹךְ	*bətôḵ*	pośrodku	בְּתוֹכוֹ	*bətôḵô*	pośrodku niego
בְּקֶרֶב	*bəqéreḇ*	pośrodku	בְּקִרְבּוֹ	*bəqirbô*	pośrodku niego

c) Nawet proste przyimki mogą być łączone ze sobą dla osiągnięcia większej jasności wyrazu. Znaczenie większości z nich jest oczywiste i nie wymaga komentarza:

מֵעַל	*mēʿal*	sponad	מִתַּחַת	*mittáḥat*	spod
מֵאֵת	*mēʾēt*	od			

101. Słowniczek XXIV

rzeczowniki:	קֶרֶב	*qéreḇ*	(z przyrostkiem קִרְבִּי) środek, wnętrze; בְּקֶרֶב (przyimek) wewnątrz, pośród
	חֶסֶד	*ḥésed*	(z przyrostkiem חַסְדִּי; l.mn. *-îm*) życzliwość, łaskawość; dobry czyn

	מִדְבָּר	*miḏbār*	(brak l.mn.) pustynia; step, pastwisko, niekoniecznie niezamieszkane, ale znajdujące się z dala od większych ośrodków miejskich
	פָּנִים	*pānîm*	(tylko w l.mn.) twarz
	מַרְאֶה	*marʼeh*	wygląd
	מִצְרִי	*miṣrî*	(l.mn. מִצְרִים; rzecz. lub przym.) Egipcjanin, egipski; r.ż. מִצְרִית
	מִקְנֶה	*miqneh*	bydło, własność, dobytek
	חֲמוֹר	*ḥămôr*	(l.mn. *-îm*) osioł
	אָתוֹן	*ʼāṯôn*	(l.mn. *-ôṯ*) oślica
	מַגֵּפָה	*maggēp̄āh*	(l.mn. *-ôṯ*) uderzenie, plaga, ucisk
	נֶגֶב	*négeḇ*	Negew, południowa część Palestyny; הַנֶּגְבָּה w stronę Negewu
	אָחוֹת	*ʼāḥôṯ*	(forma absol. l.mn. niepoświadczona) siostra
	כֹּהֵן	*kōhēn*	(l.mn. *-îm*) kapłan
czasownik:	נָגַף	*nāḡap̄*	uderzyć, (przen.) dotknąć (plagą, chorobą, śmiercią)
inne:	לְמַעַן	*ləmáʻan*	(spójnik) aby; po to, aby (+ *imperfectum*)
	בַּעֲבוּר	*baʻăḇûr*	(przyimek) ze względu na, z powodu
	עַל־דְּבַר	*ʻal-dəḇar*	(przyimek) ze względu na, z powodu

Ćwiczenia

a) Przetłumacz:

(1 הָרְגוּ אֶת־מַלְכֵּנוּ וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ מִחוּץ לָעִיר.

(2 נָגַף אֱלֹהִים אֶת־הָעָם וַיִּשְׁלַח אֶת־נְבִיאוֹ אֲלֵיהֶם.

3) לָֽכְדוּ אֶת־רְכוּשׁוֹ וַיִּשְׂרְפוּ אֶת־בֵּיתוֹ.

4) יִקְרְאוּ אֵלָיו וְלָֽקְחוּ אֹתוֹ וּמָֽכְרוּ אֹתוֹ בִּידֵי אֹיְבָיו.

5) בָּ֫אוּ אֶל־בֵּית הָאִשָּׁה וַיִּשְׁכְּבוּ שָׁם כָּל־הַלַּ֫יְלָה.

6) שָׁמַ֫עְנוּ אֶל־קוֹלְךָ וַנִּבְטַח בִּדְבָרֶ֫יךָ.

7) קָ֫מוּ וַיִּבְחֲרוּ לָהֶם מֶ֫לֶךְ.

8) בַּצָּהֳרַ֫יִם נִרְכַּב עַל־חֲמוֹרֵ֫ינוּ הַמִּדְבָּ֫רָה.

9) תִּקְרְאוּ בְּקוֹל גָּדוֹל וְסַבּוֹתֶם אֶת־הָעִיר פַּעֲמַ֫יִם.

10) הֲלֹא שָׁמַ֫עְתָּ בְאָזְנֶ֫יךָ אֶת־דִּבְרֵי נְבִיאִי.

11) טוֹבָה אַרְצֵ֫נוּ וְטוֹבִים כְּרָמֵ֫ינוּ.

12) נִשְׁבֹּר אֶת־צַלְמוֹ.

13) זָכַ֫רְנוּ אֶת־חַסְדְּךָ אֲשֶׁר עָשִׂ֫יתָ אִתָּנוּ.

14) הָאֵ֫לֶּה יְלָדֶ֫יךָ.

b) Przetłumacz ustnie na język hebrajski:

1) jego księga, jego księgi
2) jego pieniądze, jego złoto
3) jego ucho, jego stopa
4) jego droga, jego drogi
5) jego wróg, jego sędziowie

Powtórz powyższe przykłady, używając „jej” zamiast „jego”.

c) Przetłumacz:

1) נָגַף יהוה אֶת־מֶ֫לֶךְ מִצְרַ֫יִם כִּי עָשָׂה אֶת־הָרָע בְּעֵינָיו.

2) בָּעֶ֫רֶב שָׂ֫מָה הָאִשָּׁה לֶחֶם וּמַ֫יִם לְפָנָיו עַל־הַשֻּׁלְחָן וְלֹא אָכַל וְלֹא שָׁתָה.

3) בָּ֫אוּ הַבַּ֫יְתָה וַיִּשְׁכְּבוּ שָׁם עַד־הַבֹּ֫קֶר.

(4 לָֽקְחוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־הַבָּשָׂר מֵעַל־הַמִּזְבֵּחַ.

(5 קָֽבְרוּ אֶת־אֲבִיהֶם בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר קָבַר בּוֹ אֲבִיהֶם אֶת־אָבִיהוּ.

(6 הָֽלְכוּ הָאֲנָשִׁים אֶל־הַהֵיכָל וַיִּקְרְאוּ בְּקוֹל גָּדוֹל לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ
וַיִּשְׁמַע הַמֶּלֶךְ אֶל־קוֹלָם.

(7 אֶשְׁלַח אֶת־הַכֶּסֶף אֵלֶיךָ בַּעֲבוּר בִּנְךָ הַקָּטֹן.

(8 עָשִׂיתָ חֶסֶד עִמָּנוּ וְעִם־עַמֵּנוּ.

(9 לָֽקְחוּ אֶת־אֲחִיהֶם וַיִּמְכְּרוּ אֹתוֹ בִּידֵי הָאֲנָשִׁים הַיֹּרְדִים מִצְרַיְמָה
וְהֵם מָֽכְרוּ אֹתוֹ בִּידֵי הַמִּצְרִים.

(10 רָכַב עַל־חֲמוֹרוֹ הָעִירָה וּבְנוֹ אִתּוֹ.

d) Napisz w języku hebrajskim:
   1) Rozgniewała się i rozbiła wszystkie naczynia, które były w domu.
   2) Wyszedł poza miasto na pola i szukał tam swoich braci, i znalazł ich przy rzece.
   3) Nie przestrzegaliście przymierza, które z nami zawarliście.
   4) Pościmy, aby Bóg usłyszał nasze słowa i dał (*sekw. z* usłyszał) nam wybawienie od wroga.
   5) Pochwyci narody silną ręką, a mędrcy ziemi przyjdą, by słuchać jego słów.

e) Czytanka: Abraham w Egipcie

יָרַד אַבְרָהָם מִצְרַיְמָה כִּי כָבֵד הָרָעָב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן. אָמַר אַבְרָהָם
לְשָׂרָה כַּאֲשֶׁר בָּאוּ מִצְרַיְמָה: יָדַעְתִּי כִּי אִשָּׁה יְפַת מַרְאֶה[1] אָתְּ.
יִרְאוּ[2] אֹתָךְ הַמִּצְרִים וְאָמְרוּ אֵשֶׁת הָאִישׁ הַהוּא זֹאת וְהָרְגוּ
אֹתִי וְלָקְחוּ אֹתָךְ. אִמְרִי[3] כִּי אֲחוֹתִי אַתְּ לְמַעַן יִיטַב לִי[4] בַּעֲבוּרֵךְ.

כֵּן עָשְׂתָה שָׂרָה כַּאֲשֶׁר בָּאוּ מִצְרַיְמָה. אָמְרָה אֶל־הַמִּצְרִים כַּדְּבָרִים
אֲשֶׁר אָמַר לָהּ אִישָׁהּ. לָקְחוּ הַמִּצְרִים אֹתָהּ אֶל־בֵּית פַּרְעֹה
וְלֹא הָרְגוּ אֶת־אַבְרָהָם. נָתְנוּ לְאַבְרָהָם צֹאן וּבָקָר וַחֲמֹרִים
וַעֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת וַאֲתֹנוֹת וּגְמַלִּים בַּעֲבוּר שָׂרָה.

נָגַף יהוה אֶת־פַּרְעֹה מַגֵּפוֹת גְּדוֹלוֹת[5] עַל־דְּבַר שָׂרָה אֵשֶׁת אַבְרָהָם
וַיִּקְרָא פַרְעֹה לְאַבְרָהָם לֵאמֹר: מַה־זֹּאת עָשִׂיתָ לִּי.
לָמָּה אָמַרְתָּ אֲחֹתִי הִיא. וַיְשַׁלַּח[6] אֶת־אַבְרָהָם וְאֶת־שָׂרָה וְאֶת־כָּל־
אֲשֶׁר לוֹ. עָלָה אַבְרָהָם מִמִּצְרַיִם הוּא וְשָׂרָה וְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וְלוֹט עִמּוֹ
הַנֶּגְבָּה. אַבְרָהָם כָּבֵד מְאֹד בַּמִּקְנֶה בַּכֶּסֶף וּבַזָּהָב.

Uwagi do czytanki:

1) Zwróć uwagę na przymiotnik w *status constructus* z określającym rzeczownikiem: „pięknego wyglądu".
2) „zobaczą". Zauważ początek sekwencji *imperfectum.*
3) „powiedz" (tryb rozkazujący)
4) „powodziło mi się"
5) Zauważ często występujące w językach semickich pokrewne dopełnienie czasownika „uderzyć uderzeniem". Można tłumaczyć to zdanie w następujący sposób: „uderzył faraona wielkimi plagami" lub „dotknął faraona wielkimi plagami".
6) „i wygnał"

LEKCJA 25

102. Tryb rozkazujący

Podstawowy temat trybu rozkazującego jest zawsze ściśle powiązany z *imperfectum* i może być od niego łatwo utworzony.

imperfectum		tryb rozkazujący	
יִכְתֹּב	*yiḵtōḇ*	כְּתֹב	*kəṯōḇ*
יִשְׁכַּב	*yiškaḇ*	שְׁכַב	*šəḵaḇ*
יִשְׁמַע	*yišmaʿ*	שְׁמַע	*šəmaʿ*
יִבְחַר	*yiḇḥar*	בְּחַר	*bəḥar*
יִקְרָא	*yiqrāʾ*	קְרָא	*qərāʾ*

Końcówki poszczególnych form trybu rozkazującego są identyczne z końcówkami drugiej osoby czasownika w *imperfectum*:

	liczba pojedyncza	liczba mnoga
rodzaj męski	—	*-û*
rodzaj żeński	*-î*	*-nāh*

Kiedy jednak do tematu czasownika dodane są końcówki *-î* oraz *û*, wtedy zmienia się on w następujący sposób:

כְּתֹב	*kəṯōḇ*	כִּתְבִי	*kiṯḇî*	כִּתְבוּ	*kiṯḇû*	כְּתֹבְנָה	*kəṯṓḇnāh*
שְׁכַב	*šəḵaḇ*	שִׁכְבִי	*šiḵḇî*	שִׁכְבוּ	*šiḵḇû*	שְׁכַבְנָה	*šəḵáḇnāh*
שְׁמַע	*šəmaʿ*	שִׁמְעִי	*šimʿî*	שִׁמְעוּ	*šimʿû*	שְׁמַעְנָה	*šəmáʿnāh*

בְּחַר *bəḥar*	בַּחֲרִי *baḥărî* (!)	בַּחֲרוּ *baḥărû* (!)	בְּחַ֫רְנָה *bəḥárnāh*
קְרָא *qərāʾ*	קִרְאִי *qirʾî*	קִרְאוּ *qirʾû*	קְרֶ֫אנָה *qəré(ʾ)nāh* (!)

Przyrostek *-āh* często dodawany jest do trybu rozkazującego rodzaju męskiego liczby pojedynczej bez większej różnicy w znaczeniu. Zazwyczaj przed tym przyrostkiem w temacie czasownika pojawia się samogłoska *o*:

כָּתְבָה *kotbāh* pisz! (r.m.)

Jednak w czasownikach mających *a* jako samogłoskę tematyczną w *imperfectum* często występuje samogłoska *i*, przykładowo: שִׁכְבָה połóż się, שִׁלְחָה poślij.

Zaprzeczeniem trybu rozkazującego jest:

a) אַל + *imperfectum*: dla natychmiastowego i jednostkowego rozkazu, typu „Nie idź!", „Nie zwlekaj!" itd.

b) לֹא + *imperfectum*: dla czynności duratywnej i ogólnej: „Nie będziesz (nigdy) postępował w ten sposób".

Partykuła נָא może występować po każdej formie trybu rozkazującego, na przykład:

שְׁלַח נָא   שִׁמְעִי נָא   קְרָא נָא

Często jest ona połączona z czasownikiem za pomocą *maqqēp̄u*, co oznacza, że czasownik przekazuje partykule swój główny akcent. Wyrażenie שְׁמֹר נָא zapisane z *maqqēp̄em* wygląda następująco:

שְׁמָר־נָא *šəmor-nāʾ*

Partykuła נָא może być dodana także do אַל zaprzeczającego *imperfectum*:

אַל־נָא תִשְׁלַח Nie posyłaj!

Partykułę tę można tłumaczyć przez „proszę", „błagam" lub przez podobne wyrażenia, ale najczęściej nie należy tłumaczyć jej w ogóle.

103. *Imperfectum* i tryb rozkazujący czasowników I-*gardłowej*

Poniższe dwa czasowniki reprezentują dwa podstawowe rodzaje *imperfectum* dla czasowników tej grupy:

a)	עָבַד	*imperfectum*	יַעֲבֹד	*ya'ăḇōḏ*	tryb rozkazujący	עֲבֹד	*'ăḇōḏ*	służyć
b)	חָזַק		יֶחֱזַק	*yeḥézaq*		חֲזַק	*ḥăzaq*	być silnym

Czasowniki zawierające samogłoskę *ō* w *imperfectum* mają *a* w przedrostku fleksyjnym, z wyjątkiem 1. os. l.poj.; w tych zaś, które mają *a*, w przedrostku fleksyjnym występuje *e*. W każdym z tych głównych rodzajów czasownika *imperfectum* wykształciło drugorzędną samogłoskę, która występuje po spółgłosce gardłowej rdzenia lub raczej pod nią. W odmianie stosuje się regułę *szewa*, wtedy oczekiwana forma יַעֲמְדוּ *ya'ămədû* przechodzi w יַעַמְדוּ *ya'amḏû* (zwróć uwagę na retencję *ḏ*) i analogicznie w innych miejscach:

יַעֲמֹד	*ya'ămōḏ*	יַעַמְדוּ	*ya'amḏû*	יֶחֱזַק	*yeḥĕzaq*	יֶחֶזְקוּ	*yeḥezqû*
תַּעֲמֹד	*ta'ămōḏ*	תַּעֲמֹדְנָה	*ta'ămṓḏnāh*	תֶּחֱזַק	*teḥĕzaq*	תֶּחֱזַקְנָה	*teḥĕzáqnāh*
תַּעֲמֹד	*ta'ămōḏ*	תַּעַמְדוּ	*ta'amḏû*	תֶּחֱזַק	*teḥĕzaq*	תֶּחֶזְקוּ	*teḥezqû*
תַּעַמְדִי	*ta'amḏî*	תַּעֲמֹדְנָה	*ta'ămṓḏnāh*	תֶּחֶזְקִי	*teḥezqî*	תֶּחֱזַקְנָה	*teḥĕzáqnāh*
אֶעֱמֹד	*'e'ĕmōḏ*	נַעֲמֹד	*na'ămōḏ*	אֶחֱזַק	*'eḥĕzaq*	נֶחֱזַק	*neḥĕzaq*

Odmiana trybu rozkazującego nie nasuwa większych problemów:

עֲבֹד	*'ăḇōḏ*	עִבְדִי	*'iḇḏî*	עִבְדוּ	*'iḇḏû*	עֲבֹדְנָה	*'ăḇṓḏnāh*
חֲזַק	*ḥăzaq*	חִזְקִי	*ḥizqî*	חִזְקוּ	*ḥizqû*	חֲזַקְנָה	*ḥăzáqnāh*

Istnieje jednak kilka czasowników, w których drugorzędna samogłoska nie występuje. Z wyjątkiem samogłoski preformatywnej, ich odmiana jest

regularna i zgodna ze wzorem odmiany יִכְתֹּב lub יִכְבַּד. Do tej grupy należą dwa niżej podane czasowniki:

יַחְשֹׁב	*yaḥšōḇ*	będzie liczył	תֶּהְדַּר	*tehdar*	będziesz czcił
יַחְשְׁבוּ	*yaḥšəḇû*	będą liczyli			

Czasownik חָטָא, który należy do grupy zarówno I-*gardłowej*, jak i III-*Alef*, łączy charakterystyczne cechy obydwu odmian:

יֶחֱטָא	*yeḥĕṭāʾ*	יֶחֶטְאוּ	*yeḥeṭʾû*
תֶּחֱטָא	*teḥĕṭāʾ*	תֶּחֱטֶאנָה	*teḥĕṭé(ʾ)nāh*
תֶּחֱטָא	*teḥĕṭāʾ*	תֶּחֶטְאוּ	*teḥeṭʾû*
תֶּחֶטְאִי	*teḥeṭʾî*	תֶּחֱטֶאנָה	*teḥĕṭé(ʾ)nāh*
אֶחֱטָא	*ʾeḥĕṭāʾ*	נֶחֱטָא	*neḥĕṭāʾ*

104. Rzeczowniki segolowe (kontynuacja)

Główne rodzaje rzeczowników segolowych ulegają nieznacznym zmianom, kiedy występują w nich spółgłoski gardłowe:

a) Spółgłoska gardłowa jako pierwsza w rdzeniu. W takiej sytuacji tylko rzeczowniki typu סֵפֶר ulegają zmianie, kiedy samogłoska *i* jest zastąpiona przez *e*:

עֵדֶר	עֵדֶר	עֶדְרִי	עֲדָרִים	עֶדְרֵי	stado
		עֶדְרְךָ	עֶדְרֵי		
		עֶדְרְכֶם			

b) Spółgłoska gardłowa jako druga w rdzeniu:

נַעַר	נַעַר	נַעֲרִי	נְעָרִים	נַעֲרֵי	chłopiec
		נַעַרְךָ	נַעֲרֵי	נַעֲרֵיכֶם	
		נַעַרְכֶם			

תֹּ֫אַר	תֹּ֫אַר	תָּאֳרִי תָּאֳרְךָ תָּאֳרְכֶם	l.mn. niepoświadczona	kształt

Zwróć szczególną uwagę na formy tematu przed przyrostkami ciężkimi i przed -*ḵā*.

c) Spółgłoska gardłowa jako trzecia w rdzeniu:

זֶ֫רַע	זֶ֫רַע	זַרְעִי זַרְעֲךָ זַרְעֲכֶם	זְרָעִים זַרְעֵי	זְרָעַי זַרְעֵיכֶם	ziarno
זֶ֫בַח	זֶ֫בַח	זִבְחִי זִבְחֲךָ זִבְחֲכֶם	זְבָחִים זִבְחֵי	זְבָחַי זִבְחֵיכֶם	ofiara
אֹ֫רַח	אֹ֫רַח	אָרְחִי אָרְחֲךָ אָרְחֲכֶם	אֳרָחוֹת אָרְחוֹת	אָרְחוֹתַי אָרְחוֹתֵיכֶם	droga (r.ż.)

105. Słowniczek XXV

rzeczowniki:	צָרָה	*ṣārāh*	(l.mn. -*ôṯ*) ucisk, niepokój (Pierwsza samogłoska nie jest zredukowana; *status constructus* צָרַת).
	גְּבֶ֫רֶת	*gəḇéreṯ*	(l.mn. niepoświadczona) pani, władczyni
	עֵ֫דֶר	*ʿéḏer*	(l.mn. -*îm*) trzoda, stado
	זֶ֫רַע	*zéraʿ*	(l.mn. -*îm*) ziarno, potomstwo, potomek
czasowniki:	יָרֵא	*yārēʾ*	(§ 87) bać się, lękać się (+ מִן lub מִפְּנֵי, albo z konstrukcją dopełnienia bliższego)
	בָּרַח	*bāraḥ*	(יִבְרַח) uciec

	שָׁב	*šāḇ*	powrócić, przyjść z powrotem
	הָרָה	*hārāh*	począć, zajść w ciążę
inne:	אֵי־מִזֶּה	*ʾê-mizzeh*	(przysłówek) skąd? (Może być również używany w znaczeniu przymiotnika: אֵי־מִזֶּה הָעִיר z jakiego miasta?).
	פֶּן־	*pen-*	(spójnik) aby nie (+ *imperfectum*)
	כַּיּוֹם	*kayyôm*	dzisiaj, tego dnia
	נָא	*nā(ʾ)*	partykuła używana po trybie rozkazującym, *iussivie* oraz *cohortativie* (*zob.* §§ 102, 136).

Ćwiczenia

a) Przetłumacz:

1) דִּרְשׁוּ אֶת־יהוה
2) קַבֵּץ נָא אֶת־הָעָם לְפָנַי
3) לִכְדוּ אֶת־עָרֵי אֹיְבֵיכֶם
4) קְבֹר אֹתָם שָׁם
5) רִכְבִי אֵלָיו עַל־סוּסֵךְ
6) אַל־תִּכְרְתוּ בְּרִית אִתָּם
7) אַל־תַּעֲזֹב אֶת־כֹּהֲנֶיךָ
8) עִבְרוּ אֶת־הַשָּׂדֶה עַד־הַכֶּרֶם
9) דְּרָשׁ־נָא כַּיּוֹם אֶת־דְּבַר יהוה
10) לֹא תַעַבְרוּ אֶת־מִצְוֹת יהוה
11) אַל־תַּעַמְדִי שָׁם
12) שְׁלַחְנָה אֶת־הָאָתוֹן אֵלַי

b) Przetłumacz ustnie na język hebrajski:

1) Gdzie jest twoja siostra?
2) Nie grzesz przeciw Panu.
3) Nie zabijaj tamtych ludzi.
4) Wyślij mi moje książki.
5) Zbierz kapłanów i proroków.
6) Nie przechodź w kierunku Negewu.
7) Sprzedaj te naczynia.
8) Wykup swojego sługę.

9) Wyślij swoje służące do mnie.
10) Porzuć swoje grzeszne drogi.

c) Przetłumacz:

1) תִּשְׁמַע אֶל־קוֹלִי וְשַׁבְתָּ הָעִירָה פֶּן־יַהַרְגוּ אֹתְךָ אֹיְבֶיךָ.
2) תַּעַמְדוּ פֹּה וּשְׁמַעְתֶּם אֶת־דִּבְרֵי גְּבִרְתְּכֶם.
3) נַעֲבֹר אֶת־הָאָרֶץ וְיָשַׁבְנוּ עַד־הַיָּם.
4) אֶרְכַּב הָהָרָה וְהָרַגְתִּי אֶת־הָאֲנָשִׁים הָרָעִים הַיֹּשְׁבִים שָׁם.
5) תִּקְבֹּץ אֶת־הָעָם לְפָנַי וְאָמַרְתִּי אֲלֵיהֶם כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה.
6) שָׁכַב הַנַּעַר וַיַּחֲלֹם חֲלוֹם.
7) לֹא תֶחֶטְאוּ לַיהוה אֱלֹהֵיכֶם.

d) Napisz w języku hebrajskim:

1) Porzucę moje stado i wrócę do miasta.
2) Będą służyć Panu przez wszystkie dni swojego (*dosł.* ich) życia.
3) Pojadę do miasta na moim ośle, żebym mógł sprzedać tę własność.
4) Z powodu ciebie zabiją mnie i zabiorą moją własność dla siebie.
5) Jego siostra jest pięknego wyglądu.
6) W owym czasie Kananejczycy mieszkali na wschód od tego miejsca aż do pustyni.
7) On jest starym człowiekiem i nie ma potomstwa.
8) Lękam się ciebie i twoich ludzi.

e) Czytanka: Sara i Hagar

שָׂרָה אֵשֶׁת אַבְרָהָם לֹא יָלְדָה לוֹ וְלָהּ שִׁפְחָה מִצְרִית וּשְׁמָהּ הָגָר[1].
נָתְנָה שָׂרָה אֶת־הָגָר שִׁפְחָתָהּ הַמִּצְרִית לְאַבְרָהָם אִישָׁהּ לוֹ לְאִשָּׁה[2].
בָּא אַבְרָהָם אֶל־הָגָר[3] וְהִיא הָרְתָה.

חָרָה לְשָׂרָה כַּאֲשֶׁר רָאֲתָה כִּי הָרְתָה הָגָר.

יָרְאָה הָגָר מִפְּנֵי שָׂרָה גְּבִרְתָּהּ וַתִּבְרַח הַמִּדְבָּרָה.

מַלְאַךְ יהוה מָצָא אֹתָהּ עַל־עֵין הַמַּיִם[4] בַּמִּדְבָּר. אָמַר הַמַּלְאָךְ: הָגָר

שִׁפְחַת שָׂרָה אֵי־מִזֶּה בָאת וְאָנָה אַתְּ הֹלֵכֶת. אָמְרָה הָגָר: מִפְּנֵי שָׂרָה

גְּבִרְתִּי אָנֹכִי בֹּרַחַת. אָמַר לָהּ מַלְאַךְ יהוה: שׁוּבִי[5] אֶל־גְּבִרְתֵּךְ.

אֶת־שֵׁם הַבֵּן אֲשֶׁר אַתְּ יֹלֶדֶת תִּקְרְאִי יִשְׁמָעֵאל כִּי שָׁמַע יהוה אֶל־צָרָתֵךְ.

שָׁבָה הָגָר אֶל־שָׂרָה גְּבִרְתָּהּ. יָלְדָה הָגָר לְאַבְרָהָם בֵּן וַיִּקְרָא אַבְרָהָם שֵׁם

בְּנוֹ אֲשֶׁר יָלְדָה הָגָר יִשְׁמָעֵאל.

Uwagi do czytanki:

1) Zauważ serię zdań bezczasownikowych, a więc niekonsekutywnych, których wartość czasowa odczytywana jest na podstawie najbliższego kontekstu.
2) לוֹ jest zbędne w tłumaczeniu, gdyż wzmacnia jedynie לְאַבְרָהָם. Można jednak je oddać w następujący sposób: „... (by służyła) mu za żonę”.
3) בָּא אֶל־ jest często używane na określenie mężczyzny zbliżającego się do kobiety w celu współżycia seksualnego.
4) Rodzajnik określony często pojawia się wtedy, gdy narrator ma na myśli określoną rzecz, nawet jeśli nie została ona wspomniana we wcześniejszej narracji.
5) „wróć” (tryb rozkazujący)

LEKCJA 26

106. *Iussivus* i *cohortativus*

Z niewielkimi zmianami lub bez nich *imperfectum* może być użyte w znaczeniu pośredniego trybu rozkazującego we wszystkich osobach. Na przykład:

יִשְׁלַח	on pośle *lub*: niech on pośle
תִּשְׁלַח	poślesz *lub*: poślij
אֶשְׁלַח	poślę *lub*: niech poślę

Użyta w ten sposób forma trzeciej osoby, zarówno liczby pojedynczej, jak i mnogiej, nazywana jest *iussivem*. W przypadku czasowników omówionych do tej pory przybiera ona formy identyczne z *imperfectum*. Pośredni tryb rozkazujący pierwszej osoby nosi nazwę *cohortativus* i zazwyczaj cechuje go przyrostek *-āh* dodany do *imperfectum*:

אֶשְׁלַח	*ʾešlaḥ*	poślę	נִשְׁלַח	*nišlaḥ*	poślemy
אֶשְׁלְחָה	*ʾəšləḥāh*	niech poślę	נִשְׁלְחָה	*nišləḥāh*	poślijmy

Zauważ, że przed tym przyrostkiem samogłoska *imperfectum* jest w regularny sposób redukowana do *ə*. *Cohortativus* może zastępować zwykłe *imperfectum* w sekwencji narracyjnej *perfectum* + *imperfectum* bez większej różnicy w znaczeniu.

107. Sekwencje z trybem rozkazującym, *iussivem* i *cohortativem*

Biorąc pod uwagę ich znaczenie, te trzy tryby tworzą jeden paradygmat: *iussivus* = trzecia osoba, tryb rozkazujący = druga osoba, *cohortativus* = pierwsza osoba. Sekwencje narracyjne stosujące pierwszą z tych form są podobne do tych – lub identyczne z tymi – które używają dwóch pozostałych trybów. Następujące trzy sekwencje należą do najczęściej spotykanych:

1) *tryb rozkazujący* + *tryb rozkazujący*. Poszczególne tryby rozkazujące mogą być po prostu wyliczone jeden po drugim oraz połączone wymaganą regularną formą spójnika:

שְׁמַע... וְשְׁלַח... וַעֲמֹד... posłuchaj... i poślij... i stań...

Czasowniki połączone w ten sposób mogą, ale nie muszą, zakładać następstwo wyrażanych czynności.

2) *tryb rozkazujący* + *perfectum*. Ta sekwencja wyraźnie oddaje następstwo opisywanych czynności, analogiczne do sekwencji narracyjnej *imperfectum* + *perfectum*:

שְׁמַע וְשָׁלַחְתָּ֫ וְעָמַדְתָּ֫ posłuchaj i (następnie) poślij i (następnie) stań...

3)

tryb rozkazujący *iussivus* *cohortativus*	}	+	{	*imperfectum* *cohortativus*

Ta ważna sekwencja ma zwykle specjalne znaczenie, które trzeba sobie dobrze przyswoić. Drugie zdanie wyraża cel lub skutek („aby”, „żeby”, „że”, „tak, że”):

שְׁמַע... וְאֶשְׁלַח	Posłuchaj..., abym mógł posłać
כְּתֹב... וְאֶשְׁמַע	Napisz..., żebym mógł usłyszeć
נֵלְכָה... וְיִמְצָא	Chodźmy..., żeby znalazł

Zauważ, że spójnik *wə-* przyjmuje swoją normalną formę, nie zaś tę, która odwraca wartość czasownika.

108. *Imperfectum* i pokrewne formy czasowników I-*Alef*

Czasowniki I-*Alef* dzielą się na dwie grupy w *imperfectum*:

1) Pięć czasowników regularnie używa *ō* w prefiksie fleksyjnym; ponadto spółgłoska א nie jest wymawiana.

אָכַל	*ʾāḵal*	יֹאכַל	*yō(ʾ)ḵal*	jeść
אָמַר	*ʾāmar*	יֹאמַר	*yō(ʾ)mar*	mówić
אָבַד	*ʾāḇaḏ*	יֹאבַד	*yō(ʾ)ḇaḏ*	zginąć

Pozostałe dwa czasowniki, אָפָה (piec) oraz אָבָה (chcieć), zostaną omówione przy czasownikach grupy III-*Hē*. Z wyjątkiem powyższych uwag, odmiana *imperfectum* w pozostałych przypadkach jest regularna:

יֹאכַל	*yōḵal*	יֹאכְלוּ	*yōḵəlû*
תֹּאכַל	*tōḵal*	תֹּאכַ֫לְנָה	*tōḵálnāh*
תֹּאכַל	*tōḵal*	תֹּאכְלוּ	*tōḵəlû*
תֹּאכְלִי	*tōḵəlî*	תֹּאכַ֫לְנָה	*tōḵálnāh*
אֹכַל	*ʾōḵal*	נֹאכַל	*nōḵal*

Zauważ, że tylko jedno א pojawia się w 1. os. l.poj.

Jeżeli formy יֹאמַר, תֹּאמַר i נֹאמַר są poprzedzone przez *waw consecutivum*, zostają zastąpione formami z samogłoską *e*, przy jednoczesnym cofnięciu akcentu:

וַיֹּ֫אמֶר	*wayyṓmer*	i powiedział
וַתֹּ֫אמֶר	*wattṓmer*	i powiedziała
וַנֹּ֫אמֶר	*wannṓmer*	i powiedzieliśmy

Lecz kiedy formy te stoją na końcu zdania i bepośrednio poprzedzają mowę niezależną, wtedy może zostać użyta regularna forma z samogłoską *a*. Porównaj:

וַיֹּאמֶר אֵלָיו: שְׁמַע	i powiedział do niego: „Słuchaj”.
וַיֹּאמַר: שְׁמַע	i powiedział: „Słuchaj”.

2) Pozostałe czasowniki I-*Alef* odmieniają się podobnie jak czasowniki I-*gardłowej*, na przykład:

אָסַר	*'āsar*	יֶאֱסֹר	*ye'ĕsōr*	(*lub*: יֶאְסֹר	*ye'sōr*)	wiązać

Różnica polega na tym, że czasowniki I-*Alef* używają *e* w prefiksie fleksyjnym niezależnie od samogłoski tematycznej. W odmianie tych czasowników samogłoska *e* jest zastąpiona przez *a*, kiedy jest zastosowana reguła *szewa*. Ta zmiana odróżnia czasowniki I-*Alef* od czasowników I-*gardłowej*, w których również występuje *e*:

יֶחֱזַק	*yeḥĕzaq*	*ale*:	יֶאֱסֹר	*ye'ĕsōr*
יֶחֶזְקוּ	*yeḥezqû*		יַאַסְרוּ	*ya'asrû*

Niektóre czasowniki mają odmienne formy ze względu na łączenie modeli fleksyjnych. Do najczęściej spotykanych należą אָחַז (trzymać), którego *imperfectum* brzmi יֶאֱחֹז obok יֹאחֵז (zwróć uwagę na nietypowe *ē*), oraz אָהַב (kochać), którego poświadczone formy to:

יֶאֱהַב	*ye'ĕhab̲*	——	
תֶּאֱהַב	*te'ĕhab̲*	——	
תֶּאֱהַב	*te'ĕhab̲*	תֶּאֱהָבוּ	czyt.: *tēhăb̲û*
——		——	
אֵהַב אֹהַב	*'ēhāb̲ lub*: *'ōhab̲*	——	

Wszystkie regularne czasowniki I-*Alef*, niezależnie czy należą do grupy (1), czy (2), mają te same formy trybu rozkazującego:

אֱסֹר	*ʾĕsōr*	אִסְרִי	*ʾisrî*	אִסְרוּ	*ʾisrû*	אֱסֹ֫רְנָה	*ʾĕsṓrnāh*
אֱמֹר	*ʾĕmōr*	אִמְרִי	*ʾimrî*	אִמְרוּ	*ʾimrû*	אֱמֹ֫רְנָה	*ʾĕmṓrnāh*

109. Słowniczek XXVI

rzeczowniki:

בֶּ֫גֶד *bégeḏ* (בִּגְדֵי; l.mn. -*îm*) ubranie, szata

שַׁ֫עַר *šáʿar* (l.mn. -*îm*) brama (miasta lub budynku); odnosi się też do miejsca wewnątrz bramy miasta używanego przez urzędników do publicznych zgromadzeń

אָסִיר *ʾāsîr* (l.mn. -*îm*) więzień

czasowniki:

אָבַד *ʾāḇaḏ* (יֹאבַד) zginąć, być zniszczonym, umrzeć

אָחַז *ʾāḥaz* (יֹאחֵז *lub*: יֶאֱחֹז) chwycić, złapać, trzymać

אָסַר *ʾāsar* (יֶאֱסֹר) związać, uwięzić, umieścić w więzieniu

אָהַב *ʾāhaḇ* (יֶאֱהַב) kochać

קָרַע *qāraʿ* (יִקְרַע) rozedrzeć

פָּתַח *pāṯaḥ* (יִפְתַּח) otworzyć

סָגַר *sāḡar* (יִסְגֹּר) zamknąć

גָּדַל *gāḏal* (יִגְדַּל) być, stać się wielkim; urosnąć, osiągnąć dojrzałość

Ćwiczenia

a) Przetłumacz:

1) אֶשְׁכְּבָה
2) נִדְרְשָׁה
3) יִזְכֹּר
6) פָּתַח... וְסָגַר
7) קִרְאִי... וְכִתְבִי
8) שִׁבְרוּ... וּשְׂרַפְתֶּם

9) שִׁמְעוּ... וִידַעְתֶּם
10) עִמְדוּ... וְתִשְׁמְעוּ

4) נִשְׁבְּרָה
5) אֶשְׁבְּתָה

b) Przetłumacz ustnie na język hebrajski:
1) Zawrzyjmy przymierze.
2) Niech zje rybę.
3) Przechwyćmy ich (r.m.) własność.
4) Niech rozbije kamienne tablice.
5) Wybierzmy sobie (= dla nas) króla.
6) Niech jego imię będzie wielkie w całej krainie.
7) Niech usłyszą nasze słowa i poznają, że jesteśmy dobrymi ludźmi.
8) Obym usłyszał słowa, które powiedział prorok.

c) Przetłumacz:

1) קָרַע הַמֶּלֶךְ אֶת־בְּגָדָיו וַיֹּאמַר: תֹּאבַד הָעִיר וְאָסְרוּ הָאֹיְבִים אֶת־עַמָּהּ

2) בַּבֹּקֶר יִפְתְּחוּ אֶת־שַׁעַר הָעִיר וּבְרַחְתֶּם עִמָּנוּ הָהָרָה פֶּן־יִמְצְאוּ אֶתְכֶם וְהָרְגוּ אֶתְכֶם

3) נִשְׁלְחָה אֹתוֹ אֶל־הַמִּלְחָמָה וְיֹאבַד שָׁם

4) אִסְרוּ אֹתָם וּלְקַחְתֶּם אֹתָם הַחוּצָה

5) סִגְרוּ אֶת־שַׁעַר הָעִיר כִּי בָא הָאֹיֵב עָלֵינוּ

6) תֶּאֱהַב אֶת־אִמְּךָ וְאֶת־אָבִיךָ

7) יֹאבְדוּ הָרְשָׁעִים כִּי אֵין לָהֶם יְשׁוּעָה

8) וַיֹּאמֶר הַנָּבִיא: יוֹם רַע בָּא וְנָגַף אֱלֹהִים אֶתְכֶם וְאֶת־בְּנֵיכֶם כִּי לֹא שְׁמַעְתֶּם אֶל־קוֹל נְבִיאוֹ וְלֹא שְׁמַרְתֶּם אֶת־מִצְוֹת הַתּוֹרָה

9) אֶחֹז אֶת־חֲצִי הַכֶּ֫סֶף לְךָ וְנָתַתָּ֫ לִי אֶת־הַחֲצִי הָאַחֵר

10) לֹא תֹאכְלוּ מֵעוֹף הַשָּׁ֫מָיִם

11) נֹאמְרָה אֶל־הַמֶּ֫לֶךְ כִּי הָעֲבוֹדָה קָשָׁה מִמֶּ֫נּוּ

12) יֹאחֲזוּ אֶת־הַזָּהָב וְנָתְנוּ אֹתוֹ לָאֲחֵרִים

d) Napisz w języku hebrajskim:
1) Zamknijmy bramy i zostańmy (= siedźmy) w mieście aż do rana.
2) Dlaczego rozbił tablice i powiedział, że zgrzeszyliśmy przeciw Panu?
3) Pamiętajcie (r.m.) te słowa, żebyście nie grzeszyli.
4) Pokochał kobietę, ponieważ była pięknego wyglądu.
5) Tego dnia rozedrą swoje szaty, gdyż wróg zwiąże ich i pójdą wraz z innymi więźniami do innego kraju, i będą tam mieszkać (przez) wiele lat.

LEKCJA 27

110. Zdania i wyrażenia czasowe

Bardzo często w sekwencjach narracyjnych wyrażenia czasowe umieszczane są przed zdaniem, które modyfikują, oraz są poprzedzane przez *waw consecutivum*, użyte z formą czasownika הָיָה. W narracjach czasu przeszłego formą tą jest zwykle וַיְהִי *wayhî* (יְהִי *yəhî* jest formą *imperfectum* czasownika הָיָה), a w przypadku narracji czasu przyszłego (albo w narracji o znaczeniu ciągłym lub duratywnym) jest to וְהָיָה *wəhāyāh*. Po tak wprowadzonym zdaniu czasowym następuje oczekiwana sekwencyjna wersja głównej narracji. Przyjrzyj się uważnie poniższym przykładom, które powinny być traktowane, jak gdyby były częścią dłuższej narracji:

וַיְהִי בַבֹּקֶר וַיִּשְׁלַח...	i rankiem posłał...
וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשְׁמַע קוֹל...	a po tych wydarzeniach usłyszał głos...
וַיְהִי כַּאֲשֶׁר רָאָה אֹתָם וַיִּקְרָא...	a gdy ich zobaczył, zawołał...
וְהָיָה כִּי תִשְׁמְעוּ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וּזְכַרְתֶּם...	a kiedykolwiek usłyszycie te słowa, będziecie pamiętać...
וְהָיָה בַבֹּקֶר וִיצָאתֶם...	i rankiem wyjdziecie...

Zauważ, że zarówno całe zdanie, jak i wyrażenie przyimkowe mogą zajmować tę pozycję w strukturze sekwencji. Najczęściej używane są spójniki כַּאֲשֶׁר (gdy, skoro) i כִּי (kiedy, kiedykolwiek). Określenia czasu, takie

jak יוֹם, שָׁנָה, עֵת (czas), często występują ze spójnikiem בְּ; podobnie można spotkać wyrażenie מִקֵּץ (przy końcu, po upływie, po). Kiedy natkniemy się na raczej rzadko występujące zdanie imiesłowowe, należy użyć spójników „podczas gdy", „kiedy":

וַיְהִי הֵם עֹמְדִים שָׁם וַיִּשְׁמְעוּ... a podczas gdy oni stali tam, usłyszeli...

111. Rzeczowniki rodzaju żeńskiego zakończone na -*e<u>t</u>* i -*a<u>t</u>*

W liczbie pojedynczej przed przyrostkami rzeczowniki te zachowują się podobnie do rzeczowników segolowych:

גְּבֶרֶת	גְּבִרְתִּי	moja pani (*por.* קִבְרִי)
דַּעַת	דַּעְתִּי	moja wiedza
בֹּשֶׁת	בָּשְׁתִּי	mój wstyd (*por.* קָדְשִׁי)

Do tej grupy należą również rzeczowniki mające w *status constructus* przedostatnią sylabę akcentowaną:

מִלְחָמָה	*status constructus:*	מִלְחֶמֶת	z przyrostkiem:	מִלְחַמְתִּי
מְלָאכָה		מְלֶאכֶת		מְלַאכְתִּי

Tematem rzeczownika בַּת przed przyrostkami jest בִּת *bitt-*: בִּתִּי moja córka; natomiast rzeczownik אִשָּׁה przyjmuje przed przyrostkami formę אִשְׁתִּי, אִשְׁתְּךָ itd. Dodanie przyrostków do tematów liczby mnogiej tych rzeczowników nie stanowi większego problemu.

112. Rzeczowniki typu פְּרִי

Trudno sformułować reguły odnoszące się do tej małej grupy rzeczowników, z wyjątkiem zasady, według której końcowa długa samogłoska jest zastępowana przez spółgłoskę *y* przed lekkimi przyrostkami w liczbie pojedynczej. W odmianie tych rzeczowników zachodzi jednak wiele form niere-

gularnych, szczególnie kiedy tworzona jest liczba mnoga. Poniższy wybór poświadczonych form powinien umożliwić studentowi rozpoznawanie rzeczowników tej grupy, kiedy pojawią się w tekście:

כְּלִי	+ przyrostek	כֶּלְיְךָ	כְּלִיכֶם	(l.mn. כֵּלִים)			naczynie
פְּרִי		פִּרְיִי	פֶּרְיְךָ	פִּרְיֵךְ	פִּרְיוֹ	פִּרְיָהּ	owoc
			פֶּרְיְכֶם		פִּרְיֵהֶם	פִּרְיָן	
עֳנִי		עָנְיִי		עָנְיֵךְ			ucisk
חֳלִי		חָלְיוֹ		(l.mn. חֳלָיִים			choroba
חֲצִי		חֶצְיוֹ	חֶצְיָם				

113. Słowniczek XXVII

rzeczowniki:	זְקוּנִים	*zəqûnîm*	(tylko l.mn., w znaczeniu l.poj.) starość
	בְּאֵר	*bə'ēr*	(l.mn. *-ôṯ*; *status constructus* l.mn. בְּאֵרוֹת) studnia, dół
	עֳנִי	*'ŏnî*	(*zob.* § 112) ucisk
czasowniki:	פָּקַד	*pāqaḏ*	(יִפְקֹד) zwrócić uwagę na, zatroszczyć się o; nawiedzić; ustanowić; dokonać przeglądu; ukarać, pomścić
	רַע	*ra'*	(*por.* תַּם, § 87; rdzeń רעע) być złym
	תָּעָה	*tā'āh*	błądzić, błąkać się
	כָּלָה	*kālāh*	być skończonym, wyczerpanym, kończyć się
przysłówek:	אַחֲרֵי כֵן	*'aḥărê ḵēn*	następnie, po tym

Zapamiętaj idiom: מַה־לְּךָ Co się z tobą dzieje?

Ćwiczenia

a) Przetłumacz:

1) וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת אָבִינוּ וַנַּעֲזֹב אֶת־עִירֵנוּ וַנַּעֲבֹר אֶת־הָאָרֶץ עַד־הַיָּם.

2) וְהָיָה בַּיּוֹם הַבָּא וְשָׁלַחְתִּי אֶת־אֲמָתִי אֵלֶיךָ כַּאֲשֶׁר אָמַרְתָּ לִי אֶתְמוֹל.

3) וַיְהִי בַבֹּקֶר וַיִּשְׁכַּח אֶת־הַחֲלוֹם אֲשֶׁר חָלַם בַּלָּיְלָה.

4) וְהָיָה כִּי תִשְׁמְעוּ אֶל־קוֹל נְבִיאַי וְזָכַרְתִּי אֶתְכֶם כִּי עַמִּי אַתֶּם.

5) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר רָאָה אֶת־בְּאֵר הַמַּיִם וַיִּשְׂמַח.

6) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר שָׁמַע אֶת־קוֹלָהּ וַיִּשְׁלַח אֶת־מַלְאָכוֹ אֵלֶיהָ.

7) וְהָיָה בַּיּוֹם הַהוּא וְרָעִיתָ אֶת־עֶדְרְךָ פֹּה פֶּן־יַאַסְרוּ אֹיְבֵינוּ אֹתְךָ
וְלָקְחוּ אֶת־הָעֵדֶר.

8) וְהָיָה כִּי אֶקְרָא אֵלֶיךָ וּבָרַחְתָּ מִן־הַמָּקוֹם הַזֶּה וְשַׁבְתָּ הַבַּיְתָה.

9) וְהָיָה בַּשָּׁנָה הַהִיא וְסָבְבוּ אֹיְבֵיכֶם אֶת־עִירְכֶם כִּי אָרַר יהוה
אֶתְכֶם בַּעֲבוּר הַחַטָּאוֹת אֲשֶׁר חֲטָאתֶם לוֹ.

10) וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיִּשְׁבֹּת אֱלֹהִים מִמְּלַאכְתּוֹ.

b) Przetłumacz:

1) קוֹל עָנְיֵךְ
2) חֲצִי פִּרְיוֹ
3) שְׁנַת מִלְחַמְתֵּנוּ
4) יוֹם מְלַאכְתְּךָ
5) יְמֵי זְקוּנֶיךָ
6) דִּבְרֵי גְּבִרְתִּי
7) אֲמָהוֹת וּשְׁפָחוֹת
8) אֲחוֹת הַכְּנַעֲנִי
9) רְכוּשׁ הַמִּצְרִים
10) מִזְבַּח הַהֵיכָל

c) Napisz w języku hebrajskim:
   1) Gdy go zobaczyli, zawołali do niego.
   2) Gdy jego życie dobiegło końca, pochowali go w grobie jego ojców.
   3) Gdy przekroczycie rzekę, zobaczycie ziemię, którą wam daję (*imiesłów*).
   4) Następnie wysłali ludzi do Egiptu, bo w krainie panował głód.
   5) Owego dnia zobaczysz go stojącego przed tobą.
   6) Gdy znalazła drzewo, zjadła kilka (*dosł.* z) jego owoców.
   7) Wieczorem wyjdziesz z miasta i uciekniesz w kierunku gór.

d) Czytanka: Sara i Hagar (kontynuacja)

יהוה פָּקַד אֶת־שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמַר. יָלְדָה שָׂרָה לְאַבְרָהָם בֵּן לִזְקוּנָיו
וַיִּקְרָא אַבְרָהָם אֶת־שֵׁם בְּנוֹ אֲשֶׁר יָלְדָה לוֹ שָׂרָה יִצְחָק וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד
עִם־בֶּן־הָגָר הַמִּצְרִית וַיְהִי כַּאֲשֶׁר רָאֲתָה שָׂרָה אֶת־בֶּן־הָאָמָה
עִם־בְּנָהּ יִצְחָק וַתֹּאמֶר לְאַבְרָהָם אִישָׁהּ לֵאמֹר: גָּרֵשׁ[1] אֶת־הָאָמָה
הַזֹּאת וְאֶת־בְּנָהּ.

רַע הַדָּבָר מְאֹד בְּעֵינֵי אַבְרָהָם עַל־דְּבַר בְּנוֹ יִשְׁמָעֵאל וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים
אֶל־אַבְרָהָם: כָּל־אֲשֶׁר תֹּאמַר אֵלֶיךָ שָׂרָה שְׁמַע בְּקוֹלָהּ כִּי בְיִצְחָק יִקָּרֵא
לְךָ[2] זָרַע וְגַם־אֶת־בֶּן־הָאָמָה לְגוֹי גָּדוֹל אֲשִׂימֶנּוּ[3] כִּי זַרְעֲךָ גַּם־הוּא.

וַיְהִי אַחֲרֵי כֵן וַיְשַׁלַּח[4] אַבְרָהָם אֶת־הָגָר וְאֶת־בְּנָהּ. תָּעֲתָה הָאָמָה
בַּמִּדְבָּר וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כָּלוּ הַמַּיִם וְהַלֶּחֶם אֲשֶׁר נָתַן לָהּ אַבְרָהָם
וַתִּשְׁכַּב עַל־הָאֲדָמָה וַתֵּבְךְּ[5] וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת־קוֹל הַנַּעַר
וַיִּקְרָא מַלְאַךְ אֱלֹהִים אֵלֶיהָ מִן־הַשָּׁמַיִם לֵאמֹר: מַה־לָּךְ הָגָר. אַל־תִּירְאִי[6]
כִּי שָׁמַע אֱלֹהִים אֶת־קוֹל הַנַּעַר.

וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתִּמְצָא הָגָר בְּאֵר מָיִם. הָיָה אֱלֹהִים
אֶת־הַנַּעַר וַיִּגְדַּל הַנַּעַר בַּמִּדְבָּר עִם־אִמּוֹ.

Uwagi do czytanki:

1) „wypędź" (tryb rozkazujący)
2) „twoi potomkowie będą nazwani"
3) „uczynię go"
4) „wypędził"
5) „i płakała"
6) „Nie bój się!"

LEKCJA 28

114. *Infinitivus constructus*

Każdy czasownik w języku hebrajskim ma dwie formy nazywane bezokolicznikiem. Pierwszy z nich, *infinitivus absolutus*, używany jest bardziej jako przysłówek; zostanie on omówiony w dalszej lekcji. Drugi, *infinitivus constructus*, odpowiada w większym stopniu tradycyjnemu rozumieniu bezokolicznika, choć w języku polskim jego znaczenie jest bliższe rzeczownikom odczasownikowym. Forma *infinitivus constructus* jest mniej więcej jednolita dla czasowników tych grup, których formy w *imperfectum* do tej pory przestudiowaliśmy. Samogłoską pierwszej sylaby jest *ə* (bądź w przypadku spółgłosek gardłowych *ă* lub *ĕ*), a w drugiej sylabie występuje *ō*. *Infinitivus constructus* jest często używany z przyrostkami zaimkowymi, przed którymi temat ulega zmianom.

	perfectum	*imperfectum*	tryb rozkazujący	*infinitivus constructus*	z przyrostkiem
czasownik regularny	כָּתַב	יִכְתֹּב	כְתֹב	כְּתֹב	כָּתְבִי
I-*gardłowej*	עָמַד	יַעֲמֹד	עֲמֹד	עֲמֹד	עָמְדִי
II-*gardłowej*	בָּחַר	יִבְחַר	בְּחַר	בְּחֹר	בָּחֳרִי
III-*gardłowej*	שָׁמַע	יִשְׁמַע	שְׁמַע	שְׁמֹעַ	שָׁמְעִי
I-*Alef*	אָכַל	יֹאכַל	אֱכֹל	אֱכֹל	אָכְלִי
III-*Alef*	מָצָא	יִמְצָא	מְצָא	מְצֹא	מָצְאִי

Pewna nieregularność w tworzeniu bezokolicznika zachodzi w czasownikach, które w *imperfectum* mają samogłoskę *a*, lecz nie należą do grupy II- lub III-*gardłowej*; dotyczy to również czasowników wyrażających stan, ta-

kich jak כָּבֵד, oraz niewielkiej grupy czasowników, do której należy שָׁכַב יִשְׁכַּב. Jakkolwiek *infinitivus constructus* tych czasowników jest słabo poświadczony, to jednak zwykle tworzy się go według wzoru podanego powyżej. Niekiedy w *infinitivus constructus* występuje samogłoska *a*, jak w שְׁכַב (leżeć), ale nawet w takim przypadku przed przyrostkami pojawia się normalny wzór: שָׁכְבִי *šoḵḇî.*

115. Niektóre zastosowania *infinitivus constructus*

Cechą właściwą bezokolicznika jest to, że może on występować zarówno w funkcji rzeczownikowej, jak i czasownikowej. W funkcji czasownikowej może mieć podmiot i dopełnienie oraz inne właściwe czasownikowi elementy. Ponadto bezokolicznik występujący również ze swymi składnikami przyłączonymi pełni w zdaniu funkcję rzeczownikową. Gdy podmiotem bezokolicznika są zaimki, dodaje się je w formie przyrostka:

כָּתְבִי	*koṯḇî*	moje pisanie	כָּתְבֵנוּ	*koṯḇēnû*
כָּתְבְךָ	*koṯḇəḵā*	} twoje (r.m.) pisanie	כָּתְבְכֶם	*koṯḇəhem*
כְּתָבְךָ	*kəṯoḇḵā*		כָּתְבְכֶן	*koṯḇəhen*
כָּתְבֵךְ	*koṯḇēḵ*	*itd.*	כָּתְבָם	*koṯḇām*
כָּתְבוֹ	*koṯḇô*		כָּתְבָן	*koṯḇān*
כָּתְבָהּ	*koṯḇāh*			

Kiedy infinitivus constructus stoi bezpośrednio przed następującym po nim rzeczownikiem, rzeczownik ten może być zarówno jego podmiotem, jak i dopełnieniem, choć ta pierwsza możliwość jest bardziej prawdopodobna:

כְּתֹב הָאִישׁ pisanie człowieka
הֲרֹג אִישׁ zabijanie człowieka (człowiek jest zabijany lub człowiek zabija)

Dwuznaczność drugiego przykładu należy do kategorii zarówno gramatycznej, jak i semantycznej. W pierwszym przykładzie bezokolicznik występuje w *status constructus* ze swoim podmiotem (stąd jego nazwa – *infinitivus constructus*), ale w drugim słowo אִישׁ powinno prawdopodobnie być

traktowane jako dopełnienie bezokolicznika (niestojące w *status constructus*) ze względu na to, że wymaga ono אֶת, kiedy staje się określone przez dodanie rodzajnika:

הֲרֹג אִישׁ הֲרֹג אֶת־הָאִישׁ	zabić człowieka

Kiedy z *infinitivus constructus* występują przyimki, kolejność występowania podmiotu i dopełnienia jest nieco bardziej złożona, ale następujące przykłady powinny ją właściwie zilustrować:

הָרְגִי אֶת־הָאִישׁ	moje zabijanie człowieka
הֲרֹג הָאִישׁ אֹתִי	zabijanie mnie przez człowieka (człowiek zabija mnie)
שָׁמְרִי אֶת־הַתּוֹרָה	moje przestrzeganie prawa
שָׁמְרִי אֹתוֹ	moje strzeżenie jego
שָׁמְרוֹ אֹתִי	jego strzeżenie mnie
כְּתֹב דָּבָר	pisanie słowa
כְּתֹב אֶת־הַדָּבָר	pisanie słowa
כָּתְבְךָ אֶת־הַדָּבָר	twoje pisanie słowa

Wyrażenie bezokolicznikowe jako całość może spełniać następujące funkcje:

podmiot zdania:	טוֹב שָׁמְרְךָ אֶת־הַתּוֹרָה	twoje przestrzeganie prawa jest dobre *lub*: dobrze, że zachowujesz prawo
dopełnienie przyimka:	עַד־מָצְאֲךָ אֹתוֹ	aż / dopóki ty go znajdziesz
dopełnienie czasownika:	לֹא יָכֹלְתִּי שְׁמֹעַ	nie mogłem usłyszeć / słuchać

Jednak najczęściej *infinitivus constructus* jest używany z przyimkami ב, כ i ל:

a) w połączeniu z przyimkami ב i כ bezokolicznik najczęściej jest odpowiednikiem zdania okolicznikowego czasu w języku polskim:

כְּשָׁמְעוֹ אֶת־הַדָּבָר	kiedy usłyszał słowo
בְּעָמְדִי לְפָנָיו	kiedy (*lub*: podczas gdy) stałem przed nim

Obydwa przyimki często występują w tej funkcji, ale niektóre czasowniki, takie jak שָׁמַע czy רָאָה, zwykle preferują przyimek כְּ. Są pewne powody, wypływające z właściwego tym czasownikom aspektu, które motywują tę preferencję, ale wyliczenie zastosowań przyimków z czasownikami wykracza poza zakres podręcznika do podstawowego kursu gramatyki hebrajskiej.

Bezokolicznik z בְּ i כְּ pojawia się często w konstrukcji omawianej w § 110:

וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ אַבְרָהָם...	a gdy Abraham usłyszał...
וְהָיָה כְּשָׁמְעֲךָ אֶת־קוֹלִי...	a kiedy będziesz słuchał mojego głosu...

b) *Infinitivus constructus* występujący z לְ stosowany jest do uzupełnienia lub wyjaśnienia części zdania, wyrażając często cel lub skutek danej czynności:

בָּאוּ... לִשְׁמֹעַ...	Przyszli..., aby słuchać...
לֹא יָכְלוּ לִלְכֹּד...	Nie mogli pojmać...
תִּשְׁמֹר אֶת־דֶּרֶךְ יהוה לַעֲשׂוֹת צֶדֶק...	Będziesz strzegł drogi Pana, czyniąc (bezokolicznik od עָשָׂה) sprawiedliwość...

1) הָיָה + לְ + *infinitivus constructus* może oznaczać: (a) czynność, która ma się wnet wydarzyć, lub (b) wyrażenie „być zmuszonym do...": הָיָה הַשַּׁעַר לִסְגֹּר Brama miała być niedługo zamknięta.

2) עַל + rzeczownik lub przyrostek zaimkowy + לְ + *infinitivus constructus* wyraża odpowiedzialność lub obowiązek: אֹתוֹ לִמְצֹא עָלַי Muszę go odnaleźć.
3) אֵין + לְ + *infinitivus constructus* wyraża niemożliwość lub zakaz: אֵין לָבוֹא Wejście jest zabronione.

Infinitivus constructus jest zaprzeczany przez בִּלְתִּי:

לְבִלְתִּי אֱכֹל אֶת־הַפְּרִי (aby) nie jeść owocu
לְבִלְתִּי שְׂרֹף אֶת־הַמְּגִלָּה (aby) nie spalić zwoju

116. Końcowe uwagi na temat niektórych rodzajów rzeczowników

Ostatnia ważna grupa rzeczowników, która pozostała do omówienia, składa się z rzeczowników zakończonych na *-eh*. Większość z nich pochodzi od rdzeni czasowników należących do grupy III-*Hē*, które we wcześniejszej fazie rozwoju języka były w grupie III-*Yod* lub III-*Waw*. Kolejne kontrakcje i zmiany utrudniają odkrycie pochodzenia tych form, a ponadto pewne przypadkowe kierunki rozwoju języka doprowadziły do formalnego zamieszania przy tworzeniu liczby pojedynczej i mnogiej. W liczbie pojedynczej rzeczowniki te:

1) mogą stosować się do odmiany regularnej z całkowitą utratą *-eh*:

שָׂדֶה pole	שָׂדִי	שָׂדְךָ	*itd.*
מַטֶּה laska, berło		מַטְּךָ	

2) mogą mieć częściowo odmienny zestaw przyrostków, zwłaszcza *-ēhû* dla 3. os. l.poj.:

מַעֲשֶׂה czyn	מַעֲשֵׂהוּ
מִקְנֶה bydło	מִקְנֵהוּ

3) lub wreszcie mogą mieć przyrostki takie same jak rzeczowniki liczby mnogiej zakończone na *-îm*:

מִקְנַי moje bydło מַעֲשַׂי mój czyn

Rzeczowniki zakończone w liczbie mnogiej na *-ôṯ*, takie jak שָׂדֶה lub מַחֲנֶה, pojawiają się nieraz w formach שָׂדַי i מַחֲנַי, które sugerują, że jest to liczba mnoga. Mimo że w niektórych konkordancjach i gramatykach formy te podane są jako stojące w liczbie mnogiej, jest bardziej prawdopodobne, że są to jednak rzeczowniki występujące w liczbie pojedynczej.

117. Słowniczek XXVIII

czasowniki:	יָכֹל	*yāḵōl*	być w stanie, móc; (+ לְ) odnieść zwycięstwo (nad kimś), pokonać (kogoś)
	חָפֵץ	*ḥāpēṣ*	(יַחְפֹּץ) mieć upodobanie (w czymś), lubić; pragnąć (coś zrobić: + bezokol.)
	חָדַל	*ḥāḏal*	(יֶחְדַּל) przestać, zatrzymać się (nieprz.); zatrzymać (robienie czegoś: + bezokol.)
	תַּם	*tam*	(*zob.* § 87) być skończonym, dobiec końca, skończyć się; skończyć, ukończyć (robienie czegoś: + bezokol.)
	אָסַף	*'āsap̄*	(יֶאֱסֹף) zebrać, zgromadzić
rzeczowniki:	תֹּאַר	*tō'ar*	forma, kształt, wygląd
	מִשְׁתֶּה	*mišteh*	uczta
	אַהֲבָה	*'ahăḇāh*	miłość (używany jako *infinitivus constructus* czasownika אָהַב)
	אֵם	*'ēm*	(z przyrostkiem אִמִּי; l.mn. *-ôṯ*) matka

Przyimki często używane przed *infinitivus constructus*:

עַד aż, dopóki nie

אַחֲרֵי po, po tym jak, po tym gdy

בְּ kiedy, gdy

כְּ kiedy, gdy

לְמַ֫עַן aby, żeby, w celu

יַ֫עַן ponieważ

Ćwiczenia

a) Przetłumacz:

1) לְמַ֫עַן שָׁמְרֵךְ אֶת־הַתּוֹרָה

2) בְּהָרְגוֹ אֶת־אֹיְבָיו

3) כִּשְׁלֹחַ הַמֶּ֫לֶךְ אֶת־עֲבָדָיו

4) כִּשְׁמֹעַ הָאִישׁ אֶת־קוֹלֵ֫נוּ

5) בְּכָרְתֵ֫נוּ בְּרִית

6) בְּבָרְאוֹ אֶת־הָרֶ֫מֶשׂ

7) לַהֲרֹג אֶת־כָּל־הַזְּכָרִים

8) בְּצַעֲקָם אֵלַי

9) בִּכְתָבֵךְ אֶת־דְּבָרָיו

10) בִּשְׂרֹף אֹיְבֵ֫ינוּ אֶת־הָעִיר

11) בְּקָרְאוֹ שֵׁמוֹת לַחַיּוֹת

12) בְּקָרְעִי אֶת־בְּגָדַי

13) יַ֫עַן סָגְרָם אֶת־הַשַּׁ֫עַר

14) עַד־מָצְאָם אֹתוֹ

15) לְבִלְתִּי אֱכֹל־אֶת־בַּהֲמוֹת הַשָּׂדֶה

16) לְבִלְתִּי עֲבֹר אֶת־מִצְוֹתָיו

b) Przetłumacz ustnie na język hebrajski:

1) gdy zapomnisz to prawo
2) kiedy stałem tam
3) po tym, jak ich zebraliśmy
4) gdy pochowali go
5) nie jechać na koniu
8) dopóki nas nie wezwiesz
9) dopóki nie rozbiję tablic
10) kiedy on jadł

5) aż nas zwiążą
6) po tym, gdy położą się
11) aby on wysłał was do nas
12) abyście je zachowywali

c) Przetłumacz:

1) וְהָיָה בְּבָחֳרָם בּוֹ לְמֶ֫לֶךְ וְיָשַׁב עַל־הַכִּסֵּא.

2) לָמָּה עָשִׂ֫יתָ הָרַע בְּעֵינַי לְבִלְתִּי שְׁמֹעַ בְּקוֹלִי.

3) וַיְהִי בְּמָצְאוֹ אֶת־הַיֶּ֫לֶד וַיַּהֲרֹג אֹתוֹ.

4) וַיְהִי כְּשָׁמְעֵ֫נוּ אֶת־הַקּוֹל וַנִּשְׂמַח.

5) לֹא יָכֹ֫לְתִּי אֱכֹל אֶת־הַלֶּ֫חֶם הַזֶּה.

6) חָפְצוּ לַהֲרֹג אֶת־יֹשְׁבֵי הָעִיר וְלֹא יָֽכְלוּ לִמְצֹא אֹתָם.

7) וְהָיָה אַחֲרֵי אָסְפוֹ אֶת־הָאֲנָשִׁים אֵלָיו בְּבֵיתוֹ וְעָשָׂה מִשְׁתֶּה גָּדוֹל.

8) טוֹב אַתָּה כִּי זָכַ֫רְתָּ אֶת־מִצְוֹתַי לְבִלְתִּי חֲטֹא לִי.

9) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר רָאָה אֹתָהּ כִּי יְפַת תֹּ֫אַר וִיפַת מַרְאֶה הִיא מְאֹד
וַיֶּאֱהַב אֹתָהּ וַיַּחְפֹּץ אֹתָהּ לוֹ לְאִשָּׁה.

10) וְהָיָה בִּפְקֹד יהוה אֶת־שָׂרָה וְהָרְתָה וְיָֽלְדָה בֵּן לְאִישָׁהּ.

11) מִי יַחְפֹּץ לִגְאֹל אֹתָךְ.

12) יָֽצְאוּ מֵהַהֵיכָל לְבִלְתִּי שָׁמְעָם אֶת־דִּבְרֵי הַמֶּ֫לֶךְ הָרָשָׁע.

13) וַיְהִי אַחֲרֵי חָֽדְלוּ לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל הַנָּבִיא וַיֶּחֶטְאוּ חַטָּאוֹת רַבּוֹת.

14) תַּ֫מּוּ הָעָם לַעֲבֹר אֶת־הַנָּהָר.

15) הָיוּ הַשָּׁנִים כְּיָמִים בְּעֵינָיו בְּאַהֲבָתוֹ אֹתָהּ.

16) וַיְהִי בֶּאֱחֹז הָאִשָּׁה אֶת־בִּגְדוֹ וַיַּעֲזֹב אֶת־בִּגְדוֹ וַיִּבְרַח מִן־הַבָּ֫יִת.

d) Napisz w języku hebrajskim:
   1) Gdy zabili więźniów, uciekliśmy stamtąd i przeszliśmy tutaj.
   2) Zgrzeszyłeś, nie kochając swojego ojca i swojej matki.
   3) Siedzieli w jej domu, aż mężczyźni otworzyli bramę.
   4) Pragniemy pamiętać o żywych i o martwych.
   5) Nie wolno jeść mięsa tych zwierząt.
   6) Gdy zobaczył (*użyj perfectum*) suchy ląd, ucieszył się, bo wiedział, że wody ustąpiły z powierzchni ziemi.
   7) Nie mogliśmy pisać ani nie mogliśmy czytać.

LEKCJA 29

118. *Imperfectum* i pokrewne formy czasowników I-*Nun*

Poniższe dwa czasowniki najlepiej ukazują cechy odmiany właściwe dla tej grupy:

	perfectum	*imperfectum*	tryb rozkazujący	*infinitivus constructus*	z przyrostkiem
imperfectum z *ō*	נָפַל	יִפֹּל	נְפֹל	נְפֹל	נָפְלִי
imperfectum z *a*	נָסַע	יִסַּע	סַע	נְסֹעַ	נָסְעִי

W *imperfectum* obydwu powyższych rodzajów czasownika *nûn* asymiluje się do drugiej spółgłoski rdzenia w całej odmianie, która poza tym jest regularna:

יִפֹּל	*yippōl*	יִפְּלוּ	*yippəlû*
תִּפֹּל	*tippōl*	תִּפֹּלְנָה	*tippōlnāh*
תִּפֹּל	*tippōl*	תִּפְּלוּ	*tippəlû*
תִּפְּלִי	*tippəlî*	תִּפֹּלְנָה	*tippōlnāh*
אֶפֹּל	*ʾeppōl*	נִפֹּל	*nippōl*

Czasowniki z samogłoską *a* w *imperfectum* mają krótszą formę trybu rozkazującego, która odmienia się w następujący sposób:

סַע *sa‘* סְעִי *sə‘ī* סְעוּ *sə‘ū* סַ֫עְנָה *sá‘nāh*
סְעָה *sə‘āh*

Infinitivus constructus czasowników z samogłoską *a* w *imperfectum* może przyjmować dwie różne postacie; obydwie używane są w większości przypadków czasowników tej grupy. Występuje więc (1) regularna forma נְסֹעַ *nəsō*^{a}*‘* oraz (2) krótka forma z przyrostkiem *-t̠* סַ֫עַת *sá‘at̠*.

perfectum	*imperfectum*	tryb rozkazujący	*infinitivus constructus*	z przyrostkiem	tłumaczenie
נָגַע	יִגַּע	גַּע	גַּ֫עַת	——	uderzyć
			נְגֹעַ	נָגְעִי	
נָטַע	יִטַּע	טַע	טַ֫עַת	——	posadzić
			נְטֹעַ	——	
——	יִגַּשׁ	גַּשׁ	גֶּ֫שֶׁת	גִּשְׁתִּי	zbliżyć się
			——	——	

Uwagi:

a) Zauważ, że יִגַּשׁ nie występuje w *perfectum.*

b) Formy czasownika נָשָׂא (podnieść), który należy także do grupy III-*Alef*, są następujące:

נָשָׂא יִשָּׂא שָׂא שְׂאֵת / שֵׂאת שְׂאֵתִי
נְשֹׂא ——

c) Czasownik נָתַן ma *ē* w *imperfectum* oraz w innych formach:

נָתַן יִתֵּן תֵּן תֵּת תִּתִּי

d) Czasownik לָקַח zachowuje się w *imperfectum*, jakby należał do grupy I-*Nun*:

לָקַח יִקַּח קַח קַ֫חַת קַחְתִּי

e) Podwojenie drugiej spółgłoski rdzenia w *imperfectum* bywa pomijane, kiedy następuje po niej *ə*:

יִסְעוּ *yisʿû* wyruszą *nie*: יִסְּעוּ *yissəʿû*

Poniżej podane są pełne paradygmaty odmiany czasowników נָסַע, נָשָׂא, נָתַן, a także לָקַח:

imperfectum	יִסַּע	יִשָּׂא	יִתֵּן	יִקַּח
	תִּסַּע	תִּשָּׂא	תִּתֵּן	תִּקַּח
	תִּסַּע	תִּשָּׂא	תִּתֵּן	תִּקַּח
	תִּסְעִי	תִּשְׂאִי	תִּתְּנִי	תִּקְחִי
	אֶסַּע	אֶשָּׂא	אֶתֵּן	אֶקַּח
	יִסְעוּ	יִשְׂאוּ	יִתְּנוּ	יִקְחוּ
	תִּסַּעְנָה	תִּשֶּׂאנָה	תִּתֵּנָּה	תִּקַּחְנָה
	תִּסְעוּ	תִּשְׂאוּ	תִּתְּנוּ	תִּקְחוּ
	תִּסַּעְנָה	תִּשֶּׂאנָה	תִּתֵּנָּה	תִּקַּחְנָה
	נִסַּע	נִשָּׂא	נִתֵּן	נִקַּח
tryb rozkazujący	סַע	שָׂא	תֵּן	קַח
	סְעִי	שְׂאִי	תְּנִי	קְחִי
	סְעוּ	שְׂאוּ	תְּנוּ	קְחוּ
	סַעְנָה	שֶׂאנָה	תֵּנָּה	קַחְנָה

Przyimek לְ występuje w formie לָ przed bezokolicznikiem, w którym akcent spoczywa na pierwszej sylabie, o ile bezokolicznik ten nie znajduje się w *status constructus* z następującym po nim rzeczownikiem. Na przykład:

לָתֵת לָקַחַת לָשֵׂאת לָגֶשֶׁת לָטַעַת

119. Słowniczek XXIX

rzeczowniki:	מְגוּרִים	*məgûrîm*	(tylko w l.mn.) miejsce zamieszkania, przebywania; siedziba
	כְּתֹנֶת	*kəṯōneṯ*	(l.mn. *-ôṯ*) tunika
	כֻּתֹּנֶת	*kuttōneṯ*	(l.mn. *-ôṯ*) tunika
	נֶדֶר	*néḏer*	*lub* נֵדֶר *nēḏer* (z przyrostkiem נִדְרִי; l.mn. *-îm*) ślub, przysięga
	תּוֹלְדוֹת	*tôləḏôṯ*	(tylko w l.mn.) genealogia, historia
czasowniki:	יִגַּשׁ	*yiggaš*	(brak *perfectum*) zbliżyć się (zazwyczaj z אֶל)
	נָדַר	*nāḏar*	(יִדֹּר) ślubować, przysięgać
	גָּעַר	*gāʿar*	(יִגְעַר) karcić, upominać
	שָׂנֵא	*śānē'*	(יִשְׂנָא) nienawidzić
	הַב	*haḇ*	czasownik ułomny występujący tylko w trybie rozkazującym: הָבוּ הָבִי הָבָה הַב daj! dalejże! chodźmy!
	נָשָׂא	*nāśā'*	(יִשָּׂא) podnieść, unieść, nieść
przymiotnik:	צָעִיר	*ṣāʿîr*	młody, mały
liczebniki:	שְׁנַיִם	*šənáyim*	(r.m.) dwa; *status constructus* שְׁנֵי *šənê*
	שְׁתַּיִם	*štáyim*	(r.ż.) dwie; *status constructus* שְׁתֵּי *štê*

Forma absolutna liczebnika „dwa" może znajdować się przed rzeczownikiem w liczbie mnogiej, który określa, lub po nim:

שְׁנַיִם אֲנָשִׁים *lub*: אֲנָשִׁים שְׁנַיִם

שְׁתַּיִם נָשִׁים נָשִׁים שְׁתַּיִם

Forma *status constructus* używana jest tylko przed rzeczownikiem:

שְׁנֵי אֲנָשִׁים   שְׁתֵּי נָשִׁים

imiona własne:	רָחֵל	*rāḥēl*	Rachela
	לֵאָה	*lēʾāh*	Lea
	לָבָן	*lāḇān*	Laban
	יַעֲקֹב	*yaʿăqōḇ*	Jakub

Ćwiczenia

a) Przetłumacz:

1) תֵּן לִי שְׁנֵי סְפָרִים
2) קְחִי אֶת־כַּסְפֵּךְ
3) יִגַּשׁ אֵלַי הָאִישׁ
4) וַתִּדֹּר הָאִשָּׁה נֶ֫דֶר
5) אַל־תִּשְׂנְאוּ אֶת־אֲחִיכֶם
6) וַיִּגֹּף אֹתָם מַגֵּפוֹת רַבּוֹת וּכְבֵדוֹת
7) וַיִּקְחוּ אֶת־כְּתָנְתּוֹ וַיִּקְרְעוּ אֹתָה
8) שְׁנַ֫יִם זְקֵנִים הֹלְכִים עַל־הַדֶּ֫רֶךְ
9) גְּשִׁי אֵלַי בִּתִּי
10) סְעוּ מִצְרַ֫יְמָה
11) תֵּן לָנוּ עֵ֫זֶר
12) יִפֹּל אַ֫רְצָה בְּגִשְׁתְּךְ אֵלָיו
13) טוֹב תִּתְּךְ לִי אֶת־הַכֶּ֫סֶף
14) שָׂא אֶת־עֵינֶ֫יךְ הַשָּׁמַ֫יְמָה

b) Przetłumacz ustnie na język hebrajski:
1) Udzielcie (*dosł.* dajcie) nam swojej pomocy.
2) Zabijcie (r.m.) węża.
3) Nie jedzcie (r.m.) jego mięsa.
4) Weź (r.m.) dwa kamienie.

5) Posadź (r.m.) drzewo tutaj.
6) Zbliż się (r.ż.) do niego.
7) i uderzył go
8) i dali mu swoich synów
9) i upadłem na ziemię
10) i wyruszył w stronę pustyni
11) damy im jedzenie
12) wyruszymy rankiem

c) Przetłumacz:

1) לֹא יָכֹ֫לְתִּי לָשֵׂאת הָאֲבָנִים הָאֵ֫לֶּה כִּי כְבֵדוֹת הֵ֫נָּה מִשְּׂאֵתִי אֹתָן.

2) לֹא יַחְפֹּץ לָגֶ֫שֶׁת אֵלֶ֫יךָ בְּקָרְאֵךְ אֵלָיו.

3) אֱסֹף אֶת־הָעָם הֵ֫נָּה פֶּן־יֹאבְדוּ בִּידֵי הָאֹיְבִים.

4) בְּרַח הָהָ֫רָה לְבִלְתִּי קַחְתָּם אֹתוֹ וְאֶת־מִקְנֵ֫הוּ.

5) סְגֹר אֶת־שַׁ֫עַר הָעִיר פֶּן־יִגְּשׁוּ הָאֲנָשִׁים וְהָרְגוּ אֹתָ֫נוּ.

6) וַיִּטְּעוּ שָׁם כֶּ֫רֶם וְעֵצִים רַבִּים.

7) וַיְהִי בְּגִשְׁתּוֹ אֵלַי וָאֶשָּׂא אֶת־עֵינַי אֵלָיו וָאֹמַר: לָ֫מָּה בָּ֫אתָ אֵלַי בְּנִי.

8) תָּעֲתָה הָאִשָּׁה עִם־שְׁנֵי בָנֶ֫יהָ וְלֹא יָכְלָה לִמְצֹא לָהֶם מַ֫יִם.

9) חָפַ֫צְתִּי לִנְסֹעַ אֶתְמוֹל וְלֹא יָכֹ֫לְתִּי לִמְצֹא אֶת־בְּגָדַי וְאֶת־כֻּתָּנְתִּי.

10) וְהָיָה כְּפָתְחָם אֶת־הַשַּׁ֫עַר וִיצָאתֶם הַח֫וּצָה.

11) הָ֫בָה נִשְׁמְעָה בְּקוֹלוֹ כִּי צַדִּיק הוּא בְּעֵינֵ֫ינוּ.

12) קְחוּ אֶת רְכוּשְׁכֶם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לָכֶם וּנְסַעְתֶּם אֶל־הָאָ֫רֶץ הַהִיא
וִישַׁבְתֶּם גַּם־אַתֶּם בְּאֶ֫רֶץ מְגוּרֵי אֲבוֹתֵיכֶם.

d) Napisz w języku hebrajskim:
  1) Gdy zbliżył się do nas, zawołaliśmy naszych służących.
  2) I wyruszył, i doszedł (*dosł.* przeszedł) aż do rzeki.
  3) I wzniósł ręce do nieba, i głośno krzyczał (*dosł.* krzyczał wielkim głosem).
  4) Weź (r.ż.) swoich synów i wyrusz (*perfectum*) z tego miejsca.
  5) Nie mogliśmy znieść ucisku, którym nas obarczył.
  6) Jego pieśń jest miła, a jego słowa są dobre dla (*dosł.* w) naszych uszu.
  7) A następnie każdy (= mężczyzna) udał się do swojej krainy.

e) Czytanka: Jakub i Rachela

וּלְלָבָן הָיוּ שְׁתֵּי בָנוֹת, שֵׁם הַגְּדוֹלָה לֵאָה וְשֵׁם הַקְּטַנָּה רָחֵל וְרָחֵל הָיְתָה יְפַת תֹּאַר וִיפַת מַרְאֶה וַיֶּאֱהַב יַעֲקֹב אֶת־רָחֵל וַיֹּאמֶר אֶל־לָבָן: אֶעֱבֹד אִתְּךָ שֶׁבַע[1] שָׁנִים בְּרָחֵל[2] בִּתְּךָ הַקְּטַנָּה. וַיֹּאמֶר לָבָן: טוֹב תִּתִּי אֹתָהּ לָךְ מִתִּתִּי אֹתָהּ לְאִישׁ אַחֵר.

וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב בְּרָחֵל שֶׁבַע שָׁנִים אֲשֶׁר הָיוּ בְעֵינָיו כְּיָמִים אֲחָדִים[3] בְּאַהֲבָתוֹ[2] אֹתָהּ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב אֶל־לָבָן: הָבָה אֶת־אִשְׁתִּי כִּי מָלְאוּ יָמָי. וַיֶּאֱסֹף לָבָן אֶת־כָּל־אַנְשֵׁי הַמָּקוֹם וַיַּעַשׂ[4] מִשְׁתֶּה וַיְהִי בָעֶרֶב וַיִּקַּח אֶת־לֵאָה בִתּוֹ הַגְּדוֹלָה וַיִּתֵּן אֹתָהּ לְיַעֲקֹב וְהוּא בָא אֵלֶיהָ בַּלָּיְלָה.

וַיְהִי כַאֲשֶׁר רָאָה יַעֲקֹב בַּבֹּקֶר כִּי לֵאָה אִתּוֹ וַיֹּאמֶר אֶל־לָבָן: מַה זֹּאת עָשִׂיתָ לִּי. הֲלֹא בְרָחֵל עָבַדְתִּי עִמָּךְ וְלָמָּה רִמִּיתָנִי[5]. וַיֹּאמֶר לָבָן: בִּמְקוֹמֵנוּ אֵין לָתֵת הַצְּעִירָה לִפְנֵי הַבְּכִירָה[6]. אֶתֵּן גַּם־אֶת־זֹאת בָּעֲבוֹדָה[2] אֲשֶׁר תַּעֲבֹד עִמָּדִי שֶׁבַע שָׁנִים אֲחֵרוֹת. וַיִּתֵּן לָבָן אֶת־רָחֵל לְיַעֲקֹב לְאִשָּׁה וַיַּעֲבֹד יַעֲקֹב אֶת־לָבָן שֶׁבַע שָׁנִים אֲחֵרוֹת בְּרָחֵל.

Uwagi do czytanki:

1) „siedem"
2) W tym tekście występują trzy idiomatyczne użycia בְּ:

עָבַד בְּ	służyć komuś, w zamian za coś
בְּאַהֲבָתוֹ אֹתָהּ	*ponieważ* ją kochał
בַּעֲבוֹדָה	*w zamian* za pracę

3) Liczba mnoga אֶחָד oznacza „niewiele", „kilka".
4) „i przygotował"
5) „oszukałeś mnie?"
6) „pierworodna" to znaczy „najstarsza"

LEKCJA 30

120. *Imperfectum*, tryb rozkazujący oraz *infinitivus constructus* czasowników I-*Yod*

Podobnie jak w przypadku czasowników I-*Nun*, wyróżniamy dwie grupy czasowników I-*Yod* w zależności od samogłoski tematycznej w *imperfectum*:

	perfectum	*imperfectum*	tryb rozkazujący	*infinitivus constructus*	*infinitivus constructus* z przyrostkiem	tłumaczenie
imperfectum z *ē*	יָשַׁב	יֵשֵׁב	שֵׁב	שֶׁ֫בֶת	שִׁבְתִּי	siedzieć
imperfectum z *a*	יָשֵׁן	יִישַׁן	[יְשַׁן]	יְשֹׁן	[יָשְׁנִי]	spać

Czasowniki z *ē* w *imperfectum* mają jednocześnie *ē* w przedrostku fleksyjnym oraz krótkie tematy trybu rozkazującego i bezokolicznika. Poniższe dwa czasowniki odmieniają się tak jak יָשַׁב:

יָלַד	יֵלֵד	לֵד	לֶ֫דֶת	לִדְתִּי	urodzić
יָרַד	יֵרֵד	רֵד	רֶ֫דֶת	רִדְתִּי	schodzić

Do tej grupy należy również czasownik יָדַע, mimo że zawiera *a* w *imperfectum* ze względu na końcową spółgłoskę gardłową:

יָדַע	יֵדַע	דַּע	דַּ֫עַת	דַּעְתִּי	wiedzieć

Czasownik יָצָא ma nieco odmienne formy, ponieważ należy również do grupy III-*Alef*:

יָצָא	יֵצֵא	צֵא	צֵאת	צֵאתִי	wychodzić

הָלַךְ jest czasownikiem nieregularnym ze względu na swą przynależność do tej grupy:

הָלַךְ	יֵלֵךְ	לֵךְ	לֶכֶת	לֶכְתִּי	iść

Do drugiej grupy reprezentowanej przez יָשֵׁן należą następujące czasowniki:

יָרַשׁ	יִירַשׁ	רַשׁ	רֶשֶׁת	רִשְׁתִּי	dziedziczyć
יָעַץ	יִיעַץ	——	——	——	radzić
יָקַץ	יִיקַץ	——	——	——	budzić się
יָבֵשׁ	יִיבַשׁ	——	יְבֹשֶׁ(ת)	——	wysychać

oraz czasownik III-*Alef*:

יָרֵא	יִירָא	יְרָא	יְרֹא	——	bać się

Uwaga: Rzeczownik יִרְאָה (strach) występuje zazwyczaj jako *infinitivus constructus* tego czasownika.

Tryb rozkazujący oraz *infinitivus constructus* tej grupy są słabo poświadczone w Biblii Hebrajskiej, ale wykazują takie same pomieszanie dwóch możliwych rodzajów form, które spotkaliśmy w przypadku czasowników I-*Nun*.

Czasownik יָכֹל ma nieregularne formy z samogłoską *û* w sylabie preformatywnej *imperfectum*:

יוּכַל   תּוּכַל   תּוּכְלִי   *itd.*

W grupie czasowników I-*Yod* i w innych klasach, które zostaną omówione w najbliższych lekcjach, w wielu przypadkach formy *imperfectum* z *waw consecutivum* różnią się od normalnego *imperfectum*, szczególnie w przypadku 3. os. l.poj. r.m. oraz r.ż., 2. os. l.poj. r.m., a także 1. os. l.mn. Zwykle akcent w tych formach jest cofnięty na otwartą, preformatywną sylabę, a samogłoska *ē* w temacie jest zastąpiona przez *e*. Podobnie jest w przypadku יֹאמַר w porównaniu z וַיֹּ֫אמֶר. Występują jednak pewne niekonsekwencje:

a) Opisane zmiany zachodzą regularnie dla czasowników zawierających *ē* w *imperfectum*, z wyjątkiem יָצָא:

וַיֵּ֫שֶׁב	וַתֵּ֫לֶד	וַיֵּ֫רֶד	וַיֵּ֫לֶךְ	*ale*:	וַיֵּצֵא
וַתֵּ֫שֶׁב		וַתֵּ֫רֶד	וַתֵּ֫לֶךְ		וַתֵּצֵא
וַנֵּ֫שֶׁב		וַנֵּ֫רֶד	וַנֵּ֫לֶךְ		וַנֵּצֵא

b) Zmiany te nie występują w przypadku czasowników z *a* w *imperfectum*, z wyjątkiem יָדַע:

וַיִּירַשׁ	וַיִּישַׁן	וַיִּיקַץ	*ale*:	וַיֵּ֫דַע

Istnieje mała grupa czasowników, których *imperfectum* tworzone jest w sposób analogiczny do czasowników I-*Nun*:

יָצַר	kształtować	*imperfectum*:	יִצֹּר	(*ale także nieregularnie*: וַיִּ֫יצֶר)
יָצַק	rozlewać		יִצֹּק	(*ale także nieregularnie*: וַיִּ֫צֶק)
יָצַת	rozpalać		יִצַּת	

Poniżej podajemy pełne paradygmaty najczęściej występujących rodzajów czasowników *I-Yod*:

imperfectum	יֵשֵׁב	יֵלֵךְ	יֵצֵא	יֵדַע	יִירַשׁ
	תֵּשֵׁב	תֵּלֵךְ	תֵּצֵא	תֵּדַע	תִּירַשׁ
	תֵּשֵׁב	תֵּלֵךְ	תֵּצֵא	תֵּדַע	תִּירַשׁ
	תֵּשְׁבִי	תֵּלְכִי	תֵּצְאִי	תֵּדְעִי	תִּירְשִׁי
	אֵשֵׁב	אֵלֵךְ	אֵצֵא	אֵדַע	אִירַשׁ

	יֵשְׁבוּ	יֵלְכוּ	יֵצְאוּ	יֵדְעוּ	יִירְשׁוּ
	תֵּשַׁבְנָה	תֵּלַכְנָה	תֵּצֶאנָה	תֵּדַעְנָה	תִּירַשְׁנָה
	תֵּשְׁבוּ	תֵּלְכוּ	תֵּצְאוּ	תֵּדְעוּ	תִּירְשׁוּ
	תֵּשַׁבְנָה	תֵּלַכְנָה	תֵּצֶאנָה	תֵּדַעְנָה	תִּירַשְׁנָה
	נֵשֵׁב	נֵלֵךְ	נֵצֵא	נֵדַע	נִירַשׁ
tryb rozkazujący	שֵׁב	לֵךְ	צֵא	דַּע	רַשׁ
	שְׁבִי	לְכִי	צְאִי	דְּעִי	רְשִׁי
	שְׁבוּ	לְכוּ	צְאוּ	דְּעוּ	רְשׁוּ
	שֵׁבְנָה	לֵכְנָה	צֶאנָה	דַּעְנָה	רַשְׁנָה

121. Słowniczek XXX

rzeczowniki:

שָׁלוֹם *šālôm* pokój, zdrowie, pomyślność; zapamiętaj idiom: שָׁאַל לְשָׁלוֹם לְ spytać o zdrowie

עֵמֶק *ʿēmeq* (+ przyrostek: עִמְקִי; l.mn. *-îm*) dolina, nizina

בַּעַל *báʿal* (l.mn. *-îm*) pan, władca, właściciel, mąż; często w idiomach takich jak: „ktoś obdarowany czymś", *na przykład*: בַּעַל חֲלוֹמוֹת „ten, który ma sny"; również przedstawiciele (w l.mn.) jakiegoś zawodu lub stowarzyszenia, *na przykład*: בַּעֲלֵי הַפָּרָשִׁים zawodowi jeźdźcy; ponadto jest to imię własne lub epitet bóstwa kananejskiego, rzadko odnoszone do Boga

przymiotniki:

רָחוֹק *rāḥôq* odległy, daleki; מֵרָחוֹק daleko, z daleka; dawny

קָרוֹב *qārôḇ* bliski, niedaleki (czemuś: אֶל)

czasowniki:

קָרַב *qāraḇ* (יִקְרַב) być blisko, podchodzić; zbliżać się (+ בְּ, לְ, אֶל)

יָשֵׁן *yāšēn* (יִישַׁן) spać

	שָׁאַל	*šā'al*	(יִשְׁאַל) pytać, prosić (o coś: אֶת; kogoś: אֶת, מִן, לְ)
	עָנָה	*'ānāh*	odpowiadać (komuś: אֶת); + בְּ zeznawać przeciwko
spójnik:	טֶרֶם	*ṭérem*	*lub*: בְּטֶרֶם *bəṭérem* zanim, jeszcze nie; zazwyczaj wprowadzające *imperfectum*, niezależnie od czasu stosowanego w języku polskim: טֶרֶם יִשְׁכַּב zanim się położył *lub*: zanim się położy
imiona własne:	יִשְׂרָאֵל	*yiśrā'ēl*	(1) = Jakub; (2) nazwa ludu
	יוֹסֵף	*yôsēp̄*	Józef

Ćwiczenia

a) Przetłumacz:

1) רִדְתֵּנוּ מִצְרַיְמָה
2) שֵׁב פֹּה
3) בְּלִדְתֵּךְ בֵּן
4) דְּעוּ כִּי הַמֶּלֶךְ בָּא
5) אַל־תִּירְאִי
6) לֹא תוּכַל לִישֹׁן
7) תִּירְשׁוּ אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת
8) רֵד הָעִירָה
9) שְׁבוּ בְּבֵיתְכֶם
10) נוּכַל לָלֶכֶת בַּבֹּקֶר
11) צְאוּ מֵהָעִיר
12) בְּרִשְׁתְּכֶם אֹתָם

b) Przetłumacz ustnie na język hebrajski:

1) Wyrusz (r.m.) dzisiaj.
2) a gdy się dowiedzieliśmy
3) Ona urodzi syna.
4) Nie odziedziczymy tej ziemi.
5) On wykona nowe naczynie.
6) Nie będziemy się ich lękać.

7) a gdy wyszedł
8) Czy znasz te wszystkie rzeczy?
9) Zejdźmy na Negew.
10) I poszli do swojej krainy.
11) Siądźmy i jedzmy.
12) I spał całą noc.

c) Przetłumacz:

1) לֹא יִישַׁן שֹׁמֵר יִשְׂרָאֵל.

2) וַיִּקְרְבוּ הָאֲנָשִׁים אֵלָיו לִשְׁאֹל לוֹ לְשָׁלוֹם.

3) וְהָיָה בִּקְרֹא הָעָם אֵלַי וְעָנִ֫יתִי אֹתָם.

4) וַיְהִי בִּישֹׁן הַיֶּ֫לֶד וַיַּחֲלֹם חֲלוֹם.

5) רָחוֹק מְאֹד מֵהַמָּקוֹם הַזֶּה הָעֵ֫מֶק אֲשֶׁר אַתֶּם הֹלְכִים שָׁ֫מָּה.

6) הָרְגוּ אֶת־בַּ֫עַל הַבַּ֫יִת וַיִּקְחוּ אֶת־כָּל־רְכוּשׁוֹ אִתָּם וַיֵּצְאוּ מֵהָעִיר.

7) וַיִּשְׁאַל הָאִישׁ וַיֹּאמַר: מֶה עָשִׂ֫יתִי כִּי תִשְׂנָא אֹתִי.

8) בְּשָׁלוֹם אֶשְׁכַּב וְאִישַׁן כִּי אַתָּה עִמִּי יהוה אֱלֹהִים.

9) קְרַב אֶל־הַהֵיכָל וּשְׁמַע אֶת־דִּבְרֵי הַנָּבִיא.

10) לָמָּה לֹא עָנִ֫יתָ כַּאֲשֶׁר שָׁאַ֫לְתִּי לְךָ לְשָׁלוֹם.

11) לֹא תִקְרַב הָרָעָה בְּבֵיתְךָ כִּי נָתַן יהוה אֶת־מַלְאָכָיו לִשְׁמֹר אֹתְךָ
וְאֶת־כָּל־דְּרָכֶ֫יךָ.

12) מַה־תִּשְׁאַל מִמֶּ֫נִּי.

13) לָכְדוּ אֶת־הָעִיר בְּטֶ֫רֶם יִבְרְחוּ יֹשְׁבֶ֫יהָ הַמִּדְבָּ֫רָה.

d) Napisz w języku hebrajskim:
   1) Kto jest mężem tamtej pięknej kobiety stojącej przy bramie?
   2) Przyszli z daleka do miasta, by zapytać króla o zdrowie.
   3) Właściciel pola przyszedł i powiedział, żebyśmy poszli do swoich domów.
   4) Wyruszyli i podróżowali wiele dni, aż znaleźli wielką i przyjemną dolinę, w której mogli zamieszkać w pokoju.
   5) Posłuchajmy jego słów, abyśmy mogli poznać miejsce, z którego przyszedł.

e) Czytanka: Józef i jego bracia (1)

יָשַׁב יַעֲקֹב בְּאֶרֶץ מְגוּרֵי אָבִיו בְּאֶרֶץ כְּנָעַן. אֵלֶּה תּוֹלְדוֹת יַעֲקֹב. יוֹסֵף
בֶּן־שְׁבַע עֶשְׂרֵה[1] שָׁנָה הָיָה רֹעֶה אֶת־אֶחָיו בַּצֹּאן וְיִשְׂרָאֵל אָהַב אֶת־יוֹסֵף
מִכָּל־בָּנָיו כִּי בֶן־זְקוּנִים הוּא לוֹ וְעָשָׂה לוֹ כְּתֹנֶת פַּסִּים[2]. רָאוּ אֶחָיו כִּי
אֹתוֹ אָהַב אֲבִיהֶם מִכָּל־אֶחָיו וַיִּשְׂנְאוּ אֹתוֹ וְלֹא יָכְלוּ דַּבְּרוֹ[3] לְשָׁלוֹם.

וַיַּחֲלֹם יוֹסֵף חֲלוֹמוֹת וּבַחֲלוֹמוֹתָיו יִשְׁתַּחֲווּ[4] אֶחָיו וְאָבִיו וְאִמּוֹ לְפָנָיו.
וַיַּגֵּד[5] אֶת־הַחֲלוֹמוֹת לְאֶחָיו וַיִּשְׂנְאוּ אֹתוֹ עַל־חֲלוֹמוֹתָיו וְעַל־דְּבָרָיו וַיַּגֵּד[5]
גַּם־אֶל־אָבִיו וַיִּגְעַר בּוֹ אָבִיו וַיֹּאמֶר לוֹ: מָה הַחֲלוֹם הַזֶּה אֲשֶׁר חָלָמְתָּ.
הֲבוֹא נָבוֹא[6] אֲנִי וְאִמְּךָ וְאַחֶיךָ לְהִשְׁתַּחֲווֹת[7] לְפָנֶיךָ אָרְצָה.
אֶחָיו שָׂנְאוּ אֹתוֹ וְאָבִיו שָׁמַר אֶת־הַדָּבָר.

Uwagi do czytanki:
1) „siedemnaście"
2) znaczenie słowa nieznane, prawdopodobnie: „szata z długimi rękawami"
3) „rozmawiać z nim"
4) „oddawali pokłon"
5) „i opowiedział"
6) „Czyż na pewno mamy przyjść?"
7) „by oddać pokłon"

LEKCJA 31

122. *Imperfectum*, tryb rozkazujący oraz *infinitivus constructus* czasowników III-*Hē*

Odmiana tej grupy czasowników jest dosyć jednorodna. W *imperfectum* zwykle występuje końcówka *-eh* poza formami, gdzie jest ona zastąpiona przez końcówki fleksyjne. Tryb rozkazujący kończy się na *-ēh*, a *infinitivus constructus* na *-ôṯ*. Poniżej podany jest paradygmat czasownika בָּנָה, który może być uważany za normę w tej klasie, oraz paradygmat kilku innych czasowników, których fleksja wykazuje ponadto inne nieregularności: עָלָה I-*gardłowej*, הָגָה również I-*gardłowej*, lecz różniący się od עָלָה samogłoską preformatywną, נָטָה I-*Nun*, a także częściowo nieregularny הָיָה.

	budować	wstępować	rozważać	rozciągnąć	być
imperfectum	יִבְנֶה	יַעֲלֶה	יֶהְגֶּה	יִטֶּה	יִהְיֶה
	תִּבְנֶה	תַּעֲלֶה	תֶּהְגֶּה	תִּטֶּה	תִּהְיֶה
	תִּבְנֶה	תַּעֲלֶה	תֶּהְגֶּה	תִּטֶּה	תִּהְיֶה
	תִּבְנִי	תַּעֲלִי	תֶּהְגִּי	תִּטִּי	תִּהְיִי
	אֶבְנֶה	אֶעֱלֶה	אֶהְגֶּה	אֶטֶּה	אֶהְיֶה
	יִבְנוּ	יַעֲלוּ	יֶהְגּוּ	יִטּוּ	יִהְיוּ
	תִּבְנֶינָה	תַּעֲלֶינָה	תֶּהְגֶּינָה	תִּטֶּינָה	תִּהְיֶינָה
	תִּבְנוּ	תַּעֲלוּ	תֶּהְגּוּ	תִּטּוּ	תִּהְיוּ
	תִּבְנֶינָה	תַּעֲלֶינָה	תֶּהְגֶּינָה	תִּטֶּינָה	תִּהְיֶינָה
	נִבְנֶה	נַעֲלֶה	נֶהְגֶּה	נִטֶּה	נִהְיֶה

tryb rozkazujący	בְּנֵה	עֲלֵה	הֲגֵה	נְטֵה	הֱיֵה
	בְּנִי	עֲלִי	הֲגִי	נְטִי	הֱיִי
	בְּנוּ	עֲלוּ	הֲגוּ	נְטוּ	הֱיוּ
	בְּנֶ֫ינָה	עֲלֶ֫ינָה	הֲגֶ֫ינָה	נְטֶ֫ינָה	——
infinitivus constructus	בְּנוֹת	עֲלוֹת	הֲגוֹת	נְטוֹת	הֱיוֹת

Czasownik חָיָה (żyć) odmienia się jak הָיָה , z wyjątkiem *infinitivus constructus*, w którego wokalizacji pojawia się *ă* w pierwszej sylabie: חֲיוֹת.

Dwa czasowniki – אָפָה (piec) i אָבָה (chcieć) – tworzą *imperfectum* zarówno według odmiany czasowników I-*Alef*, jak i III-*Hē*: יֹאפֶה i יֹאבֶה.

W czasownikach III-*Hē* w liczbie pojedynczej *iussivus* wyrażony jest przez osobną formę. Można ją uważać za skróconą (apokopowaną) postać *imperfectum* bez końcowego *-eh*, lecz pojawienie się drugorzędnej samogłoski, mającej na celu usunięcie połączenia spółgłosek w końcowej sylabie, doprowadziło do powstania wielu nieregularnych form. W celu łatwiejszej konsultacji poniżej podana jest lista najważniejszych czasowników z grupy III-*Hē* z ich poświadczonymi krótkimi formami:

tłumaczenie	*perfectum*	*imperfectum*	*iussivus*			
			3. os. l.poj. r.m.	3. os. l.poj. r.ż./ 2. os. l.poj. r.m.	1. os. l.poj.	1. os. l.mn.
budować	בָּנָה	יִבְנֶה	יִ֫בֶן	——	——	——
pogardzać	בָּזָה	יִבְזֶה	יִ֫בֶז	תִּ֫בֶז	——	——
płakać	בָּכָה	יִבְכֶּה	יֵ֫בְךְּ	תֵּ֫בְךְּ	——	——
objawiać	גָּלָה	יִגְלֶה	יִ֫גֶל	——	——	——

uprawiać nierząd	זָנָה	תִּזְנֶה		תִּ֫זֶן	——	——
być ukończonym	כָּלָה	יִכְלֶה	יִ֫כֶל	תִּ֫כֶל	——	——
zwrócić się	פָּנָה	יִפְנֶה	יִ֫פֶן	תִּ֫פֶן	אִ֫פֶן	נִ֫פֶן
kupić	קָנָה	יִקְנֶה	יִ֫קֶן	——	——	——
być licznym	רָבָה	יִרְבֶּה	יִ֫רֶב	תִּ֫רֶב	——	——
pić	שָׁתָה	יִשְׁתֶּה	יֵ֫שְׁתְּ	תֵּ֫שְׁתְּ	אֵ֫שְׁתְּ	——
pochwycić	שָׁבָה	יִשְׁבֶּה	יִ֫שְׁבְּ	——	——	——
		II-*gardłowej*				
wypasać (owce)	רָעָה	יִרְעֶה	יֵ֫רַע	——	——	——
widzieć	רָאָה	יִרְאֶה	יֵ֫רֶא	תֵּ֫רֶא	אֵ֫רֶא	——
błądzić	תָּעָה	יִתְעֶה		תֵּ֫תַע	——	——
		I-*gardł*owej				
odpowiadać	עָנָה	יַעֲנֶה	יַ֫עַן	תַּ֫עַן	אַ֫עַן	——
wstępować	עָלָה	יַעֲלֶה	יַ֫עַל	תַּ֫עַל	אַ֫עַל	נַ֫עַל
czynić	עָשָׂה	יַעֲשֶׂה	יַ֫עַשׂ	תַּ֫עַשׂ	אַ֫עַשׂ	נַ֫עַשׂ
począć	הָרָה	——	——	תַּ֫הַר	——	——
obozować	חָנָה	יַחֲנֶה	יִ֫חַן	——	——	——
rozgniewać się	חָרָה	יֶחֱרֶה	יִ֫חַר	——	——	——
		I-*Nun*				
rozciągnąć	נָטָה	יִטֶּה	יֵט	תֵּט	——	——

nieregularne

być	הָיָה	יִהְיֶה	יְהִי	תְּהִי	אֱהִי	נְהִי
żyć	חָיָה	יִחְיֶה	יְחִי	——	——	——

Znaczenie tych form leży nie tyle w ich użyciu jako *iussivu,* ile raczej w tym, że te krótkie formy używane są regularnie z *waw consecutivum* w sekwencjach narracyjnych czasu przeszłego:

וַיַּ֫עַשׂ i uczynił
וַתֵּ֫בְךְּ i zapłakała

Innymi słowy, forma nazywana powszechnie *imperfectum* z *waw consecutivum* albo odwrócone *imperfectum* jest pozostałością dawnego *praeteritum,* czyli czasu przeszłego, który odpowiada akkadyjskiemu *iprus* oraz formie apokopowanej *praeteritum – yaqtul –* w arabskim klasycznym. Krótkie formy drugiej oraz trzeciej osoby niemal zawsze pojawiają się przy użyciu *waw consecutivum,* w przypadku zaś pierwszej osoby istnieje możliwość wystąpienia normalnej bądź krótkiej formy:

וָאֶבְכֶּה *lub*: וָאֵ֫בְךְּ i zapłakałem

Zwróć uwagę na formę sekwencyjną וַיַּרְא (i zobaczył), która różni się od postaci *iussivu* יֵ֫רֶא. Nie istnieją formy *cohortativus* zakończone na *-āh* dla czasowników III-*Hē*. Temat *infinitivus constructus* nie ulega żadnym zmianom, gdy dodawane są do niego przyrostki zaimkowe:

בְּנוֹתִי moje budowanie
בְּנוֹתְךָ twoje budowanie *itd.*

123. Słowniczek XXXI

rzeczowniki:	בּוֹר	*bôr*	(l.mn. *-ôṯ*) dół, cysterna; (przen.) grób
	רֵעַ	*rē^{a}ʿ*	(l.mn. *-îm*) przyjaciel, towarzysz (samogłoska tematyczna nie ulega redukcji: *status constructus* l.mn. רֵעֵי; l.poj. z przyrostkiem 3. os. l.poj. r.m.: רֵעֵהוּ)
	שִׂמְלָה	*śimlāh*	(l.mn. *-ôṯ*) wierzchnia szata, płaszcz
czasowniki:	שָׁפַךְ	*šāp̄ak̠*	(יִשְׁפֹּךְ) rozlewać, przelewać (krew)
	תָּפַשׂ	*tāp̄aś*	(יִתְפֹּשׂ) chwycić, złapać
	נָטָה	*nāṭāh*	(יִטֶּה) wyciągnąć; rozbić (namiot); skręcić, zboczyć (nieprzech.)
	בָּכָה	*bāk̠āh*	(יִבְכֶּה) płakać, opłakiwać
	שָׁחַט	*šāḥaṭ*	(יִשְׁחַט) zarżnąć (*zwykle*: zwierzę); dokonać rzezi
inne:	עַתָּה	*ʿattāh*	(przysłówek) teraz, więc, następnie
	רֵיק	*rêq*	(przym.) pusty, bezwartościowy, próżny
imiona własne:	דּוֹתָן	*dôṯān*	Dotan, miasto położone ok. 20 km na północ od Sychem
	רְאוּבֵן	*rəʾûḇēn*	Ruben, pierworodny syn Jakuba i Lei

Idiomy:

1) Czasownik w liczbie mnogiej, który występuje z אִישׁ i odpowiadającym mu przyrostkiem liczby pojedynczej, należy tłumaczyć w znaczeniu dystrybucyjnym bądź wzajemnym:

הָלְכוּ אִישׁ אֶל־בֵּיתוֹ Każdy poszedł do swojego domu.

וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ I powiedzieli jeden do drugiego.

2) Tryb rozkazujący czasownika הָלַךְ często występuje przed innym trybem rozkazującym lub formą *iussivu* w trudnym do przełożenia znaczeniu. Mówiąc ogólnie, wyraża on zaproszenie lub zachętę do działania, jak w języku polskim „dalej, chodźmy...”; często więc może być pomijany w tłumaczeniu.

לְכוּ וְנַהַרְגָה אתו (Chodźcie) zabijmy go.

3) Po trybie rozkazującym czasownika הָלַךְ i innych czasowników wyrażających ruch może pojawiać się przyimek w celowniku, który nie ma polskiego odpowiednika:

לֵךְ לְךָ Idź!

סְעוּ לָכֶם Wędrujcie!

Ćwiczenia

a) Przetłumacz:

1) יִבְנוּ עִיר חֲדָשָׁה

2) יְהִי אוֹר

3) וַיִּחַר לוֹ מְאֹד

4) וַיִּכְלוּ הַמַּיִם מֵעַל פְּנֵי הָאָרֶץ

5) וַנַּעַל יְרוּשָׁלַמָה

6) כִּרְאוֹתִי אֹתָם

7) נַעֲשֶׂה אֱלֹהֵי עֵץ

8) בִּרְעוֹתָם אֶת־צֹאנָם

9) וַיַּעַן וַיֹּאמֶר

10) אַל־תִּשְׁתֶּה אֶת־הַמַּיִם

11) אַל־תֵּתַע

12) תֵּט אֶת־יָדֶךָ

13) לָמָּה תִבְכֶּה

14) וַיִּכְלוּ לַעֲשׂוֹת אֶת־הַמְּלָאכָה

15) וַיַּעֲלוּ הָהָרָה לִרְאוֹת אֶת־הַחַיּוֹת

16) יִרְעֶה אֶת־עַמּוֹ כְּרֹעֶה

17) וַנֵּשֶׁב וַנֹּאכַל וַנִּשְׁתֶּה

18) אַל־תִּבְכֶּה עַל־הָרְשָׁעִים

19) אֶטֶּה אֶת־יָדַי הַשָּׁמַיְמָה

20) וַתֵּתַע הָאִשָּׁה בַּמִּדְבָּר

21) וַיִּשְׁחֲטוּ מֵהַבָּקָר וּמֵהַצֹּאן

b) Przetłumacz ustnie na język hebrajski:

1) Nie rozlewaj wody.
2) Dlaczego płaczesz?
3) Zapytaj, a on odpowie.
4) zanim stworzył ziemię
5) Bali się zbliżyć.
6) Pamiętaj historię swojego ludu.
7) Jego dom jest blisko miasta.
8) Spałem całą noc.
9) Jej mąż opuścił ją.
10) To miejsce jest zbyt odległe, żebyśmy je zobaczyli.

c) Przetłumacz:

1) וַתִּדֹּר הָאִשָּׁה נֶדֶר וַתֹּאמַר: אֶתֵּן לַיהוה אֶת־הַיֶּלֶד הַזֶּה אֲשֶׁר אֵלֵד
וְהוּא יֵשֵׁב בְּהֵיכַל יהוה וְעָבַד אֹתוֹ כָּל־יְמֵי חַיָּיו.

2) וַיֹּאמֶר הָאִישׁ: לָמָּה בָּחַרְתָּ בִּי וְאָנֹכִי הַצָּעִיר בְּבֵית אָבִי.

3) וַיַּעַן אֹתוֹ יהוה לֵאמֹר: אֶהְיֶה עִמְּךָ בְּכָל־אֲשֶׁר אַתָּה עֹשֶׂה.

4) סָבֲבוּ אֹתִי שֹׂנְאַי וְעָזְבוּ אֹתִי אֹהֲבַי.

5) לָמָּה תַעַזְבוּ אֶת־אֶרֶץ מְגוּרֵי אֲבִיכֶם וְשַׁבְתֶּם אֶל־הָאָרֶץ הַהִיא.

6) בֹּשְׁנוּ כִּי לֹא לָקַח אֶת־הַמִּנְחָה אֲשֶׁר נָתַנּוּ לוֹ.

7) וַיֹּאמֶר יהוה אֶל־מֹשֶׁה: נְטֵה אֶת־יָדְךָ עַל־הַשָּׁמַיִם וִיהִי חֹשֶׁךְ
עַל־אֶרֶץ מִצְרָיִם וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ עַל־הַשָּׁמַיִם וַיְהִי חֹשֶׁךְ

בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם וְלֹא רָאוּ אִישׁ אֶת־אָחִיו וְלֹא קָמוּ
אִישׁ מִמְּקוֹמוֹ.

d) Napisz w języku hebrajskim:
   1) Mieszkańcy (*dosł.* mężczyźni) miasta skarcili go, ponieważ nie słuchał słów starszych.
   2) Są złymi ludźmi, ponieważ przelali krew i zgrzeszyli przeciw Panu.
   3) I podniósł (swoje) oczy, i zobaczył dwóch mężczyzn stojących niedaleko studni.
   4) A gdy usłyszała te słowa, upadła na ziemię i zapłakała.
   5) Zobaczysz i poznasz, że Pan jest z nami.
   6) Niebo i ziemia są pełne twojej (r.m.) chwały.
   7) Jedzcie i pijcie, bo rankiem wyruszymy do walki.

e) Czytanka: Józef i jego bracia (2)

וַיֵּלְכוּ אֶחָיו לִרְעוֹת אֶת־צֹאן אֲבִיהֶם בִּשְׁכֶם וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל אֶל־יוֹסֵף:
הֲלֹא אַחֶיךָ רֹעִים בִּשְׁכֶם, לְכָה וְאֶשְׁלַח אֹתְךָ אֲלֵיהֶם, לֶךְ נָא רְאֵה
אֶת־שְׁלוֹם אַחֶיךָ וְאֶת־שְׁלוֹם הַצֹּאן, וַיִּשְׁלַח אֹתוֹ מֵעֵמֶק חֶבְרוֹן וַיָּבֹא[1]
שְׁכֶמָה[2].

וַיְהִי אַחֲרֵי אֲשֶׁר לֹא מָצָא אֹתָם בִּשְׁכֶם וַיֵּלֶךְ וַיִּמְצָא אֹתָם בְּדוֹתָן
וַיִּרְאוּ אֹתוֹ אֶחָיו מֵרָחוֹק וּבְטֶרֶם יִקְרַב אֲלֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ אִישׁ
אֶל־אָחִיו: בַּעַל הַחֲלוֹמוֹת בָּא וְעַתָּה לְכוּ וְנַהַרְגָה אֹתוֹ וְשַׂמְנוּ אֹתוֹ
בְּאַחַד הַבּוֹרוֹת וְאָמַרְנוּ כִּי חַיָּה רָעָה אָכְלָה אֹתוֹ.

וַיִּשְׁמַע רְאוּבֵן אֶת־דִּבְרֵיהֶם וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם: אַל־תִּשְׁפְּכוּ דָם, וְיָד
אַל־תִּשְׁלְחוּ בוֹ. וַיְהִי כַּאֲשֶׁר בָּא יוֹסֵף אֶל־אֶחָיו וַיִּתְפְּשׂוּ אֹתוֹ וַיִּקְחוּ
אֶת־כְּתָנְתּוֹ מִמֶּנּוּ וַיַּשְׁלִיכוּ[3] אֹתוֹ הַבֹּרָה וְהַבּוֹר הָיָה רֵיק אֵין בּוֹ מָיִם[4].

Uwagi do czytanki:

1) „i przyszedł”
2) שְׁכֶם z kierunkowym *-āh*
3) „i wrzucili”
4) Zwróć uwagę na asyndetyczne zdanie zaczynające się od אֵין.

LEKCJA 32

124. *Imperfectum*, tryb rozkazujący oraz *infinitivus constructus* czasowników pustych (II-*Waw/Yod*)

W odmianie *perfectum* (§ 64) leksykalne rozróżnienie między czasownikami II-*Waw* i II-*Yod* jest nieistotne. Jednak w *imperfectum* samogłoska tematyczna wskazuje na różnicę między tymi dwoma rodzajami czasowników i jest zarazem odpowiedzialna za klasyfikację czasowników zgodnie z rodzajem użytych spółgłosek: czasowniki posiadające *û* w *imperfectum* są nazywane II-*Waw*, a te, które zawierają *î* w *imperfectum*, noszą nazwę II-*Yod*. Nie należy jednak uważać ani *waw*, ani *yod* za spółgłoski w większości form odmiany tych czasowników. Poniżej podane są dwa podstawowe rodzaje tej grupy.

	perfectum	*imperfectum*		tryb rozkazujący	*infinitivus constructus*
II-*Waw*	קָם *qām*	zwykłe	יָקוּם *yāqûm*	קוּם *qûm*	קוּם *qûm*
		iussivus	יָקֹם *yāqōm*		
		odwrócone	וַיָּ֫קָם *wayyā́qom*		
II-*Yod*	שָׂם *śām*	zwykłe	יָשִׂים *yāśîm*	שִׂים *śîm*	שׂוּם *śûm*
		iussivus	יָשֵׂם *yāśēm*		שִׂים *śîm*
		odwrócone	וַיָּ֫שֶׂם *wayyā́śem*		

Czasowniki należące do drugiego typu wykazują pewną niestabilność, ponieważ samogłoską w *infinitivus constructus* może być *û* lub *î*. Niektóre czasowniki mają stałe *î*, na przykład שִׂית (umieścić), podczas gdy w innych

przypadkach są poświadczone dwie samogłoski – לִין lub לוּן (spędzić noc). Ze względu na zmienność występowania tych samogłosek czasowniki te mogą być podawane w słownikach pod jedną lub drugą formą rdzenia.

Zauważ, że w grupie tej *iussivus* przyjmuje formę odmienną od tej, która jest użyta z *waw consecutivum*. Ponadto nie można zapominać, że formy *iussivu* występują jedynie w 3. os. l.poj. r.m. i r.ż. Odwrócona forma czasownika tej grupy, z akcentem przesuniętym na sylabę preformatywną, zwykle występuje właśnie w 3. os. l.poj. r.m. i r.ż., a także w 2. os. l.poj. r.m.; w innych przypadkach forma odwrócona jest taka sama, jak zwykłe *imperfectum*.

imperfectum	יָקוּם	*yāqûm*	יָקוּמוּ	*yāqûmû*	יָשִׂים	*yāśîm*	יָשִׂימוּ	*yāśîmû*
	תָּקוּם	*tāqûm*	תְּקוּמֶינָה	*təqûmẹnāh*	תָּשִׂים	*tāśîm*	תְּשִׂימֶינָה	*təśîmẹnāh*
	תָּקוּם	*tāqûm*	תָּקוּמוּ	*tāqûmû*	תָּשִׂים	*tāśîm*	תָּשִׂימוּ	*tāśîmû*
	תָּקוּמִי	*tāqûmî*	תְּקוּמֶינָה	*təqûmẹnāh*	תָּשִׂימִי	*tāśîmî*	תְּשִׂימֶינָה	*təśîmẹnāh*
	אָקוּם	*ʾāqûm*	נָקוּם	*nāqûm*	אָשִׂים	*ʾāśîm*	נָשִׂים	*nāśîm*

iussivus	יָקֹם	*yāqōm*	יָשֵׂם	*yāśēm*
	תָּקֹם	*tāqōm*	תָּשֵׂם	*tāśēm*
forma odwrócona	וַיָּקָם	*wayyā́qom*	וַיָּשֶׂם	*wayyā́śem*
	וַתָּקָם	*wattā́qom*	וַתָּשֶׂם	*wattā́śem*
	וַתָּקָם	*wattā́qom*	וַתָּשֶׂם	*wattā́śem*
	וַתָּקוּמִי	*wattāqûmî*	וַתָּשִׂימִי	*wattāśîmî*
		(*itd.*)		(*itd.*)
cohorativus	אָקוּמָה	*ʾāqûmāh*	אָשִׂימָה	*ʾāśîmāh*
	נָקוּמָה	*nāqûmāh*	נָשִׂימָה	*nāśîmāh*
tryb rozkazujący	קוּם	*qûm*	שִׂים	*śîm*
	קוּמִי	*qûmî*	שִׂימִי	*śîmî*
	קוּמוּ	*qûmû*	שִׂימוּ	*śîmû*

	קֹ֫מְנָה	*qōmnāh*	[שֵׂ֫מְנָה	*śēmnāh*]
infinitivus constructus + przyrostki:	קוּמִי	*qûmî*	שׂוּמִי	*śûmî*
	קוּמְךָ	*qûməkā*	שׂוּמְךָ	*śûməkā*
	קוּמֵךְ	*qûmēk*	שׂוּמֵךְ	*śûmēk*
		(*itd.*)		(*itd.*)

Uwagi:

1) *Imperfectum* rodzaju żeńskiego liczby mnogiej występuje również w następującej postaci: תָּקֹ֫מְנָה *tāqōmnāh* (zamiast תְּקוּמֶ֫ינָה).
2) Niektóre czasowniki, zwłaszcza te, które mają spółgłoskę gardłową lub ר jako końcową spółgłoskę rdzenia, używają *a* zamiast *o* lub *e* w formie odwróconej, na przykład: יָסוּר *yāsûr*, lecz וַיָּ֫סַר *wayyāsar* (i zboczył); יָנוּחַ *yānûₐḥ*, lecz וַיָּ֫נַח *wayyānaḥ* (i odpoczął).

Poniżej znajduje się lista czasowników należących do jednej z dwu podstawowych rodzajów grupy II-*Waw*/*Yod*, które zostały już wprowadzone w tej gramatyce:

גָּר	יָגוּר	mieszkać	מֵת	יָמוּת	umrzeć
צָם	יָצוּם	pościć	שָׂם	יָשִׂים	umieścić
קָם	יָקוּם	wstać	שָׁר	יָשִׁיר	śpiewać
שָׁב	יָשׁוּב	powrócić			

Kilka czasowników używa *ô* jako samogłoski właściwej dla *imperfectum* i pokrewnych form. Poniżej podane są najważniejsze z nich.

perfectum		*imperfectum*			tryb rozkazujący		*infinitivus constructus*	
		normalne	יָבוֹא	*yābô'*	בֹּא	*bō'*	בּוֹא	*bô'*
בָּא	*bā'*	*iussivus*	יָבוֹא	*yābô'*				
		odwrócone	וַיָּבוֹא	*wayyābô'*				

בֹשׁ	*bōš*	יֵבוֹשׁ	*yēḇôš*	בּוֹשׁ	*bôš*	בּוֹשׁ	*bôš*
אֹר	*ʼōr*	[יָאוֹר	*yāʼôr*]	אוֹר	*ʼôr*	אוֹר	*ʼôr*

Fleksja tych czasowników przebiega według wzoru podanego wyżej. Zamienne użycie w odmianie samogłoski *ô* lub *ō* nie ma istotnego gramatycznego znaczenia. Zauważ, że w וַיָּבוֹא nie zachodzi cofnięcie akcentu.

125. Słowniczek XXXII

rzeczowniki:	בֶּ֫צַע	*béṣaʿ*	(z przyrostkiem בִּצְעִי) zysk, korzyść; idiom: מַה־בֶּ֫צַע jaka jest z tego korzyść?
	סָרִיס	*sārîs*	(l.mn. niereg. סָרִיסִים) eunuch, urzędnik dworski lub wojskowy
	אָדוֹן	*ʼāḏôn*	(l.mn. *-îm*) pan, władca; często występuje w l.mn w znaczeniu l.poj.
czasowniki:	שָׁת	*šāṯ*	(יָשִׁית) położyć, postawić; synonim שָׂם
	רָץ	*rāṣ*	(יָרוּץ) biec
	נָס	*nās*	(יָנוּס) uciec
	רָדַף	*rāḏap̄*	(יִרְדֹּף) ścigać, prześladować (+ אֶת־ *lub* אַחֲרֵי)
	קָנָה	*qānāh*	(יִקְנֶה) kupić, nabyć
inne:	לִקְרַאת	*liqra(ʼ)ṯ*	(przyimek; z przyrostkiem לִקְרָאתִי *itd.*) w kierunku, na spotkanie, naprzeciw
	הִנֵּה	*hinnēh*	partykuła wprowadzająca, zwykle tłumaczona przez „oto”, z podkreśleniem bepośredniego pojawienia się jakiejś rzeczy lub zaistnienia jakiegoś wydarzenia; w idiomatycznym użyciu z רָאָה najlepiej pomijać ją w tłumaczeniu: רָאָה וְהִנֵּה אֲנָשִׁים בָּאִים

			Zobaczył nadchodzących mężczyzn. *Lub*: Zobaczył, że mężczyźni nadchodzili. *Nie*: Zobaczył, a oto mężczyźni nadchodzili.
imiona własne:	פַּרְעֹה	*par‘ōh*	faraon, tytuł króla Egiptu
	פּוֹטִיפַר	*pôṭîp̄ar*	Potifar
	גִּלְעָד	*gil‘āḏ*	Gilead, region na wschód od rzeki Jordan
	יְהוּדָה	*yəhûḏāh*	Juda: (1) czwarty syn Jakuba, matką była Lea; (2) pokolenie noszące jego imię; (3) południowe królestwo, w przeciwieństwie do Izraela, królestwa północnego, w okresie podzielonej monarchii
	יִשְׁמְעֵאלִים	*yišmə‘ē(ʾ)lîm*	Izmaelici, termin odnoszony kilkakrotnie w Starym Testamencie do różnych słabo znanych plemion nomadzkich

Ćwiczenia

a) Przetłumacz:

1) וְהָיָה בִּשְׁאֹל הָעָם אֹתוֹ וְלֹא יַעֲנֶה אֹתָם.

2) נֹ֫וסוּ כִּי אֹיְבֵיכֶם רֹדְפִים אַחֲרֵיכֶם.

3) מִי הָאִישׁ הָרָץ לִקְרָאתֵ֫נוּ.

4) מָכְרוּ אֶת־הַמִּקְנֶה אֲשֶׁר קָנוּ שָׁם.

5) אֵיפֹה שַׁ֫תָּ אֶת־כְּלֵי הַמַּ֫יִם.

6) וַיְהִי אִישׁ יָשָׁר בְּכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה.

7) וַיַּ֫רְא וְהִנֵּה סְרִיס הַמֶּ֫לֶךְ בָּא לִקְרָאתוֹ.

8) וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ עִמּוֹ הַמִּדְבָּרָה.

9) וַיָּשֶׂת אֶת־הַסְּפָרִים לִפְנֵי אִמּוֹ.

10) וַיְהִי בַצָּהֳרַיִם וָאֵרֶא אִישׁ בָּא לִקְרָאתִי.

11) וָאָקוּם וָאָנוּס מִלְּפָנָיו.

12) אֶשְׁכַּב וְיָשַׁנְתִּי פֹּה עַד־הַבֹּקֶר.

13) בֵּיתֵנוּ קָרוֹב אֶל־הַהֵיכָל.

14) רְדֹף אַחֲרֵיהֶם כִּי לָקְחוּ אֶת־רְכוּשֵׁנוּ.

b) Przetłumacz ustnie na język hebrajski:
1) Biegnij na pole.
2) Uciekną ze swoich domów.
3) Kto odziedziczy jego ogród?
4) Gdzie kupisz bydło?
5) Gdzie położyłeś moje pieniądze?
6) Czy oni cię ścigali?
7) Urzędnik królewski jest bardzo bogaty.
8) Nie ma korzyści w płaczu.
9) Wyruszyliśmy z powodu głodu.
10) Pobiegniesz i znajdziesz go.
11) Uciekliśmy, gdy spalili nasze domy.

c) Przetłumacz:

1) יָדֵנוּ תִהְיֶה בּוֹ בְּהָרְגֵנוּ אֹתוֹ
2) קוּמִי וְשׁוּבִי הַבַּיְתָה
3) לֹא חָפַצְנוּ לַצוּם
4) מַה־בֶּצַע כִּי נָגוּר פֹּה
5) נָשִׂימָה אֶת־אָחִינוּ עַל־הַכִּסֵּא
6) לֹא יָכֹלְתִּי לָרוּץ
7) תֶּחְדַּל לָצוּם
8) וַיָּגָר שָׁם
9) וַיָּשֶׂם אֹתוֹ בְּקִבְרוֹ
10) יָרוּץ הַיֶּלֶד אֶל־הַשָּׂדֶה

11) הַנְּעָרִים שָׁבִים אִישׁ אֶל־בֵּיתוֹ

12) נוּס כִּי אֹיִבְךָ בָא

13) חָפְצוּ לָשׁוּב וְלֹא יָכְלוּ

14) מִי יַחְפֹּץ לָשֶׁבֶת שָׁם

d) Napisz w języku hebrajskim:
   1) A rankiem jego towarzysz wstał i poszedł do miasta.
   2) Zarżną nasze bydło i spalą nasze winnice.
   3) Jest rzeczą złą przelewać krew.
   4) Powstali i ścigali go, ale nie mogli go znaleźć.
   5) A teraz wybierzmy dla siebie (*dosł.* dla nas) króla.
   6) Gdzie położyłeś jego płaszcz?
   7) Czy wiedziałeś, że to naczynie jest puste?

e) Czytanka: Józef uprowadzony do Egiptu

וַיֵּשְׁבוּ אֲחֵי יוֹסֵף לֶאֱכָל לֶחֶם וַיִּשְׂאוּ עֵינֵיהֶם[1] וַיִּרְאוּ וְהִנֵּה אֹרְחַת[2]
יִשְׁמְעֵאלִים בָּאָה מִגִּלְעָד וְהֵם הֹלְכִים לָרֶדֶת מִצְרָיְמָה.

וַיֹּאמֶר יְהוּדָה אֶל־אֶחָיו לֵאמֹר: מַה־בֶּצַע כִּי נַהֲרֹג אֶת־אָחִינוּ, לְכוּ
וְנִמְכְּרָה אֹתוֹ לַיִּשְׁמְעֵאלִים וְיָדֵנוּ אַל־תְּהִי בוֹ כִּי אָחִינוּ בְשָׂרֵנוּ הוּא.

וַיִּשְׁמְעוּ אֶחָיו וַיִּמְכְּרוּ אֶת־יוֹסֵף לַיִּשְׁמְעֵאלִים וַיֵּרֶד יוֹסֵף אִתָּם מִצְרָיְמָה.
וַיִּקֶן אֹתוֹ פּוֹטִיפַר סְרִיס פַּרְעֹה אִישׁ מִצְרִי מִיַּד הַיִּשְׁמְעֵאלִים וַיְהִי יהוה
אֶת־יוֹסֵף וַיְהִי אִישׁ מַצְלִיחַ[3] בְּבֵית אֲדֹנָיו הַמִּצְרִי.

Uwagi do czytanki:
   1) Pominięcie אֶת־ w tym miejscu i w tekstach następnych czytanek odpowiada podobnej praktyce w tekście, który jest podstawą czytanek.
   2) אֹרְחָה „karawana”
   3) „wiodło mu się dobrze, pomyślnie”, *dosł.* „pomyślny, osiągający powodzenie”

LEKCJA 33

126. *Imperfectum*, tryb rozkazujący oraz *infinitivus constructus* czasowników geminowanych

Żadna grupa czasowników nie wykazuje takiej różnorodności w odmianie *imperfectum* jak czasowniki geminowane, to znaczy takie, których druga i trzecia spółgłoska rdzenia są identyczne. Ponieważ żaden z tych czasowników nie pojawia się na tyle często, aby można było przedstawić pełen paradygmat odmiany, poniższe tabele zawierają kompilację opartą na posiadanych źródłach. Z historycznego punktu widzenia bardziej pierwotna forma *imperfectum* wygląda następująco:

	perfectum	*imperfectum*		tryb rozkazujący	*infinitivus constructus*
imperfectum z ō	סָבַב *sāḇaḇ*	normalne	יָסֹב *yāsōḇ*	סֹב *sōḇ*	סֹב *sōḇ*
		iussivus	יָסֹב *yāsōḇ*		
		odwrócone	וַיָּסָב *wayyā́soḇ*		
imperfectum z a	קַל *qal*	normalne	יֵקַל *yēqal*	——	[קֹל *qōl*]
		iussivus	יֵקַל *yēqal*		
		odwrócone	וַיֵּקַל *wayyēqal*		

W regularnej odmianie tych form pierwotne podwojenie końcowej spółgłoski tematu powraca przed każdą samogłoską przyrostka. Z wyjątkiem końcówki *-ę̄nāh* akcent pozostaje na temacie czasownika.

יָסֹב *yāsōḇ* יָסֹבּוּ *yāsṓbbû* יֵקַל *yēqal* יֵקַלּוּ *yēqállû*

תָּסֹב *tāsōḇ*	תְּסֻבֶּינָה *təsubbệnāh*	תֵּקַל *tēqal*	[תְּקַלֶּינָה *təqallệnāh*]
תָּסֹב *tāsōḇ*	תָּסֹבּוּ *tāsṓbbû*	תֵּקַל *tēqal*	תֵּקַלּוּ *tēqállû*
תָּסֹבִּי *tāsṓbbî*	תְּסֻבֶּינָה *təsubbệnāh*	תֵּקַלִּי *tēqallî*	[תְּקַלֶּינָה *təqallệnāh*]
אָסֹב *ʾāsōḇ*	נָסֹב *nāsōḇ*	אֵקַל *ʾēqal*	נֵקַל *nēqal*

Drugi, stosunkowo częsty rodzaj *imperfectum* naśladuje czasowniki I-*Nun* w sposobie tworzenia tematu czasownikowego, jednakże pojawia się również kilka alternatywnych form:

יִסֹּב *yissōḇ*	יִסֹּבּוּ *yissṓbbû* *lub:* יִסְּבוּ *yissəḇû*
תִּסֹּב *tissōḇ*	תִּסֹּבְנָה *tissṓḇnāh*
תִּסֹּב *tissōḇ*	תִּסֹּבּוּ *tissṓbbû* *lub:* תִּסְּבוּ *tissəḇû*
תִּסֹּבִּי *tissṓbbî* *lub:* תִּסְּבִי *tissəbbî*	תִּסֹּבְנָה *tissṓḇnāh*
אֶסֹּב *ʾessōḇ*	נִסֹּב *nissōḇ*

Analogicznie wygląda odmiana יִקַּל *yiqqal* itd.

Dodatkowe nieregularne zjawiska we fleksji *imperfectum* opisane poniżej obrazują trudności związane z odmianą tej grupy czasowników:

1) Niekiedy zachodzi upodobnienie odmiany do czasowników pustych (II-*Waw/Yod*), na przykład יָשׁוּד *yāšûḏ*, od rdzenia שׁדד.

2) Odmiana pierwszego typu *imperfectum* podana powyżej często ma alternatywne formy, takie jak יֵקְלוּ *yēqəlû* (z redukcją samogłoski) zamiast יֵקַלּוּ *yēqállû*; na przykład יָזְמוּ *yāzəmû* (będą rozważać) zamiast oczekiwanego יָזֹמּוּ *yāzṓmmû*.

3) Sporadycznie można znaleźć formy przynależące do jeszcze innych paradygmatów odmiany, jak na przykład: יֵחֱמוּ *yeḥĕmû* (będą ciepli, rdzeń חמם) lub תִּישַׁמְנָה *tîšámnāh* (będziecie zniszczone, rdzeń שׁמם).

Tryb rozkazujący i *infinitivus constructus* wykazują podobne nieregularności, niemniej podany poniżej paradygmat należy uważać za normatywny:

	tryb rozkazujący		*infinitivus constructus*	
imperfectum z *ō*	סֹב	*sōḇ*	סֹב	*sōḇ*
	סֹ֫בִּי	*sṓbbî*	סֻבִּי	*subbî*
	סֹ֫בּוּ	*sṓbbû*	סֻבְּךָ	*subbəḵā*
	סֹ֫בְנָה	*sṓḇnāh*	סֻבֵּךְ	*subbēḵ* *itd.*
imperfectum z *a*	קַל	*qal*	———	
	קַ֫לִּי	*qállî*	———	
	קַ֫לּוּ	*qállû*	———	
	קַ֫לְנָה	*qálnāh*	———	

Tryb rozkazujący rodzaju żeńskiego w liczbie pojedynczej występuje również z akcentem na ostatniej sylabie: גָּזִּ֫י *gozzî* (strzyż), רָנִּ֫י *ronnî* (ciesz się). Niekiedy *infinitivus constructus* tworzony jest według wzoru czasownika regularnego: שְׁדֹד *šəḏōḏ* (niszczyć), שְׁלֹל *šəlōl* (grabić), גְּזֹז *gəzōz* (strzyc).

Zwróć uwagę na *imperfectum* czasowników:

תַּם	być skończonym:	יִתַּם	*lub*:	יֵתֹם
רַע	być złym:	יֵרַע		

127. Słowniczek XXXIII

rzeczowniki:	אַף	*ʾap̄*	(z przyrostkiem: אַפִּי; l.podw. אַפַּ֫יִם) twarz, nos, gniew; używany jako podmiot czasownika חָרָה: חָרָה אַפּוֹ = חָרָה לוֹ; przedmiot gniewu wyrażony jest przez בְּ
czasowniki:	חָשַׂךְ	*ḥāśaḵ*	(יַחְשֹׂךְ) powstrzymać, zatrzymać coś dla siebie
	חָנַן	*ḥānan*	(יָחֹן) być łaskawym, sprzyjać

שָׁמֵם *šāmēm* (יֵשֹׁם *lub* יֵשַּׁם) być zniszczonym, opuszczonym (o miejscu), przerażonym (o osobach); imiesłów czynny: שֹׁמֵם opuszczony, zniszczony

דַּם *dam* (יִדֹּם) stać bez ruchu; zachowywać milczenie, spokój

מָדַד *māḏaḏ* (יָמֹד) mierzyć

inne: עִבְרִי *ʿiḇrî* (l.mn. עִבְרִים; l.poj., r.ż. עִבְרִיָּה) Hebrajczyk, hebrajski

כִּי אִם *kî ʾim* (spójnik) jeśli nie; oprócz tego, że; lecz raczej; z wyjątkiem

אֵיךְ *ʾêḵ* (przysłówek pytajny) jak? w jaki sposób? (używany również w eksklamacjach)

אֵיכָה *ʾêḵāh* idem

Ćwiczenia

a) Przetłumacz:

1) תָּחֹן אֹתוֹ וְאַל־תִּשְׁפֹּךְ אֶת־דָּמוֹ
2) תֵּשַׁם הָעִיר וְיֹשְׁבֶיהָ יִדֹּמּוּ
3) מִי יָכֹל לָמֹד אֶת־הַשָּׁמָיִם
4) יֵרַע הַדָּבָר בְּעֵינָיו
5) תַּמּוּ לַעֲבֹר אֶת־הַנָּהָר
6) דֹּמּוּ כַּאֲשֶׁר רָאוּ אֹתָנוּ
7) אַחַר מָדְדְּךָ אֶת־הַשָּׂדֶה
8) וַיֵּרְעוּ הַדְּבָרִים בְּעֵינַי
9) אֵיךְ תַּעֲשֶׂה אֶת־הַמְּלָאכָה
10) וַיִּתַּמּוּ לֶאֱכֹל
11) וְעַתָּה חֹן אֹתִי כִּי אֲנִי עַבְדְּךָ
12) בְּטֶרֶם תָּסֹבּוּ אֶת־הָעִיר
13) וַתִּדֹּם הָאָרֶץ בִּנְטוֹתוֹ אֶת־יָדָיו
14) מַדּוֹנוּ אֶת־הַכֶּסֶף

15) וַיְהִי כְּשָׁמְעוֹ אֶת־דְּבָרַי
וַיִּחַר אַפּוֹ בִּי

b) Przetłumacz ustnie na język hebrajski, używając konstrukcji z bezokolicznikiem tam, gdzie jest to możliwe:

1) a gdy się położył
2) a gdy skończę budować dom
3) a kiedy zamilkli
4) żeby nas odkupił
5) a kiedy zmierzyłem naczynia
6) aż nasza praca będzie skończona
7) a gdy wybrali króla
8) żeby nie zatrzymał swojego błogosławieństwa dla nas (*dosł.* od nas)
9) żeby nie rozbili ołtarza
10) gdy przyszliśmy od wschodniej strony (*dosł.* od wschodu) miasta
11) ponieważ zgrzeszyliśmy przeciw Panu
12) po tym, gdy wyszedł z obozu

c) Napisz w języku hebrajskim:

1) Wojna toczyła się (*dosł.* była) między synami Izraela a Kananejczykami, którzy w owym czasie byli w kraju.
2) Nie będziemy mogli wyjść, jeśli nie wyjdziesz z nami.
3) Radujmy się, gdyż on jest nam łaskawy (*bezokol.*) i dał (*bezokol.*) nam wybawienie od naszych wrogów.
4) Dokąd się udasz i gdzie zamieszkasz, i co będziesz robić?
5) Po tym, gdy pochwycił (*bezokol.*) nasze pieniądze, wybiegł z domu.
6) Pomoże tym, którzy mu ufają, lecz ci, którzy zgrzeszyli przeciw niemu, zginą.

d) Czytanka: Józef i żona Potifara

וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתִּשָּׂא אֵשֶׁת פּוֹטִיפַר אֶת־עֵינֶיהָ[1] אֶל־יוֹסֵף כִּי הוּא הָיָה יְפֵה מַרְאֶה וַתֹּאמֶר אֵלָיו: שִׁכְבָה עִמִּי, וַיְמָאֵן[2] יוֹסֵף וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ: אֲדֹנִי נָתַן בְּיָדִי אֶת־כָּל־אֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ, אֵין אִישׁ גָּדוֹל מִמֶּנִּי בַּבַּיִת הַזֶּה, וְלֹא חָשַׂךְ מִמֶּנִּי מְאוּמָה כִּי אִם אֹתָךְ בַּאֲשֶׁר[3] אַתְּ אִשְׁתּוֹ וְאֵיךְ אֶעֱשֶׂה הָרָעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת וְחָטָאתִי לֵאלֹהִים.

וַיְהִי כְּדַבְּרָהּ[4] אֶל־יוֹסֵף יוֹם יוֹם[5] וְלֹא שָׁמַע אֵלֶיהָ לִשְׁכַּב אֶצְלָהּ לִהְיוֹת עִמָּהּ וַיְהִי כְּהַיּוֹם הַזֶּה[6] וַיָּבֹא הַבַּיְתָה לַעֲשׂוֹת מְלַאכְתּוֹ וְאֵין אִישׁ מֵאַנְשֵׁי הַבַּיִת שָׁם בַּבָּיִת וַתִּתְפֹּשׂ אֹתוֹ בְּבִגְדוֹ לֵאמֹר: שִׁכְבָה עִמִּי, וַיַּעֲזֹב בִּגְדוֹ בְּיָדָהּ וַיָּנָס וַיֵּצֵא הַחוּצָה.

וַיְהִי כִּרְאוֹתָהּ כִּי עָזַב אֶת־בִּגְדוֹ בְּיָדָהּ וַיָּנָס הַחוּצָה וַתִּקְרָא לְאַנְשֵׁי בֵיתָהּ וַתֹּאמֶר לָהֶם לֵאמֹר: רְאוּ בָא אֵלַי הָעֶבֶד הָעִבְרִי לִשְׁכַּב עִמִּי וָאֶקְרָא בְּקוֹל גָּדוֹל וַיְהִי כְּשָׁמְעוֹ אֶת־קוֹלִי וַיַּעֲזֹב בִּגְדוֹ אֶצְלִי וַיָּנָס וַיֵּצֵא הַחוּצָה.

וַיְהִי בְּבוֹא אִישָׁהּ הַבַּיְתָה וַתֹּאמֶר גַּם־אֵלָיו כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיְהִי כְּשָׁמְעוֹ אֶת־דִּבְרֵי אִשְׁתּוֹ וַיִּחַר אַפּוֹ וַיִּקַּח אֶת־יוֹסֵף וַיִּתֵּן אֹתוֹ בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר אֲסִירֵי הַמֶּלֶךְ שָׁם.

Uwagi do czytanki:

1) Zapewne gest uwodzicielski.
2) „odmówił”
3) „ponieważ”

4) „kiedy ona mówiła"
5) Powtórzenie rzeczownika służy wyrażeniu pojęcia dystrybucji: „każdego dnia", „dzień po dniu".
6) „pewnego dnia". Niezwykła forma przyimka *kə-* wynika z jego idiomatycznego użycia w tym wyrażeniu, gdzie oznacza on dosłownie: „mniej więcej", „w przybliżeniu".

LEKCJA 34

128. Imiesłów bierny

Imiesłów bierny, będący przymiotnikiem odczasownikowym, jest tworzony według schematu *ā-û* z wszystkimi rodzajami czasowników, z wyjątkiem czasowników II-*Waw*/*Yod*.

perfectum	imiesłów bierny			*infinitivus absolutus*	
כָּתַב	כָּתוּב	*kāṯûḇ*	napisany	כָּתוֹב	*kāṯôḇ*
עָזַב	עָזוּב	*ʿāzûḇ*	porzucony	עָזוֹב	*ʿāzôḇ*
בָּחַר	בָּחוּר	*bāḥûr*	wybrany	בָּחוֹר	*bāḥôr*
שָׁלַח	שָׁלוּחַ	*šālû*^{a}*ḥ*	posłany	שָׁלוֹחַ	*šālô*^{a}*ḥ*
אָכַל	אָכוּל	*ʾāḵûl*	zjedzony	אָכוֹל	*ʾāḵôl*
נָטַע	נָטוּעַ	*nāṭû*^{a}*ʿ*	posadzony	נָטוֹעַ	*nāṭô*^{a}*ʿ*
נָשָׂא	נָשׂוּא	*nāśûʾ*	podniesiony	נָשׂוֹא	*nāśôʾ*
יָדַע	יָדוּעַ	*yāḏû*^{a}*ʿ*	poznany	יָדוֹעַ	*yāḏô*^{a}*ʿ*
סָבַב	סָבוּב	*sāḇûḇ*	otoczony	סָבוֹב	*sāḇôḇ*
בָּנָה	בָּנוּי	*bānûy*	zbudowany	בָּנֹה	*bānōh*
קָם	(קוּם)	(*qûm*)	——	קוֹם	*qôm*
שָׂם	(שִׂים)	(*śîm*)	położony	שׂוֹם	*śôm*

Ze względu na semantyczną niezgodność imiesłów bierny zwykle nie jest tworzony od czasowników wyrażających stan oraz mających znaczenie nieprzechodnie. Nieprzechodni charakter czasowników II-*Waw*/*Yod* sprawia, że ich imiesłów bierny występuje rzadko, a poświadczone formy nie są jed-

noznaczne; najczęściej jako przykłady podawane są formy מוּל *mûl* (obrzezany) i שִׂים *śîm* (położony).

Wymienione w tabeli przykłady imiesłowu biernego nie wymagają specjalnego komentarza. Należy zwrócić uwagę na *pátaḥ furtivum* w czasownikach III-*gardłowej* oraz końcowe *yod* w rdzeniach III-*Hē*.

Jako przymiotnik imiesłów bierny nie wyraża czasu gramatycznego, lecz czynność skończoną. Tłumacząc go więc na język polski, należy zwykle stosować zdanie względne z czasownikiem w czasie przeszłym dokonanym:

הָאִישׁ הֶהָרוּג	zabity mężczyzna; mężczyzna, który został zabity
הַסֵּפֶר הַכָּתוּב	napisana książka; książka, która została napisana

Imiesłów bierny występujący w funkcji przymiotnika będącego orzeczeniem ma takie same właściwości jak inne przymiotniki w tej pozycji (§ 23). Na przykład w zdaniu:

הָאִישׁ הָרוּג mężczyzna jest / został / będzie zabity

czas gramatyczny odczytywany jest z kontekstu, w którym się pojawia, a nie z formy samego imiesłowu.

Dodanie wyrażenia przyimkowego, mającego na celu wyrażenie sprawcy czynności, jak na przykład w zdaniu: „Mężczyzna, który został zabity *przez swoich wrogów*", jest właściwie nieznane w języku hebrajskim; niemniej, podobnie jak każdy przymiotnik, imiesłów bierny może występować w *status constructus* z następującym po nim i określającym go rzeczownikiem:

עִיר שְׂרוּפַת אֵשׁ miasto, które zostało spalone ogniem

Imiesłów jednak nie musi pojawiać się w *status constructus*:

אִישׁ חָגוּר כְּלֵי הַמִּלְחָמָה człowiek przepasany narzędziami wojennymi

129. *Infinitivus absolutus*

Infinitivus absolutus, którego formy podane zostały w poprzednim paragrafie, jest nieodmienny. Pełni on rolę głównie przysłówka, który używany jest w następujących okolicznościach:

1) *Infinitivus absolutus* stoi przed czasownikiem lub po czasowniku w formie osobowej, by podkreślić w jakiś sposób czynność wyrażoną przez ten czasownik. Dokładne tłumaczenie tej konstrukcji zależy od kontekstu i często wymaga użycia przysłówków, takich jak: „na pewno”, „bez wątpienia”, „naprawdę” i innych im podobnych. Na przykład:

שָׁמוֹר תִּשְׁמְרוּ אֶת־מִצְוֹתַי	Będziecie wiernie wypełniać moje przykazania.
אִם רָאֹה תִרְאֶה בָּעֳנִי אֲמָתֶךָ	Jeśli przyjrzysz się dokładnie nieszczęściu twojej służebnicy...

Najczęściej *infinitivus absolutus* stoi przed czasownikiem osobowym, jak w powyższych przykładach. Jeśli jednak czasownik w formie osobowej użyty jest w znaczeniu nieprzechodnim, bezokolicznik może stać po nim:

שִׁמְעוּ שָׁמוֹעַ... וּרְאוּ רָאֹה...	Słuchajcie uważnie... i patrzcie uważnie...

2) Podobne do poprzedniego zastosowania jest użycie sekwencji dwóch bezokoliczników uzupełniających czasownik osobowy; często te dwa bezokoliczniki mają znaczenie przeciwstawne:

וַיֵּ֫לֶךְ הָלוֹךְ וְאָכוֹל	Szedł jedząc (*dosł.* I szedł, idąc i jedząc)
וַיֵּצֵא יָצוֹא וָשׁוֹב	Wychodził i wracał (*dosł.* I wychodził, wychodząc i wracając)

3) Oprócz podkreślania głównego czasownika oraz uzupełniania jego znaczenia *infinitivus absolutus* może wyrażać czynność równorzędną czynności czasownika głównego, i w takiej funkcji może być uważany za nieodmienny odpowiednik formy osobowej czasownika:

אֶת־כָּל־זֶה רָאִיתִי וְנָתוֹן אֶת־לִבִּי לְכָל־מַעֲשֶׂה...	Widziałem to wszystko i zwróciłem uwagę (*dosł.* przyłożyłem moje serce) na wszelki czyn…

4) Opisane w punkcie (3) użycie bezokolicznika daje mu niemal niezależny status w zdaniu. Z powodów, które nie są jasne, *infinitivus absolutus* bywa niekiedy używany zamiast czasownika osobowego i nie jest zależny od żadnego innego czasownika w danym zdaniu. Przeanalizuj poniższe użycie bezokolicznika w znaczeniu trybu rozkazującego:

שָׁמוֹר אֶת־כָּל־הַמִּצְוָה	Zachowuj całe przykazanie.
זָכוֹר אֶת־הַיּוֹם הַזֶּה	Pamiętaj o tym dniu.
הָלוֹךְ וְקָרָאתָ בְאָזְנֵי יְרוּשָׁלַםִ	Idź i krzycz do uszu Jerozolimy.

130. Liczebniki od 3 do 10

Liczebniki od 3 do 10 mają dwie formy: formę żeńską, która jest zakończona na *-āh* i występuje z rzeczownikiem rodzaju męskiego, oraz formę bez dodatkowych końcówek, występującą z rzeczownikami rodzaju żeńskiego:

tłumaczenie	określnik rodzaju męskiego		określnik rodzaju żeńskiego	
	status absolutus	*status constructus*	*status absolutus*	*status constructus*
trzy	שְׁלֹשָׁה *šəlōšāh*	שְׁלֹשֶׁת *šəlōšet̲*	שָׁלֹשׁ *šālōš*	שְׁלֹשׁ *šəlōš*
cztery	אַרְבָּעָה *ʾarbāʿāh*	אַרְבַּעַת *ʾarbáʿat̲*	אַרְבַּע *ʾarbaʿ*	אַרְבַּע *ʾarbaʿ*
pięć	חֲמִשָּׁה *ḥămiššāh*	חֲמֵשֶׁת *ḥămēšet̲*	חָמֵשׁ *ḥāmēš*	חֲמֵשׁ *ḥămēš*
sześć	שִׁשָּׁה *šiššāh*	שֵׁשֶׁת *šēšet*	שֵׁשׁ *šēš*	שֵׁשׁ *šēš*
siedem	שִׁבְעָה *šiḇʿāh*	שִׁבְעַת *šiḇʿat̲*	שֶׁבַע *šéḇaʿ*	שֶׁבַע *šéḇaʿ*
osiem	שְׁמֹנָה *šəmōnāh*	שְׁמֹנַת *šəmōnat̲*	שְׁמֹנֶה *šəmōneh*	שְׁמֹנֶה *šəmōneh*
dziewięć	תִּשְׁעָה *tišʿāh*	תִּשְׁעַת *tišʿat̲*	תֵּשַׁע *tḗšaʿ*	תְּשַׁע *tēšaʿ*
dziesięć	עֲשָׂרָה *ʿăśārāh*	עֲשֶׂרֶת *ʿăśéret̲*	עֶשֶׂר *ʿéśer*	עֶשֶׂר *ʿéśer*

Status absolutus liczebników występuje przed rzeczownikiem w liczbie mnogiej:

שֶׁבַע נָשִׁים	siedem kobiet	שִׁבְעָה אֲנָשִׁים	siedmiu mężczyzn
שֶׁבַע פָּרוֹת	siedem krów	שִׁבְעָה יָמִים	siedem dni

Status constructus występuje przed określonym i nieokreślonym rzeczownikiem:

שְׁלֹשֶׁת אֲנָשִׁים trzech mężczyzn שְׁלֹשֶׁת הָאֲנָשִׁים

Liczebniki mogą występować przed rzeczownikami zbiorowymi w liczbie pojedynczej:

שִׁבְעָה בָקָר	siedem (sztuk) bydła
שִׁבְעָה לֶחֶם	siedem chlebów
שִׁבְעָה רֶכֶב	siedem rydwanów

131. Słowniczek XXXIV

rzeczowniki:	קֵץ	*qēṣ*	(brak l.mn.) koniec; מִקֵּץ na końcu, po upływie (zazwyczaj + słowo wyrażające czas)
	קָצֶה	*qāṣeh*	(brak l.mn.) koniec, granica, zewnętrzna część; מִקְצֵי na końcu, po upływie (+ czas lub miejsce)
	פָּרָה	*pārāh*	(l.mn. *-ôṯ*) krowa, jałówka
	שָׂפָה	*śāp̄āh*	(l.podw. שְׂפָתַיִם; *status constructus* l.podw. שִׂפְתֵי) usta; brzeg, krawędź; (przen.) język
	חָכָם	*ḥāḵām*	(l.mn. *-îm*) mędrzec (używany też jako przym.)
	יְאֹר	*yəʼōr*	Nil (zwykle z rodzajnikiem); rzeka
czasownik:	[יָקַץ	*yāqaṣ*]	(יִיקַץ) obudzić się (niepoświadczony w *perfectum*)

Ćwiczenia

a) Przetłumacz:

1) הָעָם הַנָּגוּף
2) הַכֹּהֲנִים הַהֲרוּגִים
3) הַכֵּלִים שְׁבוּרִים
4) הַכֶּרֶם שָׂרוּף
5) הָרְשָׁעִים הָאֲרוּרִים
6) הַדָּבָר הַכָּתוּב
7) הַמִּצְרִי הַשָּׁלוּחַ
8) הָעֵצִים הַנְּטוּעִים
9) הָאָסִיר אָסוּר
10) הָעִבְרִים הַקְּרוּאִים
11) הָעִיר הַבְּנוּיָה
12) הַשַּׁעַר סָגוּר
13) הַלּוּחוֹת שְׁבוּרִים
14) הַפָּרָה הַשְּׁחוּטָה

b) Przetłumacz ustnie na język hebrajski:
1) sześć: mężczyzn, ptaków, naczyń, kobiet, służebnic, samic
2) trzy: kamienie, obrazy, panowie
3) pięć: osłów, koni, wielbłądów, ołtarzy
4) osiem: więźniów, Kananejczyków, Egipcjan, darów
5) (+ rodz.) siedem plag, sztuk bydła; (+ rodz.) dziewięć chlebów

c) Przetłumacz:

1) וַיֵּלֶךְ הָאִישׁ הָלוֹךְ וּבָכֹה
2) רָאֹה רָאִיתִי אֶת־חַטַּאת עַמִּי
3) הֲנָתוֹן תִּתֵּן לִי עֵזֶר
4) זָכוֹר אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת
5) עָשֹׂה נַעֲשֶׂה אֶת־נְדָרֵינוּ
6) תִּשְׁמְעוּ אֶל־קוֹלִי וְשָׁמוֹר אֶת־מִצְוֹתַי
7) שָׁבוֹת לֹא תִשְׁבְּתוּ מִמְּלַאכְתְּכֶם לִפְנֵי תֶּמָּה

8) הֲבוֹא נָבוֹא אֲנִי וְאִמְּךָ לְפָנֶיךָ

9) יָצָא הָאִישׁ יָצֹא וָשׁוֹב

10) שָׁכוֹחַ לֹא תִשְׁכְּחוּ אֶת־דִּבְרֵי חַכְמֵיכֶם כָּל־יְמֵי חַיֵּיכֶם

d) Napisz w języku hebrajskim:
   1) Będziesz na pewno pamiętał o tych sprawach do końca swojego życia.
   2) Siedzieliśmy na brzegu rzeki, płacząc.
   3) Gdy podnieśliśmy głos, obudził się i zbliżył się, żeby usłyszeć wszystko, co mówiliśmy.
   4) Czy jesteście mądrzejsi od nas?
   5) Po upływie trzech lat opuścił nas i powrócił do swojej ziemi.
   6) W owym czasie na całej ziemi był jeden język.
   7) Dlaczego powstrzymałeś swą pomoc dla (*dosł.* ode) mnie?

e) Czytanka: Józef jako tłumacz snów

וַיְהִי בִּהְיוֹת יוֹסֵף בְּבֵית הָאֲסִירִים וַיִּפְתֹּר[1] חֲלוֹמוֹת סָרִיסֵי פַּרְעֹה
אֲשֶׁר הָיוּ אִתּוֹ שָׁם וַיְהִי כַּאֲשֶׁר פָּתַר לָהֶם כֵּן הָיָה.

וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנָתַיִם וַיַּחֲלֹם פַּרְעֹה וְהִנֵּה הוּא עֹמֵד עַל־הַיְאֹר וְהִנֵּה מִן־הַיְאֹר
עֹלוֹת שֶׁבַע פָּרוֹת יְפוֹת מַרְאֶה וַתִּרְעֶינָה עַל־שְׂפַת הַיְאֹר וְהִנֵּה שֶׁבַע פָּרוֹת
אֲחֵרוֹת עֹלוֹת אַחֲרֵיהֶן מִן־הַיְאֹר רָעוֹת מַרְאֶה וַתַּעֲמֹדְנָה אֵצֶל הַפָּרוֹת הַיָּפוֹת
עַל־שְׂפַת הַיְאֹר וַתֹּאכַלְנָה הַפָּרוֹת רָעוֹת הַמַּרְאֶה אֶת־שֶׁבַע הַפָּרוֹת יְפוֹת
הַמַּרְאֶה וַיִּיקַץ פַּרְעֹה.

וַיְהִי בַבֹּקֶר וַיִּשְׁלַח וַיִּקְרָא אֶל־כָּל־חַכְמֵי מִצְרַיִם וְלֹא יָכְלוּ לִפְתֹּר
אֶת־חֲלוֹם פַּרְעֹה וַיֹּאמֶר סְרִיס פַּרְעֹה אֲשֶׁר הָיָה בְּבֵית הָאֲסִירִים אֶת־יוֹסֵף

לֵאמֹר: הָיִיתִי בְּבֵית הָאֲסִירִים וְאִתִּי שָׁם נַעַר עִבְרִי וְהוּא פָּתַר לִי
אֶת־חֲלוֹמִי וַיְהִי כַּאֲשֶׁר פָּתַר כֵּן הָיָה.

וַיִּשְׁלַח פַּרְעֹה וַיִּקְרָא אֶל־יוֹסֵף וַיֹּאמֶר אֵלָיו: חֲלוֹם חָלַמְתִּי וּפֹתֵר אֵין אֹתוֹ[2]
וַאֲנִי שָׁמַעְתִּי עָלֶיךָ לֵאמֹר: תִּשְׁמַע[3] חֲלוֹם לִפְתֹּר אֹתוֹ.

וַיַּעַן יוֹסֵף אֶת־פַּרְעֹה לֵאמֹר: אֱלֹהִים יַעֲנֶה[4] אֶת־שְׁלוֹם פַּרְעֹה.

וַיְהִי אַחֲרֵי שָׁמְעוֹ אֶת־חֲלוֹם פַּרְעֹה וַיֹּאמֶר יוֹסֵף: אֶת־אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים עֹשֶׂה
הִגִּיד[5] לְפַרְעֹה. שֶׁבַע הַפָּרוֹת הַטֹּובוֹת שֶׁבַע שְׁנֵי שָׂבָע[6] הֵנָּה וְשֶׁבַע הַפָּרוֹת
הָרָעוֹת שֶׁבַע שְׁנֵי רָעָב הֵנָּה. הוּא הַדָּבָר אֲשֶׁר הָאֱלֹהִים עֹשֶׂה: הִנֵּה שֶׁבַע
שָׁנִים בָּאוֹת, שָׂבָע[6] גָּדוֹל בְּכָל־אֶרֶץ מִצְרָיִם וְקָמוּ שֶׁבַע שְׁנֵי רָעָב אַחֲרֵיהֶן.

Uwagi do czytanki:

1) פָּתַר „tłumaczyć, wyjaśniać"
2) אֹתוֹ łączy się z פֹּתֵר: „ten, kto może go wyjaśnić"
3) תִּשְׁמַע w znaczeniu „rozumieć": „wiesz, jak wyjaśniać sny"
4) עָנָה w rzadkim znaczeniu „udzielić, dać"
5) „powiedział"
6) „obfitość, sytość"

LEKCJA 35

132. Zdania połączone przez וְ *wə-*

Jedną z najbardziej charakterystycznych cech składni hebrajskiej prozy jest względnie rzadkie występowanie spójników, wprowadzających zdania okolicznikowe podrzędnie złożone. Zamiast nich stosowane są niemal niekończące się sekwencje zdań powiązanych ze sobą jedynie przez spójnik *wə-* („i"). Jednakże uważna analiza tych sekwencji pokazuje nam, że dostrzegalna funkcja tychże zdań jest bardzo zróżnicowana nie tyle poprzez używanie różnych spójników, ile przez zmiany w porządku słów w obrębie zdania lub przez wprowadzenie różnych form czasownika, występujących bezpośrednio po spójniku. Jakkolwiek są pewne wyjątki od ogólnych reguł przedstawionych w tej dyskusji, rozróżnienia wprowadzone w tej lekcji oraz w lekcji 55 powinny umożliwić czytelnikowi klasyfikację i poprawne rozumienie większości napotykanych sekwencji zdaniowych.

Zdania połączone wyłącznie przez daną formę spójnika *wə-* przedstawiają dwa podstawowe rodzaje relacji:

1) relacja *sekwencyjna* i *łączna*, w której drugie zdanie jest czasowo bądź logicznie późniejsze lub wynikające z pierwszego.
2) relacja *rozłączna*, w której drugie zdanie może stać w różnych relacjach w stosunku do pierwszego, wszystkie jednak będą niesekwencyjne.

Najważniejszym narzędziem, które sygnalizuje w języku hebrajskim różnicę między zdaniem łącznym i rozłącznym, jest charakter słowa bezpośrednio stojącego po *wə-*:

wə- (lub *wa-*) + czasownik tworzą zdanie łączne,
wə- + nieczasownik tworzą zdanie rozłączne.

Z tej definicji wynika, że wszystkie zdania bezczasownikowe (to znaczy zdania z orzeczeniami przysłówkowymi, przymiotnikowymi, rzeczownikowymi, egzystencjalnymi i imiesłowowymi) są w istocie rozłączne, gdy pojawiają się w narracji. Tego rodzaju zdania mogą stać się częścią głównej sekwencji narracyjnej jedynie wtedy, gdy zostaną przekształcone w zdania czasownikowe, zawierające osobową formę czasownika. Zdania zaprzeczone, w których לֹא znajduje się przed czasownikiem, z definicji są rozłączne.

Poniżej podane są podstawowe formuły relacji łącznych oraz sekwencyjnych między zdaniami (każdy czasownik wyrażający pojedyncze wydarzenie może zostać użyty w sekwencji zdaniowej w odniesieniu czasowym wcześniejszym lub późniejszym w stosunku do innych wydarzeń; czasownik o takim znaczeniu będzie nazywany punktowym):

1) sekwencje narracyjne:

a) punktowy czas przeszły: *perfectum* + *wa-* + (krótkie) *imperfectum* (§ 98),

b) punktowy czas przyszły, punktowy czas ciągły } *imperfectum* + *wə-* + *perfectum* (§ 98),

c) zdanie bezczasownikowe + *wə-* + *perfectum* (zob. poniżej);

2) sekwencje trybu rozkazującego:

a) tryb rozkazujący + *wə-* + *perfectum* (§ 107),

b) tryb rozkazujący + *wə-* + *imperfectum* (lub *iussivus*, lub *cohorativus*) (§ 107).

Wiele przykładów powyższych sekwencji, które pojawiły się do tej pory w ćwiczeniach i czytankach, powinno pozwolić na ich lepsze poznanie. Kilka słów komentarza należy jednak dodać odnośnie do sekwencji przedstawionej w (1c). Ponieważ zdania bezczasownikowe, zwłaszcza te, które zawierają orzeczenia imiesłowowe, mogą odnosić się do bliskiej przyszłości, po zdaniu bezczasownikowym może następować odwrócone *perfectum*, co jest naśladowaniem częściej występującej relacji, przedstawionej w (1b):

אֲנִי נֹתֵן לְךָ אֶת־הַכֶּסֶף וְלָקַחְתָּ אֹתוֹ וְנָתַתָּ אֹתוֹ אֶל־אֲדֹנֶיךָ	Dam ci pieniądze, a ty weźmiesz je i dasz swojemu panu.

אֲנַחְנוּ בָאִים הָעִירָה וְרָאִינוּ אֶת־הַבָּתִּים הַחֲדָשִׁים הַבְּנוּיִים שָׁם	Pójdziemy do miasta i zobaczymy nowe domy tam zbudowane.
הוּא אִישׁ טוֹב וְעָשָׂה חֶסֶד עִמָּכֶם	On jest dobrym człowiekiem i postąpi z wami życzliwie.

Semantyczne różnice między *zdaniami rozłącznymi* są trudne do zdefiniowania ze względu na nakładanie się ich poszczególnych znaczeń. Podane niżej kategorie przedstawiają większość sposobów użycia tej konstrukcji:

a) *Zdanie rozłączne przeciwstawne:*

וַיָּשֶׁב אֶת־שַׂר הַמַּשְׁקִים עַל־מַשְׁקֵהוּ וְאֵת שַׂר הָאֹפִים תָּלָה	Przywrócił głównego podczaszego do jego urzędu podczaszego, lecz głównego piekarza powiesił. (Rdz 40,21–22)
וַיְהִי רָעָב בְּכָל־הָאֲרָצוֹת וּבְכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם הָיָה לָחֶם	Głód panował we wszystkich krainach, ale w całym Egipcie było pożywienie. (Rdz 41,54)

b) *Zdanie rozłączne okolicznikowe*, opisujące sytuację bądź okoliczności równoczesne lub uprzednie w stosunku do czynności wyrażonej przez poprzednie zdanie:

וַיִּמְצָאֵהוּ אִישׁ וְהִנֵּה תֹעֶה בַּשָּׂדֶה	I znalazł go pewien człowiek, gdy ten błąkał się po polu. (Rdz 37,15)
וַיָּבֹא הַבַּיְתָה לַעֲשׂוֹת מְלַאכְתּוֹ וְאֵין אִישׁ מֵאַנְשֵׁי הַבַּיִת שָׁם בַּבָּיִת	Przyszedł do domu, by wypełniać swoją pracę, a nie było tam nikogo spośród służby. (Rdz 39,11)

Jest sprawą niełatwą rozróżnienie między użyciem okolicznikowym tego rodzaju zdań a użyciem wyjaśniającym opisanym w punkcie (c).

c) *Zdanie rozłączne wyjaśniające* lub *parentetyczne*, które przerywa nurt głównej narracji po to, by podać informację istotną lub niezbędną do właściwego zrozumienia narracji głównej. Przykładem może być 1 Sm 1,9, gdzie między zdaniami głównej narracji „Anna wstała... i modliła się" znajdujemy zdania rozłączne wyjaśniające:

וְעֵלִי הַכֹּהֵן יֹשֵׁב עַל־הַכִּסֵּא עַל־מְזוּזַת הֵיכַל יהוה וְהִיא מָרַת נָפֶשׁ	(A kapłan Heli siedział na krześle przy bramie świątyni Pańskiej; ona [Anna] zaś była pełna goryczy).

Wtrącona informacja określa nastrój Anny podczas modlitwy oraz wyjaśnia, w jaki sposób Heli ją zauważył. Podobnie w Rdz 29,16 rozmowa między Jakubem i Labanem jest przerwana następującym zdaniem:

וּלְלָבָן שְׁתֵּי בָנוֹת...	A Laban miał dwie córki...

To zdanie rozłączne wyjaśnia odniesienie do Racheli, które pojawia się w następnym zdaniu i należy do głównej narracji: „I (Jakub) powiedział: »Będę ci służył siedem lat za twoją młodszą córkę, Rachelę«. Przytoczone tu zostały tylko dwa przypadkowo wybrane przykłady spośród wielu przypadków użycia tego rodzaju zdania rozłącznego.

d) *Zdanie rozłączne końcowe* lub *początkowe*, które wskazuje zakończenie danego epizodu w narracji lub początek opisu nowego wydarzenia. Podane niżej przykłady rozpoczynają poszczególne rozdziały Księgi Rodzaju, gdyż podział na rozdziały często wprowadzony jest w tekście hebrajskim tam, gdzie występuje zdanie rozłączne początkowe:

וְהַנָּחָשׁ הָיָה עָרוּם...	A wąż był bardziej przebiegły... (3,1)
וְהָאָדָם יָדַע אֶת־חַוָּה...	A mężczyzna poznał Ewę... (4,1)
וְשָׂרַי אֵשֶׁת אַבְרָם לֹא יָלְדָה לוֹ...	A Sara, żona Abrama, nie urodziła mu potomka... (16,1)
וַיהוה פָּקַד אֶת־שָׂרָה כַּאֲשֶׁר אָמָר...	A Pan nawiedził Sarę, jak obiecał... (21,1)

Warto dodać, że zdanie rozłączne może być poprzedzone wyrażeniem czasowym. W takim przypadku zasada rozłączności powinna być uważana za występującą przed wyrażeniem wprowadzonym przez וַיְהִי:

וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וְהָאֱלֹהִים נִסָּה אֶת־אַבְרָהָם	A po tych wydarzeniach Bóg wystawił Abrahama na próbę. (22,1)

Podobnie jak w przypadku otwarcia nowego paragrafu, nowy epizod może być zawsze wprowadzony bez zastosowania jakiegokolwiek spójnika, na przykład:

אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה הָיָה דְבַר יהוה אֶל־אַבְרָם	Po tych wydarzeniach Pan powiedział do Abrama (15,1)

Z tego powodu zdarza się, że powyższe dwa odmienne sposoby rozpoczęcia danej narracji występują razem w jednym zdaniu:

וַיְהִי בִּימֵי אַמְרָפֶל... עָשׂוּ מִלְחָמָה	Za czasów Amrafela wszczęli wojnę. (14,1-2)

Trzeci rodzaj zdań *łącznych*, lecz *niesekwencyjnych*, wprowadzanych przez *wə-* będzie omówiony w dalszej lekcji.

133. יֵשׁ i אֵין

Jako orzeczniki istnienia lub nieistnienia te dwa słowa pełnią funkcję zbliżoną do roli czasownika w zdaniu, uchodząc niemalże za pozbawione wartości czasowej formy czasownika „być". Nie jest więc zaskoczeniem, że słowa te odmieniają się przez liczbę i rodzaj poprzez dodanie przyrostków zaimkowych – zjawisko rzadko występujące w przypadku יֵשׁ, ale częste w przypadku אֵין.

	liczba pojedyncza	liczba mnoga	liczba pojedyncza	liczba mnoga
1. os.	— —	— —	אֵינֶנִּי *ʼênénnî*	אֵינֶנּוּ *ʼênénnû*
2. os. r.m.	יֶשְׁךָ *yešk̲ā*	יֶשְׁכֶם *yešk̲em*	אֵינְךָ *ʼênək̲ā*	אֵינְכֶם *ʼênək̲em*

	liczba pojedyncza	liczba mnoga	liczba pojedyncza	liczba mnoga
2. os. r.ż.	— —	— —	אֵינֵךְ *'ênēḵ*	— —
3. os. r.m.	יֶשְׁנוֹ *yešnô*	— —	אֵינֶנּוּ *'ênénnû*	אֵינָם *'ênām*
3. os. r.ż.	— —	— —	אֵינֶנָּה *'ênénnāh*	— —

Rzadko poświadczone formy fleksyjne orzecznika יֵשׁ występują niemal wyłącznie po spójniku אִם (jeśli), na przykład:

אִם־יֶשְׁכֶם עֹשִׂים חֶסֶד... Jeśli okażecie łaskawość...

Można je po prostu traktować jako opcjonalne zastąpienie zaimka osobowego:

אִם־אַתֶּם עֹשִׂים חֶסֶד

Formy fleksyjne orzecznika אֵין mają szersze zastosowanie:

a) Zaprzeczenie egzystencji, występujące z podmiotem zaimkowym lub rzeczownikowym:

אֵינֶנּוּ Nie ma go (on nie istnieje).
הַיֶּלֶד אֵינֶנּוּ Chłopca nie ma (tutaj).

Zwróć uwagę, że forma fleksyjna jest regularnie stosowana *po* określonym podmiocie rzeczownikowym. Podany przykład odpowiada zdaniu אֵין הַיֶּלֶד.

b) Zaprzeczenie zdania z orzeczeniem imiesłowowym (bardzo częste):

אֵינֶנִּי כֹתֵב Nie piszę.
הָאֲנָשִׁים אֵינָם יֹדְעִים Mężczyźni nie wiedzą.

c) Rzadziej אֵין zastępuje לֹא jako zaprzeczenie zdania z orzeczeniem przysłówkowym lub przymiotnikowym:

הָאִישׁ אֵינֶנּוּ בַּבַּיִת Mężczyzny nie ma w domu.
הַבְּהֵמָה אֲשֶׁר אֵינֶנָּה טְהֹרָה zwierzę, które nie jest rytualnie czyste

134. Słowniczek XXXV

rzeczowniki: אֹכֶל *'ōḵel* (brak l.mn.; + przyrostek אָכְלִי) jedzenie
עֶרְוָה *'erwāh* (brak l.mn.) wstyd, nagość

przymiotniki: נָבוֹן *nāḇôn* inteligentny, rozumny (*por.* בִּינָה)
כֵּן *kēn* uczciwy, prawy

czasowniki: יטב (*imperfectum* יִיטַב; brak *perfectum*) powodzić się, używane nieosobowo z לְ, na przykład: יִיטַב לִי będzie mi się powodziło
רָעֵב *rā'ēḇ* (יִרְעַב) być głodnym
חָיָה *ḥāyāh* (יִחְיֶה) żyć, być żywym
קָרָה *qārāh* (יִקְרֶה) spotkać; wydarzyć się. Ten czasownik pojawia się też jako קָרָא *qārā'* (יִקְרָא); formy obydwu rodzajów często są wymieszane ze sobą.

inne: רַק *raq* (przysłówek) tylko

liczebniki porządkowe: שְׁמִינִי ósmy; תְּשִׁיעִי dziewiąty; עֲשִׂירִי dziesiąty

Ćwiczenia

a) Przetłumacz:

1) קַח אֶת־הַלֶּחֶם פֶּן־תִּרְעַב בַּדֶּרֶךְ.

2) נַעַזְבָה אֶת־הָעִיר וְנַסְנוּ הָהָרָה לְמַעַן נִחְיֶה.

3) וַיִּקֶר אֶת־שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וְהֵם עֹמְדִים עַל־שְׂפַת הַיְאֹר.

4) תְּהִי עִם־אָחִיךָ פֶּן תִּקְרָא אֹתוֹ רָעָה בְּנָסְעוֹ הֵנָּה.

5) וַתֵּלֶךְ הָאִשָּׁה אֶל־הַהֵיכָל וְהִיא בֹכָה וַתִּשָּׂא אֶת־עֵינֶיהָ הַשָּׁמַיְמָה
וַתִּדֹּר נֶדֶר לַיהוה.

6) רָדְפוּ אַחֲרָיו וַיִּתְפְּשׂוּ אֹתוֹ וַיַּהַרְגוּ אֹתוֹ וְהוּא אֲחִי הַכֹּהֵן אֲשֶׁר
בִּירוּשָׁלַםִ.

7) לָמָּה שָׁחַטְתָּ אֶת־הַבָּקָר הַזֶּה וְהֵם אֵינָם לָךְ.

8) יִיטַב לָעֲשִׁירִים וְהַדַּלִּים יֹאבְדוּ.

9) קָרָה אֹתָנוּ וַאֲנַחְנוּ הֹלְכִים אֶל־הַמַּחֲנֶה וַיֹּאמֶר אֵלֵינוּ כַּדְּבָרִים
הָאֵלֶּה.

10) הָאֲנָשִׁים אֵינָם יֹדְעִים כִּי אֵינֵךְ אֲחוֹתִי.

11) וַיָּשֶׂם אֶת־הָרָקִיעַ בֵּין הַמַּיִם אֲשֶׁר עַל־הַשָּׁמַיִם וּבֵין הַמַּיִם
אֲשֶׁר תַּחַת הַשָּׁמַיִם וְהָרָקִיעַ הוּא הַשָּׁמַיִם.

12) אֵין אִישׁ צַדִּיק בָּעִיר רַק רְשָׁעִים.

13) אֵין מַיִם בַּבּוֹר, רַק אֲבָנִים שָׁם.

b) Czytanka: Głód w Egipcie i Kanaanie

וַיֹּאמֶר יוֹסֵף: וְעַתָּה יֵרֶא[1] פַרְעֹה אִישׁ נָבוֹן וְחָכָם וִישִׁיתֵהוּ עַל־אֶרֶץ מִצְרָיִם וְיִקְבֹּץ הוּא וַאֲנָשָׁיו אֶת־כָּל־אֹכֶל הַשָּׁנִים הַטֹּבוֹת הַבָּאוֹת הָאֵלֶּה וְהָיָה הָאֹכֶל לְפִקָּדוֹן[2] לָאָרֶץ לְשֶׁבַע שְׁנֵי הָרָעָב אֲשֶׁר תִּהְיֶינָה בְּאֶרֶץ מִצְרָיִם וְלֹא תֹאבַד הָאָרֶץ בָּרָעָב.

וַיִּיטַב הַדָּבָר בְּעֵינֵי פַרְעֹה וּבְעֵינֵי כָּל־עֲבָדָיו וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל־יוֹסֵף: אֵין נָבוֹן וְחָכָם כָּמוֹךָ, אַתָּה תִּהְיֶה עַל־בֵּיתִי וְעַל־עַמִּי, רַק הַכִּסֵּא[3] אֶגְדַּל מִמֶּךָּ, וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה אֶל־יוֹסֵף: רְאֵה נָתַתִּי אֹתְךָ עַל־כָּל־אֶרֶץ מִצְרָיִם.

וַיְהִי אַחֲרֵי שֶׁבַע הַשָּׁנִים הַטּוֹבוֹת וַיְהִי רָעָב בְּכָל־הָאֲרָצוֹת וּבְכָל־אֶרֶץ מִצְרַיִם הָיָה לֶחֶם וַתִּרְעַב כָּל־אֶרֶץ מִצְרַיִם וַיִּצְעַק הָעָם אֶל־פַּרְעֹה לַלָּחֶם וַיֹּאמֶר פַּרְעֹה לְכָל־מִצְרַיִם: לְכוּ אֶל־יוֹסֵף, אֶת־כָּל־אֲשֶׁר יֹאמַר לָכֶם תַּעֲשׂוּ, וְהָרָעָב הָיָה עַל־כָּל־פְּנֵי הָאָרֶץ וְכָל־הָאָרֶץ בָּאוּ מִצְרַיְמָה לִקְנוֹת לֶחֶם וַיַּרְא יַעֲקֹב כִּי יֶשׁ לֶחֶם בְּמִצְרַיִם וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו: הִנֵּה שָׁמַעְתִּי כִּי יֶשׁ לֶחֶם בְּמִצְרַיִם, רְדוּ שָׁמָּה וּקְנוּ לָנוּ מִשָּׁם וְנִחְיֶה וְלֹא נָמוּת.

Uwagi do czytanki:

1) w znaczeniu: „wybrać”
2) „zapas”
3) Dodaj „co do” przed הַכִּסֵּא.

LEKCJA 36

135. הִנֵּה

Słowo הִנֵּה, tradycyjnie tłumaczone przez „oto", często występuje w prozie hebrajskiej i zasługuje na specjalną uwagę przy tłumaczeniu. Ciągłe stosowanie „oto" nawet we współczesnych tłumaczeniach Biblii wskazuje jedynie na brak świadomego wysiłku ze strony tłumaczy, zmierzającego do poprawnego przełożenia znaczenia i funkcji składniowych הִנֵּה. Poprawne zrozumienie użycia tej partykuły bynajmniej nie jest proste, niemniej mamy nadzieję, że poniższa dyskusja umożliwi czytelnikowi zastosowanie bardziej adekwatnego tłumaczenia.

1) הִנֵּה znajduje najprostsze i najbardziej podstawowe zastosowanie jako orzecznik istnienia. Różnica tej partykuły w relacji do יֵשׁ polega na tym, że podkreśla ona teraźniejszość i natychmiastowość sytuacji. W tym znaczeniu często pojawiają się formy fleksyjne:

	liczba pojedyncza		liczba mnoga	
1. os.	הִנְנִי / הִנֵּנִי	*hinənî / hinnénnî*	הִנְנוּ / הִנֵּנוּ	*hinənû / hinnénnû*
2. os. r.m.	הִנְּךָ	*hinnəḵā*	הִנְּכֶם	*hinnəḵem*
2. os. r.ż.	הִנֵּךְ	*hinnēḵ*	——	——
3. os. r.m.	הִנּוֹ	*hinnô*	הִנָּם	*hinnām*
3. os. r.ż.	——	——	——	——

Przykłady:

הִנְנִי Jestem tutaj (odpowiedź na pytanie lub wołanie).

הִנֵּה הָאִישׁ	Mężczyzna jest tutaj.
הִנֵּה אִשְׁתְּךָ	Twoja żona jest tutaj.

2) הִנֵּה może być również użyte w celu dodania tego samego odcienia znaczeniowego zdaniom z orzeczeniami przymiotnikowymi, przysłówkowymi bądź imiesłowowymi. W ten sposób takie zdania, jak na przykład אֲנִי בַבַּיִת, przyjmują formę הִנְנִי בַבַּיִת „jestem tu (teraz) w domu”.

Przykłady:

הִנֵּה חָמִיךְ עֹלֶה תִמְנָתָה	Twój teść jest teraz w drodze do Timny.
הִנֵּה אָבִיךָ חֹלֶה	Twój ojciec jest teraz chory.
הִנֵּה בִנְךָ בָּא אֵלֶיךָ	Twój syn idzie teraz do Ciebie.
הִנֵּה הָאָרֶץ לְפָנֶיךָ	Ta ziemia jest tutaj przed Tobą.

Partykuła ta może również występować przed zdaniami czasownikowymi, dodając żywości lub wagi opisywanemu wydarzeniu:

הִנֵּה אֲנָשִׁים בָּאוּ הֵנָּה	Mężczyźni przed chwilą tu przyszli.

Większość zdań zawierających *hinnēh* występuje w mowie niezależnej (z wyjątkiem *wəhinnēh* – zob. poniżej) i służy do wprowadzenia wydarzenia, na którym bazuje następujące po nim stwierdzenie lub rozkaz. Ważne jest zatem, by interpretować każde zdanie z *hinnēh* w kontekście następnego zdania, które może stać w relacji łącznej lub rozłącznej ze zdaniem zawierającym *hinnēh*. Spośród zdań łącznych i sekwencyjnych najczęściej występują:

1) *Zdanie z hinnēh* + tryb rozkazujący. Niebecność *wə-* przed trybem rozkazującym powoduje, że taką konstrukcję należy uważać za raczej wyjątkową. Jeśli zachodzi taka potrzeba, zdanie z *hinnēh* może być tłumaczone jako zdanie podrzędne.

הִנֵּה שִׁפְחָתֵךְ בְּיָדֵךְ עֲשִׂי־לָהּ...	Twoja służąca jest w twojej mocy, postąp z nią... *lub*: *Ponieważ* twoja służąca jest w twojej mocy… *itd.* (Rdz 16,6)
הִנֵּה שָׁמַעְתִּי כִּי יֶשׁ־שֶׁבֶר בְּמִצְרָיִם רְדוּ־שָׁמָּה...	Usłyszałem, że w Egipcie jest zboże, udajcie się tam... (Rdz 42,2)

Semantyczne powiązanie między pierwszym a drugim zdaniem jest jasne, niemniej może ono niekiedy zostać uwypuklone w tłumaczeniu przez sugerowane wcześniej zdanie podrzędnie złożone. Ponadto czasami jest wskazane użycie w drugim zdaniu „więc" lub „dlatego".

Tryb rozkazujący może być poprzedzony przez עַתָּה lub וְעַתָּה:

הִנֵּה בַּעַל הַחֲלֹמוֹת... בָּא וְעַתָּה לְכוּ וְנַהַרְגֵהוּ	Nadchodzi ten, który ma sny… Teraz więc chodźcie, zabijmy go. (Rdz 37,19)
הִנֵּה אַתָּה זָקַנְתָּ...עַתָּה שִׂימָה־לָּנוּ מֶלֶךְ...	Ty się zestarzałeś…, więc ustanów dla nas króla... (1 Sm 8,5)

2) *Zdanie z hinnēh* + odwrócone *perfectum*. Tego rodzaju formuła jest przykładem sekwencji przedstawionej w punkcie (1c) w poprzedniej lekcji.

אֲנִי הִנֵּה בְרִיתִי אִתָּךְ וְהָיִיתָ לְאַב הֲמוֹן גּוֹיִם	Zawieram moje przymierze z Tobą i staniesz się ojcem licznych narodów. (Rdz 17,4) *lub*: Ponieważ zawieram (zawrę) moje przymierze z tobą...
הִנֵּה יָמִים בָּאִים וְגָדַעְתִּי אֶת־זְרֹעֲךָ	Nadchodzą dni, gdy odetnę twoją moc... (1 Sm 2,31)

3) *Zdanie z hinnēh* + zdanie rozłączne. Istnieje kilka rodzajów rzadziej spotykanych konstrukcji należących do tej kategorii, które w większości przypadków stosują się do zasad zdań rozłącznych, omówio-

nych w poprzedniej lekcji, nieznacznie tylko zmodyfikowanych przez początkowe *hinnēh*:

הִנֵּה בֵּרַכְתִּי אֹתוֹ... וְאֶת־בְּרִיתִי אָקִים אֶת־יִצְחָק	Chociaż pobłogosławiłem go (Izmaela)..., to jednak moje przymierze ustanowię z Izaakiem. (Rdz 17,20-21)
הִנֵּה הָאֵשׁ וְהָעֵצִים וְאַיֵּה הַשֶּׂה	Tu jest ogień i drewno, ale gdzie jest baranek? (Rdz 22,7)
הִנֵּה אָנֹכִי הוֹלֵךְ לָמוּת... וְלָמָּה־זֶּה לִי בְּכֹרָה	Skoro zaraz umrę, po co mi pierworództwo? (Rdz 25,32)

W wielu przypadkach użycie zdania rozłącznego w czasie przyszłym po zdaniu zawierającym *hinnēh* + imiesłów zdaje się wymagać, by zdanie imiesłowowe zostało przełożone w znaczeniu dokonanym:

הִנֵּה אָנֹכִי מֵת בְּקִבְרִי ... תִּקְבְּרֵנִי	Gdy już umrę, pochowasz mnie w moim grobie... (Rdz 50,5)
הִנֵּה אֲנַחְנוּ בָאִים...אֶת־תִּקְוַת חוּט... תִּקְשְׁרִי	Gdy przyjdziemy... przywiążesz linę... (Joz 2,18)

Zwróciliśmy już uwagę na bardzo częste idiomatyczne użycie וְהִנֵּה po רָאָה oraz po innych czasownikach wyrażających percepcję. וְהִנֵּה może również służyć do wprowadzenia zdania okolicznikowego, występującego niekiedy bez bezpośrednio wyrażonego podmiotu:

וַיָּבֹא אֶל־הָאִישׁ וְהִנֵּה עֹמֵד עַל־הַגְּמַלִּים	Przyszedł do człowieka, gdy (ten) stał przy wielbłądach. (Rdz 24,30)
עוֹד שָׁאַר הַקָּטָן וְהִנֵּה רֹעֶה בַּצֹּאן	Pozostał jeszcze najmłodszy, pasący owce. (1 Sm 16,11)

136. נָא oraz הִנֵּה־נָא

Partykuła נָא często dołączona jest do trybu rozkazującego, *iussivu* i *cohortativu*. Tradycyjnie nazywana jest ona partykułą prekatywną (łac. *precor* błagam), tłumaczoną przez „proszę", „błagam" lub w inny podobny sposób. W rzeczywistości jednak trudno jest udokumentować przykładami to jej dosyć ogólnikowe tłumaczenie. Wydaje się ona raczej wskazywać na to, że wyrażone polecenie jest logiczną konsekwencją albo bezpośrednio poprzedzającego zdania, albo ogólnej sytuacji, w której kontekście jest ona wypowiadana. Jej zastosowania w charakterze partykuły modalnej nie można łatwo przewidzieć; kiedy jednak jest używana, wydaje się sugerować, że wypowiadający ją uważa swoje polecenie za konsekwencję swojej wcześniejszej wypowiedzi lub, jak już wspomnieliśmy, wcześniejszego kontekstu. Wydaje się zatem naturalne, że partykuła ta występuje w zdaniu następującym po zdaniu z *hinnēh*, ponieważ zdanie z *hinnēh* jest tym rodzajem twierdzenia, z którego wyłania się dana forma trybu rozkazującego. To bliskie powiązanie pomiędzy dwoma rodzajami zdań w języku hebrajskim staje się bardziej wyraziste, kiedy partykuła נָא dodawana jest zarówno do *hinnēh*, jak i do następującego po *hinnēh* trybu rozkazującego:

הִנֵּה־נָא עֲצָרַנִי יהוה מִלֶּדֶת בֹּא־נָא אֶל־שִׁפְחָתִי	Ponieważ Pan powstrzymał mnie od rodzenia, zbliż się do mojej służebnicy... (Rdz 16,2)
הִנֵּה נָא רָפָה הַיּוֹם לַעֲרוֹב לִינוּ־נָא...פֹּה	Ponieważ dzień zbliżył się do wieczora..., przenocujcie tutaj. (Sdz 19,9)

W innych przypadkach *hinnēh-nāʾ* odpowiada sposobowi użycia samego *hinnēh*, na przykład:

הִנֵּה־נָא מָצָא עַבְדְּךָ חֵן בְּעֵינֶיךָ... וְאָנֹכִי לֹא אוּכַל לְהִמָּלֵט	Chociaż twój sługa znalazł łaskę w twoich oczach, ...jednakże nie mogę uciec... (Rdz 19,19)

הִנֵּה־נָא מוֹשַׁב הָעִיר טוֹב... וְהַמַּיִם רָעִים	Mimo że położenie miasta jest dobre... woda jest zła... (2 Krl 2,19)

137. עוֹד oraz אַיֵּה

W zdaniach czasownikowych עוֹד występuje jako zwykły przysłówek w znaczeniu „znowu", „jeszcze", „jeszcze raz", „ponownie":

יָשַׁב עוֹד וַיֹּאכַל	Znowu usiadł i jadł.
וַיַּחֲלֹם עוֹד חֲלוֹם אַחֵר	I przyśnił mu się jeszcze inny sen.

Podobnie jak הִנֵּה, עוֹד może odmieniać się przez osoby i być używane jako orzecznik istnienia w znaczeniu „być jeszcze", „być nadal".

	liczba pojedyncza		liczba mnoga	
1. os.	עוֹדִי / עוֹדֶנִּי	*'ôḏî / 'ôḏénnî*	——	——
2. os. r.m.	עוֹדְךָ	*'ôḏəḵā*	——	——
2. os. r.ż.	עוֹדָךְ	*'ôḏāḵ*	——	——
3. os. r.m.	עוֹדֶנּוּ	*'ôḏénnû*	עוֹדָם	*'ôḏām*
3. os. r.ż.	עוֹדֶנָּה	*'ôḏénnāh*	——	——

Przykłady:

עוֹדֶנּוּ שָׁם	On jeszcze tam jest.
אַבְרָהָם עוֹדֶנּוּ עֹמֵד לִפְנֵי יהוה	Abraham nadal stoi przed Panem.
עוֹדֶנִּי חַי	Jeszcze żyję.
עוֹד יוֹסֵף חַי	Józef ciągle jest żywy.
עוֹד הָעָם רַב	Lud nadal jest zbyt liczny.
הַעוֹד לָכֶם אָח	Czy macie jeszcze innego brata?

Powyższe przykłady wyraźnie pokazują, że עוֹד, podobnie jak הִנֵּה, może być stosowane nie tylko do orzekania istnienia, lecz również w innych rodzajach zdań bezczasownikowych.

Specjalne zastosowanie עוֹד i בְּעוֹד znajdują w wyrażeniach czasowych:

עוֹד חָמֵשׁ שָׁנִים	jeszcze przez pięć lat; w ciągu następnych pięciu lat
בְּעוֹד שְׁלֹשֶׁת יָמִים	jeszcze przez trzy dni; po trzech następnych dniach
בְּעוֹד הַיֶּלֶד חַי	gdy chłopiec jeszcze żył
עוֹד מְעַט	za krótką chwilę, niedługo, wkrótce

Te wyrażenia były pierwotnie zdaniami bezczasownikowymi, używanymi najpierw okolicznikowo:

jest jeszcze pięć lat → mając jeszcze pięć lat

Następnie zostały one włączone jako odrębne jednostki w strukturę innych zdań, i w ten sposób utraciły swój pierwotny status osobnego zdania. Można zatem porównać בְּעוֹד do konstrukcji בְּ + *infinitivus constructus* czasownika הָיָה. עוֹד połączone z zaprzeczeniem znaczy „już nigdy", „nigdy więcej".

Niekiedy אַיֵּה (gdzie?) występuje z przyrostkami podmiotowymi, podobnie jak עוֹד; poświadczone są następujące formy: אַיֶּכָּה (2. os. l.poj. r.m.), אַיּוֹ (3. os. l.poj. r.m.) oraz אַיָּם (3. os. l.mn. r.m.).

138. Słowniczek XXXVI

rzeczowniki:	מְרַגֵּל	*məraggēl*	(l.mn. *-îm*) szpieg, zwiadowca
	אֱמֶת	*ʾĕmét*	(brak l.mn.; + przyr. אֲמִתִּי) prawda
czasownik:	בָּחַן	*bāḥan*	(יִבְחַן) próbować, poddawać próbie, wystawiać na próbę

inne: חַי *ḥay* / חֵי *ḥê* } forma pochodna od חַי (żywy) *lub* חַיִּים (życie), używana przed imionami własnymi w przysiędze: חַי אֱלֹהִים na życie Boga, חֵי פַּרְעֹה na życie faraona; *por.* אִם poniżej

אִם *ʾim* (spójnik) jeśli; zapamiętaj pełną formułę przysięgi: *ḥay/ḥê* X *ʾim* + *imperfectum*, gdzie אִם ma znaczenie negatywne, na przykład:

חֵי פַּרְעֹה אִם תֵּצְאוּ מִזֶּה כִּי־אִם...
Na życie faraona, nie wyjdziecie stąd, jeśli nie...

כָּל־ *kull-* wszystek, każdy, cały (używane w apozycji, z przyrostkami zaimkowymi: הָאֲנָשִׁים כֻּלָּם wszyscy mężczyźni, *dosł.* mężczyźni, wszyscy oni)

	liczba pojedyncza		liczba mnoga	
1. os. wspól.	——	——	כֻּלָּנוּ	*kullā́nû*
2. os. r.m.	כֻּלְּךָ	*kulləḵā*	כֻּלְּכֶם	*kulləḵem*
2. os. r.ż.	כֻּלֵּךְ	*kullēḵ, -āḵ*	——	——
3. os. r.m.	כֻּלֹּה / כֻּלּוֹ	*kullōh, -ô*	כֻּלָּם	*kullām*
3. os. r.ż.	כֻּלָּהּ	*kullāh*	——	——

Ćwiczenia

a) Przetłumacz:

1) אָבִיךָ עוֹדֶנּוּ חָי.
2) וַיֹּאמֶר הַסָּרִים: אַיֵּכָה אֲדֹנִי.
3) רוּץ נָא לִקְרָאתוֹ.

4) אֵיפֹה נוּכַל לִמְצֹא אֹכֶל וְאֵין לֶחֶם בָּעִיר.

5) שְׁמַע נָא אֶל־קוֹלִי וְתִהְיֶה אִישׁ נָבוֹן וְחָכָם.

6) אֵינֶנִּי נָס הָהָרָה.

7) קְנֵה לָנוּ אֹכֶל פֶּן־נִרְעַב.

8) הִנֵּה אִשְׁתְּךָ קַח וְלֵךְ אֶל־אַרְצְךָ.

9) בְּנוּ עוֹד עִיר גְּדוֹלָה.

10) הִנְנִי נֹתֵן לְךָ בִּינָה וְחָכְמָה.

11) הִנֵּה אָחִיךָ בָּרַח מֵהָעִיר רְדֹף אַחֲרָיו.

12) הַאֵינְךָ יֹדֵעַ כִּי זֶה יוֹם הַשַּׁבָּת.

b) Przetłumacz ustnie na język hebrajski:
1) Nasza matka jest ciągle tutaj w domu.
2) Twój brat teraz nadchodzi.
3) Nie pójdę (*dosł.* wstąpię) do miasta.
4) W górach ciągle jest ogień.
5) Mężczyźni nie jedzą.
6) Gdzie są naczynia, które ulepiłeś?
7) Nie idziemy.
8) Dziewiątego dnia dojechaliśmy do końca drogi.
9) Czy jeszcze jesteś głodny?
10) Wszyscy byliśmy ubodzy.

c) Przetłumacz:

1) הִנֵּה־נָא אָבִיךָ מֵת שׁוּב נָא אֶל־אַרְצְךָ וְאֶל־עַמְּךָ.

2) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־הַנָּבִיא: הִנֵּה־נָא דִּבְרֵי הַנְּבִיאִים הָאֲחֵרִים פֶּה אֶחָד טוֹב אֶל־הַמֶּלֶךְ יִהְיוּ נָא דְבָרֶיךָ כְּדִבְרֵיהֶם.

3) הִנֵּה אִשְׁתְּךָ הִיא וְאֵיךְ אָמַרְתָּ כִּי אֲחוֹתְךָ הִיא.

4) הִנֵּה הָאָרֶץ לְפָנֶיךָ שֵׁב בָּהּ בְּשָׁלוֹם.

5) בְּעוֹד שְׁלֹשֶׁת יָמִים תֵּדַע כִּי אֱמֶת דְּבָרַי.

6) הִנֵּה־נָא זָקַנְתִּי וְלֹא יָדַעְתִּי יוֹם מוֹתִי וְעַתָּה שְׁמַע נָא אֶל־קוֹלִי וְאֶתֵּן לְךָ בְּרָכָה.

7) הִנֵּה־נָא הָעִיר הַזֹּאת קְרֹבָה לָנוּס שָׁמָּה אֶבְרְחָה נָּא שָׁמָּה וְאֶחְיֶה.

d) Napisz w języku hebrajskim, używając zdań z *hinnēh* tam, gdzie to jest możliwe:

1) Mimo że ciągle naszego jedzenia jest dużo, nie możemy wam go dać (*dosł.* dać trochę z niego).
2) Ponieważ twój ojciec umarł, poślę cię, żebyś mieszkał z twoim najstarszym (*dosł.* dużym) bratem.
3) Chociaż jestem tu przy tobie, nie możesz mnie zobaczyć.
4) Teraz, kiedy przyszedłeś do nas, usiądź i jedz z nami.
5) Ponieważ tu mieszkamy, powiedzmy im, że jesteśmy bogaci, żeby nam się powodziło.
6) Oto sprawiedliwość i prawda zniknęły z kraju, teraz szukajmy pomocy u (*dosł.* od) naszego Boga, aby posłał nam wybawienie.
7) Na życie króla, nie wejdziesz tu przed wieczorem.

e) Czytanka: Józef przyjmuje swoich braci w Egipcie

וַיֵּרְדוּ אֲחֵי יוֹסֵף עֲשָׂרָה לִקְנוֹת אֹכֶל מִמִּצְרָיִם וְאֶת־בִּנְיָמִין אֲחִי[1] יוֹסֵף
לֹא שָׁלַח יַעֲקֹב אֶת־אֶחָיו כִּי אָמַר פֶּן תִּקְרָאֶנּוּ[2] רָעָה וַיָּבֹאוּ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַבָּאִים מִצְרַיְמָה כִּי הָיָה הָרָעָב בְּאֶרֶץ כְּנָעַן.
וַיָּבֹאוּ אֲחֵי יוֹסֵף וַיִּשְׁתַּחֲווּ[3] לוֹ אַפַּיִם אַרְצָה וַיַּרְא יוֹסֵף אֶת־אֶחָיו וַיַּכִּר[4]
אֹתָם וְהֵם לֹא הִכִּירוּ[5] אֹתוֹ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם קָשׁוֹת[6] לֵאמֹר: מֵאַיִן בָּאתֶם.
וַיֹּאמְרוּ: מֵאֶרֶץ כְּנַעַן לִקְנוֹת אֹכֶל, וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף אֶת־הַחֲלוֹמוֹת אֲשֶׁר
חָלַם וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם: מְרַגְּלִים אַתֶּם, לִרְאוֹת אֶת־עֶרְוַת הָאָרֶץ בָּאתֶם,

וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו: לֹא אֲדֹנִי, וַעֲבָדֶיךָ בָּאוּ לִקְנוֹת אֹכֶל, כֻּלָּנוּ בְּנֵי אִישׁ אֶחָד
אֲנַחְנוּ, כֵּנִים אֲנַחְנוּ, לֹא הָיוּ עֲבָדֶיךָ מְרַגְּלִים,
וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם: לֹא, כִּי[7] עֶרְוַת הָאָרֶץ בָּאתֶם לִרְאוֹת.

וַיֹּאמְרוּ: שְׁנֵי עָשָׂר[8] עֲבָדֶיךָ אַחִים, אֲנַחְנוּ בְּנֵי אִישׁ אֶחָד בְּאֶרֶץ כְּנָעַן,
וְהִנֵּה הַקָּטֹן אֶת־אָבִינוּ הַיּוֹם וְהָאֶחָד אֵינֶנּוּ.

וַיֹּאמֶר יוֹסֵף: הוּא[9] אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֲלֵיכֶם לֵאמֹר מְרַגְּלִים אַתֶּם, בְּזֹאת
אֶבְחַן אֶתְכֶם, חֵי פַרְעֹה אִם תֵּצְאוּ מִזֶּה כִּי־אִם בְּבוֹא אֲחִיכֶם הַקָּטֹן הֵנָּה,
שִׁלְחוּ מִכֶּם אֶחָד וְיִקַּח אֶת־אֲחִיכֶם וְאַתֶּם תֵּשְׁבוּ פֹּה וְאֶת־דִּבְרֵיכֶם
אֶבְחַן הַאֱמֶת[10] אִתְּכֶם וְאִם לֹא, חֵי פַרְעֹה כִּי[11] מְרַגְּלִים אַתֶּם.

Uwagi do czytanki:

1) czyli jego brat z tej samej matki
2) = תִּקְרָא אֹתוֹ.
3) „i pokłonili się”
4) „i rozpoznał”
5) „oni nie rozpoznali”
6) Przymiotniki w l.mn. r.ż. mogą być użyte przysłówkowo: „surowo”.
7) Po zaprzeczeniu *kî* nabiera silnego znaczenia twierdzącego: „lecz wręcz przeciwnie, *z pewnością* przybyliście...” itd.
8) „dwunastu”
9) הוּא jest orzeczeniem (*tutaj*: „faktem jest”), zdanie z אֲשֶׁר jest podmiotem.
10) הַ wprowadza pytanie: „wypróbuję, czy prawdą jest...”
11) Zauważ częste asertywne użycie כִּי: „Na życie faraona, *naprawdę* jesteście szpiegami!”

LEKCJA 37

139. Czasowniki pochodne

Wszystkie czasowniki omawiane w poprzednich lekcjach należą do rodzaju koniugacyjnego, zwanego Qalem lub koniugacją prostą, ponieważ składają się z nierozszerzonego rdzenia połączonego ze schematem tematycznym (*perfectum*, *imperfectum* itd.). Jednak w języku hebrajskim, jak w większości innych języków, te same rdzenie mogą służyć do utworzenia różnych czasowników, głównie za pomocą członów przedrostkowych lub poprzez modyfikację schematów tematycznych. Istnieje sześć ważnych rodzajów czasowników pochodnych, często nazywanych koniugacjami. Nie wszystkie rdzenie pojawiają się we wszystkich sześciu odmianach, podobnie jak wiele rdzeni nie występuje w Qalu jako czasowniki, chociaż są dobrze poświadczone w rzeczownikach i przymiotnikach. Gramatycy języka hebrajskiego wyprowadzają nazwę sześciu pochodnych rodzajów odmiany czasowników od formy, którą by te czasowniki przyjęły w *perfectum* 3 os. l.poj. r.m. utworzonej od rdzenia פעל:

נִפְעַל	Nif'al	Lekcje 37–39
פִּעֵל	Pi'el	Lekcje 40–43
פֻּעַל	Pu'al	
הִפְעִיל	Hif'il	Lekcje 44–47
הָפְעַל	Hof'al	
הִתְפַּעֵל	Hitpa'el	Lekcja 48

140. Znaczenie czasowników w Nifʽalu

Ogólnie mówiąc, czasowniki w koniugacji Nifʽal, której cechą charakterystyczną jest przedrostek *n-* dołączony do rdzenia, mają znaczenie *medio-pasywne*. Ponieważ teoretyczna dyskusja na temat znaczenia terminu „medio-pasywny", stosowanego nie zawsze jednoznacznie w opisach gramatycznych, odwiodłaby nas zbyt daleko od zagadnień właściwych dla wstępnej gramatyki, przedstawimy klasyfikację tych czasowników, opierając się na ich znaczeniu w języku polskim:

1) *Strona bierna niepełna.* Strona bierna w języku polskim jest konstrukcją składniową, a nie kategorią znaczenia czasownika. Jeśli czasownik występuje w znaczeniu czynnym i przechodnim, na przykład:

Uczniowie *przeczytali* lekcję,

podlega on przekształceniu w stronę bierną:

Lekcja *została przeczytana* przez uczniów.

Przez stronę bierną niepełną rozumiemy takie samo przekształcenie z pominięciem wykonawcy czynności:

Lekcja *została przeczytana.*

Jej użycie wskazuje, że mówiącemu nie zależy na określeniu wykonawcy czynności. Strona bierna czasownika w języku hebrajskim należy do tej kategorii, gdyż konstrukcje strony biernej wyrażające wykonawcę czynności praktycznie nie istnieją. Jeśli czasownik występujący w Qalu ma znaczenie czynne i jest przechodni, jego odpowiednik w Nifʽalu zawsze można przetłumaczyć za pomocą niepełnej strony biernej:

Qal	Nifʽal	
כָּתַב אֶת־הַדָּבָר	נִכְתַּב הַדָּבָר	Słowo zostało napisane.
עָזַב אֶת־הָעִיר	נֶעֶזְבָה הָעִיר	Miasto zostało opuszczone.
הָרַג אֶת־הָאִישׁ	נֶהֱרַג הָאִישׁ	Człowiek został zabity.

2) *Strona medium* (łac.). Oznacza ona, że syntaktyczny podmiot zdania jest zarazem semantycznym przedmiotem wykonywanej czynności, przy całkowitym wymazaniu składniowej pozycji przeznaczonej dla wykonawcy czynności.

strona czynna	strona medium
On zbił okno.	Okno zbiło się.
On zatrzymał samochód.	Samochód zatrzymał się.
On otworzył drzwi.	Drzwi otworzyły się.

W przeciwieństwie do niepełnej strony biernej czasowniki strony medium są czynne pod względem formy, ale ich znaczenie (czyli strona) jest w pewnym sensie odwrócone: dopełnienie czasownika czynnego stało się podmiotem czasownika w stronie medium. Hebrajskie czasowniki w Nifʿalu często odpowiadają czasownikom w stronie medium w języku polskim:

נִפְתַּח הַשַּׁעַר	Brama się otwarła.
נִשְׁבַּר הַכְּלִי	Naczynie się rozbiło.
נִפְתְּחוּ הַשָּׁמַיִם	Niebiosa się otworzyły.

3) *Strona zwrotna*. Czasowniki zwrotne w języku polskim mają wyrażone dopełnienie (zaimek zwrotny), które odnosi się do podmiotu. Innymi słowy, wykonawca czynności jest utożsamiony z przedmiotem wykonywanej czynności:

Ujrzał się w wodzie.
Umył się.
Sprzedał się w niewolę.

Czasowniki w Nifʿalu często wymagają takiego właśnie tłumaczenia:

נִגְאַל	Wykupił się.
נִמְכַּר	Sprzedał się.

4) *Znaczenie rezultatywne.* To znaczenie Nif'alu jest ważniejsze od dwóch wymienionych wyżej kategorii. Będąc zasadniczo czasownikiem wyrażającym stan, Nif'al w znaczeniu rezultatywnym opisuje stan podmiotu, który jest wynikiem czynności wyrażonej przez czasownik:

czynny		bierny		rezultatywny	
פָּתַח	otworzyć	נִפְתַּח	być / zostać otwartym	נִפְתָּח	być otwartym
שָׁבַר	rozbić	נִשְׁבַּר	być / zostać rozbitym	נִשְׁבָּר	być rozbitym, w kawałkach

Formalnym odpowiednikiem znaczenia rezulatywnego w języku polskim jest często strona bierna, dlatego też powyższe rozróżnienie nie zawsze łatwo jest wyodrębnić i właściwie przełożyć. W zdaniu w stronie biernej „zostało rozbite" czasownik „zostało" jest czasownikiem pomocniczym orzeczenia złożonego, gdzie czynność główna wyrażona jest przez przymiotnikowy imiesłów bierny „rozbite". Ponieważ w języku polskim przymiotnikowy imiesłów bierny może występować w aspekcie dokonanym lub niedokonanym, niewątpliwie najlepszym sposobem tłumaczenia znaczenia rezultatywnego Nif'alu jest zastosowanie imiesłowu biernego w aspekcie dokonanym. Na przykład:

strona bierna, imiesłów bierny, aspekt niedokonany:	Naczynie jest / było / będzie rozbijane.
znaczenie rezultatywne, imiesłów bierny, aspekt dokonany:	Naczynie jest / było / będzie rozbite.

Bardzo często znaczenie rezultatywne zawiera w sobie odcień potencjalności:

נִרְאָה — רָאָה	widzieć — być widzianym	→	być widzialnym, możliwym do zobaczenia, pojawić się
נוֹרָא — יָרֵא	bać się — być straszliwym	→	być przerażającym, straszliwym, wzbudzającym lęk

נֶאֱכַל — אָכַל	jeść — być zjedzonym	→	być jadalnym, możliwym do zjedzenia
נִבְחַר — בָּחַר	wybierać — być wybranym	→	być nadającym się do wyboru, możliwym do przyjęcia
נֶאֱהַב — אָהַב	kochać — być kochanym	→	być uroczym, godnym kochania
נוֹשַׁב — יָשַׁב	mieszkać — być zamieszkanym	→	być możliwym do zamieszkania
נִמְצָא — מָצָא	znajdować — być znalezionym	→	istnieć, być obecnym (*por.* fr. *se trouver*, pol. znajdować się)

Powyższe cztery kategorie Nifʿalu zostały wyodrębnione na podstawie znaczenia tej koniugacji w tłumaczeniu na język polski. W języku hebrajskim jednak tworzą one jedną grupę czasowników o znaczeniu medio-pasywnym wyrażonym przez Nifʿal. Tylko dokładne przestudiowanie kontekstu występowania tej formy pozwoli czytelnikowi na właściwy wybór polskiego znaczenia spośród różnych możliwości jej tłumaczenia.

Wiele czasowników w Nifʿalu nie ma żadnego odpowiednika w Qalu:

נִלְחַם	walczył	נִסְתַּר	ukrył się
נִמְלַט	uciekł	נִרְדַּם	zasnął mocno

Kilka czasowników wydaje się pochodzić od rzeczowników, jakkolwiek Nifʿal rzadko jest w tym celu stosowany: נִבָּא (*zamiast* נִנְבָּא*) prorokować, od נָבִיא prorok.

141. Tematy oraz fleksja czasownika w Nifʿalu

Formę Nifʿalu tworzy się od rdzenia czasownikowego złożonego z trzech spółgłosek poprzez dodanie przedrostka *n*. W *perfectum* temat czasownika przyjmuje podstawową formę נִכְתַּב *nik̲tab̲*, a jej fleksja przebiega regularnie. *Imperfectum* brzmiało pierwotnie **yankatib*, ale wskutek asymi-

lacji spółgłoski *n* przyjęło kształt יִכָּתֵב *yikkāṯēḇ*. Formy trybu rozkazującego oraz *infinitivus constructus* są tworzone od tego samego tematu, co *imperfectum*, gdzie podwojenie pierwszej spółgłoski rdzenia jest najbardziej charakterystycznym elementem całej odmiany. Imiesłów oraz *infinitivus absolutus* tworzone są od tematu *perfectum*.

rodzaj rdzenia	*perfectum*	*imperfectum*	tryb rozkazujący
regularny	נִכְתַּב *niḵtaḇ*	יִכָּתֵב *yikkāṯēḇ*	הִכָּתֵב *hikkāṯēḇ*
III-*gardłowej*	נִשְׁלַח *nišlaḥ*	יִשָּׁלַח *yiššālaḥ*	הִשָּׁלַח *hiššālaḥ*
I-*gardłowej*	נֶאֱמַן *ne'ĕman*	יֵאָמֵן *yē'āmēn*	הֵאָמֵן *hē'āmēn*

rodzaj rdzenia	*infinitivus constructus*	imiesłów
regularny	הִכָּתֵב *hikkāṯēḇ*	נִכְתָּב *niḵtāḇ*
III-*gardłowej*	הִשָּׁלַח *hiššālaḥ*	נִשְׁלָח *nišlāḥ*
I-*gardłowej*	הֵאָמֵן *hē'āmēn*	נֶאֱמָן *ne'ĕmān*

Uwagi:

a) Jedynym odstępstwem od regularnej odmiany w przypadku czasowników III-*gardłowej* jest zastąpienie *ē* przez *a* w *imperfectum* i pokrewnych formach.

b) Czasowniki I-*gardłowej* (wraz z א) w *perfectum* mają schemat נֶאֱמַן, z samogłoską *e* w sylabie preformatywnej oraz *ĕ* po spółgłosce gardłowej. W *imperfectum* i pokrewnych formach podwojenie pierwszej spółgłoski rdzenia zastąpione jest wydłużeniem zastępczym samogłoski przedrostka *i* do *ē*; samogłoska *ē* pozostaje niezmieniona w całej odmianie.

c) Imiesłów różni się od tematu *perfectum* tylko długością samogłoski tematycznej. Użyty w funkcji przymiotnika, zatrzymuje tę samogłoskę w odmianie – porównaj rodzaj żeński imiesłowu נִכְתָּבָה *niḵtāḇāh* w przeciwieństwie do formy osobowej rodzaju żeńskiego, zawierającej redukcję samogłoski: נִכְתְּבָה *niḵtəḇāh*.

rodzaj rdzenia:	regularny	III-*gardłowej*	I-*gardłowej*
perfectum	נִכְתַּב *niktab*	נִשְׁלַח *nišlaḥ*	נֶאֱמַן *ne'ĕman*
	נִכְתְּבָה *niktəbāh*	נִשְׁלְחָה *nišləḥāh*	נֶאֶמְנָה *ne'emnāh*
	נִכְתַּבְתָּ *niktábtā*	נִשְׁלַחְתָּ *nišláḥtā*	נֶאֱמַנְתָּ *ne'ĕmántā*
	נִכְתַּבְתְּ *niktábt*	נִשְׁלַחַתְּ *nišláḥat*	נֶאֱמַנְתְּ *ne'ĕmánt*
	נִכְתַּבְתִּי *niktábtî*	נִשְׁלַחְתִּי *nišláḥtî*	נֶאֱמַנְתִּי *ne'ĕmántî*
	נִכְתְּבוּ *niktəbû*	נִשְׁלְחוּ *nišləḥû*	נֶאֶמְנוּ *ne'emnû*
	נִכְתַּבְתֶּם *niktabtém*	נִשְׁלַחְתֶּם *nišlaḥtém*	נֶאֱמַנְתֶּם *ne'ĕmantém*
	נִכְתַּבְתֶּן *niktabtén*	נִשְׁלַחְתֶּן *nišlaḥtén*	נֶאֱמַנְתֶּן *ne'ĕmantén*
	נִכְתַּבְנוּ *niktábnû*	נִשְׁלַחְנוּ *nišláḥnû*	נֶאֱמַנּוּ *ne'ĕmánnû*
imperfectum	יִכָּתֵב *yikkātēb*	יִשָּׁלַח *yiššālaḥ*	יֵאָמֵן *yē'āmēn*
	תִּכָּתֵב *tikkātēb*	תִּשָּׁלַח *tiššālaḥ*	תֵּאָמֵן *tē'āmēn*
	תִּכָּתֵב *tikkātēb*	תִּשָּׁלַח *tiššālaḥ*	תֵּאָמֵן *tē'āmēn*
	תִּכָּתְבִי *tikkātəbî*	תִּשָּׁלְחִי *tiššāləḥî*	תֵּאָמְנִי *tē'āmənî*
	אֶכָּתֵב *'ekkātēb*	אֶשָּׁלַח *'eššālaḥ*	אֵאָמֵן *'ē'āmēn*
	יִכָּתְבוּ *yikkātəbû*	יִשָּׁלְחוּ *yiššāləḥû*	יֵאָמְנוּ *yē'āmənû*
	תִּכָּתַבְנָה *tikkātábnāh*	תִּשָּׁלַחְנָה *tiššaláḥnāh*	תֵּאָמַנָּה *tē'āmánnāh*
	תִּכָּתְבוּ *tikkātəbû*	תִּשָּׁלְחוּ *tiššāləḥû*	תֵּאָמְנוּ *tē'āmənû*
	תִּכָּתַבְנָה *tikkātábnāh*	תִּשָּׁלַחְנָה *tiššaláḥnāh*	תֵּאָמַנָּה *tē'āmánnāh*
	נִכָּתֵב *nikkātēb*	נִשָּׁלַח *niššālaḥ*	נֵאָמֵן *nē'āmēn*
tryb rozkazujący	הִכָּתֵב *hikkātēb*	הִשָּׁלַח *hiššālaḥ*	הֵאָמֵן *hē'āmēn*
	הִכָּתְבִי *hikkātəbî*	הִשָּׁלְחִי *hiššāləḥî*	הֵאָמְנִי *hē'āmənî*
	הִכָּתְבוּ *hikkātəbû*	הִשָּׁלְחוּ *hiššāləḥû*	הֵאָמְנוּ *hē'āmənû*
	הִכָּתַבְנָה *hikkātábnāh*	הִשָּׁלַחְנָה *hiššaláḥnāh*	הֵאָמַנָּה *hē'āmánnāh*
infinitivus constructus	הִכָּתֵב *hikkātēb*	הִשָּׁלַח *hiššālaḥ*	הֵאָמֵן *hē'āmēn*

infinitivus constructus + przyrostek	הִכָּתְבִי *hikkāṯəḇî*	הִשָּׁלְחִי *hiššāləḥî*	הֵאָמְנִי *hēʾāmənî*
	הִכָּתֶבְךָ *hikkāṯeḇkā*	הִשָּׁלַחֲךָ *hiššālaḥăḵā*	הֵאָמֶנְךָ *hēʾāmenḵā*
	itd.	*itd.*	*itd.*
infinitivus absolutus	נִכְתּוֹב *niḵtôḇ*	נִשְׁלוֹחַ *nišlô^{a}ḥ*	נַעֲבוֹר *naʿăḇôr*
	הִכָּתוֹב *hikkāṯôḇ*	הִשָּׁלוֹחַ *hiššālô^{a}ḥ*	הֵעָבוֹר *hēʿāḇôr*
imiesłów	נִכְתָּב *niḵtāḇ*	נִשְׁלָח *nišlāḥ*	נֶאֱמָן *neʾĕmān*
	נִכְתָּבָה *niḵtāḇāh*	נִשְׁלָחָה *nišlāḥāh*	נֶאֱמָנָה *neʾĕmānāh*
	נִכְתָּבִים *niḵtāḇîm*	נִשְׁלָחִים *nišlāḥîm*	נֶאֱמָנִים *neʾĕmānîm*
	נִכְתָּבוֹת *niḵtāḇôṯ*	נִשְׁלָחוֹת *nišlāḥôṯ*	נֶאֱמָנוֹת *neʾĕmānôṯ*

Uwagi:

1) Dwie formy *infinitivus absolutus* często łączą się z odpowiadającym im określonym czasownikiem osobowym według tego samego ogólnego schematu:

נִשְׁמוֹעַ נִשְׁמַע *lecz:* הִשָּׁמוֹעַ יִשָּׁמַע

2) *Infinitivus absolutus* czasownika נֶאֱמַן nie jest poświadczony w tekście biblijnym, a ponieważ jego ostateczny kształt nie jest pewny (prawdopodobnie przyjąłby formę נֶאֱמוֹן z samogłoską *e* ze względu na א), zastąpiliśmy go lepiej poświadczonym czasownikiem נֶעֱבַר (być przekroczonym).
3) Imiesłowy rodzaju żeńskiego w liczbie pojedynczej mogą przyjmować następujące formy: נִכְתֶּבֶת, נִשְׁלַחַת, נֶאֱמֶנֶת.

142. Słowniczek XXXVII

rzeczowniki: נֶפֶשׁ *népeš* (l.mn. *-ôṯ*; z przyrostkiem נַפְשִׁי) dusza, siła witalna; osoba, żywe stworzenie (wraz z przyrostkami odpowiada znaczeniu zaimka zwrotnego „się”, niekiedy emfatycznie połączonego z zaimkem wskazującym „sam”: נַפְשִׁי, נַפְשְׁךָ, נַפְשׁוֹ: się, siebie samego)

	שַׂק	*śaq*	(l.mn. *-îm*) worek; wór pokutny (noszony jako znak żałoby)
	מִשְׁמָר	*mišmār*	(brak l.mn.) miejsce odosobnienia, więzienie; straż, jednostka straży
	מָלוֹן	*mālôn*	miejsce noclegu, zakwaterowania; zajazd, gospoda
czasowniki:	אָשֵׁם	*ʾāšēm*	(יֶאְשַׁם) być winnym; przym. odczas. אָשֵׁם winny
	לָן	*lān*	(יָלִין) spędzić noc, przenocować
	נֶאֱמַן	*neʾĕman*	(יֵאָמֵן) być pewnym, solidnym, godnym zaufania
	נִשְׁאַר	*nišʾar*	(יִשָּׁאֵר) być pozostawionym, przeżyć, ocaleć
inne:	לְבַדּ-	*ləḇadd-*	(+ przyrostek) tylko, jedynie, sam, *na przykład*: אֲנִי לְבַדִּי tylko ja, ja sam
	אֲבָל	*ʾăḇāl*	(przysłówek) zaprawdę, naprawdę; jednakże

Uwaga: Przyimek בֵּין (między) przybiera następujące formy w połączeniu z przyrostkami zaimkowymi:

בֵּינִי	*bênî*	בֵּינֵינוּ	*bênênû*	*lub*:	בֵּינוֹתֵינוּ	*bênôṯênû* (forma rzadka)
בֵּינְךָ	*bênəḵā*	בֵּינֵיכֶם	*bênêḵem*		——	——
בֵּינֵךְ	*bênēḵ*	——	——		——	——
בֵּינוֹ	*bênô*	בֵּינֵיהֶם	*bênêhem*	*lub*:	בֵּינוֹתָם	*bênôṯām* (forma rzadka)

Ćwiczenia

a) Uzupełnij wokalizację czasowników w Nif'alu i przetłumacz:

1) נשׁבַּר הַכְּלִי.
2) יֵאכל הַבָּשָׂר.
3) נהרגו הַמְרַגְּלִים.
4) ישׁמעו דִּבְרֵי אֱמֶת.
5) לֹא יכּרת אִישׁ מֵעַל הַכִּסֵּא.
6) נשׁמע קוֹל שִׁירָם.
7) לֹא נחשׁך מְאוּמָה מִמְּךָ.
8) אֵיךְ יבחן הָעָם.
9) אֲנַחְנוּ נשׁארנו לְבַדֵּנוּ.
10) יֵאמן דְּבַר אֱלֹהִים.
11) תזּכרוּ כֻּלְּכֶם.
12) אַל־יכּתב שְׁמוֹ בַּסֵּפֶר.
13) אֵלֶּה שְׁמוֹת הֶעָרִים הַנלכּדות.
14) וַימּכר יוֹסֵף בִּידֵי הַמִּצְרַיִם.
15) חַי אֱלֹהִים אִם־ישׁפך דָּם בִּהְיוֹתִי פֹּה.
16) יִתפשׂו הַבֹּרְחִים.
17) יחֹן אֶת־הַנִּבחרים.
18) יִדּמו הַנִּשׁארים.
19) הִפּתחו הַשְּׁעָרִים.
20) תִּשָּׂרַפְנָה הֶעָרִים הַנעזבות.

b) Napisz w języku hebrajskim:

1) A gdy ich słowa zostały wysłuchane, wiedzieliśmy, że są winni.
2) Na życie Boga, nie zobaczysz swojego męża aż do dnia jego śmierci.
3) I wieczorem wszedł do gospody, i spędził tam noc.
4) Teraz, gdy zostałeś wybrany jako nasz król, udziel nam pomocy, abyśmy zabili naszych przeklętych wrogów, zanim nasza ziemia zostanie zdobyta i nasze miasta zostaną spalone.
5) Włożyli jedzenie do swoich worków i wyruszyli w drogę.

6) Teraz, skoro zmierzył pole, idź do niego i spytaj, czy (*hă-*) sprzeda je nam.

c) Czytanka: Józef i jego bracia w Egipcie

וַיֶּאֱסֹף יוֹסֵף אֶת־אֶחָיו אֶל־מִשְׁמָר שְׁלֹשֶׁת יָמִים וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם בַּיּוֹם
הַשְּׁלִישִׁי: זֹאת עֲשׂוּ וִחְיוּ, אֶת־אֱלֹהִים אֲנִי יָרֵא, אִם־כֵּנִים אַתֶּם,
אֲחִיכֶם אֶחָד יֵאָסֵר בְּבֵית מִשְׁמַרְכֶם וְאַתֶּם לְכוּ וְשׁוּבוּ אַרְצָה כְּנַעַן
עִם־הָאֹכֶל אֲשֶׁר קְנִיתֶם וְאֶת־אֲחִיכֶם הַקָּטֹן תִּקְחוּ מִשָּׁם וְהוּא יָבֹא
אִתְּכֶם הֵנָּה וְיֵאָמְנוּ דִבְרֵיכֶם וְלֹא תָמוּתוּ.

וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו: אֲבָל אֲשֵׁמִים אֲנַחְנוּ עַל־אָחִינוּ[1] אֲשֶׁר רָאִינוּ
צָרַת נַפְשׁוֹ וְלֹא שָׁמָעְנוּ, עַל־כֵּן בָּאָה אֵלֵינוּ הַצָּרָה הַזֹּאת.
וַיַּעַן רְאוּבֵן אֹתָם לֵאמֹר: הֲלֹא אָמַרְתִּי אֲלֵיכֶם לֵאמֹר אַל־
תֶּחֶטְאוּ בַיֶּלֶד וְלֹא שְׁמַעְתֶּם וְגַם־דָּמוֹ[2] הִנֵּה נִדְרָשׁ, וְהֵם לֹא יָדְעוּ כִּי
שֹׁמֵעַ יוֹסֵף כִּי הַמֵּלִיץ[3] בֵּינוֹתָם וַיִּסֹּב[4] יוֹסֵף מֵעֲלֵיהֶם וַיֵּבְךְּ וַיָּשָׁב
אֲלֵיהֶם וַיִּקַּח אֶת־שִׁמְעוֹן וַיֶּאֱסֹר אֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם וַיִּתֵּן לָהֶם אֶת־הָאֹכֶל
אֲשֶׁר בָּאוּ מִצְרַיְמָה לִקְנוֹת וַיִּתֵּן לָהֶם גַּם־צֵדָה[5] לַדָּרֶךְ וַיָּשֶׂם אֶת־הַכֶּסֶף
אֲשֶׁר נָתְנוּ לוֹ בְּשַׂקֵּיהֶם וְהֵם לֹא יָדְעוּ וַיֵּלְכוּ מִשָּׁם לַעֲלוֹת אַרְצָה כְּנָעַן.

וַיְהִי בַּעֲלוֹתָם וַיָּלִינוּ בְּמָלוֹן וַיְהִי כִּפְתֹּחַ אֶחָד מֵהֶם אֶת־שַׂקּוֹ לָתֵת מֵהָאֹכֶל
לַחֲמוֹרוֹ וַיַּרְא אֶת־כַּסְפּוֹ וְהִנֵּה הוּא בְּפִי שַׂקּוֹ וַיֹּאמֶר אֶל־אֶחָיו: הִנֵּה כַסְפִּי
בְּשַׂקִּי, וַיִּרְאוּ וַיִּירְאוּ וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־אָחִיו לֵאמֹר: מַה־זֹּאת עָשָׂה
אֱלֹהִים לָנוּ.

וַיָּבֹאוּ אֶל־יַעֲקֹב אֲבִיהֶם אַרְצָה כְּנָעַן וַיֹּאמְרוּ לוֹ אֶת־כָּל־הַקֹּרוֹת[6] אֹתָם לֵאמֹר: אָמַר אֵלֵינוּ הָאִישׁ אֲדֹנֵי הָאָרֶץ קָשׁוֹת וַיֹּאמֶר כִּי אֲנַחְנוּ מְרַגְּלִים וְכִי בָּאנוּ לִרְאוֹת עֶרְוַת אַרְצוֹ וַנֹּאמֶר אֵלָיו: כֵּנִים אֲנַחְנוּ, לֹא הָיִינוּ מְרַגְּלִים, וַיֹּאמֶר אֵלֵינוּ הָאִישׁ אֲדֹנֵי הָאָרֶץ: בְּזֹאת אֵדַע כִּי כֵנִים אַתֶּם, אֲחִיכֶם הָאֶחָד יֵאָסֵר בְּבֵית הַמִּשְׁמָר וְאַתֶּם לְכוּ וְשַׁבְתֶּם אֶל־אַרְצְכֶם וּבוֹא יָבֹא אֲחִיכֶם הַקָּטֹן אִתְּכֶם בְּרִדְתְּכֶם עוֹד אֵלַי, וְכֵן עָשִׂינוּ וְאֶת־אָחִינוּ שִׁמְעוֹן נֶאֱסַר לְעֵינֵינוּ וַיָּשִׂימוּ אֹתוֹ בְּבֵית הַמִּשְׁמָר.

וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יַעֲקֹב אֲבִיהֶם: אֹתִי שִׁכַּלְתֶּם[7], יוֹסֵף אֵינֶנּוּ וְשִׁמְעוֹן אֵינֶנּוּ וְאֶת־בִּנְיָמִן תִּקָּחוּ, עָלַי הָיוּ כֻלָּנָה[8], וַיֹּאמֶר רְאוּבֵן אֶל־אָבִיו לֵאמֹר: אֶת־שְׁנֵי בָנַי תָּמִית[9] אִם־לֹא יָשׁוּב בִּנְיָמִין עִמִּי אֵלֶיךָ מִמִּצְרָיִם, תְּנָה אֹתוֹ עַל־יָדִי[10] וְהוּא יָשׁוּב עִמִּי מִשָּׁם.

וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב: לֹא יֵרֵד בְּנִי עִמָּכֶם כִּי אָחִיו מֵת וְהוּא לְבַדּוֹ נִשְׁאָר, אִם־תִּקְרָא אֹתוֹ רָעָה בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר תֵּלְכוּ בָהּ וְיָרַדְתִּי[11] בְּיָגוֹן[12] שְׁאֹלָה.

Uwagi do czytanki:

1) Bracia przywołują tutaj ich wcześniejsze traktowanie Józefa.
2) Prawdopodobnie trzeba to rozumieć następująco: „a ponadto teraz (kara za przelanie) jego krwi ma być wymierzona". Często rzeczownik דָּם jest używany jako synonim winy (lub kary) związanej z rozlewem krwi.
3) מֵלִיץ „tłumacz"
4) סָבַב w znaczeniu „odwrócił się"
5) „zapas żywności"

6) r.ż. l.mn. = r.n. l.poj. (= bezosobowo) „to, co ich spotkało"
7) „pozbawiliście mnie (synów)"
8) rzadka forma, prawdopodobnie r.ż. l.mn.: „wszystko"
9) „możesz zabić"
10) „pod moją opiekę", „na moją odpowiedzialność"
11) Zauważ, że następnik (jeśli... *to możesz zabić...*) jest oznaczony tylko przez łączną sekwencję zdania.
12) יָגוֹן „żal, smutek"

LEKCJA 38

143. Tematy oraz fleksja czasownika w Nifʽalu (kontynuacja)

rdzeń	*perfectum*		*imperfectum*		tryb rozkazujący		*infinitivus constructus*	
I-*Nun*	נִתַּן	*nittan*	יִנָּתֵן	*yinnāṯēn*	הִנָּתֵן	*hinnāṯēn*	הִנָּתֵן	*hinnāṯēn*
I-*Yod*	נוֹלַד	*nôlaḏ*	יִוָּלֵד	*yiwwālēḏ*	הִוָּלֵד	*hiwwālēḏ*	הִוָּלֵד	*hiwwālēḏ*
III-*Alef*	נִקְרָא	*niqrāʾ*	יִקָּרֵא	*yiqqārēʾ*	הִקָּרֵא	*hiqqārēʾ*	הִקָּרֵא	*hiqqārēʾ*
III-*Hē*	נִבְנָה	*niḇnāh*	יִבָּנֶה	*yibbāneh*	הִבָּנֵה	*hibbāneh*	הִבָּנוֹת	*hibbānôṯ*

Uwagi:

1) I-*Nun*. Asymilacja pierwszej spółgłoski rdzenia zachodzi w *perfectum* i w imiesłowie: **nintan* > *nittan*. Oprócz tego tematy czasownika oraz fleksja są takie same jak w przypadku regularnego rdzenia złożonego z trzech spółgłosek. (Zauważ, że asymilacja końcowego *n* rdzenia w *perfectum* נִתַּן występuje tylko w tym rdzeniu; porównaj odmianę *perfectum* w Qalu).
2) I-*Yod*. Niemal wszystkie rdzenie I-*Yod* w języku hebrajskim pierwotnie należały do grupy I-*Waw*. Pierwotne *Waw* powraca wyraźnie w koniugacji Nifʽal. W odmianie *perfectum* wcześniejsza forma **nawlad* (rdzeń *yld* < *wld*) występuje jako נוֹלַד *nôlaḏ* (narodził się). W *imperfectum* i trybie rozkazującym spółgłoska *n-*, będąca częścią przedrostka Nifʽalu, asymiluje się do przynależącej do rdzenia spółgłoski *-w-*, co prowadzi do jej podwojenia i utworzenia następującej formy: יִוָּלֵד *yiwwālēḏ* (on narodzi się). Odmiana tej formy jest regularna.

3) III-*Alef*. Zgodnie z oczekiwaniem samogłoska tematyczna *perfectum* jest wydłużona do *ā* przed milczącym א (por. § 52). Jednak w przeciwieństwie do odmiany *perfectum* w Qalu samogłoska tematyczna jest zastąpiona przez *ē* przed końcówkami drugiej oraz pierwszej osoby, na przykład *niqrēʾṯā* (zostałeś nazwany). Pełna odmiana podana jest poniżej.
4) III-*Hē*. Schemat odmiany poznany przy nauce odmiany czasowników tej grupy w Qalu jest zachowany w większości czasowników pochodnych. Jednak w *perfectum* Nifʿalu regularną samogłoską tematyczną przed przyrostkami pierwszej i drugiej osoby jest *ê*, a nie *î*; porównaj בָּנִיתִי z נִבְנֵיתִי (zostałem zbudowany). Podobnie jak w Qalu, formy *iussivu*, czyli krótkiej formy *imperfectum*, tracą końcową samogłoskę: יִבָּנֶה → יִבָּן. Rówież podobnie jak w Qalu, *infinitivus constructus* kończy się na *-ôṯ*: בְּנוֹת, הִבָּנוֹת. Zwróć uwagę na formę imiesłowu: נִבְנֶה (por. בֹּנֶה).

perfectum

נִתַּן *nittan*	נוֹלַד *nôlaḏ*	נִקְרָא *niqrāʾ*	נִבְנָה *niḇnāh*
נִתְּנָה *nittənāh*	נוֹלְדָה *nôləḏāh*	נִקְרְאָה *niqrəʾāh*	נִבְנְתָה *niḇnəṯāh*
נִתַּתָּ *nittáttā*	נוֹלַדְתָּ *nôláḏtā*	נִקְרֵאתָ *niqrḗ(ʾ)ṯā*	נִבְנֵיתָ *niḇnêṯā*
נִתַּתְּ *nittátt*	נוֹלַדְתְּ *nôláḏt*	נִקְרֵאת *niqrḗ(ʾ)ṯ*	נִבְנֵית *niḇnêṯ*
נִתַּתִּי *nittáttî*	נוֹלַדְתִּי *nôláḏtî*	נִקְרֵאתִי *niqrḗ(ʾ)ṯî*	נִבְנֵיתִי *niḇnêṯî*
נִתְּנוּ *nittənû*	נוֹלְדוּ *nôləḏû*	נִקְרְאוּ *niqrəʾû*	נִבְנוּ *niḇnû*
נִתַּתֶּם *nittat-tem*	נוֹלַדְתֶּם *nôlaḏtém*	נִקְרֵאתֶם *niqrē(ʾ)ṯem*	נִבְנֵיתֶם *niḇnêṯem*
נִתַּתֶּן *nittatten*	נוֹלַדְתֶּן *nôlaḏtén*	נִקְרֵאתֶן *niqrē(ʾ)ṯen*	נִבְנֵיתֶן *niḇnêṯen*
נִתַּנּוּ *nittánnû*	נוֹלַדְנוּ *nôláḏnû*	נִקְרֵאנוּ *niqrē(ʾ)nû*	נִבְנֵינוּ *niḇnênû*

imperfectum

יִנָּתֵן *yinnāṯēn*	יִוָּלֵד *yiwwālēḏ*	יִקָּרֵא *yiqqārēʾ*	יִבָּנֶה *yibbāneh*
תִּנָּתֵן *tinnāṯēn*	תִּוָּלֵד *tiwwālēḏ*	תִּקָּרֵא *tiqqārēʾ*	תִּבָּנֶה *tibbāneh*
תִּנָּתֵן *tinnāṯēn*	תִּוָּלֵד *tiwwālēḏ*	תִּקָּרֵא *tiqqārēʾ*	תִּבָּנֶה *tibbāneh*
תִּנָּתְנִי *tinnāṯənî*	תִּוָּלְדִי *tiwwāləḏî*	תִּקָּרְאִי *tiqqārəʾî*	תִּבָּנִי *tibbānî*

אֶנָּתֵן *ʾennāṯēn*	אִוָּלֵד *ʾiwwālēḏ*	אֶקָּרֵא *ʾeqqārēʾ*	אֶבָּנֶה *ʾebbāneh*
יִנָּתְנוּ *yinnāṯənû*	יִוָּלְדוּ *yiwwāləḏû*	יִקָּרְאוּ *yiqqārəʾû*	יִבָּנוּ *yibbānû*
תִּנָּתַנָּה *tinnāṯánnāh*	תִּוָּלַדְנָה *tiwwāláḏnāh*	תִּקָּרֶאנָה *tiqqāré(ʾ)nāh*	תִּבָּנֶינָה *tibbānẹ́nāh*
תִּנָּתְנוּ *tinnāṯənû*	תִּוָּלְדוּ *tiwwāləḏû*	תִּקָּרְאוּ *tiqqārəʾû*	תִּבָּנוּ *tibbānû*
תִּנָּתַנָּה *tinnāṯánnāh*	תִּוָּלַדְנָה *tiwwāláḏnāh*	תִּקָּרֶאנָה *tiqqāré(ʾ)nāh*	תִּבָּנֶינָה *tibbānẹ́nāh*
נִנָּתֵן *ninnāṯēn*	נִוָּלֵד *niwwālēḏ*	נִקָּרֵא *niqqārēʾ*	נִבָּנֶה *nibbāneh*

tryb rozkazujący

הִנָּתֵן *hinnāṯēn*	הִוָּלֵד *hiwwālēḏ*	הִקָּרֵא *hiqqārēʾ*	הִבָּנֵה *hibbānēh*
הִנָּתְנִי *hinnāṯənî*	הִוָּלְדִי *hiwwāləḏî*	הִקָּרְאִי *hiqqārəʾî*	הִבָּנִי *hibbānî*
itd.	*itd.*	*itd.*	*itd.*

infinitivus constructus

הִנָּתֵן *hinnāṯēn*	הִוָּלֵד *hiwwālēḏ*	הִקָּרֵא *hiqqārēʾ*	הִבָּנוֹת *hibbānôṯ*

infinitivus absolutus

נִתּוֹן *nittôn*	[נוֹלוֹד *nôlôḏ*]	נִקְרוֹא *niqrôʾ*	הִבָּנֵה *hibbānēh*
			נִבְנֹה *niḇnōh*

imiesłowy

נִתָּן *nittān*	נוֹלָד *nôlāḏ*	נִקְרָא *niqrāʾ*	נִבְנֶה *niḇneh*
נִתָּנָה *nittānāh* }	נוֹלָדָה *nôlāḏāh* }	נִקְרָאָה *niqrāʾāh* }	נִבְנָה *niḇnāh* }
נִתֶּנֶת *nitténeṯ* }	נוֹלֶדֶת *nôléḏeṯ* }	נִקְרֵאת *niqrē(ʾ)ṯ* }	
נִתָּנִים *nittānîm*	נוֹלָדִים *nôlāḏîm*	נִקְרָאִים *niqrāʾîm*	נִבְנִים *niḇnîm*
נִתָּנוֹת *nittānôṯ*	נוֹלָדוֹת *nôlāḏôṯ*	נִקְרָאוֹת *niqrāʾôṯ*	נִבְנוֹת *niḇnôṯ*

144. Mieszane rodzaje czasowników w Nifʿalu

Poniżej znajdują się przykłady czasowników, których rdzenie łączą w koniugacji kilka z wymienionych w poprzednich paragrafach nieregularnych cech. Wszystkie te formy są jednak w znacznym stopniu przewidywal-

ne na podstawie czasowników już poznanych, i w związku z tym nie wymagają dodatkowego komentarza.

	perfectum	
I-*Waw/Yod* oraz III-*gardłowej*	נוֹדַע	*nôḏaʿ*
I-*Waw/Yod* oraz III-*Alef*	נוֹרָא	*nôrāʿ*
I-*gardłowej* oraz III-Hē	נַעֲשָׂה	*naʿaśāh*
I-*Nun* oraz II-*gardłowej* (rdzeń נחם)	נִחַם	*niḥam*

	imperfectum		tryb rozkazujący		
I-*Waw/Yod* i III-*gardłowej*	יִוָּדַע	*yiwwāḏaʿ*	הִוָּדַע	*hiwwāḏaʿ*	być znanym
I-*Waw/Yod* i III-*Alef*	יִוָּרֵא	*yiwwārēʾ*	הִוָּרֵא	*hiwwārēʾ*	być straszliwym, wzbudzającym lęk
I-*gardłowej* i III-*Hē*	יֵעָשֶׂה	*yēʿāśeh*	הֵעָשֵׂה	*hēʿāśēh*	być zrobionym
I-*Nun* i II-*gardłowej*	יִנָּחֵם	*yinnāḥēm*	הִנָּחֵם	*hinnāḥēm*	żałować

Zwróć uwagę na czasownik נִגַּשׁ *niggaš* (rdzeń נגשׁ), który występuje w *perfectum* tylko w Nifʿalu, w *imperfectum* zaś używa się formy Qalu: יִגַּשׁ.

145. Słowniczek XXXVIII

rzeczowniki:	רֹאשׁ	*rō(ʾ)š*	(l.mn. niereg. רָאשִׁים, *zob.* § 34) głowa; przywódca; szczyt
	פֶּ֫תַח	*péṯaḥ*	(+ przyrostek פִּתְחִי; l.mn. *-îm*) otwarcie, wejście (do namiotu, domu, wyłom w murze *itd.*); używane też jako przyimek: u wejścia do...

טַף *ṭap̄* (brak l.mn.) termin zbiorowy na określenie dzieci; nie występuje w *status constructus*

מְעַט *məʿaṭ* (brak l.mn.) mało, trochę, niewiele; często występuje w *status constructus*: מְעַט מַיִם trochę wody; zapamiętaj: מְעַט מְעַט stopniowo; בְּעוֹד מְעַט wnet, za chwilę, wkrótce (występuje także w wielu idiomatycznych wyrażeniach, oznaczając niewielką ilość lub małe znaczenie)

עוֹלָם *ʿôlām* (l.mn. *-îm*) słowo odnoszące się do długiego czasu, zarówno przyszłego, jak i przeszłego, stąd: wieczność, odwieczność; zapamiętaj wyrażenia: לְעוֹלָם, עַד־עוֹלָם na zawsze, na wieki; często występuje jako drugi człon *status constructus*: יְמֵי עוֹלָם dawne dni; בְּרִית עוֹלָם wieczne przymierze.

czasowniki: נוֹתַר *nôṯar* (יִוָּתֵר) być pozostawionym, pozostać, ocaleć

נִלְחַם *nilḥam* (יִלָּחֵם) walczyć, prowadzić wojnę (+ בְּ z)

נִחַם *niḥam* (יִנָּחֵם) żałować, czuć skruchę; być pocieszonym

נִגַּשׁ *niggaš* (*imperfectum* tylko w Qalu: יִגַּשׁ) zbliżać się (+ אֶל)

נִצַּב *niṣṣaḇ* (brak *imperfectum*) stanąć, zająć pozycję; być postawionym

נִפְלָא *nip̄lāʾ* (יִפָּלֵא) być wspaniałym, cudownym

Ćwiczenia

a) Uzupełnij wokalizację czasowników w Nif'alu i przetłumacz:

1) נִגַּשְׁתִּי וְלֹא יָכֹלְתִּי לַעֲמֹד לְפָנָיו.

2) אֵיפֹה תָּלִין הַלָּיְלָה.

3) מִי יבחר לְרֹאשׁ הָעָם.

4) הֵם נלחמים אֵצֶל הַקִּיר.

5) לֹא תִזּכר בִּקְהַל הַצַּדִּיקִים.

6) יֵאספו מִקְצֵי הָאָרֶץ.

7) לֹא יִותר אִישׁ מֵהַפָּרָשִׁים.

8) קְחוּ אֶת־הַסּוּסִים הַנּותרים.

9) תֵּן לִי מְעַט־לֶחֶם.

10) מִי הָאֲנָשִׁים הַנִּצבים שָׁם.

11) נלקחו הָאֲנָשִׁים הַחוּצָה וַיֵּהרגו שָׁם.

12) יָשְׁבוּ עַל־שְׂפַת הַנָּהָר עִם־טַפָּם.

13) אֵינֶנִּי אָשֵׁם, לֹא עָשִׂיתִי דָּבָר.

14) וַיִּבן לוֹ בָּיִת.

15) נִחמתי עַל־הָרָעָה אֲשֶׁר עָשִׂיתִי.

16) רָאִינוּ אֶת־מְלַאכְתּוֹ הַנִּפְלָאָה וַנִּדֹּם.

17) לָמָּה יֵעשׂו הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה.

18) וַיְהִי אַחֲרֵי הַמִּלְחָמָה וָאִותר אֲנִי לְבַדִּי.

19) יִנּתן לְךָ כֶּסֶף וְזָהָב.

20) יוּדע שִׁמְךָ הַגָּדוֹל בְּכָל־הָאָרֶץ.

21) וַיִּקֶּן שָׁם בָּקָר.

22) וַיִּשּׁמעו דְּבָרָיו וַיֵּאמנו.

23) וַיְהִי מִקֵּץ אַרְבָּעָה יָמִים וַתֵּעזב הָעִיר.

24) יִקָּראו הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּאָזְנֵי בְּנֵיכֶם.

b) Napisz w języku hebrajskim:
   1) Między nami a obozem znajduje się wielkie wzgórze.
   2) Owoc będzie wzięty do domu i zjedzony tam.
   3) Sprawiedliwi będą wysławiani (*dosł.* podniesieni), ale występni zginą.
   4) Niezliczona liczba mężczyzn (*dosł.* mężczyźni, nie ma ich liczby) została zabita przy murze.
   5) Pociesz się, mój synu, głos twojego zmartwienia został wysłuchany i zostanie ci udzielona pomoc.
   6) Zostałem wyznaczony (*dosł.* postawiony), by strzec kobiet i dzieci.
   7) Nowe miasto zostanie zbudowane dla ocalałych.

c) Czytanka: Jakub i jego synowie po pierwszej podróży do Egiptu

וְהָרָעָב כָּבֵד בָּאָרֶץ וַיְהִי כַּאֲשֶׁר כִּלָּה הָאֹכֶל אֲשֶׁר נִקְנָה בְמִצְרַיִם וַיֹּאמֶר
יַעֲקֹב אֶל־בָּנָיו: שׁוּבוּ מִצְרַיְמָה וּקְחוּ מִשָּׁם מְעַט־אֹכֶל, וַיֹּאמֶר אֵלָיו
יְהוּדָה לֵאמֹר: אָמַר הָאִישׁ אֵלֵינוּ, לֹא תִרְאוּ פָנַי בִּלְתִּי[1] אֲחִיכֶם אִתְּכֶם,
אִם־יֶשְׁךָ שַׁלֵּחַ אֶת־אָחִינוּ אִתָּנוּ נֵרֵד וְנִקְנֶה לְךָ אֹכֶל וְאִם־אֵינְךָ שַׁלֵּחַ
לֹא נֵרֵד כִּי אָמַר הָאִישׁ אֵלֵינוּ, לֹא תִרְאוּ פָנַי בִּלְתִּי אֲחִיכֶם אִתְּכֶם.

וַיֹּאמֶר יִשְׂרָאֵל: לָמָה אֲמַרְתָּ אֵלָיו כִּי עוֹד לָכֶם אָח, וַיֹּאמְרוּ: שָׁאוֹל
שָׁאַל הָאִישׁ לָנוּ[2] לֵאמֹר: הַעוֹד אֲבִיכֶם חַי, הֲיֵשׁ לָכֶם אָח,
וַנֹּאמֶר אֵלָיו עַל־פִּי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה, הֲיָדוֹעַ נֵדַע[3] כִּי יֹאמַר:
אֲחִיכֶם יֵרֵד אִתְּכֶם.

וַיֹּאמֶר יְהוּדָה אֶל־יִשְׂרָאֵל אָבִיו: שִׁלְחָה הַנַּעַר אִתִּי וְנָקוּמָה וְנֵלֵכָה
וְנִחְיֶה וְלֹא נָמוּת גַּם־אֲנַחְנוּ גַם־אַתָּה גַּם־טַפֵּנוּ, אִם־לֹא יָשׁוּב הַנַּעַר

אֵלֶיךָ אִתִּי וְחָטָאתִי לְךָ[4] כָּל־הַיָּמִים, וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב: אִם־כֵּן, זֹאת עֲשׂוּ,
קְחוּ אִישׁ מִנְחָה, וְכֶסֶף מִשְׁנֶה[5] קְחוּ, וְאֶת־אֲחִיכֶם קְחוּ וְקוּמוּ שׁוּבוּ
אֶל־הָאִישׁ וֵאלֹהִים יִתֵּן לָכֶם רַחֲמִים[6] לִפְנֵי הָאִישׁ וְשִׁלַּח[7]
לָכֶם אֶת־אֲחִיכֶם וְאֶת־בִּנְיָמִין.

Uwagi do czytanki:

1) בִּלְתִּי „jeśli nie"
2) Zwróć uwagę na לְ w znaczeniu „o", „odnośnie do" po שָׁאַל.
3) נֵדַע oraz יֹאמַר są formami *imperfectum* użytymi modalnie: „jak mogliśmy wiedzieć, że powie".
4) „będę odpowiedzialny przed tobą (*dosł.* zgrzeszę przeciw tobie)
5) „podwójną ilość pieniędzy"
6) „miłosierdzie, łaskawość"
7) „niech odeśle"

d) Czytanka: Psalm 24,7–10

שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם
וְהִנָּשְׂאוּ פִּתְחֵי עוֹלָם
וְיָבוֹא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד:

מִי[1] זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד
יהוה עִזּוּז[2] וְגִבּוֹר
יהוה גִּבּוֹר מִלְחָמָה:

שְׂאוּ שְׁעָרִים רָאשֵׁיכֶם
וּשְׂאוּ פִּתְחֵי עוֹלָם
וְיָבֹא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד

מִי הוּא זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד
יהוה צְבָאוֹת
הוּא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד: סֶלָה[3]

Uwagi do czytanki:

1) Zobacz § 82 (koniec).
2) rzadkie słowo: „silny, potężny"
3) Częste słowo w zakończeniach wersetów lub dłuższych sekcji w Psalmach. Jego znaczenie jest nieznane.

LEKCJA 39

146. Tematy oraz fleksja czasownika w Nifʿalu (zakończenie)

rodzaj rdzenia		perfectum		imperfectum		tryb rozkazujący		infinitivus constructus	
pusty	(כון)	נָכוֹן	*nāk̲ôn*	יִכּוֹן	*yikkôn*	הִכוֹן	*hikkôn*	הִכּוֹן	*hikkôn*
gemi-nowany	(סבב)	נָסַב	*nāsab̲*	יִסַּב	*yissab̲*	הִסַּב	*hissab̲*	הִסֵּב	*hissēb̲*

rodzaj rdzenia		imiesłów	
pusty	(כון)	נָכוֹן	*nāk̲ôn*
gemino-wany	(סבב)	נָסָב	*nāsāb̲*

Podobnie jak w przypadku odmiany w Qalu, obydwa wymienione wyżej rodzaje rdzeni różnią się znacząco od odmiany regularnego czasownika z poprzednich lekcji. Obecność samogłoski tematycznej *-ô-* w odmianie pustych czasowników upraszcza ten paradygmat, ale trzeba zwrócić szczególną uwagę w odmianie *perfectum* na rzadką wymianę *ô* i *û* w sylabach pretonicznych, gdzie dodawana jest samogłoska tematyczna *-ô-* w formach pierwszej i drugiej osoby:

perfectum	נָכוֹן	*nāk̲ôn*	נָכ֫וֹנוּ	*nāk̲ônû*
	נָכ֫וֹנָה	*nāk̲ônāh*		
	נְכוּנ֫וֹתָ	*nək̲ûnôt̲ā*	נְכוֹנוֹתֶם	*nək̲ônôt̲em*
	נְכוּנ֫וֹת	*nək̲ûnôt̲*	נְכוֹנוֹתֶן	*nək̲ônôt̲en*
	נְכוּנ֫וֹתִי	*nək̲ûnôt̲î*	נְכוּנ֫וֹנוּ	*nək̲ûnônû*

imperfectum	יִכּוֹן	*yikkôn*	יִכֹּונוּ	*yikkônû*
	תִּכּוֹן	*tikkôn*	[תִּכּוֹנֶינָה	*tikkônẹnāh*]
	תִּכּוֹן	*tikkôn*	תִּכֹּונוּ	*tikkônû*
	תִּכֹּונִי	*tikkônî*	[תִּכּוֹנֶינָה	*tikkônẹnāh*]
	אִכּוֹן	*ʾikkôn*	נִכּוֹן	*nikkôn*
tryb rozkazujący	הִכּוֹן	*hikkôn*	הִכֹּונוּ	*hikkônû*
	הִכֹּונִי	*hikkônî*	——	——
infinitivus constructus	הִכּוֹן	*hikkôn*		
	הִכֹּונִי	*hikkônî itd.*		
imiesłów	נָכוֹן	*nāḵôn*	נְכוֹנִים	*nəḵônîm*
	נְכוֹנָה	*nəḵônāh*	נְכוֹנוֹת	*nəḵônôṯ*

Infinitivus absolutus może przybierać formę zarówno נָכוֹן *nāḵôn*, jak i הִכּוֹן *hikkôn*.

Czasowniki pochodzące od rdzeni geminowanych w Nifʿalu są słabo poświadczone i w wielu przypadkach nie ma pewności, czy dana forma to rzeczywiście czasownik w Nifʿalu, a nie w Qalu. Trzecia osoba l.poj. r.m. *perfectum* czasownika נָסַב (od pierwotnego **nasabb-*) przypomina czasownik w Qalu od rdzenia נסב. Pełna odmiana wykazuje jednak, że podobieństwo to jest tylko powierzchowne i że podwojenie drugiej spółgłoski rdzenia powraca, kiedy do tematu dodawana jest samogłoska. Podobna sytuacja zachodzi w odmianie *imperfectum* tego czasownika, gdzie możliwe jest pomylenie יִסַּב z innymi rodzajami rdzenia. Forma יִסַּב mogłaby zostać zinterpretowana jako pochodząca od rdzenia נסב (por. יִגַּשׁ) lub jako alternatywna forma Qalu (por. יִתַּם zamiast częściej występującego יֵתַם). Przyczyną powstawania form alternatywnych jest analogia jako zjawisko językowe. Na przykład, pierwotna para נָמַס – יִמַּס uległa przekształceniu w נָמֵס – יִמַּס prawdopodobnie dlatego, że יִמַּס było odczytywane jako czasownik wyrażający stan w Qalu (podobnie jak יִכְבַּד) i pochodzący od rdzenia נמס. Tego rodzaju analogię można wyrazić w następujący sposób:

יִכְבַּד ma się do כָּבֵד jak יִמַּס do נָמֵס

Pomieszanie form Qalu oraz Nif'alu w połączeniu z relatywną rzadkością tych czasowników sprawia, że jest wręcz niemożliwe rozstrzygnięcie, z którą koniugacją mamy do czynienia. Poniższy wybór form jest wystarczającym przewodnikiem w rozpoznawaniu form, które występują w tekście biblijnym:

perfectum	נָסַב	*nāsab̲*	*lub*	נָסֵב	*nāsēb̲*
	נָסַבָּה	*nāsábbāh*	*lub*	נָסֵבָּה	*nāsḗbbāh*
	נְסַבּוֹתָ	*nəsábbôṯā itd.*			
	נָסַבּוּ	*nāsábbû*	*lub*	נָסֵבּוּ	*nāsḗbbû*
	נְסַבּוֹתֶם	*nəsabbôṯem itd.*			
imperfectum	יִסַּב	*yissab̲ itd.*	*lub*	יִסֹּב	*yissōb̲ itd.*
	תִּסַּבִּי	*tissábbî itd.*	*lub*	תִּסֹּבִּי	*tissṓbbî itd.*
tryb rozkazujący	הִסַּב	*hissab̲*	*lub*	הִסֹּב	*hissōb̲*
	הִסַּבִּי	*hissábbî itd.*	*lub*	הִסֹּבִּי	*hissṓbbî itd.*
infinitivus constructus	הִסֵּב	*hissēb̲*			
	הִסִּבִּי	*hissibbî itd.*			
imiesłów	נָסָב	*nāsāb̲*		נְסַבִּים	*nəsabbîm*
	נְסַבָּה	*nəsabbāh*		נְסַבּוֹת	*nəsabbôṯ*

147. Słowniczek XXXIX

rzeczowniki:

טֶבַח *ṭéb̲aḥ* rzeź, ubój

תְּחִלָּה *təḥillāh* początek, pierwszy przypadek (jakiegoś wydarzenia)

צֵל *ṣēl* (+ przyrostek צִלִּי; l.mn. niereg. צְלָלִים) cień; (przen.) ochrona

	יָמִין	*yāmin*	(r.ż.) prawica, prawa ręka; prawa strona
	שְׂמֹאל	*śəmō(ʾ)l*	(r.m.) lewica; יַד שְׂמֹאל lewa ręka; lewa strona
	לֵב	*lēḇ*	(+ przyrostek לִבִּי; l.mn. *-ôṯ*) serce
czasowniki:	נָם	*nām*	(יָנוּם) spać
	טָבַח	*ṭāḇaḥ*	(יִטְבַּח) zarżnąć (zwierzę na pożywienie)
	רָחַץ	*rāḥaṣ*	(יִרְחַץ) myć, myć się
	נָמֵס	*nāmēs*	(Nifʿal od rdzenia מסס; *imperfectum* יִמַּס) rozpuścić się, topnieć
	נָכוֹן	*nāḵôn*	(Nifʿal od rdzenia כון; *imperfectum* יִכּוֹן) być stałym, niezmiennym, pewnym, ustanowionym
	יוֹמָם	*yômām*	(przysłówek) za dnia, w ciągu dnia

Ćwiczenia

a) Przetłumacz:

1) לֹא אִירָא לָנוּם בִּהְיוֹתְךָ אִתִּי.
2) וַיְהִי בְּגִשְׁתֵּנוּ וַנֵּרֶא אֶת־רָאשֵׁי הֶהָרִים.
3) וְנִרְאֲתָה עֶרְוָתֵךְ וּבֹשְׁתָּ.
4) וְהָיָה בַבֹּקֶר וְלֹא יִוָּתֵר הֶעָנָן בַּשָּׁמָיִם.
5) יִמַּס לִבָּם לִפְנֵי אֹיְבֵיהֶם.
6) וַיְהִי בְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ וַיָּנוּסוּ הַכּוֹכָבִים וְלֹא נִרְאוּ.
7) תִּנָּחֲמוּ כִּי לֹא לְקַחְתֶּם אֶת־מִנְחָתִי.
8) בְּטַח אֶל־יהוה בְּכָל־לִבְּךָ.
9) כְּתֹב אֶת־דְּבָרַי עַל־לוּחַ לִבְּךָ.

(10 יִכּוֹן מֶלֶךְ חָדָשׁ וְנָבוֹן עַל־הַכִּסֵּא.

(11 וַיְהִי בַּעֲשׂוֹתוֹ אֶת־הַמִּשְׁתֶּה וַיִּטְבַּח טֶבַח גָּדוֹל.

(12 אֱלֹהִים הוּא צוּרֵנוּ וְצִלֵּנוּ.

(13 הֲרָחַצְתָּ אֶת־אָזְנֶיךָ.

(14 וַיִּשְׁכַּב בְּצֵל הָעֵץ וַיָּנָם.

(15 הִנֵּה אֹיְבַי עַל־יְמִינִי וְעַל־שְׂמֹאלִי וַאֲנִי נְסַבּוֹתִי.

(16 וַיִּגְּשׁוּ אֵלָיו הַמַּלְאָכִים וְהוּא יֹשֵׁב פֶּתַח הַבָּיִת.

(17 תִּמָּלֵא הָעִיר דָּם עַל־פִּי דְבַר הַנָּבִיא.

(18 תֵּרָאֶינָה לָכֶם נִפְלָאוֹת.

(19 אֵין מִסְפָּר לַנִּלְחָמִים.

b) Napisz w języku hebrajskim:
1) Wasze serca zostaną rozbite.
2) Miasto będzie otoczone, a jego mieszkańcy wzięci w niewolę.
3) Po prawej stronie znajdują się groby ich ojców.
4) Siedmiu mężczyzn było przy (*dosł.* nad) nim postawionych, aby nie uciekł.
5) Zostało nam tylko trochę jedzenia.
6) Umyliśmy nasze ręce i stopy, zanim usiedliśmy, aby jeść.
7) Słowa jego prawa ustanowione są na wieki.
8) Gdy usłyszałem jego słowa, moje serce we mnie stopniało i nie mogłem ustać.

c) Czytanka: Józef i jego bracia – druga podróż do Egiptu

וַיִּקְחוּ הָאֲנָשִׁים אֶת־הַמִּנְחָה הַזֹּאת וּמִשְׁנֶה[1] כֶּסֶף לָקְחוּ בְיָדָם וְאֶת־בִּנְיָמִין
וַיָּקוּמוּ וַיֵּרְדוּ מִצְרַיְמָה וַיַּעַמְדוּ לִפְנֵי יוֹסֵף וַיַּרְא יוֹסֵף אִתָּם אֶת־בִּנְיָמִין
וַיֹּאמֶר לַאֲשֶׁר[2] עַל־בֵּיתוֹ: הָבֵא[3] אֶת־הָאֲנָשִׁים הַבָּיְתָה וּטְבֹחַ[4] טֶבַח וְהָכֵן[5]
כִּי אִתִּי יֹאכְלוּ הָאֲנָשִׁים בַּצָּהֳרָיִם.

וַיַּעַשׂ הָאִישׁ כַּאֲשֶׁר אָמַר יוֹסֵף וַיִּירְאוּ הָאֲנָשִׁים כִּי הוּבְאוּ[6] בֵּית יוֹסֵף
וַיֹּאמְרוּ: עַל־דְּבַר הַכֶּסֶף הַשָּׁב בְּשַׂקֹּתֵינוּ בַּתְּחִלָּה אֲנַחְנוּ מוּבָאִים[7]
לְקַחַת אֹתָנוּ לַעֲבָדִים וְאֶת־חֲמֹרֵינוּ, וַיִּגְּשׁוּ אֶל־הָאִישׁ אֲשֶׁר
עַל־בֵּית יוֹסֵף וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו פֶּתַח הַבָּיִת: יָרֹד יָרַדְנוּ בַּתְּחִלָּה לִקְנוֹת
אֹכֶל וַיְהִי כִּי בָאנוּ אֶל־הַמָּלוֹן וַנִּפְתְּחָה אֶת־שַׂקֹּתֵינוּ וְהִנֵּה כֶסֶף אִישׁ
בְּפִי שַׂקּוֹ וַנָּשֶׁב[8] אֹתוֹ בְּיָדֵנוּ, לֹא יָדַעְנוּ מִי שָׂם כַּסְפֵּנוּ בְּשַׂקֹּתֵינוּ.

וַיֹּאמֶר הָאִישׁ אֲשֶׁר עַל־בֵּית יוֹסֵף: שָׁלוֹם לָכֶם, אַל־תִּירָאוּ, אֱלֹהֵיכֶם
וֵאלֹהֵי אֲבִיכֶם נָתַן לָכֶם אֶת־הַכֶּסֶף הַהוּא, כַּסְפְּכֶם בָּא אֵלָי.

וַיּוֹצֵא[9] אֲלֵיהֶם אֶת־שִׁמְעוֹן וַיָּבֵא[10] הָאִישׁ אֶת־הָאֲנָשִׁים בֵּיתָה יוֹסֵף וַיִּתֶּן
מַיִם וַיִּרְחֲצוּ רַגְלֵיהֶם וַיִּתֵּן אֹכֶל לַחֲמֹרֵיהֶם וַיֵּשְׁבוּ שָׁם עַד־בּוֹא יוֹסֵף
בַּצָּהֳרָיִם כִּי שָׁמְעוּ כִּי שָׁם יֹאכְלוּ לָחֶם.

Uwagi do czytanki:

1) „podwójna ilość srebra”
2) אֲשֶׁר jest użyte rzeczownikowo: „ten, który”.
3) „przyprowadź”
4) rzadka forma trybu rozkazującego z $\bar{o}$ zamiast regularnego טְבַח
5) „i przygotuj”
6) „zostali przyprowadzeni”
7) „zostaliśmy przyprowadzeni”
8) „i przynieśliśmy z powrotem”
9) „i wyprowadził”
10) „i zaprowadził”

d) Czytanka: Psalm 121 (wokalizacja nieznacznie zmieniona)

(1 אֶשָּׂא עֵינַי אֶל־הֶהָרִים מֵאַיִן יָבֹא עֶזְרִי׃

(2 עֶזְרִי מֵעִם יהוה עֹשֵׂה שָׁמַיִם וְאָרֶץ׃

(3 אַל־יִתֵּן לַמּוֹט[1] רַגְלְךָ אַל־יָנוּם שֹׁמֶרְךָ׃

(4 הִנֵּה לֹא יָנוּם וְלֹא יִישַׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל׃

(5 יהוה שֹׁמֶרְךָ יהוה צִלְּךָ עַל־יַד יְמִינְךָ׃

(6 יוֹמָם הַשֶּׁמֶשׁ לֹא יַכֶּכָּה[2] וְיָרֵחַ בַּלַּיְלָה׃

(7 יהוה יִשְׁמָרְךָ[3] מִכָּל־רַע יִשְׁמֹר אֶת־נַפְשְׁךָ׃

(8 יהוה יִשְׁמֹר צֵאתְךָ וּבוֹאֲךָ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם׃

Uwagi do czytanki:

1) *infinitivus constructus* מוֹט + לְ: chwiać się; zwróć uwagę na נָתַן w znaczeniu „pozwolić”
2) „nie uderzy / zabije / porazi cię”
3) = יִשְׁמֹר אֹתְךָ

LEKCJA 40

148. Znaczenie Piʿelu

Cechą charakterystyczną czasowników w Piʿelu jest podwojenie drugiej spółgłoski rdzenia oraz tematy czasownikowe różniące się znacząco od tych, które występują w Qalu. Ponieważ rdzeń czasownika występującego w Piʿelu nie zawsze występuje w Qalu, niekiedy trudno jest zdefiniować znaczenie Piʿelu przez bezpośrednie porównanie dwóch koniugacji. Poniższa lista głównych rodzajów czasownika w Piʿelu uszeregowana została według znaczenia, które można przypisać Piʿelowi jako koniugacji pochodnej, to znaczy wtórnej wobec innej formy w języku.

a) *Faktytywne* (zmieniające charakter czasownika na przechodni). Prawdopodobnie najbardziej regularnie występującą cechą Piʿelu jest tworzenie czasownika czynnego i przechodniego od rdzenia, który występuje w Qalu jako czasownik nieprzechodni lub wyrażający stan. Takie czasowniki w Piʿelu zazwyczaj mają znaczenie faktytywne:

Qal (być całym)	→	Piʿel (czynić całym)
Qal (być wielkim)	→	Piʿel (czynić wielkim)

Taka transformacja znaczenia może być również nazwana sprawczą, jednakże termin ten przypiszemy jedynie rdzeniom, od których tworzy się w Qalu czasowniki przechodnie:

Qal (uczyć się) → Piʿel (uczyć, to znaczy: powodować uczenie się)

Przykłady:

Qal		Pi'el		
אָבַד	zginąć	אִבַּד	*'ibbad*	zniszczyć
קַל	być lekkim, nieistotnym	קִלֵּל	*qillēl*	przeklinać (uważać za nieistotny)
קָדֵשׁ	być świętym	קִדֵּשׁ	*qiddaš*	uświęcić
שָׁלֵם	być całym	שִׁלַּם	*šillam*	uczynić całym; odpłacić, wynagrodzić
חָיָה	żyć, być żywym	חִיָּה	*ḥiyyāh*	ożywić, pozwolić żyć
טָמֵא	być nieczystym	טִמֵּא	*ṭimmē'*	zanieczyścić
כָּלָה	być ukończonym	כִּלָּה	*killāh*	skończyć, doprowadzić do końca
לָמַד	uczyć się	לִמַּד	*limmad*	uczyć (*kogoś*)

W niektórych przypadkach, czasowniki w Qalu mają znaczenie zarówno przechodnie, jak i nieprzechodnie, ale w Pi'elu są używane jedynie jako przechodnie:

מָלֵא	być pełnym; wypełniać	מִלֵּא	*millē'*	wypełniać
בָּעַר	płonąć; spalić	בִּעֵר	*bi'ēr*	spalić

b) *Denominatywne*. Kiedy znaczenie czasownika w Pi'elu jest bliskie rzeczownikowi lub przymiotnikowi, a nie innemu czasownikowi w Qalu (który w większości tego rodzaju przypadków nie jest poświadczony), możemy twierdzić, że Pi'el pełni funkcję denominatywną:

דָּבָר	słowo	דִּבֵּר	*dibber*	mówić
סֵפֶר	księga, zapis	סִפֵּר	*sippēr*	opowiadać
בְּרָכָה	błogosławieństwo	בֵּרַךְ	*bērak*	błogosławić

מִצְוָה przykazanie	צִוָּה	*ṣiwwāh*	nakazywać
זִמְרָה muzyka, pieśń	זִמֵּר	*zimmēr*	śpiewać, grać
שָׁלוֹשׁ trzy	שִׁלֵּשׁ	*šillēš*	dzielić na trzy części; robić coś po raz trzeci
קִנְאָה zazdrość	קִנֵּא	*qinnē'*	zazdrościć, być zazdrosnym

c) *Intensywne.* W niektórych przypadkach Pi'el oznacza wielokrotne wykonywanie czynności wyrażonej przez Qal. Może się pojawiać wtedy odcień znaczenia intensywnego, lecz w większości przypadków nie jest on łatwo zauważalny. Wiele czasowników w Pi'elu nazywanych intensywnymi wydaje się bardziej stylistycznym wariantem czasownika w Qalu (będącym najprawdopodobniej czasownikiem o pochodzeniu denominatywnym) stosowanym w poezji, prawdopodobnie ze względu na potrzebę różnorodności, a nie intensyfikację znaczenia.

d) *Niesklasyfikowane.* Oprócz wymienionych wyżej trzech kategorii istnieje jeszcze wiele czasowników w Pi'elu, których pochodzenie nie jest jasne. Niektóre z nich mogłyby być bez wątpienia umieszczone w jednej z powyższych kategorii, gdybyśmy dysponowali obszerniejszymi informacjami na temat powiązanych form czasownika w Qalu lub na temat form rzeczownikowych.

פִּזַּר	*pizzar*	rozsypać, rozproszyć	בִּקֵּשׁ	*biqqēš*	szukać
גֵּרֵשׁ	*gērēš*	wypędzić	מִהַר	*mihar*	śpieszyć się, pospieszać

Zrozumienie faktytywnej, denominatywnej oraz intensywnej funkcji Pi'elu oraz znajomość danego rdzenia z pewnością pomogą czytelnikowi w opanowaniu tych nowych czasowników, ale ponieważ nie można bez możliwości błędu przewidzieć znaczenia danego czasownika w Pi'elu, będzie ono podawane w słowniczkach kolejnych lekcji.

149. Tematy oraz fleksja czasownika w Piʿelu

rodzaj rdzenia	*perfectum*		*imperfectum*		tryb rozkazujący		*infinitivus constructus*	
regularny	גִּדֵּל	*giddēl*	יְגַדֵּל	*yəḡaddēl*	גַּדֵּל	*gaddēl*	גַּדֵּל	*gaddēl*
III-*gardłowej*	שִׁלַּח	*šillaḥ*	יְשַׁלַּח	*yəšallaḥ*	שַׁלַּח	*šallaḥ*	שַׁלַּח	*šallaḥ*
II-*gardłowej*	בֵּעֵר	*biʿēr*	יְבַעֵר	*yəḇaʿēr*	בַּעֵר	*baʿēr*	בַּעֵר	*baʿēr*
	מֵאֵן	*mēʾēn*	יְמָאֵן	*yəmāʾēn*	מָאֵן	*māʾēn*	מָאֵן	*māʾēn*

rodzaj rdzenia	imiesłów	
regularny	מְגַדֵּל	*məḡaddēl*
III-*gardłowej*	מְשַׁלֵּחַ	*məšallē^{a}ḥ*
II-*gardłowej*	מְבַעֵר	*məḇaʿēr*
	מְמָאֵן	*məmāʾēn*

Uwagi:

1) Istnieją zasadniczo tylko dwa tematy – *perfectum* i *imperfectum.* Podobnie jak w innych przypadkach, tryb rozkazujący oraz *infinitivus constructus* są tworzone na podstawie *imperfectum.* Imiesłów również przypomina *imperfectum,* ale zawiera prefiks -מְ *mə-*.
2) Czasowniki w Piʿelu pochodzące od rdzeni III-*gardłowej* różnią się od regularnej odmiany jedynie drugą samogłoską tematyczną *a* we wszystkich formach, z wyjątkiem imiesłowu.
3) Nawet w przypadku czasowników niezawierających spółgłosek gardłowych samogłoską tematyczną w *perfectum* jest niekiedy *a* zamiast *ē*, przykładowo: *giddēl* lub *giddal.* Wybór jednej lub drugiej samogłoski wydaje się dowolny. Istnieje kilka czasowników, a zwłaszcza דִּבֶּר *dibber* (mówić) i כִּפֶּר *kipper* (przebłagać), które stosują *e* zamiast *ē* lub *a* w 3. os. l.poj. r.m. *perfectum.*
4) Czasowniki w Piʿelu pochodące od rdzenia II-*gardłowej* (oraz ר) dzielą się na dwie grupy:

a) zawierające wirtualne podwojenie spółgłoski gardłowej (zob. powyżej בִּעֵר), z wokalizacją identyczną z wokalizacją czasowników regularnych;
b) zawierające wydłużenie zastępcze samogłoski znajdującej się przed spółgłoską gardłową (*i* → *ē*, *a* → *ā*; zob. powyżej מֵאֵן). Przed ר wydłużenie zastępcze zachodzi regularnie. Pozostałe spółgłoski gardłowe mogą zachowywać się zgodnie z pierwszą lub drugą grupą, co będzie zaznaczone w słowniczku przy podanym czasowniku.

perfectum

גִּדֵּל	*giddēl*	שִׁלַּח	*šillaḥ*	בִּעֵר	*biʿēr*	מֵאֵן	*mēʾēn*
גִּדְּלָה	*giddəlāh*	שִׁלְּחָה	*šilləḥāh*	בִּעֲרָה	*biʿărāh*	מֵאֲנָה	*mēʾănāh*
גִּדַּלְתָּ	*giddáltā*	שִׁלַּחְתָּ	*šilláḥtā*	בִּעַרְתָּ	*biʿártā*	מֵאַנְתָּ	*mēʾántā*
גִּדַּלְתְּ	*giddált*	שִׁלַּחַתְּ	*šilláḥt*	בִּעַרְתְּ	*biʿárt*	מֵאַנְתְּ	*mēʾánt*
גִּדַּלְתִּי	*giddáltî*	שִׁלַּחְתִּי	*šilláḥtî*	בִּעַרְתִּי	*biʿártî*	מֵאַנְתִּי	*mēʾántî*
גִּדְּלוּ	*giddəlû*	שִׁלְּחוּ	*šilləḥû*	בִּעֲרוּ	*biʿărû*	מֵאֲנוּ	*mēʾănû*
גִּדַּלְתֶּם	*giddaltém*	שִׁלַּחְתֶּם	*šillaḥtém*	בִּעַרְתֶּם	*biʿartém*	מֵאַנְתֶּם	*mēʾantém*
גִּדַּלְתֶּן	*giddaltén*	שִׁלַּחְתֶּן	*šillaḥtén*	בִּעַרְתֶּן	*biʿartén*	מֵאַנְתֶּן	*mēʾantén*
גִּדַּלְנוּ	*giddálnû*	שִׁלַּחְנוּ	*šilláḥnû*	בִּעַרְנוּ	*biʿárnû*	מֵאַנּוּ	*mēʾánnû*

imperfectum

יְגַדֵּל	*yəḡaddēl*	יְשַׁלַּח	*yəšallaḥ*	יְבַעֵר	*yəḇaʿēr*	יְמָאֵן	*yəmāʾēn*
תְּגַדֵּל	*təḡaddēl*	תְּשַׁלַּח	*təšallaḥ*	תְּבַעֵר	*təḇaʿēr*	תְּמָאֵן	*təmāʾēn*
תְּגַדֵּל	*təḡaddēl*	תְּשַׁלַּח	*təšallaḥ*	תְּבַעֵר	*təḇaʿēr*	תְּמָאֵן	*təmāʾēn*
תְּגַדְּלִי	*təḡaddəlî*	תְּשַׁלְּחִי	*təšalləḥî*	תְּבַעֲרִי	*təḇaʿărî*	תְּמָאֲנִי	*təmāʾănî*
אֲגַדֵּל	*ʾăḡaddēl*	אֲשַׁלַּח	*ʾăšallaḥ*	אֲבַעֵר	*ʾăḇaʿēr*	אֲמָאֵן	*ʾămāʾēn*
יְגַדְּלוּ	*yəḡaddəlû*	יְשַׁלְּחוּ	*yəšalləḥû*	יְבַעֲרוּ	*yəḇaʿărû*	יְמָאֲנוּ	*yəmāʾănû*
תְּגַדֵּלְנָה	*təḡaddēlnāh*	תְּשַׁלַּחְנָה	*təšalláḥ-nāh*	תְּבַעֵרְנָה	*təḇaʿērnāh*	תְּמָאֵנָּה	*təmāʾénnāh*
תְּגַדְּלוּ	*təḡaddəlû*	תְּשַׁלְּחוּ	*təšalləḥû*	תְּבַעֲרוּ	*təḇaʿărû*	תְּמָאֲנוּ	*təmāʾănû*

תְּגַדֵּלְנָה	*təḡaddēlnāh*	תְּשַׁלַּחְנָה	*təšalláḥnāh*	תְּבַעֵרְנָה	*təḇaʿērnāh*	תְּמָאֵנָּה	*təmāʾēnnāh*
נְגַדֵּל	*nəḡaddēl*	נְשַׁלַּח	*nəšallaḥ*	נְבַעֵר	*nəḇaʿēr*	נְמָאֵן	*nəmāʾēn*

tryb rozkazujący

גַּדֵּל	*gaddēl*	שַׁלַּח	*šallaḥ*	בַּעֵר	*baʿēr*	מָאֵן	*māʾēn*
גַּדְּלִי	*gaddəlî*	שַׁלְּחִי	*šalləḥî*	בַּעֲרִי	*baʿărî*	מָאֲנִי	*māʾănî*
גַּדְּלוּ	*gaddəlû*	שַׁלְּחוּ	*šalləḥû*	בַּעֲרוּ	*baʿărû*	מָאֲנוּ	*māʾănû*
גַּדֵּלְנָה	*gaddēlnāh*	שַׁלַּחְנָה	*šalláḥnāh*	בַּעֵרְנָה	*baʿērnāh*	מָאֵנָּה	*māʾēnnāh*

infinitivus constructus

גַּדֵּל	*gaddēl*	שַׁלַּח	*šallaḥ*	בַּעֵר	*baʿēr*	מָאֵן	*māʾēn*
גַּדְּלִי	*gaddəlî*	שַׁלְּחִי	*šalləḥî*	בַּעֲרִי	*baʿărî*	מָאֲנִי	*māʾănî*
גַּדֶּלְךָ	*gaddelḵā*	שַׁלַּחֲךָ	*šallaḥăḵā*	בַּעֶרְךָ	*baʿerḵā*	מָאֶנְךָ	*māʾenḵā*
גַּדְּלֵךְ	*gaddəlēḵ*	שַׁלְּחֵךְ	*šalləḥēḵ*	בַּעֲרֵךְ	*baʿărēḵ*	מָאֲנֵךְ	*māʾănēḵ*
	itd.		*itd.*		*itd.*		*itd.*

infinitivus absolutus

גַּדּוֹל	*gaddôl*	שַׁלּוֹחַ	*šallô^{a}ḥ*	בַּעוֹר	*baʿôr*	מָאוֹן	*māʾôn*

imiesłowy

מְגַדֵּל	*məḡaddēl*	מְשַׁלֵּחַ	*məšallē^{a}ḥ*	מְבַעֵר	*məḇaʿēr*	מְמָאֵן	*məmāʾēn*
מְגַדְּלָה	*məḡaddəlāh*	מְשַׁלְּחָה	*məšalləḥāh*	מְבַעֲרָה	*məḇaʿărāh*	מְמָאֲנָה	*məmāʾănāh*
מְגַדְּלִים	*məḡaddəlîm*	מְשַׁלְּחִים	*məšalləḥîm*	מְבַעֲרִים	*məḇaʿărîm*	מְמָאֲנִים	*məmāʾănîm*
מְגַדְּלוֹת	*məḡaddəlôṯ*	מְשַׁלְּחוֹת	*məšalləḥôṯ*	מְבַעֲרוֹת	*məḇaʿărôṯ*	מְמָאֲנוֹת	*məmāʾănôṯ*

Uwagi:

1) Po *waw consecutivum* przedrostek *imperfectum yə-* traci swoją samogłoskę, a spółgłoska *y* nie ulega podwojeniu:

וַיְמָאֵן *way-mā-ʾēn* (*nie*: *way-yə-mā-ʾēn*) i odmówił

2) Charakterystyczne podwojenie drugiej spółgłoski rdzenia jest czasami pomijane, kiedy następuje po niej samogłoska *ə*:

בִּקֵּשׁ	*biqqēš*	on szukał	*lecz:*	בִּקְשׁוּ	*biqšû*	oni szukali
יְבַקֵּשׁ	*yəḇaqqēš*	on będzie szukał	*lecz:*	יְבַקְשׁוּ	*yəḇaqšû*	oni będą szukali

Utrata podwojenia nigdy nie następuje w przypadku spółgłosek: בּ גּ דּ כּ פּ תּ. Oprócz tej reguły nie można jednoznacznie sformułować żadnej innej.

3) Formy *infinitivus absolutus* podane powyżej, a także te, które będą przedstawione w następnej lekcji, występują raczej rzadko, ponieważ *infinitivus constructus* Piʿelu jest często używany jako *infinitivus absolutus*.

150. Słowniczek XL

czasowniki:	קִדֵּשׁ	*qiddēš*	uświęcić (*por.* קָדוֹשׁ)	
	בָּעַר	*bāʿar*	(יִבְעַר)	płonąć, palić, palić się
	בִּעֵר	*biʿēr*	(יְבַעֵר)	(przech.) spalić, strawić; zniszczyć, usunąć
	דִּבֵּר	*dibber*	(יְדַבֵּר)	mówić, rozmawiać (*por.* דָּבָר)
	בֵּרֵךְ	*bērēḵ*	(יְבָרֵךְ)	błogosławić (*por.* בְּרָכָה) (Zwróć uwagę na וַיְבָרֶךְ).
	בִּקֵּשׁ	*biqqēš*	(יְבַקֵּשׁ)	szukać
	שִׁלַּח	*šillaḥ*	(יְשַׁלַּח)	wypędzić, odesłać, pozwolić odejść
	גֵּרֵשׁ	*gērēš*	(יְגָרֵשׁ)	wypędzić, odpędzić, wygnać (Zwróć uwagę na וַיְגָרֶשׁ).
	נִאֵץ	*niʾēṣ*	(יְנָאֵץ)	gardzić
	מֵאֵן	*mēʾēn*	(יְמָאֵן)	odmówić, odrzucić

שֵׁרֵת *šērēṯ* (יְשָׁרֵת) służyć, posługiwać
(Zwróć uwagę na וַיְשָׁרֶת).

inne: אוֹ *'ô* (spójnik) lub

Zwróć uwagę na idiom: כְּ ...כְּ. Jego tłumaczenie zależy od kontekstu, ale należy pamiętać, że obydwa porównywane przedmioty są w jakiś sposób równe sobie, na przykład:

כָּמוֹךָ כְּפַרְעֹה Jesteś równy faraonowi.

כָּמוֹךָ כָּמוֹנִי Ty i ja jesteśmy równi; znajdujemy się w takiej samej sytuacji, pozycji.

Ćwiczenia

a) Przetłumacz:

1) וַיְגָרֶשׁ אֶת־הָאֲנָשִׁים פַּעֲמַיִם וְלֹא שָׁבוּ.
2) נִאַצְתָּ אֶת־בְּרִיתִי וְאֶת־תּוֹרוֹתַי מֵאַנְתָּ לִשְׁמֹר.
3) וַיְשָׁרֶת הַיֶּלֶד בְּהֵיכַל יהוה.
4) וַיְבָרֶךְ אֹתוֹ כִּי הוּא מָצָא חֵן בְּעֵינָיו.
5) יְבַקְשׁוּ אֶת־הָאֲשֵׁמִים וְשִׁלְּחוּ אֹתָם מִן־הָעִיר.
6) אֲנִי לְבַדִּי אוּכַל לְבָרֵךְ אֹתְךָ.
7) תִּשְׁמֹר אֶת־דְּבָרַי בִּלְבָבְךָ.
8) מֵאֲנוּ לֶאֱכֹל אֶת־הַבְּהֵמוֹת הַטְּבוּחוֹת.
9) אֶת־מִי אַתְּ תְּבַקְשִׁי.
10) וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה.
11) קוֹל שִׂמְחָה יִשָּׁמַע בָּאָרֶץ.
12) וַיְקַדֵּשׁ אֶת־הָאֲנָשִׁים לִפְנֵי בוֹאָם בֵּית יהוה.

13) אֲמָאֵן לִרְדֹּף אַחֲרֵיהֶם.

14) וַיְדַבֵּר אֵלַי עַל־הַמָּלוֹן אֲשֶׁר לָן בּוֹ הַלָּ֫יְלָה.

15) לֹא תֹאכַל אֶת־הַבָּשָׂר אֲשֶׁר בּוֹ נֶ֫פֶשׁ חַיָּה.

16) מֵאֲנָה לִרְחֹץ אֶת־הַבְּגָדִים.

17) וַיְהִי כְּנוּמוֹ וַיְבַקְשׁוּ אֹתוֹ וַיַּהַרְגוּ אֹתוֹ.

18) בַּיּוֹם הַהוּא יִמַּ֫סּוּ הֶהָרִים וְהָיוּ כַּמַּ֫יִם.

19) תְּקַדֵּשׁ אֶת־הַנִּשְׁאָרִים כִּי נֶאֱמָנִים הֵם בְּעֵינַי.

b) Przetłumacz ustnie na język hebrajski:

1) Wypędź ich.
2) Nie gardź jego słowami.
3) Dlaczego nie chcesz (*dosł.* odmawiasz) mówić?
4) Czy szukasz mnie?
5) Pobłogosław mnie.
6) Uświęciłem cię.
7) Nie chciał służyć.
8) Wypędzili nas.
9) Pobłogosławmy ich.
10) Szukaliśmy ich.

c) Napisz w języku hebrajskim:

1) Wzięli naczynia, którymi się posługiwali, i dali je kapłanowi.
2) Faraon rozgniewał się i odesłał ich od siebie (*dosł.* sprzed siebie).
3) Odmówił ich uświęcenia (*infinitivus constructus*), ponieważ wiedział, że nie byli uczciwymi ludźmi.
4) Szukał tam swoich braci, bo nie wiedział, że wyruszyli na wschód.
5) Usuniecie zło spomiędzy was.
6) Wypędziliśmy winnych ze zgromadzenia.
7) Nie mogliśmy odmówić spędzenia tam nocy (*infinitivus constructus*).

d) Czytanka: Józef i jego bracia: ostatnia próba

Po spotkaniu z Józefem i uwolnieniu Szymona ze względu na przybycie Beniamina do Egiptu synowie Jakuba wyruszyli do Kanaanu z zapasami, które nabyli w Egipcie. Józef kazał jednak umieścić srebrny puchar w sakwie Beniamina, a skoro tylko bracia rozpoczęli podróż powrotną, wysłał swoich ludzi, żeby sprawdzili ich bagaże, znaleźli puchar i oskarżyli ich o kradzież i zdradę. Józef wyraził wtedy chęć wypuszczenia wszystkich braci poza Beniaminem, by mogli wrócić do domu, ale Juda podejmuje wyzwanie i wygłasza następującą obronę. (Rdz 44,18–26; wokalizacja nieznacznie zmieniona)

18) וַיִּגַּשׁ אֵלָיו יְהוּדָה וַיֹּאמֶר בִּי[1] אֲדֹנִי, יְדַבֶּר־נָא עַבְדְּךָ דָבָר
בְּאָזְנֵי אֲדֹנִי, וְאַל־יִחַר אַפְּךָ בְּעַבְדְּךָ כִּי כָמוֹךָ כְּפַרְעֹה.

19) אֲדֹנִי שָׁאַל אֶת־עֲבָדָיו לֵאמֹר הֲיֵשׁ לָכֶם אָב אוֹ אָח.

20) וַנֹּאמֶר אֶל־אֲדֹנִי יֵשׁ לָנוּ אָב זָקֵן וְיֶלֶד זְקוּנִים קָטָן וְאָחִיו מֵת
וַיִּוָּתֵר הוּא לְבַדּוֹ לְאִמּוֹ וְאָבִיו אֲהֵבוֹ[2].

21) וַתֹּאמֶר אֶל־עֲבָדֶיךָ הוֹרִידוּהוּ[3] אֵלַי וְאָשִׂימָה עֵינִי עָלָיו.

22) וַנֹּאמֶר אֶל־אֲדֹנִי לֹא יוּכַל הַנַּעַר לַעֲזֹב אֶת־אָבִיו וְעָזַב[4]
אֶת־אָבִיו וָמֵת.

23) וַתֹּאמֶר אֶל־עֲבָדֶיךָ אִם לֹא יֵרֵד אֲחִיכֶם הַקָּטֹן אִתְּכֶם לֹא תוֹסִיפוּן[5]
לִרְאוֹת פָּנָי.

24) וַיְהִי כִּי עָלִינוּ אֶל־עַבְדְּךָ אָבִי וַנַּגֶּד[6] לוֹ אֶת־דִּבְרֵי אֲדֹנִי.

25) וַיֹּאמֶר אָבִינוּ שׁוּבוּ שִׁבְרוּ[7] לָנוּ מְעַט־אֹכֶל.

26) וַנֹּאמֶר לֹא נוּכַל לָרֶדֶת, אִם יֵשׁ אָחִינוּ הַקָּטֹן אִתָּנוּ וְיָרַדְנוּ[8]
כִּי לֹא נוּכַל לִרְאוֹת פְּנֵי הָאִישׁ וְאָחִינוּ הַקָּטֹן אֵינֶנּוּ אִתָּנוּ.

Uwagi do czytanki:

1) rzadka partykuła błagalna: „proszę, błagam cię"
2) = אָהַב אחו
3) „przyprowadźcie go"
4) וְעָזַב... וָמֵת zdanie warunkowe: „jeśli opuści... on umrze"
5) „nie zobaczycie znów"
6) „powiedzieliśmy mu"
7) „kupcie"
8) Zwróć uwagę na następnik w zdaniu warunkowym rozpoczętym przez אִם.

LEKCJA 41

151. Tematy oraz fleksja czasownika w Pi'elu (zakończenie)

rodzaj rdzenia	*perfectum*		*imperfectum*		tryb rozkazujący		*infinitivus constructus*	
III-*Alef*	מִלֵּא	*millē'*	יְמַלֵּא	*yəmallē'*	מַלֵּא	*mallē'*	מַלֵּא	*mallē'*
III-*Hē*	עִנָּה	*'innāh*	יְעַנֶּה	*yə'anneh*	עַנֵּה	*'annēh*	עַנּוֹת	*'annôṯ*
geminowany	הִלֵּל	*hillēl*	יְהַלֵּל	*yəhallēl*	הַלֵּל	*hallēl*	הַלֵּל	*hallēl*

rodzaj rdzenia	imiesłów	
III-*Alef*	מְמַלֵּא	*məmallē'*
III-*Hē*	מְעַנֶּה	*mə'anneh*
geminowany	מְהַלֵּל	*məhallēl*

Uwagi:

Omawiając tematy tych czasowników, należy zwrócić szczególną uwagę jedynie na czasowniki III-*Hē*. Formy tej grupy zachowują się zgodnie ze schematem występującym w Nif'alu i Qalu: *perfectum* zakończone jest na *-āh*, *imperfectum* na *-eh*, tryb rozkazujący na *-ēh*, a *infinitivus constructus* na *-ôṯ*. W odmianie tych czasowników jedynym trudnym do przewidzenia zjawiskiem jest przewaga *-î-* nad *-ê-* w *perfectum*, a w 1. os. l.poj. pojawia się również *-ê-*: עִנִּ֫יתִי lub עִנֵּ֫יתִי.

	III-*Alef*		III-*gardłowej*		I-*gardłowej*	
perfectum	מִלֵּא / מִלָּא	*millē’ / millā’*	עִנָּה	*‘innāh*	הִלֵּל	*hillēl*
	מִלְּאָה	*millə’āh*	עִנְּתָה	*‘innətāh*	הִלְלָה	*hiləlāh*
	מִלֵּאתָ	*millḗ(’)tā*	עִנִּיתָ	*‘innîtā*	הִלַּלְתָּ	*hilláltā*
	מִלֵּאת	*millḗ(’)t*	עִנִּית	*‘innît*	הִלַּלְתְּ	*hillált*
	מִלֵּאתִי	*millḗ(’)tî*	עִנִּיתִי / עִנֵּיתִי	*‘innîtî / ‘innêtî*	הִלַּלְתִּי	*hilláltî*
	מִלְּאוּ	*millə’û*	עִנּוּ	*‘innû*	הִלְלוּ	*hiləlû*
	מִלֵּאתֶם	*millē(’)tem*	עִנִּיתֶם	*‘innîtem*	הִלַּלְתֶּם	*hillaltém*
	מִלֵּאתֶן	*millē(’)ten*	עִנִּיתֶן	*‘innîten*	הִלַּלְתֶּן	*hillaltén*
	מִלֵּאנוּ	*millḗ(’)nû*	עִנִּינוּ	*‘innînû*	הִלַּלְנוּ	*hillálnû*
imperfectum	יְמַלֵּא	*yəmallē’*	יְעַנֶּה	*yə‘anneh*	יְהַלֵּל	*yəhallēl*
	תְּמַלֵּא	*təmallē’*	תְּעַנֶּה	*tə‘anneh*	תְּהַלֵּל	*təhallēl*
	תְּמַלֵּא	*təmallē’*	תְּעַנֶּה	*tə‘anneh*	תְּהַלֵּל	*təhallēl*
	תְּמַלְּאִי	*təmallə’î*	תְּעַנִּי	*tə‘annî*	תְּהַלְלִי	*təhaləlî*
	אֲמַלֵּא	*’ămallē’*	אֲעַנֶּה	*’ă‘anneh*	אֲהַלֵּל	*’ăhallēl*
	יְמַלְּאוּ	*yəmallə’û*	יְעַנּוּ	*yə‘annû*	יְהַלְלוּ	*yəhaləlû*
	תְּמַלֶּאנָה	*təmallé(’)nāh*	תְּעַנֶּינָה	*tə‘annḗnāh*	תְּהַלֵּלְנָה	*təhallḗlnāh*
	תְּמַלְּאוּ	*təmallə’û*	תְּעַנּוּ	*tə‘annû*	תְּהַלְלוּ	*təhaləlû*
	תְּמַלֶּאנָה	*təmallé(’)nāh*	תְּעַנֶּינָה	*tə‘annḗnāh*	תְּהַלֵּלְנָה	*təhallḗlnāh*
	נְמַלֵּא	*nəmallē’*	נְעַנֶּה	*nə‘anneh*	נְהַלֵּל	*nəhallēl*
tryb rozkazujący	מַלֵּא	*mallē’*	עַנֵּה	*‘annēh*	הַלֵּל	*hallēl*
	מַלְּאִי	*mallə’î*	עַנִּי	*‘annî*	הַלְלִי	*haləlî*
	מַלְּאוּ	*mallə’û*	עַנּוּ	*‘annû*	הַלְלוּ	*haləlû*
	מַלֶּאנָה	*mallé(’)nāh*	עַנֶּינָה	*‘annḗnāh*	הַלֵּלְנָה	*hallḗlnāh*

infinitivus constructus + przyrostek	מַלֵּא מַלְּאִי	*mallēʾ* *malləʾî* *itd.*	עַנּוֹת עַנּוֹתִי	*ʿannôṯ* *ʿannôṯî* *itd.*	הַלֵּל הַלְּלִי	*hallēl* *halləlî* *itd.*
infinitivus absolutus	מַלֹּא	*mallōʾ*	עַנֹּה עַנֵּה	*ʿannōh* *ʿannēh*	הַלֹּל	*hallōl*
imiesłów	מְמַלֵּא מְמַלְּאָה מְמַלֵּאת מְמַלְּאִים מְמַלְּאוֹת	*məmallēʾ* *məmalləʾāh* *məmallē(ʾ)ṯ* *məmalləʾîm* *məmalləʾôṯ*	מְעַנֶּה מְעַנָּה מְעַנִּים מְעַנּוֹת	*məʿanneh* *məʿannāh* *məʿannîm* *məʿannôṯ*	מְהַלֵּל מְהַלְּלָה מְהַלֶּלֶת מְהַלְּלִים מְהַלְּלוֹת	*məhallēl* *məhalləlāh* *məhalléleṯ* *məhalləlîm* *məhalləlôṯ*

Formy czasowników I-*Yod*, I-*Nun* oraz I-*gardłowej* w Piʿelu są w pełni regularne. Czasowniki w Piʿelu pochodzące od rdzeni pustych występują bardzo rzadko.

152. Formy pauzalne

Tekst Biblii Hebrajskiej podzielony jest na krótkie grupy zdań nazywane wersetami, a każdy werset podzielony jest zazwyczaj na dwie części, często o nierównej długości. Pierwsza część wersetu jest zakończona akcentem zwanym *ʾaṯnaḥ* (‸), a druga znakiem podobnym do *metega*, nazywanym *sillûq* (ˌ), po którym następuje *sôp̄ pāsûq* (׃), oznaczający koniec wersetu. Każda połowa wersetu jest następnie podzielona na tyle części, ile wymaga składnia, i każda część, czyli jednostka akcentowa, otrzymuje swój własny znak akcentowy. Akcenty dzielą się na dwie główne grupy – akcenty łączne i rozłączne, z których pierwsze używane są w przypadku, kiedy dane słowo jest syntaktycznie silnie powiązane z następującym po nim słowem, a drugie – we wszystkich innych sytuacjach. Reguły kierujące użyciem akcentów są bardzo złożone i nie będą szczegółowo omawiane w tym podręczniku.

Teksty zawarte w czytankach zawierać będą tylko *sillûq* i *sôp̄ pāsûq*. Podział tekstu na zdania może powodować trudności ze zrozumieniem czytan-

ki, dlatego będzie on zaznaczany za pomocą przecinków, lecz należy pamiętać, że przecinki nie pojawiają się w tekście oryginalnym.

Słowa stojące na końcu ważniejszych członów wersetu, a więc zwłaszcza te występujące z *ʾatnaḥ* i *sillûq*, są nazywane formami pauzalnymi ze względu na występującą przy nich przerwę w recytacji tekstu. Mogą one mieć nieco odmienną wokalizację niż normalne formy występujące w zwykłym kontekście. Następujące zmiany należą do najczęstszych:

a) *a* → *ā*: כָּתָב (napisał) *zamiast* כָּתַב.
b) *e* → *ā* w niektórych rzeczownikach segolowych: קָבֶר (grób) *zamiast* קֶבֶר.
c) Jeśli słowo kończy się w następujący sposób: *ə* + *spółgłoska* + *akcentowana samogłoska*, akcent jest zazwyczaj cofnięty, a samogłoska *ə* jest zastąpiona pełną samogłoską, odpowiadającą samogłosce w innych formach odmiany:

כָּתְבָה	→	כָּתָבָה	napisała
כָּבְדָה	→	כָּבֵדָה	była ciężka

Samogłoska *ə*, będąca częścią przyrostka 2. os. l.poj. r.m. -*əḵā*, jest systematycznie zastępowana przez *e*:

מַלְכְּךָ	→	מַלְכֶּךָ	twój król
סוּסְךָ	→	סוּסֶךָ	twój koń
שֹׁמֶרְךָ	→	שֹׁמְרֶךָ	twój stróż (zwróć uwagę na zmianę w strukturze słowa)

Formy pauzalne wyrażeń przyimkowych לְךָ i בְּךָ przechodzą w לָךְ oraz בָּךְ, czyli w formy, które są identyczne z wyrażeniami rodzaju żeńskiego. Pozostałe przyimki ulegają podobnym zmianom.

Ze względu na trudności związane z drukiem tekstu hebrajskiego akcenty pauzalne w środku wersetu nie będą się pojawiać w tekstach biblijnych podawanych w kolejnych lekcjach, jednakże formy pauzalne zostały zacho-

wane. Czytelnik powinien zwracać na nie uwagę, kiedy pojawiają się w czytankach.

153. Słowniczek XLI

czasowniki:	צִוָּה	*ṣiwwāh*	(יְצַוֶּה iuss. יְצַו)	rozkazać, nakazać; przekazać pod opiekę, zarząd; ustanowić; przykłady:
			וַיְצַו שֹׁפְטִים עֲלֵיהֶם	i ustanowił nad nimi sędziów
			וַיְצַו אֶת־הָאֲנָשִׁים לָלֶכֶת	i rozkazał mężczyznom, żeby poszli
			וַיְצַו אֹתָם לֵאמֹר	i nakazał im (*mówiąc*...)
			וַיְצַו אֹתָם בְּיַד מַלְאָכוֹ	i przekazał ich pod opiekę swojego posłańca
	הִלֵּל	*hillēl*	(יְהַלֵּל)	chwalić (zauważ: הַלְלוּיָהּ Alleluja, chwalcie Jah(we))
	כִּסָּה	*kissāh*	(יְכַסֶּה iuss. יְכַס)	przykryć, pokryć
	עִנָּה	*ʿinnāh*	(יְעַנֶּה iuss. יְעַן)	uciskać (*por.* עָנִי)
	סִפֵּר	*sippēr*	(יְסַפֵּר)	opowiadać, głosić (*por.* סֹפֵר)
	קִלֵּל	*qillēl*	(יְקַלֵּל)	przeklinać
	עָרַב	*ʿārab̲*	(יַעֲרֹב)	być zastawem; dawać pod zastaw, gwarantować, ręczyć; odpowiadać za kogoś
	קָשַׁר	*qāšar*	(יִקְשֹׁר)	wiązać (+ *ʾet̲* coś + *ʿal* z czymś), przywiązać; spiskować, konspirować (przeciw + *ʿal*)
rzeczowniki:	שֵׂיבָה	*śêb̲āh*		siwe włosy, siwizna; starość
	שְׁאֹל	*šəʾōl*		Szeol, miejsce przebywania zmarłych

inne:	אַךְ	*ʾak̲*	(przysłówek) z pewnością, bez wątpienia; ale, jakkolwiek, jednak, tylko
	עַד־הֵ֫נָּה	*ʿad̲-hḗnnāh*	(przysłówek) aż do teraz

Ćwiczenia

a) Przetłumacz:

1) וַיְצַו אֹתָם לָתֵת מְעַט אֹ֫כֶל לְטַפָּם.

2) לֻכְדוּ אֶת־רְכוּשׁ הַכְּנַעֲנִי וַיְבַעֲרוּ אֹתוֹ.

3) שָׁמְעָה הָאָמָה קוֹל וַתִּפֹּל אַ֫רְצָה וַתְּכַס אֶת־פָּנֶ֫יהָ בְּיָדֶ֫יהָ.

4) וַיְצַו אֶת־הַנִּצָּבִים וַיִּגְּשׁוּ אֵלָיו.

5) לֹא מֵאֵן לַעֲרֹב אֶת־הַיֶּ֫לֶד וְלֹא מֵאֵן לִגְאֹל אֹתוֹ.

6) שִׁלַּח אֹתָם מֵאַרְצוֹ כִּי קָשְׁרוּ עָלָיו לַהֲרֹג אֹתוֹ וְלִבְחֹר אִישׁ אַחֵר לְרֹאשׁ הָעָם.

7) וַיִּזְבַּח הַמֶּ֫לֶךְ הָרָשָׁע אֶת־בִּתּוֹ הַקְּטַנָּה עַל־הַמִּזְבֵּחַ.

8) וַיְסַפְּרוּ לוֹ אֶת־הַקֹּרוֹת אֹתָם בַּדֶּ֫רֶךְ.

9) עַד־הֵ֫נָּה לֹא רָאִ֫יתִי אֶת־יְשׁוּעַת עַמִּי.

10) לָ֫מָּה תַחְפֹּץ לְעַנּוֹת אֹתִי.

11) אֲהַלְלָה אֹתְךָ מֵעַתָּה וְעַד־עוֹלָם.

12) וַיְכַס אֶת־פָּנָיו בְּיָדָיו וַיֵּבְךְּ.

13) אַל־תְּקַלְלוּ אֶת־הַנֹּתְנִים לָכֶם עֵ֫זֶר.

14) וָאֶבְרַח כִּי בִקְשׁוּ אֹתִי לַהֲרֹג אֹתִי.

15) זְכֹר נָא אֶת־הַבֹּטְחִים בְּךָ וְאַל־תְּנַאֵץ אֶת־דִּבְרֵיהֶם.

16) וַיְצַו אֶת־בְּנוֹ בְּיַד הַנּוֹתָרִים כִּי הָיָה לָמוּת.

b) Napisz w języku hebrajskim:
   1) Przywiązał swojego osła do drzewa, położył się pod drzewem i zasnął.
   2) Przeklnijmy ich oraz miejsce, z którego przyszli.
   3) Będę odpowiadał za ciebie i twoich synów.
   4) Będzie chwalił Pana przez wszystkie dni swego życia, aż zejdzie w starości do Szeolu.
   5) Nie jest dobrze uciskać biednych i nie dawać im jedzenia.
   6) Tego dnia ciemność okryje ziemię.
   7) Odpędził nas od studni i nie mogliśmy znaleźć wody w innym miejscu.

c) Czytanka: Mowa Judy przed Józefem (zakończenie), Rdz 44,27–34

(27 וַיֹּאמֶר עַבְדְּךָ אָבִי אֵלֵינוּ אַתֶּם יְדַעְתֶּם כִּי שְׁנַיִם יָלְדָה לִּי אִשְׁתִּי׃

(28 וַיֵּצֵא הָאֶחָד מֵאִתִּי וָאֹמַר אַךְ טָרֹף טֹרָף[1] וְלֹא רְאִיתִיו[2] עַד־הֵנָּה׃

(29 וּלְקַחְתֶּם גַּם־אֶת־זֶה מֵעִם פָּנַי וְקָרָהוּ[3] אָסוֹן[4] וְהוֹרַדְתֶּם[5] אֶת־שֵׂיבָתִי בְּרָעָה שְׁאֹלָה׃

(30 וְעַתָּה כְּבֹאִי אֶל־עַבְדְּךָ אָבִי וְהַנַּעַר אֵינֶנּוּ אִתָּנוּ וְנַפְשׁוֹ קְשׁוּרָה בְנַפְשׁוֹ׃

(31 וְהָיָה כִּרְאוֹתוֹ כִּי אֵין הַנַּעַר וָמֵת וְהוֹרִידוּ[6] עֲבָדֶיךָ אֶת־שֵׂיבַת עַבְדְּךָ אָבִינוּ בְּיָגוֹן[7] שְׁאֹלָה׃

(32 כִּי עַבְדְּךָ עָרַב אֶת־הַנַּעַר מֵעִם אָבִי לֵאמֹר אִם־לֹא אֲבִיאֶנּוּ[8] אֵלֶיךָ וְחָטָאתִי[9] לְאָבִי כָּל־הַיָּמִים׃

(33 וְעַתָּה יֵשֶׁב נָא עַבְדְּךָ תַּחַת הַנַּעַר עֶבֶד לַאדֹנִי וְהַנַּעַר יַעַל עִם־אֶחָיו׃

(34 כִּי־אֵיךְ אֶעֱלֶה אֶל־אָבִי וְהַנַּעַר אֵינֶנּוּ אִתִּי פֶּן[10] אֶרְאֶה בָרָע אֲשֶׁר יִמְצָא אֶת־אָבִי׃

Uwagi do czytanki:

1) „z pewnością został rozszarpany (przez dzikie zwierzęta)"
2) = רָאִ֫יתִי אֹתוֹ
3) = קָרָה אֹתוֹ
4) „wypadek"
5) „sprowadzicie"
6) „sprowadzą"
7) „smutek, żal"
8) „przyprowadzę go"
9) *por.* uwaga 8 w czytance lekcji 40
10) פֶּן *tutaj*: „w przeciwnym razie"

Nie mogąc kontynuować swojego podstępu, Józef ujawnił się braciom i przebaczył im dawne winy, które popełnili wobec niego. Sprowadził Jakuba i całą jego rodzinę do Egiptu i osiedlił ich w ziemi bogatej w pastwiska w delcie Nilu. Jakub zmarł i został zabrany do Kanaanu, gdzie pogrzebano go zgodnie z jego prośbą. Józef został zabalsamowany po swojej śmierci, a jego ciało umieszczono w sarkofagu dla przyszłego pochówku w Kanaanie. Po śmierci Józefa następuje przerwa w narracji aż do historii o Mojżeszu i faraonie, „który nie znał Józefa".

LEKCJA 42

154. Puʿal

Każdy czasownik w Piʿelu ma swój odpowiednik w znaczeniu biernym, nazywany Puʿalem, który – podobnie jak Piʿel – charakteryzuje się podwojeniem środkowej spółgłoski rdzenia. Schemat użytych samogłosek jest w mniejszym lub większym stopniu regularny w całej odmianie, gdzie w pierwszej sylabie tematu pojawia się samogłoska *u*, w drugiej zaś występuje samogłoska *a*, kiedy nie jest zredukowana.

Piʿel	Puʿal		tłumaczenie
גִּדֵּל	גֻּדַּל	*guddal*	był wywyższany
בִּקֵּשׁ	בֻּקַּשׁ	*buqqaš*	był poszukiwany
הִלֵּל	הֻלַּל	*hullal*	był wysławiany

Puʿal jest poświadczony dosyć słabo w tekście biblijnym, najczęściej występują imiesłowy, które funkcjonują jako bierne odpowiedniki imiesłowu w Piʿelu:

מְבָרֵךְ	מְבֹרָךְ	*məḇōrāḵ*	ten, który był (jest) błogosławiony
מְבַכְּמְבָרֵךְ	מְבֻקָּשׁ	*məḇuqqāš*	ten, który był (jest) poszukiwany

Poniżej przedstawione są poświadczone formy tematów Puʿalu:

rodzaj rdzenia	*perfectum*	*imperfectum*	tryb rozkazujący	*infinitivus constructus*
regularny	גֻּדַּל *guddal*	יְגֻדַּל *yəḡuddal*	——	——

II-*gardłowej*	בֹּרַךְ	*bōrāḵ*	יְבֹרַךְ	*yəḇōraḵ*	——		——	
III-*Alef*	מֻלָּא	*mullā'*	יְמֻלָּא	*yəmullā'*	——		——	
III-*Hē*	עֻנָּה	*'unnāh*	יְעֻנֶּה	*yə'unneh*	——		עֻנּוֹת	*'unnôṯ*

rodzaj rdzenia	imiesłów	
regularny	מְגֻדָּל	*məḡuddāl*
II-*gardłowej*	מְבֹרָךְ	*məḇōrāḵ*
III-*Alef*	מְמֻלָּא	*məmullā'*
III-*Hē*	מְעֻנֶּה	*mə'unneh*

Uwagi:

W przypadku czasowników II-*gardłowej* poświadczone jest również wirtualne podwojenie, na przykład w נֻחַם *nuḥam* (został pocieszony), który odpowiada Pi'elowi נִחַם *niḥam* (pocieszać); dosyć często występujący czasownik בֹּרַךְ stosuje wydłużenie zastępcze samogłoski *u* do *ō* .

Wydłużenie końcowej samogłoski tematu w מֻלָּא powinno już być dobrze znanym zjawiskiem, podobnie jak końcówki czasowników III-*Hē*, pojawiające się również w innych koniugacjach (Qal, Nif'al i Pi'el).

perfectum

גֻּדַּל	*guddal*	בֹּרַךְ	*bōraḵ*	מֻלָּא	עֻנָּה
גֻּדְּלָה	*guddəlāh*	בֹּרְכָה	*bōrəḵāh*	מֻלְּאָה	עֻנְּתָה
גֻּדַּלְתָּ	*guddáltā*	בֹּרַכְתָּ	*bōráḵtā*	מֻלֵּאתָ	עֻנֵּיתָ
גֻּדַּלְתְּ	*guddált*	בֹּרַכְתְּ	*bōráḵt*	מֻלֵּאת	עֻנֵּית
גֻּדַּלְתִּי	*guddáltî*	בֹּרַכְתִּי	*bōráḵtî*	מֻלֵּאתִי	עֻנֵּיתִי
גֻּדְּלוּ	*guddəlû*	בֹּרְכוּ	*bōrəḵû*	מֻלְּאוּ	עֻנּוּ
גֻּדַּלְתֶּם	*guddaltem*	בֹּרַכְתֶּם	*bōraḵtem*	מֻלֵּאתֶם	עֻנֵּיתֶם
גֻּדַּלְתֶּן	*guddalten*	בֹּרַכְתֶּן	*bōraḵten*	מֻלֵּאתֶן	עֻנֵּיתֶן
גֻּדַּלְנוּ	*guddálnû*	בֹּרַכְנוּ	*bōráḵnû*	מֻלֵּאנוּ	עֻנֵּינוּ

imperfectum

יְגֻדַּל	*yəḡuddal*	יְבֹרַךְ	*yəḇōraḵ*	יְמֻלָּא	יְעֻנֶּה
תְּגֻדַּל	*təḡuddal*	תְּבֹרַךְ	*təḇōraḵ*	תְּמֻלָּא	תְּעֻנֶּה
תְּגֻדַּל	*təḡuddal*	תְּבֹרַךְ	*təḇōraḵ*	תְּמֻלָּא	תְּעֻנֶּה
תְּגֻדְּלִי	*təḡuddəlî*	תְּבֹרְכִי	*təḇōrəḵî*	תְּמֻלְּאִי	תְּעֻנִּי
אֲגֻדַּל	*ʾăḡuddal*	אֲבֹרַךְ	*ʾăḇōraḵ*	אֲמֻלָּא	אֲעֻנֶּה
יְגֻדְּלוּ	*yəḡuddəlû*	יְבֹרְכוּ	*yəḇōrəḵû*	יְמֻלְּאוּ	יְעֻנּוּ
תְּגֻדַּלְנָה	*təḡuddálnāh*	תְּבֹרַכְנָה	*təḇōráḵnāh*	תְּמֻלֶּאנָה	תְּעֻנֶּינָה
תְּגֻדְּלוּ	*təḡuddəlû*	תְּבֹרְכוּ	*təḇōrəḵû*	תְּמֻלְּאוּ	תְּעֻנּוּ
תְּגֻדַּלְנָה	*təḡuddálnāh*	תְּבֹרַכְנָה	*təḇōráḵnāh*	תְּמֻלֶּאנָה	תְּעֻנֶּינָה
נְגֻדַּל	*nəḡuddal*	נְבֹרַךְ	*nəḇōraḵ*	נְמֻלָּא	נְעֻנֶּה

imiesłowy

מְגֻדָּל	*meḡuddāl*	מְבֹרָךְ	*məḇōrāḵ*	מְמֻלָּא	מְעֻנֶּה
מְגֻדָּלָה	*meḡuddālāh*	מְבֹרָכָה	*məḇōrāḵāh*	מְמֻלָּאָה	מְעֻנָּה
מְגֻדֶּלֶת	*meḡuddéleṯ*	מְבֹרֶכֶת	*məḇōréḵeṯ*		
מְגֻדָּלִים	*meḡuddālîm*	מְבֹרָכִים	*məḇōrāḵîm*	מְמֻלָּאִים	מְעֻנִּים
מְגֻדָּלוֹת	*meḡuddālôṯ*	מְבֹרָכוֹת	*məḇōrāḵōṯ*	מְמֻלָּאוֹת	מְעֻנּוֹת

Niekiedy w pierwszej sylabie tematu występuje samogłoska *o* zamiast *u*, na przykład כֻּסּוּ *kossû* (byli przykryci).

Puʿalowi, który wyraża stronę bierną, nie towarzyszy wykonawca czynności:

סֻפַּר לוֹ הַדָּבָר Wydarzenie zostało mu opowiedziane.

Ponieważ takie zdanie odpowiada semantycznie czasownikowi czynnemu z podmiotem nieokreślonym (ktoś), może ono występować („niegramatycznie") z dopełnieniem bliższym wprowadzonym przez אֶת־:

סֻפַּר לוֹ אֶת־הַדָּבָר Ktoś opowiedział mu wydarzenie.
Lub: Opowiedziano mu wydarzenie.

Inną konstrukcją charakterystyczną dla czasowników w stronie biernej jest pominięcie przyimka przed rzeczownikiem określającym:

כֻּסּוּ הֶהָרִים צֵל Góry zostały okryte cieniem.

To zjawisko ma prawdopodobnie korzenie w połączeniu następujących konstrukcji:

a) Czasowniki takie jak מָלֵא w znaczeniu nieprzechodnim (być pełnym) regularnie opuszczają przyimek przy rzeczowniku określającym:

מָלֵא הַכְּלִי מָ֫יִם Naczynie jest pełne wody.

Jest to przykład starej konstrukcji semickiej, która może być uważana za historycznie poprawną.

b) Czasownik מָלֵא użyty w znaczeniu przechodnim posługuje się taką samą konstrukcją:

מָלֵא אֶת־הַכְּלִי מָ֫יִם Napełnił naczynie wodą.

c) Czasownik מִלֵּא w Pi'elu jest czasownikiem wyłącznie przechodnim, używanym na dwa sposoby: najpierw jak zwykły czasownik bez odniesienia do powyższej konstrukcji:

מִלֵּא אֶת־הַכְּלִי בְּמָ֫יִם Wypełnił naczynie wodą.

albo też jako odpowiednik czasownika מָלֵא:

מִלֵּא אֶת־הַכְּלִי מָ֫יִם Wypełnił naczynie wodą.

d) Czasownik מֻלָּא w Pu'alu można potraktować jako przekształcenie dwóch konstrukcji podanych w (c):

מֻלָּא הַכְּלִי בְּמָ֫יִם Naczynie zostało wypełnione wodą.
מֻלָּא הַכְּלִי מָ֫יִם

155. Prokliza, cofnięcie akcentu oraz *dagesz* łączący

W tekście masoreckim spotkać można pewne zjawiska ortograficzne, które warto odnotować ze względu na ich częstotliwość występowania.

a) *Prokliza*. Jak wspomnieliśmy w dyskusji na temat form pauzalnych (§ 152), pewne rodzaje słów są ze sobą syntaktycznie powiązane. Każde słowo w tej kategorii może stać się proklityką słowa, które po nim następuje, jeśli wymaga tego schemat akcentowy danego wersetu. Prokliza jest oznaczana przez *maqqēp̄* i z reguły występuje z jednosylabowymi spójnikami i partykułami: אֶל־, עַל־, עַד־, עִם־, מִן־, אִם־, פֶּן־ oraz אַל־ (negacja), chociaż pojawiają się przypadki, kiedy słowa te są niezależne akcentowo. Ponadto można przytoczyć przykłady innych rodzajów słów występujących jako proklityki:

לֹא־יָסוּר	nie odejdzie	נִמְצָא־חֵן	znajdziemy łaskę
אֲשֶׁר־נָתַן־לִי	których mi dał	קְנֵה־אֹתָנוּ	wykup nas
כִּי־יָשִׁית	że kładł	יֵשְׁבוּ־נָא	niech zamieszkają

Jedynymi istotnymi zmianami samogłosek przed *maqqēp̄em* jest *ē* → *e* oraz *ō* → *o* w końcowej sylabie wielu wyrazów:

יִתֶּן־לִי	on mi da
שְׁמָר־נָא	przestrzegaj zatem

b) *Cofnięcie akcentu* (*nəsîḡāh* lub *nāsôḡ ʾāḥôr*). Jakkolwiek niestosowana konsekwentnie, zauważalna jest w tekście hebrajskim skłonność do unikania dwóch akcentowanych sylab występujących jedna po drugiej, na przykład:

תֹּאכַל לֶחֶם będziesz jadł chleb

Zamiast podobnej sytuacji czytelnik może natknąć się na proklizę תֹּאכַל־לֶחֶם, w której akcent pierwszego słowa jest całkowicie pominięty,

lub na cofnięcie akcentu, kiedy akcent pierwszego słowa przesunięty jest wstecz do następnej pełnej samogłoski, czyli z pominięciem samogłoski *ə*:

תֹּ֫אכַל לֶ֫חֶם	będziesz jadł chleb
וַיִּ֫הְיוּ שָׁם	a oni byli tam

c) *Dagesz łączący*. Jeśli po słowie kończącym się na nieakcentowane *-ā*(*h*) lub *-eh* znajduje się inny wyraz rozpoczynający się od akcentowanej sylaby, w pierwszej spółgłosce drugiego słowa może zostać umieszczony *dagesz*:

הָיִ֫יתָ לָּנוּ	byłeś dla nas

Brak akcentu na końcowym *-ā(h)* lub *-eh* pierwszego słowa może być:

1) normalny, jak we wcześniejszym przykładzie,
2) spowodowany cofnięciem akcentu, jak w zdaniu:

יֵעָ֫שֶׂה לּוֹ	zrobiono to jemu,

3) spowodowany proklizą, jak w zdaniu:

הָבָה־לָּ֫נוּ	daj nam.

Trudno jest określić fonetyczny status tego *dagesza*.

156. Słowniczek XLII

czasowniki:	זָעַק	*zāʿaq*	(יִזְעַק)	synonim (i dublet) czasownika צָעַק wołać, krzyczeć
	סָר	*sār*	(יָסוּר)	(nieprzech.) skręcić, zboczyć, odejść
	חִלֵּל	*ḥillēl*	(יְחַלֵּל)	skazić, znieważyć, zbezcześcić
	כִּפֶּר	*kipper*	(יְכַפֵּר)	dokonać przebłagania, zadośćuczynić

	נִחַם	*niḥam*	(יְנַחֵם) pocieszyć (*por.* נִחַם w Nif'alu)
	שִׂמַּח	*śimmaḥ*	(יְשַׂמַּח) uradować, ucieszyć (*kogoś*) (*por.* שָׂמַח, שִׂמְחָה)
rzeczowniki:	חֹתֵן	*ḥōṯēn*	teść
	לֶהָבָה	*lehāḇāh*	(*status constructus* לַהֶבֶת *lub* לַבַּת; l.mn. *-ôṯ*) płomień
	נַעַל	*náʿal*	(r.ż.; l.mn. *-îm*) but, sandał
	קֹדֶשׁ	*qṓḏeš*	(l.mn. *-îm*) świętość
	עָוֹן	*ʿāwōn*	(l.mn. *-ôṯ*) wina, grzech, kara
inne:	מַדּוּעַ	*maddû^{a}ʿ*	(przysłówek pytajny) dlaczego? z jakiej przyczyny?
	הֲלֹם	*hălōm*	(przysłówek) aż dotąd (rzadziej występujący synonim הֵנָּה)
imiona własne:	מֹשֶׁה	*mōšeh*	Mojżesz
	מִדְיָן	*miḏyān*	Madian, kraina leżąca w północno-zachodniej Arabii
	יִתְרוֹ	*yiṯrô*	Jetro, teść Mojżesza
	חֹרֵב	*ḥōrēḇ*	góra Horeb, inna nazwa góry Synaj, której lokalizacja jest niepewna

Ćwiczenia

a) Przetłumacz:

1) מַדּוּעַ חִלַּלְתָּ אֶת־מְקוֹם קָדְשִׁי.

2) וַיַּעַשׂ מֹשֶׁה כַּאֲשֶׁר צִוָּה.

3) טוֹב־לִי כִי־עֻנֵּיתִי לְמַעַן אֶזְכֹּר אֶת־תּוֹרָתְךָ.

(4 כִּי אֲשֶׁר־לֹא סֻפַּר לָהֶם יִרְאוּ וַאֲשֶׁר לֹא שָֽׁמְעוּ יֵדְעוּ.

(5 מְבֹרָכָיו יִירְשׁוּ אֶת־הָאָרֶץ וּמְקֻלָּלָיו יִכָּרֵתוּ.

(6 שַׂמַּח נֶפֶשׁ עַבְדֶּךָ כִּי אֵלֶיךָ אֲדֹנִי נַפְשִׁי אֶשָּׂא.

(7 אִישׁ־אֹהֵב חָכְמָה יְשַׂמַּח אָבִיו.

(8 כְּאִישׁ אֲשֶׁר אִמּוֹ תְּנַחֲמֶנּוּ אֹתוֹ כֵּן אָנֹכִי אֲנַחֶמְכֶם אֶתְכֶם וּבִירוּשָׁלַםִ
תְּנֻחָמוּ:

(9 גָּדוֹל יהוה וּמְהֻלָּל מְאֹד בְּעִיר אֱלֹהֵינוּ הַר קָדְשׁוֹ.

(10 וַיִּפֹּל דָּוִד וְהַזְּקֵנִים מְכֻסִּים בַּשַּׂקִּים עַל־פְּנֵיהֶם.

(11 נִרְאָה אֵלַי בַּחֲלוֹם אַחֵר אַחֲרֵי הֵרָאוֹתוֹ אֵלַי בַּתְּחִלָּה.

(12 קָשֹׁר קָשַׁרְתִּי עַל־אֲדֹנִי וָאֶהֱרֹג אֹתוֹ.

(13 וַיֹּאמֶר קַיִן אֶל־יהוה גָּדוֹל עֲוֹנִי מִנְּשֹׂא. הִנֵּה גֵּרַשְׁתָּ אֹתִי מֵעַל
פְּנֵי הָאֲדָמָה.

(14 אַל־תָּסוּר עַל־יָמִין אוֹ עַל־שְׂמֹאל.

(15 אֲכַסֶּה צִלְּךָ.

(16 בֻּקְשׁוּ הָאֲתוֹנוֹת וְלֹא נִמְצְאוּ.

(17 עַד־הֵנָּה צַמְתִּי עַל־דְּבַר עֲוֹנִי הַגָּדוֹל לְמַעַן יְכֻפַּר.

b) Napisz w języku hebrajskim:

1) Ze względu na sprawiedliwych nie ześlę płomienia ognia na miasto, by strawił je i jego mieszkańców.
2) Gdzie położyłeś swoje buty?
3) Jego teść był egipskim kapłanem.
4) Jeśli dotkniesz naczyń w świątyni, zanieczyścisz je.
5) Zboczyli z drogi i zostali (= mieszkali) w pewnej gospodzie aż do rana.
6) Przychodziła ze swoją siostrą do rzeki każdego ranka, żeby prać ubrania, a gdy ubrania zostały uprane, wracała do miasta.
7) Dlaczego nie przyjąłeś mężczyzn, którzy zostali wypędzeni z miasta?

c) Czytanka: Mojżesz i płonący krzak (Wj 2,23–3,6)

(23 וַיְהִי בְיָמִים הָרַבִּים הָהֵם וַיָּמָת מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיֵּאָנְחוּ[1] בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
מִן־הָעֲבוֹדָה וַיִּזְעָקוּ וַתַּעַל שַׁוְעָתָם[2] אֶל־הָאֱלֹהִים מִן־הָעֲבוֹדָה׃

(24 וַיִּשְׁמַע אֱלֹהִים אֶת־נַאֲקָתָם[3] וַיִּזְכֹּר אֱלֹהִים אֶת־בְּרִיתוֹ
אֶת־אַבְרָהָם אֶת־יִצְחָק וְאֶת־יַעֲקֹב׃

(25 וַיַּרְא אֱלֹהִים אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיֵּדַע אֱלֹהִים׃

(1 וּמֹשֶׁה הָיָה רֹעֶה אֶת־צֹאן יִתְרוֹ חֹתְנוֹ כֹּהֵן מִדְיָן וַיִּנְהַג[4] אֶת־הַצֹּאן
אַחַר[5] הַמִּדְבָּר וַיָּבֹא אֶל־הַר הָאֱלֹהִים חֹרֵבָה׃

(2 וַיֵּרָא מַלְאַךְ יהוה אֵלָיו בְּלַבַּת־אֵשׁ מִתּוֹךְ הַסְּנֶה[6] וַיַּרְא וְהִנֵּה
הַסְּנֶה בֹּעֵר בָּאֵשׁ וְהַסְּנֶה אֵינֶנּוּ אֻכָּל[7]׃

(3 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אָסֻרָה־נָּא וְאֶרְאֶה אֶת־הַמַּרְאֶה הַגָּדֹל הַזֶּה מַדּוּעַ
לֹא־יִבְעַר הַסְּנֶה׃

(4 וַיַּרְא יהוה כִּי סָר לִרְאוֹת וַיִּקְרָא אֵלָיו אֱלֹהִים מִתּוֹךְ הַסְּנֶה
וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי׃

(5 וַיֹּאמֶר אַל־תִּקְרַב הֲלֹם שַׁל[8] נְעָלֶיךָ מֵעַל רַגְלֶיךָ כִּי הַמָּקוֹם אֲשֶׁר
אַתָּה עוֹמֵד עָלָיו אַדְמַת־קֹדֶשׁ הוּא׃

(6 וַיֹּאמֶר אָנֹכִי אֱלֹהֵי אָבִיךָ אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי
יַעֲקֹב וַיַּסְתֵּר[9] מֹשֶׁה פָּנָיו כִּי יָרֵא מֵהַבִּיט[10] אֶל־הָאֱלֹהִים׃

Uwagi do czytanki:

1) אנח Nif'al: „wzdychać"
2) שַׁוְעָה „wołanie"
3) נְאָקָה „wołanie"
4) נָהַג Qal: „prowadzić, kierować"

5) w znaczeniu: „do granicy, obrzeża"
6) סְנֶה „krzak"
7) nieregularny przymiotnik bierny: „strawiony"
8) „zdejmij"
9) „i ukrył"
10) „spojrzeć"

LEKCJA 43

157. Znaczenie czasowników w Hifʻilu

Czasowniki w Hifʻilu, w porównaniu z odpowiadającymi im czasownikami w Qalu, mają w większości przypadków znaczenie sprawcze. Znakiem rozpoznawczym tej koniugacji jest przedrostek *h-*, ale ponieważ nie jest on obecny w *imperfectum* i w imiesłowie, aby rozpoznać te formy, należy polegać na schematach samogłoskowych i na ich podstawie odróżniać je od czasowników w Qalu. Różne znaczenia przypisywane Hifʻilowi mogą być pogrupowane w następujący sposób:

a) *Przyczynowe*. Formy utworzone z rdzeni, które w Qalu tworzą czasowniki przechodnie, mogą być podwójnie przechodnie, czyli mogą mieć dopełnienie wyrażające odbiorcę czynności sprawczej oraz drugie dopełnienie, dotyczące czynności wyrażanej przez rdzeń czasownika.

הִשְׁמִיעַ	sprawił, że (*ktoś*) usłyszał (*coś*)
הִשְׁמִיעַ אֶת־הָאִישׁ אֶת־דִּבְרֵי הַמֶּלֶךְ	sprawił, że mężczyzna usłyszał słowa króla

Najczęściej jednak czasownik występuje z jednym tylko dopełnieniem. Jeśli drugie dopełnienie jest opuszczone, czynność wyrażana przez czasownik ma charakter nieprzechodni:

הִשְׁמִיעַ אֶת־הָאִישׁ	sprawił, że mężczyzna usłyszał

Lepiej jednak posługiwać się w takim przypadku tłumaczeniem idiomatycznym, wyrażającym sprawczość, lecz niewymagającym dopełnienia: „Poinformował (powiadomił) mężczyznę”. Jeśli natomiast pierwsze dopełnienie jest pominięte, wtedy czynność wyrażaną przez hebrajski czasownik można przetłumaczyć na język polski stroną bierną:

הִשְׁמִיעַ אֶת־דִּבְרֵי הַמֶּלֶךְ	sprawił, że słowa króla zostały usłyszane

Również w tym przypadku lepiej stosować tłumaczenie idiomatyczne: „Ogłosił słowa króla”.

Poniżej podajemy następne przykłady tego rodzaju konstrukcji na przykładzie czasownika הֶרְאָה (sprawić, żeby zobaczyć):

כַּאֲשֶׁר הֶרְאָה אֹתְךָ בָּהָר	zgodnie z tym, co pokazał ci na górze (*brak drugiego dopełnienia*)
יַרְאֶה אֶת־כְּבוֹדוֹ	objawi swoją chwałę (*brak pierwszego dopełnienia*)

Czasowniki utworzone w Hif'ilu od rdzeni, które w Qalu tworzą czasowniki nieprzechodnie, mają charakter przechodni. Do tej grupy należą często spotykane czasowniki o znaczeniu sprawczym:

עָבַר	הֶעֱבִיר	przeprowadzić (przez coś)
יָצָא	הוֹצִיא	wyprowadzić (na zewnątrz)
יָרַד	הוֹרִיד	sprowadzić (na dół)
עָלָה	הֶעֱלָה	wprowadzić (na górę)
שָׁב	הֵשִׁיב	przyprowadzić z powrotem
בָּא	הֵבִיא	przynieść, przyprowadzić

Czasowniki utworzone w Hif'ilu od rdzeni, które w Qalu wyrażają stan, często pokrywają się częściowo z Pi'elem:

כִּבֵּד	oddać cześć; uczynić ciężkim (*rzadko*)	הִכְבִּיד	uczynić ciężkim; oddać cześć (*rzadko*)

קִדֵּשׁ	poświęcić, konsekrować	הִקְדִּישׁ	poświęcić, konsekrować
גִּדֵּל	powiększać, wychowywać, wywyższać	הִגְדִּיל	*idem* + czynić wielkie dzieła

b) *Przyzwalające*. To znaczenie jest ściśle powiązane ze znaczeniem sprawczym i można je odczytać tylko z kontekstu, na przykład:

הִרְאָה אֹתִי אֱלֹהִים גַּם־אֶת־זַרְעֶךָ Bóg pozwolił mi zobaczyć również twoje potomstwo.

c) *Wyrażające stan* (lub *nieprzechodnie*). Hifʿil tworzy czasowniki wyrażające stan od rdzeni, które również w Qalu mają takie znaczenie. Podobne zastosowanie Hifʿilu jest rzadkie i należy je uznać za wyjątkowe:

Qal		Hifʿil	
——		הִלְבִּין	być białym
קָרַב	być blisko	הִקְרִיב	być blisko, mieć zamiar (*coś zrobić*)
רָחַק	być daleko	הִרְחִיק	odchodzić daleko

W obrębie takiego użycia Hifʿilu osobną grupę stanowią czasowniki wyrażające postępowanie lub sposób zachowania:

יטב	być dobrym	הֵיטִיב	dobrze postępować, żyć (*z kimś*) w zgodzie
רַע	być złym	הֵרַע	źle postępować

Czasowniki te nie są łatwe do przetłumaczenia, ponieważ prawie wszystkie mają również znaczenie przechodnie i sprawcze:

הִלְבִּין	uczynić białym, pobielić	הִרְחִיק	odsunąć, odłożyć
הִקְרִיב	przynieść, ofiarować	הֵיטִיב	uczynić (*coś*) dobrym

Znaczenie przechodnie i sprawcze jest częściej stosowane niż znaczenie wyrażające stan.

d) *Denominatywne*. Podobnie jak w przypadku Piʿela, Hifʿil używany jest do tworzenia czasowników od rdzeni, które poświadczone są jako rzeczowniki:

אֹזֶן	ucho	הֶאֱזִין	nastawić ucha, słuchać
עֶרֶב	wieczór	הֶעֱרִיב	czynić coś wieczorem

e) *Niesklasyfikowane*. Wiele czasowników występujących w Hifʿilu nie można zaklasyfikować do żadnej z powyższych kategorii. Podobnie jak w przypadku Piʿela, spowodowane to jest dzisiaj przede wszystkim naszym brakiem informacji na temat pierwotnych form języka, od których pochodzą te czasowniki:

הִשְׁקָה	podlać, dać do picia, napoić (używane sprawczo dla czasownika שָׁתָה)
הִשְׁכִּים	zrobić coś wczesnym rankiem
הִשְׁלִיךְ	wyrzucić, odrzucić
הִשְׁמִיד	zniszczyć, zgładzić

158. Tematy oraz fleksja czasownika w Hifʿilu

rodzaj rdzenia	*perfectum*	*imperfectum*	*iussivus*	tryb rozkazujący
regularny	הִשְׁמִיד *hišmîḏ*	יַשְׁמִיד *yašmîḏ*	יַשְׁמֵד *yašmēḏ*	הַשְׁמֵד *hašmēḏ*
I-*Nun*	הִגִּיד *higgîḏ*	יַגִּיד *yaggîḏ*	יַגֵּד *yaggēḏ*	הַגֵּד *haggēḏ*
I-*gardłowej*	הֶעֱמִיד *heʿĕmîḏ*	יַעֲמִיד *yaʿămîḏ*	יַעֲמֵד *yaʿămēḏ*	הַעֲמֵד *haʿămēḏ*

rodzaj rdzenia	*infinitivus constructus*	*infinitivus absolutus*	imiesłów
regularny	הַשְׁמִיד *hašmîḏ*	הַשְׁמֵד *hašmēḏ*	מַשְׁמִיד *mašmîḏ*
I-*Nun*	הַגִּיד *haggîḏ*	הַגֵּד *haggēḏ*	מַגִּיד *maggîḏ*
I-*gardłowej*	הַעֲמִיד *haʿămîḏ*	הַעֲמֵד *haʿămēḏ*	מַעֲמִיד *maʿămîḏ*

Uwagi:

a) Podstawowy temat *perfectum* ma przedrostek *hi-*, a także długą samogłoskę tematyczną *î*, która w odmianie jest zastąpiona przez *a* (zob. paradygmat poniżej). W przypadku rdzeni I-*Nun* zachodzi dobrze już znana asymilacja: **hingîḏ* > *higgîḏ*. W rdzeniach I-*gardłowej*, nie wykluczając **א**, przedrostek przyjmuje formę *he-*, a po spółgłosce gardłowej następuje drugorzędna samogłoska.

b) W *imperfectum* jedynie schemat użytych samogłosek pozwala na interpretację czasownika jako formy Hifʿilu. W czasownikach I-*gardłowej* występuje również samogłoska drugorzędna, a krótkie *imperfectum* (*iussivus*) ma *ē* jako samogłoskę tematyczną.

c) Przedrostek *h-* występuje również w trybie rozkazującym oraz w bezokolicznikach, które mają różne samogłoski tematyczne. Podobnie jak w przypadku Piʿelu i Puʿalu, imiesłów ma prefiks *m-*.

perfectum	הִשְׁמִיד	*hišmîḏ*	הִשְׁמִ֫ידוּ	*hišmîḏû*
	הִשְׁמִ֫ידָה	*hišmîḏāh*		
	הִשְׁמַ֫דְתָּ	*hišmáḏtā*	הִשְׁמַדְתֶּם	*hišmaḏtem*
	הִשְׁמַדְתְּ	*hišmáḏt*	הִשְׁמַדְתֶּן	*hišmaḏten*
	הִשְׁמַ֫דְתִּי	*hišmáḏtî*	הִשְׁמַ֫דְנוּ	*hišmáḏnû*
imperfectum	יַשְׁמִיד	*yašmîḏ*	יַשְׁמִ֫ידוּ	*yašmîḏû*
	תַּשְׁמִיד	*tašmîḏ*	תַּשְׁמֵ֫דְנָה	*tašmēḏnāh*
	תַּשְׁמִיד	*tašmîḏ*	תַּשְׁמִ֫ידוּ	*tašmîḏû*
	תַּשְׁמִ֫ידִי	*tašmîḏî*	תַּשְׁמֵ֫דְנָה	*tašmēḏnāh*
	אַשְׁמִיד	*ʾašmîḏ*	נַשְׁמִיד	*našmîḏ*
iussivus	יַשְׁמֵד	*yašmēḏ*	וַיַּשְׁמֵד	*wayyašmēḏ*
	תַּשְׁמֵד	*tašmēḏ*	וַתַּשְׁמֵד	*wattašmēḏ*
cohorativus	אַשְׁמִ֫ידָה	*ʾašmîḏāh*	נַשְׁמִ֫ידָה	*našmîḏāh*

tryb rozkazujący	הַשְׁמֵד	*hašmēḏ*	הַשְׁמִ֫ידוּ	*hašmîḏû*
	הַשְׁמִ֫ידִי	*hašmîḏî*	הַשְׁמֵ֫דְנָה	*hašmēḏnāh*
infinitivus constructus	הַשְׁמִיד	*hašmîḏ*		
	הַשְׁמִידִי	*hašmîḏî*		
	הַשְׁמִידְךָ	*hašmîḏəḵā* itd.		
infinitivus absolutus	הַשְׁמֵד	*hašmēḏ*		
imiesłów	מַשְׁמִיד	*mašmîḏ*	מַשְׁמִידִים	*mašmîḏîm*
	מַשְׁמִ֫ידָה	*mašmîḏāh*	מַשְׁמִידוֹת	*mašmîḏôṯ*

Odmiana czasowników הִגִּיד i הֶעֱמִיד przebiega zgodnie z powyższym paradygmatem. Ucząc się odmiany Hifʻilu, czytelnik powinien zwrócić uwagę na zmiany samogłoskowe (*perfectum*: *î* → *a*; *imperfectum*: *î* → *ē*) oraz na to, że samogłoska tematyczna *ē* nie występuje w sylabach otwartych, podczas gdy *î* pojawia się we wszystkich otwartych sylabach tematycznych oraz we wszystkich sylabach końcowych, z wyjątkiem *iussivu*, trybu rozkazującego, a także *infinitivus absolutus*.

Należy tutaj wspomnieć osobliwą cechę Hifʻilu występującą w *perfectum* czasownika הֶעֱבִיר , a także innych czasowników należących do grupy I-*gardłowej*. Kiedy czasowniki tego rodzaju są użyte w sekwencji czasu przyszłego, ich odwrócona forma *perfectum*, zachowując normalne przesunięcie akcentu, używa samogłoski *a* w sylabie preformatywnej:

וְהַעֲבַרְתָּ֫	i przeprowadzisz
וְהַעֲבַרְתִּ֫י	i przeprowadzę

Bardzo rzadką alternatywną formą הֶעֱבִיר jest הֱעֲבִיר.

159. Słowniczek XLIII

Poniżej znajduje się lista czasowników w Hif῾ilu, które pochodzą od rdzeni wprowadzonych wcześniej w tej gramatyce. Zauważ, że znaczenie form w Hif῾ilu nie jest całkowicie przewidywalne na podstawie rdzenia występującego w innej koniugacji.

הֶאֱבִיד	zniszczyć, zabić (אָבַד)	הֶעֱבִיר	przeprowadzić
הֶאֱמִין	wierzyć, ufać (נֶאֱמַן)	הֶעֱמִיד	ustanowić, postawić
הִגְדִּיל	powiększać, czynić wielkim (גָּדַל)	הִקְרִיב	przynieść, zbliżyć, składać w ofierze
הִזְכִּיר	przypomnieć, wspomnieć	הִגִּישׁ	przyprowadzać, przynosić (נִגַּשׁ)
הֶחֱזִיק	pochwycić, złapać (חָזַק)	הִצִּיב	ustawić, wyznaczyć miejsce (נִצַּב)

czasowniki:	הִבִּיט *hibbîṭ*	(rdzeń נבט)	patrzeć (na + אֶל, עַל); spoglądać na (+ dop. bliższe)
	הִגִּיד *higgîḏ*	(rdzeń נגד)	powiedzieć (*coś*) (*komuś*: לְ)
	הִצִּיל *hiṣṣîl*	(rdzeń נצל)	wybawić, ocalić
	הִשִּׂיג *hiśśîḡ*	(rdzeń נשׂג)	osiągnąć, dosięgnąć, doścignąć, dogonić
	הִסְתִּיר *histîr*	(rdzeń סתר)	(przech.) ukryć, schować
	נִקְרָה *niqrāh*	(*imperfectum* יִקָּרֶה)	spotkać, przydarzyć się, przytrafić się (+ אֶל, עַל, בְּ)
	נִקְרָא *niqrā᾿*	(*imperfectum* יִקָּרֵא)	
rzeczowniki:	חָלָב *ḥālāḇ*	(*status constructus* niereg. חֲלֵב; brak l.mn.) mleko	
	דְּבַשׁ *dəḇāš*	miód	
	זֵכֶר *zēḵer*	(+ przyrostek זִכְרִי; brak l.mn.) pamięć, wspomnienie	

	אוֹת	*ʾôṯ*	(l.mn. *-ôṯ*) znak, omen
	דּוֹר	*dôr*	(l.mn. *-îm lub -ôṯ*) pokolenie; okres jednego pokolenia
przymiotnik:	רָחָב	*rāḥāḇ*	szeroki, rozległy

Zauważ, że czasowniki w Hifʿilu, które w Qalu są używane rzadko lub są w ogóle niepoświadczone, często mają odpowiednik w Nifʿalu; oprócz נֶאֱמַן, נִצַּב i נִגַּשׁ należy również zapamiętać:

נִצַּל	*niṣṣal*	być ocalonym	נִסְתַּר	*nistar*	chować się, ukryć się

Ćwiczenia

a) Przetłumacz:

1) וַיָּסַר מֹשֶׁה לְהַבִּיט אֶל־לַהֶבֶת הָאֵשׁ.

2) תָּבוֹא וְהַאֲבַדְתָּ אֹתָם מִתַּחַת הַשָּׁמָיִם.

3) מַדּוּעַ אֵינְכֶם מַאֲמִינִים בַּיהוה אֱלֹהֵיכֶם.

4) וַיַּגִּידוּ לוֹ אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמְעוּ בַּלָּיְלָה.

5) וַיְהִי כְּהַשִּׂיגֵנוּ אֹתָם וַיִּזְעֲקוּ בְּקוֹל גָּדוֹל וַיַּסְתִּירוּ אֶת־פְּנֵיהֶם.

6) וְהָיָה בְּהַזְכִּירָם אֶת־שִׁירֵי אֲבִיהֶם וּבָכוּ.

7) הֶעֱבִיר אֹתָם אֶת־הַנָּהָר וַיַּקְרֵב אֹתָם הָעִירָה.

8) הֶחֱזִיקָה אֶת־בִּגְדוֹ וְהוּא נָס הַחוּצָה.

9) אַגְדִּיל אֶת־שִׁמְךָ הַקָּדוֹשׁ יוֹמָם וָלַיְלָה וְלֹא אֶשְׁכַּח אֶת־מִצְוֹתֶיךָ.

10) אֵי־מִזֶּה אַתְּ תָּבֹאִי הֲלֹם וְאֶת־מִי אַתְּ מְבַקֶּשֶׁת פֹּה.

11) אַל־תַּקְרִיבוּ אֶת־הַבְּהֵמָה פֶּן־תְּחַלְלוּ אֶת־הַמָּקוֹם הַזֶּה.

12) וַתַּסְתֵּר אֶת־הָאֲנָשִׁים פֶּן־יִמָּצְאוּ וְנֶהֶרְגוּ.

(13) הִזְכִּיר אֹתָנוּ אֶת־הָאוֹתוֹת אֲשֶׁר שָׁלַח אֵלֵינוּ.

(14) יַגְדִּיל אֶת־שֵׁם הַמַּאֲמִין בּוֹ.

(15) הַגֶּד־לוֹ כִּי סָבְבוּ אֹתָנוּ אֹיְבֵינוּ וְכִי אֵין מַצִּיל אֹתָנוּ בְּצָרָתֵנוּ.

(16) אָרוּר אַתָּה עַל־דְּבַר עֲוֹנְךָ הַגָּדוֹל הַזֶּה.

(17) תְּנִי אֶת־הֶחָלָב אֶל־גְּבִרְתֵּךְ לְמַעַן תִּשְׁתֶּה.

b) Napisz w języku hebrajskim:
1) Służąca ukryła się przy studni.
2) Dogoń go i powiedz mu, że wracamy do miasta.
3) Nie mogliśmy ich ocalić.
4) Spójrz na góry i powiedz mi, co tam widzisz.
5) Ustawi swoich ludzi wzdłuż drogi.
6) Człowiek, który cię spotka, powie ci, gdzie się ukryłem.
7) Dlaczego przyszedłeś nas zniszczyć?
8) Ukrył pieniądze, aby nikt nie mógł ich znaleźć.

c) Czytanka: Mojżesz i płonący krzak (zakończenie), Wj 3,7–15

(7) וַיֹּאמֶר יהוה רָאֹה רָאִיתִי אֶת־עֳנִי עַמִּי אֲשֶׁר בְּמִצְרָיִם
וְאֶת־צַעֲקָתָם[1] שָׁמַעְתִּי מִפְּנֵי נֹגְשָׂיו[2] כִּי יָדַעְתִּי אֶת־מַכְאֹבָיו[3]׃

(8) וָאֵרֵד לְהַצִּילוֹ[4] מִיַּד מִצְרַיִם וּלְהַעֲלֹתוֹ[5] מִן־הָאָרֶץ הַהִוא אֶל־אֶרֶץ
טוֹבָה וּרְחָבָה אֶל־אֶרֶץ זָבַת[6] חָלָב וּדְבָשׁ אֶל־מְקוֹם הַכְּנַעֲנִי
וְהַחִתִּי[7] וְהָאֱמֹרִי וְהַפְּרִזִּי וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי׃

(9) וְעַתָּה הִנֵּה צַעֲקַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בָּאָה אֵלָי וְגַם־רָאִיתִי אֶת־הַלַּחַץ[8]
אֲשֶׁר מִצְרַיִם לֹחֲצִים אֹתָם׃

(10) וְעַתָּה לְכָה וְאֶשְׁלָחֲךָ[9] אֶל־פַּרְעֹה וְהוֹצֵא[10] אֶת־עַמִּי בְנֵי יִשְׂרָאֵל
מִמִּצְרָיִם׃

(11) וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָאֱלֹהִים מִי אָנֹכִי כִּי אֵלֵךְ אֶל־פַּרְעֹה וְכִי
אוֹצִיא[11] אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם׃

(12 וַיֹּאמֶר כִּי אֶהְיֶה עִמָּךְ וְזֶה־לְּךָ הָאוֹת כִּי אָנֹכִי שְׁלַחְתִּיךָ[12]
בְּהוֹצִיאֲךָ[13] אֶת־הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעַבְדוּן אֶת־הָאֱלֹהִים עַל
הָהָר הַזֶּה׃

(13 וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל־הָאֱלֹהִים הִנֵּה אָנֹכִי בָא אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
וְאָמַרְתִּי לָהֶם אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיכֶם שְׁלָחַנִי[14] אֲלֵיכֶם וְאָמְרוּ־לִי
מַה־שְּׁמוֹ מָה אֹמַר אֲלֵהֶם׃

(14 וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֶל־מֹשֶׁה אֶהְיֶה אֲשֶׁר אֶהְיֶה[15] וַיֹּאמֶר כֹּה תֹאמַר
לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶהְיֶה שְׁלָחַנִי אֲלֵיכֶם׃

(15 וַיֹּאמֶר עוֹד אֱלֹהִים אֶל־מֹשֶׁה כֹּה־תֹאמַר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל יהוה
אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב
שְׁלָחַנִי[14] אֲלֵיכֶם זֶה־שְּׁמִי לְעוֹלָם וְזֶה זִכְרִי לְדֹר דֹּר[16]׃

Uwagi do czytanki:

1) צְעָקָה „krzyk"
2) נָגַשׂ „uciskać, ciemiężyć"
3) מַכְאֹב „ból"
4) Przyrostek *-ô* jest zaimkiem dopełnienia bliższego.
5) „aby go (ich) wyprowadzić"
6) זָב „płynąć"
7) Chetyci, Amoryci, Peryzzyci, Chiwwici oraz Jebusyci – to nazwy ludów zamieszkujących Palestynę w tamtym czasie.
8) לַחַץ „ucisk"; לָחַץ „uciskać"
9) = וְאֶשְׁלַח אֹתְךָ
10) „i wyprowadź"
11) „abym wyprowadził"
12) = שְׁלַחְתִּי אֹתְךָ
13) *infinitivus constructus* הוֹצִיא „wyprowadzić".
14) = שָׁלַח אֹתִי
15) wyrażenie niejasne, nie do końca zrozumiałe
16) „na zawsze"; idiomatyczne użycie powtórzenia w celu wyrażenia trwania w czasie.

LEKCJA 44

160. Tematy oraz fleksja czasownika w Hifʿilu (kontynuacja)

rodzaj rdzenia	*perfectum*	*imperfectum*	*iussivus*	tryb rozkazujący	*infinitivus constructus*	imiesłów
III-*gardłowej*	הִשְׁמִיעַ	יַשְׁמִיעַ	יַשְׁמַע	הַשְׁמַע	הַשְׁמִיעַ	מַשְׁמִיעַ
III-*Alef*	הִמְצִיא	יַמְצִיא	יַמְצֵא	הַמְצֵא	הַמְצִיא	מַמְצִיא

Uwagi:

Spółgłoska gardłowa (z wyjątkiem א), występująca jako trzecia spółgłoska w rdzeniu, powoduje zmiany tylko w tych formach, w których w odmianie czasowników regularnych występuje samogłoska *ē* w końcowej sylabie tematycznej. W *imperfectum* (l.mn. r.ż.), w trybie rozkazującym, a także w *iussivie* czasowników III-*gardłowej* regularna samogłoska *ē* jest zastąpiona przez *a*. Poza tym odmiana przebiega według wzoru czasownika הִשְׁמִיד, z *pataḥ furtivum* dodanym do końcowej spółgłoski gardłowej: הִשְׁמִיעַ i יַשְׁמִיעַ.

imperfectum	*iussivus*	tryb rozkazujący
יַשְׁמִיעַ	יַשְׁמַע	הַשְׁמַע
תַּשְׁמִיעַ	תַּשְׁמַע	הַשְׁמִ֫יעִי
...	...	הַשְׁמִ֫יעוּ
תַּשְׁמַ֫עְנָה		הַשְׁמַ֫עְנָה

Czasowniki należące do grupy III-*Alef* mają w Hifʿilu *ē*(ʾ) w odmianie *perfectum* przed końcówkami rozpoczynającymi się od spółgłoski: הִמְצֵאתָ (tak jak Nifʿal נִמְצֵאתָ, Piʿel מִלֵּאתָ oraz Puʿal מֻלֵּאתָ). Wszystkie pozostałe formy są identyczne z tymi w odmianie הִשְׁמִיד, z wyjątkiem liczby mnogiej rodzaju żeńskiego *imperfectum*, gdzie – podobnie jak w innych koniugacjach – występuje *-é*(ʾ)*nāh*: תַּמְצֶאנָה.

perfectum	*imperfectum*	tryb rozkazujący
הִמְצִיא	יַמְצִיא	הַמְצֵא
הִמְצִיאָה	...	הַמְצִיאִי
הִמְצֵאתָ	תַּמְצֶאנָה	הַמְצִיאוּ
...	...	הַמְצֶאנָה

Czasownik הֶחֱטִיא łączy cechy właściwe dla odmiany czasowników I-*gardłowej* oraz III-*Alef*.

161. Więcej o liczebnikach

a) *Wielokrotności liczby dziesięć*. Liczba dwadzieścia jest tworzona za pomocą liczby mnogiej dziesięć, czyli עֶשְׂרִים, pozostałe wielokrotności liczby dziesięć wyrażone są przez liczbę mnogą odpowiadających im jednostek 3–9:

שְׁלֹשִׁים	trzydzieści	שִׁבְעִים	siedemdziesiąt
אַרְבָּעִים	czterdzieści	שְׁמֹנִים	osiemdziesiąt
חֲמִשִּׁים	pięćdziesiąt	תִּשְׁעִים	dziewięćdziesiąt
שִׁשִּׁים	sześćdziesiąt		

Zgadzają się one zwykle z rzeczownikiem w liczbie pojedynczej lub niekiedy z rzeczownikiem w liczbie mnogiej:

שְׁלֹשִׁים אִישׁ *lub*: שְׁלֹשִׁים אֲנָשִׁים trzydziestu mężczyzn

Mogą one również występować w roli liczebników porządkowych: בִּשְׁנַת אַרְבָּעִים w czterdziestym roku.

b) Ułamki są słabo poświadczone. Określenie „połowa" (חֲצִי), czyli 1/2, nie jest powiązane z liczebnikiem dwa; ułamek 1/4 jest wyrażony przez רֶבַע lub רֹבַע, a 1/5 przez חֹמֶשׁ.

c) Oprócz normalnego zbioru liczebników porządkowych (רִאשׁוֹן, שֵׁנִי, שְׁלִישִׁי itd.) istnieje jeszcze inny ich rodzaj, poświadczony tylko na przykładzie שִׁלֵּשׁ (trzeci) oraz רִבֵּעַ (czwarty). Na podstawie ich raczej ograniczonego użycia można sądzić, że te rzadkie formy były interpretowane rzeczownikowo, nie przymiotnikowo: „to, co odnosi się do trzeciego" itd.

d) Liczebniki wyrażające wielokrotności zazwyczaj wyrażane są za pomocą פַּעַם (jeden raz), פַּעֲמַיִם (dwukrotnie, dwa razy), שָׁלוֹשׁ פְּעָמִים (trzykrotnie, trzy razy) itd., ale istnieją również formy שִׁבְעָתַיִם (siedmiokrotnie), אַרְבַּעְתַּיִם (czterokrotnie).

e) Większość liczebników od jednego do dziewięciu posiada odpowiadające im czasowniki, zazwyczaj w Pi'elu, które mają dosyć szerokie ogólne znaczenie: „zrobić coś wiele razy"; „podzielić coś na wiele części"; „zrobić coś po raz kolejny":

שָׁנָה powtórzyć, zrobić coś ponownie

שִׁלֵּשׁ podzielić coś na trzy części

רָבַע być kwadratowym; [רִבַּע] czynić kwadratowym – i analogicznie z innymi liczebnikami

162. Słowniczek XLIV

czasowniki: הִשְׁמִיעַ sprawić, by usłyszano; powiedzieć, obwieszczać, ogłaszać

הִמְצִיא sprawić, by znaleziono; podać, przekazać

	הֶחֱטִיא	doprowadzić, przywieść do grzechu
	הִצְלִיחַ	powodować powodzenie, pomyślność, sprawić, że się dobrze (*komuś*) wiedzie; osiągnąć powodzenie, pomyślnie dokonać, dobrze się wieść
	הִשְׁלִיךְ	rzucać, wrzucać, wyrzucać
	הִשְׁמִיד	zniszczyć
	הֶאֱרִיךְ	wydłużyć (przech.); być długim (nieprzech.)
	זָבַח	(יִזְבַּח) składać w ofierze
	גָּנַב	(יִגְנֹב) ukraść
	רָצַח	(יִרְצַח) zabić (z premedytacją lub bez)
rzeczowniki:	מַטֶּה	(l.mn. *-ôt*) kij, laska; plemię
	כַּף	(+ przyrostek כַּפִּי ; l.podw. כַּפַּיִם; l.mn. *-ôt*) wewnętrzna część dłoni; podeszwa
inne:	הֵן	(przysłówek) synonim הִנֵּה; jeśli

Ćwiczenia

a) Przetłumacz:

1) יַשְׁמִ֫ידוּ אֶת־שַׁעֲרֵי עִירֵ֫נוּ.

2) וַיַּצְלַח יהוה אֶת־יוֹסֵף.

3) צִוִּ֫יתִי אֹתוֹ לְהַחֲזִיק אֶת־הַצְּלָמִים וּלְהַשְׁמִיד אֹתָם.

4) הִשְׁלִ֫יכוּ אֶת־אֲחִיהֶם בַּבּוֹר.

5) גָּדוֹל עֲוֹנֵ֫נוּ כִּי הֶחֱטִ֫אנוּ אֹתוֹ.

6) יַאֲרֵךְ יהוה אֶת־יְמֵי חַיֶּ֫יךָ.

7) הַשְׁמִ֫יעוּ אֶת־כָּל־הָעָם אֶת־דְּבָרַי.

8) יְבֹרַךְ הַמַּאֲמִין בּוֹ וְהַמְקַלֵּל אֹתוֹ יֹאבַד.

9) אַצִּיל אֶת־הָעָם הַמְעֻנֶּה הַזֶּה.

10) אַל־תַּחֲטִיא אֶת־רֵעֲךָ.

11) לָ֫מָּה תִסָּתֵר מִמֶּ֫נִּי.

12) לֹא תְעַנּוּ אֶת־הַדַּלִּים.

13) מִי גָנַב אֶת־הַלּוּחוֹת.

14) הִשְׁלִיךְ אֶת־הַדָּג בַּיָּם.

15) בֹּ֫אוּ וְהַלְלוּ אֶת־יהוה אֱלֹהֵיכֶם.

16) נַשִּׂיגָה־נָּא אֹתוֹ לִפְנֵי הִקָּרְאוֹ עַל־מַחֲנֵה אֹיְבֵ֫ינוּ.

17) קָרַע אֶת־בְּגָדָיו וַיְכַס אֶת־רֹאשׁוֹ בַּשַּׂקִּים.

18) זֶה אוֹת אַהֲבָתִי.

19) קָם עַל־רֵעֵ֫הוּ וַיִּרְצַח אֹתוֹ.

20) אַל־תִּזְבְּחוּ אֶת־עוֹף הַשָּׁ֫מַיִם.

b) Przetłumacz ustnie na język hebrajski:

1) 50 ryb
2) 20 tablic
3) 30 kamieni
4) 40 dni i 40 nocy
5) 50 uczciwych mężczyzn
6) 90 szat
7) połowa mleka

c) Napisz w języku hebrajskim:

1) A gdy ogłosił przykazania Pana, odszedł spośród nich.
2) A gdy zniszczą miasto, zostaniesz zabity z pozostałymi mieszkańcami.
3) I gdy powiedzieli mu o armii wroga, jego serce stopniało w nim i uciekł od nich.

4) Oto Pan sprawił, że ci się dobrze wiedzie, opuść swoje miejsce i chodź z nami, by zostać naszym królem.
5) Źle jest kraść i zabijać w ten sposób.

d) Czytanka: Wj 3,16–4,5

16) לֵךְ וְאָסַפְתָּ אֶת־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ אֲלֵיהֶם יהוה אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם
נִרְאָה אֵלַי אֱלֹהֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב לֵאמֹר פָּקֹד פָּקַדְתִּי
אֶתְכֶם וְאֶת־הֶעָשׂוּי לָכֶם בְּמִצְרָיִם׃

17) וָאֹמַר אַעֲלֶה[1] אֶתְכֶם מֵעֳנִי מִצְרַיִם אֶל־אֶרֶץ הַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי[2]
וְהָאֱמֹרִי וְהַפְּרִזִּי וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי אֶל־אֶרֶץ זָבַת[3] חָלָב וּדְבָשׁ׃

18) וְשָׁמְעוּ לְקוֹלֶךָ וּבָאתָ אַתָּה וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־מֶלֶךְ מִצְרַיִם
וַאֲמַרְתֶּם אֵלָיו יהוה אֱלֹהֵי הָעִבְרִיִּים נִקְרָה עָלֵינוּ וְעַתָּה
נֵלֲכָה־נָּא דֶּרֶךְ[4] שְׁלֹשֶׁת יָמִים בַּמִּדְבָּר וְנִזְבְּחָה לַיהוה אֱלֹהֵינוּ׃

19) וַאֲנִי יָדַעְתִּי כִּי לֹא־יִתֵּן אֶתְכֶם מֶלֶךְ מִצְרַיִם לַהֲלֹךְ[5] וְלֹא בְּיָד
חֲזָקָה[6]׃

20) וְשָׁלַחְתִּי אֶת־יָדִי וְהִכֵּיתִי[7] אֶת־מִצְרַיִם בְּכֹל נִפְלְאֹתַי אֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה
בְּקִרְבּוֹ וְאַחֲרֵי־כֵן יְשַׁלַּח אֶתְכֶם׃

21) וְנָתַתִּי אֶת־חֵן הָעָם־הַזֶּה בְּעֵינֵי מִצְרָיִם וְהָיָה כִּי תֵלֵכוּן לֹא תֵלְכוּ
רֵיקָם[8]׃

22) וְשָׁאֲלָה אִשָּׁה מִשְּׁכֶנְתָּהּ[9] וּמִגָּרַת בֵּיתָהּ כְּלֵי־כֶסֶף וּכְלֵי זָהָב
וּשְׂמָלֹת וְשַׂמְתֶּם עַל־בְּנֵיכֶם וְעַל־בְּנוֹתֵיכֶם וְנִצַּלְתֶּם[10] אֶת־מִצְרָיִם׃

(1) וַיַּעַן מֹשֶׁה וַיֹּאמֶר וְהֵן לֹא יַאֲמִינוּ לִי וְלֹא יִשְׁמְעוּ בְּקֹלִי כִּי יֹאמְרוּ לֹא־נִרְאָה אֵלֶיךָ יהוה׃

(2) וַיֹּאמֶר אֵלָיו יהוה מַזֶּה[11] בְיָדֶךָ וַיֹּאמֶר מַטֶּה׃

(3) וַיֹּאמֶר הַשְׁלִיכֵהוּ[12] אַרְצָה וַיַּשְׁלִכֵהוּ[13] אַרְצָה וַיְהִי לְנָחָשׁ וַיָּנָס מֹשֶׁה מִפָּנָיו׃

(4) וַיֹּאמֶר יהוה אֶל־מֹשֶׁה שְׁלַח יָדְךָ וֶאֱחֹז בִּזְנָבוֹ[14] וַיִּשְׁלַח יָדוֹ וַיַּחֲזֶק בּוֹ וַיְהִי לְמַטֶּה בְּכַפּוֹ׃

(5) לְמַעַן[15] יַאֲמִינוּ כִּי־נִרְאָה אֵלֶיךָ יהוה אֱלֹהֵי אֲבֹתָם אֱלֹהֵי אַבְרָהָם אֱלֹהֵי יִצְחָק וֵאלֹהֵי יַעֲקֹב׃

Uwagi do czytanki:

1) „wyprowadzę"
2) „Chetyci, Amoryci, Peryzzyci, Chiwwici oraz Jebusyci"
3) זָב „płynąć"
4) „(trzy dni) drogi"
5) לַהֲלֹךְ regularny *infinitivus constructus* czasownika הָלַךְ
6) „chyba że zmuszony siłą"
7) „i uderzę"
8) רֵיקָם (przysłówek) „pusto, z niczym"
9) „od swojej sąsiadki"; r.ż. od שָׁכֵן
10) נִצֵּל (Piʿel) „złupić, splądrować"
11) = מַה זֶּה
12) = הַשְׁלֵךְ אֹתוֹ
13) = וַיַּשְׁלֵךְ אֹתוֹ
14) זָנָב „ogon"
15) Zdanie celowe jest luźno powiązane z poprzednimi wersetami.

LEKCJA 45

163. Tematy oraz fleksja czasownika w Hif'ilu (kontynuacja)

Czasowniki należące do grupy I-*Yod* (pierwotnie I-*Waw*) charakteryzują się w Hif'ilu taką samą kontrakcją do *ô*, jaką spotkaliśmy już w Nif'alu.

perfectum	*imperfectum*	*iussivus*	tryb rozkazujący	*infinitivus constructus*	imiesłów
הוֹרִיד	יוֹרִיד	יוֹרֵד וַיּ֫וֹרֶד	הוֹרֵד	הוֹרִיד	מוֹרִיד (prowadzić w dół)

Fleksja czasownika jest całkowicie regularna, a sylaba zawierająca *ô* pozostaje niezmieniona przez całą odmianę, natomiast końcowa sylaba tematyczna podlega zmianom właściwym paradygmatowi odmiany הִשְׁמִיד. Ponieważ sylaba preformatywna jest otwarta, w odwróconym *imperfectum* akcent jest zawsze cofnięty, z czym związana jest zmiana samogłoski *ē* na *e*: וַיּ֫וֹלֶד.

Następujące czasowniki łączą w swojej odmianie cechy właściwe różnym rodzajom nieregularnych rdzeni:

a) I-*Yod* oraz III-*gardłowej*

poinformować	הוֹדִיעַ	יוֹדִיעַ	יוֹדַע / וַיּ֫וֹדַע	הוֹדַע	הוֹדִיעַ	מוֹדִיעַ
zbawić, wybawić	הוֹשִׁיעַ	יוֹשִׁיעַ	יוֹשַׁע / וַיּ֫וֹשַׁע	הוֹשַׁע	הוֹשִׁיעַ	מוֹשִׁיעַ

skarcić	הוֹכִיחַ	יוֹכִיחַ	יוֹכַח / וַיּוֹכַח	הוֹכַח	הוֹכִיחַ	מוֹכִיחַ

b) I-*Yod* oraz III-*Alef*

wyprowadzić	הוֹצִיא	יוֹצִיא	יוֹצֵא / וַיּוֹצֵא	הוֹצֵא	הוֹצִיא	מוֹצִיא

Czasownikowi הָלַךְ występującemu w Qalu odpowiada הוֹלִיךְ w Hifʻilu, jak gdyby pochodził on od rdzenia ילך.

Kilka czasowników w języku hebrajskim, których rdzenie pierwotnie należały do grupy I-*Yod*, przyjmują w Hifʻilu formę הֵיטִיב (traktować dobrze; rdzeń יטב). Samogłoska *ê* nie jest redukowalna, a odmiana przebiega regularnie.

164. Liczebniki 11–19

Liczebniki w tym przedziale tworzone są przez dodanie liczebnika jednostkowego przed słowem „dziesięć”, przyjmującym w takiej pozycji formy różniące się od tych, które już zostały poznane.

	określnik rodzaju męskiego	określnik rodzaju żeńskiego
jedenaście	אַחַד עָשָׂר	אַחַת עֶשְׂרֵה
	עַשְׁתֵּי עָשָׂר	עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה
dwanaście	שְׁנֵים עָשָׂר	שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה
	שְׁנֵי עָשָׂר	שְׁתֵּי עֶשְׂרֵה
trzynaście	שְׁלֹשָׁה עָשָׂר	שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה
czternaście	אַרְבָּעָה עָשָׂר	אַרְבַּע עֶשְׂרֵה
piętnaście	חֲמִשָּׁה עָשָׂר	חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה
szesnaście	שִׁשָּׁה עָשָׂר	שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה
siedemnaście	שִׁבְעָה עָשָׂר	שְׁבַע עֶשְׂרֵה
osiemnaście	שְׁמֹנָה עָשָׂר	שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה
dziewiętnaście	תִּשְׁעָה עָשָׂר	תְּשַׁע עֶשְׂרֵה

Podobnie jak w przypadku wielokrotności liczby dziesięć (§ 161a), z powyższymi liczebnikami może występować rzeczownik zarówno w liczbie pojedynczej, jak i mnogiej. Rzeczowniki, które wyrażają łatwo policzalne desygnaty, takie jak אִישׁ, שָׁנָה, יוֹם, נֶ֫פֶשׁ (w znaczeniu „osoba") oraz שֵׁ֫בֶט (plemię), występują zazwyczaj w liczbie pojedynczej:

חֲמִשָּׁה עָשָׂר אִישׁ	piętnastu mężczyzn
חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה נֶ֫פֶשׁ	15 osób (*pamiętaj*: נֶ֫פֶשׁ jest rodzaju żeńskiego)

Pozostałe rzeczowniki występują regularnie w liczbie mnogiej.

165. Słowniczek XLV

czasowniki:

הוֹשִׁיב sprawić, że ktoś zamieszka, osiedlić; posadzić (*por.* יָשַׁב)

הוֹרִיד sprowadzić, poprowadzić w dół (*por.* יָרַד)

הוֹלִיד spłodzić, zrodzić (*por.* יָלַד)

הוֹדִיעַ powiadomić; uczyć (kogoś); ogłosić, proklamować (*por.* יָדַע)

הוֹצִיא wyprowadzić (*por.* יָצָא)

הוֹלִיךְ sprawić, że ktoś idzie; prowadzić (*por.* הָלַךְ)

הוֹסִיף robić coś ponownie; kontynuować (dane zajęcie). Dwie konstrukcje są częste:

הוֹסִיף לָצוּם	znowu pościł, nadal pościł
הוֹסִיף וַיָּ֫צָם	znowu pościł, nadal pościł

W drugiej konstrukcji czasowniki są współrzędnie złożone w języku hebrajskim. Czasownik ten może też znaczyć „dodać", ale dokładne znaczenie zależy od kontekstu:

וְהוֹסַפְתִּי עַל־יָמֶ֫יךָ חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה	Dodam piętnaście lat do twoich dni.

	וְהוֹסַפְתָּ חָכְמָה ... אֶל־הַשְּׁמוּעָה אֲשֶׁר שָׁמָעְתִּי	Jesteś mądrzejszy, niż o tobie mówią (*dosł.* dodałeś mądrości do pogłoski, którą o tobie słyszałem).

Zapamiętaj częstą frazę wykrzyknikową lub twierdzącą:

	כֹּה יַעֲשֶׂה לִּי יהוה וְכֹה יֹסִיף	oby Pan mi to uczynił i nawet więcej niż to (jeśli *coś* nie jest prawdą...)
	הוֹשִׁיעַ	wybawić, wyzwolić
	הוֹכִיחַ	ukarać, skarcić, upomnieć; podjąć decyzję
	קִנֵּא	być zazdrosnym (אֶת־ *lub* בְּ + osoba); być gorliwym (לְ o coś)
rzeczowniki:	פֶּסֶל	(l.mn. niereg. פְּסִילִים) bożek, obraz bóstwa
	אֵל	(l.mn. *-îm*) bóg, Bóg (z rodzajnikiem lub bez)
	שָׁוְא	pustka, nicość; לַשָּׁוְא na próżno, na darmo, bezużytecznie
	גֵּר	(l.mn. *-îm*) obcokrajowiec, obcy mieszkaniec, przybysz
	שׁוֹר	sztuka bydła, wół (l.poj. odpowiada rzeczownikowi zbiorowemu בָּקָר)
inne:	מִמַּעַל	(przysłówek) wysoko, w górze; + לְ (= przyimek) powyżej, ponad
	מִתַּחַת	(przysłówek) nisko, w dole; + לְ (= przyimek) poniżej, pod

Ćwiczenia

a) Przetłumacz:

1) אֶת־הָרְשָׁעִים הוֹשִׁיב בְּחֹשֶׁךְ וְאֶת־הַצַּדִּיקִים הוֹלִיךְ בְּאוֹר פָּנָיו.

2) הוֹלִיךְ אֹתִי בְּדַרְכֵי עֲנִי וְלֹא שָׁמַע לְקוֹלִי בְּקָרְאִי אֵלָיו.

3) לֹא אוֹסִיף עוֹד לַעֲשׂוֹת חֶסֶד עִמָּכֶם.

4) וַיּוֹדַע אֹתִי אֶת־הָאֹתוֹת וְאֶת־הַנִּפְלָאוֹת אֲשֶׁר יֵעָשׂוּ בַּיָּמִים הָהֵם.

5) אֱלֹהִים הוּא הַמּוֹצִיא אֹתָנוּ מֵאֶרֶץ מְעַנֵּינוּ.

6) וַיּוֹלֶד בֵּן לִזְקוּנָיו וְהַיֶּלֶד שִׂמַּח אֶת־לֵב אָבִיו עַד־קֵץ יָמָיו.

7) וַיּוֹרֶד אֶת־אָבִיו וְאֶת־אֶחָיו מִצְרַיְמָה.

8) הוֹשִׁיעָה אֹתָנוּ יהוה וּפָקְדָה אֹתָנוּ כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ.

9) לֹא אוֹכִיחַ אֶתְכֶם עַל־חַטַּאת בְּנֵיכֶם.

10) הַגֶּשׁ־נָא אֶת־סְפָרַי וְאֶקְרְאָה אֵלֶיךָ אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר בָּם.

11) וְעָשִׂיתָ נָּא עִמָּדִי חֶסֶד וְהִזְכַּרְתָּ אֹתִי אֶל־פַּרְעֹה וְהוֹצֵאתָ אֹתִי
מִבֵּית הָאֲסִירִים הַזֶּה.

12) לַשָּׁוְא דִּבַּרְתִּי אֲלֵיכֶם כִּי לֹא שְׁמַעְתֶּם אֶת־דְּבָרָי.

13) אַל־תִּתֵּן אֶת־הַגֵּרִים לָבוֹא הַהֵיכָל כִּי מְקוֹם קֹדֶשׁ הוּא.

14) וַיִּבְחַר שְׁלֹשָׁה עָשָׂר אִישׁ וַיַּקְרֵב אֹתָם אֶל־הָעִיר.

15) וַיְקַנְאוּ אֹתוֹ אֶחָיו כִּי אֲבִיהֶם אָהַב אֹתוֹ מִכָּל־אֶחָיו.

16) לֹא תוֹסִיפוּ לִתְעוֹת כִּי אוֹדִיעַ לָכֶם אֶת־הַדֶּרֶךְ.

17) לֹא יָכֹלְנוּ לְנַחֵם אֹתָהּ אַחֲרֵי מוֹת אִישָׁהּ.

b) Napisz w języku hebrajskim:
1) Spłodził siedemnastu synów w ciągu swego życia.
2) Osiedlili lud w dwunastu małych miastach niedaleko wielkiej rzeki.
3) Zbezcześciliśmy ich święte miejsce i wynieśliśmy piętnaście wielkich kamieni, które oni tam ustawili.
4) Gdy zobaczył płomień ognia, wybiegł z domu bez ubrań ani butów (zdanie okolicznikowe: „a jego ubrania i buty nie [były] z nim").

5) Teraz, gdy moje dni na ziemi dobiegają końca, powierzam ci tych osiemnastu ludzi, abyś był dla nich pomocą i pocieszycielem.
6) A potem opuścił dom swojego teścia i wyruszył z tym ludem jako przybysz między nimi.

c) Czytanka: Dziesięć Przykazań (Wj 20,1–14)

1) וַיְדַבֵּר אֱלֹהִים אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה לֵאמֹר׃

2) אָנֹכִי יהוה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ[1] מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים[2]׃

3) לֹא יִהְיֶה־לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל־פָּנָיַ׃

4) לֹא תַעֲשֶׂה־לְךָ פֶסֶל וְכָל־תְּמוּנָה[3] אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וַאֲשֶׁר
בָּאָרֶץ מִתָּחַת וַאֲשֶׁר בַּמַּיִם מִתַּחַת לָאָרֶץ׃

5) לֹא־תִשְׁתַּחֲוֶה[4] לָהֶם וְלֹא תָעָבְדֵם[5] כִּי אָנֹכִי יהוה אֱלֹהֶיךָ אֵל קַנָּא[6]
פֹּקֵד עֲוֹן אָבֹת עַל־בָּנִים עַל־שִׁלֵּשִׁים[7] וְעַל־רִבֵּעִים לְשֹׂנְאָי׃

6) וְעֹשֶׂה חֶסֶד לַאֲלָפִים[8] לְאֹהֲבַי וּלְשֹׁמְרֵי מִצְוֹתָי׃

7) לֹא תִשָּׂא[9] אֶת־שֵׁם־יהוה אֱלֹהֶיךָ לַשָּׁוְא כִּי לֹא יְנַקֶּה יהוה
אֵת אֲשֶׁר־יִשָּׂא אֶת־שְׁמוֹ לַשָּׁוְא׃

8) זָכוֹר אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת לְקַדְּשׁוֹ[10]׃

9) שֵׁשֶׁת יָמִים תַּעֲבֹד וְעָשִׂיתָ כָּל־מְלַאכְתֶּךָ׃

10) וְיוֹם הַשְּׁבִיעִי שַׁבָּת לַיהוה אֱלֹהֶיךָ לֹא־תַעֲשֶׂה כָל־מְלָאכָה אַתָּה
וּבִנְךָ־וּבִתֶּךָ עַבְדְּךָ וַאֲמָתְךָ וּבְהֶמְתֶּךָ וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בִּשְׁעָרֶיךָ׃

11) כִּי שֵׁשֶׁת־יָמִים עָשָׂה יהוה אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ אֶת־הַיָּם
וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־בָּם וַיָּנַח[11] בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי עַל־כֵּן בֵּרַךְ יהוה
אֶת־יוֹם הַשַּׁבָּת וַיְקַדְּשֵׁהוּ[12]׃

12) כַּבֵּד אֶת־אָבִיךָ וְאֶת־אִמֶּךָ לְמַעַן יַאֲרִכוּן יָמֶיךָ עַל־הָאֲדָמָה
אֲשֶׁר יהוה אֱלֹהֶיךָ נֹתֵן לָךְ׃

13) לֹא תִרְצָח׃ לֹא תִנְאָף[13]׃ לֹא תִגְנֹב׃ לֹא תַעֲנֶה[14] בְרֵעֲךָ עֵד[15] שָׁקֶר׃

14) לֹא תַחְמֹד[16] בֵּית רֵעֶךָ לֹא־תַחְמֹד אֵשֶׁת רֵעֶךָ וְעַבְדּוֹ
וַאֲמָתוֹ וְשׁוֹרוֹ וַחֲמֹרוֹ וְכֹל אֲשֶׁר לְרֵעֶךָ׃

Uwagi do czytanki:

1) = הוֹצֵאתִי אֹתְךָ
2) rzeczownik w l.mn. użyty w znaczeniu abstrakcyjnym: „dom niewoli"
3) תְּמוּנָה „podobieństwo"
4) „nie będziesz się kłaniał"
5) = תַעֲבֹד אֹתָם
6) קַנָּא (przymiotnik) „zazdrosny"
7) zob. § 161c
8) אֶלֶף „tysiąc"
9) נָשָׂא *tutaj*: „wypowiadać" (prawdopodobnie przysięgając); נִקָּה „uwolnić od kary, uważać za niewinnego"
10) Przyrostek wyraża dopełnienie bliższe.
11) „i odpoczął"
12) = וַיְקַדֵּשׁ אֹתוֹ
13) נָאַף „cudzołożyć"
14) עָנָה בְּ „zeznawać przeciwko", „przedstawić jako świadectwo przeciwko"
15) עֵד „świadek, świadectwo"; שֶׁקֶר „fałsz"
16) חָמַד „pragnąć, pożądać"

LEKCJA 46

166. Tematy oraz fleksja czasownika w Hifʽilu (kontynuacja)

Tematy czasowników w Hifʽilu pochodzących od rdzeni III-*Hē* przybierają następujące formy:

rodzaj rdzenia	*perfectum*	*imperfectum*	*iussivus*	tryb rozkazujący	*infinitivus constructus*	imiesłów
III-*Hē*	הִרְבָּה	יַרְבֶּה	יֶ֫רֶב	הַרְבֵּה	הַרְבּוֹת	מַרְבֶּה
III-*Hē* + I-*gardłowej*	הֶעֱלָה	יַעֲלֶה	יַ֫עַל	הַעֲלֵה	הַעֲלוֹת	מַעֲלֶה
III-*Hē* + I-*Yod*	הוֹרָה	יוֹרֶה	יוֹר	הוֹרֵה	הוֹרוֹת	מוֹרֶה
III-*Hē* + I-*Nun*	הִכָּה	יַכֶּה	יַךְ	הַכֵּה	הַכּוֹת	מַכֶּה

Uwagi:

Zauważ, że długa samogłoska *î*, która regularnie występuje w czasownikach w Hifʽilu, nie jest stosowana w tej grupie. Końcówki tematyczne oraz ich odmiana są zasadniczo takie same, jak w przypadku innych czasowników tej grupy poznanych do tej pory (por. בָּנָה, נִבְנָה, עָנָה), i tylko początek każdej formy pozwala ją rozpoznać jako przynależącą do Hifʽilu.

Fleksja tych czasowników przedstawiona jest poniżej w skróconej formie ze względu na podobieństwo do innych czasowników pochodzących od rdzenia III-*Hē*. Zwróć uwagę, że w *perfectum* samogłoską tematyczną występującą przed przyrostkami rozpoczynającymi się od spółgłoski jest *ê* lub *î*:

perfectum	הִרְבָּה	*imperfectum*	יַרְבֶּה	tryb rozkazujący	הַרְבֵּה
	הִרְבְּתָה		תַּרְבֶּה		הַרְבִּי

הִרְבֵּיתָ }	תַּרְבִּי	הַרְבּוּ
הִרְבִּיתָ }	...	הַרְבֶּינָה
הִרְבֵּית	תַּרְבֶּינָה	
itd.	*itd.*	

infinitivus constructus: הַרְבּוֹת, הַרְבּוֹתִי, הַרְבּוֹתְךָ *itd.*
infinitivus absolutus: הַרְבֵּה
imiesłów: מַרְבֶּה מַרְבָּה מַרְבִּים מַרְבּוֹת

Czasowniki הֶעֱלָה, הוֹרָה, a także הִכָּה przedstawiają różne kombinacje rodzajów rdzeni. Odmieniają się one tak jak הִרְבָּה.

Podobnie jak w przypadku czasowników w Qalu pochodzących od rdzeni III-*Hē*, *iussivus* charakteryzuje się utratą końcowej samogłoski tematycznej (*-eh*) oraz wtórną samogłoską, będącą pochodną tego procesu: *yarbeh* > **yarb* > *yéreḇ*. Czasowniki w Hifʿilu odróżniają się zatem od czasowników w Qalu tylko przez samogłoskę *é* zamiast *í* lub *ế* w pierwszej sylabie *iussivu* i odwróconej formy:

Qal:	וַיִּבֶן	i zbudował	וַתִּרֶב	i stała się liczna
Hifʿil:	וַיֶּבֶן	i sprawił, że zbudowano	וַתֶּרֶב	i sprawiła wzrost liczebny

Kiedy rdzeń czasownika należy jednocześnie do grupy I-*gardłowej*, nie ma różnicy między odwróconą formą Qalu i Hifʿilu:

וַיַּעַל Qal: i poszedł (w górę) *lub* Hifʿil: i poprowadził (ku górze)

Zauważ, że w *iussivie* czasownika הִכָּה (rdzeń נכה) oczekiwana forma **yakk* (< *yakkeh*) przechodzi w יַךְ *yaḵ* z powodu regularnej utraty podwojenia spółgłoski na końcu wyrazu; porównaj również czasownik w Qalu יִטֶּה (on rozciągnie) z formą *iussivu* יֵט.

Niekiedy w preformatywnej sylabie *perfectum* pojawia się *e* zamiast *i*:

הֶרְאָה pokazać
הֶגְלָה poprowadzić na wygnanie

Infinitivus absolutus הַרְבֵּה, pochodzący od czasownika הִרְבָּה zwiększać, powodować wzrost liczebny, bywa często używany w funkcji przysłówka „bardzo", w wielu przypadkach dodatkowo łącząc się z מְאֹד:

וַתֵּבְךְּ הַרְבֵּה מְאֹד i bardzo płakała

167. Liczebniki 21–99

Ponieważ liczebniki będące wielokrotnością liczby dziesięć nie odmieniają się przez rodzaj, ich połączenie z liczebnikami 1–9 (21, 22 itd.) nie jest skomplikowane. Liczebniki 1–9 mogą poprzedzać wielokrotność cyfry dziesięć lub następować po niej, zgadzają się w rodzaju z określanym rzeczownikiem, który zazwyczaj występuje w liczbie pojedynczej:

21 mężczyzn	אֶחָד וְעֶשְׂרִים אִישׁ	*lub*:	עֶשְׂרִים וְאֶחָד אִישׁ
32 mężczyzn	שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים אִישׁ	*lub*:	שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם אִישׁ
43 kobiety	אַרְבָּעִים וְשָׁלוֹשׁ אִשָּׁה		
56 osób	חֲמִשִּׁים וְשֵׁשׁ נֶפֶשׁ		

Jeżeli liczony przedmiot wymieniony jest przed liczebnikiem, może znajdować się w liczbie mnogiej:

31 mężczyzn אֲנָשִׁים שְׁלֹשִׁים וְאֶחָד

168. Słowniczek XLVI

czasowniki:

הֶרְאָה spowodować widzenie; pokazać (*por.* רָאָה)

הִכָּה uderzyć, pokonać, pobić, zabić (rdzeń נכה)

הוֹדָה dziękować. W *imperfectum* spółgłoska *h* jest czasem nieregularnie zachowana: יְהוֹדֶה = יוֹדֶה (rdzeń ידה).

הִשְׁקָה dać pić, napoić; używane sprawczo dla שָׁתָה.

	הוֹרָה	strzelać (strzałami); kierować, uczyć (rdzeń ירה)
	הֶעֱלָה	prowadzić w górę, wyprowadzić, przynieść, złożyć ofiarę (*por.* עָלָה)
	גָּלָה	(יִגְלֶה) odsłonić, wyjawić; iść na wygnanie גָּלָה אֶת־אָזְנִי poinformował mnie
	הֶגְלָה	prowadzić na wygnanie
	לָמַד	(יִלְמַד) uczyć się
	לִמֵּד	(יְלַמֵּד) uczyć, nauczać
	רָבָה	(יִרְבֶּה) być (stać się) licznym; być wielkim
	הִרְבָּה	powiększać (przech.); czynić licznym
rzeczowniki:	חֹק	(+ przyrostek חֻקִּי; l.mn. *-îm*) nakaz prawny, ustawa
	חֻקָּה	(l.mn. *-ôṯ*) nakaz prawny, ustawa
	מִשְׁפָּט	(l.mn. *-îm*) sąd; wyrok sądowy
	לֵבָב	(l.mn. *-ôṯ*) synonim לֵב, serce

Ćwiczenia

a) Dla każdej z form *iussivu* i odwróconego *imperfectum* podaj zwykłe *imperfectum*, a następnie – *perfectum*, po czym przetłumacz. Na przykład: יֶ֫רֶב → יַרְבֶּה → הִרְבָּה

(1 וַיּ֫וֹשֶׁב	(6 יֵ֫תַע	(11 יַשֵּׂג
(2 יִקָר	(7 יֶ֫גֶל	(12 יְעַן
(3 וַיּ֫וֹדַע	(8 יֶ֫כֶל	(13 יוֹר
(4 יֶ֫שֶׁק	(9 יַ֫עַן	(14 וַיּ֫וֹסֶף
(5 יַ֫עַל	(10 וַיּ֫וֹשַׁע	(15 יַךְ

b) Przetłumacz:

1) וַיַּךְ אֶת־הַמִּצְרִי וַיַּהֲרֹג אֹתוֹ וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ פֶּן־יִמָּצֵא.

2) הוֹדוּ לוֹ, בָּרְכוּ אֶת־שְׁמוֹ, כִּי טוֹב יהוה, לְעוֹלָם חַסְדּוֹ.

3) בָּאוּ אֶל־הָעַיִן לְמַעַן הַשְׁקוֹת אֶת־צֹאנָם.

4) וְהוֹרֵיתִי אֶתְכֶם אֶת־הַדֶּרֶךְ הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר.

5) וְאַתָּה תַּעֲלֶה אֶת־עַמִּי אַרְצָה כְּנָעַן.

6) וַיהוה גָּלָה אֶת־אֹזֶן הַנָּבִיא יוֹם אֶחָד לִפְנֵי בוֹא הַמֶּלֶךְ.

7) יוֹדוּ שִׁמְךָ כִּי קָדוֹשׁ אַתָּה.

8) גָּלָה כְבוֹד יִשְׂרָאֵל.

9) לַמֵּד אֹתִי אֶת־חֻקֶּיךָ וְאֶהְיֶה לְאִישׁ צַדִּיק.

10) מַדּוּעַ הִכִּיתָ אֶת־הַגֵּר לַהֲרֹג אֹתוֹ.

11) לְכוּ וְנַהַרְגָה אֹתָם פֶּן־יִרְבּוּ וְנִלְחֲמוּ בָּנוּ.

12) נָס הָעָם מִן־הַמִּלְחָמָה וְגַם־הַרְבֵּה נָפַל מִן־הָעָם.

13) וַיְצַו אֹתָנוּ לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־הַחֻקִּים הָאֵלֶּה.

14) שָׁלַח אֶת־הָאִישׁ לִפְנֵיהֶם לְהוֹרוֹת אֹתָם אֶת־הַדֶּרֶךְ.

15) יִשְׁמְעוּ וְלָמְדוּ לְיִרְאָה אֶת־יהוה.

16) אַרְבֶּה אֹתְךָ עַל־פְּנֵי הָאָרֶץ וְהָיִיתָ לְעַם גָּדוֹל וְחָזָק.

17) וְקִרְעוּ לְבַבְכֶם וְאַל־בִּגְדֵיכֶם וְשׁוּבוּ אֶל־יהוה אֱלֹהֵיכֶם.

18) יהוה אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת־מֹשֶׁה וַאֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶת־אֲבֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם.

19) וַיֶּגֶל אֶת־יֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַםִ אֶל־אֶרֶץ רְחוֹקָה.

c) Napisz w języku hebrajskim:

1) Będę dziękował Panu.
2) Poprowadzili nas na wygnanie.

3) Ucz mnie, abym poznał twoje liczne cuda.
4) Wybaw nas z rąk naszych wrogów.
5) Gdy on usłyszy o tej sprawie, będzie zazdrosny.
6) Na próżno im służyłeś, bo nie udzielą ci pomocy.
7) Pan będzie karcił swój lud.

d) Czytanka: Księga Powtórzonego Prawa 6,1–9

(1 וְזֹאת הַמִּצְוָה הַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יהוה אֱלֹהֵיכֶם לְלַמֵּד
אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת בָּאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ[1]׃

(2 לְמַעַן תִּירָא אֶת־יהוה אֱלֹהֶיךָ לִשְׁמֹר אֶת־כָּל־חֻקֹּתָיו וּמִצְוֺתָיו אֲשֶׁר
אָנֹכִי מְצַוֶּךָ[2] אַתָּה וּבִנְךָ וּבֶן־בִּנְךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ וּלְמַעַן
יַאֲרִכוּן יָמֶיךָ׃

(3 וְשָׁמַעְתָּ יִשְׂרָאֵל וְשָׁמַרְתָּ לַעֲשׂוֹת אֲשֶׁר יִיטַב לְךָ וַאֲשֶׁר[3] תִּרְבֻּן מְאֹד
כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יהוה אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לָךְ אֶרֶץ[4] זָבַת חָלָב וּדְבָשׁ׃

(4 שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יהוה אֱלֹהֵינוּ יהוה אֶחָד׃

(5 וְאָהַבְתָּ אֵת יהוה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לְבָבְךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ וּבְכָל־מְאֹדֶךָ[5]׃

(6 וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אָנֹכִי מְצַוְּךָ[2] הַיּוֹם עַל־לְבָבֶךָ׃

(7 וְשִׁנַּנְתָּם[6] לְבָנֶיךָ וְדִבַּרְתָּ בָּם בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ
וּבְשָׁכְבְּךָ וּבְקוּמֶךָ׃

(8 וּקְשַׁרְתָּם[7] לְאוֹת עַל יָדֶךָ וְהָיוּ לְטֹטָפֹת[8] בֵּין עֵינֶיךָ׃

(9 וּכְתַבְתָּם עַל־מְזֻזוֹת[9] בֵּיתֶךָ וּבִשְׁעָרֶיךָ׃

Uwagi do czytanki:

1) Przyrostek jest dopełnieniem czasownika.
2) = מְצַוֶּה אֹתְךָ

3) Obydwa אֲשֶׁר są użyte jako złożone zaimki względne: „to, co..." i „to dzięki czemu..."
4) Wyrażenie „ziemia opływająca..." jest luźno powiązane z poprzedzającym kontekstem.
5) מְאֹד występuje tutaj jako rzeczownik: „siła".
6) „nauczysz ich"
7) = וְקָשַׁרְתָּ אֹתָם
8) „opaska, opaska na czole" (= filakterie)
9) מְזוּזָה „odrzwia"

LEKCJA 47

169. Tematy oraz fleksja czasownika w Hifʿilu (kontynuacja)

Rozróżnienie pomiędzy czasownikami II-*Waw* (יָקוּם) a II-*Yod* (יָשִׂים), które funkcjonuje w Qalu, nie zachodzi w czasownikach utworzonych od tych samych rdzeni w Hifʿilu. Czasownik הֵקִים, którego rdzeń występuje również w Qalu (קָם), prezentuje odmianę właściwą tej grupie.

rodzaj rdzenia	*perfectum*	*imperfectum*	*iussivus*	tryb rozkazujący	*infinitivus constructus*	imiesłów
pusty (II-*Waw*/*Yod*)	הֵקִים	יָקִים	יָקֵם	הָקֵם	הָקִים	מֵקִים
pusty oraz III-*gardłowej*	הֵנִיחַ	יָנִיחַ	יָנַח	הָנַח	הָנִיחַ	מֵנִיחַ
pusty oraz III-*Alef*	הֵבִיא	יָבִיא	יָבֵא	הָבֵא	הָבִיא	מֵבִיא

Zauważ, że imiesłów ma tę samą preformatywną samogłoskę jak *perfectum*. Zjawisko to nie pojawiało się w czasownikach w Hifʿilu poznanych do tej pory. Z wyjątkiem א spółgłoski gardłowe występujące jako ostatnie w rdzeniu powodują zmiany analogiczne do tych, które zachodzą w odmianie הִשְׁמִיעַ. Formę הָבִיא porównaj z הִמְצִיא.

Odmiana *perfectum* ma dwa osobne paradygmaty, z których pierwszy stosuje samogłoskę łączącą *-ô-*, natomiast drugi jest jej pozbawiony:

I		II	
הֵקִים	הֵקִימוּ	הֵקִים	הֵקִימוּ
הֵקִימָה		הֵקִימָה	
הֲקִימוֹתָ	הֲקִימוֹתֶם	הֵקַמְתָּ	הֲקַמְתֶּם
הֲקִימוֹת	הֲקִימוֹתֶן	הֵקַמְתְּ	הֲקַמְתֶּן
הֲקִימוֹתִי	הֲקִימוֹנוּ	הֵקַמְתִּי	הֵקַמְנוּ

Paradygmat I występuje znacznie częściej.

Bardzo często spotykany czasownik הֵבִיא (przynieść; rdzeń בוא) zwykle odmienia się według paradygmatu II: הֵבִיא, הֵבִיאָה, הֵבֵאתָ itd. *Imperfectum* oraz pozostałe formy mają tylko jeden paradygmat odmiany; zauważ retrakcję akcentu oraz zmianę samogłoski tematycznej w odwróconym *imperfectum*.

imperfectum		*iussivus*		tryb rozkazujący
יָקִים	יָקִימוּ	יָקֵם	וַיָּקֶם	הָקֵם
תָּקִים	תְּקִימֶינָה	תָּקֵם	וַתָּקֶם	הָקִימִי
תָּקִים	תָּקִימוּ			הָקִימוּ
תָּקִימִי	תְּקִימֶינָה			—
אָקִים	נָקִים			

infinitivus constructus: הָקִים, הֲקִימִי, הֲקִימְךָ *itd.*
infinitivus absolutus: הָקֵם
imiesłów: מֵקִים, מְקִימָה, מְקִימִים, מְקִימוֹת

170. Idiomatyczne użycie הָלַךְ

a) וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ וְאָכוֹל I szedł, jedząc.

W powyższym przykładzie *infinitivus absolutus* הָלוֹךְ użyty jest zgodnie z konstrukcją omówioną w § 129, a jego funkcją jest określenie lub uzupełnienie głównego czasownika zdania, który pochodzi od tego samego rdzenia.

b) וַיָּשֻׁבוּ הַמַּיִם הָלוֹךְ וָשׁוֹב A wody *stopniowo* ustępowały. (Rdz 8,3)

Jednakże w przykładzie (b) widać wyraźnie idiomatyczne użycie הָלוֹךְ, ponieważ jego dosłowne tłumaczenie jest niemożliwe. Inaczej mówiąc, jeśli w serii dwóch *infinitivus absolutus*, tworzących konstrukcję opisaną powyżej, jako pierwszy występuje הָלוֹךְ, wtedy wyrażana czynność ma charakter ciągły lub stopniowy.

Ściśle powiązane z taką konstrukcją jest podobne użycie imiesłowu הֹלֵךְ, według następującego schematu:

podmiot + הֹלֵךְ + { drugi imiesłów / przymiotnik }

c) הַיָּם הֹלֵךְ וְסֹעֵר Morze stawało się / było coraz bardziej wzburzone.

d) דָּוִד הֹלֵךְ וְגָדוֹל Dawid stawał się / był coraz ważniejszy.

Przekształcenie zdania imiesłowowego w zdanie czasownikowe czasu przeszłego dokonuje się zazwyczaj w następujący sposób:

הָאִישׁ הֹלֵךְ	→	וַיֵּלֶךְ הָאִישׁ
Mężczyzna idzie.		Mężczyzna poszedł.

To samo przekształcenie może być użyte w cytowanych powyżej zdaniach imiesłowowych (c) oraz (d):

e) וַיֵּלֶךְ הַיָּם הָלוֹךְ וְסָעוֹר Morze stawało się coraz bardziej wzburzone.

f) וַיֵּלֶךְ דָּוִד הָלוֹךְ וְגָדוֹל Dawid stawał się coraz ważniejszy.

Czasownik הָלַךְ użyty jest najpierw jako czasownik główny, a następnie powtórzony w formie *infinitivus absolutus*, podobnie jak w przykładzie (b), po to, by wyrazić ideę ciągłości danej czynności. Jednakże znaczenie zdań (e) i (f), których konstrukcja jest taka sama, jak zdania (b), można poprawnie odczytać, tylko opierając się na znaczeniu idiomatycznym zdań (c) i (d): „morze stawało się", a nie „morze poszło"; „Dawid stawał się", a nie „Dawid poszedł".

Za kolejny przykład niech posłuży następujące zdanie:

g) וַתֵּ֫לֶךְ יַד בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הָלוֹךְ וְקָשָׁה עַל־מֶלֶךְ כְּנָעַן (*por.* Sdz 4,24)

Zakładając następującą podstawową konstrukcję idiomatyczną:

*g) יַד בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הָלֹכֶת וְקָשָׁה עַל־מֶלֶךְ כְּנָעַן

najbardziej oczywiste i poprawne tłumaczenie zdania (g) brzmi: „Potęga Izraelitów ciążyła coraz bardziej nad królem Kanaanu”.

Mimo że konstrukcje te nie są zbyt częste, mogą sprawiać dużo problemów, jeżeli nie są poprawnie rozumiane.

171. Słowniczek XLVII

czasowniki:	זָנָה (יִזְנֶה)	być nierządnicą, uprawiać nierząd; זֹנָה nierządnica
	מִהַר (יְמַהֵר)	śpieszyć się; *infinitivus absolutus* מַהֵר używany jako przysłówek: szybko
	עָרַךְ (יַעֲרֹךְ)	przygotować, uporządkować, ułożyć; ustawiać się (*w szyku wojennym*)
	הֶחֱרִים (יַחֲרִים)	zniszczyć, wyniszczyć (*często jako akt klątwy religijnej*)
	הֵכִין (יָכִין)	przygotować; ustanowić (*por.* נָכוֹן)
	הֵבִין (יָבִין)	spostrzec, rozważyć, zrozumieć; pouczyć, wyjaśnić, wytłumaczyć (*por.* בִּינָה)
	הֵסִיר (יָסִיר)	usunąć, zabrać, odwrócić (przech.) (*por.* סָר)
	נָח (יָנוּחַ)	odpocząć; osiąść; istnieją dwa czasowniki w Hif'ilu powiązane z tym czasownikiem w Qalu: (1) הֵנִיחַ (יָנִיחַ) dać odpocząć, dać wytchnienie; (2) הִנִּיחַ (יַנִּיחַ) położyć, złożyć, pozostawić

	רָם (יָרוּם)	być wysokim, wyniosłym; הֵרִים (יָרִים) podnieść, unieść
	הֵשִׁיב (יָשִׁיב)	przyprowadzić z powrotem, zaprowadzić; zmusić do odwrotu; odpłacić (*por.* שָׁב)
	הֵבִיא (יָבִיא)	przyprowadzić; przynieść (*por.* בָּא)
rzeczownik:	גָּג	(+ przyr. גַּגִּי; l.mn. *-ôṯ*) dach
imiona własne:	יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן	Jozue, syn Nuna
	יְרִחוֹ	Jerycho, ważne miasto w południowej części doliny Jordanu
	שִׁטִּים	niezidentyfikowane miejsce po drugiej stronie Jordanu, naprzeciw Jerycha, gdzie Izraelici obozowali przed przekroczeniem rzeki
	רָחָב	Rachab, nierządnica w Jerychu
	סִיחוֹן	Sichon, król Heszbonu (położonego na wschód od Jordanu), którego z Ogiem, królem Baszanu, Izraelici pokonali w drodze do Kanaanu
	עוֹג	Og (*zob.* powyżej Sichon)

Ćwiczenia

a) Przetłumacz:

1) הָבֵא אֹתוֹ הֵנָּה.

2) הַנַּח אֹתוֹ שָׁם.

3) הָסִירוּ אֹתוֹ מֵעַל הַשֻּׁלְחָן.

4) הָכִינוּ לִי מְעַט לֶאֱכֹל.

5) הַנִּיחוּ אֶת־סְפָרַי פֹּה.

6) הָשֵׁב אֹתָם אֵלַי.

7) הָנַח לָנוּ.

8) הָרִימוּ אֶת־הָאֲבָנִים.

9) הָבִיאִי אֵלֵינוּ מַיִם וְלֶחֶם.

10) מַהֲרוּ כִּי הֵמָּה רֹדְפִים אַחֲרֵינוּ.

b) Zaneguj każde ze zdań rozkazujących w ćwiczeniu (a), na przykład: אַל־תָּבִיא (תָּבֵא) אֹתוֹ הֵנָּה

c) Przetłumacz:

1) הֵבֵאתִי אֶת־מִנְחָתִי.

2) הֵסִירוּ אֶת־פְּנֵיהֶם.

3) הֲכִינוֹתִי אֶת־הַבַּיִת לָכֶם.

4) הֵנַחְנוּ אֶת־הַזָּהָב אֵצֶל הַכֵּלִים.

5) הֵבִין אֶת־דִּבְרֵי הַחֻקִּים.

6) הֲרִימוֹתִי אֶת־קוֹלִי וָאֵבְךְּ.

7) הֵשִׁיב אֹתָנוּ אֶל־אַרְצֵנוּ.

8) הֶחֱרִימוּ אֶת־עָרֵי הָאֹיְבִים.

9) עָרַכְנוּ אֶת־הָאֲבָנִים עַל־שְׂפַת הַנָּהָר.

10) מִהֲרָה לִקְרָאתִי.

d) Przekształć każdy czasownik w ćwiczeniu (c), tworząc zdanie sekwencyjne, na przykład: וָאָבִיא אֶת־מִנְחָתִי

e) Przetłumacz:

1) יהוה בַּשָּׁמַיִם הֵכִין כִּסְאוֹ.

2) וְגַם אֶל־שֹׁפְטֵיהֶם לֹא שָׁמֵעוּ כִּי זָנוּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים.

3) אֵיפֹה הִנַּחְתָּ אֶת־כְּלֵי הַמִּזְבֵּחַ.

4) יִרְאֶה הָעָם בְּעֵינָיו וּבְאָזְנָיו יִשְׁמַע וּלְבָבוֹ יָבִין וְשָׁב אֵלַי.

5) וַיְהִי כַּהֲרִימוֹ אֶת־מַטֵּהוּ וַיִּדֹּם הָעָם.

6) מַדּוּעַ לֹא תָשִׁיב אֹתָנוּ אֶל־עִירֵנוּ וְאֶל־עַמֵּנוּ.

7) סוּרוּ מִדֶּרֶךְ הָרְשָׁעִים וְשִׁמְרוּ אֶת־תּוֹרוֹתַי אֶת־חֻקּוֹתַי וְאֶת־מִצְוֹתַי לַעֲשׂוֹת אוֹתָן כָּל־יְמֵי חַיֵּיכֶם.

8) אָז תָּבִין צֶדֶק וּמִשְׁפָּט כִּי תָבוֹא חָכְמָה בְלִבְּךָ וְהָיִיתָ לְאִישׁ יָשָׁר.

9) לֹא הֵבִינוּ אֶת־עֲצָתִי וְלֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹלִי.

10) יַעַן אֲשֶׁר הֲרִימוֹתִי אֹתְךָ מִתּוֹךְ הָעָם וָאֶתֵּן אֹתְךָ רֹאשׁ עַל־עַמִּי
וְלֹא הָיִיתָ כְּעַבְדִּי דָוִד אֲשֶׁר שָׁמַר אֶת־מִצְוֹתַי וַאֲשֶׁר הָלַךְ אַחֲרַי
בְּכָל־לְבָבוֹ לַעֲשׂוֹת רַק הַיָּשָׁר בְּעֵינָי, וַתַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינַי וְאוֹתִי
הִשְׁלַכְתָּ אַחֲרֶיךָ הִנְנִי מֵבִיא רָעָה עַל־בֵּיתְךָ וּבִעַרְתִּי אַחֲרֶיךָ
עַד־תֻּמֶּךָ.

f) Napisz w języku hebrajskim:
1) On da wytchnienie swojemu ludowi, gdy osiedli go w nowym mieście.
2) Przyprowadziłem ich do miejsca, które dla nich przygotowałem, i zostawiłem ich tam.
3) Gdzie mężczyźni przygotowali obóz?
4) Pójdę z tobą i dam ci odpocząć.
5) Nie podnoś głosu, żeby nie usłyszeli nas i nie zabili nas.
6) Jak poprowadził nas na wygnanie, tak przyprowadzi nas z powrotem.
7) Nauczy nas wielu nowych pieśni, żebyśmy mogli dziękować Panu.

g) Czytanka: Rachab i zwiadowcy (Joz 2,1–11)

1) וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן מִן־הַשִּׁטִּים שְׁנַיִם אֲנָשִׁים מְרַגְּלִים חֶרֶשׁ[1]
לֵאמֹר לְכוּ רְאוּ אֶת־הָאָרֶץ וְאֶת־יְרִיחוֹ וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ בֵּית
אִשָּׁה זוֹנָה וּשְׁמָהּ רָחָב וַיִּשְׁכְּבוּ־שָׁמָּה׃

2) וַיֵּאָמַר לְמֶלֶךְ יְרִיחוֹ לֵאמֹר הִנֵּה אֲנָשִׁים בָּאוּ הֵנָּה הַלַּיְלָה
מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַחְפֹּר[2] אֶת־הָאָרֶץ׃

3) וַיִּשְׁלַח מֶלֶךְ יְרִיחוֹ אֶל־רָחָב לֵאמֹר הוֹצִיאִי הָאֲנָשִׁים הַבָּאִים
אֵלַיִךְ אֲשֶׁר־בָּאוּ לְבֵיתֵךְ כִּי לַחְפֹּר אֶת־כָּל־הָאָרֶץ בָּאוּ׃

4) וַתִּקַּח הָאִשָּׁה אֶת־שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וַתִּצְפְּנוֹ[3] וַתֹּאמֶר כֵּן בָּאוּ
אֵלַי הָאֲנָשִׁים וְלֹא יָדַעְתִּי מֵאַיִן הֵמָּה׃

5) וַיְהִי הַשַּׁעַר לִסְגּוֹר בַּחֹשֶׁךְ וְהָאֲנָשִׁים יָצָאוּ לֹא יָדַעְתִּי אָנָה הָלְכוּ
הָאֲנָשִׁים רִדְפוּ מַהֵר אַחֲרֵיהֶם כִּי תַשִּׂיגוּם[4]׃

6) וְהִיא הֶעֱלָתַם[5] הַגָּגָה וַתִּטְמְנֵם[6] בְּפִשְׁתֵּי הָעֵץ[7] הָעֲרֻכוֹת לָה עַל־הַגָּג׃

7) וְהָאֲנָשִׁים רָדְפוּ אַחֲרֵיהֶם דֶּרֶךְ[8] הַיַּרְדֵּן עַל הַמַּעְבְּרוֹת[9] וְהַשַּׁעַר
סָגָרוּ אַחֲרֵי כַּאֲשֶׁר יָצְאוּ הָרֹדְפִים אַחֲרֵיהֶם׃

8) וְהֵמָּה טֶרֶם יִשְׁכָּבוּן וְהִיא עָלְתָה עֲלֵיהֶם עַל־הַגָּג׃

9) וַתֹּאמֶר אֶל־הָאֲנָשִׁים יָדַעְתִּי כִּי־נָתַן יהוה לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ וְכִי
נָפְלָה אֵימַתְכֶם עָלֵינוּ וְכִי נָמֹגוּ[10] כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם׃

10) כִּי שָׁמַעְנוּ אֵת[11] אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ[12] יהוה אֶת־מֵי יַם־סוּף[13] מִפְּנֵיכֶם
בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרָיִם וַאֲשֶׁר[14] עֲשִׂיתֶם לִשְׁנֵי מַלְכֵי הָאֱמֹרִי[15]
אֲשֶׁר בְּעֵבֶר[16] הַיַּרְדֵּן לְסִיחֹן וּלְעוֹג אֲשֶׁר הֶחֱרַמְתֶּם אוֹתָם׃

11) וַנִּשְׁמַע וַיִּמַּס לְבָבֵנוּ וְלֹא קָמָה עוֹד רוּחַ בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם כִּי יהוה
אֱלֹהֵיכֶם הוּא אֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ מִתָּחַת׃

Uwagi do czytanki:

1) Trudne słowo, które prawdopodobnie znaczy „potajemnie”.
2) חָפַר „kopać, przeszukiwać, badać”.
3) „i ukryła ich” (צָפַן ukryć)
4) תַּשִּׂיגוּ אֹתָם = תַּשִּׂיגוּם
5) הֶעֱלְתָה אֹתָם = הֶעֱלָתַם
6) „i ukryła ich” (טָמַן ukryć)
7) „włókna lniane” *dosł.* „len (פִּשְׁתִּים) drzewa”. Zauważ, że פִּשְׁתִּים jest rodzaju żeńskiego.
8) Często używane w ten sposób bez przyimka w znaczeniu: „w kierunku”.

9) „aż do brodów” (l.poj. מַעְבָּרָה)
10) „struchleli, zadrżeli”
11) אֵת wprowadza zdanie z אֲשֶׁר , które jest dopełnieniem שָׁמַעְנוּ
12) הוֹבִישׁ „wysuszyć” (rdzeń יבשׁ; *por.* יַבָּשָׁה)
13) יַם־סוּף Morze Czerwone, *dosł.* „morze trzcin”
14) „oraz to, co”
15) „amoryckim”
16) עֵבֶר „druga strona”

LEKCJA 48

172. Tematy oraz fleksja czasownika w Hifʿilu (zakończenie)

Czasowniki w Hifʿilu pochodzące od rdzeni geminowanych mają następujące tematy:

rodzaj rdzenia	*perfectum*	*imperfectum*	odwrócone *imperfectum*	tryb rozkazujący
geminowany	הֵסֵב	יָסֵב	וַיָּ֫סֶב	הָסֵב
geminowany + II/III-*gardłowej*	הֵרַע	יָרַע	וַיָּ֫רַע	הָרַע

rodzaj rdzenia	*infinitivus constructus*	*infinitivus absolutus*	imiesłów
geminowany	הָסֵב	הָסֵב	מֵסֵב
geminowany + II/III-*gardłowej*	הָרַע	הָרֵעַ	מֵרַע

Zwróć uwagę na częste, lecz niesystematyczne zastąpienie *ē* przez *a* w końcowej sylabie tematu przed spółgłoską gardłową. W odmianie czasownika samogłoska *ē* pojawia się przed spółgłoską gardłową tam, gdzie normalna, nie gardłowa, spółgłoska zawiera samogłoskę *i*:

perfectum

הֵסֵב	הֵסֵ֫בּוּ	הֵרַע	הֵרֵ֫עוּ
הֵסֵ֫בָּה		הֵרֵ֫עָה	
הֲסִבּ֫וֹתָ	הֲסִבּוֹתֶם	הֲרֵע֫וֹתָ	הֲרֵעוֹתֶם

הֲסִבּוֹת	הֲסִבּוֹתֶן	הֲרֵעוֹת	הֲרֵעוֹתֶן
הֲסִבּ֫וֹתִי	הֲסִבּ֫וֹנוּ	הֲרֵע֫וֹתִי	הֲרֵע֫וֹנוּ

imperfectum

יָסֵב	יָסֵ֫בּוּ	יָרַע	יָרֵ֫עוּ
תָּסֵב	תְּסִבֶּ֫ינָה	תָּרַע	תְּרֵעֶ֫ינָה
תָּסֵב	תָּסֵ֫בּוּ	תָּרַע	תָּרֵ֫עוּ
תָּסֵ֫בִּי	תְּסִבֶּ֫ינָה	תָּרֵ֫עִי	תְּרֵעֶ֫ינָה
אָסֵב	נָסֵב	אָרַע	נָרַע

tryb rozkazujący

הָסֵב	הָסֵ֫בּוּ	הָרַע	הָרֵ֫עוּ
הָסֵ֫בִּי	(הֲסִבֶּ֫ינָה)	הָרֵ֫עִי	(הֲרֵעֶ֫ינָה)

infinitivus constructus

הָסֵב	הָרַע
הֲסִבִּי	הֲרֵעִי
הֲסִבְּךְ	הֲרֵעֲךְ

imiesłów

מֵסֵב	מְסִבִּים	מֵרַע	מְרֵעִים
מְסִבָּה	מְסִבּוֹת	מְרֵעָה	מְרֵעוֹת

Poświadczone są jednak także formy nieregularne, w których najczęściej pierwsza spółgłoska rdzenia jest podwojona, jak na przykład יַסֵּב (zamiast יָסֵב). Porównaj podobne pomieszanie paradygmatów w przypadku czasowników w Qalu pochodzących od tego samego typu rdzeni (§ 126).

173. Hendiadys czasownikowy i pokrewne idiomy

W konstrukcji:

וַיָּ֫שָׁב וַיֵּבְךְּ i ponownie zapłakał

dwa czasowniki współrzędnie złożone przyjmują formę wymaganą przez sekwencję narracyjną, w której występują. Jednakże pod względem znaczenia pierwszy czasownik określa drugi, co w języku polskim najlepiej można oddać za pomocą przysłówka. Poniżej podane są czasowniki najczęściej występujące w tej funkcji w języku hebrajskim:

שָׁב	zrobić coś ponownie
הוֹסִיף	zrobić coś ponownie
הוֹאִיל	zrobić coś chętnie, dobrowolnie; być zadowolonym, robiąc coś; tryb rozkazujący bywa odpowiednikiem partykuły błagalnej „proszę"
מִהֵר	zrobić coś szybko
הִשְׁכִּים	zrobić coś wcześnie rano
הִרְבָּה	zrobić coś wiele razy, powiększyć liczebnie

Przykłady:

וַיֹּסֶף אַבְרָהָם וַיִּקַּח אִשָּׁה	(Rdz 25,1) I Abraham poślubił jeszcze inną kobietę.
לוּ הוֹאַלְנוּ וַנֵּשֶׁב בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן	(Joz 7,7) Jakże bylibyśmy zadowoleni z zamieszkiwania po drugiej stronie Jordanu!
וַיָּשָׁב וַיָּלֶן שָׁם	(Sdz 19,7) Pozostał tam jeszcze jedną noc.
וּמִהַרְתֶּם וְהוֹרַדְתֶּם אֶת־אָבִי הֵנָּה	(Rdz 45,13) Szybko sprowadźcie tu mojego ojca.
וְהִשְׁכַּמְתֶּם וַהֲלַכְתֶּם לְדַרְכְּכֶם	(Rdz 19,2) A wcześnie rano wyruszycie w dalszą drogę.

Dwa czasowniki tego rodzaju mogą nie być połączone przez żaden spójnik. Taka konstrukcja, zwana asyndetyczną, występuje często z trybem rozkazującym, lecz rzadko z formami narracyjnymi:

אָשׁוּבָה אֶרְעֶה צֹאנְךָ	(Rdz 30,31) Będę znowu pasł twoje stada.

שׁוּב שְׁכָב	(1 Sm 3,5) Połóż się ponownie.
אוֹסִיף אֲבַקְשֶׁנּוּ עוֹד	(Prz 23,35) Będę znowu go szukał.
כִּי הוֹאִיל הָלַךְ אַחֲרֵי־צָו	(Oz 5,11) z upodobaniem biega za brudem
הוֹאֵל קַח כִּכָּרָיִם	(2 Krl 5,23) Chciej wziąć dwa talenty.
מָה רְאִיתֶם עָשִׂיתִי מַהֲרוּ עֲשׂוּ כָמוֹנִי	(Sdz 9,48) Co zobaczycie, że ja robię, zróbcie szybko za moim przykładem.

Większość tych samych czasowników może występować także z bezokolicznikiem w funkcji dopełnienia, zazwyczaj poprzedzonym przez לְ:

כִּי יָשׁוּב יהוה לָשׂוּשׂ עָלֶיךָ לְטוֹב	(Pwt 30,9) Bo Pan znów rozraduje się ze świadczenia ci dobra.
וַיּוֹאֶל מֹשֶׁה לָשֶׁבֶת אֶת־הָאִישׁ	(Wj 2,21) Mojżesz chętnie zamieszkał u tego człowieka.
וַיְמַהֵר לַעֲשׂוֹת אֹתוֹ	(Rdz 18,7) A on szybko je przyrządził.
מַהֲרוּ לָלֶכֶת	(2 Sm 15,14) Idźcie szybko.

Ponadto dwa czasowniki tego typu mogą występować jako dopełnienie innego czasownika:

לֹא יוּכַל... לָשׁוּב לְקַחְתָּהּ	(Pwt 24,4) Nie będzie mógł wziąć jej ponownie.

Niekiedy przed głównym czasownikiem może się pojawić więcej niż jeden czasownik tego rodzaju:

וַיְמַהֲרוּ וַיַּשְׁכִּימוּ וַיֵּצְאוּ	(Joz 8,14) A wczesnym rankiem szybko wyruszyli.

Spośród dwóch czasowników – קָם i הָלַךְ – używanych w podobnych konstrukcjach częściej spotykany jest pierwszy z nich, a dosłowne tłumaczenie takiej konstrukcji jest niezręczne lub niemożliwe do zaakceptowania.

Użyta w ten sposób forma וַיָּקָם wydaje się podkreślać jedynie to, że dana czynność wkrótce się zacznie, co może odpowiadać polskim „wtedy”, „następnie”; tryb rozkazujący często odpowiada polskim „dalej”, „dalejże”, „więc”. Na przykład:

קוּם־נָא שְׁבָה	(Rdz 27,19) Teraz więc usiądź. (*z pewnością nie*: powstań i usiądź)
קוּם עֲשֵׂה־לָנוּ אֱלֹהִים	(Wj 32,1) Dalejże, uczyń nam boga.

174. Słowniczek XLVIII

czasowniki:	הֵרַע	(rdzeń רעע)	skrzywdzić, zranić (+ dop. bliższe lub + בְּ / לְ); postępować źle, przewrotnie
	הֵסֵב	(rdzeń סבב)	odwracać, zawracać (przech.); poprowadzić naokoło
	הֵחֵל	(rdzeń חלל)	rozpocząć (zwykle występuje z dodatkowym bezokolicznikiem)
	הֵפֵר	(rdzeń פרר)	złamać, zniszczyć, unieważnić
	הִשְׁכִּים		zrobić coś wcześnie rano, wczesną porą (*zob.* § 173)
	הוֹאִיל		być chętnym, zadowolonym ze zrobienia czegoś (*zob.* § 173)
	{ נִשְׁבַּע	(Nifʿal)	przysięgać; obiecywać (*coś*) pod przysięgą
	{ הִשְׁבִּיעַ	(Hifʿil)	sprawić, że ktoś złoży przysięgę
	{ חִיָּה	(Piʿel)	pozwolić żyć; ożywić, przywrócić do życia
	{ הֶחֱיָה	(Hifʿil)	*jw.* (nieużywane w *imperfectum*)
	פָּגַע	(יִפְגַּע)	spotkać, napotkać (+ dop. bliższe *lub* + בְּ)
rzeczowniki:	שְׁבוּעָה	(l.mn. *-ôṯ*) przysięga	

חוֹמָה (l.mn. -*ôṯ*) mur miasta

דֶּלֶת (+ przyrostek דַּלְתִּי; l.podw. דְּלָתַ֫יִם; l.mn. דְּלָתוֹת) drzwi (domu lub pokoju)

przyimki: בְּעַד przez, za pomocą. Tłumaczenie tego przyimka jest bardzo różne. Po czasownikach oznaczających modlitwę lub błaganie ma także znaczenie „dla, za, na korzyść". Zwróć uwagę na użycie z czasownikami oznaczającymi zamykanie:

וַיִּסְגְּרוּ בַּעֲדָם i zamknęli się w środku

סָגַר יהוה בְּעַד רַחְמָהּ Pan zamknął jej łono

Przyimek ten może również znaczyć „wokoło", „naokoło":

וְאַתָּה מָגֵן בַּעֲדִי Ty jesteś tarczą naokoło mnie.

עַל־יַד obok, z boku, przy, w towarzystwie

Ćwiczenia

a) Przetłumacz:

1) הֲפֵר֫וֹתִי אֶת־מִצְוָתוֹ.

2) לֹא נָתַן אֹתוֹ יהוה לְהָרַע עִמָּדִי.

3) וַיַּ֫עַשׂ הַמֶּ֫לֶךְ הָרַע בְּעֵינֵי יהוה וַיָּרַע מִכֹּל אֲשֶׁר לְפָנָיו.

4) הֵחֵ֫לּוּ לִבְכּוֹת וְלִקְרֹעַ אֶת־בִּגְדֵיהֶם.

5) וַתָּ֫חֶל לִזְנוֹת וּלְהָרַע .

6) וַיָּ֫פֶר אֶת־בְּרִיתוֹ עִמִּי.

7) יָחֵ֫לּוּ לְהָבִין בְּדַבְּרִי אֲלֵיהֶם.

8) יֵרָ֫עוּ דִבְרֵיהֶם כִּי יָרֵ֫עוּ.

9) הֲחִלּ֫וֹנוּ לַעֲרֹךְ מִלְחָמָה.

10) וַיָּ֫סֶב אֶת־עֵינָיו מֵהַמַּרְאֶה.

b) Przetłumacz na hebrajski, używając konstrukcji omówionych w § 173:
1) i znów przyprowadzimy
2) chętnie odpoczęli
3) szybko to uporządkowałem
4) i wczesnym rankiem usunął ich
5) i znów go uderzył
6) i znów przygotował
7) i szybko to przynieśli
8) chętnie przyprowadź ich z powrotem

c) Przetłumacz:

1) וַיַּשְׁכֵּם וַיַּעֲמֹד עַל־יַד דֶּרֶךְ הַשַּׁעַר.

2) וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר לֵךְ פְּגַע בּוֹ וְהִכִּיתָ אֹתוֹ וְיָמוּת.

3) וְהָאִישׁ מִהַר וַיָּבֹא וַיַּגֵּד אֶת־הַדְּבָרִים לַכֹּהֵן.

4) וְהָיָה בְּסֹבֵּנוּ אֶת־הָעִיר וְנָפְלָה חוֹמָתָהּ.

5) הִרְבָּה לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יהוה.

6) וַיָּבֹאוּ הַבַּיִת וַיִּסְגְּרוּ אֶת־הַדֶּלֶת בַּעֲדָם.

7) וַיַּשְׁכֵּם דָּוִד הוּא וַאֲנָשָׁיו לָלֶכֶת בַּבֹּקֶר לָשׁוּב אֶל־הָאָרֶץ הַהִיא.

8) בַּיּוֹם הַהוּא יְחַיֶּה אֶת־הַמֵּתִים וְלֹא יִהְיֶה עוֹד הַמָּוֶת.

9) מַהֲרוּ לָלֶכֶת פֶּן־יְמַהֵר וְהִשִּׂיג אֹתָנוּ.

10) הֲלֹא נִשְׁבַּעְתִּי לָכֶם כִּי אֹלָחֵם אִתְּכֶם. לָמָּה לֹא הֶאֱמַנְתֶּם אֶת־דִּבְרֵי שְׁבוּעָתִי.

11) הוֹאַלְתָּ לְבָרֵךְ אֶת־בֵּית עַבְדְּךָ לִהְיוֹת לְעוֹלָם.

12) וַתַּשְׁבַּע אֹתָם כִּי לֹא יִרְצְחוּ אֹתָהּ וְאֶת־בֵּית אָבִיהָ.

d) Czytanka: Rachab i zwiadowcy (zakończenie), Joz 2,12–24

12) וְעַתָּה הִשָּׁבְעוּ־נָא לִי בַּיהוה כִּי עָשִׂיתִי עִמָּכֶם חָסֶד וַעֲשִׂיתֶם
גַּם־אַתֶּם עִם בֵּית אָבִי חֶסֶד וּנְתַתֶּם לִי אוֹת אֱמֶת׃

(13) וְהַחֲיִתֶם אֶת־אָבִי וְאֶת־אִמִּי וְאֶת־אַחַי וְאֶת־אַחְיוֹתַי[1] וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר
לָהֶם וְהִצַּלְתֶּם אֶת־נַפְשֹׁתֵינוּ מִמָּוֶת׃

(14) וַיֹּאמְרוּ לָהּ הָאֲנָשִׁים נַפְשֵׁנוּ תַחְתֵּיכֶם לָמוּת[2] אִם לֹא תַגִּידוּ
אֶת־דְּבָרֵנוּ זֶה[3] וְהָיָה בְּתֵת־יהוה לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ וְעָשִׂינוּ
עִמָּךְ חֶסֶד וֶאֱמֶת׃

(15) וַתּוֹרִדֵם[4] בַּחֶבֶל[5] בְּעַד הַחַלּוֹן[6] כִּי בֵיתָהּ בְּקִיר הַחוֹמָה וּבַחוֹמָה
הִיא יוֹשָׁבֶת׃

(16) וַתֹּאמֶר לָהֶם הָהָרָה לֵּכוּ פֶּן־יִפְגְּעוּ בָכֶם הָרֹדְפִים וְנַחְבֵּתֶם[7]
שָׁמָּה שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד שֹׁב[8] הָרֹדְפִים וְאַחַר[9] תֵּלְכוּ לְדַרְכְּכֶם׃

(17) וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ הָאֲנָשִׁים נְקִיִּם[10] אֲנַחְנוּ מִשְּׁבֻעָתֵךְ הַזֶּה אֲשֶׁר
הִשְׁבַּעְתָּנוּ׃

(18) הִנֵּה אֲנַחְנוּ בָאִים בָּאָרֶץ אֶת־תִּקְוַת חוּט הַשָּׁנִי הַזֶּה[11] תִּקְשְׁרִי
בַּחַלּוֹן אֲשֶׁר הוֹרַדְתֵּנוּ[12] בוֹ וְאֶת־אָבִיךְ וְאֶת־אִמֵּךְ וְאֶת־אַחַיִךְ
וְאֵת כָּל־בֵּית אָבִיךְ תַּאַסְפִי אֵלַיִךְ הַבָּיְתָה׃

(19) וְהָיָה כֹּל אֲשֶׁר־יֵצֵא מִדַּלְתֵי בֵיתֵךְ הַחוּצָה דָּמוֹ בְרֹאשׁוֹ וַאֲנַחְנוּ
נְקִיִּם וְכֹל אֲשֶׁר יִהְיֶה אִתָּךְ בַּבַּיִת דָּמוֹ בְרֹאשֵׁנוּ אִם־יָד תִּהְיֶה בּוֹ׃

(20) וְאִם־תַּגִּידִי אֶת־דְּבָרֵנוּ זֶה וְהָיִינוּ נְקִיִּם מִשְּׁבֻעָתֵךְ אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ[13]׃

(21) וַתֹּאמֶר כְּדִבְרֵיכֶם כֶּן־הוּא וַתְּשַׁלְּחֵם[14] וַיֵּלֵכוּ וַתִּקְשֹׁר אֶת־תִּקְוַת
הַשָּׁנִי בַּחַלּוֹן׃

(22) וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ הָהָרָה וַיֵּשְׁבוּ שָׁם שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד־שָׁבוּ הָרֹדְפִים
וַיְבַקְשׁוּ הָרֹדְפִים בְּכָל־הַדֶּרֶךְ וְלֹא מָצָאוּ׃

(23) וַיָּשֻׁבוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וַיֵּרְדוּ מֵהָהָר וַיַּעַבְרוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן
וַיְסַפְּרוּ־לוֹ אֵת כָּל־הַמֹּצְאוֹת[15] אוֹתָם׃

(24) וַיֹּאמְרוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ כִּי־נָתַן יהוה בְּיָדֵנוּ אֶת־כָּל־הָאָרֶץ וְגַם־נָמֹגוּ[16]
כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפָּנֵינוּ׃

Uwagi do czytanki:

1) „moje siostry”
2) „nasze życie w zamian za wasze”
3) Zauważ brak rodzajnika przy zaimku זֶה.
4) וַתּוֹרֶד אֹתָם = וַתּוֹרִדֵם
5) חֶבֶל „lina”
6) חַלּוֹן „okno”
7) נַחְבֵּאתֶם = נַחְבֵּתֶם od נֶחְבָּא ukryć się
8) שֹׁב alternatywna forma *infinitivus constructus* dla שׁוּב
9) Przetłumacz przysłówkowo: „następnie”.
10) נָקִי niewinny, bez winy. Wydaje się, że werset 17. nie jest na właściwym miejscu; zob. w. 20 poniżej.
11) „tę linę ze szkarłatnych nici”
12) הוֹרַדְתְּ אֹתָנוּ = הוֹרַדְתֵּנוּ
13) הִשְׁבַּעַתְּ אֹתָנוּ = הִשְׁבַּעְתָּנוּ
14) וַתְּשַׁלַּח אֹתָם = וַתְּשַׁלְּחֵם
15) w znaczeniu „spotkało”
16) „struchleli / drżą”

LEKCJA 49

175. Hofʻal

Podobnie jak w przypadku relacji między Piʻelem a Puʻalem, każdy czasownik w Hifʻilu ma bierny odpowiednik w odmianie zwanej Hofʻalem. Cechą charakterystyczną form tego typu jest samogłoska *u* w pierwszej sylabie tematu, a także samogłoska *a* w drugiej sylabie. Właściwy charakter pierwszej samogłoski zależy od rodzaju rdzenia czasownika, co można zaobserwować na poniższych przykładach:

	Hifʻil	Hofʻal		
rodzaj rdzenia	*perfectum*	*perfectum*	*imperfectum*	imiesłów
regularny	הִשְׁמִיד	הָשְׁמַד	יָשְׁמַד	מָשְׁמָד
I-*gardłowej*	הֶעֱמִיד	הָעֳמַד	יָעֳמַד	מָעֳמָד
I-*Nun*	הִגִּיד	הֻגַּד	יֻגַּד	מֻגָּד
III-*Alef*	הִמְצִיא	הָמְצָא	יָמְצָא	מָמְצָא
II-*Yod*/*Waw*	הוֹרִיד	הוּרַד	יוּרַד	מוּרָד
III-*He*	הִבְנָה	הָבְנָה	יָבְנֶה	מָבְנֶה
pusty	הֵקִים	הוּקַם	יוּקַם	מוּקָם
geminowany	הֵסֵב	הוּסַב	יוּסַב	מוּסָב

Podany poniżej wybór form odmiany tych czasowników jest wystarczający dla poznania ich fleksji:

perfectum

הָשְׁמַד	הָעֳמַד		הָבְנָה	הוּקַם
הָשְׁמְדָה	הָעָמְדָה	(*hoʿom-*)	הָבְנְתָה	הוּקְמָה
הָשְׁמַדְתָּ ...	הָעֳמַדְתָּ ...		הָבְנֵיתָ ...	הוּקַמְתָּ ...

imperfectum

יָשְׁמַד ...	יָעֳמַד		יָבְנֶה	יוּקַם
תָּשְׁמְדִי ...	תָּעָמְדִי	(*toʿom-*)	תָּבְנִי	תּוּקְמִי
תָּשְׁמַדְנָה ...	תָּעֳמַדְנָה		תָּבְנֶינָה	תּוּקַמְנָה

imiesłów

מָשְׁמָד	מָעֳמָד		מָבְנֶה	מוּקָם
מָשְׁמֶדֶת / מָשְׁמָדָה	מָעֳמֶדֶת / מָעֳמָדָה		מָבְנָה	מוּקֶמֶת / מוּקָמָה
מָשְׁמָדִים	מָעֳמָדִים		מָבְנִים	מוּקָמִים
מָשְׁמָדוֹת	מָעֳמָדוֹת		מָבְנוֹת	מוּקָמוֹת

Jako strona bierna Hifʿilu, Hofʿal nie sprawia problemów w tłumaczeniu w przypadku, kiedy czasownik w Hifʿilu jest zwykłym czasownikiem przechodnim:

הִשְׁמִיד	zniszczył	הָשְׁמַד	został zniszczony
הִשְׁלִיךְ	rzucił	הָשְׁלַךְ	został rzucony
הוֹרִיד	poprowadził w dół	הוּרַד	został sprowadzony

Kiedy jednak czasownik w Hifʿilu występuje w konstrukcji z podwójnym dopełnieniem bliższym, w Hofʿalu sprawczy aspekt czynności zostaje zamieniony na stronę bierną:

הֶרְאָה אֶת־הָאִישׁ אֶת־הָאוֹר	Pokazał człowiekowi światło (*dosł.* sprawił, że mężczyzna zobaczył światło).
הָרְאָה הָאִישׁ אֶת־הָאוֹר	Mężczyźnie zostało pokazane światło (*dosł.* sprawiono, że mężczyzna zobaczył światło).
הֶעֱבִיר אֶת־הָעָם אֶת־הַנָּהָר	Przeprowadził lud przez rzekę.
הָעֳבַר הָעָם אֶת־הַנָּהָר	Lud został przeprowadzony przez rzekę.

W przypadku kiedy jedno z dwóch możliwych dopełnień zostaje pominięte, przekształcenie zdania jest następujące (por. § 157a):

הֶעֱבִיר אֶת־הָעָם	Przeprowadził lud.
הָעֳבַר הָעָם	Lud został przeprowadzony.
הֶרְאָה אֶת־הָאוֹר	Pokazał światło (*dosł.* sprawił, że zobaczono światło).
הָרְאָה הָאוֹר	Światło zostało pokazane (*dosł.* sprawiono, że zobaczono światło).

Zwróć również uwagę na bezosobową konstrukcję zachowującą partykułę אֵת (por. § 154):

הֻגַּד לוֹ אֶת־הַדְּבָרִים	Powiedziano mu słowa.

176. Słowniczek XLIX

czasowniki:	מָשַׁל (יִמְשֹׁל)	rządzić, panować nad (dopełnienie z בְּ)
	יָשַׁר (יִישַׁר)	być prostym; być słusznym, podobać się
	קָצַף (יִקְצֹף)	rozgniewać się (עַל na)
	שָׁכַן (יִשְׁכֹּן)	osiąść, spocząć; mieszkać, przebywać
	חָזַק (יֶחֱזַק)	być / stać się silnym, solidnym, twardym

	הָגָה (יֶהְגֶּה)	pomrukiwać, jęczeć, ryczeć; medytować, rozważać; głosić, mówić
rzeczowniki:	אַרְיֵה	(brak l.mn.) } lew
	אֲרִי	(l.mn. אֲרָיוֹת) } lew
	עֵת	(r.ż.; + przyrostek עִתִּי; l.mn. *-îm lub -ôṯ*) czas, wyznaczona pora
	גְּדִי	(l.mn. גְּדָיִים; *status constructus* גְּדָיֵי) koźlę
	עֵדָה	(brak l.mn.) zgromadzenie, zebranie
	בָּחוּר	(niereg. l.mn. בַּחוּרִים) młody mężczyzna, młodzieniec
inne:	עָרֵל	(przym.) nieobrzezany; (przen.) nieumiejętny, niezręczny
	עַל־כֵּן	(przysłówek) dlatego, z tego powodu
imiona własne:	שִׁמְשׁוֹן	Samson
	תִּמְנָתָה	Timna (lub Timnata), miasto Filistynów – dokładna lokalizacja nieznana
	פְּלִשְׁתִּים	Filistyni

Ćwiczenia

a) Przekształć każde z poniższych zdań w zdanie bierne, zamieniając czasownik w Hifʽilu na Hofʽal według przykładu:

הֵבִיא אֶת־הָאִישׁ przyprowadził człowieka → הוּבָא הָאִישׁ człowiek został przyprowadzony

1) הֵסִיר אֶת־הַכְּלִי מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ.

2) וַיַּכּוּ אֶת־הָאֲנָשִׁים.

3) הוֹשִׁיב אֶת־הָעָם שָׁם.

4) הוֹרִידָה אֶת־הָאֲנָשִׁים מִן־הַגָּג.

5) הוֹצִיא אֶת־הָרְשָׁעִים חוּצָה.
6) הֶעֱלָה אֶת־הַפָּרָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ.
7) הִגִּיד לוֹ אֶת־דִּבְרֵי הַסָּרִיס.
8) הִשְׁלִיךְ אֶת־הָאִישׁ מֵעַל הַחוֹמָה.
9) הִרְאֵ֫יתִי אֶתְכֶם נִפְלָאוֹת רַבּוֹת.
10) וַיָּבֵא אֹתוֹ אֶל־הַהֵיכָל.

b) Przetłumacz:

1) הֻצַּ֫לְנוּ
2) הָעָמְדוּ
3) הֻגְּשָׁה
4) הָאִישׁ הַמּוּבָא
5) הָעָם הַמָּגְלֶה
6) הוּסַ֫רְתִּי
7) יוּכְלוּ
8) הָעָם הַמּוּשָׁב
9) הָעָבְדוּ
10) הָאֲנָשִׁים הַמֻּכִּים
11) יוּסְרוּ
12) הַבְּרִית הַמּוּפָרָה

c) Przetłumacz:

1) הֲמָשֹׁל תִּמְשֹׁל בָּ֫נוּ.
2) אֶתֵּן אֹתָהּ לַאֲשֶׁר יָשַׁר בְּעֵינָי.
3) וַיְהִי כִּרְאוֹתוֹ אֶת־הָאֲנָשִׁים וַיִּקְצֹף עֲלֵיהֶם.
4) חָזַק הָרָעָב בְּכָל־הָאָ֫רֶץ בָּעֵת הַהִיא.
5) כַּאֲרִי אֶרְדֹּף אַחֲרֵי שֹׂנְאַי וַעֲלֵיהֶם אֶהְגֶּה כַּאֲשֶׁר יֶהְגֶּה אַרְיֵה.
6) וַיִּישַׁר הַדָּבָר בְּעֵינֵי הַמֶּ֫לֶךְ.
7) חִזְקוּ וְאַל־תִּירְאוּ כִּי אֲנִי אִתְּכֶם.
8) וּבְתוֹרַת יהוה יֶהְגֶּה יוֹמָם וָלַ֫יְלָה.
9) אַל־תִּקְצֹף עָלַי אָבִי כִּי לֹא חָטָ֫אתִי לְךָ.
10) מָשַׁל יוֹסֵף בְּכָל־אֶ֫רֶץ מִצְרָ֫יִם.
11) וַיֶּחֱזַק לֵב פַּרְעֹה וַיְמָאֵן לְשַׁלַּח אֶת־הָעִבְרִיִּים.
12) עַל־כֵּן לֹא יָ֫קֻמוּ רְשָׁעִים בַּעֲדַת צַדִּיקִים.
13) וְכֵן דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל־כָּל־עֲדַת יִשְׂרָאֵל
14) וַיִּטְבַּח אֶת־הַגְּדִי וַיָּ֫שֶׂם אֹתוֹ מִנְחָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ

d) Napisz w języku hebrajskim:
   1) Ustawa została unieważniona.
   2) Praca została rozpoczęta, ale nie została skończona.
   3) Został nakłoniony do złożenia przysięgi, że wróci wcześnie czwartego dnia.
   4) Spadł z muru i zmarł.
   5) Został wyprowadzony za miasto i tam został zabity (*dosł.* spowodowano jego śmierć).
   6) Stała przy drzwiach, aż odeszli.

e) Czytanka: Samson i zagadka (Sdz 14,1–10)

(1 וַיֵּרֶד שִׁמְשׁוֹן תִּמְנָתָה וַיַּרְא אִשָּׁה בְּתִמְנָתָה פְּלִשְׁתִּים׃

(2 וַיַּעַל וַיַּגֵּד לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ וַיֹּאמֶר אִשָּׁה רָאִיתִי בְּתִמְנָתָה מִבְּנוֹת
פְּלִשְׁתִּים וְעַתָּה קְחוּ אוֹתָהּ לִי לְאִשָּׁה׃

(3 וַיֹּאמֶר לוֹ אָבִיו וְאִמּוֹ הַאֵין בִּבְנוֹת אַחֶיךָ וּבְכָל־עַמִּי אִשָּׁה כִּי
אַתָּה הוֹלֵךְ לָקַחַת אִשָּׁה מִפְּלִשְׁתִּים הָעֲרֵלִים וַיֹּאמֶר שִׁמְשׁוֹן
אֶל־אָבִיו אוֹתָהּ קַח־לִי כִּי־הִיא יָשְׁרָה בְעֵינָי׃

(4 וְאָבִיו וְאִמּוֹ לֹא יָדְעוּ כִּי מֵיהוה הִיא[1] כִּי־תֹאֲנָה[2] הוּא־מְבַקֵּשׁ
מִפְּלִשְׁתִּים וּבָעֵת הַהִיא פְּלִשְׁתִּים מֹשְׁלִים בְּיִשְׂרָאֵל׃

(5 וַיֵּרֶד שִׁמְשׁוֹן וְאָבִיו וְאִמּוֹ תִּמְנָתָה וַיָּבֹאוּ עַד־כַּרְמֵי תִמְנָתָה וְהִנֵּה
כְּפִיר[3] אֲרָיוֹת שֹׁאֵג[4] לִקְרָאתוֹ׃

(6 וַתִּצְלַח[5] עָלָיו רוּחַ יהוה וַיְשַׁסְּעֵהוּ[6] כְּשַׁסַּע הַגְּדִי וּמְאוּמָה אֵין
בְּיָדוֹ וְלֹא הִגִּיד לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה׃

(7 וַיֵּרֶד וַיְדַבֵּר לָאִשָּׁה וַתִּישַׁר בְּעֵינֵי שִׁמְשׁוֹן׃

(8 וַיָּשָׁב מִיָּמִים לְקַחְתָּהּ[7] וַיָּסַר לִרְאוֹת אֵת מַפֶּלֶת[8] הָאַרְיֵה וְהִנֵּה
עֲדַת דְּבֹרִים[9] בִּגְוִיַּת[10] הָאַרְיֵה וּדְבָשׁ׃

(9 וַיִּרְדֵּהוּ[11] אֶל־כַּפָּיו וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ וְאָכֹל וַיֵּלֶךְ אֶל־אָבִיו וְאֶל־אִמּוֹ
וַיִּתֵּן לָהֶם וַיֹּאכֵלוּ וְלֹא הִגִּיד לָהֶם כִּי מִגְּוִיַּת הָאַרְיֵה רָדָה[12]
הַדְּבָשׁ׃

(10 וַיֵּרֶד אָבִיהוּ אֶל־הָאִשָּׁה וַיַּעַשׂ שָׁם שִׁמְשׁוֹן מִשְׁתֶּה כִּי כֵּן יַעֲשׂוּ
הַבַּחוּרִים׃

Uwagi do czytanki:

1) „że ta (sytuacja) była spowodowana przez Pana"
2) תֹּאֲנָה „okazja (do sporu)"
3) כְּפִיר „młody lew"
4) שָׁאַג „ryczeć"
5) צָלַח „opanować", „oddziaływać"
6) שִׁסַּע „rozerwać"; „i rozdarł go"
7) Przyrostek wyraża dopełnienie czasownika: „aby ją wziąć".
8) מַפֶּלֶת „martwe ciało, padlina"
9) דְּבוֹרָה (l.mn. *-îm*) „pszczoła"
10) גְּוִיָּה „ciało"
11) „i zeskrobał go"
12) „zeskrobał"

LEKCJA 50

177. Hitpaʿel

Czasowniki w Hitpaʿelu występują dosyć rzadko. Ich cechą charakterystyczną jest przedrostek (*h*)*iṯ*- oraz podwojenie drugiej spółgłoski rdzenia.

rodzaj rdzenia	*perfectum*	*imperfectum*	tryb rozkazujący	*infinitivus constructus*	imiesłów
regularny	הִתְגַּדֵּל	יִתְגַּדֵּל	הִתְגַּדֵּל	הִתְגַּדֵּל	מִתְגַּדֵּל
III-*Hē*	הִתְגַּלָּה	יִתְגַּלֶּה	הִתְגַּלֵּה	הִתְגַּלּוֹת	מִתְגַּלֶּה
geminowany	הִתְפַּלֵּל	יִתְפַּלֵּל	הִתְפַּלֵּל	הִתְפַּלֵּל	מִתְפַּלֵּל

Należy zwrócić uwagę na następujące zjawiska występujące przy tworzeniu form tej odmiany:

a) W rdzeniach rozpoczynających się od spółgłoski syczącej (ס ז שׂ שׁ צ) regularnie zachodzi metateza tej spółgłoski oraz będącej częścią przedrostka spółgłoski ת: **hiṯšammēr* > הִשְׁתַּמֵּר. Ponadto może zachodzić dodatkowa asymilacja, w której **-zt-* > *-zd-* jak w **hiṯzakkēr* > **hiztakkēr* > הִזְדַּכֵּר; a **-ṣt-* > *-ṣṭ-* jak w **hiṯṣaddēq* > **hiṣtaddēq* > הִצְטַדֵּק. Inne asymilacje występują rzadko, jak na przykład w הִנַּבֵּא zamiast regularnego הִתְנַבֵּא.

b) Podobnie jak w przypadku Piʿelu, podwojenie środkowej spółgłoski w rdzeniach geminowanych jest często pomijane, kiedy po spółgłosce następuje *ə*: הִתְחַנְנוּ zamiast הִתְחַנְּנוּ.

c) Podobnie jak w przypadku czasownika w Piʻelu, w rdzeniach II-*gardłowej* zachodzi wydłużenie zastępcze albo wirtualne podwojenie, na przykład הִתְרָאָה, lecz הִתְנַחֵם.

d) Ostatnia sylaba tematu może zawierać samogłoskę *a* zamiast *ē*, co jest normalnym zjawiskiem przed spółgłoskami gardłowymi, lecz opcjonalnym w pozostałych przypadkach: הִתְוַדַּע, הִתְאַנַּף.

e) W przypadku rdzeni I-*Waw*/*Yod* pierwotna spółgłoska ו jest niekiedy zachowywana, jak w הִתְוַכַּח (kłócić się) oraz הִתְוַדַּע (dać się poznać), w przeciwieństwie do הִתְיַלֵּד (ogłosić lub utrzymywać pochodzenie od) oraz הִתְיָעֵץ (naradzać się przeciw, spiskować przeciw), gdzie w obydwu przypadkach występuje spółgłoska י.

f) Rdzenie puste rzadko występują jako czasowniki w Hitpaʻelu.

g) W tekście biblijnym sporadycznie pojawiają się pozostałości formy pokrewnej z Hitpaʻelem, w której pominięte jest podwojenie drugiej spółgłoski rdzenia, jak w przypadku czasownika הִתְפָּקֵד (zwróć uwagę na długie *ā* oraz pojedyncze ק).

Fleksja czasownika w Hitpaʻelu jest następująca:

perfectum

הִתְגַּדֵּל	הִתְגַּדְּלוּ	הִתְגַּלָּה	הִתְגַּלּוּ	הִתְפַּלֵּל	הִתְפַּלְּלוּ
הִתְגַּדְּלָה		הִתְגַּלְּתָה		הִתְפַּלְּלָה	
הִתְגַּדַּלְתָּ	הִתְגַּדַּלְתֶּם	הִתְגַּלִּיתָ	הִתְגַּלִּיתֶם	הִתְפַּלַּלְתָּ	הִתְפַּלַּלְתֶּם
הִתְגַּדַּלְתְּ	הִתְגַּדַּלְתֶּן	הִתְגַּלִּית	הִתְגַּלִּיתֶן	הִתְפַּלַּלְתְּ	הִתְפַּלַּלְתֶּן
הִתְגַּדַּלְתִּי	הִתְגַּדַּלְנוּ	הִתְגַּלֵּיתִי	הִתְגַּלִּינוּ	הִתְפַּלַּלְתִּי	הִתְפַּלַּלְנוּ

imperfectum

יִתְגַּדֵּל	יִתְגַּדְּלוּ	יִתְגַּלֶּה	יִתְגַּלּוּ	יִתְפַּלֵּל	יִתְפַּלְּלוּ
תִּתְגַּדֵּל	תִּתְגַּדֵּלְנָה	תִּתְגַּלֶּה	תִּתְגַּלֶּינָה	תִּתְפַּלֵּל	תִּתְפַּלֵּלְנָה
תִּתְגַּדֵּל	תִּתְגַּדְּלוּ	תִּתְגַּלֶּה	תִּתְגַּלּוּ	תִּתְפַּלֵּל	תִּתְפַּלְּלוּ

תִּתְפַּלֵּלְנָה תִּתְפַּלְלִי תִּתְגַּלֶּינָה תִּתְגַּלִּי תִּתְגַּדֵּלְנָה תִּתְגַּדְּלִי

נִתְפַּלֵּל אֶתְפַּלֵּל נִתְגַּלֶּה אֶתְגַּלֶּה נִתְגַּדֵּל אֶתְגַּדֵּל

tryb rozkazujący

הִתְפַּלְלוּ הִתְפַּלֵּל הִתְגַּלּוּ הִתְגַּלֵּה הִתְגַּדְּלוּ הִתְגַּדֵּל

הִתְפַּלֵּלְנָה הִתְפַּלְלִי הִתְגַּלֶּינָה הִתְגַּלִּי הִתְגַּדֵּלְנָה הִתְגַּדְּלִי

infinitivus constructus

הִתְפַּלֵּל הִתְגַּלּוֹת הִתְגַּדֵּל

imiesłów

מִתְפַּלְלִים מִתְפַּלֵּל מִתְגַּלִּים מִתְגַּלֶּה מִתְגַּדְּלִים מִתְגַּדֵּל

מִתְפַּלְלוֹת מִתְפַּלְלָה מִתְגַּלּוֹת מִתְגַּלָּה מִתְגַּדְּלוֹת מִתְגַּדְּלָה

מִתְפַּלֶּלֶת מִתְגַּדֶּלֶת

Czasowniki w Hitpaʿelu są nieprzechodnie i często mają znaczenie zwrotne lub wzajemne, które pozostaje w relacji do strony czynnej tych samych rdzeni w Qalu, Piʿelu lub Hifʿilu. Poniżej znajduje się lista zawierająca podstawowe znaczenia Hitpaʿela:

a) zwrotne:

הִתְקַדֵּשׁ uświęcić się (*por.* קָדַשׁ; הִקְדִּישׁ)
הִתְגַּדֵּל wywyższać się (*por.* גָּדֵל; הִגְדִּיל)
הִתְחַבֵּא ukryć się

b) wzajemne:

הִתְרָאָה patrzeć na siebie nawzajem (*por.* רָאָה)
הִדַּבֵּר rozmawiać (*por.* דִּבֵּר)

c) pośrednio zwrotne (czyli zrobić coś dla siebie samego, dla swojej korzyści lub szkody):

הִתְחַנֵּן błagać o przysługę (*por.* חָנַן)
הִתְפַּלֵּל modlić się (*zob. niżej*)
הִצְטַיֵּד zaopatrzyć się w zapasy (*por.* צֵידָ zapas żywności)

d) iteratywne:

הִתְהַלֵּךְ przechadzać się; chodzić tam i z powrotem; iść ciągle

e) denominatywne:

הִתְנַבֵּא prorokować (*por.* נָבִיא)
הִתְאַנֵּף rozgniewać się (*por.* אַף; rdzeń אנף)

Dokładna klasyfikacja znaczenia tej odmiany jest często trudna ze względu na brak danych, a czasownik הִתְפַּלֵּל (modlić się) może być tego dobrym przykładem. W pierwszym odruchu chciałoby się uznać ten czasownik za denominatywny od rzeczownika תְּפִלָּה (modlitwa), z którym jest najbliżej związany pod względem formy i znaczenia. Jednak jest to zbyt proste rozwiązanie, ponieważ rzeczowniki z przedrostkiem *t-* typu תְּפִלָּה są często powiązane w języku hebrajskim z czasownikami w Hitpa'elu i najprawdopodobniej pochodzą od tych czasowników, a nie odwrotnie. Nie istnieje czasownik פָּלַל w Qalu, jednak można znaleźć kilka słabo poświadczonych rzeczowników, takich jak פָּלִיל (pośrednik, sędzia), co sugeruje, że istniał kiedyś czasownik od tego rdzenia w Qalu, mający znaczenie „pośredniczyć", „rozstrzygać" lub temu podobne. Czasownik w Pi'elu פִּלֵּל (pośredniczyć, rozstrzygać) jest czasownikiem denominatywnym wywodzącym się z פָּלִיל. W związku z tym czasownik w Hitpa'elu miałby znaczenie sprawcze lub pośrednio zwrotne: „powodować pośrednictwo (poprzez prośby lub błagania) dla siebie samego" i powinien zostać zakwalifikowany do tej samej kategorii, co הִתְחַנֵּן. Jest oczywiste, że dokładne znaczenie poszczególnych czasowników w Hitpa'elu należy opanować, ucząc się słownictwa języka hebrajskiego.

178. Słowniczek L

czasowniki:	הִתְפַּלֵּל	modlić się
	הִתְחַנֵּן	prosić lub błagać o przysługę lub łaskę
	הִתְחַבֵּא	ukryć się
	נֶחְבָּא	(יֵחָבֵא) ukryć się
	הִתְהַלֵּךְ	przechadzać się; chodzić tam i z powrotem, ciągle chodzić
	הִתְנַבֵּא	prorokować
	נִבָּא	(יִנָּבֵא) prorokować
	חָרַשׁ	(יַחֲרֹשׁ) orać; wyryć
	פָּרַשׂ	(יִפְרֹשׂ) rozkładać (przech.); rozciągać się
	סָפַר	(יִסְפֹּר) liczyć
rzeczowniki:	מַאֲכָל	(brak l.mn.) pożywienie, pokarm
	מָשִׁיחַ	namaszczony, Mesjasz
	עֹז	(+ przyrostek עֻזִּי *lub* עָזִּי) siła, moc
	תְּפִלָּה	(l.mn. *-ôṯ*) modlitwa
	עֵגֶל	(+ przyrostek עֶגְלִי; l.mn. *-îm*) cielę
	עֶגְלָה	(l.mn. *-ôṯ*) jałówka
inne:	עַז	(przym.) silny, potężny (*zob.* § 22)
	לוּלֵי	(spójnik) jeśli nie, o ile nie
	כֹּה	(przysłówek) tak, w ten sposób (zwykle odnosi się do następującego kontekstu)
imię własne:	אַשְׁקְלוֹן	Aszkelon, ważne miasto filistyńskie na wybrzeżu, położone 18 km na północ od Gazy

Ćwiczenia

a) Przetłumacz:

1) לָמָּה הִתְחַבֵּאתֶם מִמֶּנִּי
2) הִתְחַנֵּן אֵלַי וְחַנּוֹתִי אֹתְךָ
3) הַבַּחוּרִים הַמִּתְהַלְּכִים בְּרַגְלָיו
4) וַיָּחֶל לְהִתְנַבֵּא
5) הִתְפַּלַּלְתִּי אֵלָיו וְלֹא שָׁמַע
6) וַיִּתְחַבְּאוּ כִּי יָרֵאוּ מְאֹד
7) הִתְפַּלֵּל בַּעֲדִי
8) מִי הַמִּתְנַבְּאִים
9) נִשְׁמְעָה תְּפִלָּתֵךְ
10) אִנַּבֵּא עַל־בֵּיתְךָ
11) הֵחָבְאִי

b) Przetłumacz:

1) אֲבָל אֲשֵׁמִים אֲנַחְנוּ עַל־אָחִינוּ אֲשֶׁר רָאִינוּ צָרַת נַפְשׁוֹ בְּהִתְחַנְנוֹ אֵלֵינוּ וְלֹא שָׁמָעְנוּ.

2) וַיַּגֵּד לְדָוִד לֵאמֹר מְבַקֵּשׁ אָבִי לְהָמִית אֹתְךָ וְעַתָּה הִשָּׁמֶר נָא בַבֹּקֶר וְנֶחְבֵּאתָ.

3) וַהֲקִימוֹתִי לִי כֹּהֵן נֶאֱמָן, כַּאֲשֶׁר בִּלְבָבִי וּבְנַפְשִׁי יַעֲשֶׂה, וּבָנִיתִי לוֹ בַּיִת נֶאֱמָן וְהִתְהַלֵּךְ לִפְנֵי מְשִׁיחִי כָּל־הַיָּמִים.

4) חַטַּאת יְהוּדָה חֲרוּשָׁה עַל־לוּחַ לִבָּם.

5) וַיִּפְרְשׂוּ אֶת־שִׂמְלוֹתֵיהֶם עַל־הָאָרֶץ וַיֵּשְׁבוּ עֲלֵיהֶן.

6) וַיּוֹצֵא יהוה אֶת־אַבְרָם הַחוּצָה וַיֹּאמֶר הַבֶּט־נָא הַשָּׁמַיְמָה וּסְפֹר הַכּוֹכָבִים, אִם תּוּכַל לִסְפֹּר אֹתָם, וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה יִהְיֶה זַרְעֶךָ.

7) וַיֵּט מֹשֶׁה אֶת־יָדוֹ עַל־הַיָּם וַיּוֹלֶךְ יהוה אֶת־הַיָּם בְּרוּחַ עַזָּה כָּל־הַלַּיְלָה וַיָּשֶׂם אֶת־הַיָּם לֶחָרָבָה.

8) וַיִּפְרֹשׂ אֶת־כַּפָּיו אֶל־הַשָּׁמַיִם וַיִּתְפַּלֵּל.

9) וַיִּשְׁמְעוּ אֶת־קוֹל יהוה אֱלֹהִים מִתְהַלֵּךְ בַּגָּן וַיִּתְחַבֵּא הָאָדָם וְאִשְׁתּוֹ מִפְּנֵי יהוה אֱלֹהִים בְּתוֹךְ עֵץ הַגָּן.

(10) וָאֶתְחַנַּן אֶל־יהוה בָּעֵת הַהִוא לֵאמֹר אֲדֹנָי יֱהוִה אַתָּה הַחִלּוֹתָ לְהַרְאוֹת אֶת־עַבְדְּךָ אֶת־עָזְּךָ וְאֶת־יָדְךָ הַחֲזָקָה כִּי מִי אֵל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה כַּאֲשֶׁר אַתָּה עָשֶׂה.

c) Napisz w języku hebrajskim:
   1) Lew został zabity, a jego ciało (מַפֶּלֶת) zostało rzucone obok drogi.
   2) Szukali cały tamten wieczór, ale nie mogli znaleźć zagubionego koziołka.
   3) W tym czasie nie było króla panującego nad Izraelem.
   4) Chętnie osiedliliśmy się tam.
   5) Bądźcie zatem silni i nie uciekajcie przed waszymi wrogami.
   6) Zgromadzenie zostanie zniszczone.
   7) W owych dniach nikt w kraju nie prorokował.

d) Czytanka: Samson i zagadka (Sdz 14,11–20)

(11) וַיְהִי כִּרְאוֹתָם אוֹתוֹ וַיִּקְחוּ שְׁלֹשִׁים מֵרֵעִים[1] וַיִּהְיוּ אִתּוֹ׃

(12) וַיֹּאמֶר לָהֶם שִׁמְשׁוֹן אָחוּדָה־נָּא[2] לָכֶם חִידָה[3] אִם־הַגֵּד תַּגִּידוּ אוֹתָהּ לִי שִׁבְעַת[4] יְמֵי הַמִּשְׁתֶּה וּמְצָאתֶם וְנָתַתִּי לָכֶם שְׁלֹשִׁים סְדִינִים[5] וּשְׁלֹשִׁים חֲלִפֹת[6] בְּגָדִים׃

(13) וְאִם־לֹא תוּכְלוּ לְהַגִּיד לִי וּנְתַתֶּם לִי שְׁלֹשִׁים סְדִינִים וּשְׁלֹשִׁים חֲלִיפוֹת בְּגָדִים וַיֹּאמְרוּ לוֹ חוּדָה חִידָתְךָ וְנִשְׁמָעֶנָּה[7]׃

(14) וַיֹּאמֶר לָהֶם מֵהָאֹכֵל יָצָא מַאֲכָל וּמֵעַז יָצָא מָתוֹק[8] וְלֹא יָכְלוּ לְהַגִּיד הַחִידָה שְׁלֹשֶׁת יָמִים׃

(15) וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיֹּאמְרוּ לְאֵשֶׁת שִׁמְשׁוֹן פַּתִּי[9] אֶת־אִישֵׁךְ וְיַגֶּד־לָנוּ אֶת־הַחִידָה פֶּן־נִשְׂרֹף אוֹתָךְ וְאֶת־בֵּית אָבִיךְ בָּאֵשׁ הַלְיָרְשֵׁנוּ[10] קְרָאתֶם לָנוּ הֲלֹא[11]׃

(16) וַתֵּבְךְּ אֵשֶׁת שִׁמְשׁוֹן עָלָיו וַתֹּאמֶר רַק שְׂנֵאתַנִי[12] וְלֹא אֲהַבְתָּנִי[13]

הַחִידָה חַדְתָּה לִבְנֵי עַמִּי וְלִי לֹא הִגַּדְתָּה וַיֹּאמֶר לָהּ הִנֵּה לְאָבִי
וּלְאִמִּי לֹא הִגַּדְתִּי וְלָךְ אַגִּיד׃

(17 וַתֵּבְךְּ עָלָיו שִׁבְעַת הַיָּמִים אֲשֶׁר־הָיָה לָהֶם הַמִּשְׁתֶּה וַיְהִי בַּיּוֹם
הַשְּׁבִיעִי וַיַּגֶּד־לָהּ כִּי הֱצִיקַתְהוּ[14] וַתַּגֵּד הַחִידָה לִבְנֵי עַמָּהּ׃

(18 וַיֹּאמְרוּ לוֹ אַנְשֵׁי הָעִיר בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי בְּטֶרֶם יָבֹא הַחַרְסָה[15]
מַה־מָּתוֹק מִדְּבַשׁ וּמֶה עַז מֵאֲרִי וַיֹּאמֶר לָהֶם לוּלֵי חֲרַשְׁתֶּם
בְּעֶגְלָתִי לֹא מְצָאתֶם חִידָתִי׃

(19 וַתִּצְלַח[16] עָלָיו רוּחַ יהוה וַיֵּרֶד אַשְׁקְלוֹן וַיַּךְ מֵהֶם שְׁלֹשִׁים
אִישׁ וַיִּקַּח אֶת־חֲלִיצוֹתָם[17] וַיִּתֵּן הַחֲלִיפוֹת לְמַגִּידֵי הַחִידָה
וַיִּחַר אַפּוֹ וַיַּעַל בֵּית אָבִיהוּ׃

(20 וַתְּהִי אֵשֶׁת שִׁמְשׁוֹן לְמֵרֵעֵהוּ אֲשֶׁר רֵעָה[18] לוֹ׃

Uwagi do czytanki:

1) מֵרֵעַ „towarzysz"
2) חָד (יָחוּד) „powiedzieć zagadkę"
3) חִידָה „zagadka"
4) Zwróć uwagę na wyrażenie czasowe bez przyimka: „*przez* siedem dni..."
5) סָדִין „lniana szata"
6) חֲלִיפָה „ubranie na zmianę"
7) וְנִשְׁמַע אֹתָהּ = וְנִשְׁמָעֶנָּה
8) מָתוֹק „słodki"
9) פִּתָּה „kusić, uwieść, przekonać"
10) הַלְיָרְשֵׁנוּ = הֲ + לְ + יָרַשׁ + przyr. 1. os. l.mn.: „czy (zaprosiliście nas) żeby nas ogołocić?"
11) הֲלֹא – prawdopodobnie pomyłka zamiast הֲלֹם, ale można też odczytywać to dosłownie: jako pytajnik umieszczony w pozycji emfatycznej: „zaprosiliście nas..., nieprawdaż?"
12) שְׂנֵאתָ אֹתִי = שְׂנֵאתַנִי
13) אָהַבְתָּ אֹתִי = אֲהַבְתַּנִי

14) הֱצִיקַ֫תְהוּ „naprzykrzała mu się” (הֵצִיק)

15) Wyrażenie o niejasnym znaczeniu, prawdopodobnie: „zanim zaszło słońce”.

16) צָלַח „opanować, oddziaływać”

17) חֲלִיצָה „zbroja, wyposażenie zdjęte z zabitego człowieka”

18) רֵעָה „być towarzyszem, być drużbą”

LEKCJA 51

179. Qal bierne

Wiele form interpretowanych przez masoretów jako Puʿal lub Hofʿal należy raczej uważać za pozostałości formy biernej Qalu, która wyszła z powszechnego użycia.

perfectum	*imperfectum*	tłumaczenie
לֻקַּח	יֻקַּח	być wziętym
יֻלַּד	——	być urodzonym
——	יֻתַּן	być danym

Istnieją również poświadczone pojedyncze formy imiesłowowe: אֻכָּל (zjedzony, pochłonięty), יִלּוֹד (urodzony).

O tym, że to nie są prawdziwe formy Puʿalu czy Hofʿalu, świadczy: (1) brak odpowiadającego im czasownika czynnego w Piʿelu lub Hifʿilu, o właściwym dla danej odmiany znaczeniu; (2) brak preformatywnego מ w zachowanych formach imiesłowowych; (3) nieregularna asymilacja ל w formie יֻקַּח, co stanowi cechę Qalu, niewystępującą w innych przypadkach, (4) asymetria *perfectum* Puʿalu oraz *imperfectum* Hofʿalu. Prawdopodobnie wiele innych czasowników w Puʿalu oraz Hofʿalu należy do tej kategorii, ale kwalifikacja poszczególnych przypadków na podstawie tylko znaczenia formy pozostawia duże wątpliwości.

180. Polel, Polal i Hitpolel

Zamiast odmian w Piʿelu, Puʿalu i Hitpaʿelu czasowniki puste tworzą pochodny system odmiany, którego cechą charakterystyczną jest podwojenie ostatniej spółgłoski rdzenia oraz samogłoska *ô* w pierwszej sylabie tematycznej.

	Polel (czynny)	Polal (bierny)	Hitpolel (zwrotny)
perfectum	קוֹמֵם	קוֹמַם	הִתְקוֹמֵם
imperfectum	יְקוֹמֵם	יְקוֹמַם	יִתְקוֹמֵם
infinitivus constructus	קוֹמֵם	———	———
imiesłów	מְקוֹמֵם	מְקוֹמָם	מִתְקוֹמֵם

Typowymi czasownikami występującymi w tych odmianach są: קוֹמֵם (podnieść, wznieść, odbudować), מוֹתֵת (zamordować, zabić), רוֹמֵם (podnieść, wywyższać, wychowywać), כּוֹנֵן (ustanowić), עוֹרֵר (wzbudzić), pochodzące odpowiednio od następujących rdzeni: קום, מות, רום, כון , a także עור. Wszystkie czasowniki tego rodzaju występują rzadko.

W odmianie *perfectum* trudno dokonać rozróżnienia między Polelem i Polalem:

Polel	Polal
קוֹמֵם	קוֹמַם
קוֹמְמָה	קוֹמְמָה
קוֹמַמְתָּ...	קוֹמַמְתָּ...

Podobne formy tworzone są również od rdzeni geminowanych, takich jak חוֹנֵן (okazać łaskawość; rdzeń חנן) i סוֹבֵב (otoczyć; rdzeń סבב).

181. Inne rodzaje czasowników

Język hebrajski biblijny ma pewną liczbę czasowników odmieniających się według wzorów nienależących do tych, które przedstawione zostały do tej pory. Większość z nich jest tak rzadka, że niemożliwe jest utworzenie pełnego paradygmatu koniugacyjnego. Poniżej podano kilka takich przykładów wraz z tradycyjnymi nazwami poszczególnych wzorów odmiany.

Po'el: podobny do Polela z poprzedniego paragrafu, ale tworzony od regularnych rdzeni trójspółgłoskowych, na przykład שֹׁרֵשׁ (*imperfectum* יְשֹׁרֵשׁ; imiesłów מְשֹׁרֵשׁ) zapuścić korzenie. Jest to czasownik denominatywny, pochodzący od rzeczownika שֹׁרֶשׁ (korzeń), natomiast czasownik w Pi'elu שֵׁרֵשׁ (wykorzenić, zniszczyć korzenie) jest jego semantycznym przeciwieństwem.

Pa'lal: przypuszczalnie pochodzi od rdzeni składających się z trzech spółgłosek, lecz trzecia spółgłoska rdzenia jest podwojona, na przykład שַׁאֲנַן (odpoczywać), אֻמְלַל (być wycieńczonym).

Pilpel: prawdopodobnie wywodzący się od podwojonych rdzeni dwuspółgłoskowych, czyli rdzeni pustych (II-*W/Y*), na przykład כִּלְכֵּל (*imperfectum* יְכַלְכֵּל; *infinitivus constructus* כַּלְכֵּל; imiesłów מְכַלְכֵּל) pomieścić, ogarnąć; żywić, wspierać; גִּלְגֵּל (toczyć).

Stosunkowo często występujący czasownik הִשְׁתַּחֲוָה pierwotnie uważany był za formę Hitpalela pochodzącą od rdzenia שחה, ale obecnie forma ta jest interpretowana jako Hisztaf'el z przedrostkiem [*h*]*išt-* i rdzeniem חוה. Poniżej podane są poświadczone formy tego czasownika, które trzeba zapamiętać. Odmienia się on według wzoru czasowników III-*Hē*.

perfectum		*imperfectum*		tryb rozkazujący	
3. os. l.poj. r.m.	הִשְׁתַּחֲוָה	3. os. l.poj. r.m.	יִשְׁתַּחֲוֶה	2. os. l.poj. r.ż.	הִשְׁתַּחֲוִי
2. os. l.poj. r.m.	הִשְׁתַּחֲוִיתָ	3. os. l.mn. r.m.	יִשְׁתַּחֲווּ	2. os. l.mn. r.m.	הִשְׁתַּחֲווּ

3. os. l.mn. r.m.	הִשְׁתַּחֲווּ	2. os. l.mn. r.ż.	תִּשְׁתַּחֲוֶיןָ	——	——

infinitivus constructus	הִשְׁתַּחֲוֹת	*iussivus*	יִשְׁתַּחוּ	imiesłów	מִשְׁתַּחֲוֶה

182. Końcowe uwagi na temat liczebników

Liczebniki powyżej 99 wyrażone są następującymi słowami:

	liczba pojedyncza	*status constructus*	liczba podwójna	liczba mnoga	*status constructus*
sto	מֵאָה	מְאַת	מָאתַיִם	מֵאוֹת	מְאוֹת
tysiąc	אֶלֶף	אֶלֶף	אַלְפַּיִם	אֲלָפִים	אַלְפֵי
dziesięć tysięcy	רִבּוֹ / רְבָבָה	——	רִבֹּתַיִם	רִבֹּאוֹת	——

Ponieważ מֵאָה jest formą rodzaju żeńskiego, towarzyszące jej określniki przyjmują formę rodzaju męskiego:

שְׁלֹשׁ מֵאוֹת 300   אַרְבַּע מֵאוֹת 400

Liczebnik אֶלֶף jest rodzaju męskiego:

שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים 3000   אַרְבַּעַת אֲלָפִים 4000

Występuje znaczna różnorodność w porządku i składni dużych liczebników, jednak poniższe uwagi tłumaczą większość napotykanych przypadków:

a) Po liczebniku מֵאָה rzeczownik występuje zwykle w liczbie pojedynczej:

מֵאָה שָׁנָה 100 lat   מֵאָה כֶּסֶף 100 sztuk srebra

מֵאָה רֶכֶב 100 rydwanów

Liczebnik może stać w *status constructus*:

מְאַת שָׁנָה	100 lat	מְאַת כִּכָּר	100 talentów

b) Po liczebnikach: מָאתַיִם, אֶלֶף, אַלְפַּיִם rzeczownik występuje również w liczbie pojedynczej, ale poświadczone są też wyrażenia z liczbą mnogą:

מָאתַיִם שָׁנָה	200 lat	אֶלֶף אִישׁ	1000 mężczyzn
מָאתַיִם כֶּסֶף	200 sztuk srebra	אֶלֶף פְּעָמִים	1000 razy
אַלְפַּיִם אִישׁ	2000 mężczyzn		
אַלְפַּיִם סוּסִים	2000 koni		

c) Liczebniki złożone zazwyczaj rozpoczynają się od największej wartości: x-tysięcy, y-setek oraz z-jednostek. Jedynie ostatni element (z) zmienia rodzaj w zależności od określanego rzeczownika, kierując się regułami opisanymi we wcześniejszych lekcjach (§§ 130, 161).

Zwróć najpierw uwagę na konstrukcję z אֶלֶף:

שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים	3000	עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה אֶלֶף	25 000
שְׁלֹשֶׁת עָשָׂר אֶלֶף	13 000	מְאַת אֶלֶף	100 000
עֶשְׂרִים אֶלֶף	20 000	מָאתַיִם אֶלֶף	200 000

Poniżej zamieszczony jest wybór liczebników złożonych, przedstawiający ich normalne zastosowanie. Przestudiuj je uważnie, upewniając się, że ich konstrukcja jest zrozumiała.

מֵאָה (וּ)שְׁלֹשָׁה	103
מֵאָה (וּ)שְׁלֹשֶׁת עָשָׂר	113
מֵאָה (וְ)עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשָׁה	123
מָאתַיִם (וּ)שְׁלֹשָׁה	203
שְׁלֹשׁ מֵאוֹת (וּ)שְׁלֹשָׁה	303
אֶלֶף (וּ)שְׁלֹשָׁה	1003

אֶלֶף (וּ)מֵאָה (וּ)שְׁלֹשָׁה	1103
אֶלֶף (וּ)מָאתַיִם (וּ)שְׁלֹשָׁה	1203
שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים (וּ)מָאתַיִם (וּ)שְׁלֹשָׁה	3203
שְׁלֹשֶׁת עָשָׂר אֶלֶף	13 000
עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשֶׁת אֶלֶף	23 000
מְאַת אֶלֶף	100 000
מֵאָה וּשְׁלֹשֶׁת אֶלֶף	103 000
מֵאָה (וּ)שְׁלֹשֶׁת עָשָׂר אֶלֶף	113 000
שְׁלֹשׁ מְאוֹת אֶלֶף	300 000
שְׁלֹשׁ מְאוֹת (וּ)שְׁלֹשֶׁת אֶלֶף	303 000
שְׁלֹשׁ מֵאוֹת (וּ)שְׁלֹשֶׁת אֶלֶף (וּ)שְׁלֹשׁ מֵאוֹת (וּ)שְׁלֹשִׁים (וּ)שְׁלֹשָׁה	303 333

Słowa oznaczające 10 000 są rzadko używane.

183. Słowniczek LI

czasowniki:	מוֹתֵת	zabijać, mordować (*zob.* § 180)
	כּוֹנֵן	ustanowić, utwierdzić, utrwalić (*zob.* § 180)
	עוֹרֵר	wzbudzić, pobudzić (*zob.* § 180)
	רוֹמֵם	unieść, podnieść; wywyższać, wychowywać (*zob.* § 180)
	הִשְׁתַּחֲוָה	oddać pokłon (*zob.* § 180)
	הִתְיַצֵּב	ustawić się, zająć stanowisko
	שָׁפַט (יִשְׁפֹּט)	sądzić
	כִּחֵד (יְכַחֵד)	ukrywać, chować
	פָּרַץ (יִפְרֹץ)	zburzyć, dokonać wyłomu (w murze); nagle wybuchnąć (בְּ na); wzrosnąć nagle (w liczbę, bogactwa *itd.*), pomnożyć się, rozprzestrzenić się
rzeczowniki:	אָרוֹן	(+ rodzajnik הָאָרוֹן) arka przymierza zawierająca tablice Prawa

	זֶבַח	(+ przyrostek זִבְחִי; l.mn. *-îm*) ofiara
	מֵאָה	sto (*zob.* § 182)
	אֶלֶף	tysiąc (*zob.* § 182)
przysłówek:	לָכֵן	dlatego (wprowadza zazwyczaj Boży wyrok lub obwieszczenie)
imię własne:	עֵלִי	Heli, kapłan Pana w Szilo, któremu powierzono Samuela

Ćwiczenia

a) Podaj w języku hebrajskim następujące liczebniki:

1)	3554	6)	7325	11)	100 000
2)	1238	7)	5899	12)	220 000
3)	9671	8)	2107	13)	460 000
4)	8442	9)	4960	14)	587 963
5)	7683	10)	10 349	15)	666 666

b) Przeanalizuj następujące czasowniki i przetłumacz je:

1)	מוֹתַתְנוּ	5)	מְכֹנְנִים	9)	הִתְעוֹרַרְתֶּם
2)	תִּתְכּוֹנְנִי	6)	רוֹמַמְתָּ	10)	מוֹתַתִי
3)	תְּעוֹרֵר	7)	יִתְמוֹתְתוּ	11)	הִתְרוֹמַמְתִּי
4)	הִתְיַצְּבִי	8)	וַיִּשְׁתַּחוּ	12)	הִשְׁתַּחֲוו

c) Przetłumacz:

1) פָּרַץ יהוה אֶת־אֹיְבַי לְפָנָי.

2) מִי אֲנִי כִּי אֶשְׁפֹּט אֶת־עַמְּךָ הַזֶּה.

3) וְעוֹרַרְתִּי אֶת־אֲנָשַׁי עַל־אֹיְבַי.

4) לֹא כִחַדְתִּי חַסְדְּךָ וַאֲמִתְּךָ מֵהָעֵדָה הַזֹּאת.

5) וַיִּפְרְצוּ בְּחוֹמַת יְרוּשָׁלִָם.

6) וְאֵין מִתְעוֹרֵר לִקְרֹא בְּשִׁמְךָ.

7) יִשָּׁפְטוּ וְהָשְׁמְדוּ מֵעַל הָאָרֶץ.

8) וַיִּפְרֹץ הָאִישׁ מְאֹד מְאֹד.

9) הַגֶּד־נָא לִי מֶה עָשִׂיתָ וְאַל־תְּכַחֵד מִמֶּנִּי.

10) בָּעֵת הַהִיא יֻקַּח אֲרוֹן הַבְּרִית מִקִּרְבֵּנוּ.

11) אָסְפָה שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלָקַחְתָּ אֹתָם וְהִתְיַצְּבוּ שָׁם עִמָּךְ.

12) וַיִּזְבַּח יַעֲקֹב זֶבַח שָׁם.

13) וַיֹּאמֶר אֵלָיו דָּוִד דָּמְךָ עַל־רֹאשֶׁךָ כִּי פִּיךָ עָנָה בְךָ לֵאמֹר אָנֹכִי
מֹותַתִּי אֶת־מְשִׁיחַ יהוה.

14) לֹא עַל־זְבָחֶיךָ אוֹכִיחַ אֹתְךָ.

15) כּוֹנֵן יהוה אֶת־הָאָרֶץ עַל־הַנְּהָרוֹת אֲשֶׁר תַּחְתֶּיהָ.

16) וַתֻּקַּח הָאִשָּׁה בֵּית פַּרְעֹה.

d) Napisz w języku hebrajskim:

1) Był sprawiedliwym i prawym człowiekiem oraz ciągle chodził drogą Pana.
2) Wysłucha twojej modlitwy, gdy pomodlisz się do niego.
3) Gdy zaczną prorokować w moje imię, nie słuchaj ich słów, gdyż są złymi ludźmi, chodzącymi drogą nieprawych.
4) Zbliżyli się do niego i pokłonili się do ziemi, ponieważ bardzo się go bali.
5) Ten lud pomnoży się i pokona nas.
6) Nasze zbawienie jest w jego sile; nie opuści nas, jeśli będziemy go błagać o łaskę.

e) Czytanka: Samuel i Heli (1 Sm 3,1–18)

1) וְהַנַּעַר שְׁמוּאֵל מְשָׁרֵת אֶת־יהוה לִפְנֵי עֵלִי[1] וּדְבַר־יהוה הָיָה יָקָר
בַּיָּמִים הָהֵם אֵין חָזוֹן נִפְרָץ[2]:

(2) וַיְהִי בַּיּוֹם הַהוּא וְעֵלִי שֹׁכֵב בִּמְקוֹמוֹ וְעֵינָיו הֵחֵלּוּ כֵהוֹת[3]
לֹא יוּכַל לִרְאוֹת׃

(3) וְנֵר[4] אֱלֹהִים טֶרֶם יִכְבֶּה[5] וּשְׁמוּאֵל שֹׁכֵב בְּהֵיכַל יהוה אֲשֶׁר־שָׁם
אֲרוֹן אֱלֹהִים׃

(4) וַיִּקְרָא יהוה אֶל־שְׁמוּאֵל וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי׃

(5) וַיָּרָץ אֶל־עֵלִי וַיֹּאמֶר הִנְנִי כִּי־קָרָאתָ לִי וַיֹּאמֶר לֹא קָרָאתִי שׁוּב
שְׁכָב וַיֵּלֶךְ וַיִּשְׁכָּב׃

(6) וַיֹּסֶף יהוה קְרֹא עוֹד שְׁמוּאֵל וַיָּקָם שְׁמוּאֵל וַיֵּלֶךְ אֶל־עֵלִי וַיֹּאמֶר
הִנְנִי כִּי קָרָאתָ לִי וַיֹּאמֶר לֹא קָרָאתִי בְנִי שׁוּב שְׁכָב׃

(7) וּשְׁמוּאֵל טֶרֶם יָדַע אֶת־יהוה וְטֶרֶם יִגָּלֶה אֵלָיו דְּבַר יהוה׃

(8) וַיֹּסֶף יהוה קְרֹא־שְׁמוּאֵל בַּשְּׁלִשִׁית[6] וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל־עֵלִי וַיֹּאמֶר
הִנְנִי כִּי קָרָאתָ לִי וַיָּבֶן עֵלִי כִּי יהוה קֹרֵא לַנָּעַר׃

(9) וַיֹּאמֶר עֵלִי לִשְׁמוּאֵל לֵךְ שְׁכָב וְהָיָה אִם־יִקְרָא אֵלֶיךָ וְאָמַרְתָּ
דַּבֵּר יהוה כִּי שֹׁמֵעַ עַבְדֶּךָ וַיֵּלֶךְ שְׁמוּאֵל וַיִּשְׁכַּב בִּמְקוֹמוֹ׃

(10) וַיָּבֹא יהוה וַיִּתְיַצַּב וַיִּקְרָא כְפַעַם־בְּפַעַם[7] שְׁמוּאֵל שְׁמוּאֵל וַיֹּאמֶר
שְׁמוּאֵל דַּבֵּר כִּי שֹׁמֵעַ עַבְדֶּךָ׃

(11) וַיֹּאמֶר יהוה אֶל־שְׁמוּאֵל הִנֵּה אָנֹכִי עֹשֶׂה דָבָר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
כָּל־שֹׁמְעוֹ תְּצִלֶּינָה[8] שְׁתֵּי אָזְנָיו׃

(12) בַּיּוֹם הַהוּא אָקִים אֶל־עֵלִי אֵת כָּל־אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל־בֵּיתוֹ הָחֵל
וְכַלֵּה[9]׃

(13) וְהִגַּדְתִּי לוֹ כִּי־שֹׁפֵט אֲנִי אֶת־בֵּיתוֹ עַד־עוֹלָם בַּעֲוֹן[10] אֲשֶׁר־יָדַע כִּי
מְקַלְלִים לָהֶם[11] בָּנָיו וְלֹא כִהָה[12] בָּם׃

(14) וְלָכֵן נִשְׁבַּעְתִּי לְבֵית עֵלִי אִם־יִתְכַּפֵּר[13] עֲוֹן בֵּית־עֵלִי בְּזֶבַח
וּבְמִנְחָה עַד־עוֹלָם׃

(15 וַיִּשְׁכַּב שְׁמוּאֵל עַד־הַבֹּקֶר וַיִּפְתַּח אֶת־דַּלְתוֹת בֵּית יהוה וּשְׁמוּאֵל
יָרֵא מֵהַגִּיד אֶת־הַמַּרְאָה[14] אֶל־עֵלִי׃

(16 וַיִּקְרָא עֵלִי אֶת־שְׁמוּאֵל וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל בְּנִי וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי׃

(17 וַיֹּאמֶר מָה הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלֶיךָ אַל־נָא תְכַחֵד מִמֶּנִּי כֹּה[15]
יַעֲשֶׂה־לְּךָ אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסִיף אִם־תְּכַחֵד מִמֶּנִּי דָּבָר מִכָּל־הַדָּבָר
אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֵלֶיךָ׃

(18 וַיַּגֶּד־לוֹ שְׁמוּאֵל אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים וְלֹא כִחֵד מִמֶּנּוּ וַיֹּאמַר יהוה
הוּא הַטּוֹב בְּעֵינָו יַעֲשֶׂה׃

Uwagi do czytanki:

1) Zwróć uwagę na serię zdań rozłącznych wyjaśniających okoliczności narracji, która po nich następuje.
2) חָזוֹן נִפְרָץ „częsta wizja". Zwróć uwagę na asyndetyczną frazę rozpoczynającą się od אֵין: „nie było częstych wizji".
3) כֵּהֶה „słabe (oczy)"
4) נֵר „światło, lampa"
5) כָּבָה „być zgaszonym, zgasnąć (o ogniu lub świetle)"
6) שְׁלִישִׁית r.ż. liczebnika porządkowego użytego przysłówkowo: „po raz trzeci"
7) wyrażenie idiomatyczne: „jak poprzednio"
8) צָלַל dzwonić, dźwięczeć. Forma תְּצִלֶּינָה jest nietypowa, gdyż wygląda jak czasownik w Hifʿilu, ale ogólnie interpretowana jest jako Qal.
9) Zwykłe użycie *infinitivus absolutus* (*zob.* § 129). Przetłumacz: „od początku do końca".
10) עֲוֹן stoi w *status constructus* z אֲשֶׁר, a więc z całym następującym zdaniem: „z powodu grzechu, o którym wiedział..."
11) לָהֶם użyte w znaczeniu zwrotnym: „sprowadzali na samych siebie klątwę".
12) כִּהָה „skarcić"

13) אִם po czasowniku wyrażającym przysięgę ma negatywne znaczenie: „Przysięgam... że wina... nie będzie odkupiona".
14) מַרְאָה „wizja"
15) *Por.* uwagi na temat הוֹסִיף w § 165.

LEKCJA 52

184. Czasowniki z przyrostkami dopełnienia bliższego

Dopełnienie bliższe wyrażone przez przyrostek zaimkowy może być dołączone do partykuły אֵת (אֹתִי itd.) lub bezpośrednio do czasownika:

רָאִיתִי אֹתוֹ	=	רְאִיתִיהוּ	Zobaczyłem go.
הָרַג אֹתָהּ	=	הֲרָגָהּ	Zabił ją.

Nie ma żadnej różnicy w znaczeniu między tymi dwiema konstrukcjami, a o ich użyciu decydują preferencje stylistyczne danego autora.

Podobnie jak w przypadku rzeczowników, dużą trudność sprawia dostosowanie odpowiedniej formy przyrostka do odpowiedniej formy tematu czasownikowego. Poniższa tabela przedstawia trzy grupy przyrostków dopełnienia bliższego dodawane do różnego rodzaju tematów czasownika:

	a) przyrostek akcentowany, po spółgłosce		b) przyrostek nieakcentowany, po samogłosce		c) przyrostek nieakcentowany, po spółgłosce	
			liczba pojedyncza			
1. os.	־ָנִי	*-ánî*	־נִי	*-nî*	־נִי	*-nî*
2. os. r.m.	־ְךָ	*-(ə)ḵā*	־ךָ	*-ḵā*	־ךָ	*-ḵā*
2. os. r.ż.	־ֵךְ	*-ēḵ*	־ךְ	*-ḵ*	־ֶךְ	*-eḵ*

3. os. r.m.	־וֹ / ־ָ֫הוּ	*-ô lub -ā́hû*	־הוּ / ־ו	*-hû lub -w*	־הוּ / ־וּ	*-hû lub -û*
3. os. r.ż.	־ָהּ	*-āh*	־הָ	*-hā*	־ָהּ	*-āh*
			liczba mnoga			
1. os.	־ָ֫נוּ	*-ā́nû*	־נוּ	*-nû*	־נוּ	*-nû*
3. os. r.m.	־ָם	*-ām*	־ם	*-m*	־ַם	*-am*
3. os. r.ż.	־ָן	*-ān*	־ן	*-n*	־ַן	*-an*

Przyrostki dopełnienia bliższego 2. os. l.mn. są bardzo rzadkie, dlatego zostały pominięte w powyższej tabeli; prawdopodobnie przyjmowały one taką samą formę *-kem* i *-ken* po wszystkich rodzajach tematów czasownika.

185. Przyrostki dopełnienia bliższego z *perfectum* 3. os. l.poj. r.m.

שְׁמָרַ֫נִי	strzegł mnie
שְׁמָרְךָ	strzegł ciebie (r.m.)
שְׁמָרֵךְ	strzegł ciebie (r.ż.)
שְׁמָרוֹ lub שְׁמָרָ֫הוּ	strzegł go
שְׁמָרָהּ	strzegł jej
שְׁמָרָ֫נוּ	strzegł nas
שְׁמָרָם	strzegł ich (r.m.)
שְׁמָרָן	strzegł ich (r.ż.)

Przyrostki użyte w tych przykładach należą do kategorii podanej w kolumnie (a) powyższej tabeli. Ponieważ przyrostki są akcentowane, propretoniczna samogłoska w temacie czasownika zostaje zredukowana do *ə*. Jednak w przypadku czasowników w Pi'elu, w których sylaba propretoniczna jest

zamknięta albo przynajmniej nieulegająca zmianie, redukcji ulega samogłoska pretoniczna: בִּקְשַׁ֫נִי szukał mnie. Kolejną różnicą w czasownikach w Piʿelu jest zmiana samogłoski *ē* na *e* przed przyrostkiem 2. os. l.poj. r.m.: בִּקֶּשְׁךָ szukał ciebie. Poniżej podana jest lista zawierająca wszystkie główne typy czasowników w Qalu, Piʿelu oraz Hifʿilu w formach, w jakich występują przed przyrostkami:

Qal	שָׁמַר	שְׁמָרַ֫נִי	שְׁמָרְךָ	שְׁמָרֵךְ	*itd.*
	עָזַב	עֲזָבַ֫נִי	עֲזָבְךָ		
	שָׁלַח	שְׁלָחַ֫נִי	שְׁלָחֲךָ		
	מָצָא	מְצָאַ֫נִי	מְצָאֲךָ		
	בָּנָה	בָּנַ֫נִי	בָּנְךָ		
	שָׂם	שָׂמַ֫נִי	שָׂמְךָ		
	סָבַב	סְבָבַ֫נִי	סְבָבְךָ		
	חָנַן	חַנַּ֫נִי	חַנְּךָ		
Piʿel	בִּקֵּשׁ	בִּקְשַׁ֫נִי	בִּקֶּשְׁךָ		
	שִׁלַּח	שִׁלְּחַ֫נִי	שִׁלַּחֲךָ		
	בֵּרַךְ	בֵּרְכַ֫נִי	בֵּרַכְךָ		
	עִנָּה	עִנַּ֫נִי	עִנְּךָ		
Hifʿil	הִשְׁמִיד	הִשְׁמִידַ֫נִי	הִשְׁמִידְךָ		
	הִשְׁמִיעַ	הִשְׁמִיעַ֫נִי	הִשְׁמִיעֲךָ		
	הִמְצִיא	הִמְצִיאַ֫נִי	הִמְצִיאֲךָ		
	הֶעֱמִיד	הֶעֱמִידַ֫נִי	הֶעֱמִידְךָ		
	הֶעֱלָה	הֶעֱלַ֫נִי	הֶעֶלְךָ		
	הוֹרִיד	הוֹרִידַ֫נִי	הוֹרִידְךָ		
	הֵשִׁיב	הֱשִׁיבַ֫נִי	הֱשִׁיבְךָ		
	הֵסֵב	הֲסִבַּ֫נִי	הֲסִבְּךָ		

Uwagi:

1) Czasowniki pochodzące od rdzeni III-*Hē* w każdym rodzaju koniugacji przed przyrostkami przyjmują krótszą formę: בָּנָה → -בָּנ; עָנָה → -עָנ; הִגְלָה → -הִגְל.
2) W zredukowanej sylabie czasowników takich jak הֵשִׁיב może występować samogłoska *ĕ* lub *ă*, tak więc הֲשִׁיבַנִי *lub* הֱשִׁיבַנִי.

186. Przyrostki dopełnienia bliższego z *perfectum* 2. os. l.poj. r.m.

שְׁמַרְתַּנִי	strzegłeś mnie
שְׁמַרְתּוֹ / שְׁמַרְתָּהוּ	strzegłeś go
שְׁמַרְתָּהּ	strzegłeś jej
שְׁמַרְתָּנוּ	strzegłeś nas
שְׁמַרְתָּם	strzegłeś ich (r.m.)
שְׁמַרְתָּן	strzegłeś ich (r.ż.)

Przyrostki są takie same jak te dodawane do czasownika w 3. os. l.poj. r.m., którego temat kończy się na spółgłoskę. Można zatem opisać zmianę tematu czasownika w 2. os. l.poj. r.m. w następujący sposób: שָׁמַרְתָּ → שְׁמַרְתְּ. Ponadto zachodzi tu redukcja propretoniczna, a przyrostki pochodzą z kolumny (a) tabeli podanej w § 184.

Qal	שָׁמַרְתָּ	שְׁמַרְתַּנִי	שְׁמַרְתּוֹ	*itd.*
	עָזַבְתָּ	עֲזַבְתַּנִי	עֲזַבְתּוֹ	
	שָׁלַחְתָּ	שְׁלַחְתַּנִי	שְׁלַחְתּוֹ	
	מָצָאתָ	מְצָאתַנִי	מְצָאתוֹ	
	בָּנִיתָ	בְּנִיתַנִי	בְּנִיתוֹ	
	שַׂמְתָּ	שַׂמְתַּנִי	שַׂמְתּוֹ	
	סַבּוֹתָ	סַבּוֹתַנִי	סַבּוֹתוֹ	

Pi'el	בִּקַּשְׁתָּ	בִּקַּשְׁתַּנִי	בִּקַּשְׁתּוֹ
	שִׁלַּחְתָּ	שִׁלַּחְתַּנִי	שִׁלַּחְתּוֹ
	בֵּרַכְתָּ	בֵּרַכְתַּנִי	בֵּרַכְתּוֹ
	עִנִּיתָ	עִנִּיתַנִי	עִנִּיתוֹ
Hif'il	הִשְׁמַדְתָּ	הִשְׁמַדְתַּנִי	הִשְׁמַדְתּוֹ
	הִשְׁמַעְתָּ	הִשְׁמַעְתַּנִי	הִשְׁמַעְתּוֹ
	הִמְצֵאתָ	הִמְצֵאתַנִי	הִמְצֵאתוֹ
	חֶעֱמַדְתָּ	הֶעֱמַדְתַּנִי	הֶעֱמַדְתּוֹ
	הִרְאִיתָ	הִרְאִיתַנִי	הִרְאִיתוֹ
	הֲשִׁיבוֹתָ	הֲשִׁיבוֹתַנִי	הֲשִׁיבוֹתוֹ
	הֲסִבּוֹתָ	הֲסִבּוֹתַנִי	הֲסִבּוֹתוֹ
	הֲפֵרוֹתָ	הֲפֵרוֹתַנִי	הֲפֵרוֹתוֹ

Uwagi:

Tylko czasowniki w Hif'ilu należące do grupy I-*gardłowej* wymagają komentarza. Wspomnieliśmy przy końcu § 158, że odwrócone *perfectum* וְהַעֲבַרְתָּ zawiera *a-ă* zamiast normalnej sekwencji *e-ĕ* jak w וְהֶעֱבַרְתָּ. Taka sama zamiana zachodzi także wtedy, gdy przyrostki zaimkowe dodane są do odwróconych form, a zatem:

הֶעֱמַדְתִּיךָ postawiłem cię → וְהַעֲמַדְתִּיךָ i postawię cię

Warto zauważyć, że akcent w obydwu formach spoczywa na tej samej sylabie, a więc zmiana samogłosek podyktowana jest racjami morfologicznymi, a nie fonologicznymi. Występują ponadto przypadki, w których ta zmiana samogłosek nie zachodzi.

187. Słowniczek LII

czasowniki: מָאַס (יִמְאַס) odmówić, odrzucić, wzgardzić

מָלַךְ (יִמְלֹךְ) rządzić, panować (בְּ / עַל nad); być / stać się królem

קָצַר (יִקְצֹר) zbierać plon, żąć

בָּלַע (יִבְלַע) połknąć

סָלַח (יִסְלַח) przebaczyć, wybaczyć (+ לְ z osobą lub rzeczą)

מָרַד (יִמְרֹד) zbuntować się (בְּ / עַל przeciwko)

כָּשַׁל (יִכְשַׁל) potknąć się, zachwiać się

הֵעִיד (יָעִיד) ostrzegać, przestrzegać (בְּ)

rzeczowniki: מַעֲשֶׂה (l.mn. *-îm*) czyn, dzieło, praca

זַיִת (l.mn. *-îm*) drzewo oliwne, oliwka

שַׂר (l.mn. *-îm*) urzędnik, przywódca, nadzorca, wódz plemienia

קָצִיר (brak l.mn.) żniwa, zbiory; pora żniw

גּוֹי (l.mn. *-îm*) naród, lud (niekiedy synonim terminu עַם w odniesieniu do Izraela, ale częściej używany w odniesieniu do innych narodów)

imię własne: רָמָה Rama, miasto pochodzenia Samuela, leżące w górach Efraima

Ćwiczenia

a) Przekształć podane formy według wzoru i przetłumacz:

Na przykład: הֲרָגַנִי → הָרַג אֹתִי zabił mnie

1) זְכַרְתָּם	6) שְׁבַרְתּוֹ	11) שְׁכַחְתַּנִי
2) שְׁפָטָנוּ	7) קְבַצְתָּן	12) עֲזַבְתָּהוּ
3) לְכַדְתַּנִי	8) מְכָרֵךְ	13) אֲסָרֵךְ
4) סְגָרוֹ	9) גְּנָבָהּ	14) בְּרָאָם
5) תְּפַשְׂתָּהּ	10) גְּאָלֵךְ	15) מְאָסָהוּ

b) Przekształć podane zdania według wzoru i przetłumacz:

Na przykład: הָרַג אֹתִי → הֲרָגַנִי

1) אָחַז אֹתָהּ	6) קָצַר אֹתוֹ	11) שָׁתָה אֹתוֹ
2) נָגַפְתָּ אֹתוֹ	7) שָׂם אֹתְךָ	12) בָּזָה אֹתִי
3) נָשָׂא אֹתָנוּ	8) שָׁלַחְתָּ אֹתִי	13) רָאִיתָ אֹתָן
4) נָתַתָּ אֹתָנוּ	9) בָּנִיתָ אֹתוֹ	14) עָנִיתָ אֹתוֹ
5) יָצַר אֹתָם	10) קָנָה אֹתָהּ	15) סָבַב אֹתָנוּ

c) Przetłumacz poniższe zdania, zastępując dopełnienie rzeczownikowe odpowiednim zaimkiem dołączonym do czasownika.

Na przykład: הִלֵּל אֶת־הַנָּבִיא → הִלְלוֹ chwalił go

1) קִדֵּשׁ אֶת־הַשַּׂר	6) עִנָּה אֶת־הַדַּלִּים	11) הֶעֱבִיר אֶת־הָעָם
2) גֵּרֵשׁ אֶת־הַגּוֹיִם	7) צִוָּה אֶת־שָׂרָיו	12) הִגִּישׁ אֶת־הַלֶּחֶם
3) בֵּרַךְ אֶת־הַקָּצִיר	8) כִּחֵד אֶת־הַמַּעֲשֶׂה	13) הוֹרִיד אֶת־הַמְרַגְּלִים
4) שִׁלַּח אֶת־הַמַּלְאָךְ	9) הִזְכִּיר אֶת־שְׁמוֹ	14) הֶרְאָה אֶת־אוֹתוֹ
5) נִעֵץ אֶת־הָאָדוֹן	10) הִקְרִיב אֶת־מִנְחָתוֹ	15) הֶחֱיָה אֶת־הַמֶּלֶךְ

d) Zmień w czasownikach z ćwiczenia (c) 3. os. na 2. os. l.poj. r.m., dodając przyrostki dopełnienia bliższego 1. os. l.mn.

Na przykład: קִדֵּשׁ → קִדַּשְׁתָּ → קִדַּשְׁתָּנוּ

e) Przetłumacz ustnie na język hebrajski, używając przyrostków dopełnienia bliższego tam, gdzie to jest możliwe.

1) I on rozraduje nas.
2) I on ich pocieszy.
3) A ty (r.m.) sprawisz, że przysięgną.
4) I on sprowadzi was z powrotem.
5) I poprowadzisz mnie do góry.
6) I on uderzy go.
7) I ty ją ocalisz.
8) I on ich rzuci.
9) I on ich ostrzeże.
10) A ty to zasadzisz.

f) Napisz w języku hebrajskim:
1) A kiedy zbuntowali się przeciw niemu, bardzo rozgniewał się i wysłał swoich ludzi, aby mogli ich zabić.
2) Ale kiedy przyszli do miasta, zobaczyli, że ludzie uciekli i opuścili swoje domy, swoją własność, swoje zbiory i wszystko, co należało do nich.
3) Gdy ludzie zobaczyli czyny, które popełnili ich przywódcy, zbuntowali się przeciw nim i zabili ich.
4) Dlaczego mam (= będę) się kłaniać przed tymi bożkami z drewna i kamienia? Nie ma w nich tchnienia życia ani nie mogą działać na moją korzyść, gdy modlę się do nich i wzywam ich imienia.

g) Czytanka: Konsekwencje władzy królewskiej (1 Sm 8,4–22)

4) וַיִּתְקַבְּצוּ כֹּל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיָּבֹאוּ אֶל־שְׁמוּאֵל הָרָמָֽתָה׃

5) וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הִנֵּה אַתָּה זָקַנְתָּ וּבָנֶיךָ לֹא הָלְכוּ בִּדְרָכֶיךָ
עַתָּה שִׂימָה־לָּנוּ מֶלֶךְ לְשָׁפְטֵנוּ[1] כְּכָל־הַגּוֹיִם׃

6) וַיֵּרַע הַדָּבָר בְּעֵינֵי שְׁמוּאֵל כַּאֲשֶׁר אָמְרוּ תְּנָה־לָּנוּ מֶלֶךְ לְשָׁפְטֵנוּ
וַיִּתְפַּלֵּל שְׁמוּאֵל אֶל־יהוה׃

7) וַיֹּאמֶר יהוה אֶל־שְׁמוּאֵל שְׁמַע בְּקוֹל הָעָם לְכֹל אֲשֶׁר־יֹאמְרוּ
אֵלֶיךָ כִּי לֹא אֹתְךָ מָאָסוּ כִּי־אֹתִי מָאֲסוּ מִמְּלֹךְ עֲלֵיהֶם׃

8) כְּכָל־הַמַּעֲשִׂים אֲשֶׁר־עָשׂוּ מִיּוֹם הַעֲלֹתִי אֹתָם מִמִּצְרַיִם וְעַד־הַיּוֹם
הַזֶּה וַיַּעַזְבֻנִי[2] וַיַּעַבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים כֵּן הֵמָּה עֹשִׂים גַּם־לָךְ׃

9) וְעַתָּה שְׁמַע בְּקוֹלָם אַךְ[3] כִּי הָעֵד תָּעִיד בָּהֶם וְהִגַּדְתָּ לָהֶם
מִשְׁפַּט הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר יִמְלֹךְ עֲלֵיהֶם׃

10) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֵת כָּל־דִּבְרֵי יהוה אֶל־הָעָם הַשֹּׁאֲלִים מֵאִתּוֹ מֶלֶךְ׃

11) וַיֹּאמֶר זֶה יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר יִמְלֹךְ עֲלֵיכֶם אֶת־בְּנֵיכֶם
יִקָּח וְשָׂם לוֹ בְּמֶרְכַּבְתּוֹ וּבְפָרָשָׁיו וְרָצוּ לִפְנֵי מֶרְכַּבְתּוֹ׃

12) וְלָשׂוּם[4] לוֹ שָׂרֵי אֲלָפִים וְשָׂרֵי חֲמִשִּׁים וְלַחֲרֹשׁ חֲרִישׁוֹ[5] וְלִקְצֹר
קְצִירוֹ וְלַעֲשׂוֹת כְּלֵי־מִלְחַמְתּוֹ וּכְלֵי רִכְבּוֹ[6]׃

13) וְאֶת־בְּנוֹתֵיכֶם יִקָּח לְרַקָּחוֹת[7] וּלְטַבָּחוֹת וּלְאֹפוֹת׃

14) וְאֶת־שְׂדוֹתֵיכֶם וְאֶת־כַּרְמֵיכֶם וְזֵיתֵיכֶם הַטּוֹבִים יִקָּח וְנָתַן לַעֲבָדָיו׃

15) וְזַרְעֵיכֶם וְכַרְמֵיכֶם יַעְשֹׂר[8] וְנָתַן לְסָרִיסָיו וְלַעֲבָדָיו׃

16) וְאֶת־עַבְדֵיכֶם וְאֶת־שִׁפְחוֹתֵיכֶם וְאֶת־בַּחוּרֵיכֶם הַטּוֹבִים
וְאֶת־חֲמוֹרֵיכֶם יִקָּח וְעָשָׂה לִמְלַאכְתּוֹ׃

17) צֹאנְכֶם יַעְשֹׂר וְאַתֶּם תִּהְיוּ־לוֹ לַעֲבָדִים׃

18) וּזְעַקְתֶּם בַּיּוֹם הַהוּא מִלִּפְנֵי מַלְכְּכֶם אֲשֶׁר בְּחַרְתֶּם לָכֶם וְלֹא־יַעֲנֶה
יהוה אֶתְכֶם בַּיּוֹם הַהוּא׃

19) וַיְמָאֲנוּ הָעָם לִשְׁמֹעַ בְּקוֹל שְׁמוּאֵל וַיֹּאמְרוּ לֹּא כִּי אִם־מֶלֶךְ
יִהְיֶה עָלֵינוּ׃

20) וְהָיִינוּ גַם־אֲנַחְנוּ כְּכָל־הַגּוֹיִם וּשְׁפָטָנוּ מַלְכֵּנוּ וְיָצָא לְפָנֵינוּ
וְנִלְחַם אֶת־מִלְחֲמֹתֵנוּ׃

21) וַיִּשְׁמַע שְׁמוּאֵל אֵת כָּל־דִּבְרֵי הָעָם וַיְדַבְּרֵם[9] בְּאָזְנֵי יהוה׃

22) וַיֹּאמֶר יהוה אֶל־שְׁמוּאֵל שְׁמַע בְּקוֹלָם וְהִמְלַכְתָּ לָהֶם מֶלֶךְ
וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל לְכוּ אִישׁ לְעִירוֹ׃

Uwagi do czytanki:

1) Przyrostek wyraża dopełnienie bliższe: „aby nas sądził".
2) וַיַּעַזְבוּ אֹתִי = וַיַּעַזְבֻנִי
3) אַךְ כִּי „lecz, jednak"
4) Bezokoliczniki można rozumieć jako imiesłowy kontynuujące poprzednie zdanie: „ustanawiając (ich) dla siebie jako..."
5) חָרִישׁ „ziemia, która ma być zaorana"
6) רֶכֶב „rydwany"
7) רַקָּחָה „sporządzająca wonności"; טַבָּחָה „kucharka"; אֹפָה „piekarka"
8) עָשַׂר „obłożyć dziesięciną"
9) וַיְדַבֵּר אֹתָם = וַיְדַבְּרֵם

LEKCJA 53

188. Przyrostki dopełnienia bliższego z *perfectum* 3. os. l.poj. r.ż.

Końcówka rodzaju żeńskiego *-āh* jest zastąpiona przez *-aṯ* lub *-āṯ* przed przyrostkami zaimkowymi, które przyjmują formy podane w kolumnie (c) tabeli w § 184:

שְׁמָרַ֫תְנִי	strzegła mnie	שְׁמָרַ֫תְנוּ	strzegła nas
שְׁמָרַ֫תְךָ	strzegła ciebie (r.m.)		
שְׁמָרָ֫תֶךְ	strzegła ciebie (r.ż.)		
שְׁמָרַ֫תְהוּ / שְׁמָרַ֫תּוּ	strzegła go	שְׁמָרָ֫תַם	strzegła ich
שְׁמָרַ֫תָּה	strzegła jej		

Cechami wyróżniającymi ten paradygmat są: (1) przywrócenie pełnej samogłoski *ā* w pozycjach pretonicznych oraz (2) asymilacja *-aṯ* + *hû* → *áttû*, a także *-aṯ* + *hā* → *áttāh*. Oto przykłady zachowanych form:

Qal	שָׁמְרָה	שְׁמָרַ֫תְנִי	שְׁמָרַ֫תְךָ
	עָזְבָה	עֲזָבַ֫תְנִי	עֲזָבַ֫תְךָ
	שָׁלְחָה	שְׁלָחַ֫תְנִי	שְׁלָחַ֫תְךָ
	רָאֲתָה	רָאַ֫תְנִי	רָאַ֫תְךָ
Pi'el	בִּקְשָׁה	בִּקְשַׁ֫תְנִי	בִּקְשַׁ֫תְךָ

	עִנְתָה	עִנַּתְנִי	עִנַּתְךָ
Hif'il	הִשְׁמִידָה	הִשְׁמִידַתְנִי	הִשְׁמִידַתְךָ
	הֶרְאֲתָה	הֶרְאַתְנִי	הֶרְאַתְךָ
	הֶעֱלְתָה	הֶעֱלַתְנִי	הֶעֱלַתְךָ
	הֵשִׁיבָה	הֲשִׁיבַתְנִי	הֲשִׁיבַתְךָ

189. Przyrostki dopełnienia bliższego z pozostałymi formami *perfectum*

W przypadku pozostałych form *perfectum* nie pojawiają się żadne dodatkowe problemy, jedynie zmianie ulega przyrostek podmiotowy czasownika:

a) w 2. os. l.poj. r.ż. końcówka *-t* → *-tî-*,
b) w 2. os. l.mn. r.m. (i r.ż.?) końcówka *-tem* → *-tû-*.

Wszystkie pozostałe tematy czasownika kończą się samogłoską, do której dodawane są przyrostki z kolumny (b) tabeli podanej w § 184. Poniżej zamieszczamy listę wybranych przykładów (zob. również czasowniki w ćwiczeniach):

שְׁמַרְתִּינִי	strzegłaś mnie
שְׁמַרְתִּים	strzegłaś ich
שְׁמַרְתִּיךָ	strzegłem ciebie (r.m.)
שְׁמַרְתִּיךְ	strzegłem ciebie (r.ż.)
שְׁמַרְתִּים	strzegłem ich
שְׁמָרוּנִי	strzegli mnie
שְׁמָרוּךְ	strzegli ciebie (r.ż.)
שְׁמָרוּהוּ	strzegli go
שְׁמָרוּם	strzegli ich
שְׁמַרְתּוּנִי	strzegliście mnie
שְׁמַרְתּוּהוּ	strzegliście go

שְׁמַרְנוּךָ strzegliśmy ciebie (r.m.)
שְׁמַרְנוּהוּ strzegliśmy go

Należy ponownie zwrócić uwagę na (1) zmianę położenia akcentu i wynikającą z tego procesu redukcję propretoniczną; (2) przywrócenie pełnej samogłoski w שְׁמָרוּהוּ itd.; (3) możliwość pomylenia form 2. os. l.poj. r.ż. z formami 1. os. l.poj. ze względu na *-tî-*.

Qal	שָׁמַרְתִּי	שְׁמַרְתִּיהוּ	שָׁמְרוּ	שְׁמָרוּהוּ
	עָזַבְתִּי	עֲזַבְתִּיהוּ	עָזְבוּ	עֲזָבוּהוּ
	מָצָאתִי	מְצָאתִיהוּ	מָצְאוּ	מְצָאוּהוּ
	רָאִיתִי	רְאִיתִיהוּ	רָאוּ	רָאוּהוּ
Pi'el	בִּקַּשְׁתִּי	בִּקַּשְׁתִּיהוּ	בִּקְשׁוּ	בִּקְשׁוּהוּ
	עִנִּיתִי	עִנִּיתִיהוּ	עִנּוּ	עִנּוּהוּ
	בֵּרַכְתִּי	בֵּרַכְתִּיהוּ	בֵּרְכוּ	בֵּרְכוּהוּ
Hif'il	הִשְׁמַדְתִּי	הִשְׁמַדְתִּיהוּ	הִשְׁמִידוּ	הִשְׁמִידוּהוּ
	הֶעֱלִיתִי	הֶעֱלִיתִיהוּ	הֶעֱלוּ	הֶעֱלוּהוּ
	הֲשִׁיבוֹתִי	הֲשִׁיבוֹתִיהוּ	הֵשִׁיבוּ	הֱשִׁיבוּהוּ

190. Niektóre nieregularne czasowniki w Qalu

Istnieje kilka czasowników w Qalu, w których przed przyrostkami zaimkowymi w drugiej sylabie tematu występują samogłoski *ē* lub *i*. Dwa z nich, יָרַשׁ i שָׁאַל, mają nieregularne formy 2. os. l.mn. nawet w odmianie bez przyrostków: שְׁאֶלְתֶּם prosiliście, יְרִשְׁתֶּם odziedziczyliście. Poniżej podane są do konsultacji nieregularne formy czterech czasowników tego typu. Niekiedy są poświadczone także ich regularne formy.

אָהַב *lub* אָהֵב kochać	3. os. l.poj. r.m.	אֲהֵבְךָ	אֲהֵבוֹ	אֲהֵבָהּ
	3. os. l.poj. r.ż.	אֲהֵבַתְךְ	אֲהֵבַתְהוּ	
	3. os. l.mn. r.m.	אֲהֵבוּךָ	אֲהֵבוּנִי	

יָלַד	rodzić	2. os. l.poj. r.ż.	יְלִדְתִּנִי	
		1. os. l.poj.	יְלִדְתִּיךָ	יְלִדְתִּיהוּ
יָרַשׁ	dziedziczyć	2. os. l.poj. r.m.	יְרִשְׁתָּהּ	יְרִשְׁתָּם
		3. os. l.mn. r.m.	יְרֵשׁוּךָ	יְרֵשׁוּהוּ
		2. os. l.mn. r.m.	יְרִשְׁתֶּם	
שָׁאַל	prosić	3. os. l.poj. r.m.	שְׁאֵלֶךָ	
		1. os. l.poj.	שְׁאִלְתִּיו	שְׁאִלְתִּיהוּ
		3. os. l.mn. r.m.	שְׁאֵלוּנוּ	
		2. os. l.mn. r.m.	שְׁאֶלְתֶּם	

191. Słowniczek LIII

czasowniki:

חָמַל (יַחְמֹל) oszczędzić (+ bezokol.: oszczędzić sobie kłopotu / wydatku robienia czegoś); litować się (nad עַל)

שִׁלֵּם (יְשַׁלֵּם) oddać, zwrócić, zadośćuczynić, wynagrodzić

מָשַׁח (יִמְשַׁח) namaścić

בָּזָה (יִבְזֶה) wzgardzić

בָּקַע (יִבְקַע) rozdzielić, rozszczepić

עָזַר (יַעְזֹר) pomagać

רָפָא (יִרְפָּא) leczyć, uzdrawiać; Pi῾el רִפֵּא leczyć, uzdrawiać

rzeczowniki:

כֶּבֶשׂ (l.mn. *-îm*) młody baran, baranek

כִּבְשָׂה (l.mn. *-ôṯ*) młoda owca, jagnię

חֵיק łono

חֶרֶב (r.ż.; + przyrostek חַרְבִּי; l.mn. *-ôṯ*) miecz

inne: יַחְדָּו, יַחַד – (przysłówek) razem, wspólnie

עֵקֶב אֲשֶׁר / כִּי (spójnik) ponieważ

נֶגֶד (przyimek) przed, naprzeciw, wobec; + przyrostek נֶגְדִּי *itd.*; także לְנֶגֶד

אֶפֶס rzadki synonim אַיִן nieistnienie, nicość, nic; koniec, kraniec; אֶפֶס כִּי (spójnik) pomimo (czegoś), niezważając (na coś), ponieważ

imiona własne: נָתָן Natan

אוּרִיָּה Uriasz

חִתִּי (przym.) Hetyta

Ćwiczenia

a) Przekształć podane czasowniki według wzoru i przetłumacz:

עֲזָרוּנִי → עָזְרוּ אֹתִי pomogli mi

1) גֵּרְשׁוּם	6) שְׁתִיתִיהוּ	11) בֵּרְכוּךָ
2) מְכַרְנוּם	7) קִדְּשׁוּנִי	12) הֶעֱבִירוּם
3) אֲחָזוּנִי	8) לְכַדְתִּים	13) הִזְכַּרְתּוּנִי
4) זְכַרְתִּיךָ	9) גְּנַבְנוּהוּ	14) סְגַרְתִּיהוּ
5) קְצַרְתּוּהוּ	10) נְגַפְתִּינִי	15) גְּאַלְנוּךָ

b) Przekształć podane zdania według wzoru i przetłumacz:

רָאִיתִי אֹתוֹ → רְאִיתִיהוּ zobaczyłem go

1) תָּפַשְׂתִּי אֹתָן	3) עִנִּינוּ אֹתָם	5) שַׂמְנוּ אֹתָם
2) שִׁלְּחָה אֹתָנוּ	4) מְשַׁחְנוּ אֹתוֹ	6) נִאֲצוּ אֹתוֹ

7) צִוִּ֫ינוּ אֹתָם
8) הִרְאוּ אֹתִי
9) הוֹרִ֫ידָה אֹתָם
10) בָּנִ֫יתִי אֹתָה
11) עָֽנְתָה אֹתָם
12) שָֽׁכְחוּ אֹתָךְ
13) בָּזִ֫ינוּ אֹתוֹ
14) הִגַּ֫שְׁתִי אֹתָה
15) בָּֽזְתָה אֹתִי

c) Przetłumacz następujące zdania. Zastąp dopełnienie, używając odpowiedniego przyrostka zaimkowego dołączonego do czasownika:

1) עָֽזְבוּ אֶת־אֱלֹהֵיהֶם
2) שָׁבַ֫רְתִּי אֶת־הַחֶ֫רֶב
3) רָאִ֫יתָ אֶת־עֶגְלֵיהֶם
4) עִנּוּ אֶת־הָעָם
5) אָֽסְרוּ אֶת־הַבַּחוּרִים
6) מָֽאֲסוּ אֶת־דְּבָרַי
7) עָזַ֫רְנוּ אֶת־הַדַּלִּים
8) לָֽקְחוּ אֶת־קְצִירֵ֫נוּ
9) הוֹשַׁ֫עְנוּ אֶת־הַשָּׂרִים
10) נְטַעְתֶּם כְּרָמִים
11) בָּֽקְעוּ הָעֵצִים
12) נִחֲמוּ אֶת־הָאֲנָשִׁים
13) קִבַּ֫צְתִּי אֶת־הַכְּבָשִׂים
14) הֶעֱלִ֫יתָ אֶת־הַיְלָדִים
15) שִׁלֵּם אֶת־הַכֶּ֫סֶף

d) Napisz w języku hebrajskim:

1) Będziemy nadal go spotykać.
2) Zaczęli zbliżać się do miasta wieczorem, zanim brama została zamknięta.
3) W owym czasie nie było dla nas miejsca, aby się osiedlić, więc podróżowaliśmy dalej.
4) Nawet w tym zgromadzeniu są nieprawi ludzie, którzy nie słuchają słów Pana i którzy znajdują upodobanie w łamaniu jego ustaw.
5) Prorokuj teraz ludowi, gdyż nadchodzą złe dni i nie będą mogli się ukryć przed strachem, który ma na nich spaść.
6) Pokłońcie się przed tym, który was uczynił, i złóżcie dziękczynienie temu, który ocalił was z waszego ucisku.

e) Czytanka: 2 Sm 12,1–15a

1) וַיִּשְׁלַח יהוה אֶת־נָתָן אֶל־דָּוִד וַיָּבֹא אֵלָיו וַיֹּ֫אמֶר לוֹ שְׁנֵי אֲנָשִׁים
הָיוּ בְּעִיר אֶחָת[1] אֶחָד עָשִׁיר וְאֶחָד רָֽאשׁ[2]:

2) לְעָשִׁיר הָיָה צֹאן וּבָקָר הַרְבֵּה מְאֹד׃

3) וְלָרָשׁ אֵין־כֹּל כִּי אִם־כִּבְשָׂה אַחַת קְטַנָּה אֲשֶׁר קָנָה וַיְחַיֶּהָ[3] וַתִּגְדַּל
עִמּוֹ וְעִם־בָּנָיו יַחְדָּו מִפִּתּוֹ[4] תֹאכַל וּמִכֹּסוֹ[5] תִשְׁתֶּה וּבְחֵיקוֹ תִשְׁכָּב
וַתְּהִי־לוֹ כְּבַת׃

4) וַיָּבֹא הֵלֶךְ[6] לְאִישׁ הֶעָשִׁיר[7] וַיַּחְמֹל לָקַחַת מִצֹּאנוֹ וּמִבְּקָרוֹ לַעֲשׂוֹת
לָאֹרֵחַ הַבָּא לוֹ וַיִּקַּח אֶת־כִּבְשַׂת הָאִישׁ הָרָאשׁ וַיַּעֲשֶׂהָ[8] לָאִישׁ
הַבָּא אֵלָיו׃

5) וַיִּחַר־אַף דָּוִד בָּאִישׁ מְאֹד וַיֹּאמֶר אֶל־נָתָן חַי יהוה כִּי בֶן־מָוֶת[9]
הָאִישׁ הָעֹשֶׂה זֹאת׃

6) וְאֶת־הַכִּבְשָׂה יְשַׁלֵּם אַרְבַּעְתָּיִם[10] עֵקֶב אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת־הַדָּבָר
הַזֶּה וְעַל אֲשֶׁר לֹא חָמָל׃

7) וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל־דָּוִד אַתָּה הָאִישׁ כֹּה אָמַר יהוה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
אָנֹכִי מְשַׁחְתִּיךָ לְמֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל וְאָנֹכִי הִצַּלְתִּיךָ מִיַּד שָׁאוּל׃

8) וָאֶתְּנָה לְךָ אֶת־בֵּית אֲדֹנֶיךָ וְאֶת־נְשֵׁי אֲדֹנֶיךָ בְּחֵיקֶךָ וָאֶתְּנָה
לְךָ אֶת־בֵּית יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה וְאִם מְעָט וְאֹסִפָה לְּךָ כָּהֵנָּה
וְכָהֵנָּה[11]׃

9) מַדּוּעַ בָּזִיתָ אֶת־דְּבַר יהוה לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינַי אֵת אוּרִיָּה
הַחִתִּי הִכִּיתָ בַחֶרֶב וְאֶת־אִשְׁתּוֹ לָקַחְתָּ לְּךָ לְאִשָּׁה וְאֹתוֹ הָרַגְתָּ
בְּחֶרֶב בְּנֵי עַמּוֹן[12]׃

10) וְעַתָּה לֹא־תָסוּר חֶרֶב מִבֵּיתְךָ עַד־עוֹלָם עֵקֶב כִּי בְזִתָנִי וַתִּקַּח
אֶת־אֵשֶׁת אוּרִיָּה הַחִתִּי לִהְיוֹת לְךָ לְאִשָּׁה׃

11) כֹּה אָמַר יהוה הִנְנִי מֵקִים עָלֶיךָ רָעָה מִבֵּיתֶךָ וְלָקַחְתִּי אֶת־נָשֶׁיךָ
לְעֵינֶיךָ וְנָתַתִּי לְרֵעֶיךָ וְשָׁכַב עִם־נָשֶׁיךָ לְעֵינֵי הַשֶּׁמֶשׁ הַזֹּאת׃

12) כִּי אַתָּה עָשִׂיתָ בַסָּתֶר[13] וַאֲנִי אֶעֱשֶׂה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה נֶגֶד
כָּל־יִשְׂרָאֵל וְנֶגֶד הַשָּׁמֶשׁ׃

(13 וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־נָתָן חָטָאתִי לַיהוה וַיֹּאמֶר נָתָן אֶל־דָּוִד גַּם־יהוה הֶעֱבִיר חַטָּאתְךָ לֹא תָמוּת׃

(14 אֶפֶס כִּי־נִאֵץ נִאַצְתָּ אֶת־אֹיְבֵי[14] יהוה בַּדָּבָר הַזֶּה גַּם הַבֵּן הַיִּלּוֹד[15] לְךָ מוֹת יָמוּת׃

(15 וַיֵּלֶךְ נָתָן אֶל־בֵּיתוֹ׃

Uwagi do czytanki:

1) אָחֶת pauzalna forma liczebnika אַחַת
2) רָאשׁ (*lub* רָשׁ) (przym.) „biedny"
3) יְחַיֶּה אֹתָהּ = יְחַיֶּהָ
4) פַּת „okruch, odrobina"
5) כּוֹס *lub* כֹּס „kubek"
6) הֵלֶךְ „podróżnik, wędrowiec"
7) Zwróć uwagę na konstrukcję: לְאִישׁ הֶעָשִׁיר „do bogatego człowieka", gdzie rzeczownik stoi w relacji *status constructus* do określonego przymiotnika.
8) וַיַּעַשׂ אֹתָהּ = וַיַּעֲשֶׂהָ
9) „zasługujący / skazany na śmierć"
10) Zob. § 161 (d)
11) „a jeśli (to byłoby) za mało, dodałbym tobie wiele więcej (to znaczy: powiększyłbym twoje bogactwo i sławę)"
12) בְּנֵי עַמּוֹן „Ammonici"
13) בַּסָּתֶר „w tajemnicy, po kryjomu"; סֵתֶר „sekret, tajemnica"
14) אֹיְבֵי mogło zostać dodane do tekstu bardzo wcześnie w celu uniknięcia stawiania יהוה jako dopełnienia bliższego czasownika נִאֵץ. Słowo to należy pomijać w tłumaczeniu.
15) יִלּוֹד rzadki rodzaj przymiotnika odczasownikowego: „urodzony"

LEKCJA 54

192. Przyrostki dopełnienia bliższego z *imperfectum*

Gdy czasownik w *imperfectum* kończy się na spółgłoskę, przed zaimkiem wyrażającym dopełnienie bliższe pojawia się przyrostek *-ē-* lub *-en-*, na przykład: *yišmōr + ē / en + nî → yišmərḗnî / yišmərénnî* (będzie mnie strzegł). Ze względu jednak na różnego rodzaju kontrakcje znacznie łatwiej nauczyć się osobno poszczególnych przyrostków:

	(1)		(2)	
		liczba pojedyncza		
1. os.	־ֶ֫נִּי	*-énnî*	־ֵ֫נִי	*-ḗnî*
2. os. r.m.	־ֶ֫ךָּ	*-ékkā*	——	——
2. os. r.ż.	——	——	־ֵךְ	*-ēḵ*
3. os. r.m.	־ֶ֫נּוּ	*-énnû*	־ֵ֫הוּ	*-ḗhû*
3. os. r.ż.	־ֶ֫נָּה	*-énnāh*	־ֶ֫הָ	*-éhā*
		liczba mnoga		
1. os.	־ֶ֫נּוּ	*-énnû*	־ֵ֫נוּ	*-ḗnû*
3. os. r.m.	——	——	־ֵם	*-ēm*
3. os. r.ż.	——	——	־ֵן	*-ēn*

Żaden z obydwu paradygmatów nie jest kompletny. Formy obydwu kolumn mogą być używane zamiennie, bez różnicy w znaczeniu.

Pomijając chwilowo *imperfectum* czasowników pochodzących od rdzeni III-*Hē*, możemy wyróżnić czasowniki z samogłoską tematyczną redukowalną (na przykład w יִשְׁמֹר, יִשְׁמְרוּ), do których należy większość czasowników w Qalu oraz Piʿelu; drugą grupę stanowią czasowniki z samogłoską tematyczną nieulegającą redukcji, do których należą czasowniki w Qalu, pochodzące od pustych rdzeni, oraz czasowniki w Hifʿilu. Kiedy samogłoską tematyczną jest *ō* lub *ē*, zachodzi ta sama redukcja, która występuje w głównym paradygmacie, por. יִשְׁמְרוּ (będą strzec) i יִשְׁמְרֵנִי (będzie mnie strzegł); יִתְּנוּ (oni dadzą) i יִתְּנֵנִי (on wyda mnie). Kiedy jednak samogłoską tematyczną jest -*a*-, nie ulega ona redukcji, lecz wydłuża się do *ā* przed akcentowaną sylabą przyrostka. Porównaj różnicę między יִשְׁמַע i יִשְׁמְעוּ z jednej strony a יִשְׁמָעֵנִי (on mnie usłyszy) z drugiej; przeanalizuj dokładnie podane poniżej formy, upewniając się, że rozumiesz to zjawisko.

Czasowniki w liczbie mnogiej *imperfectum* zakończone na -*û* (na przykład יִשְׁמְרוּ, תִּשְׁמְרוּ) otrzymują przyrostki podane w kolumnie (b) tabeli z § 184. Ale nawet w tych formach przywrócona zostaje samogłoska tematyczna *a*.

	יִשְׁמְרוּ	יִשְׁמְרוּנִי	יִשְׁמְעוּ	יִשְׁמָעוּנִי
Qal	יִשְׁמֹר	יִשְׁמְרֵנִי	יִשְׁמְרוּ	יִשְׁמְרוּנִי
	יִלְמַד	יִלְמָדֵהוּ	יִלְמְדוּ	יִלְמָדוּהוּ
	יִשְׁמַע	יִשְׁמָעֵנִי	יִשְׁמְעוּ	יִשְׁמָעוּהוּ
	יַעֲזֹב	יַעַזְבֵנִי	יַעַזְבוּ	יַעַזְבוּנִי
	יִמְצָא	יִמְצָאֵנִי	יִמְצְאוּ	יִמְצָאוּנִי
	יֹאכַל	יֹאכְלֵהוּ	יֹאכְלוּ	יֹאכְלוּהוּ
	תֵּלֵד	תֵּלְדֵהוּ	——	——
	יֵדַע	יְדָעֵהוּ	יֵדְעוּ	יְדָעוּהוּ
	יָשִׂים	יְשִׂימֵהוּ	יָשִׂימוּ	יְשִׂימוּהוּ
	יָסֹב	יְסֻבֵּהוּ	יָסֹבּוּ	יְסֻבּוּהוּ
	יִתֵּן	יִתְּנֵנִי	יִתְּנוּ	יִתְּנוּנִי
Piʿel	יְבַקֵּשׁ	יְבַקְשֵׁנִי	יְבַקְשׁוּ	יְבַקְשׁוּנִי
	יְשַׁלַּח	יְשַׁלְּחֵנִי	יְשַׁלְּחוּ	יְשַׁלְּחוּנִי
	יְבָרֵךְ	יְבָרְכֵנִי	יְבָרְכוּ	יְבָרְכוּנִי

Hif'il	יַשְׁמִיד	יַשְׁמִידֵהוּ	יַשְׁמִידוּ	יַשְׁמִידוּהוּ
	יַמְצִיא	יַמְצִיאֵהוּ	יַמְצִיאוּ	יַמְצִיאוּהוּ
	יוֹרִיד	יוֹרִידֵהוּ	יוֹרִידוּ	יוֹרִידוּהוּ
	יָקִים	יְקִימֵהוּ	יָקִימוּ	יְקִימוּהוּ
	יָסֵב	יְסִבֵּהוּ	יָסֵבּוּ	יְסִבּוּהוּ

Przed przyrostkami zaimkowymi nie zachodzi rozróżnienie między krótką formą *imperfectum* (czyli *iussivem* lub formą odwróconą *imperfectum*) a normalnym *imperfectum*.

וַיַּשְׁמֵד אֹתוֹ → וַיַּשְׁמִידֵהוּ i zniszczył go

Zwróć uwagę, że samogłoska *-a-* w końcowej sylabie tematu w *imperfectum* Pi'ela w takich czasownikach jak יְשַׁלַּח nie stosuje się do podanej wcześniej reguły, ulegając redukcji: יְשַׁלְּחֵהוּ; podobne zjawisko zachodzi w przypadku יֹאכְלֵהוּ.

Przyrostek dopełnienia bliższego *-ḵā* (ciebie, r.m.) może zostać dołączony bezpośrednio do tematu czasownika w *imperfectum*, w którym *ō* → *o* oraz *ē* → *e*; niezmienione natomiast zostają samogłoski *a* oraz *î*.

יִשְׁמֹר אֹתְךָ	→	יִשְׁמָרְךָ	
יִתֵּן אֹתְךָ	→	יִתֶּנְךָ	
יְבַקֵּשׁ אֹתְךָ	→	יְבַקֶּשְׁךָ	
יְשַׁלַּח אֹתְךָ	→	יְשַׁלַּחֲךָ	(*ale* w Qalu: יִשְׁלָחֲךָ)
יַשְׁמִיד אֹתְךָ	→	יַשְׁמִידְךָ	

W czasownikach należących do grupy III-*Hē* końcowe *-eh* jest opuszczane przed przyrostkami:

Qal	יִבְנֶה / יִבֶן }	יִבְנֵהוּ	יִבְנְךָ	יִבְנֶךָּ
Pi'el	יְצַוֶּה / יְצַו }	יְצַוֵּהוּ	יְצַוְּךָ	יְצַוֶּךָּ

Hif'il	יַרְאֶה	יַרְאֵהוּ	יַרְאֶךָּ	יַרְאֲךָ
	יַעֲלֶה	יַעֲלֵהוּ	יַעַלְךָ	יַעֲלֶךָ

193. Przyrostki dopełnienia bliższego z trybem rozkazującym

Przyrostki występujące z trybem rozkazującym są takie same jak te, które używane są z *imperfectum*. Ogólne podobieństwo do *imperfectum* jest tak duże, że nie pojawiają się żadne nowe reguły przy dodawaniu przyrostków. Następujące przykłady wystarczająco obrazują ten proces:

Qal	שְׁמֹר	שָׁמְרֵנוּ	שִׁמְרוּ	שִׁמְרוּנִי
	תֵּן	תְּנֵנִי	תְּנוּ	תְּנוּנִי
	שְׁמַע	שְׁמָעֵנִי	שִׁמְעוּ	שְׁמָעוּנִי
	מְצָא	מְצָאֵנִי	מִצְאוּ	מְצָאוּנִי
	בְּנֵה	בְּנֵהוּ	בְּנוּ	בְּנוּהוּ
	שִׂים	שִׂימֵהוּ	שִׂימוּ	שִׂימוּהוּ
	סֹב	סֻבֵּהוּ	סֹבּוּ	סֻבּוּהוּ
Pi'el	בַּקֵּשׁ	בַּקְשֵׁהוּ	בַּקְשׁוּ	בַּקְשׁוּהוּ
	שַׁלַּח	שַׁלְּחֵהוּ	שַׁלְּחוּ	שַׁלְּחוּהוּ
Hif'il	הַשְׁמֵד	הַשְׁמִידֵהוּ	הַשְׁמִידוּ	הַשְׁמִידוּהוּ
	הַרְבֵּה	הַרְבֵּהוּ	הַרְבּוּ	הַרְבּוּהוּ
	הַעֲלֵה	הַעֲלֵהוּ	הַעֲלוּ	הַעֲלוּהוּ

194. Przyrostki dopełnienia bliższego z *infinitivus constructus*

Ze względu na dwuznaczność bezokolicznika w wyrażaniu strony biernej lub czynnej przyrostki podmiotowe przedstawione w § 115 mogą mieć również znaczenie dopełnienia bliższego. Na przykład, w zdaniu „czekał na moje zabicie" wyrażenie „moje zabicie" może znaczyć „moje zabicie kogoś innego" lub „zabicie mnie przez kogoś innego". W 1. os. l.poj. ta dwuznacz-

ność może zostać usunięta przez użycie przyrostka *-ēnî* jako dopełnienia bliższego, a przyrostka *-î* jako podmiotu, na przykład הָרְגִי w odróżnieniu od הָרְגֵנִי. W 3. os. l.poj. r.m. można w podobny sposób użyć przyrostka *-ô* w odróżnieniu do *-ēhû*. Z reguły jednak należy tłumaczyć bezokolicznik z przyrostkiem zaimkowym w sposób wymagany przez kontekst. Podobna sytuacja zachodzi w przypadku, kiedy po bezokoliczniku występuje rzeczownik: הֲרֹג אִישׁ „zabijanie człowieka" (rzeczownik jako dopełnienie bliższe) lub „człowiek zabija (kogoś)" (rzeczownik jako podmiot).

195. Słowniczek LIV

czasowniki:

הִטָּה (יַטֶּה) (przech.) wyciągnąć, rociągnąć; skręcić, zboczyć, nachylić

פָּנָה (יִפְנֶה) (przech. oraz nieprzech.) zwrócić (się), skierować (się)

נָטַשׁ (יִטֹּשׁ) opuścić, zapomnieć, porzucić

חָשַׁב (יַחְשֹׁב) myśleć, planować, policzyć, uważać za (+ biernik + לְ)

rzeczowniki:

תְּחִנָּה (l.mn. *-ôṯ*) błaganie

צְדָקָה (l.mn. *-ôṯ*) sprawiedliwość, sprawiedliwy czyn

מָטָר (l.mn. *-ôṯ*) deszcz

נַחֲלָה (l.mn. *-ôṯ*) własność, dziedzictwo, dział, należna część

זְרוֹעַ (zazwyczaj r.ż.; l.mn. *-îm lub -ôṯ*) ramię; (przen.) siła

יִרְאָה strach; używany jako *infinitivus constructus* czasownika יָרֵא (*status constructus* יִרְאַת)

inne:

אָמְנָם / אֻמְנָם (przysłówek) naprawdę, na pewno

נָכְרִי (przym.) obcy, odmiennej narodowości; נָכְרִיָּה r.ż.

Ćwiczenia

a) Przekształć podane zdania według wzoru i przetłumacz:

Na przykład: תִּשְׁמֹר אֹתָם → תִּשְׁמְרֵם będziesz ich strzegł

1) יַטֶּה אֹתָם
2) יִמְאֲסוּ אֹתוֹ
3) שַׁלֵּם אֹתָה
4) אַל־תִּטֹּשׁ אֹתִי
5) עֲזֹר אֹתָנוּ
6) רְפָא אֹתָם
7) מִשְׁחוּ אֹתוֹ
8) יְכַחֵד אֹתָם
9) תְנַחֲמוּ אֹתָנוּ
10) תִּמְצָא אֹתִי
11) הַטֵּה אֹתוֹ
12) גָּרֵשׁ אֹתָם
13) אַל־תְּקַלֵּל אֹתָה
14) שָׁרֵת אֹתוֹ
15) אַל־תִּבְזֶה אֹתִי

b) Przekształć podane formy według wzoru i przetłumacz:

Na przykład: שִׁמְרוּהוּ → שִׁמְרוּ אֹתוֹ strzeżcie go

1) הֶעִידֵם
2) יַאֲרִיכֵם
3) הוֹרִידֵהוּ
4) יוֹלִיכְךָ
5) יִבְקָעֵם
6) יַחְשְׁבוּנִי
7) יַגְדִּילֵם
8) וַיּוֹרֵהוּ
9) וַיַּשִּׂיגֵנוּ
10) הַאֲבִידֵם
11) שְׁלָחוּנִי
12) וַיַּכֵּנִי
13) הַצְלִיחֵנִי
14) וַיַּשְׁמִיעֵם
15) יִטְּשׁוּךָ

c) Przetłumacz poniższe zdania, zastępując dopełnienia rzeczownikowe odpowiednimi przyrostkami zaimkowymi:

Na przykład: הֲרֹג אֶת־הָאִישׁ → הָרְגֵהוּ

1) יִתֵּן לָנוּ מָטָר
2) שְׁמַע אֶת־תְּחִנָּתִי
3) הָשֵׁב אֶת־הַנָּכְרִי
4) נַאֵץ אֶת־הָרְשָׁעִים
5) הַשְׁמַע אֶת־הַגּוֹיִם
6) הַסְתֵּר אֶת־הַכֶּסֶף
7) הָמֵת אֶת־שָׂרֵיהֶם
8) בַּעֵר אֶת־עָרֵיהֶם
9) אַל־תִּזְבַּח אֶת־הַכֶּבֶשׂ
10) יַשְׁלִיךְ אֶת־חַרְבּוֹ אַרְצָה
11) תֵּן לִי אֶת־נַחֲלָתִי
12) הַזְכֵּר אֶת־שְׁמוֹ
13) הַזְכִּירוּ אֶת־מַעֲשֵׂיהֶם
14) הָבֵא אֶת־הָאָרוֹן
15) נְטַע אֶת־הַזֵּיתִים

d) Napisz w języku hebrajskim:

1) Niech moje błaganie dotrze do Ciebie, o Panie.
2) On będzie nadal dawał deszcz na ziemię.
3) Kim jest ten obcy człowiek, z którym rozmawiają starcy?
4) Strach przed nim (*genetivus objectus*) padł na nich, a ich serca stopniały w nich.
5) Będę chodził w prawdzie i sprawiedliwości przez wszystkie dni mojego życia.
6) Bojaźń Pana jest początkiem mądrości.
7) Nawet silni upadną przed nim.
8) Ponieważ zabiłeś jego pomazańca, ty także umrzesz.
9) Okaż łaskę biednym, bo nie mają żadnej innej pomocy.
10) Nie wysłucham twoich modlitw i twoich błagań.

LEKCJA 55

196. Zdania warunkowe

Jakiekolwiek dwa zdania, z których pierwsze wyraża rzeczywisty lub hipotetyczny warunek, a drugie stwierdza jego rzeczywistą lub hipotetyczną konsekwencję, mogą być uważane za zdania warunkowe. Ponieważ zdania warunkowe zakładają logiczne i zazwyczaj chronologiczne następstwo wydarzeń, tworzą one podgrupę, która w naturalny sposób jest powiązana z sekwencjami narracyjnymi. Zdania warunkowe w języku hebrajskim mogą być formalnie nieoznaczone. Poprawne tłumaczenie niektórych zdań stojących w regularnej sekwencji narracyjnej czasu przyszłego często wymaga użycia zdania warunkowego w języku polskim:

וְעָזַב אֶת־אָבִיו וָמֵת	A jeśli opuści on swojego ojca, on (*tzn. jego ojciec*) umrze. (Rdz 44,22)
וְשָׁמַע שָׁאוּל וַהֲרָגָנִי	A jeśli Saul usłyszy (*o tym*), zabije mnie. (1 Sm 16,2)

Wiele tego rodzaju przypadków jest dwuznacznych, ponieważ niekiedy tłumaczenie bez użycia zdania warunkowego może być równie poprawne. W serii trzech zdań lub nawet większej ich liczby praktycznie decyzja tłumacza rozstrzyga, gdzie kończy się poprzednik, a zaczyna następnik. W aforyzmach, stylu poetyckim lub prawnym często występuje nieoznaczony formalnie poprzednik zawierający imiesłów:

וּמַכֵּה אָבִיו וְאִמּוֹ מוֹת יוּמָת	A jeśli ktoś zabije swojego ojca lub swoją matkę, zostanie zabity. (Wj 21,15)

וְגֹנֵב אִישׁ וּמְכָרוֹ וְנִמְצָא בְיָדוֹ מוֹת יוּמָת	A jeśli ktoś porwie człowieka i sprzeda go lub (*jeśli porwany*) pozostanie w jego ręku, powinien umrzeć. (Wj 21,16)

Powyższe przykłady można również tłumaczyć bez używania zdania warunkowego: „Ktokolwiek zabije... zostanie zabity" itd.

Zdania warunkowe, formalnie oznaczone specjalnym spójnikiem „jeśli", dzielą się na dwa rodzaje:

1) te, które są wprowadzane przez אִם, הֵן lub כִּי zawierają warunek rzeczywisty, spełniony lub możliwy do spełnienia;
2) te, które są wprowadzane przez לוּ (zaprzeczone: לוּלֵי), wyrażają warunek nierzeczywisty i niemożliwy do spełnienia.

Zdania warunkowe pierwszego rodzaju. W poprzedniku, czyli w zdaniu rozpoczynającym się od „jeśli", orzeczenie może występować w *perfectum, imperfectum* lub może być imiesłowem. Trudno jest jednak oddać w tłumaczeniu orzeczenia występujące w różnych formach. *Perfectum* niekiedy ma wartość czasu przeszłego w języku polskim, ale częściej nabiera ono znaczenia właściwego hebrajskiemu *imperfectum*, wyrażającemu najogólniej czas teraźniejszy i przyszły. W związku z tym, pomimo że rozróżnienie między tymi dwoma zdaniami jest uzasadnione:

אִם מָצָאתִי חֵן...	Jeśli znalazłem łaskę...
אִם אֶמְצָא חֵן...	Jeśli znajdę łaskę...

to samo rozróżnienie jest sztuczne, jeśli zastosuje się je na przykład do następującego zdania:

אִם עָבַרְתָּ אִתִּי וְהָיִיתָ עָלַי לְמַשָּׂא	Jeśli pójdziesz ze mną, będziesz dla mnie ciężarem. (2 Sm 15,33)
אִם־יַעַבְרוּ... אִתְּכֶם... וּנְתַתֶּם לָהֶם	Jeśli przekroczą z wami, dacie im... (Lb 32,29)

Obydwa powyższe poprzedniki wyrażają przyszłe wydarzenie jako warunek. Zawsze możliwe jest uzasadnienie użycia formy *perfectum* w poprzedni-

ku wyrażającej czynność dokonaną i zakończoną w przekonaniu mówiącego. Jednakże nie jest łatwo w języku hebrajskim przewidzieć wybór pomiędzy *perfectum* a *imperfectum* w powyższym zdaniu warunkowym, kiedy formy te mają w tłumaczeniu to samo znaczenie. Niezależnie od tego, na czym polegało pierwotne rozróżnienie między tymi dwoma formami, stało się ono nieczytelne w języku hebrajskim okresu biblijnego i w rezultacie obydwa czasowniki mają, ogólnie mówiąc, ten sam zakres znaczenia w tłumaczeniu.

Następnik zdania warunkowego jest podobny do zdania w sekwencji czasu teraźniejszego i przyszłego i może zawierać jedną z poniższych konstrukcji:

a) *wə* + *perfectum* (odwrócone),
b) *wə* (opcjonalne) + nieczasownik + *imperfectum* (schemat rozłączny),
c) *wə* + zdanie bezczasownikowe,
d) tryb rozkazujący.

Żadna z tych konstrukcji nie sprawia problemów przy tłumaczeniu. Poniżej podane są przykłady ilustrujące częściej występujące kombinacje możliwych typów zdań:

וְאִם־יָשַׁבְנוּ פֹה וָמָתְנוּ	Jeśli zostaniemy tutaj, umrzemy. (2 Krl 7,4)
אִם לֹא הֲבִיאֹתִיו אֵלֶיךָ... וְחָטָאתִי לְךָ	Jeśli nie przyprowadzę go do ciebie ... będę winny wobec ciebie. (Rdz 43,9)
אִם שָׁכַחְנוּ שֵׁם אֱלֹהֵינוּ וַנִּפְרֹשׂ כַּפֵּינוּ לְאֵל זָר הֲלֹא אֱלֹהִים יַחֲקָר־זֹאת	Jeśli zapomnimy imię naszego Boga i wzniesiemy nasze ręce do obcego boga, czyż Bóg się o tym nie dowie? (Ps 44,21–22)
וְהָיָה אִם־לֹא חָפַצְתָּ בָּהּ וְשִׁלַּחְתָּהּ	A jeśli nie znajdziesz w niej upodobania, odeślesz ją. (Pwt 21,14)
וְאִם־יִהְיוּ חֲטָאֵיכֶם כַּשָּׁנִים כַּשֶּׁלֶג יַלְבִּינוּ	Nawet jeśli wasze grzechy będą jak szkarłat, wybieleją jak śnieg. (Iz 1,18)

וְהָיָה אִם־אִישׁ יָבֹא וּשְׁאֵלֵךְ... וְאָמַרְתְּ	A jeśli ktoś przyjdzie i zapyta cię... odpowiesz... (Sdz 4,20)

Zdanie wprowadzone przez partykułę הֵן, כִּי lub אֲשֶׁר (por. § 70) może odpowiadać poprzednikowi zdania warunkowego.

We wcześniejszej lekcji (§ 138) ukazane zostało, że אִם użyte w formule przysięgi ma znaczenie przeczące. Wyrażenie אִם לֹא będzie więc miało twierdzące znaczenie w tym samym kontekście.

חַי־אָנִי... אִם־לֹא כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתֶּם בְּאָזְנָי כֵּן אֶעֱשֶׂה לָכֶם	Na moje życie, postąpię z wami zgodnie z tym, co mi powiedzieliście. (Lb 14,28)
וַיִּשָּׁבַע מֹשֶׁה... לֵאמֹר אִם־לֹא הָאָרֶץ... לְךָ תִהְיֶה לְנַחֲלָה	Mojżesz przysiągł: „Ziemia... stanie się twoim dziedzictwem". (Joz 14,9)

Zdania warunkowe drugiego rodzaju. Zdania warunkowe zawierające warunek niemożliwy do spełnienia występują zbyt rzadko, aby przeprowadzana analiza mogła być wyczerpująca. Poniżej podajemy kilka typowych przykładów:

לוּ יֶשׁ־חֶרֶב בְּיָדִי כִּי עַתָּה הֲרַגְתִּיךְ	Gdyby w mojej ręce był miecz, teraz bym cię zabił. (Lb 22,29)
לוּ חָכְמוּ יַשְׂכִּילוּ זאת	Gdyby byli mądrzy, zrozumieliby to. (Pwt 32,29)
לוּ הַחֲיִתֶם אוֹתָם לֹא הָרַגְתִּי אֶתְכֶם	Gdybyście pozwolili im żyć, nie zabiłbym was. (Sdz 8,19)
לוּ חָפֵץ יהוה לַהֲמִיתֵנוּ לֹא־לָקַח מִיָּדֵנוּ עֹלָה	Jeśliby Pan chciał nas zabić, nie przyjąłby od nas ofiary całopalnej. (Sdz 13,23)
לוּלֵי אֱלֹהֵי אָבִי ... הָיָה לִי כִּי־עַתָּה רֵיקָם שִׁלַּחְתָּנִי	Jeśliby Bóg mojego ojca nie był ze mną, odesłałbyś mnie teraz z niczym. (Rdz 31,42)

Partykuła לוּ może być też użyta w znaczeniu „oby", a następnik jest pominięty:

וְלוּ הוֹאַלְנוּ וַנֵּשֶׁב בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן Obyśmy mogli mieszkać szczęśliwie po drugiej stronie Jordanu. (Joz 7,7)

197. Końcowe uwagi na temat sekwencji zdaniowych

Składnia języka hebrajskiego biblijnego stawia przed dzisiejszymi egzegetami wiele trudnych, a często nawet nierozwiązywalnych problemów. Jeśli weźmiemy pod uwagę bliżej nieznaną liczbę źródeł, pisarzy oraz redaktorów, którzy brali udział w procesie tworzenia tekstu biblijnego, oraz działalność szkół gramatycznych późniejszych tradycjonalistów, nie jesteśmy w stanie jednoznacznie stwierdzić, jak wielką dozę pewności w analizie gramatycznej możemy osiągnąć, opierając się na *textus receptus*, a w konsekwencji – jak daleko może posunąć się nasza analiza, zanim przerodzi się w spekulację. Sekwencje narracyjne przedstawione w tej gramatyce są dobrym tego przykładem. Utrzymywanie, że są one jedynym wyznacznikiem przy określaniu składni zdań poprzedzonych przez spójnik *wə*, byłoby nieprawdą, gdyż występuje wiele oczywistych wyjątków. Ponieważ większość sekwencji może zostać sprowadzona do szeregu schematów, nie jest więc rzeczą nieuzasadnioną uznawanie tych schematów za pewien standard. Rozwój języka hebrajskiego w kierunku języka używanego w okresie postbiblijnym doprowadził do zastąpienia większości starszych sekwencji odwracających prostszymi, niezawierającymi form odwróconych czasownika. W związku z tym musiała istnieć formalna tendencja, pozostająca w opozycji do wcześniejszego zwyczaju językowego, która oddziaływała na ostatnie redakcje tekstu, zanim osiągnął on swój ostateczny kształt. Z pewnością niektóre z niekonsekwencji spotykanych w użyciu czasownika oraz w składni zdania można przypisać temu wpływowi.

a) Dodatkowe uwagi na temat sekwencji narracyjnych czasu teraźniejszego i przyszłego (1b–c).

Sekwencja będąca ciągłą serią odwróconych form *perfectum* może być rozpoczynana przez zdania różnego typu. Wymienialiśmy wcześniej zdania rozpoczynające tę serię, które zawierają orzeczenia czasownikowe (*imperfectum*) oraz orzeczenia bezczasownikowe. Czasownik הָיָה, występujący w zdaniu początkowym takiej sekwencji, wymaga specjalnej uwagi. Ze

względu na swoje podwójne znaczenie („być” lub „stać się”) może on opisywać sytuację o charakterze duratywnym / ciągłym w czasie przeszłym (na przykład „w krainie panował głód”). Kiedy sekwencja narracyjna rozpoczyna się zdaniem zawierającym czasownik הָיָה (lub וַיְהִי), właściwe znaczenie sekwencji nie jest oczywiste, dopóki nie weźmie się pod uwagę następnego czasownika, będącego kontynuacją sekwencji. Zwróć uwagę na różnicę znaczenia dwóch zdań:

הָיָה רָעָב בָּאָרֶץ וְיָרַד מִצְרַיְמָה...	W krainie panował głód i udawał się do Egiptu... (*czynność ciągła*)
הָיָה רָעָב בָּאָרֶץ וַיֵּרֶד מִצְרַיְמָה...	W krainie zapanował głód i udał się do Egiptu... (*czynność punktowa*)

Zdania rozpoczynające sekwencję czasu teraźniejszego lub przyszłego można więc podzielić na następujące formalne podgrupy:

1) *imperfectum*,

2) zdanie bezczasownikowe (łącznie ze zdaniami zawierającymi imiesłowy w funkcji orzeczenia),

3) zdania warunkowe z czasownikami osobowymi w *perfectum* lub *imperfectum* w znaczeniu czasu teraźniejszego lub przyszłego,

4) czasownik הָיָה w znaczeniu nie punktowym, lecz ciągłym.

Po wszystkich tych zdaniach następuje *wə* + (odwrócone) *perfectum*.

b) Sekwencje łączne, bez odwróconych form czasownikowych:

1) *perfectum* + *wə* + *perfectum* (nieodwrócone),

2) *imperfectum* + *wə* + *imperfectum* (nieodwrócone),

3) tryb rozkazujący + *wə* + tryb rozkazujący.

Trzecia sekwencja była wspomniana już wcześniej (§ 107) i przedstawiona jest tutaj tylko z powodu formalnego podobieństwa do całej grupy. Jednak zarówno pierwsza, jak i druga sekwencja są tutaj wprowadzone po raz pierwszy, a ponieważ występują one często, wymagają dodatkowego komentarza. Pojawiają się rzadko w narracji przedstawiającej wydarzenia o charakterze punktowym i są używane głównie tam, gdzie następuje proste wyliczenie zdań bez wyraźnego wyrażenia następstwa logicznego lub czasowego; można zatem uważać je za zdania łączne, ale nie konsekutywne. Kiedy jednak użyte są w serii zdań o charakterze konsekutywnym, ich zada-

nie polega raczej na kontynuacji zdania rozłącznego niż na kontynuacji głównej narracji. Na przykład, załóżmy, że główna narracja wspomina osobę, na temat której autor pragnie podać dodatkową informację. Tego rodzaju informacja jest zwykle wprowadzana przez formułę zdania rozłącznego (czasownik nie stoi na pierwszym miejscu). W wielu przypadkach tego rodzaju zdań wyjaśniających o charakterze rozłącznym jest kilka i następują one bezpośrednio jedno po drugim, zanim wreszcie autor powróci do tematu głównej narracji. To właśnie w serii tego rodzaju zdań wyjaśniających pojawiają się najczęściej wyżej wymienione dwie sekwencje (1) oraz (2) mające wtedy znaczenie konsekutywne. Zwróć uwagę na przykład na zdanie w 2 Sm 23,20 dotyczące pewnego Benajasza:

וְהוּא יָרַד וְהִכָּה אֶת־הָאֲרִי	i on jest tym, który poszedł i zabił lwa...

Wyżej wymienione sekwencje, pierwsza i druga, używane są ponadto w sposób podobny do sekwencji: tryb rozkazujący + *wə* + *cohorativus*, w której drugie zdanie należy tłumaczyć za pomocą zdania celowego lub skutkowego (por. § 107). Tak więc hipotetycznej, lecz poprawnej sekwencji (1b):

הַרְחֵב לָנוּ וְנִפְרֶה בָאָרֶץ	Daj nam miejsce, abyśmy rozmnożyli się w krainie.

odpowiada stwierdzenie faktu w Rdz 26,22:

כִּי־עַתָּה הִרְחִיב יהוה לָנוּ וּפָרִינוּ בָאָרֶץ	...ponieważ teraz Pan dał nam miejsce, i rozmnożymy się w tym kraju.

c) Sekwencja dodatkowa.

Ponadto zwrócić należy uwagę na niezwykłą sekwencję występującą w każdym z trzech tekstów podanych poniżej, które obrazują wcześniejsze analizy teoretyczne. Występującą tam dodatkową sekwencję możemy nazwać punktową i ciągłą (1 Sm 17: וַיָּקָם; Hi: וַיִּוָּלְדוּ; 1 Sm 1: וַיְהִי הַיּוֹם וַיִּזְבַּח). Informacja na temat okoliczności czynności wcześniejszej w stosunku do następującego po niej zdania jest wprowadzona przez *wa* + (odwróco-

ne) *imperfectum*; tego rodzaju zdanie najlepiej jest przełożyć przez: „a kiedy uczynił to i to...”. Zdania tego typu są łączne z definicji, ale ze względu na swoje formalne odejście od sekwencji, w których występują, są wyraźnie zdaniami czasowymi podrzędnie złożonymi, wyrażającymi wydarzenie poprzedające zdanie główne.

Teksty ilustrujące sekwencje narracyjne

1 Sm 17,34–35. W tym tekście Dawid opisuje swoją odwagę jako pasterza występującego w obronie owiec. Sekwencja rozpoczyna się dwuznacznym użyciem czasownika הָיָה i jest kontynuowana w serii odwróconych form *perfectum* (1b), z wyjątkiem וַיָּקָם, który należy do specyficznego rodzaju sekwencji przedstawionej w poprzednim paragrafie.

(W tym pierwszym tekście oraz w dwóch następnych podane są jedynie początkowe człony każdego zdania; zdania zaś, które nie mają znaczenia dla omawianej problematyki, zostały pominięte. Zastosowanie tabulacji w listach czasowników wskazuje na zdanie podrzędnie złożone lub na jego rozłączny charakter. Czytelnik powinien porównać listę podanych poniżej czasowników z oryginalnym tekstem.)

רֹעֶה הָיָה עַבְדְּךָ...	twój sługa był pasterzem...	Zauważ dwuznaczne *hāyāh*.
וּבָא הָאֲרִי	i (ilekroć) przychodził lew	
וְנָשָׂא	i porywał	
וְיָצָאתִי	wychodziłem	
וְהִכִּתִיו	i uderzałem go	
וְהִצַּלְתִּי	i ratowałem	
וַיָּקָם	a gdy mnie zaatakował	Zdanie antycypujące, podrzędnie złożone.
וְהֶחֱזַקְתִּי	chwytałem go	Powrót do głównej sekwencji.
וְהִכִּתִיו	i biłem go	
וַהֲמִיתִּיו	i zabijałem go	

Hi 1,1–5

אִישׁ הָיָה	Był pewien człowiek	Początek głównej narracji; zauważ dwuznaczne *hāyāh.*
וְהָיָה הָאִישׁ הַהוּא	a człowiek ten był	Kontynuacja z *wəhāyāh* oznacza sekwencję typu 1b (ciągłą).
וַיִּוָּלְדוּ	a gdy urodzili się mu	Zdanie antycypujące, podrzędnie złożone, kontynuowane przez dwa zdania konsekutywne.
וַיְהִי	jego stada były	
וַיְהִי	i stał się największym	
וְהָלְכוּ	jego synowie chodzili	Powrót do głównej narracji.
וְעָשׂוּ	i urządzali	
וְשָׁלְחוּ	i wysyłali	
וְקָרְאוּ	i zapraszali	
וַיְהִי כִּי הִקִּיפוּ	a kiedy dni uczty dobiegały końca	Kolejne zdanie antycypujące, podrzędnie złożone, wyrażone przez *wa* + *imperfectum* (odwr.), połączone ze zdaniem czasowym, wprowadzonym przez *kî.*
וַיִּשְׁלַח	wysyłał	
וַיְקַדְּשֵׁם	i uświęcał ich	
וְהִשְׁכִּים	wstawał wcześnie rano	Powrót do głównej narracji.
וְהֶעֱלָה	i składał ofiarę całopalną	
כִּי אָמַר אִיּוֹב	ponieważ mówił sobie Hiob	Zdanie podrzędne wprowadzone przez *kî.*
אוּלַי חָטְאוּ	może zgrzeszyli	Cytat rozpoczynający drugorzędną sekwencję (typu 3a).

וּבֵרְכוּ	i „błogosławili”	
כָּכָה יַעֲשֶׂה	w ten sposób postępował	Zdanie rozłączne oznaczające koniec ogólnego wprowadzenia do narracji.

Zwróć uwagę na właściwy powrót do *imperfectum* w ostatnim zdaniu rozłącznym.

1 Sm 1,1–7

וַיְהִי אִישׁ אֶחָד	(i) był pewien człowiek	Początek głównej sekwencji, po której następują cztery rozłączne zdania bezczasownikowe (pominięte tutaj).
וַיְהִי לִפְנִנָּה	(a) Peninna miała dzieci	Kontynuacja głównej sekwencji jeszcze z dwuznacznym *wayhî*.
וְעָלָה הָאִישׁ הַהוּא	(i) ów człowiek udawał się	Kontynuacja głównej sekwencji, teraz wyraźnie ciągłej, zawierającej odwrócone *perfectum*.
וַיְהִי הַיּוֹם	i kiedy w danym dniu	Zdanie antycypujące, podrzędnie złożone, wraz ze zdaniem czasowym.
וַיִּזְבַּח	składał ofiarę	
וְנָתַן	dawał	Kontynuacja głównej sekwencji.
וּלְחַנָּה יִתֵּן	ale Annie dawał	Zdanie rozłączne przeciwstawne. Zauważ poprawny powrót *imperfectum*.
וְכִעֲסַתָּה צָרָתָהּ	jej rywalka naprzykrzała się jej	Główna narracja.
וְכֵן יַעֲשֶׂה	i tak postępował	Koniec głównej sekwencji, oznaczony przez zdanie rozłączne.

W tym momencie narracji autor przechodzi do opisania konkretnego spotkania Anny z Helim. Stosuje regularną sekwencję punktową czasu przeszłego, rozpoczynając ją od *wayyōmer* w w. 8.

198. Słowniczek LV

czasowniki:	כִּלְכֵּל (יְכַלְכֵּל)	pomieścić; znosić; wspierać, wspomagać (pożywieniem)
	שָׁבָה (יִשְׁבֶּה)	uprowadzić na wygnanie; N. bierne
	רִחֵם (יְרַחֵם)	okazać miłosierdzie, współczucie
	הִבְדִּיל (יַבְדִּיל)	podzielić, rozłączyć
	כִּלָּה (יְכַלֶּה)	skończyć, dokończyć; + bezokol.: ukończyć (daną czynność)
	כָּרַע (יִכְרַע)	pokłonić się; uklęknąć
	אָנַף (יֶאֱנַף)	rozgniewać się, być złym
	פָּשַׁע (יִפְשַׁע)	zbuntować się, wystąpić (בְּ przeciwko)
rzeczowniki:	רִנָּה	(brak l.mn.) krzyk radości (rzadziej błagania)
	בַּרְזֶל	(brak l.mn.) żelazo
	פֶּשַׁע	(+ przyrostek פִּשְׁעִי; l.mn. *-îm*) wykroczenie, grzech
	מְנוּחָה	(l.mn. *-ôṯ*) odpoczynek, miejsce odpoczynku
przymiotnik:	בָּרוּךְ	błogosławiony
imię własne:	שְׁלֹמֹה	Salomon

Czytanka: Modlitwa Salomona (1 Krl 8,22–30.44–58)

(22 וַיַּעֲמֹד שְׁלֹמֹה לִפְנֵי מִזְבַּח יהוה נֶגֶד כָּל־קְהַל יִשְׂרָאֵל וַיִּפְרֹשׂ
כַּפָּיו הַשָּׁמָיִם[1]׃

23) וַיֹּאמַר יהוה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֵין־כָּמוֹךָ אֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל
וְעַל־הָאָרֶץ מִתָּחַת שֹׁמֵר הַבְּרִית וְהַחֶסֶד לַעֲבָדֶיךָ הַהֹלְכִים
לְפָנֶיךָ בְּכָל־לִבָּם׃

24) אֲשֶׁר שָׁמַרְתָּ לְעַבְדְּךָ דָּוִד אָבִי אֵת אֲשֶׁר־דִּבַּרְתָּ לוֹ וַתְּדַבֵּר
בְּפִיךָ וּבְיָדְךָ מִלֵּאתָ כַּיּוֹם הַזֶּה׃

25) וְעַתָּה יהוה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שְׁמֹר לְעַבְדְּךָ דָוִד אָבִי אֵת אֲשֶׁר
דִּבַּרְתָּ לוֹ לֵאמֹר לֹא־יִכָּרֵת לְךָ אִישׁ מִלְּפָנַי יֹשֵׁב עַל־כִּסֵּא
יִשְׂרָאֵל רַק אִם־יִשְׁמְרוּ בָנֶיךָ אֶת־דַּרְכָּם לָלֶכֶת לְפָנַי כַּאֲשֶׁר
הָלַכְתָּ לְפָנָי׃

26) וְעַתָּה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יֵאָמֶן נָא דְבָרְיךָ[2] אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לְעַבְדְּךָ
דָּוִד אָבִי׃

27) כִּי הַאֻמְנָם יֵשֵׁב אֱלֹהִים עַל־הָאָרֶץ הִנֵּה[3] הַשָּׁמַיִם וּשְׁמֵי הַשָּׁמַיִם
לֹא יְכַלְכְּלוּךָ אַף כִּי־הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר בָּנִיתִי׃

28) וּפָנִיתָ[4] אֶל־תְּפִלַּת עַבְדְּךָ וְאֶל־תְּחִנָּתוֹ יהוה אֱלֹהָי לִשְׁמֹעַ
אֶל־הָרִנָּה וְאֶל־הַתְּפִלָּה אֲשֶׁר עַבְדְּךָ מִתְפַּלֵּל לְפָנֶיךָ הַיּוֹם׃

29) לִהְיוֹת עֵינֶיךָ[5] פְּתֻחוֹת אֶל־הַבַּיִת הַזֶּה לַיְלָה וָיוֹם אֶל־הַמָּקוֹם
אֲשֶׁר אָמַרְתָּ יִהְיֶה שְׁמִי שָׁם לִשְׁמֹעַ אֶל־הַתְּפִלָּה אֲשֶׁר יִתְפַּלֵּל
עַבְדְּךָ אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה׃

30) וְשָׁמַעְתָּ אֶל־תְּחִנַּת עַבְדְּךָ וְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִתְפַּלְלוּ אֶל־הַמָּקוֹם
הַזֶּה וְאַתָּה תִּשְׁמַע אֶל־מְקוֹם שִׁבְתְּךָ אֶל־הַשָּׁמַיִם וְשָׁמַעְתָּ וְסָלָחְתָּ׃

44) כִּי־יֵצֵא עַמְּךָ לַמִּלְחָמָה עַל־אֹיְבוֹ בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר תִּשְׁלָחֵם וְהִתְפַּלְלוּ
אֶל־יהוה דֶּרֶךְ[6] הָעִיר אֲשֶׁר בָּחַרְתָּ בָּהּ וְהַבַּיִת אֲשֶׁר־בָּנִתִי לִשְׁמֶךָ׃

45) וְשָׁמַעְתָּ הַשָּׁמַיִם אֶת־תְּפִלָּתָם וְאֶת־תְּחִנָּתָם וְעָשִׂיתָ מִשְׁפָּטָם׃

46) כִּי יֶחֶטְאוּ־לָךְ כִּי אֵין אָדָם אֲשֶׁר לֹא־יֶחֱטָא וְאָנַפְתָּ בָם וּנְתַתָּם
לִפְנֵי אוֹיֵב וְשָׁבוּם שֹׁבֵיהֶם אֶל־אֶרֶץ הָאוֹיֵב רְחוֹקָה אוֹ קְרוֹבָה׃

47) וְהֵשִׁיבוּ[7] אֶל־לִבָּם בָּאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבּוּ־שָׁם וְשָׁבוּ וְהִתְחַנְּנוּ אֵלֶיךָ
בְּאֶרֶץ שֹׁבֵיהֶם לֵאמֹר חָטָאנוּ וְהֶעֱוִינוּ[8] רָשָׁעְנוּ[9]׃

48) וְשָׁבוּ אֵלֶיךָ בְּכָל־לְבָבָם וּבְכָל־נַפְשָׁם בְּאֶרֶץ אֹיְבֵיהֶם אֲשֶׁר־שָׁבוּ
אֹתָם וְהִתְפַּלְלוּ אֵלֶיךָ דֶּרֶךְ אַרְצָם אֲשֶׁר נָתַתָּה לַאֲבוֹתָם הָעִיר
אֲשֶׁר בָּחַרְתָּ וְהַבַּיִת אֲשֶׁר־בָּנִיתִי לִשְׁמֶךָ׃

49) וְשָׁמַעְתָּ הַשָּׁמַיִם מְכוֹן[10] שִׁבְתְּךָ אֶת־תְּפִלָּתָם וְאֶת־תְּחִנָּתָם וְעָשִׂיתָ
מִשְׁפָּטָם׃

50) וְסָלַחְתָּ לְעַמְּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ וּלְכָל־פִּשְׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־בָךְ
וּנְתַתָּם לְרַחֲמִים[11] לִפְנֵי שֹׁבֵיהֶם וְרִחֲמוּם׃

51) כִּי־עַמְּךָ וְנַחֲלָתְךָ הֵם אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ מִמִּצְרַיִם מִתּוֹךְ כּוּר[12]
הַבַּרְזֶל׃

(52 לִהְיוֹת עֵינֶ֫יךָ פְּתֻחֹת אֶל־תְּחִנַּת עַבְדְּךָ וְאֶל־תְּחִנַּת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל
לִשְׁמֹעַ אֲלֵיהֶם בְּכֹל קָרְאָם אֵלֶיךָ׃

(53 כִּי־אַתָּה הִבְדַּלְתָּם לְךָ לְנַחֲלָה מִכֹּל עַמֵּי הָאָ֫רֶץ כַּאֲשֶׁר דִּבַּ֫רְתָּ
בְּיַד מֹשֶׁה עַבְדֶּ֫ךָ בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת־אֲבֹתֵ֫ינוּ מִמִּצְרַ֫יִם אֲדֹנָי יהוה׃

(54 וַיְהִי כְּכַלּוֹת שְׁלֹמֹה לְהִתְפַּלֵּל אֶל־יהוה אֵת כָּל־הַתְּפִלָּה וְהַתְּחִנָּה
הַזֹּאת קָם[13] מִלִּפְנֵי מִזְבַּח יהוה מִכְּרֹעַ עַל־בִּרְכָּיו[14] וְכַפָּיו
פְּרֻשׂוֹת הַשָּׁמָיִם׃

(55 וַיַּעֲמֹד וַיְבָ֫רֶךְ אֵת כָּל־קְהַל יִשְׂרָאֵל קוֹל[15] גָּדוֹל לֵאמֹר׃

(56 בָּרוּךְ יהוה אֲשֶׁר נָתַן מְנוּחָה לְעַמּוֹ יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר דִּבֵּר
לֹא־נָפַל דָּבָר אֶחָד מִכֹּל דְּבָרוֹ הַטּוֹב אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד
מֹשֶׁה עַבְדּוֹ׃

(57 יְהִי יהוה אֱלֹהֵ֫ינוּ עִמָּ֫נוּ כַּאֲשֶׁר הָיָה עִם־אֲבֹתֵ֫ינוּ אַל־יַעַזְבֵ֫נוּ
וְאַל־יִטְּשֵׁ֫נוּ׃

(58 לְהַטּוֹת לְבָבֵ֫נוּ אֵלָיו לָלֶ֫כֶת בְּכָל־דְּרָכָיו וְלִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו
וְחֻקָּיו וּמִשְׁפָּטָיו אֲשֶׁר צִוָּה אֶת־אֲבֹתֵ֫ינוּ׃

Uwagi do czytanki:

1) W całym tym tekście הַשָּׁ֫מַיִם użyte jest w znaczeniu „do nieba" i „w niebie".
2) Do rzeczownika liczby mnogiej w tekście spółgłoskowym dodane są samogłoski liczby pojedynczej.

3) הִנֵּה należy połączyć z אַף כִּי: „ponieważ nawet niebiosa i niebiosa niebios nie mogą Cię objąć, tym bardziej ten dom, który zbudowałem".
4) וּפָנִיתָ podejmuje sekwencję z w. 26.
5) *scriptio defectiva* עֵינֶךָ w tekście oryginalnym
6) tutaj w znaczeniu „w kierunku"
7) wyrażenie idiomatyczne: „jeśli wezmą to sobie do serca"
8) הֶעֱוָה „grzeszyć"
9) רָשַׁע „postępować niegodziwie, źle"
10) מָקוֹם = מָכוֹן
11) wyrażenie idiomatyczne: „i obdarzysz ich miłosierdziem"
12) כּוּר „piec"
13) Forma קָם zamiast וַיָּקָם oznacza, że ten czasownik jest początkiem nowej sekwencji. Zob. dyskusję przy końcu § 132.
14) בִּרְכַּיִם (l.podw.) „kolana"
15) przysłówkowo: „głośno"

DODATEK A

KLASYFIKACJA RODZAJÓW RZECZOWNIKA

Poniższa lista zawiera wszystkie rzeczowniki pojawiające się w tej książce, pogrupowane według schematu samogłoskowego liczby pojedynczej *status absolutus*. Rzeczowniki danego rdzenia są przedstawione pod tym samym numerem, natomiast dalsze różnice w formach fleksyjnych, jak na przykład forma *status constructus* lub liczby mnogiej, są przyczyną następnych podpodziałów. Podstawowe formy przedstawione są w następujący sposób:

status absolutus liczby pojedynczej	*status constructus* liczby pojedynczej	liczba pojedyncza z przyrostkiem 1. os. liczby pojedynczej	*status absolutus* liczby mnogiej	*status constructus* liczby mnogiej

Inne formy z przyrostkami zaimkowymi zostały podane przy odpowiednim temacie.

Jeśli dane słowo występuje praktycznie jako jedyne w swoim rodzaju, w nawiasach okrągłych umieszczono opartą na poprawnych przesłankach, lecz hipotetyczną formę. Przykładowo wyrażenie יַמִּי „moje morze" nie jest poświadczone w tekście hebrajskim, ale konstrukcja ta jest poprawna, gdyż wyrażenie יַמָּהּ „jej morze" jest poświadczone. Każdy rzeczownik przedstawiony jest z tymi samymi przyrostkami zaimkowymi w celu ujednolicenia prezentacji.

W nawiasach kwadratowych umieszczono formy hipotetyczne, których rekonstrukcja nie jest tak jednoznacznie potwierdzona, jak w przytoczonym wyżej przykładzie. Formy liczby podwójnej umieszczone zostały w § 92.

I. Jednosylabowe rzeczowniki z regularną alternacją (redukcją) długiej samogłoski lub *a* (l.mn. § 34; *status constructus* l.poj. §§ 73, 75; *status constructus* l.mn. §§ 78–79; z przyrostkiem §§ 85, 88, 96)

1a.	יָד	יַד יֶדְכֶם	יָדִי יָדְךָ	יָדוֹת	יְדוֹת (יְדוֹתַי)	ręka (r.ż.)
1b.	דָּם	דַּם דִּמְכֶם	דָּמִי דָּמְךָ	דָּמִים (דָּמַי)	דְּמֵי (דְּמֵיכֶם)	krew
1c.	אָב	אֲבִי אֲבִיכֶם	אָבִי אָבִ֫יךָ	אָבוֹת	אֲבוֹת אֲבוֹתַי	ojciec
1d.	אָח	אֲחִי אֲחִיכֶם	אָחִי אָחִ֫יךָ	אַחִים אַחַי אֶחָיו	אֲחֵי אֲחֵיכֶם	brat
1e.	יָם יָ֫מָּה	יַם/יָם	(יַמִּי)	יַמִּים	——	morze
2a.	עַם	עַם עַמְּכֶם	עַמִּי עַמְּךָ	עַמִּים עַמַּי	עַמֵּי/עַמְמֵי עַמֵּיכֶם	lud

Podobnie:

אַף	nos	חַיִּים	życie	כַּף	dłoń
גַּן	(*-ôṯ*) ogród	חַג	(*-îm*) święto	עַז	silny (przym.)
דַּל	biedny (przym.)	טַף	dzieci	רַב	liczny (przym.)
חַי	żywy (przym.)	Uwaga: z rodz. określonym: הֶחָג הַגָּן הָעָם			

2b.	שַׂר	שַׂר שַׂרְכֶם	שָׂרִי שָׂרְךָ	שָׂרִים שָׂרַי	שָׂרֵי שָׂרֵיכֶם	przywódca

Podobnie:

מַר	gorzki (przym.)	צַר	(-îm) przeciwnik
פַּר	(-îm) wół (הַפָּר)	רַע	zły (przym.); zło (rzecz.)

2c.	הַר הָ֫רָה הָהָר	הַר הַרְכֶם	הַרְרִי/הֲרָרִי הֲרָרָם	הָרִים הָרֵי הֲרָרֶ֫יהָ	הָרֵי/הַרְרֵי	góra

2d.	צַד	צַד	(צִדִּי)	צִדִּים	צִדֵּי	strona
		(צִדְכֶם)	צִדְּךָ	(צִדַּי)	צִדֵּיכֶם	
3a.	עֵץ	עֵץ	(עֵצִי)	עֵצִים	עֲצֵי	drzewo
		(עֶצְכֶם)	עֶצְךָ	(עֵצַי)	(עֲצֵיכֶם)	
3b.	גֵּר	גֵּר	גֵּרִי	גֵּרִים	גֵּרֵי	przybysz
		גֵּרְכֶם	גֵּרְךָ	גֵּרַי	גֵּרֵיכֶם	

Podobnie:

אֵל (*-îm*) bóg — מֵת (*-îm*) zmarły

מֵעִים wnętrzności — רֵעַ (*-îm*) towarzysz

3c.	בֵּן	בֵּן/בֶּן־	בְּנִי	בָּנִים	בְּנֵי	syn
		(בִּנְכֶם)	בִּנְךָ	בָּנַי	בְּנֵיכֶם	
3d.	שֵׁם	שֵׁם/שֶׁם־	שְׁמִי	שֵׁמוֹת	שְׁמוֹת	imię
		שִׁמְכֶם	שִׁמְךָ		(שְׁמוֹתַי)	
3e.	חֵץ	חֵץ	חִצִּי	חִצִּים	חִצֵּי	strzała
		(חֶצְכֶם)	חִצְּךָ	חִצַּי	חִצֵּיכֶם	
			חִצְּכֶם			

Podobnie:

אֵם (*-ôṯ*) matka — חֵן łaska — קֵץ koniec

אֵשׁ ogień — לֵב (*-ôṯ*) serce — שֵׁן (l.podw.) zęby

3f.	צֵל	צֵל	צִלִּי	צְלָלִים	צִלְלֵי	cień
3g.	חֵטְא	(חֵטְא)	(חֶטְאִי)	חֲטָאִים	חֲטָאֵי	grzech
				חֲטָאַי	חֲטָאֵיכֶם	

II. Jednosylabowe rzeczowniki ze zwykle nieulegającą alternacji długą samogłoską (l.mn. § 34; *status constructus* l.poj. § 73; *status constructus* l.mn. §§ 78–79; z przyrostkiem § 85)

4a.	שִׁיר	שִׁיר	שִׁירִי	שִׁירִים	שִׁירֵי	pieśń
		שִׁירְכֶם	שִׁירְךָ	שִׁירַי	שִׁירֵיכֶם	

Podobnie:

קִיר (*-ôṯ*) mur   רִיב (*-îm, -ôṯ*) kłótnia

4b.	עִיר	עִיר	עִירִי	עָרִים	עָרֵי	miasto
		(עִירְכֶם)	עִירְךָ	עָרַי	עָרֵיכֶם	
4c.	אִישׁ	אִישׁ	אִישִׁי	אֲנָשִׁים	אַנְשֵׁי	mężczyzna
		(אִישְׁכֶם)	(אִישְׁךָ)	אֲנָשַׁי	(אַנְשֵׁיכֶם)	
5a.	קוֹל	קוֹל	קוֹלִי	קוֹלוֹת	קוֹלוֹת	głos
		קוֹלְכֶם	קוֹלְךָ		קוֹלוֹתַי	

Podobnie:

אוֹר	(*-îm*) światło	דּוֹר	(*-ôṯ*) pokolenie	עוֹף	ptactwo
אוֹת	(*-ôṯ*) znak	הוֹד	blask	עוֹר	(*-ôṯ*) skóra
בּוֹר	(*-ôṯ*) cysterna	טוֹב	dobry (przym.)	צֹאן	małe bydło
גּוֹי	(*-îm*) lud	כֹּחַ	siła	שׁוֹר	(*-îm*) sztuka bydła

Uwaga: poświadczona jeden raz l.mn. שְׁוָרִים stanowi rzadką alternatywną formę rzeczowników tej kategorii.

5b.	יוֹם	יוֹם	(יוֹמִי)	יָמִים	יְמֵי	dzień
		(יוֹמְכֶם)	יוֹמְךָ	יָמַי	יְמֵיכֶם	
5c.	רֹאשׁ	רֹאשׁ	רֹאשִׁי	רָאשִׁים	רָאשֵׁי	głowa
		רֹאשְׁכֶם	רֹאשְׁךָ	(רָאשַׁי)	רָאשֵׁיכֶם	
5d.	עֹז	עֹז/עָז־	עֻזִּי/עָזִּי	[עֻזִּים]	[עֻזֵּי]	moc
		עֻזְּכֶם	עֻזְּךָ/עָזְּךָ			

Podobnie:

תֹּם pełnia, doskonałość   רֹב wielka liczba

5e.	חֹק	חֹק/חָק־	חֻקִּי	חֻקִּים	חֻקֵּי/חֻקְקֵי	ustawa, nakaz
		חָקְכֶם	חָקְךָ			

6.	סוּס	סוּס	סוּסִי	סוּסִים	סוּסֵי	koń
		סוּסְכֶם	סוּסְךָ	סוּסַי	סוּסֵיכֶם	

Podobnie:

לוּחַ	(*-ôṯ*) tablica	צוּר	(*-îm*) skała	רוּחַ	(*-ôṯ*) wiatr, duch

III. Dwusylabowe rzeczowniki z akcentowaną przedostatnią sylabą (rzeczowniki segolowe) i pokrewne rzadsze rodzaje (l.mn. §§ 19, 50; *status constructus* l.poj. §§ 73, 75; *status constructus* l.mn. § 99; z przyrostkiem §§ 99, 104)

7a.	מֶ֫לֶךְ	מֶ֫לֶךְ	מַלְכִּי	מְלָכִים	מַלְכֵי	król
			מַלְכְּךָ	מְלָכַי	מַלְכֵיכֶם	
			מַלְכְּכֶם			

Podobnie:

אֶ֫בֶן	(*-îm*) kamień	חֶ֫סֶד	(*-îm*) łaskawość	עֶ֫בֶד	sługa
אֶ֫לֶף	(*-îm*) tysiąc	חֶ֫רֶב	(*-ôṯ*) miecz	עֶ֫צֶם	(*-îm* / *-ôṯ*) kość
אֶ֫רֶז	(*-îm*) cedr	יֶ֫לֶד	(*-îm*) chłopiec	עֶ֫רֶב	wieczór
אֶ֫רֶץ	(*-ôṯ*) ziemia	כֶּ֫סֶף	(*-îm*) srebro	צֶ֫לֶם	(*-îm*) obraz
גֶּ֫בֶר	(*-îm*) mężczyzna	כֶּ֫רֶם	(*-îm*) winnica	קֶ֫רֶן	(*-îm* / *-ôṯ*)
גֶּ֫פֶן	(*-îm*) winorośl	לֶ֫חֶם	chleb	רֶ֫גֶל	(l.podw.; l.mn. *-îm*) stopa
דֶּ֫רֶךְ	(*-îm*) droga	נֶ֫פֶשׁ	(*-ôṯ*) dusza	שֶׁ֫מֶן	(*-îm*) oliwa

7b.	חֶ֫דֶר	חֶ֫דֶר/חֲדַר	(חֶדְרִי)	חֲדָרִים	חַדְרֵי	pokój
			(חֶדְרְךָ)	(חֲדָרַי)	(חַדְרֵיכֶם)	
			(חֶדְרְכֶם)			

Podobnie:

הֶבֶל (-*îm*) marność

7c.	קֶבֶר	קֶבֶר	קִבְרִי	קְבָרִים	קִבְרֵי	grób
			קִבְרְךָ	קְבָרַי	קִבְרֵיכֶם	
			קִבְרְכֶם			

Podobnie:

גֶּשֶׁם	(-*îm*) deszcz	פֶּסֶל	bożek	שֶׁמֶשׁ	(-*ôṯ*) słońce
יֶתֶר	reszta	צֶדֶק	sprawiedliwość	שֶׁקֶל	(-*îm*) szekel
כֶּבֶשׂ	(-*îm*) baranek	קֶרֶב	środek	שֶׁקֶר	(-*îm*) oszustwo
נֶדֶר	(-*îm*) ślub	רֶכֶב	rydwany (rzecz. zbiorowy)		
פֶּגֶר	(-*îm*) zwłoki	שֶׁבֶר	(-*îm*) łamanie		

8a.	זֶרַע	זֶרַע	זַרְעִי	סְלָעִים	(סַלְעֵי)	nasienie
			זַרְעֲךָ			skała
			זַרְעֲכֶם			

Ze względu na niewystarczające świadectwo tekstu następujące rzeczowniki mogą należeć do tej lub kolejnej (8b) kategorii:

פֶּסַח	(-*îm*) Pascha	יֶרַח	(-*îm*) miesiąc	בֶּטַח	zaufanie

8b.	זֶבַח	זֶבַח	זִבְחִי	זְבָחִים	זִבְחֵי	ofiara
			זִבְחֲךָ	זְבָחַי	זִבְחֵיכֶם	
			זִבְחֲכֶם			

Podobnie:

נֶגַע	(-*îm*) uderzenie	פֶּשַׁע	(-*îm*) przestępstwo	פֶּתַח	(-*îm*) otwór

9.	נַעַר	נַעַר	נַעֲרִי	נְעָרִים	נַעֲרֵי	młodzieniec
			נַעַרְךָ	נְעָרַי	נַעֲרֵיכֶם	
			נַעַרְכֶם			

Podobnie:

בַּ֫עַל (*-îm*) władca	נַ֫חַל (*-îm*) dolina potoku	שַׁ֫עַר (*-îm*) brama
יַ֫עַר (*-îm*) las	פַּ֫חַד (פַּחְדְּךָ) (*-îm*) strach	

10a.	סֵ֫פֶר	סֵ֫פֶר	סִפְרִי	סְפָרִים	סִפְרֵי	księga
			סִפְרְךָ	סְפָרַי	סִפְרֵיכֶם	
			סִפְרְכֶם			

Podobnie:

עֵ֫מֶק (*-îm*) dolina   שֵׁ֫בֶט (*-îm*) kij, laska

10b.	עֵ֫דֶר	עֵ֫דֶר	עֶדְרִי	עֲדָרִים	עֶדְרֵי	stado
			עֶדְרְךָ	עֲדָרַי	עֶדְרֵיכֶם	
			עֶדְרְכֶם			

Podobnie:

חֵ֫לֶב (*-îm*) tłuszcz	עֵ֫גֶל (*-îm*) cielę	עֵ֫שֶׂב zioła
חֵ֫לֶק (*-îm*) udział	עֵ֫זֶר pomoc	

11.	קֹ֫דֶשׁ	קֹ֫דֶשׁ	קָדְשִׁי	קֳדָשִׁים/קָדָשִׁים	קָדְשֵׁי	świętość
			קָדְשְׁךָ	קֳדָשַׁי/קָדָשַׁי	קָדְשֵׁיכֶם	
			קָדְשְׁכֶם			

Podobnie:

אֹ֫הֶל (*-îm*) namiot	גֹּ֫רֶן (*-ôṯ*) klepisko	עֹ֫רֶף kark
אֹ֫זֶן (l.podw.) ucho	חֹ֫דֶשׁ (*-îm*) miesiąc	צָהֳרַ֫יִם południe
אֹ֫כֶל jedzenie	חֹ֫שֶׁךְ ciemność	שֹׁ֫רֶשׁ (*-îm*) korzeń
בֹּ֫קֶר ranek	מָתְנַ֫יִם lędźwie	

Liczba mnoga rzeczownika אֹ֫הֶל (namiot) wykazuje pewne nieregularności:

אֹהָלִים	אֹהָלַי
בְּאֳהָלִים	אֹהָלֶ֫יךָ
	אָהֳלֵיכֶם

12a.	אֹ֫רַח	אֹ֫רַח	אָרְחִי אָרְחֲךָ אָרְחֲכֶם	אֲרָחוֹת	אָרְחוֹת (אָרְחוֹתֵיכֶם)	droga
12b.	רֹ֫חַב	רֹ֫חַב	רָחְבִּי רָחְבְּךָ רָחְבְּכֶם	——	——	szerokość

Podobnie:

תֹּ֫אַר (z przyrostkiem תָּאֳרוֹ lub תֹּאֲרוֹ) kształt

13a.	עַ֫יִן	עֵין	עֵינִי עֵינְךָ עֵינְכֶם	עֲיָנוֹת	עֵינוֹת	oko, źródło

Podobnie:

חַ֫יִל (-*îm*) siła

יַ֫יִן wino

13b.	זַ֫יִת	זֵית	זֵיתִי זֵיתְךָ (זֵיתְכֶם)	זֵיתִים (זֵיתַי)	זֵיתֵי זֵיתֵיכֶם	oliwka

Podobnie:

אַ֫יִל (-*îm*) baran

13c.	בַּ֫יִת	בֵּית בֵּיתְכֶם	בֵּיתִי בֵּיתְךָ	בָּתִּים (בָּתַּי)	בָּתֵּי בָּתֵּיכֶם	dom
14.	גַּ֫יְ(א)	גֵּי(א)	——	גֵּאָיוֹת	(גֵּיאוֹת)	dolina
15.	מָ֫וֶת	מוֹת מוֹתְכֶם	מוֹתִי מוֹתְךָ	——	——	śmierć

Podobnie:

אָ֫וֶן nieszczęście

תָּ֫וֶךְ środek

16.	שָׁוְא	nieodmieniane	nicość

IV. Rzeczowniki dwusylabowe z niekiedy ulegającą alternacji ə w pierwszej sylabie i alternacją samogłoski w drugiej

17.	שְׁכֶם	שְׁכֶם	שִׁכְמִי (שִׁכְמְךָ)	——	——	bark
18.	דְּבַשׁ	——	דִּבְשִׁי	——	——	miód
19.	שְׁאָר	שְׁאָר	——	——	——	reszta
20.	בְּאֵר	בְּאֵר	(בְּאֵרִי)	בְּאֵרוֹת	בְּאֵרוֹת	studnia
	זְאֵב	זְאֵב	(זְאֵבִי)	זְאֵבִים	זְאֵבֵי	wilk

V. Rzeczowniki dwusylabowe z niepodlegającą alternacji ə w pierwszej sylabie i niepodlegającą alternacji długą samogłoską w drugiej (l.mn. § 19; *status constructus* l.poj. § 73; *status constructus* l. mn. §§ 78, 79; z przyrostkiem § 85)

21.	בְּכוֹר	בְּכוֹר	בְּכוֹרִי	בְּכוֹרִים	בְּכוֹרֵי	pierworodny
		בְּכוֹרְכֶם	בְּכוֹרְךָ	בְּכוֹרַי	בְּכוֹרֵיכֶם	

Podobnie:

אֱלוֹהַ	(*-îm*) bóg, Bóg	חֲלוֹם	(*-ôṯ*) sen	רְחוֹב	(*-ôṯ*) ulica
אֲרוֹן	(הָאָרוֹן) arka	חֲמוֹר	(*-îm*) osioł	שְׂמֹאל	lewa (ręka) strona
זְרוֹעַ	(*-ôṯ* / *-îm*) ramię	יְאֹר	Nil		

22.	גְּבוּל	גְּבוּל	גְּבוּלִי	גְּבוּלִים	גְּבוּלֵי	granica

Podobnie:

לְבוּשׁ	ubranie	כְּרוּב	(*-îm*) cherubin	נְאֻם	zapowiedź, wyrocznia
רְכוּשׁ	własność				

23.	מְעִיל	(מְעִיל)	(מְעִילִי)	מְעִילִים	(מְעִילֵי)	zewnętrzne odzienie, płaszcz

VI. Rzeczowniki dwusylabowe z regularną alternacją samogłosek w obydwu sylabach (l.mn. § 19; *status constructus* l.poj. §§ 73, 75; *status constructus* l.mn. §§ 78, 79; z przyrostkiem § 85)

24a.	דָּבָר	דְּבַר	דְּבָרִי	דְּבָרִים	דִּבְרֵי	słowo
		דְּבַרְכֶם	דְּבָרְךָ	דְּבָרַי	דִּבְרֵיכֶם	

Podobnie:

בָּקָר	duże bydło	יָקָר	drogocenny (przym.)	רָשָׁע	zły (przym.)
בָּשָׂר	ciało	יָשָׁר	prawy (przym.)	שָׁלָל	łup
חָזָק	silny (przym.)	מָטָר	(-*ôṯ*) deszcz		

24b.	הָדָר	הֲדַר	הֲדָרִי	הֲדָרִים	הַדְרֵי	majestat
		הֲדַרְכֶם	הֲדָרְךָ	הֲדָרַי	הַדְרֵיכֶם	

Podobnie:

אָדָם	człowiek, ludzkość	חָלָל	zabity (przym.)	קָהָל	(-*îm*) zgromadzenie
זָהָב	złoto	נָהָר	(-*ôṯ*) rzeka	רָעָב	głód
חָדָשׁ	nowy (przym.)	עָנָן	(-*îm*) chmura		
חָכָם	mądry (przym.)	עָפָר	(-*ôṯ*) pył		

24c.	פָּרָשׁ	(פְּרַשׁ)	(פְּרָשִׁי)	פָּרָשִׁים	(פָּרְשֵׁי)	jeździec
		(פְּרַשְׁכֶם)	(פְּרָשְׁךָ)	פָּרָשַׁי	(פָּרְשֵׁיכֶם)	

Podobnie:

חָרָשׁ (-*îm*) rzemieślnik

24d.	גָּמָל	גְּמַל	(גְּמַלִּי)	גְּמַלִּים	גְּמַלֵּי	wielbłąd
			(גְּמַלְּךָ)	(גְּמַלַּי)	(גְּמַלֵּיכֶם)	
24e.	חָלָב	חֲלֵב	חֲלָבִי	—	—	mleko
			חֲלָבֵךְ			

25a. זָקֵן זְקֵן זְקֵנִי זְקֵנִים זִקְנֵי/(זְקֵנֵי) starzec, starszy
זְקֵנְכֶם זְקֵנְךָ זְקֵנַי זִקְנֵיכֶם

Podobnie:
כָּבֵד ciężki (przym.) שָׂמֵחַ radosny (przym.) שָׁכֵן (-*îm*) sąsiad
שָׁלֵם cały (przym.)

25b. חָצֵר חֲצַר חֲצֵרִי חֲצֵרוֹת חַצְרוֹת dziedziniec

Podobnie:
עָרֵל nieobrzezany (przym.)

25c. כָּתֵף כֶּ֫תֶף כְּתֵפִי כְּתֵפוֹת כִּתְפוֹת ramię

Podobnie:
יָרֵחַ księżyc יָרֵךְ (l.podw.) udo עָרֵל nieobrzezany (przym.)

25d. מָלֵא מְלֵא (מְלֵאִי) מְלֵאִים (מְלֵאֵי) pełny (przym.)

Podobnie:
צָמֵא spragniony (przym.) טָמֵא nieczysty (przym.)

25e. מָגֵן מָגֵן מָגִנִּי מָגִנִּים מָגִנֵּי tarcza
(מָגִנְּךָ) (מָגִנַּי) (מָגִנֵּיכֶם)
26a. לֵבָב לְבַב לְבָבִי לְבָבוֹת (לִבְבוֹת) serce
לְבַבְכֶם לְבָבְךָ

Podobnie:
עֵנָב (-*îm*) winogrona שֵׂעָר włosy
26b. צֵלַע צֵ֫לַע/צֶ֫לַע (צַלְעִי) צְלָעוֹת צַלְעוֹת żebro

VII. Rzeczowniki dwusylabowe z regularną alternacją długiej samogłoski w pierwszej sylabie oraz niepodlegającą alternacji długą samogłoską w drugiej sylabie (l.mn. § 19; *status constructus* l.poj. § 73; *status constructus* l.mn. §§ 78–79; z przyrostkiem § 85)

27a.	נָגִיד	נְגִיד	נְגִידִי	נְגִידִים	נְגִידֵי	przywódca
		נְגִידְכֶם	נְגִידְךָ	נְגִידַי	נְגִידֵיכֶם	

Podobnie:

יָמִין	prawa ręka	נָשִׂיא	(*-îm*) książę	מָשִׁיחַ	(*-îm*) pomazaniec
עָשִׁיר	bogaty (przym.)	נָדִיב	szlachetny (przym.)	פָּלִיט	(*-îm*) uciekinier
פָּקִיד	(*-îm*) zarządca	קָצִיר	żniwa	צָעִיר	mały (przym.)
שָׂעִיר	(*-îm*) kozioł				

27b.	סָרִיס	סְרִיס	(סְרִיסִי)	סָרִיסִים	סָרִיסֵי/סְרִיסֵי	eunuch
28a.	מָקוֹם	מְקוֹם	מְקוֹמִי	מְקוֹמוֹת	מְקוֹמוֹת	miejsce
		מְקוֹמְכֶם	מְקוֹמְךָ		מְקוֹמוֹתֵיכֶם	

Podobnie:

אָדוֹן	(*-îm*) pan	גָּאוֹן	majestat	הָמוֹן	ryk
כָּבוֹד	chwała	לָשׁוֹן	(*-ôṯ*) język	עָוֹן	(*-ôṯ*) wina
צָפוֹן	północ	שָׁלוֹם	(*-îm*) pomyślność		

28b.	מָעוֹז	מָעוֹז	מָעֻזִּי	מָעֻזִּים	(מָעֻזֵּי)	schronienie
29a.	כָּתוּב	כְּתוּב	כְּתוּבִי	כְּתוּבִים	כְּתוּבֵי	napisany
		כְּתוּבְכֶם	כְּתוּבְךָ	כְּתוּבַי	כְּתוּבֵיהֶם	(przym.)

Do tej kategorii należą wszystkie bierne imiesłowy Qalu.

29b.	בָּחוּר	——	——	בַּחוּרִים	בַּחוּרֵי	młodzieniec
29c.	שָׁבוּעַ	שְׁבוּעַ	——	שָׁבֻעוֹת	שְׁבוּעוֹת	tydzień
					שָׁבֻעוֹתֵיכֶם	

VIII. Rzeczowniki dwusylabowe zakończone na -*î* (§ 112)

30a.	כְּלִי	כְּלִי	(כְּלִיִי) כֶּלְיְךָ	כֵּלִים כֵּלַי	כְּלֵי כְּלֵיכֶם	naczynie
	פְּרִי	פְּרִי פִּרְיֶהֶם	פִּרְיִי פֶּרְיְךָ פֶּרְיְכֶם	——	——	owoc
	שְׁבִי	שְׁבִי שְׁבִיכֶם	(שִׁבְיִי) שֶׁבְיְךָ שִׁבְיָם	——	——	niewola
30b.	חֲצִי	חֲצִי	(חֶצְיִי) (חֶצְיְךָ) חֶצְיוֹ	——	——	połowa
	אֲרִי	——	——	אֲרָיוֹת/אֲרָיִים	——	lew

(Porównaj także podany poniżej אַרְיֵה).

30c.	חֳלִי	——	(חָלְיִי)	חֳלָיִים	——	choroba
	עֳנִי	עֳנִי	עָנְיִי (עָנְיְךָ) עָנְיָם	——	——	ucisk
31.	נָקִי	נְקִי	נְקִיִּי	נְקִיִּם	נְקִיֵּי	niewinny (przym.)

Jest to podgrupa § 27a, niemal zawsze pisana defektywnie.

IX. Rzeczowniki dwusylabowe bez alternacji samogłoski w pierwszej sylabie (czyli w sylabie zamkniętej lub mającej długą samogłoskę niepodlegającą alternacji) oraz z alternacją samogłoski (*ā ē a*) w drugiej sylabie (l.mn. § 25; *status constructus* l.poj. § 73; *status constructus* l. mn. §§ 78–79; z przyrostkiem § 85)

32.	מוֹשָׁב	מוֹשַׁב מוֹשַׁבְכֶם	מוֹשָׁבִי מוֹשָׁבְךָ	מוֹשָׁבִים מוֹשָׁבַי	מוֹשְׁבֵי מוֹשְׁבֵיכֶם	miejsce zamieszkania

Podobnie:

גּוֹרָל	(*-ôṯ*) los	כּוֹכָב	(*-îm*) gwiazda	נוֹרָא	straszliwy (przym.)
עוֹלָם	(*-îm*) wieczność	שׁוֹפָר	(*-ôṯ*) róg		

33.	הֵיכָל	הֵיכַל	הֵיכָלִי	(הֵיכָלִים) הֵיכָלוֹת	הֵיכְלֵי	pałac

Podobnie:

תֵּימָן (brak *l.mn.*) południe (*kierunek*)

34.	אֹיֵב	אֹיֵב	אֹיְבִי אֹיִבְךָ אֹיִבְכֶם	אֹיְבִים אֹיְבַי	אֹיְבֵי אֹיְבֵיכֶם	wróg

Podobnie:

חֹתֵן	(*-îm*) teść	כֹּהֵן	(*-îm*) kapłan	מוֹעֵד	(*-îm*) ustalony czas
סֹפֵר	(*-îm*) pisarz				

35.	חֵרֵשׁ	——	——	חֵרְשִׁים	——	głuchy (przym.)
36.	מִשְׁפָּט	מִשְׁפַּט	מִשְׁפָּטִי	מִשְׁפָּטִים	מִשְׁפְּטֵי	sąd, wyrok

Podobnie:

מִגְדָּל	(*-îm*; *-ôṯ*) wieża	מִגְרָשׁ	(*-îm*) pastwisko	מִדְבָּר	pustynia
מִזְרָח	wschód	מִסְפָּר	(*-îm*) liczba	מִקְדָּשׁ	(*-îm*) sanktuarium
מִשְׁכָּן	(*-ôṯ*) siedziba, mieszkanie				

37.	גַּנָּב	גַּנַּב	גַּנָּבִי	גַּנָּבִים	גַּנְּבֵי	złodziej

Podobnie:

מַאֲכָל	pożywienie	מַלְאָךְ	(*-îm*) posłaniec	מַעֲלָל	(*-îm*) czyn
מַשָּׂא	(*-îm*) wyrocznia	צַוָּאר	(*-îm*) szyja	שַׁבָּת	(*-ôṯ*) szabat

Zwróć uwagę na nieregularną formę przed przyrostkiem w rzecz. שַׁבָּת: שַׁבַּתּוֹ (jego szabat).

38.	אֶצְבַּע	אֶצְבַּע	(אֶצְבָּעִי)	אֶצְבָּעוֹת	אֶצְבְּעוֹת	palec
39.	שֻׁלְחָן	שֻׁלְחַן	שֻׁלְחָנִי	שֻׁלְחָנוֹת	שֻׁלְחֲנוֹת	stół
40a.	עִוֵּר	——	——	עִוְרִים	——	ślepiec

Podobnie:

פִּסֵּחַ chromy (przym.)

40b.	כִּסֵּא	כִּסֵּא	כִּסְאִי כִּסְאֲךָ	כִּסְאוֹת	(כִּסְאוֹת)	tron
40c.	מִזְבֵּחַ	מִזְבַּח	מִזְבְּחִי	מִזְבְּחוֹת	מִזְבְּחוֹת	ołtarz

X. Dwusylabowe rzeczowniki z dwiema sylabami bez alternacji samogłosek (§ 50)

41.	אֶבְיוֹן	אֶבְיוֹן	(אֶבְיוֹנִי)	אֶבְיוֹנִים	אֶבְיוֹנֵי	ubogi (przym.)

Podobnie:

עֶלְיוֹן wysoki, wyniosły

42.	גִּבּוֹר	גִּבּוֹר	(גִּבּוֹרִי)	גִּבּוֹרִים	גִּבּוֹרֵי

Podobnie:

מִזְמוֹר (-*îm*) psalm

43.	תַּחְתּוֹן	——	——	תַּחְתּוֹנִים	——	dolny (przym.)

Podobnie:

אַחֲרוֹן ostatni (przym.)

44.	תִּיכוֹן	——	——	תִּיכוֹנִים	——	wewnętrzny (przym.)

Podobnie:

רִאשׁוֹן pierwszy (licz. porządk.)

45.	צַדִּיק	צַדִּיק	(צַדִּיקִי)	צַדִּיקִים	צַדִּיקֵי	sprawiedliwy
46.	עַמּוּד	עַמּוּד	(עַמּוּדִי)	עַמּוּדִים	עַמּוּדֵי	kolumna

XI. Rzeczowniki zakończone na *-eh* oraz *-ēh* (§ 88, § 116)

47a.	פֶּה	פִּי	פִּי פִּיךָ (פִּיכֶם)	——	——	usta
47b.	שֶׂה	שֵׂה	שֵׂיו שֵׂיֵהוּ }	——	——	owca / koza
48.	שָׂדֶה	שְׂדֵה	שָׂדִי שָׂדְךָ	שָׂדוֹת	שְׂדוֹת	pole

Podobnie:

יָפֶה piękny (przym.) קָצֶה koniec קָנֶה (*-îm* / *-ôṯ*) trzcina

קָשֶׁה trudny (przym.)

49.	מִקְנֶה	מִקְנֵה	מִקְנַי/מִקְנֵי מִקְנֵיהוּ/מִקְנָיו	(מִקְנִים)	(מִקְנֵי)	własność

Podobnie:

מִשְׁתֶּה uczta

50.	מַחֲנֶה	מַחֲנֵה	מַחֲנַי/מַחֲנֵי מַחֲנֵהוּ	מַחֲנוֹת	מַחֲנוֹת	obóz

Podobnie:

מַטֶּה (*-ôṯ*) laska מַעֲשֶׂה (*-îm*) czyn מַרְאֶה wygląd

51.	אַרְיֵה	——	——	——	——	lew

XII. Rzeczowniki rodzaju żeńskiego zakończone na *-āh* (l.mn. § 53; *status constructus* l.poj. § 76; *status constructus* l.mn. §§ 78–79; z przyrostkiem § 85)

52a.	שָׁנָה	שְׁנַת	(שְׁנָתִי)	שָׁנִים	שְׁנֵי / שְׁנוֹת	rok
52b.	צָרָה	צָרַת	צָרָתִי	צָרוֹת	צָרוֹת	zmartwienie

Podobnie:

פָּרָה (-*ôṯ*) jałówka

רָעָה (-*ôṯ*) zło

Również imiesłowy czasowników II-*W/Y* w Qalu, jak na przykład קָם *lub* שָׂם

52c.	בָּמָה	——	——	בָּמוֹת	בָּמֳתֵי בָּמוֹתֵי	wyżyna, miejsce kultu
52d.	שָׂפָה	שְׂפַת	(שְׂפָתִי)	——	——	warga
				שְׂפָתַ֫יִם	שִׂפְתֵי	
52e.	אָמָה	(אֲמַת)	אֲמָתִי	אֲמָהוֹת	אַמְהוֹת	służebnica
53.	עֵצָה	עֲצַת	עֲצָתִי	עֵצוֹת	עֲצוֹת	rada

Podobnie:

חֵמָה wściekłość

עֵדָה zgromadzenie

מֵאָה (-*ôṯ*) sto

פֵּאָה narożnik, obrzeże

54.	עוֹלָה	עוֹלַת	עוֹלָתִי	עוֹלוֹת	עוֹלוֹת	ofiara całopalna

Podobnie:

חוֹמָה (-*ôṯ*) mur

טוֹבָה dobro

תּוֹרָה (-*ôṯ*) prawo, Prawo

55.	בִּינָה	בִּינַת	בִּינָתִי	——	——	rozumienie
56.	אַמָּה	(אַמַּת)	(אַמָּתִי)	אַמּוֹת	(אַמּוֹת)	łokieć (miara długości)

Podobnie:

חַיָּה (*-ôṯ*) dzikie zwierzę

57a.	פִּנָּה	פִּנַּת	(פִּנָּתִי)	פִּנּוֹת	פִּנּוֹת	róg

Podobnie:

מִדָּה (*-ôṯ*) miara

57b.	אִשָּׁה	אֵשֶׁת	אִשְׁתִּי	נָשִׁים	נְשֵׁי	kobieta
58.	חֻקָּה	חֻקַּת	חֻקָּתִי	חֻקּוֹת	חֻקּוֹת	ustawa
59a.	מַלְכָּה	מַלְכַּת	מַלְכָּתִי	מְלָכוֹת	מַלְכוֹת	królowa
59b.	נַחֲלָה	נַחֲלַת	נַחֲלָתִי	נְחָלוֹת	נַחֲלוֹת	dział

Podobnie:

אַהֲבָה (*-ôṯ*) miłość — נַעֲרָה (*-ôṯ*) dziewczyna

60a.	גִּבְעָה	גִּבְעַת	גִּבְעָתִי	גְּבָעוֹת	גִּבְעוֹת	wzgórze

Podobnie:

יִרְאָה bojaźń — מִנְחָה (*-ôṯ*) dar — שִׂמְחָה (*-ôṯ*) radość

שִׂמְלָה (*-ôṯ*) płaszcz — שִׁפְחָה (*-ôṯ*) służebnica

60b.	מִצְוָה	מִצְוַת	מִצְוָתִי	מִצְוֹת	מִצְוֹת	przykazanie
61.	חֶרְפָּה	חֶרְפַּת	חֶרְפָּתִי	חֲרָפוֹת	חֶרְפּוֹת	szyderstwo; wstyd

Podobnie:

עֶגְלָה (*-ôṯ*) jałówka — עֶרְוָה nagość

62.	חָכְמָה	חָכְמַת	חָכְמָתִי	חָכְמוֹת	(חָכְמוֹת)	mądrość
63a.	בְּרָכָה	בִּרְכַּת	בִּרְכָתִי	בְּרָכוֹת	בִּרְכוֹת	błogosławieństwo

Podobnie:

צְדָקָה (*-ôṯ*) sprawiedliwość — קְלָלָה przekleństwo — רְבָבָה dziesięć tysięcy

שְׁמָמָה spustoszenie

63b	אֲדָמָה	אַדְמַת	אַדְמָתִי	עֲרָבוֹת	עַרְבוֹת	ziemia / step
63c	מְעָרָה	מְעָרַת	——	מְעָרוֹת	מְעָרוֹת	jaskinia
63d	מְלָאכָה	מְלֶאכֶת	מְלַאכְתִּי	(מַלְאָכוֹת)	מַלְאֲכוֹת	przedsięwzięcie
64a	נְבֵלָה	נִבְלַת	נִבְלָתִי נִבְלָתֵךְ נִבְלָתוֹ	——	(נְבֵלוֹת)	zwłoki
64b	שְׁאֵלָה	——	} שְׁאֵלָתִי שֶׁאֱלָתִי	——	——	prośba
64c	בְּהֵמָה	בֶּהֱמַת	(בְּהֶמְתִּי) בְּהֶמְתְּךָ	בְּהֵמוֹת	בַּהֲמוֹת	zwierzę
64d	בְּרֵכָה	בְּרֵכַת	——	בְּרֵכוֹת	——	staw, sadzawka

Do tej kategorii należą również przymiotniki rodzaju żeńskiego oraz imiesłowy czasowników wyrażających stan, jak na przykład כְּבֵדָה.

65.	עֲבוֹדָה	עֲבוֹדַת	עֲבוֹדָתִי	——	——	praca
66.	תְּבוּאָה	תְּבוּאַת	תְּבוּאָתִי	תְּבוּאוֹת	תְּבוּאוֹת	owoc, produkt

Podobnie:
בְּתוּלָה (-ôṯ) dziewica   יְשׁוּעָה wybawienie   תְּבוּנָה rozumienie

67.	תְּפִלָּה	תְּפִלַּת תְּפִלַּתְכֶם	תְּפִלָּתִי תְּפִלָּתְךָ	תְּפִלּוֹת	תְּפִלּוֹת	modlitwa

Podobnie:
מְגִלָּה (-ôṯ) zwój   מְסִלָּה (-ôṯ) trakt, droga   תְּהִלָּה chwała, uwielbienie
תְּחִלָּה początek   תְּחִנָּה błaganie

68.	אֲחֻזָּה	אֲחֻזַּת	אֲחֻזָּתִי	——	——	posiadłość, własność
69.	מַמְלָכָה	מַמְלֶכֶת	מַמְלַכְתִּי	מַמְלָכוֹת	מַמְלְכוֹת	królestwo

Podobnie:

אַלְמָנָה (*-ôṯ*) wdowa

70.	מֶרְכָּבָה	מִרְכֶּבֶת	(מֶרְכַּבְתִּי)	מַרְכָּבוֹת	מַרְכְּבוֹת	rydwan
71.	מִשְׁפָּחָה	מִשְׁפַּחַת	מִשְׁפַּחְתִּי	מִשְׁפָּחוֹת	מִשְׁפְּחוֹת	rodzina

Podobnie:

מִלְחָמָה (מִלְחֶמֶת) wojna

72.	תּוֹעֵבָה	תּוֹעֲבַת	——	תּוֹעֵבוֹת	תּוֹעֲבוֹת	odraza, obrzydliwość
	——	——	——	(תּוֹלֵדוֹת)	תּוֹלְדוֹת	historia

XIII. Rzeczowniki rodzaju żeńskiego zakończone na *-ṯ* (l.mn. § 62; z przyrostkiem § 111)

73.	בַּת	בַּת	בִּתִּי	בָּנוֹת	בְּנוֹת	córka
74.	עֵת	עֵת	עִתּוֹ	עִתִּים	(עִתֵּי)	czas
				עִתּוֹת	(עִתּוֹת)	
75.	אֱמֶת	——	אֲמִתְּךָ	——	——	prawda
76.	דֶּלֶת	דֶּלֶת	(דַּלְתִּי)	דְּלָתוֹת	דַּלְתוֹת	drzwi

Podobnie:

קֶשֶׁת łuk

77.	דַּעַת	דַּעַת	דַּעְתִּי	——	——	wiedza
78.	נְחֹשֶׁת	נְחֹשֶׁת	נְחָשְׁתִּי	——	——	brąz (kajdany)
79.	מוֹלֶדֶת	מוֹלֶדֶת	מוֹלַדְתִּי	——	——	pokrewieństwo

80.	מִשְׁמֶרֶת	מִשְׁמֶרֶת	מִשְׁמַרְתִּי	מִשְׁמָרוֹת	מִשְׁמְרוֹת	straż; zobowiązanie; posługa

Podobnie:

תִּפְאֶרֶת piękno

81.	חַטָּאת	חַטַּאת	חַטָּאתִי	חַטָּאוֹת	חַטֹּאות	grzech
82a.	חֲנִית	(חֲנִית)	(חֲנִיתִי)	חֲנִיתִים	(חֲנִיתֵי)	włócznia

Prawdopodobnie do tej kategorii należy zaliczyć poniższe rzeczowniki, są one jednak słabo poświadczone:

בְּרִית przymierze　　אַחֲרִית koniec　　שְׁבִית niewola

82b.	מִצְרִית	(מִצְרִית)	מִצְרִיתִי	מִצְרִיּוֹת	(מִצְרִיּוֹת)	Egipcjanka (przym. r.ż.)

Do tej kategorii należy również wiele przymiotników rodzaju żeńskiego zakończonych na *-îṯ*, jak na przykład שְׁלִשִׁית trzecia, dla których nie stwarzaliśmy oddzielnej grupy.

83.	עֵדוּת	——	——	——	עֵדְוֹת	świadectwo
84.	מַלְכוּת	מַלְכוּת	מַלְכוּתִי	מַלְכֻיּוֹת	——	królestwo
85.	אָחוֹת	אֲחוֹת	אֲחוֹתִי	(אֲחָיוֹת)	(אַחְיוֹת)	siostra

XIV. Rzeczowniki rodzaju męskiego zakończone na *-āh*

86.	לַיְלָה	——	——	לֵילוֹת	לֵילוֹת	noc
87.	פֶּחָה	פַּחַת	(פֶּחָתִי)	פַּחוֹת / פַּחֲוֹת	פַּחוֹת / פַּחֲוֹת	zarządca

DODATEK B

GŁÓWNE FORMY CZASOWNIKÓW W QALU WEDŁUG RODZAJÓW RDZENIA

Poniżej przedstawiona jest lista wszystkich czasowników w Qalu występujących w tej gramatyce. Pod nagłówkiem *imperfectum* umieszczone zostały: (1) zwykłe *imperfectum*, (2) *iussivus*, o ile różni się od *imperfectum*, oraz (3) odwrócone *imperfectum*. W kolumnie „tryb rozkazujący" występuje: (1) 2 os. l.poj. r.m., (2) 2 os. l.poj. r.ż., 3) „emfatyczna" forma 2 os. l.poj. r.m. zakończona na *-āh*. W kolumnie *infinitivus constructus*: (1) wolna (niezwiązana) forma *infinitivus constructus* oraz 2) *infinitivus constructus* wraz z przyrostkiem 1 os. l.poj. Pod nagłówkiem „inne" zostały podane w następującej kolejności: (1) imiesłów czynny, (2) imiesłów bierny oraz (3) *infinitivus absolutus*. Liczby w nawiasach odnoszą się do paragrafów gramatyki, w których znajduje się pełna odmiana omawianego czasownika. Pomniejsze odchylenia od odmiany danego rodzaju czasownika podane są w nawiasach.

1. Trzyliterowe rdzenie zwane regularnymi lub pełnymi, bez szczególnych cech fonetycznych

	perfectum	*imperfectum*	tryb rozkazujący	*infinitivus constructus*	inne
1a.	כָּתַב (43)	יִכְתֹּב (90)	כְּתֹב (102)	כְּתֹב (114)	כֹּתֵב (26)
		וַיִּכְתֹּב	כִּתְבִי	כָּתְבִי	כָּתוּב (128)
			כָּתְבָה		כָּתוֹב

גָּנַב	kraść	דָּרַךְ	stąpać	דָּרַשׁ	szukać, badać
זָכַר	pamiętać	כָּרַת	przecinać	כָּשַׁל	potknąć się
כָּתַב	pisać	לָכַד	zdobyć, podbić	מָכַר	sprzedać
מָלַךְ	panować	מָרַד	buntować się	מָשַׁךְ	ciągnąć
מָשַׁל	rządzić	סָגַר	zamykać	סָפַר	liczyć
פָּקַד	nawiedzić	פָּרַץ	rozbić	פָּרַשׂ	rozkładać
קָבַץ	gromadzić	קָבַר	pogrzebać	קָצַף	gniewać się
קָצַר	zbierać plony	קָשַׁר	związać	רָדַף	ścigać
שָׂרַף	palić	שָׁבַר	rozbić	שָׁבַת	przestać, odpocząć
שָׁכַן	mieszkać	שָׁמַר	strzec	שָׁפַט	sądzić
שָׁפַךְ	wylewać	תָּפַשׂ	pochwycić		

1b.	לָמַד	(43)	יִלְמַד	(94)	לְמַד	(102)	לְמֹד	(114)	לֹמֵד	(26)
			וַיִּלְמַד		לִמְדִי		לָמְדִי		לְמוּד	(128)
					לָמְדָה }		לִמְדִי		לָמוּד	
					לִמְדָה }					

לָמַד	uczyć się	רָכַב	jechać
שָׁכַב	leżeć		

1c.	קָרַב	(43)	יִקְרַב	(94)	קְרַב	(102)	קְרֹב	(114)	——
			וַיִּקְרַב		קִרְבִי		קָרְבִי		——
					קִרְבָה				קָרוֹב

גָּדַל	być dużym	לָבַשׁ	ubierać się	קָרַב	zbliżać się

1d.	כָּבֵד	(87)	יִכְבַּד	(94)	כְּבַד	(102)	כְּבֹד }		——
			וַיִּכְבַּד		כִּבְדִי		כְּבַד }		——
							כָּבְדִי	(114)	כָּבוֹד

זָקֵן	być starym	טָהֵר	być czystym	כָּבֵד	być ciężkim
רָעֵב	być głodnym	שָׁפֵל	być niskim, uniżonym		

1e.	קָטֹן	יִקְטַן (94) וַיִּקְטַן	(קְטַן)	(קְטֹן) (87)	— — קָטוֹן
	(być małym)				

2. Rdzenie II/III-*gardłowej*; II/III-*Alef*

	perfectum	*imperfectum*	tryb rozkazujący	*infinitivus constructus*	inne
2a.	בָּחַר (48)	יִבְחַר (94) וַיִּבְחַר	בְּחַר (102) בַּחֲרִי	בְּחֹר (114) בָּחֳרִי	בֹּחֵר (35) בָּחוּר (128) בָּחוֹר

בָּחַר	wybierać	בָּחַן	poddawać próbie	בָּעַר	palić
גָּאַל	wykupywać	גָּעַר	upomnieć, skarcić	זָעַק	krzyczeć
מָאַס	odrzucać	פָּעַל	robić	צָחַק	śmiać się
צָעַק	krzyczeć	רָחַץ	myć	שָׂחַק	śmiać się
שָׁאַל	prosić / pytać	שָׁחַט	zarżnąć		

2b.	שָׁמַע (48)	יִשְׁמַע (94) וַיִּשְׁמַע	שְׁמַע (102) שִׁמְעִי שָׁמְעָה } שִׁמְעָה }	שְׁמֹעַ (114) שָׁמְעִי } שִׁמְעִי }	שֹׁמֵעַ (35) שָׁמוּעַ (128) שָׁמוֹעַ

בָּטַח	ufać	בָּלַע	połykać	בָּקַע	rozdzielać
בָּרַח	uciekać	זָבַח	składać ofiarę	כָּרַע	pokłonić się
מָשַׁח	namaszczać	סָלַח	wybaczać	פָּגַע	spotkać
שָׁמַע	słyszeć	פָּשַׁע	buntować się	פָּתַח	otwierać
קָרַע	rozdzierać	רָצַח	zabijać	שָׂבַע	być sytym
שָׂמַח	cieszyć się	שָׁכַח	zapominać	שָׁלַח	wysłać
תָּקַע	pchnąć, wbić, dąć				

2c.	מָצָא (52)	יִמְצָא (95)	מְצָא (102)	מְצֹא (114)	מֹצֵא (35)
		וַיִּמְצָא	מִצְאִי	מָצְאִי	מָצוּא (128)
			מְצָאָה		מָצוֹא (128)

בָּרָא	stwarzać	מָצָא	znajdować	קָרָא	wołać
רָפָא	leczyć				

2d.	מָלֵא (87)	יִמְלָא (95)	מְלָא (102)	מְלֹא (114)	——
		וַיִּמְלָא	מִלְאִי		——
					מָלוֹא (128)

מָלֵא	być pełnym	שָׂנֵא	nienawidzić

3. Rdzenie I-*gardłowej* (z wyjątkiem I-*Alef*)

	perfectum	*imperfectum*	tryb rozkazujący	*infinitivus constructus*	inne
3a.	עָמַד (48)	יַעֲמֹד (103)	עֲמֹד (103)	עֲמֹד (114)	עֹמֵד (26)
		וַיַּעֲמֹד	עִמְדִי	עָמְדִי	עָמוּד (128)
			עִמְדָה		עָמוֹד (128)

הָפַךְ	przewracać	הָרַג	zabijać	הָרַס	zburzyć (również יֶהֱרַס)
חָגַר	przepasać (również יַחְגֹּר)	חָלַם	śnić	חָמַל	oszczędzić
חָקַר	badać (יַחְקֹר)	חָרַשׁ	orać	חָשַׁב	uważać, sądzić (יַחְשֹׁב)
חָשַׂךְ	powtrzymać (יַחְשֹׂךְ)	עָבַד	służyć	עָבַר	przekraczać
עָזַב	porzucić, opuścić	עָזַר	pomagać (również יַעְזֹר)	עָמַד	stać
עָרַב	dać w zastaw	עָרַךְ	uszeregować, uporządkować		

3b.	חָזַק (48)	יֶחֱזַק (103)	חֲזַק (103)	חֲזֹק (114)	——
		וַיֶּחֱזַק	חִזְקִי	חָזְקִי	——
					חָזוֹק (128)

הָדַר	sławić (יֶהְדַּר)	חָדַל	przestawać (יֶחְדַּל)	חָזַק	być silnym

3c.	חָטָא (52)	יֶחֱטָא (103)	——	חֲטֹא (114)	חֹטֵא (48)
		וַיֶּחֱטָא	——	חָטְאִי	——

(grzeszyć)

3d. חָפֵץ (48) יַחְפֹּץ (103)

(mieć upodobanie w)

4. Rdzenie I-*Alef*

	perfectum	*imperfectum*	tryb rozkazujący	*infinitivus constructus*	inne
4a.	אָסַר (48)	יֶאֱסֹר (108)	אֱסֹר (108)	אֱסֹר (114)	אֹסֵר (26)
		וַיֶּאֱסֹר	אִסְרִי	אָסְרִי	אָסוּר (128)
			אָסְרָה		אָסוֹר (128)

אָסַף zbierać, gromadzić   אָסַר wiązać, więzić

	perfectum	*imperfectum*	tryb rozkazujący	*infinitivus constructus*	inne
4b.	אָכַל (48)	יֹאכַל (108)	אֱכֹל (108)	אֱכֹל (114)	אֹכֵל (26)
		וַיֹּאכַל	אִכְלִי	אָכְלִי	אָכוּל (128)
			אָכְלָה		אָכוֹל (128)

אָבַד zginąć   אָכַל jeść   אָמַר mówić (וַיֹּאמֶר)

אָחַז chwycić (יֹאחֵז *lub* יֶאֱחֹז)

	perfectum	*imperfectum*	tryb rozkazujący	*infinitivus constructus*	inne
4c.	אָהַב (48)	יֶאֱהַב (108)	אֱהַב (108)	אַהֲבָה (114)	אֹהֵב (35)
	אָהֵב	יֹאהַב	——	אַהֲבָתִי	אָהוּב (128)

אָהַב kochać   אָשֵׁם być winnym (יֶאְשַׁם)

5. Rdzenie I-*Nun*

	perfectum	*imperfectum*	tryb rozkazujący	*infinitivus constructus*	inne
5a.	נָפַל (43)	יִפֹּל (118)	נְפֹל (118)	נְפֹל (118)	נֹפֵל (26)
		וַיִּפֹּל	נִפְלִי	נָפְלִי	(נָפוּל) (128)
			נָפְלָה		נָפוֹל (128)

נָגַף	uderzyć	נָדַר	ślubować	נָטַשׁ	porzucić, opuścić
נָפַל	upadać	נָצַר	strzec		

5b.	נָגַע	(43)	יִגַּע	(118)	גַּע	(118)	גַּ֫עַת	(118)	נֹגֵעַ	(26)
			וַיִּגַּע		גְּעִי		גַּעְתִּי		נָגוּעַ	(128)
					גְּעָה		נְגֹעַ		נָגוֹעַ	(128)
							נָגְעִי			

נָגַע	dotykać	נָטַע	sadzić	נָסַע	wyruszać

5c.	נָשָׂא	(52)	יִשָּׂא	(118)	שָׂא	(118)	שְׂאֵת	(118)	נֹשֵׂא	(35)
			וַיִּשָּׂא		שְׂאִי		שְׂאֵתִי		נָשׂוּא	(128)
					שְׂאָה				נָשׂוֹא	(128)

(podnosić)

5d.	נָתַן	(49)	יִתֵּן	(118)	תֵּן	(118)	תֵּת	(118)	נֹתֵן	(26)
			וַיִּתֵּן		תְּנִי		תִּתִּי		נָתוּן	(128)
					תְּנָה				נָתוֹן	(128)

(dawać)

5e.	לָקַח	(48)	יִקַּח	(118)	קַח	(118)	קַ֫חַת	(118)	לֹקֵחַ	(35)
			וַיִּקַּח		קְחִי		קַחְתִּי		לָקוּחַ	(128)
					קְחָה				לָקוֹחַ	(128)

(brać)

6. Rdzenie I-*Yod*

	perfectum		*imperfectum*		tryb rozkazujący		*infinitivus constructus*		inne	
6a.	יָשַׁב	(43)	יֵשֵׁב	(120)	שֵׁב	(120)	שֶׁבֶת	(120)	יֹשֵׁב	(26)
			וַיֵּשֶׁב		שְׁבִי		שִׁבְתִּי			
					שְׁבָה				יָשׁוֹב	(128)

יָרַד schodzić   יָלַד rodzić   יָשַׁב mieszkać

6b.	יָדַע	(48)	יֵדַע	(120)	דַּע	(120)	דַּעַת	(120)	יֹדֵעַ	(35)
			וַיֵּדַע		דְּעִי		דַּעְתִּי		יָדוּעַ	(128)
					דְּעָה				יָדוֹעַ	(128)

(wiedzieć)

6c.	יָצָא	(52)	יֵצֵא	(120)	צֵא	(120)	צֵאת	(120)	יֹצֵא	(35)
			וַיֵּצֵא		צְאִי		צֵאתִי			
					צְאָה				יָצוֹא	(128)

(wychodzić)

6d.	יָרַשׁ	(43)	יִירַשׁ	(120)	רֵשׁ	(120)	רֶשֶׁת	(120)	יֹרֵשׁ	(26)
			וַיִּירַשׁ				רִשְׁתִּי		יָרוּשׁ	(128)
									יָרוֹשׁ	(128)

יָשַׁר być prawym   יָעַץ radzić   יָרַשׁ dziedziczyć

6e.	יָשֵׁן	(87)	יִישַׁן	(120)	——		יְשֹׁן	(120)		

(spać)

6f.	יָרֵא	(87)	יִירָא	(120)	יְרָא	(102)				

(bać się)

6g.	יָצַר (43)	יִצַּר/ (118) יִצֹר וַיִּיצֶר/וַיִּצֶר	——	——	יֹצֵר (26)
	(kształtować)				
6h.	יָצַק (43)	יִצֹק (118) וַיִּצֶק	צַק/ יְצֹק (118)	צֶקֶת (120)	
	(rozlewać)				
6i.	יָכֹל (87)	יוּכַל (120)	——	יְכֹלֶת	
	(móc)				
6j.	הָלַךְ (48)	יֵלֵךְ (120) וַיֵּלֶךְ	לֵךְ (120) לְכִי לְכָה	לֶכֶת (120) לֶכְתִּי	הֹלֵךְ (26) הָלוֹךְ (128)
	(iść, chodzić)				

7. Rdzenie puste (II-*Waw/Yod*)

	perfectum	*imperfectum*	tryb rozkazujący	*infinitivus constructus*	inne
7a.	קָם (64)	יָקוּם (124) יָקֹם וַיָּקָם	קוּם (124) קוּמִי קוּמָה	קוּם (124) קוּמִי	קָם (64) —— קוּם (128)

גָּר	przebywać	מָל	obrzezać	נָח	odpoczywać (וַיָּנַח)
נָם	spać	נָס	uciekać	סָר	skręcać (וַיָּסַר)
עָר	pobudzić, powstać	פָּץ	być rozproszonym	צָם	pościć
צָר	oblegać (וַיָּצַר)	קָם	powstać	רָם	być wysokim
רָץ	biec	שָׁב	powracać		

7b.	שָׂם (64)	יָשִׂים (124)	שִׂים (124)	שִׂים/ שׂוּם (124)	שָׂם (62)
		יָשֵׂם	שִׂימִי	שׂוּמִי	שִׂים (128)
		וַיָּשֶׂם	שִׂימָה		שׂוּם (128)

גָּל	radować się	דָּן	sądzić	לָן	nocować
שָׂם	kłaść, umieszczać	שָׁר	śpiewać	שָׁת	kłaść, położyć

7c.	מֵת (87)	יָמוּת (124)	מוּת (124)	מוּת (124)	מֵת (87)
		יָמֹת			——
		וַיָּמָת			מוֹת (128)

(umierać)

7d.	בֹּשׁ (87)	יֵבֹשׁ (124)	בּוֹשׁ (124)

(wstydzić się)

7e.	בָּא (64)	יָבֹא (124)	בֹּא (124)	בֹּא (124)	בָּא (64)
		וַיָּבֹא	בֹּאִי	בֹּאִי	
			בֹּאָה		בֹּא (128)

(przychodzić)

8. Rdzenie III-*He*

	perfectum	*imperfectum*	tryb rozkazujący	*infinitivus constructus*	inne
8a.	בָּנָה (57)	יִבְנֶה (122) יִ֫בֶן וַיִּ֫בֶן	בְּנֵה (122) בְּנִי	בְּנוֹת (122) בְּנוֹתִי	בֹּנֶה (41) בָּנוּי (128) בָּנֹה (128)

בָּזָה	gardzić	בָּכָה	płakać (וַיֵּבְךְּ)	בָּנָה	budować
גָּלָה	objawiać; iść na wygnanie	זָנָה	uprawiać nierząd	כָּלָה	być skończonym
פָּדָה	wykupywać	פָּנָה	zwracać się	קָנָה	kupować
קָרָה	spotykać	רָאָה	widzieć (וַיַּרְא)	רָבָה	być licznym
רָעָה	paść (וַיִּ֫רַע)	שָׁבָה	wziąć do niewoli	שָׁתָה	pić (וַיֵּ֫שְׁתְּ)
תָּלָה	powiesić	תָּעָה	błąkać się		

	perfectum	*imperfectum*	tryb rozkazujący	*infinitivus constructus*	inne
8b.	עָלָה (57)	יַעֲלֶה (122) יַ֫עַל וַיַּ֫עַל	עֲלֵה (122) עֲלִי	עֲלוֹת (122) עֲלוֹתִי	עֹלֶה (41) עָלֹה (128)

הָרָה	począć, zajść w ciążę	חָנָה	obozować	עָלָה	wchodzić, iść w górę
עָנָה	odpowiadać	עָשָׂה	robić, czynić		

	perfectum	*imperfectum*	tryb rozkazujący	*infinitivus constructus*	inne
8c.	חָזָה (57)	יֶחֱזֶה (122) יִ֫חַז וַיִּ֫חַז	חֲזֵה (122) חֲזִי	חֲזוֹת (122) חֲזוֹתִי	חֹזֶה (41) חָזוּי (128) חָזֹה (128)

הָגָה	mamrotać, medytować	הָמָה	być hałaśliwym, ryczeć	חָזָה	widzieć

חָרָה być rozgniewanym

8d.	הָיָה (57)	יִהְיֶה (122) יְהִי וַיְהִי	הֱיֵה (122) הֱיִי	הֱיוֹת (122) הֱיוֹתִי לִהְיוֹת	

הָיָה być — חָיָה żyć

8e.	אָבָה (57)	יֹאבֶה (122) יֹאב			

אָבָה chcieć — אָפָה piec

8f.	נָטָה (57)	יִטֶּה (122) יֵט וַיֵּט	נְטֵה (122)	נְטוֹת (122)	נֹטֶה (41) נָטוּי (128)

(rozciągnąć)

9. Rdzenie geminowane (przykłady najważniejszych typów; szczegóły w § 126)

	perfectum	*imperfectum*	tryb rozkazujący	*infinitivus constructus*	inne
9a.	סָבַב (68)	יָסֹב/ יִסֹּב (126) וַיָּסָב	סֹב (126) סֹבִּי	סֹב (126) סֶבִּי	סֹבֵב (26) סָבוּב (128) סָבוֹב (128)

(okrążać, iść naokoło)

9b.	אָרַר (68) (przeklinać)	יָאֹר (126)	אֹר (126)	——	אָרוּר (128)
9c.	תַּם (87)	יֵתַם (126)	——	תֹּם (126) תֻּמִּי	

רַע	być złym	קַל	być lekkim, niegodnym uwagi	תַּם	być skończonym

DODATEK C

SYNOPSA KONIUGACJI POCHODNYCH[1]

	Nif'al	Pi'el	Pu'al	Hif'il	Hof'al	Hitpa'el
1) regularne rdzenie	(141)	(149)	(154)	(158)	(175)	(178)
perfectum	נִכְתַּב	כִּתֵּב	כֻּתַּב	הִכְתִּיב	הָכְתַּב	הִתְכַּתֵּב
imperfectum	יִכָּתֵב	יְכַתֵּב	יְכֻתַּב	יַכְתִּיב	יָכְתַּב	יִתְכַּתֵּב
iussivus	יִכָּתֵב	יְכַתֵּב	יְכֻתַּב	יַכְתֵּב	יָכְתַּב	יִתְכַּתֵּב
tryb rozkazujący	הִכָּתֵב	כַּתֵּב	——	הַכְתֵּב	——	הִתְכַּתֵּב
infinitivus constructus	הִכָּתֵב	כַּתֵּב	——	הַכְתִּיב	——	הִתְכַּתֵּב
infinitivus absolutus	נִכְתֹּב	כַּתֹּב	כֻּתֹּב	הַכְתֵּב	הָכְתֵּב	הִתְכַּתֵּב
imiesłów	נִכְתָּב	מְכַתֵּב	מְכֻתָּב	מַכְתִּיב	מָכְתָּב	מִתְכַּתֵּב
2) rdzenie I-*gardłowej* (z wyjątkiem I-*Alef*)	(141)	(149)	(154)	(158)	(175)	(178)
perfectum	נֶעֱמַד	עִמֵּד	עֻמַּד	הֶעֱמִיד	הָעֳמַד	הִתְעַמֵּד
imperfectum	יֵעָמֵד	יְעַמֵּד	יְעֻמַּד	יַעֲמִיד	יָעֳמַד	יִתְעַמֵּד
iussivus	יֵעָמֵד	יְעַמֵּד	יְעֻמַּד	יַעֲמֵד	יָעֳמַד	יִתְעַמֵּד

[1] Użyliśmy tego samego rdzenia do przedstawienia wszystkich koniugacji danej grupy rdzeni, niezależenie od tego, czy jest poświadczony w danej formie, czy też nie. Numery w nawiasach odnoszą się do paragrafów niniejszej gramatyki, gdzie odnaleźć można pełne paradygmaty.

	Nifʽal	Piʽel	Puʽal	Hifʽil	Hofʽal	Hitpaʽel
tryb rozkazujący	הֵעָמֵד	עַמֵּד	——	הַעֲמֵד	——	הִתְעַמֵּד
infinitivus constructus	הֵעָמֵד	עַמֵּד	——	הַעֲמִיד	——	הִתְעַמֵּד
infinitivus absolutus	נַעֲמֹד	עַמֹּד	עֻמֹּד	הַעֲמֵד	הָעֳמֵד	הִתְעַמֵּד
imiesłów	נֶעֱמָד	מְעַמֵּד	מְעֻמָּד	מַעֲמִיד	מָעֳמָד	מִתְעַמֵּד
3) rdzenie II-*gardłowej*	(141)	(149)	(154)	(158)	(175)	(178)
perfectum	נִבְרַךְ	בֵּרַךְ	בֹּרַךְ	הִבְרִיךְ	הָבְרַךְ	הִתְבָּרֵךְ
imperfectum	יִבָּרֵךְ	יְבָרֵךְ	יְבֹרַךְ	יַבְרִיךְ	יָבְרַךְ	יִתְבָּרֵךְ
iussivus	יִבָּרֵךְ	יְבָרֵךְ	יְבֹרַךְ	יַבְרֵךְ	יָבְרַךְ	יִתְבָּרֵךְ
tryb rozkazujący	הִבָּרֵךְ	בָּרֵךְ	——	הַבְרֵךְ	——	הִתְבָּרֵךְ
infinitivus constructus	הִבָּרֵךְ	בָּרֵךְ	——	הַבְרִיךְ	——	הִתְבָּרֵךְ
infinitivus absolutus	נִבְרֹךְ	בָּרֵךְ	——	הַבְרֵךְ	הָבְרֵךְ	הִתְבָּרֵךְ
imiesłów	נִבְרָךְ	מְבָרֵךְ	מְבֹרָךְ	מַבְרִיךְ	מָבְרָךְ	מִתְבָּרֵךְ
4) rdzenie III-*gardłowej* (z wyjątkiem III-*Alef*)	(141)	(149)	(154)	(160)	(175)	(178)
perfectum	נִשְׁמַע	שִׁמַּע	שֻׁמַּע	הִשְׁמִיעַ	הָשְׁמַע	הִשְׁתַּמַּע
imperfectum	יִשָּׁמַע	יְשַׁמַּע	יְשֻׁמַּע	יַשְׁמִיעַ	יָשְׁמַע	יִשְׁתַּמַּע
iussivus	יִשָּׁמַע	יְשַׁמַּע	יְשֻׁמַּע	יַשְׁמַע	יָשְׁמַע	יִשְׁתַּמַּע
tryb rozkazujący	הִשָּׁמַע	שַׁמַּע	——	הַשְׁמַע	——	הִשְׁתַּמַּע
infinitivus constructus	הִשָּׁמַע	שַׁמַּע	——	הַשְׁמִיעַ	——	הִשְׁתַּמַּע
infinitivus absolutus	נִשְׁמוֹעַ	שַׁמֵּעַ	——	הַשְׁמֵעַ	הָשְׁמֵעַ	——
imiesłów	נִשְׁמָע	מְשַׁמֵּעַ	מְשֻׁמָּע	מַשְׁמִיעַ	מָשְׁמָע	מִשְׁתַּמֵּעַ

	Nifʿal	Piʿel	Puʿal	Hifʿil	Hofʿal	Hitpaʿel
5) rdzenie III-*Alef*	(143)	(151)	(154)	(160)	(175)	(178)
perfectum	נִמְצָא	מִצֵּא	מֻצָּא	הִמְצִיא	הָמְצָא	הִתְמַצֵּא
imperfectum	יִמָּצֵא	יְמַצֵּא	יְמֻצָּא	יַמְצִיא	יָמְצָא	יִתְמַצֵּא
iussivus	יִמָּצֵא	יְמַצֵּא	יְמֻצָּא	יַמְצֵא	יָמְצָא	יִתְמַצֵּא
tryb rozkazujący	הִמָּצֵא	מַצֵּא	——	הַמְצֵא	——	הִתְמַצֵּא
infinitivus constructus	הִמָּצֵא	מַצֵּא	——	הַמְצִיא	——	הִתְמַצֵּא
infinitivus absolutus	נִמְצֹא	מַצֹּא	——	הַמְצֵא	——	——
imiesłów	נִמְצָא	מְמַצֵּא	מְמֻצָּא	מַמְצִיא	מָמְצָא	מִתְמַצֵּא

	Nifʿal	Piʿel	Puʿal	Hifʿil	Hofʿal	Hitpaʿel
6) rdzenie I-*Nun*	(143)	(149)	(154)	(158)	(175)	(178)
perfectum	נִפַּל	נִפֵּל	נֻפַּל	הִפִּיל	הֻפַּל	הִתְנַפֵּל
imperfectum	יִנָּפֵל	יְנַפֵּל	יְנֻפַּל	יַפִּיל	יֻפַּל	יִתְנַפֵּל
iussivus	יִנָּפֵל	יְנַפֵּל	יְנֻפַּל	יַפֵּל	יֻפַּל	יִתְנַפֵּל
tryb rozkazujący	הִנָּפֵל	נַפֵּל	——	הַפֵּל	——	הִתְנַפֵּל
infinitivus constructus	הִנָּפֵל	נַפֵּל	——	הַפִּיל	הֻפַּל	הִתְנַפֵּל
infinitivus absolutus	נִפֹּל	נַפֹּל	——	הַפֵּל	הֻפֵּל	הִתְנַפֵּל
imiesłów	נִפָּל	מְנַפֵּל	מְנֻפָּל	מַפִּיל	מֻפָּל	מִתְנַפֵּל

	Nifʿal	Piʿel	Puʿal	Hifʿil	Hofʿal	Hitpaʿel
7) rdzenie I-*Waw/Yod*	(143)	(149)	(154)	(163)	(175)	(178)
perfectum	נוֹשָׁב	יִשֵּׁב	יֻשַּׁב	הוֹשִׁיב	הוּשַׁב	הִתְיַשֵּׁב
imperfectum	יִוָּשֵׁב	יְיַשֵּׁב	יְיֻשַּׁב	יוֹשִׁיב	יוּשַׁב	יִתְיַשֵּׁב
iussivus	יִוָּשֵׁב	יְיַשֵּׁב	יְיֻשַּׁב	יוֹשֵׁב	יוּשַׁב	יִתְיַשֵּׁב
tryb rozkazujący	הִוָּשֵׁב	יַשֵּׁב	——	הוֹשֵׁב	——	הִתְיַשֵּׁב
infinitivus constructus	הִוָּשֵׁב	יַשֵּׁב	——	הוֹשִׁיב	הוּשַׁב	הִתְיַשֵּׁב
infinitivus absolutus	——	יַשֹּׁב	——	הוֹשֵׁב	——	הִתְיַשֵּׁב
imiesłów	נוֹשָׁב	מְיַשֵּׁב	מְיֻשָּׁב	מוֹשִׁיב	מוּשָׁב	מִתְיַשֵּׁב

	Nifʽal	Piʽel	Puʽal	Hifʽil	Hofʽal	Hitpaʽel
8) rdzenie II-*Waw/ Yod* (puste)	(146)			(169)	(175)	
perfectum	נָקוֹם	——	——	הֵקִים	הוּקַם	——
imperfectum	יִקּוֹם	——	——	יָקִים	יוּקַם	——
iussivus	יִקּוֹם	——	——	יָקֵם	יוּקַם	——
tryb rozkazujący	הִקּוֹם	——	——	הָקֵם	——	——
infinitivus constructus	הִקּוֹם	——	——	הָקִים	הוּקַם	——
infinitivus absolutus	נָקוֹם	——	——	הָקֵם	——	——
imiesłów	נָקוֹם	——	——	מֵקִים	מוּקָם	——
9) rdzenie III-*He*	(143)	(151)	(154)	(166)	(175)	(178)
perfectum	נִבְנָה	בִּנָּה	בֻּנָּה	הִבְנָה	הָבְנָה	הִתְבַּנָּה
imperfectum	יִבָּנֶה	יְבַנֶּה	יְבֻנֶּה	יַבְנֶה	יָבְנֶה	יִתְבַּנֶּה
iussivus	יִבָּן	יְבַן	——	יֶבֶן	——	יִתְבַּן
tryb rozkazujący	הִבָּנֵה	בַּנֵּה	——	הַבְנֵה	——	הִתְבַּנֵּה
infinitivus constructus	הִבָּנוֹת	בַּנּוֹת	בֻּנּוֹת	הַבְנוֹת	——	הִתְבַּנּוֹת
infinitivus absolutus	נִבְנֹה	בַּנֹּה	——	הַבְנֵה	הָבְנֵה	——
imiesłów	נִבְנֶה	מְבַנֶּה	מְבֻנֶּה	מַבְנֶה	מָבְנֶה	מִתְבַּנֶּה
10) rdzenie geminowane	(146)	(151)	(154)	(172)	(175)	(178)
perfectum	נָסַב	סִבֵּב	סֻבַּב	הֵסֵב	הוּסַב	הִסְתַּבֵּב
imperfectum	יִסַּב	יְסַבֵּב	יְסֻבַּב	יָסֵב	יוּסַב	יִסְתַּבֵּב
iussivus	יִסַּב	יְסַבֵּב	יְסֻבַּב	יָסֵב	יוּסַב	יִסְתַּבֵּב
tryb rozkazujący	הִסַּב	סַבֵּב	——	הָסֵב	——	הִסְתַּבֵּב
infinitivus constructus	הִסֵּב	סַבֵּב	——	הָסֵב	——	הִסְתַּבֵּב
infinitivus absolutus	הִסּוֹב	——	——	הָסֵב	——	הִסְתַּבֵּב
imiesłów	נָסָב	מְסַבֵּב	מְסֻבָּב	מֵסֵב	מוּסָב	מִסְתַּבֵּב

DODATEK D

TABLICA CHRONOLOGICZNA

Czasy patriarchów według tradycyjnych opisów Księgi Rodzaju	ok. 1900–1500 przed Chr.
Wyjście z Egiptu	ok. 1280 przed Chr.
Podbój Kanaanu	ok. 1250–1200 przed Chr.
Okres sędziów	ok. 1200–1020 przed Chr.
Panowanie Saula	ok. 1020–1000 przed Chr.
Panowanie Dawida	ok. 1000–961 przed Chr.
Panowanie Salomona	ok. 961–922 przed Chr.
Podział na królestwo Judy i Izraela	922 przed Chr.
Zdobycie Samarii, stolicy Izraela, przez Asyrię	722 przed Chr.
Zdobycie Jerozolimy, stolicy Judy, przez Babilonię	587/586 przed Chr.
Wygnanie babilońskie	587–538 przed Chr.
Czasy powygnaniowe (panowanie perskie)	538–332 przed Chr.
Początek panowania greckiego (Aleksander Wielki)	332 przed Chr.

DODATEK E

PODSTAWOWA BIBLIOGRAFIA

SŁOWNIKI

F. BROWN, S.R. DRIVER, C.A. BRIGGS, *Hebrew and English Lexicon of the Old Testament*, Oxford 1907 (poprawione wydanie, 1952).
W. GESENIUS, F. BUHL, *Hebräisches und aramäisches Handwörterbuch über das Alte Testament*, 17 wyd., Berlin 1915.
W. GESENIUS, *Hebräisches und aramäisches Handwörterbuch über das Alte Testament*, red. U. Rüterswörden, R. Meyer, H. Donner, 18 wyd., 5 t., Berlin 1987.
K. FEYERABEND, *Langenscheidt's Pocket Hebrew Dictionary to the Old Testament*, 13 wyd., New York 1961.
L. KOEHLER, W. BAUMGARTNER, *The Hebrew and Aramaic Lexicon of the Old Testament*, 2 t., Leiden 2001 (angielskie tłumaczenie niemieckiego oryginału: *Hebräisches und aramäisches Lexikon zum Alten Testament*, 5 t., Leiden 1967–1995).

GRAMATYKI

G. BERGSTRÄSSER, *Hebräische Grammatik*, Leipzig 1918; kolejne wydanie Hildesheim 1962.
W. GESENIUS, E. KAUTZSCH, A.R. COWLEY, *Hebrew Grammar*, Oxford 1910.
P. JÜON, T. MURAOKA, *A Grammar of Biblical Hebrew*, 2 wyd., Roma 2008.

C.H.J. VAN DER MERWE, J.A. NAUDÉ, J.H. KROEZE, *A Biblical Hebrew Reference Grammar*, Sheffield 2004.

TEKST I JEGO WARIANTY

B.J. ROBERTS, *The Old Testament Text and Versions*, Cardiff 1951.
F.M. CROSS, *The Ancient Library of Qumran*, New York 1958.
Biblia Hebraica, red. R. Kittel i in., 3 wyd., Stuttgart 1937.
Biblia Hebraica Stuttgartensia, red. K. Elliger, W. Rudolph, Editio quinta emendata opera A. Schenker, Stuttgart 1997.
Biblia Hebraica Quinta: General Introduction and MEGILLOTH מגלות, red. A. Schenker, Y.A.P. Goldman et al., Stuttgart 2004.

HISTORIA I ARCHEOLOGIA

W.F. ALBRIGHT, *Archeology and the Religion of Israel*, Baltimore 1946.
J. BRIGHT, *A History of Israel*, Philadelphia 1959.
R. DE VAUX, *Ancient Israel, Its Life and Institutions*, New York 1961.
E. STERN (red.), *The New Encyclopedia of Archaeological Excavations in the Holy Land*, 4 t., Jerusalem 1993.

SŁOWNIK HEBRAJSKO-POLSKI

Poniższe skróty odnoszą się do poszczególnych koniugacji:

Q	Qal	Hiszt	Hisztafʿel
N	Nifʿal	Ho	Hofʿal
P	Piʿel	Ht	Hitpaʿel
Pu	Puʿal	Po	Polel
H	Hifʿil		

Czasowniki są przedstawione według porządku alfabetycznego rdzenia, a wszystkie pozostałe słowa wypisane są alfabetycznie. Skróty, takie jak A1c lub B3c, odnoszą się odpowiednio do dodatków A lub B, wszystkie zaś pozostałe odnośniki odsyłają do paragrafów tej gramatyki

אָב (-*ôṯ*) ojciec, przodek (A1c)

אָבַד (יֹאבַד) zginąć, zostać zniszczonym (B4b); H הֶאֱבִיד zabić, zniszczyć

אָבָה (יֹאבֶה) chcieć (B8e)

אֲבָל zaprawdę, rzeczywiście; jednak, ale

אֶ֫בֶן (-*îm*) kamień (*r.ż.*) (A7a)

אַבְרָהָם Abraham

אַבְרָם Abram = Abraham

אָדָם Adam; człowiek, ludzkość (80)

אֲדָמָה ziemia, grunt, rola (A64b)

אָדֹן (*-îm*) pan, władca (A29a)

אָהַב (יֶאֱהַב) kochać (B4c)

אוֹ lub, albo

אוֹר (*-îm*) światło (A5a)

אוּרִיָּה Uriasz

אוֹת (*-ôṯ*) znak, omen (A5a)

אָז wtedy, w tamtym czasie

אֹזֶן (*l.podw.* אָזְנַיִם) ucho (*r.ż.*) (A11)

אָח (אַחִים) brat (A1d)

אֶחָד jeden, pewien (*r.m.*)

אָחוֹת siostra (A86)

אָחַז (יֹאחֵז) chwycić, złapać, trzymać (108; B4b)

אַחֵר (אֲחֵרִים) inny; *r.ż.* אַחֶרֶת, *l.mn.* אֲחֵרוֹת

אַחַר po (*przyim.*); następnie

אַחֲרֵי po (*przyim.*): + אֲשֶׁר potem (*spójnik*); + כֵן następnie

אַחַת jedna (*r.ż.*)

אֵי־מִזֶּה skąd? z którego miejsca?

אֹיֵב (*-îm*) wróg (A35)

אַיֵּה gdzie?

אֵיךְ/אֵיכָה jak? w jaki sposób?

אֵימָה strach, groza (*por.* A55, 56)

אֵין nie istnieje, nie ma

אֵיפֹה gdzie?

אִישׁ (אֲנָשִׁים) mężczyzna, mąż (A4c)

אַךְ na pewno, bez wątpienia; ale, jednak

אָכַל (יֹאכַל) jeść (B4b)

אֹכֶל jedzenie, pożywienie (A11)

אֶל do, w kierunku

אֵל (*-îm*) bóg, Bóg (A3b)

אֵלֶּה ci, te (40)

אֱלֹהִים bogowie; Bóg (59; *por.* A22)

אֶלֶף (*-îm*) tysiąc (181; A7a)

אִם jeżeli

אֵם (אִמּוֹת) matka (*r.ż.*) (A3e)

אָמָה (אֲמָהוֹת) służąca, niewolnica (A54e)

(אמן) N. נֶאֱמַן być stałym, rzetelnym, sprawdzonym, godnym zaufania;
H. הֶאֱמִין wierzyć, ufać

אָמְנָם naprawdę, na pewno

אָמַר (יֹאמַר) mówić (B4b)

אֱמֶת prawda (A76)

אָ֫נָה dokąd?

אֲ֫נַחְנוּ my (81)

אֲנִי ja (81)

אָנֹכִי ja (81)

אָסִיר (*-îm*) więzień (A28a)

אָסַף (יֶאֱסֹף) gromadzić, zbierać (B4a)

אָסַר (יֶאֱסֹר) wiązać, uwięzić (B4a)

אַף (*l.podw.* אַ֫פַּיִם) nos, twarz; gniew (A2a)

אֶ֫פֶס koniec, kraniec; nieistnienie, nicość, nic;
\+ כִּי z wyjątkiem, oprócz (*spójnik*)

אֵ֫צֶל niedaleko, blisko, obok, przy (A10b)

אַרְבַּע cztery (*r.ż.*)

אַרְבָּעָה cztery (*r.m.*)

אַבָּעִים czterdzieści

אֲרוֹן Arka (Przymierza); + *rodz.* הָאָרוֹן (A22)

אָרוּר przeklęty, wyklęty (A30a)

אֲרִי (אֲרָיוֹת) lew (*por.* A31b)

אַרְיֵה lew

(ארך) H. הֶאֱרִיךְ być długim; wydłużać

אָרַר (יָאוֹר) przeklinać (B9b)

אֶ֫רֶץ (*-ôṯ*) ziemia, ląd (*r.ż.*) (A7a)

אֵשׁ ogień (*r.ż.*) (A3e)

אִשָּׁה (נָשִׁים) kobieta, żona (A58b)

אָשֵׁם (יֶאְשַׁם) być winnym; (*przym.*) winny

אַשְׁקְלוֹן	Aszkelon
אֲשֶׁר	który, kto, co (*zaimek względny*); że, ponieważ, z powodu (*spójnik*)
אֵת/אֶת־	*partykuła dopełnienia bliższego*
אֵת/אֶת־	z, razem z, wraz z
אַתְּ	ty (*r.ż.*) (81)
אַתָּה	ty (*r.m.*) (81)
אָתוֹן	(*-ôṯ*) oślica (*r.ż.*) (A29a)
אַתֶּם	wy (*r.m.*) (81)
אֶתְמוֹל	wczoraj
אַתֶּן	wy (*r.ż.*) (81)
אַתֵּנָה	wy (*r.ż.*) (81)

ב

בְּ	w, przy pomocy (*instrumentalis*); (+ *bezokol.*) w czasie, podczas gdy, kiedy
בְּאֵר	(*-ôṯ*) studnia, dół (A20a)
בֶּגֶד	(*-îm*) ubranie, szata (A7c)
(בדד)	לְבַד־ sam, tylko, jedynie (142)
בְּהֵמָה	(*-ôṯ*) zwierzę, bestia; 80 (A65c)
(בוא)	בָּא (יָבוֹא) przyjść, wejść (B7e); H. przyprowadzić; przynieść
(בין)	H. הֵבִין spostrzegać, dostrzegać, rozważać, rozumieć; wyjaśnić
בּוֹר	(*-ôṯ*) dół, cysterna (A5a)
(בושׁ)	בֹּשׁ (יֵבוֹשׁ) wstydzić się (B7d)
בָּזָה	(יִבְזֶה) wzgardzić, odrzucić (B8a)
בָּחוּר	(*-îm*) młodzieniec (A30b)
בָּחַן	(יִבְחַן) wystawiać na próbę, próbować, poddawać próbie (B2a)
בָּחַר	(יִבְחַר) wybierać (*dop. bliższe z* בְּ) (B2a)
בָּטַח	(יִבְטַח) ufać, polegać na (B2a)
בֵּין	pomiędzy (47)
בִּינָה	rozumienie, pojmowanie (A56)
בַּיִת	(בָּתִּים) dom (A13c)

בָּכָה (יִבְכֶּה) płakać, opłakiwać (B8a)
בָּלַע (יִבְלַע) połykać (B2b)
בִּלְתִּי nie (*negacja bezokolicznika*; 115)
בֵּן (בָּנִים) syn (A3c)
בָּנָה (יִבְנֶה) budować (B8a); H. *sprawcze*; N. *bierne*
בַּעֲבוּר ze względu na, z powodu
בְּעַד poprzez; naokoło; na korzyść, za (174)
בְּעֵינֵי w oczach, według, w opinii
בַּעַל (*-îm*) pan, władca, mąż, właściciel; (121; A9)
בָּעַר (יִבְעַר) płonąć, palić, palić się (B2a);
P. spalić, strawić; zniszczyć, usunąć
בֶּצַע korzyść, zysk; מַה־בֶּצַע jaka w tym korzyść? (A8b)
בָּקַע (יִבְקַע) rozdzielić, rozszczepić (B2b)
בֹּקֶר poranek (A11)
בָּקָר (duże) bydło (*rzecz. zbior.*)
(בקשׁ) P. בִּקֵּשׁ szukać, poszukiwać
בָּרָא (יִבְרָא) stwarzać (B2c); N. *bierne*
בְּרִית przymierze, pakt (A83)
בָּרַח (יִבְרַח) uciekać (B2b)
(ברך) P. בֵּרַךְ błogosławić
בְּרָכָה (*-ôṯ*) błogosławieństwo (A64a)
בָּשָׂר ciało, mięso; כָּל־בָּשָׂר ludzkość (A25a)
בַּת (בָּנוֹת) córka (A74)

ג

גָּאַל (יִגְאַל) wykupić, odkupić (B2a); N. *bierne*
גִּבּוֹר (*-îm*) wojownik, bohater; + חַיִל idem (A43)
גִּבְעָה (*-ôṯ*) wzgórze (A61a)
גְּבֶרֶת pani, władczyni (*por.* A81)
גָּדוֹל wielki, duży (A29a)
גָּדַל (יִגְדַּל) być / stać się wielkim, dużym; urosnąć (B1c);
H. powiększać, czynić wielkim

גְּדִי (גְּדָיִים) koźlę (A31a)

(גור) גָּר (יָגוּר) mieszkać, przebywać (B7a)

(גיל) גָּל (יָגִיל) radować się (B7b)

גָּלָה (יִגְלֶה) odsłaniać, odkrywać, wyjawiać; iść na wygnanie (B8a); N. *bierne*; H. prowadzić na wygnanie

גִּלְעָד Gilead

גַּם także, też, ponadto, nawet

גָּמָל (גְּמַלִּים) wielbłąd (A25d)

גַּן (גַּנּוֹת) ogród; + *rodz.* הַגָּן (§ 21; A2a)

גָּנַב (יִגְנֹב) kraść (B1a)

גָּעַר (יִגְעַר) upomnieć, skarcić (B2a)

גֵּר (*-îm*), przybysz, obcy mieszkaniec (A3b)

(גרשׁ) P. גֵּרֵשׁ wypędzić, odpędzić, wygnać

ד

דָּבָר (*-îm*) słowo, rzecz, sprawa, kwestia; עַל־דְּבַר ze względu, dla dobra

(דבר) P. דִּבֶּר rozmawiać, mówić

דְּבַשׁ miód (A18)

דָּג (*-îm*) ryba (*por.* A1a, 1b)

דָּגָה ryby (*rzecz. zbior.*) (A53a)

דָּוִד Dawid

דּוֹר (*-îm*, *-ôṯ*) pokolenie (A5a)

דּוֹתָן Dotan

(דין) דָּן (יָדִין) sądzić (B7b)

דַּל biedny (§ 22; A2a)

דֶּלֶת (*l.podw.* דְּלָתַיִם; *l.mn. -ôṯ*) drzwi (A77)

דָּם (*-îm*) krew (A1b)

(דמם) דַּם (יִדֹּם) stać bez ruchu; zachować spokój, milczenie (B9a, c)

דֶּרֶךְ (*-îm*, *-ôṯ*) droga, trakt (*r.m. lub r.ż.*)

דָּרַשׁ (יִדְרֹשׁ) badać, szukać, żądać (B2a)

ה

הַ הָ הֶ	*rodz. określony* (§§ 14, 18, 21)
הֲ הַ	czy? (*partykuła pytajna*)
הַב	(*czas. ułomny*) daj! dalejże! (119)
הֶבֶל	Abel
הָגָה	(יֶהְגֶּה) pomrukiwać, jęczeć, ryczeć; medytować, rozważać; głosić, mówić (B8c)
הוּא	on; tamten, tamto
הִוא	= הִיא (zob. § 87)
הִיא	ona; tamta, tamto
הָיָה	(יִהְיֶה) być, stać się (B8d)
הֵיכָל	(-*îm*) pałac, świątynia (A34)
הָלַךְ	(יֵלֵךְ) pójść, chodzić; H. הוֹלִיךְ przyprowadzić, poprowadzić; Ht. chodzić (tam i z powrotem), przechodzić, przechadzać się (B6j)
(הלל)	P. הִלֵּל wychwalać; הַלְלוּיָה Alleluja, Wychwalajcie Jah(we)
הֲלֹם	dotąd
הֵם	oni; tamci
הֵן	jeśli
הִנֵּה	*zob.* §§ 135–136
הֵנָּה	one; tamte
הֵנָּה	dotąd, do tego miejsca, tutaj
הַר	(הָרִים) góra (A2c)
הָרַג	(יַהֲרֹג) zabić, zamordować; N. *bierne* (B3a)
הָרָה	(יַהֲרֶה) począć, zajść w ciążę (B8b)

ו

וְ	i (17)

ז

זֹאת ta (40)

זָבַח (יִזְבַּח) składać w ofierze (B2b)

זֶבַח (*-îm*) ofiara (A8b)

זֶה ten (40)

זָהָב złoto (A25a)

זַיִת (*-îm*) oliwka, drzewo oliwkowe (A13b)

זָכַר (יִזְכֹּר) pamiętać; N. *bierne*; H. wspominać, przypominać (B1a)

זֵכֶר pamięć, wspomnienie (A10a)

זָכָר (*-îm*) mężczyzna; samiec (A25a)

זָנָה (יִזְנֶה) być, stać się nierządnicą, cudzołożyć; זֹנָה nierządnica (B8a)

זָעַק (יִזְעַק) = צָעַק krzyczeć (*w utrapieniu*) (B2a)

זָקֵן (יִזְקַן) być starym, zestarzeć się; (*przym.*) stary (B1d)

זָקֵן starzec, starszy (*członek starszyzny*) (A26a)

זְקוּנִים (*l.mn.*) starość (*por.* A23, 30a)

זְרוֹעַ (*-îm*, *-ôṯ*) ramię; (*przen.*) siła (A22)

זֶרַע nasienie, potomstwo (A8a)

ח

(חבא) N. נֶחְבָּא kryć się, chować się; Ht. הִתְחַבֵּא chować się

חָדַל (יֶחְדַּל) przestać, skończyć, przerwać (117; B3b)

חָדָשׁ nowy (A25b)

חַוָּה Ewa

(חוה) Hiszt. הִשְׁתַּחֲוָה kłaniać się, padać na twarz, oddać pokłon, ukorzyć się

חוֹמָה (*-ôṯ*) mur miasta (A55)

חוּץ zewnątrz; חוּצָה, הַחוּצָה na zewnątrz; מִחוּץ לְ poza, na zewnątrz (*przyim.*)

חָזַק (יֶחֱזַק) być / stać się silnym, solidnym, twardym; (*przym.*) silny, twardy (B3b)

חָטָא	(יֶחֱטָא) grzeszyć (לְ *przeciwko*); H. przywieść do grzechu (B3c)
חַטָּאת	(*l.mn.* חַטָּאוֹת) grzech (A82)
חַי	żyjący, żywy; na życie (*w formułach przysięgi*); 138 (A2a)
חָיָה	(יִחְיֶה) żyć, być żywym (B8d); P. חִיָּה oraz H. הֶחֱיָה pozwolić żyć; ożywić, przywrócić do życia
חַיָּה	(*-ôṯ*) zwierzę, żywa istota (A57)
חַיִל	(*l.mn.* חֲיָלִים) armia, siła; גִּבּוֹר חַיִל dzielny wojownik (A13d)
חַיִּים	życie, długość życia (*por.* A2a)
חֵיק	łono (*por.* A3b)
חָכָם	mądry; mędrzec (A25b)
חָכְמָה	mądrość (A63)
חָלָב	mleko (*por.* A25b)
חֲלוֹם	(*-ôṯ*) sen (A22)
(חלל)	H. הֵחֵל zaczynać, rozpoczynać
(חלל)	P. חִלֵּל bezcześcić, plugawić, zanieczyszczać
חָלַם	(יַחֲלֹם) śnić (B3a)
חֲמוֹר	(*-îm*) osioł (A22)
חֲמִישִׁי	piąty
חָמַל	(יַחְמֹל) litować się (nad עַל); oszczędzić (B3a)
חָמֵשׁ	pięć (*r.ż.*)
חֲמִשָּׁה	pięć (*r.m.*)
חֲמִשִּׁים	pięćdziesiąt
חֵן	łaska, życzliwość (A3a)
חָנַן	(יָחֹן) sprzyjać, popierać, być łaskawym (B9a); Ht. הִתְחַנֵּן prosić lub błagać o łaskę lub przysługę
חֶסֶד	(*-îm*) życzliwość, miłosierdzie, łaskawość, właściwe postępowanie
חָפֵץ	(יַחְפֹּץ) mieć upodobanie w, pragnąć, pożądać (B3d)
חֲצִי	połowa (A31b)
חֹק	(*-îm*) nakaz prawny, ustawa (A5d)
חֻקָּה	(*-ôṯ*) nakaz prawny, ustawa (A59)
חֶרֶב	(*-ôṯ*) miecz (r.ż.) (A7a)
חֹרֵב	(góra) Horeb

חָרָה (יֶחֱרֶה) rozgniewać się, rozzłościć się (B8c); *używane bezosobowo z* לְ *lub* אַף

(חרם) H. הֶחֱרִים zniszczyć, wyniszczyć (*często jako akt klątwy religijnej*)

חָרַשׁ (יַחֲרֹשׁ) orać; wyryć (B3a)

חָשַׂךְ (יַחְשֹׂךְ) wstrzymywać, zachowywać, trzymać dla siebie (B3a)

חָשַׁב (יַחְשֹׁב) myśleć, planować, policzyć, uważać za (+ *biernik* + לְ) (B3a)

חֹשֶׁךְ ciemność

חִתִּי Hetyta

חֹתֵן teść (A35)

ט

טָבַח (יִטְבַּח) zarżnąć (B2b)

טֶבַח rzeź (A8b)

טוֹב dobry (*przym.*) (A5a)

טַף dzieci (*rzecz. zbior.*) (A2a)

טֶרֶם przed, zanim; jeszcze nie; *podobnie* בְּטֶרֶם (121)

י

(יאל) H. הוֹאִיל chcieć, czynić chętnie, być zadowolonym (173)

יְאֹר Nil; rzeka

יַבָּשָׁה sucha ziemia, ląd (*por.* A70)

יָד (*l.podw. -áyim; l.mn. -ôṯ*) ręka, strona (r.ż.) (A1a)

(ידה) H. הוֹדָה dziękować

יָדַע (יֵדַע) wiedzieć, znać (B6b); H. powiadomić, uczyć, ogłaszać

יְהוּדָה Juda

יהוה Jahwe, Pan (59)

יוֹם (*l.mn.* יָמִים) dzień; הַיּוֹם, כַּיּוֹם dzisiaj (A5b)

יוֹמָם w ciągu dnia, za dnia

יוֹסֵף Józef

יַ֫חַד razem, wspólnie

יַחְדָּו razem, wspólnie

(יטב) יִיטַב powodzić się, dobrze się miewać (לְ) (B6d)

(יכח) H. הוֹכִיחַ upominać; karcić, karać

יָכֹל (יוּכַ֫ל) móc, być zdolnym, potrafić; odnieść zwycięstwo (nad kimś), pokonać (kogoś) (לְ) (B6i)

יָלַד (יֵלֵד) urodzić; spłodzić; N. *bierne*; H. spłodzić, zrodzić (B6a)

יֶ֫לֶד (*-îm*) chłopiec (A7a)

יָם (*l.mn.* יַמִּים) morze; יָ֫מָּה w stronę morza, na zachód (A1e)

יָמִין prawa ręka (*r.ż.*) (A28a)

(יסף) H. הוֹסִיף dodawać; robić coś ponownie; ciągle coś robić

יָפֶה piękny, przystojny (A49)

יַ֫עַן ponieważ, z powodu (+ *bezokol.*); יַ֫עַן אֲשֶׁר ponieważ

יַעֲקֹב Jakub

יָצָא (יֵצֵא) wychodzić, wyruszać; H. *sprawcze*

(יצב) Ht. הִתְיַצֵּב zająć stanowisko, ustawić się

יָצַר (יִיצֶר) kształtować, formować, uczynić, wykonać (B6g)

(יקץ) יִיקַץ obudzić się (B6d)

יָקָר drogocenny (A25a)

יָרֵא (יִירָא) bać się, lękać się (+ מִן, מִפְּנֵי) (B6f); N. być straszliwym, przerażającym

יִרְאָה strach, bojaźń (A61a)

יָרַד (יֵרֵד) schodzić, zstępować (B6a); H. *sprawcze*

יְרוּשָׁלַ֫ם Jerozolima

(ירה) H. הוֹרָה strzelać (*strzałami*); kierować, uczyć

יָרֵחַ księżyc

יָרַשׁ (יִירַשׁ) dziedziczyć (B6d); wydziedziczać

יִשְׂרָאֵל Izrael

יֵשׁ jest, istnieje (*partykuła istnienia*)

יָשַׁב (יֵשֵׁב) siedzieć, mieszkać (B6a); H. osiedlić; posadzić

יְשׁוּעָה (*-ôt*) zbawienie, wybawienie (A67)

יִשְׁמְעֵאלִים	Izmaelici
יָשֵׁן	(יִישַׁן) spać (B6e)
(ישע)	H. הוֹשִׁיעַ wybawiać, zbawiać
יָשַׁר	(יִישַׁר) być prostym; być słusznym, podobać się (B6d)
יָשָׁר	prawy, sprawiedliwy (A25a)
(יתר)	N. נוֹתַר być pozostawionym, pozostawać
יִתְרוֹ	Jetro

כ

כְּ	jak, podobnie do; (+ *bezokol.*) kiedy, gdy
כַּאֲשֶׁר	tak jak, zgodnie z
כָּבֵד	(יִכְבַּד) być / stać się ciężkim, ważnym, poważnym; (*przym.*) ciężki, ważny, poważny (B1d)
כָּבוֹד	chwała, sława, szacunek (A29a)
כֶּבֶשׂ	(*-îm*) młody baran, baranek (A7c)
כִּבְשָׂה	(*-ôṯ*) młoda owca, jagnię (A61a)
כֹּה	tak, w ten sposób
כֹּהֵן	(*-îm*) kapłan (A35)
כּוֹכָב	(*-îm*) gwiazda (A33)
(כון)	N. נָכוֹן być stałym, niezmiennym, ustanowionym; H. הֵכִין przygotować, ustanowić; Po. כּוֹנֵן ustanowić, utwierdzić, utrwalić
(כחד)	P. כִּחֵד chować, kryć
כִּי	ponieważ, gdyż; skoro; że; כִּי אִם jeśli nie, z wyjątkiem, lecz raczej
כַּיּוֹם	dzisiaj, tego dnia
כֹּל/כָּל־	każdy, cały, wszystek; *przedrostkowo* כָּל־ 138; כָּל־אֲשֶׁר wszystko, co (*por.* A5d)
כָּלָה	(יִכְלֶה) skończyć się; wyczerpać się, dobiec końca (B8a); P. zakończyć, doprowadzić do końca
כְּלִי	(*-îm*) naczynie, narzędzie (A31a)
כֵּן	tak, w ten sposób; עַל־כֵּן dlatego; לָכֵן zatem
כֵּן	uczciwy, prawy (A3b)

כְּנַעַן Kanaan
כְּנַעֲנִי Kananejczyk
כִּסֵּא (*-ôṯ*) tron, krzesło (A41b)
(כסה) P. כִּסָּה przykryć, pokryć
כֶּסֶף srebro, pieniądze (A7a)
כַּף (*l.podw.* כַּפַּיִם; *l.mn.* *-ôṯ*) dłoń; podeszwa, część spodnia stopy (A2a)
(כפר) P. כִּפֶּר dokonać przebłagania, zadośćuczynić
כֶּרֶם (*-îm*) winnica (A7a)
כָּרַת (יִכְרֹת) przecinać (B1a); כָּרַת בְּרִית zawrzeć przymierze
כַּשְׂדִּים Chaldejczycy
כָּשַׁל (יִכָּשֵׁל) potknąć się, zachwiać się (B1a)
כָּתַב (יִכְתֹּב) pisać (B1a)
כְּתֹנֶת *lub* כֻּתֹּנֶת (*-ôṯ*) tunika (A79)

לְ do; dla
לֹא nie
לֵאמֹר „mówiąc" (*używane do wprowadzenia mowy niezależnej*)
לֵב (*-ôṯ*) serce (A3e)
לֵבָב (*-ôṯ*) serce (A27a)
לְבַד־ *zob.* (בדד)
לָבָן Laban
לֶהָבָה (*-ôṯ*) płomień (*por.* A71)
לוּחַ (*-ôṯ*) tablica (A6)
לוֹט Lot
לוּלֵא/לוּלֵי jeśli nie, o ile nie
לֶחֶם chleb; pożywienie (A7a)
(לחם) N. נִלְחַם walczyć
לַיְלָה noc; nocą, w nocy (A87)
(לין) לָן (יָלִין) spędzić noc, nocować (B7b)

לָכַד (יִלְכֹּד) pojmać, schwytać, zdobyć (B1a)
לָכֵן dlatego
לָמַד (יִלְמַד) uczyć się (B1b); P. לִמֵּד uczyć
לָמָּה dlaczego? (לָמָה *przed:* ע ה ח) (74)
לְמַעַן po to, aby; żeby, w celu
לִפְנֵי przed, wobec, w obecności
לָקַח (יִקַּח) brać (B6e); N. *bierne*
לִקְרַאת w kierunku, naprzeciw, na spotkanie (125)

מ

מְאֹד bardzo, dużo
מֵאָה (*-ôṯ*) sto (181)
מֵאַיִן skąd?
מַאֲכָל jedzenie (A38)
מְאוּמָה cokolwiek; *z przeczeniem* nic (A67)
(מאן) P. מֵאֵן odmówić, odrzucić, wzgardzić
מָאַס (יִמְאַס) odmówić, wzgardzić (B2a)
מְגוּרִים (*l.mn.*) miejsce przebywania, zamieszkania; siedziba (A30a)
מַגֵּפָה (*-ôṯ*) plaga, uderzenie (*por.* A73)
מִדְבָּר pustynia (A37)
מָדַד (יָמֹד) mierzyć (B9a)
מַדּוּעַ dlaczego?
מִדְיָן Madian
מָה co?
(מהר) P. מִהֵר śpieszyć się; מַהֵר szybko (*przysł.*)
מָוֶת śmierć (A15)
(מות) מֵת (יָמוּת) umrzeć (B7c); H. הֵמִית zabić; Po. מוֹתֵת zabić
(מול) מָל (יָמוּל) obrzezać (B7a)
מִזְבֵּחַ (*-ôṯ*) ołtarz (A41c)
מַחֲנֶה (*-ôṯ*) obóz (A51)
מַטֶּה (*-ôṯ*) kij, laska, berło; plemię (A51)

מָטָר deszcz (A25a)

מִי kto?

מַ֫יִם (*l.mn.*) woda (A91)

מָכַר (יִמְכֹּר) sprzedać (B1a)

מָלֵא (יִמְלָא) być pełnym, napełnionym; (*przym.*) *jw.*: P. מִלֵּא napełniać

מַלְאָךְ (*-îm*) posłaniec, anioł (A38)

מְלָאכָה zajęcie, praca (A64d)

מָלוֹן miejsce noclegu, zakwaterowania; zajazd, gospoda (A29a)

מִלְחָמָה (*-ôṯ*) bitwa, wojna (A72)

מֶ֫לֶךְ (*-îm*) król, władca (A7a)

מָלַךְ (יִמְלֹךְ) panować, być / stać się królem (B1a)

מִמַּ֫עַל nad, ponad (*przysł.*); (+ לְ) nad, ponad (*przyim.*)

מִן z; trochę, część, niektórzy z

מִנְחָה (*-ôṯ*) ofiara (A61a)

(מסס) N. נָמֵס topnieć

מִסְפָּר liczba; אֵין מִסְפָּר לְ jest / są bez liku, niezliczone; אַנְשֵׁי מִסְפָּר kilku, niewielu mężczyzn (A37)

מְעַט niewiele, niedużo; מְעַט מְעַט po trochu, stopniowo; עוֹד מְעַט za chwilę

מַעֲשֶׂה (*-îm*) czyn, dzieło, praca (A51)

מָצָא (יִמְצָא) znajdować (B2c); N. נִמְצָא znajdować się, być obecnym; H. הִמְצִיא podać, przekazać

מִצְוָה (*-ôṯ*) przykazanie (A61b)

מִצְרִי Egipcjanin; *r.ż.* מִצְרִית

מִצְרַ֫יִם Egipt; מִצְרַ֫יְמָה do Egiptu

מָקוֹם (*-ôṯ*) miejsce (A29a)

מִקְנֶה bydło; własność (A50)

מַרְאֶה wygląd (A51)

מְרַגֵּל (*-îm*) szpieg, zwiadowca (*imiesłów* P.)

מָרַד (יִמְרֹד) buntować się (B1a)

מֶרְכָּבָה (*-ôṯ*) rydwan (A71)

מֹשֶׁה Mojżesz

מָשַׁח (יִמְשַׁח) namaszczać (B2b)
מָשַׁל (יִמְשֹׁל) panować, władać, rządzić (+ בְּ) (B1a)
מִשָּׁם stamtąd
מִשְׁמָר miejsce odosobnienia, więzienie; straż, jednostka straży (A37)
מִשְׁפָּט (-îm) sąd, wyrok sądowy; zwyczaj (A37)
מִשְׁתֶּה uczta (A50)

נ

נָא *partykuła używana po formach trybu rozkazującego, iussivu lub cohorativu* (102, 105)
(נאץ) P. נִאֵץ gardzić
(נבא) N. נִבָּא, Ht. הִתְנַבֵּא prorokować
נָבוֹן inteligentny, zdolny, wprawiony (A29a)
(נבט) H. הִבִּיט patrzeć, spoglądać (na אֶל, עַל)
נָבִיא (-îm) prorok (A28a)
נֶגֶב Negew; (הַ)נֶּגְבָּה w kierunku Negewu, na południe
נֶגֶד przed, naprzeciw, wobec (*por.* A7b)
(נגד) H. הִגִּיד powiedzieć, opowiedzieć
נגע (יִגַּע) dotknąć, uderzyć (B5b)
נגף (יִגֹּף) uderzyć, (*przen.*) dotknąć (plagą, chorobą, śmiercią)
(נגשׁ) N. נִגַּשׁ (יִגַּשׁ) zbliżać się, przybliżać się;
H. הִגִּישׁ przyprowadzać, przynosić
נֶדֶר *lub* נֵדֶר (-îm) ślub, przysięga (A7c; 10a)
נָדַר (יִדֹּר) ślubować (B5a)
נָהָר (-ôṯ) rzeka (A25b)
(נוח) נָח (יָנוּחַ) odpoczywać, osiąść, spocząć (B7a); H. הֵנִיחַ zapewnić odpoczynek, spokój; H. הִנִּיחַ położyć, złożyć, pozostawić
(נום) נָם (יָנוּם) spać (B7a)
(נוס) נָס (יָנוּס) uciekać (B7a)
נַחֲלָה własność, dziedzictwo, dział, należna część (A60b)
(נחם) N. נִחַם (יִנָּחֵם) współczuć, żałować, być pocieszanym;
P. נִחַם (יְנַחֵם) pocieszać

נֶחְמָד przyjemny, miły (A39)

נָחָשׁ (*-îm*) wąż (A25b)

נָטָה (יִטֶּה) wyciągnąć; rozbijać (*namiot*); skręcać, zbaczać (*nieprzech.*) B8f; H. הִטָּה wyciągnąć, rociągnąć; skręcić, zboczyć, nachylić (*przech.*)

נָטַע (יִטַּע) sadzić (B5b)

נָטַשׁ (יִטֹּשׁ) opuszczać, pozostawiać, porzucać (B5a)

(נכה) H. הִכָּה uderzyć, pokonać, pobić, zabić

נָכְרִי obcy, odmiennej narodowości

נָסַע (יִסַּע) wyrwać; wyruszać, wędrować, podróżować (B5b)

נַעַל (*-îm*) but, sandał (*r.ż.*) (A9)

נַעַר (*-îm*) młodzieniec, chłopiec, sługa (A9)

נָפַל (יִפֹּל) upadać, spadać (B5a); H. הִפִּיל *sprawcze*

נֶפֶשׁ (*-ôṯ*) dusza, osoba, żywa istota; życie; (+ *przyrostek zaimkowy*) się, siebie (A7a)

(נצב) N. נִצַּב stać, zajmować pozycję, ustawiać się; być postawionym; H. הִצִּיב ustawiać, wyznaczać miejsce

(נצל) N. נִצַּל być uratowanym, ocalonym; H. הִצִּיל wybawić, ocalić

נְקֵבָה kobieta; samica (A65a)

נָשָׂא (יִשָּׂא) podnieść, unieść, nieść (B5c); N. נִשָּׂא *bierne*

(נשׂג) H. הִשִּׂיג dosięgać, osiągać, doścignąć

נָתַן (יִתֵּן) dawać, kłaść, pozwalać (B5d)

נָתָן Natan

ס

סָבַב (יָסֹב) otaczać, okrążać, iść naokoło (B9a); H. הֵסֵב odwracać, zawracać (*przech.*); poprowadzić naokoło

סָגַר (יִסְגֹּר) zamykać (B1a)

סוּס (*-îm*) koń (A6)

(סור) סָר (יָסוּר) skręcić, zboczyć, odejść (*nieprzech.*) (B7a); H. הֵסִיר usunąć, zabrać, odwrócić

סָלַח (יִסְלַח) wybaczyć

סֵפֶר	(*-îm*) księga, zwój, pismo (A10a)
סָפַר	(יִסְפֹּר) liczyć (B1a); P. סִפֵּר opowiadać, głosić
סָרִיס	(*l.mn.* סָרִיסִים) eunuch, wysoki urzędnik dworski lub wojskowy (A28b)
(סתר)	N. נִסְתַּר chować się, ukryć się (*nieprzech.*); H. הִסְתִּיר chować, kryć (*przech.*)

ע

עֶבֶד	(*-îm*) sługa, niewolnik (A7a)
עָבַד	(יַעֲבֹד) pracować, służyć, uprawiać (*rolę*) (B3a)
עֲבוֹדָה	praca, zadanie, służba (A66)
עָבַר	(יַעֲבֹר) przechodzić; przekroczyć (*miejsce lub przykazanie*) (B3a); H. הֶעֱבִיר *sprawcze*
עִבְרִי	Hebrajczyk; *r.ż.* עִבְרִיָּה
עֵגֶל	(*-îm*) cielę (A10b)
עֶגְלָה	(*-ôṯ*) jałówka (A62)
עַד	do, aż do, przy; (+ *bezokol.*) aż do; עַד־אֲשֶׁר aż do; עַד־הֵנָּה aż do tej chwili; עַד־עוֹלָם na zawsze
עֵדָה	zgromadzenie, zebranie (A54)
עֵדֶר	(*-ôṯ*) stado (A10b)
עוֹד	znów, ponownie, jeszcze
(עוד)	H. הֵעִיד powoływać na świadka; świadczyć; ostrzegać, przestrzegać
עוֹלָם	(*-îm*) wieczność; לְעוֹלָם, עַד־עוֹלָם na wieki (A33)
עָוֹן	(*-ôṯ*) wina; grzech; kara (A29a)
עוֹף	ptactwo (*rzecz. zbior.*) (A5a)
(עור)	Po. עוֹרֵר pobudzić, poruszyć
עַז	silny, potężny (A2a)
עֹז	siła (A5e)
עָזַב	(יַעֲזֹב) pozostawić, opuścić, porzucić (B3a)
עָזַר	(יַעֲזֹר) pomagać (B3a)
עֵזֶר	pomoc (A10b)

עַיִן (*l.podw.* עֵינַיִם) oko; źródło (*r.ż.*) (A13a)

עִיר (עָרִים) miasto (*r.ż.*) (A4b)

עַל na, nad, ponad; przeciwko; o, na temat; עַל־דְּבַר z powodu, ze względu na; עַל־יַד obok, w towarzystwie, przy boku; עַל־כֵּן dlatego; עַל־פְּנֵי na powierzchni; naprzeciw

עָלָה (יַעֲלֶה) wstępować, iść w górę (B8b); H. הֶעֱלָה prowadzić w górę, wyprowadzić, przynieść, złożyć ofiarę

עֵלִי Heli

עִם z, razem z

עַם (*-îm*) lud, naród (A2a)

עָמַד (יַעֲמֹד) stawać (B3a); H. הֶעֱמִיד postawić, ustanowić, wyznaczyć

עֵמֶק (*-îm*) dolina, nizina (A10a)

עָנָה (יַעֲנֶה) odpowiadać (B8b); P. עִנָּה uciskać, ciemiężyć

עֳנִי ucisk (A32a)

עָנָן (*-îm*) chmura (A25b)

עֵץ (*-îm*) drzewo, drewno (A3a)

עֵצָה rada, porada (A54)

עֵקֶב + אֲשֶׁר/כִּי ponieważ

עֶרֶב wieczór

עָרַב (יַעֲרֹב) być zastawem; dawać pod zastaw, gwarantować, ręczyć; odpowiadać za kogoś (B3a)

עֶרְוָה wstyd, nagość (A62)

עָרַךְ (יַעֲרֹךְ) przygotować, uporządkować, ułożyć; ustawiać się (*w szyku wojennym*) (B3a)

עָרֵל nieobrzezany; (*przen.*) nieumiejętny, niezręczny

עֵשֶׂב trawa, zioła (*rzecz. zbior.*) (A10b)

עָשָׂה (יַעֲשֶׂה) robić, czynić, wykonać (B8b)

עֲשִׂירִי dziesiąty; *r.ż.* עֲשִׂירִית

עֶשֶׂר dziesięć (*r.ż.*)

עָשָׂר -naście (*r.m.*)

עֲשָׂרָה dziesięć (*r.m.*)

עֶשְׂרֵה -naście (*r.ż.*)

עֶשְׂרִים dwadzieścia

עָשִׁיר bogaty (A28a)

עֵת (*-îm*, *-ôṯ*) czas, pora (*r.ż.*) (A75)

עַתָּה teraz; więc, następnie

פ

פָּגַע (יִפְגַּע) spotkać, napotkać (בְּ/אֶת־) (B2b)

פָּדָה (יִפְדֶּה) wykupić (B8a)

פֶּה usta; כְּפִי, עַל־פִּי według; כְּפִי אֲשֶׁר zgodnie z; פֶּה אֶחָד jednomyślnie, zgodnie (A48a)

פֹּה tutaj

פּוֹטִיפַר Potifar

(פלא) N. נִפְלָא być cudownym, wspaniałym

(פלל) Ht. הִתְפַּלֵּל modlić się

פְּלִשְׁתִּים Filistyni

פֶּן aby nie, żeby nie

פָּנָה (יִפְנֶה) zwrócić (się), skierować (się) (*przech. i nieprzech.*) (B8a)

פָּנִים (*l.mn.*) twarz; לִפְנֵי przed, w obecności; מִלִּפְנֵי, מִפְּנֵי sprzed; עַל־פְּנֵי na powierzchni, przeciw (100, 101; A89)

פֶּ֫סֶל (פְּסִילִים) bożek, obraz (A7c/28a)

פַּ֫עַם (*-îm*) raz; פַּעֲמַ֫יִם dwa razy (A9)

פָּקַד (יִפְקֹד) zwrócić uwagę na, zatroszczyć się o; odwiedzić, nawiedzić; ustanowić; dokonać przeglądu; ukarać, pomścić (B1a)

פָּרָה (*-ôṯ*) krowa, jałówka (A53b)

פְּרִי owoc (A31a)

פַּרְעֹה faraon

פָּרַץ (יִפְרֹץ) zburzyć, uczynić wyłom; pomnożyć się, rozprzestrzenić się (B1a)

(פרר) H. הֵפֵר unieważnić, łamać

פָּרַשׂ (יִפְרֹשׂ) rozkładać (*przech.*), rozciągać się (B1a)

פָּרָשׁ (*l.mn.* פָּרָשִׁים) jeździec (A25c)

פָּתַח (יִפְתַּח) otwierać (B2b)

פֶּ֫תַח (*-îm*) otwór, wejście (A8b)

צ

צֹאן małe bydło (*owce i kozy*) (*por.* A5c)
צָבָא (*-ôṯ*) armia, wojsko, zastęp; wyprawa wojenna (A25e)
צַדִּיק sprawiedliwy (A46)
צֶדֶק sprawiedliwość (A7c)
צְדָקָה (*-ôṯ*) sprawiedliwość; sprawiedliwy, prawy czyn (A64a)
צָהֳרַיִם południe (*por.* A12b)
(צוה) P. צִוָּה rozkazywać; wyznaczać; ustanawiać; przekazać pod opiekę, zarząd (153)
(צום) צָם (יָצוּם) pościć (B7a)
(צור) צָר (יָצוּר) oblegać, okrążyć (B7a)
צוּר (*-îm*) skała, urwisko; (*przen.*) oparcie, obrona (w odniesieniu do Boga) (A6)
צֵל (*l.mn.* צְלָלִים) cień, ochrona
(צלח) H. הִצְלִיחַ powodować powodzenie, pomyślność, sprawić, że się dobrze (komuś) wiedzie; osiągnąć powodzenie, pomyślnie dokonać, dobrze się wieść
צֶלֶם (*-îm*) obraz, podobieństwo (A7a)
צֵלָע (*-îm*, *-ôṯ*) żebro, bok (A27b)
צָעִיר młody, mały (A28a)
צָעַק (יִצְעַק) krzyczeć, wołać (*w zmartwieniu*) (B2a)
צָרָה (*-ôṯ*) zmartwienie, troska, cierpienie, kłopot (A53b)

ק

קִבֵּץ (יְקַבֵּץ) gromadzić; Ht. gromadzić się
קֶבֶר (*-îm*) grób, miejsce pochówku (A7c)
קָבַר (יִקְבֹּר) grzebać, pochować (B1a)
קָדוֹשׁ święty
קֶדֶם wschód; קֵדְמָה w kierunku wschodnim; מִקֶּדֶם לְ na wschód od (*por.* A7b)
קֹדֶשׁ (*-îm*) świętość (A11)

(קדשׁ) P. קִדֵּשׁ uświęcać

קָהָל zgromadzenie, zebranie (A25b)

קוֹל (-*ôṯ*) głos, dźwięk (A5a)

(קוּם) קָם (יָקוּם) wstawać (B7a); H. הֵקִים ustanawiać, ustawiać

קָטֹן mały, nieistotny; także קָטָן (*por.* A25d)

קַ֫יִן Kain

קִיר (-*ôṯ*) mur (A4a)

(קלל) קַל (יֵקַל) być lekkim, bez znaczenia (B9c); P. קִלֵּל przeklinać

(קנא) P. קִנֵּא być zazdrosnym, zazdrościć (*czegoś* בְּ/אֶת־); być gorliwym (*o* לְ)

קָנָה (יִקְנֶה) nabyć, kupić (B8a)

קֵץ koniec; מִקֵּץ po upływie, na końcu (A3e)

קָצֶה koniec, granica; מִקְצֵי po upływie, na końcu (A49)

קָצִיר zbiór plonów, żniwa; pora żniw (A28)

קָצַף (יִקְצֹף) rozgniewać się (na עַל) (B1a)

קָצַר (יִקְצֹר) zbierać plon, żąć (B1a)

קָרָא (יִקְרָא) wołać, nazywać, przywoływać, wzywać, ogłaszać, czytać; (+ אֶל) wołać do; (+ לְ) wzywać (B2c)

קָרָא (יִקְרָא) częsty wariant czasownika קָרָה

קָרַב (יִקְרַב) być blisko, zbliżać się, podchodzić (B1c); H. הִקְרִיב przynosić, składać w ofierze

קֶ֫רֶב środek, wnętrze; בְּקֶ֫רֶב wewnątrz, w środku (A7c)

קָרָה (יִקְרֶה) spotkać, przydarzyć się, przytrafić się (*osoba zwykle jako dopełnienie*) (B8a); N. נִקְרָה *jw.* (*osoba zwykle jako podmiot; dopełnienie wprowadzone przez* בְּ/אֶל/עַל)

קָרוֹב bliski, niedaleki (+ אֶל) (A29a)

קָרַע (יִקְרַע) rozdzierać, porwać (B2b)

קָשֶׁה trudny, twardy, surowy (A49)

קָשַׁר (יִקְשֹׁר) wiązać; konspirować, spiskować (B1a)

ר

רָאָה (יִרְאֶה) widzieć (B8a); N. נִרְאָה pojawić się; H. הֶרְאָה pokazać

רְאוּבֵן Ruben

רֹאשׁ (*l.mn.* רָאשִׁים) głowa, szczyt, przywódca (A5c)

רִאשׁוֹן pierwszy (A45)

רַב liczny, wielki (A2a)

רָבָה (יִרְבֶּה) być / stać się licznym, wielkim (B8a); H. הִרְבָּה czynić licznym, wielkim; powiększać

רְבִיעִי czwarty; *r.ż.* רְבִיעִית

רֶגֶל (*l.podw.* רַגְלַיִם) stopa (*r.ż.*); בְּרַגְלֵי idący za, należący do (A7a)

רָדַף (יִרְדֹּף) ścigać, gonić, prześladować (+ אַחֲרֵי) (B1a)

רוּחַ (*-ôṯ*) duch, wiatr, tchnienie

(רום) רָם (יָרוּם) być wysokim, wyniosłym (B7a); H. הֵרִים podnieść, unieść; Po. רוֹמֵם unieść, podnieść; wywyższać

(רוץ) רָץ (יָרוּץ) biec (B7a)

רָחָב szeroki, rozległy (A25b)

רָחוֹק odległy, daleki; מֵרָחוֹק z daleka; dawny (A29a)

רָחֵל Rachela

רָחַץ (יִרְחַץ) myć, prać (B2a)

רֵיק pusty, bezwartościowy, próżny (*por.* A3b)

רָכַב (יִרְכַּב) jechać (B1b)

רְכוּשׁ dobytek, własność (A23)

רֶמֶשׂ istoty pełzające (*rzecz. zbior.*)

רֵעַ (*-îm*) przyjaciel, towarzysz (A3b)

רַע zły, występny, nikczemny (A2b)

רָעָב głód (A25b)

רָעֵב (יִרְעַב) być / stać się głodnym (B2a); (*przym.*) *jw.* (A26)

רֹעֶה (*-îm*) pasterz (*imiesłów czynny* Qal)

רָעָה (יִרְעֶה) paść stado, być pasterzem (B8a)

(רעע) רַע (יֵרַע) być złym, nikczemnym (B9d); H. הֵרַע postępować źle, niegodziwie, wyrządzić zło, krzywdzić

רָפָא (יִרְפָּא) leczyć, uzdrawiać (B2c)
רָצַח (יִרְצַח) zabijać (B2b)
רַק tylko, jedynie
רָקִיעַ firmament, nieboskłon (A28a)
רָשָׁע zły, występny, niegodziwy (A25a)

שׂ

שָׂדֶה (*-ôṯ*) pole (A49)
(שׂים) שָׂם (יָשִׂים) kłaść, umieszczać; czynić (*coś czymś*) (B7b)
שֵׂיבָה siwizna; starość (*por.* A56)
שְׂמֹאל lewa strona (ręka); północ (*por.* A22)
שָׂמַח (יִשְׂמַח) radować się, cieszyć się (B2b); P. שִׂמַּח ucieszyć (*kogoś*)
שִׂמְחָה (*-ôṯ*) radość (A61a)
שִׂמְלָה (*-ôṯ*) płaszcz, wierzchnie okrycie (A61a)
שָׂנֵא (יִשְׂנָא) nienawidzić (B2d)
שָׂפָה (*l.podw.* שְׂפָתַיִם) warga; język; brzeg, krawędź, obrzeże (A53d)
שַׂק (*-îm*) worek, wór pokutny (A2a)
שַׂר urzędnik, przywódca, nadzorca, wódz plemienia (A2b)
שָׂרַף (יִשְׂרֹף) spalić (B1a); N. palić się

שׁ

שָׁאַל (יִשְׁאַל) pytać, prosić, domagać się (B2a)
שְׁאֹל Szeol
(שׁאר) N. נִשְׁאַר zostać, pozostać, przeżyć
שָׁבָה (יִשְׁבֶּה) pojmać, wziąć do niewoli (B8)
שְׁבוּעָה (*-ôṯ*) przysięga (A67)
שְׁבִיעִי siódmy; *r.ż.* שְׁבִיעִית
(שׁבע) N. נִשְׁבַּע przysięgać; H. הִשְׁבִּיעַ skłonić do przysięgi
שֶׁבַע siedem (*r.ż.*)
שִׁבְעָה siedem (*r.m.*)

שִׁבְעִים siedemdziesiąt

שָׁבַר (יִשְׁבֹּר) rozbić, roztrzaskać, potłuc, złamać (B1a)

שָׁבַת (יִשְׁבֹּת) przestać, skończyć, odpocząć (B1a)

שַׁבָּת (*l.mn.* שַׁבָּתוֹת) szabat (*r.ż.*) (por. A82)

שָׁוְא pustka, nicość; לַשָּׁוְא na próżno (A16)

(שׁוּב) שָׁב (יָשׁוּב) wrócić; iść / przychodzić z powrotem (B7a);
H. הֵשִׁיב przyprowadzić z powrotem, zaprowadzić;
zmusić do odwrotu; odpłacić

שׁוֹר sztuka bydła, wół (A5a [uwaga])

שָׁחַט (יִשְׁחַט) zarżnąć (*zwierzę*) (B2a); dokonać rzezi

שִׁיר (*-îm*) pieśń (A4a)

(שִׁיר) שָׁר (יָשִׁיר) śpiewać (B7b)

(שִׁית) שָׁת (יָשִׁית) położyć, umieszczać, kłaść (B7b)

שָׁכַב (יִשְׁכַּב) leżeć (B1b)

שָׁכַח (יִשְׁכַּח) zapominać (B2b)

שְׁכֶם Sychem

(שׁכם) H. הִשְׁכִּים zrobić (*coś*) wcześnie rano (173)

שָׁכַן (יִשְׁכֹּן) osiąść, spocząć; mieszkać, przebywać (B1a)

שָׁלוֹם pokój, dobrobyt, powodzenie, zdrowie;
שָׁאַל לְשָׁלוֹם לְ pytać o kogoś (A29a)

שְׁלִישִׁי trzeci; *r.ż.* שְׁלִישִׁית

שָׁלַח (יִשְׁלַח) wysyłać, posyłać (B2b); P. שִׁלַּח wypędzić, odesłać,
pozwalać odejść

שֻׁלְחָן (*-ôṯ*) stół (A40)

(שׁלך) H. הִשְׁלִיךְ rzucać, wrzucać, wyrzucać

(שׁלם) P. שִׁלֵּם oddać, zwrócić, zadośćuczynić, wynagrodzić

שָׁלֹשׁ trzy (*r.ż.*)

שְׁלֹשָׁה trzy (*r.m.*)

שְׁלֹשִׁים trzydzieści

שֵׁם (*-ôṯ*) imię (A3d)

שָׁם tam, w tamtym miejscu; שָׁמָּה tam, do tamtego miejsca

(שׁמד) H. הִשְׁמִיד zniszczyć

שְׁמוּאֵל Samuel

שָׁמַיִם	niebo; niebiosa (A90)
שְׁמִינִי	ósmy; *r.ż.* שְׁמִינִית
שָׁמֵם	(יֵשַׁם) być zniszczonym, opuszczonym, przerażonym (B9c); (*przym.*) *jw.*
שְׁמֹנֶה	osiem (*r.ż.*)
שְׁמֹנָה	osiem (*r.m.*)
שְׁמֹנִים	osiemdziesiąt
שָׁמַע	(יִשְׁמַע) słyszeć; słuchać, wysłuchać, być posłusznym, posłuchać (לְ/בְּ; + לְקוֹל) (B2b); N. *bierne*; H. הִשְׁמִיעַ powiedzieć, obwieszczać, ogłaszać
שָׁמַר	(יִשְׁמֹר) strzec, zachowywać, przestrzegać (B1a)
שֶׁמֶשׁ	słońce (A7c)
שִׁמְשׁוֹן	Samson
שָׁנָה	(*-îm*) rok (A53a)
שֵׁנִי	drugi; *r.ż.* שֵׁנִית
שְׁנַיִם	dwa (*r.m.*)
שַׁעַר	(*-îm*) brama (A9)
שִׁפְחָה	(*-ôṯ*) służąca, niewolnica (A61a)
שָׁפַט	(יִשְׁפֹּט) sądzić (B1a)
שֹׁפֵט	(*-îm*) sędzia
שָׁפַךְ	(יִשְׁפֹּךְ) rozlewać, przelewać (*krew*) (B1a)
שָׁפֵל	(יִשְׁפֹּל) być nisko, obniżyć się, upaść, być poniżonym (B1d); H. הִשְׁפִּיל obalić, poniżyć
(שׁקה)	H. הִשְׁקָה dawać wodę, napoić
(שׁרת)	P. שֵׁרֵת służyć, posługiwać
שֵׁשׁ	sześć (*r.ż.*)
שִׁשָּׁה	sześć (*r.m.*)
שִׁשִּׁי	szósty
שִׁשִּׁים	sześćdziesiąt
שָׁתָה	(יִשְׁתֶּה) pić
שְׁתַּיִם	dwa (*r.ż.*)

ת

תֹּאַר kształt, forma, wygląd (A12b)

תָּוֶךְ środek; בְּתוֹךְ w środku; מִתּוֹךְ ze środka (A15a)

תּוֹלְדוֹת (*l.mn.*) historia, genealogia (A73)

תּוֹרָה (*-ôṯ*) prawo, Prawo (A55)

תְּחִלָּה początek, pierwszy raz (A68)

תְּחִנָּה (*-ôṯ*) błaganie (A68)

תַּחַת pod; zamiast; מִתַּחַת poniżej (*przysł.*), (+ לְ) *idem* (*przyim.*)

תָּלָה (יִתְלֶה) powiesić (B8a)

תְּמוֹל wczoraj

(תמם) תַּם (יִתַּם) być skończonym, dobiec końca, skończyć się; kończyć, ukończyć (B9c)

תִּמְנָה *lub* תִּמְנָתָה Timna

תָּעָה (יִתְעֶה) błąkać się (B8a)

תְּפִלָּה (*-ôṯ*) modlitwa (A68)

תָּפַשׂ (יִתְפֹּשׂ) chwytać, łapać (B1a)

תְּשִׁיעִי dziewiąty; *r.ż.* תְּשִׁיעִית

תֵּשַׁע dziewięć (*r.ż.*)

תִּשְׁעָה dziewięć (*r.m.*)

תִּשְׁעִים dziewięćdziesiąt

SŁOWNIK POLSKO-HEBRAJSKI

A

Abel: הֶ֫בֶל
Abraham: אַבְרָהָם
aby: לְמַ֫עַן; aby nie: פֶּן
Adam: אָדָם
albo: אוֹ
ale: אֲבָל, אַךְ, וְ
anioł: מַלְאָךְ
arka: אֲרוֹן
armia: חַ֫יִל, צָבָא

B

bać się: יָרֵא
badać: דָּרַשׁ
baran: כֶּ֫בֶשׂ
bardzo: מְאֹד, הַרְבֵּה
berło: מַטֶּה
bezcześcić: חִלֵּל
bezwartościowy: רֵיק
biec: רָץ
biedny: דַּל
bitwa: מִלְחָמָה
bliski: קָרוֹב

blisko: אֵצֶל, קָרוֹב; być blisko: קָרַב
błaganie: תְּחִנָּה
błąkać się: תָּעָה
błogosławić: בֵּרַךְ
błogosławieństwo: בְּרָכָה
bogaty: עָשִׁיר
bojaźń: יִרְאָה
bojący się: יָרֵא
bożek: פֶּסֶל, צֶלֶם
Bóg: אֵל, אֱלֹהִים
bóg: אֵל
brać: לָקַח
brama: שַׁעַר
brat: אָח
brzeg: שָׂפָה
budować: בָּנָה
buntować się: מָרַד
but: נַעַל
być: הָיָה
bydło: (*duże*) בָּקָר; (*małe*) צֹאן; sztuka bydła: שׁוֹר; (*jako własność*) מִקְנֶה

C

cały: כֹּל
chcieć: אָבָה, חָפֵץ
chętnie czynić: אָבָה, הוֹאִיל
chleb: לֶחֶם
chłopiec: נַעַר, יֶלֶד
chmura: עָנָן
chodzić: הָלַךְ; chodzić tam i z powrotem: הִתְהַלֵּךְ
chować: הִסְתִּיר, כִּחֵד; chować się: הִתְחַבֵּא, נֶחְבָּא, נִסְתַּר
chwała: כָּבוֹד
chwila, za chwilę: עוֹד מְעַט
ciało: בָּשָׂר

ciągle: עוֹד
cielę: עֶגְלָה, עֵגֶל
ciemność: חֹשֶׁךְ
cień: צֵל
cieszyć (*kogoś*): שִׂמַּח; cieszyć się: שָׂמַח
ciężki: כָּבֵד; być ciężkim: כָּבֵד
cokolwiek: מְאוּמָה; cokolwiek z *przym.*; כֹּל z *przym.*
córka: בַּת
cudowny, być cudownym: נִפְלָא
cysterna: בּוֹר
czas: עֵת
czterdzieści: אַרְבָּעִים
cztery: אַרְבָּעָה, אַרְבַּע
czwarty: רְבִיעִי
czyn: מַעֲשֶׂה
czynić: עָשָׂה
czytać: קָרָא

D

dach: גָּג
daleki: רָחוֹק
daleko, z daleka: מֵרָחוֹק; tak daleko jak: עַד
dar: מִנְחָה
dawać: נָתַן
Dawid: דָּוִד
deszcz: מָטָר
dla: בְּעַד, לְ
dlatego: לָכֵן, עַל־כֵּן
dłoń: כַּף
długi, być długim: הֶאֱרִיךְ
do: עַד, לִקְרַאת, אֶל, לְ, בְּ
dobro: טוֹבָה
dobry: טוֹב

dodawać: הוֹסִיף
dokąd?: אָ֫נָה
dokonać przebłagania: כִּפֶּר
dolina: עֵ֫מֶק
dom: בַּ֫יִת
dosięgać: הִשִּׂיג
dotąd: הֲלֹם, הֵ֫נָּה; aż dotąd: עַד־הֵ֫נָּה
dotykać: נָגַע
dowódca: רֹאשׁ, שַׂר
dół: בּוֹר
drewno: עֵץ
droga: דֶּ֫רֶךְ
drogi: יָקָר
drugi: שֵׁנִי
drzewo: עֵץ
dusza: נֶ֫פֶשׁ, רוּחַ
dwa: שְׁנַ֫יִם, שְׁתַּ֫יִם
dwukrotnie: פַּעֲמַ֫יִם
dział: נַחֲלָה
dzieci: בָּנִים, טַף
dziedzictwo: נַחֲלָה
dziedziczyć: יָרַשׁ
dzień: יוֹם; za dnia: יוֹמָם
dziesięć: עֲשָׂרָה, עֶ֫שֶׂר
dziewięć: תֵּ֫שַׁע, תִּשְׁעָה
dziewięćdziesiąt: תִּשְׁעִים
dzisiaj: הַיּוֹם, כַּיּוֹם

E

Egipt: מִצְרַ֫יִם; Egipcjanin: מִצְרִי
Ewa: חַוָּה

F

Faraon: פַּרְעֹה
Filistyni: פְּלִשְׁתִּים

G

gardzić: בָּזָה, מָאַס
gdy: בְּ/כְּ (+ *bezokol.*)
gdzie?: אֵיפֹה, אַיֵּה
głodny, być głodnym: רָעֵב
głos: קוֹל
głowa: רֹאשׁ
głód: רָעָב
gniew: אַף
gniewać się: חָרָה; rozgniewał się: קָצַף/חָרָה לוֹ
godny zaufania, być godnym zaufania: נֶאֱמַן
gonić: רָדַף
gorliwy, być gorliwym: קִנֵּא
góra: הַר
granica: קָצֶה
gromadzić: קָבַץ
grób: קֶבֶר
grzech: עָוֹן, חַטָּאת
grzeszny: רָשָׁע, רַע
grzeszyć: חָטָא
gwarantować: עָרַב
gwiazda: כּוֹכָב

H

Hebrajczyk: עִבְרִי
Heli: עֵלִי
Hetyta: חִתִּי
historia: תּוֹלְדוֹת

I

i: וְ
idąc za: בְּרַגְלֵי
imię: שֵׁם
inny: אַחֵר
inteligentny: נָבוֹן
Izrael: יִשְׂרָאֵל

J

ja: אָנֹכִי, אֲנִי
jak: כְּ
jak?: אֵיכָה
Jakub: יַעֲקֹב
jałówka: עֶגְלָה, פָּרָה
jechać: רָכַב
jeden: אַחַת, אֶחָד
jednak: אֲבָל, אַךְ
jednomyślny: פֶּה אֶחָד
jedynie: לְבַד־
Jerozolima: יְרוּשָׁלַםִ
jeszcze: עוֹד
jeść: אָכַל
jeśli: הֵן, אִם; jeśli nie: לוּלֵי, לוּלֵא
jeździec: פָּרָשׁ
język: שָׂפָה
Józef: יוֹסֵף
Juda: יְהוּדָה

K

Kain: קַיִן
Kanaan: כְּנַעַן

kapłan: כֹּהֵן
kara: עָוֹן
karać: הוֹכִיחַ
każdy: כֹּל, (*partytywnie*) אִישׁ (*zob.* § 123)
kij: מַטֶּה
kilka: מִסְפָּר (§ 86); אֲחָדִים (*l.mn. od* אֶחָד)
kłaniać się: הִשְׁתַּחֲוָה
kłaść: שָׂם, שָׁת
kobieta: אִשָּׁה
kochać: אָהַב
koniec: קֵץ, קָצֶה; przy końcu: מִקֵּץ, מִקְצֵי; być przy końcu: תַּם, כָּלָה
kontynuować (*robienie czegoś*): הוֹסִיף
koń: סוּס
kończyć: כִּלָּה
korzyść: בֶּ֫צַע; na korzyść: בְּעַד
koziołek: גְּדִי
kraina: אֶ֫רֶץ
kraść: גָּנַב
krawędź: שָׂפָה
krew: דָּם
krowa: פָּרָה
król: מֶ֫לֶךְ ; być królem: מָלַךְ
krzesło: כִּסֵּא
krzyczeć: צָעַק, זָעַק
krzywdzić: הֵרַע
księga: סֵ֫פֶר
księżyc: יָרֵחַ
kształt: תֹּ֫אַר
kształtować: יָצַר
kto?: מִי
który: אֲשֶׁר
kupować: קָנָה

L

laska: מַטֶּה
lecz raczej: כִּי־אִם
leczyć: רָפָא
lepić: יָצַר
lew: אֲרִי, אַרְיֵה
lewa (*ręka, strona*): שְׂמֹאל
leżeć: שָׁכַב
liczba: מִסְפָּר
liczny: רַב
liczyć: סָפַר
Lot: לוֹט
lud: עַם, גּוֹי
ludzkość: אָדָם, כָּל־בָּשָׂר

Ł

łamać: שָׁבַר, הֵפֵר
łapać: תָּפַשׂ, אָחַז, הֶחֱזִיק
łaska: חֵן
łaskawy, być łaskawym: חָנַן

M

mały: קָטֹן , קָטָן
matka: אֵם
mądrość: חָכְמָה
mądry: חָכָם
mąż: אִישׁ
medytować: הָגָה
mężczyzna: אִישׁ, אָדָם
miasto: עִיר
miecz: חֶרֶב

mieć: (*idiom.*) *czas. „być” lub partykuła istnienia z* לְ *+ przyr. zaimkowy*
miejsce zamieszkania: מְגוּרִים
miejsce: מָקוֹם
mierzyć: מָדַד
miesiąc: חֹדֶשׁ
mieszkać: יָשַׁב, גָּר, שָׁכַן
między: בֵּין
mięso: בָּשָׂר
milczeć: דַּם
miłość: אַהֲבָה
miły: נֶחְמָד
mimo, mimo że: *zob.* §§ 135–136
miód: דְּבַשׁ
mistrz: בַּעַל, אָדוֹן
mleko: חָלָב
młody: צָעִיר
młodzieniec: נַעַר, בָּחוּר
modlić się: הִתְפַּלֵּל
modlitwa: תְּפִלָּה
Mojżesz: מֹשֶׁה
morze: יָם; w stronę morza: יָמָּה
móc: יָכֹל
mówić: דִּבֵּר, אָמַר , הִגִּיד
medytować: הָגָה
mur: קִיר
my: אֲנַחְנוּ
myć: רָחַץ
myśleć: חָשַׁב

N

na: עַל, בְּ
nabywać: קָנָה
naczynie: כְּלִי

nad (*przyimek*): עַל; (*przysłówek*) מִמַּעַל
nagość: עֶרְוָה
należeć: אֲשֶׁר לְ (§ 72)
należąc do: בְּרַגְלֵי (§ 93)
namaszczać: מָשַׁח
naokoło: בְּעַד
napełniać: מִלֵּא
naprawdę: אָמְנָם ,אֲבָל
naród: עַם
narzędzie: כְּלִי
nasienie: זֶרַע
następnie: וְעַתָּה ,וְ
Natan: נָתָן
nawet: גַּם
nawiedzać: פָּקַד
nazywać: קָרָא
Negew: נֶגֶב
nic: (*zob.* § 65 *końc.*); *przeczenie używane przy czasowniku lub jego odpowiedniku w zdaniu*
nicość: שָׁוְא
nie: לֹא
nie ma, nie istnieje: אֵין
niebo, niebiosa: שָׁמַיִם
niegodziwy: רָשָׁע ,רַע
nieistotny: קָטֹן
nienawidzić: שָׂנֵא
nieobrzezany: עָרֵל
nierząd, uprawiać nierząd: זָנָה
nierządnica: זֹנָה
niewiele: מְעַט
niewola, brać w niewolę: שָׁבָה ,לָכַד
niewolnica: שִׁפְחָה ,אָמָה
niewolnik: עֶבֶד
niezliczony, być niezliczonym, bez liku: אֵין מִסְפָּר לְ

nikt: (*zob.* § 65 *końc.*); *przeczenie używane przy czasowniku lub jego odpowiedniku w zdaniu*
Nil: יְאֹר
nisko, być niskim: שָׁפֵל
niszczyć: הֶחֱרִים, הִשְׁמִיד, הֶאֱבִיד
noc: לַיְלָה; spędzić noc: לָן
nocleg, miejsce noclegu: מָלוֹן
nos: אַף
nowy: חָדָשׁ

O

o (*na temat*): עַל
obcy: נָכְרִי
obecność, w obecności: נֶ֫גֶד, לִפְנֵי
oblegać: צָר
obok: עַל־יַד, אֵ֫צֶל
obóz: מַחֲנֶה
obraz: צֶ֫לֶם
obrona: צוּר
obrzezać: מָל
obudzić: עוֹרֵר
obudzić się: יִיקַץ
ochrona: צֵל
od: מִן
odejść: סָר
odkupywać: גָּאַל
odmawiać: מֵאֵן, מָאַס
odpędzać: גֵּרֵשׁ
odpłacić: שִׁלֵּם
odpoczynek, zapewnić odpoczynek: הֵנִיחַ
odpowiadać: עָנָה
odsyłać: שִׁלַּח

odtrącać: מָאַס, בָּזָה
odwracać się: פָּנָה
ofiara: זֶ֫בַח, מִנְחָה
ogień: אֵשׁ
ogłaszać: קָרָא, הוֹדִיעַ
ogród: גַּן
ojciec: אָב
oko: עַ֫יִן; w oczach: בְּעֵינֵי
okrążyć: סָבַב, צָר
okrywać: כִּסָּה
oliwka: זַ֫יִת
ołtarz: מִזְבֵּחַ
on: הוּא
ona: הִיא
oparcie (*przen.*): צוּר
opłakiwać: בָּכָה
opowiadać: סִפֵּר, הִגִּיד
opuszczać: עָזַב, נָטַשׁ
opuszczony, być opuszczonym: שָׁמֵם
orać: חָרַשׁ
oraz: וְ
osiąść: נָח, שָׁכַן
osiedlać: הוֹשִׁיב
osiem: שְׁמֹנָה, שְׁמֹנֶה
osiemdziesiąt: שְׁמֹנִים
osioł: חֲמוֹר (*r.m.*), אָתוֹן (*r.ż.*)
osoba: נֶ֫פֶשׁ, אִישׁ
ostrzegać: הֵעִיד
oszczędzić: חָמַל
otaczać: סָבַב
otwierać: פָּתַח
owca: כִּבְשָׂה
owoc: פְּרִי
ożywiać: חִיָּה הֶחֱיָה

P

pałac: הֵיכָל
pamiętać: זָכַר
pan: בַּעַל, אָדֹן
Pan: יהוה
pani: גְּבֶרֶת
panować: מָלַךְ, מָשַׁל
partykuła istnienia: יֵשׁ
partykuła nieistnienia: אֵין
partykuła pytajna: הֶ, הֲ
pasterz: רֹעֶה
paść: רָעָה
patrzeć: הִבִּיט
pełny, być pełnym: מָלֵא
pełzające (*stworzenia: gady, płazy itd.*): רֶמֶשׂ
piąty: חֲמִישִׁי
pić: שָׁתָה
pieniądze: כֶּסֶף
pierś: חֵיק
pierwszy: רִאשׁוֹן
pieśń: שִׁיר
pięć: חֲמִשָּׁה, חָמֵשׁ
pięćdziesiąt: חֲמִשִּׁים
piękny: יָפֶה
plaga: מַגֵּפָה
planować: חָשַׁב
plemię: מַטֶּה
płakać: בָּכָה
płaszcz: שִׂמְלָה
płodzić: הוֹלִיד
płomień: לֶהָבָה
po (*przyimek*): אַחַר, אַחֲרֵי; (*spójnik*): אַחֲרֵי אֲשֶׁר
pochłaniać: אָכַל, być pochłanianym: בָּעַר, נֶאֱכַל

pochodzenie: תּוֹלְדוֹת
pocieszać: נִחַם
pocieszany, być pocieszanym: נִחַם
począć (*zajść w ciążę*): הָרָה
początek: תְּחִלָּה
podnosić: נָשָׂא, הֵרִים, רוֹמֵם
podobać się, być słusznym: יָשַׁר
podobieństwo: צֶלֶם
podróżować: נָסַע
pogrzebać: קָבַר
poić: הִשְׁקָה
pojawić się: נִרְאָה
pojmać: לָכַד
pokolenie: דּוֹר
pokój: שָׁלוֹם
pole: שָׂדֶה
połknąć: בָּלַע
połowa: חֲצִי
położyć: הִנִּיחַ
południe: (*pora dnia*) צָהֳרַיִם; (*kierunek geogr.*) יָמִין, תֵּימָן
pomagać: עָזַר
pomoc: עֵזֶר
pomyślnie dokonać: הִצְלִיחַ
ponieważ: כִּי, יַעַן + *bezokol.*, יַעַן אֲשֶׁר, עֵקֶב אֲשֶׁר/כִּי
poniżej: (*przyimek*) תַּחַת; (*przysłówek*) מִתַּחַת
poniżyć: הִשְׁפִּיל
poprowadzić w górę: הֶעֱלָה
poprzez: בְּעַד
porzucać: נָטַשׁ, עָזַב
posłaniec: מַלְאָךְ
posłuchać: שָׁמַע (+ בְּ/לְ; בְּ/לְקוֹל)
pościć: צָם
potem: אַחֲרֵי־כֵן, אַחַר
potknąć się: כָּשַׁל

potomstwo: זֶרַע
pouczać: גָּעַר
poważny: כָּבֵד; być poważnym: כָּבֵד
powierzchnia: פָּנִים; na powierzchni: עַל־פְּנֵי
powiesić: תָּלָה
powiększać: הִגְדִּיל
powodzić się: יִיטַב
pozostać: נִשְׁאַר
pozostawiony, być pozostawionym: נִשְׁאָר, נוֹתַר
pożywienie: לֶחֶם
północ (*kierunek geogr.*): שְׂמֹאל, צָפוֹן
praca: עֲבוֹדָה, מְלָאכָה
pracować: עָשָׂה, עָבַד
pragnąć: חָפֵץ
prawa (*ręka, strona*): יָמִין
prawda: אֱמֶת
prawo, Prawo: תּוֹרָה
prawy: יָשָׁר
profanować: חִלֵּל
prorok: נָבִיא
prorokować: הִתְנַבֵּא, נִבָּא
prosić: שָׁאַל; prosić o łaskę, przysługę: הִתְחַנֵּן
protestować: הֵעִיד
prowadzić: הוֹלִיךְ
próbować: בָּחַן
próżno, na próżno: לַשָּׁוְא
próżny: רֵיק
przebłaganie, dokonać przebłagania: כִּפֶּר
przebywać: יָשַׁב
przechadzać się: הִתְהַלֵּךְ
przecinać: כָּרַת
przeciwko: עַל
przed: נֶגֶד, לִפְנֵי
przed: (*spójnik*) לִפְנֵי + *bezokol.*, בְּטֶרֶם

przekazać: הִמְצִיא
przeklęty: אָרוּר
przeklinać: אָרַר
przekraczać: עָבַר
przelewać: שָׁפַךְ
przeprowadzać: הֶעֱבִיר
przestać: חָדַל, שָׁבַת
przestrzegać: שָׁמַר
prześladować: רָדַף
przy: אֵצֶל
przybysz: גֵּר
przychodzić: בָּא; *zob. też* „iść”
przydarzyć się: קָרָה, קָרָא, נִקְרָא
przygotować: הֵכִין
przyjaciel: רֵעַ
przykazanie: מִצְוָה
przykrywać: כִּסָּה
przymierze: בְּרִית; zawierać przymierze: כָּרַת בְּרִית
przynieść: הֵבִיא, הִקְרִיב
przypominać: הִזְכִּיר
przyprowadzić z powrotem: הֵשִׁיב
przysięga: שְׁבוּעָה
przysięgać: שָׁבַע; skłaniać do przysięgi: הִשְׁבִּיעַ
przystojny: יָפֶה
przywieść do grzechu: הֶחֱטִיא
przywódca: שַׂר, סָרִיס
ptactwo: עוֹף
pustka: שָׁוְא
pustkowie: מִדְבָּר
pusty: רֵיק
pustynia: מִדְבָּר
pytać: שָׁאַל, דָּרַשׁ

R

rada: עֵצָה
radość: שִׂמְחָה
ramię: זְרוֹעַ
ranek: בֹּקֶר
ratować: הִצִּיל
ratowany, być ratowanym: נִצַּל
raz: פַּעַם
razem: יַחְדָּו, יַחַד
ręczyć za: עָרַב
ręka: יָד
robić: עָשָׂה; robić *coś wcześnie rano*: הִשְׁכִּים
robić coś ponownie: שָׁב, הוֹסִיף
rodzajnik nieokreślony: *zob.* § 14
rodzajnik określony: *zob.* §§ 14, 18, 21
rodzić: יָלַד
rok: שָׁנָה
rola: אֲדָמָה
rosnąć: גָּדַל
rozbić: שָׁבַר; (*namiot*): נָטָה
rozciągnąć: הִטָּה
rozdzielać: בָּקַע
rozdzierać: קָרַע
rozkładać: פָּרַשׂ
rozmawiać: דִּבֶּר
rozumieć: הֵבִין
rozumienie: בִּינָה
rozważać: הָגָה
ryba: דָּג, דָּגָה
ryczeć: הָגָה
rydwan: מֶרְכָּבָה
rzecz: מְאוּמָה, דָּבָר
rzeka: נָהָר

rzeź: טֶ֫בַח
rzucać: הִשְׁלִיךְ

S

sadzić: נָטַע
samica: נְקֵבָה
samiec: זָכָר
Samuel: שְׁמוּאֵל
sandał: נַ֫עַל
sądzić: שָׁפַט
schodzić: יָרַד
schwytać: לָכַד
sen: חֲלוֹם
serce: לֵבָב ,לֵב
sędzia: שֹׁפֵט
siedem: שִׁבְעָה ,שֶׁ֫בַע
siedemdziesiąt: שִׁבְעִים
silny: חָזָק; być silnym: חָזַק ,נָכוֹן
silny: עַז
siła: חַ֫יִל ,זְרוֹעַ ,עֹז
siostra: אָחוֹת
siódmy: שְׁבִיעִי
siwizna: שֵׂיבָה
skała: צוּר
skąd?: מֵ֫אַיִן
sklepienie: רָקִיעַ
składać w ofierze: זָבַח
skończony, być skończonym: כָּלָה ,תַּם
skończyć: שָׁבַת ,חָדַל
słońce: שֶׁ֫מֶשׁ
sługa: עֶ֫בֶד
służąca: שִׁפְחָה ,אָמָה
służba: עֲבוֹדָה

służyć: עָבַד
słyszeć: שָׁמַע
spać: נָם, יָשֵׁן
spieszyć się: מִהַר
spiskować: קָשַׁר
spłodzić: הוֹלִיד
spocząć: נָח, שָׁבַת
sposób, w ten sposób: כֹּה, כֵּן
spotkanie, na spotkanie: לִקְרַאת (§ 125)
spotykać: קָרָה, קָרָא, פָּגַע
sprawa: דָּבָר
sprawiedliwość: צְדָקָה, צֶדֶק
sprawiedliwy: צַדִּיק
sprowadzać w dół: הוֹרִיד
sprzedawać: מָכַר
srebro: כֶּסֶף
stać się: הָיָה (+ לְ)
stać: עָמַד, נִצַּב
stały, być stałym: נָכוֹן
stado: עֵדֶר
stamtąd: מִשָּׁם
stanowisko, obejmować stanowisko: הִתְיַצֵּב, נִצַּב
starość: שֵׂיבָה, זְקוּנִים
starszy (*członek starszyzny*): זָקֵן; (*np. brat*) גָּדוֹל
stary: זָקֵן
starzec: זָקֵן
stawać (*do walki*): עָרַךְ
stawiać: הֶעֱמִיד, הִצִּיב
sto: מֵאָה
stopa: רֶגֶל
stopniowo: מְעַט מְעַט
stół: שֻׁלְחָן
strach: אֵימָה
strona: יָד

strzec: שָׁמַר, נָצַר
stwarzać: בָּרָא
sucha powierzchnia: יַבָּשָׁה
Sychem: שְׁכֶם
syn: בֵּן
szabat: שַׁבָּת
szacunek: כָּבוֹד
szata: בֶּגֶד
szczery: כֵּן
szczyt: רֹאשׁ
Szeol: שְׁאֹל
szeroki: רָחָב
sześć: שִׁשָּׁה, שֵׁשׁ
sześćdziesiąt: שִׁשִּׁים
szósty: שִׁשִּׁי
szpieg: מְרַגֵּל
szukać: בִּקֵּשׁ, דָּרַשׁ
szybko: מַהֵר

Ś

ścigać: רָדַף
ślub (*przysięga*): נֶדֶר
ślubować: נָדַר
śmierć: מָוֶת
śnić: חָלַם
śpiewać: שָׁר
środek: תָּוֶךְ; w środku: בְּתוֹךְ; ze środka: מִתּוֹךְ
świadczyć: הֵעִיד
światło: אוֹר
świątynia: הֵיכָל
świętość: קֹדֶשׁ

T

tablica: לוּחַ
tam: שָׁם
teraz: עַתָּה; *zob. też* § 135
teść: חֹתֵן
też: גַּם
ten: זֶה
topnieć: נָמֵס
towarzysz: רֵעַ
trawa: עֵ֫שֶׂב
trochę (*część z całości*): מִן
tron: כִּסֵּא
troska: צָרָה
trudny: קָשֶׁה
trzeci: שְׁלִישִׁי
trzy: שְׁלֹשָׁה, שָׁלֹשׁ
trzydzieści: שְׁלֹשִׁים
tunika: כֻּתֹּ֫נֶת, כְּתֹ֫נֶת
tutaj: פֹּה, *zob. też* § 135
twardy: חָזָק
twarz: פָּנִים
ty: אַתְּ, אַתָּה
tylko: לְבַד־, רַק
tysiąc: אֶ֫לֶף

U

ucho: אֹ֫זֶן
uciekać: נָס, בָּרַח
ucisk: עֳנִי, צָרָה
uciskać: עִנָּה
uczciwy: כֵּן
uczta: מִשְׁתֶּה

uczyć: לִמֵּד; uczyć się: לָמַד
uderzenie: נֶגַע
uderzyć: הִכָּה
ufać: בָּטַח, הֶאֱמִין
ukończony, być ukończonym: כָּלָה
umarły: מֵת
.umieć: יָכֹל
umierać: מֵת
umieszczać: הִצִּיב, הֶעֱמִיד, שָׁת, שָׂם, נָתַן
unieważnić: הֵפֵר
upadać: נָפַל
upominać się: דָּרַשׁ
uprawiać: עָבַד, חָרַשׁ
urwisko: צוּר
urzędnik: סָרִיס, שַׂר
usta: פֶּה
ustanawiać: הֵכִין; być ustanowionym: נָכוֹן
ustawiać: שָׁת, שָׂם, נָתַן
ustawiać: עָרַךְ
uświęcać: הִקְדִּישׁ, קִדֵּשׁ
uważać za: חָשַׁב (+ biernik + לְ)
uwięzić: אָסַר, שָׁבָה, לָכַד
uzdrawiać: רָפָא

W

w: בְּ
walczyć: נִלְחַם
warga: שָׂפָה
ważny: כָּבֵד
wąż: נָחָשׁ
wczoraj: אֶתְמוֹל, תְּמוֹל
według: כְּפִי, עַל־פִּי, לְפִי, כְּ
wejście: פֶּתַח

wejść: בָּא
wędrować: נָסַע
wiązać: קָשַׁר
widzieć: רָאָה
wieczność: עוֹלָם
wieczór: עֶרֶב
wiedzieć: יָדַע
wielbłąd: גָּמָל
wielki: גָּדוֹל; być wielkim: גָּדַל
wierny, być wiernym: נֶאֱמַן
wierzyć: הֶאֱמִין
więzienie: מִשְׁמָר
więzień: אָסִיר
wina: עָוֹן
winnica: כֶּרֶם
winny: אָשֵׁם; być winnym: אָשֵׁם
władca: אָדוֹן, בַּעַל
własność: נַחֲלָה, מִקְנֶה, רְכוּשׁ
właściciel: בַּעַל
woda: מַיִם
wojna: מִלְחָמָה
wojownik: גִּבּוֹר
wojsko: צָבָא
wołać: קָרָא
worek: שַׂק
wór pokutny: שַׂק
wróg: אֹיֵב
wschód: קֶדֶם; na wschód: מִקֶּדֶם לְ
wspomnienie: זֵכֶר
wspólnie: יַחְדָּו, יַחַד
współczuć: נִחַם
wstawać: קָם
wstyd: עֶרְוָה
wstydzić się, być zawstydzonym: בּשׁ

wszystko: כֹּל, כָּל־; wszystko, co: כֹּל אֲשֶׁר
wtedy: אָז
wy: אַתֶּם, אַתֶּן, אַתֵּנָה
wybaczać: סָלַח
wybawiać: הוֹשִׁיעַ
wybawienie: יְשׁוּעָה
wybierać: בָּחַר
wychodzić: יָצָא
wychwalać: הִלֵּל
wyciągać: שָׁלַח, נָטָה
wydłużać: הֶאֱרִיךְ
wygląd: מַרְאֶה
wyłom, uczynić: פָּרַץ
wyjątek, z wyjątkiem: כִּי־אִם, אֶפֶס כִּי
wykupywać: פָּדָה
wylewać: שָׁפַךְ
wynagrodzić: שִׁלֵּם
wyniosły, być wyniosłym: רָם
wypędzić: שִׁלַּח
wyprowadzić: הוֹצִיא
wyrwać: נָסַע
wysoko, być wysoko: רָם
występny: רָשָׁע, רַע
wysyłać: שָׁלַח
wyznaczony, być wyznaczonym: נִצַּב
wyznaczyć: פָּקַד, צִוָּה, שָׂם
wzgardzić: מָאַס, נִאֵץ
wzgląd, ze względu: בַּעֲבוּר, עַל־דְּבַר
wzgórze: גִּבְעָה
wzywać: קָרָא לְ

Z

z: אֵת, עִם, מִן
za pomocą: בְּ
zabierać: הֵסִיר
zabijać: קָטַל, מוֹתֵת, הֶאֱבִיד, רָצַח, הָרַג
zachód: (*kierunek geogr.*) יָם; na zachód: יָמָּה
zaczynać: הֵחֵל
zadanie: עֲבוֹדָה, מְלָאכָה
zadowolony, X był zadowolony z Y = Y znalazł łaskę w oczach X
zaiste: אֲבָל, אָמְנָם
zajęcie: מְלָאכָה
zakaz, nie wolno: אֵין לְ (+ *bezokol.*)
zamiast: תַּחַת
zamykać: סָגַר
zanim: (בְּ)טֶרֶם
zapominać: שָׁכַח
zarządzać: שֵׁרֵת
zarżnąć: שָׁחַט, טָבַח
zastęp: צָבָא
zatem: לָכֵן, עַל־כֵּן
zaufanie, być godnym zaufania: נֶאֱמַן
zawsze, na zawsze: עַד־עוֹלָם, לְעוֹלָם
zazdrosny, być zazdrosnym: קִנֵּא
zbawiać: הִצִּיל, הוֹשִׁיעַ
zbawienie: יְשׁוּעָה
zbierać plony: קָצַר
zbiór plonów: קָצִיר
zbliżać: נִגַּשׁ, קָרֵב; zbliżać się: הִקְרִיב, קָרֵב, נִגַּשׁ
zboczyć: סָר
zburzyć: פָּרַץ
zbyt: *zob.* § 31
zdanie (*opinia*): בְּעֵינֵי
zdobyć: לָכַד

zdolny: נָבוֹן
zdrowie: שָׁלוֹם
zdumiony, być zdumionym: שָׁמֵם, דַם
zewnątrz: חוּץ, חוּצָה(הַ); na zewnątrz: מִחוּץ לְ
zginąć: אָבַד
zgodnie z: כַּאֲשֶׁר
zgromadzenie: קָהָל, עֵדָה
ziemia: אֶרֶץ, אֲדָמָה
zioła (*rzecz. zbior.*): עֵשֶׂב
zło: רַע, רָעָה
złoto: זָהָב
złożyć: הִנִּיחַ
zły, być złym: רַע
zły: רַע, רָשָׁע
zmarły: מֵת
zmartwienie: צָרָה
znać: יָדַע
znajdować: מָצָא
znak: אוֹת
zniszczony, być zniszczonym: אָבַד
znów: עוֹד
zostawiać: עָזַב, נָטַשׁ, הִנִּיחַ
zstępować: יָרַד
zwierzę: חַיָּה, בְּהֵמָה
zwyciężyć: יָכֹל
zysk: בֶּצַע

Ź

źle postępować: הֵרַע
źródło: עַיִן, בְּאֵר

Ż

żałować: נִחַם
żąć: קָצַר
żniwa: קָצִיר
że: כִּי
żebro: צֵלָע
żona: אִשָּׁה
życie: חַיִּים, נֶפֶשׁ; na życie X (*w przysięgach*): X חַי
żyć: חָיָה; pozostawić przy życiu: חִיָּה
żywy: חַי

SKOROWIDZ

Referencje odnoszą się do numerów paragrafów niniejszej gramatyki.

Dla umiejscowienia form czasownikowych oraz wzorów odmiany zob. tabelkę na końcu skorowidzu.

rodzaj rdzenia:	regularny	I-*gardłowej*	II-*gardłowej*	III-*gardłowej*	I-*Alef*	III-*Alef*	I-*Nun*	I-*Yod/Waw*	III-*Hē*	pusty	geminowany
Qal:											
perfectum	43; (st.87)	48	48	48	48	52	43	43	57	64,87	68,87
imperfectum	90; (st.94)	103	94	94	108	95	118	120	122	124	126
tryb rozkazujący	102	103	102	102	108	102	118	120	122	124	126
iussivus, cohortativus	106	108	106	106	108	106	118	120	122	124	126
infinitivus constructus	114	114	114	114	114	114	118	120	122	124	126
infinitivus absolutus	128	128	128	128	128	128	128	128	128	128	128
imiesłów czynny	26	26	35	35	26	35	26	26	41	64	26
imiesłów bierny	128	128	128	128	128	128	128	128	128	128	128
Nif'al	141	141	141	141	141	143	143	143	143	146	146
Pi'el	149	149	149	149	149	151	149	149	151	—	151
Pu'al	154	154	154	154	154	154	154	154	154	—	154
Hif'il	158	158	158	160	158	160	158	163	166	169	172
Hof'al	175	175	175	175	175	175	175	175	175	175	175
Hitpa'el	178	178	178	178	178	178	178	178	178	178	178

perfectum נָתַן 49
imperfectum הָלַךְ 120; לָקַח 118; יָכֹל 120
Qal bierne 179
Polel, Polal, Hitpolel 180
nieregularne *perfectum* Qal 190

ISBN 837702183-8
9 788377 021835

WYDAWNICTWO
KUL